

Yaubada Yana Walo
Yemidi Vauvauna

The New Testament in the 'Auhelawa Language of Papua New
Guinea

YAUBADA YANA WALO YEMIDI VAUVAUNA
The New Testament in the 'Auhelawa Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples 'Auhelawa long Niugini

copyright © 2008 Papua New Guinea Bible Translation Association, Inc.

Language: 'Auhelawa

Translation by: Papua New Guinea Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
c4f269ee-bf9d-5438-a164-d22b6816de83

Contents

FRT	1
Madiu	3
Maki	61
Luke	98
Yoni	160
Paihowa	205
Loma	259
1 Kolinita	284
2 Kolinita	307
Galetiya	323
Epeso	332
Pilipai	340
Kolose	346
1 Tesalonaika	352
2 Tesalonaika	357
1 Timoti	360
2 Timoti	367
Taito	372
Pilimoni	375
Hibulu	377
Yemesa	395
1 Pita	402
2 Pita	409
1 Yoni	413
2 Yoni	419
3 Yoni	420
Yude	421
Mehe'ita'ita	423
Read the New Testament	449

Yaubada Yana Walo Yemidi Vauvauna The New Testament in the 'Auhelawa language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples 'Auhelawa long Niugini

Yaubada Yana Walo Yemidi Vauvauna

The New Testament in the 'Auhelawa language, Milne Bay Province, Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples 'Auhelawa long Niugini
[kud]

Translation by Wycliffe Bible Translators, Inc.

First Edition

© 2008, The Papua New Guinea Bible Translation Association Inc. of
Papua New Guinea

Web version

2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://>

tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Yaubada Yana Walo Yemidi Vauvauna

MADIU

Yeisu Besinana ana mumugao (Luke 3:23-38)

¹ Laulele teina Besinana Yeisu ana mumugao vehabadi. Yeisu tubuna Deivida, na Deivida tubuna mugamugaina Abelaham. ² Wuwuna teina dova: Abelaham iya natuna Aisake, na Aisake natuna Yakobo, na Yakobo natunao Yuda matahinao. ³ Yuda natunao Pelesi yo Selaha na hinadi Temali, Pelesi natuna Hesiloni, na Hesiloni natuna Alam, ⁴ na Alam natuna Aminadaba, na Aminadaba natuna Nasoni, na Nasoni natuna Salimoni, ⁵ na Salimoni mwanena Lehabi na natudi Boasa, na Boasa mwanena Ludi, na Boasa yo Ludi natudi Obedi, na Obedi natuna Yesi.

⁶ Yesi natuna Deivida, iya Tauwasawasa, na Deivida Ulaya hiwapena itawaholai, na natudi Solomoni hilabahi. ⁷ Solomoni natuna Lehobouma, Lehobouma natuna Abaya, na Abaya natuna Esa. ⁸ Esa natuna Yehosepata, na Yehosepata natuna Yolam, na Yolam natuna Usaya. ⁹ Usaya natuna Yodam, na Yodam natuna Ehasi, na Ehasi natuna Hesekeya. ¹⁰ Hesekeya natuna Manasa, na Manasa natuna Amoni, Amoni natuna Yosaya. ¹¹ Yosaya natunao Yekonaya matahinao, na yadi haugai Babiloniwone hilaoma ta Yudeyaone hi'abi avivinidi na hilalawedine tupwa Babiloni ainai ta himiyamiya.

¹² Hauganane Babiloni ainai himiyamiya, Yekonaya natuna Selatiyeli, na Selatiyeli natuna Selubabela. ¹³ Selubabela natuna Abiyuda, na Abiyuda natuna Elayakim, na Elayakim natuna Esoli. ¹⁴ Esoli natuna Sadoka, na Sadoka natuna Ekim, na Ekim natuna Eliyuda. ¹⁵ Eliyuda natuna Eliyesa, na Eliyesa natuna Madani, na Madani natuna Yakobo.

¹⁶ Yakobo natuna Yosepa, iya Meli mwanena, na Meli natuna Yeisu, na Yeisu hi'awa Besinanaei.*

¹⁷ Ebe Abelaham ainaena na tavahilidima Deivida ainai, neta yaso adi bagibagili 14. Eeta ebe Deivida ainaena yaso tavahilidima haugana Babiloniwone Yudeyaone hilalawedine Babiloni ainai, neta adi bagibagili 14. Na yadi hauga Babiloni ainaena na Besinana towahona yana hauga ainai yaso adi bagibagili hinage 14.

Yeisu ana labahi (Luke 2:1-17)

¹⁸ Teina dova Yeisu Besinana ana labahine. Yeisu hinana Meli hiwalo abi'abiyei Yosepa ainai, na howola nigele hiyamiya bwau na Meli hesi ihi-uma'o na yana hiu mane neta Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena. ¹⁹ Na mwanena Yosepa towaho dumwadumwaluna ta nigele ebeha Meli yana hiu mane iyata'eyei ana geluwo aidiyai, na inuwavitai ta ebeha yana nuwatuwu dawaniyena ita wata'wataei.

²⁰ Na Yosepa yana nuwatuwu howola ipaipaihowa, na yana hauga eno ainai niviniviyena Yaubada yana tausagenawasa ehebo ainai iwalo, 'Yosepa, owa Deivida tubuna, havena unuwanuwayababa Meli yana hiu mane vebabana, neta Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena, na hesi bada ulauvai mwanem. ²¹ Howola abo natuna towahona ilabahi, na yehana umwauwi Yeisu, wuwuna iya yana bodao yadi pwanoliwo aidiyena mata ilivahidi.'

* **1:16:** Giliki alinadiyena hiwalo Keliso, na Hibulu alinadiyena hiwalo Mesaya.

²² Ginauli teina bada himahalava'o wuwuna mwalona tauwalo mahalava ehebo Yaubada yana walo iwalo mahalava mugaiyei ta Buki Ve'ahihi ainai ilelelene, iwalo:

²³ 'Vahala nuwanuwapuyona mata ihiuma yo natuna towahona ilabahi, na yehana himwauwi Imanuweli'.
Na Imanuweli ana bui 'Yaubada baidada'.

²⁴ Eeta Yosepa eno'enowena itowolo na tausagenawasanane yana walo imulitaei, ta Meli itatawaholaine, ²⁵ na nigele 'wapina iya'abitowoi ta ana higa ilabalaba na Yosepa gamane yehana imwau Yeisu.

2

Tausonogao yadi taubo'e gama Yeisu ainai

¹ Yeisu hilabahi Betelehem ainai, haugana Helodi iya iloiloina Yudeya holanai. Na hauganane ainai tausonogao tupwa bomatuwena hilaoma ta Yelusalemaone aidiyai hipanivila, ² hiwalo, 'Havaidova Yudeya yami wasawasa vauvauna hilabahi? Ahanapuiya'o bada hilabahiya'o, wuwuna ana ve'ive'ilala utui a'itaya'o tupwa bomatuwena ipoetaohanine, ainaena alaoma habi pwagogo ainai.'

³ Yadi walo teina wasawasa Helodi ibenalei na i'aluwagavai mwala'ina yo hinage Yelusalemao bagibagilidi hi'aluwagavai walo teina vehabana.

⁴ Ainaena Helodi Yudeyaone yadi taupwaoli mwala'idi yo yadi loina ana tauve'itao iyoga ahaidi na aidiyai ipanivila, iwalo, 'Havaidova ainai Besinana towahona hilalabahine?'

⁵ Na hiwalo, 'Betelehem ainai, neta Yudeya holanai, dova tauwalo mahalava yana walomahalava Buki Ve'ahihi holanai, iwalo:

⁶ "Vehabana Betelehem dalava wasawasa na mwala'ina Yudeya dalavanao maudoidi aidiyena. Wuwuna Betelehem holanaena howola abo Isileli adi tauloina imahalava, na iya yagu bodao imugaiyedi."'

⁷ Ta Helodi tausonogaowa iyoga dawaniyedima, na ipanivilaedi aiteya hauga ainai utuine imamahalavane. ⁸ Eeta Helodi yadi walo ibenaledi na iloinaedi, iwalo, 'Amlau Betelehem ainai na gamanane ambehaei, na ebe amlobai amwuyoma amvenuamwauwegau, ta ebe yau hinage yalau na yapwagogo ainai'.

⁹ Wasawasa alinana hibenalei na hiso'e'eli ta hilau na utuiwa mwalona tupwa bomatuwena hi'itawa mehediya imahalava na ihinahinali eeta himulitaei na gamanane yana abamiya itowolove'ilala na ainai himama-halavane, ¹⁰ na utuiwa vehabana hiyaliyaya mwala'ina. ¹¹ Hiluwu vadai ta gamanawa hinana Meli baidana hi'itadine, na hipwagogo gamane ainai. Na velauwowa hivavaidimawa gamanane ainai himwamwauwidine, neta goula yo gado'a yo emodi.

¹² Na mulitai niviniviyena Yaubada ivenuamwauwedi ebeha havena Helodi ainai hiwuyowuyouyo, eeta hitowolo na vali amwahaena hilau gwaipile yadi dalavai.

Yosepa yo gama mahinana hidena Itipita ainai

¹³ Na tausonogao bada hilao'o na masigiliyena Yaubada yana tausagenawasa niviniviyena Yosepa ainai imahalava ta ivenuamwauwei iwalo, 'Utowolo na gama mahinana ulauvaidi ta amdna tupwa Itipita ainai, na nemai ammiyamiya ana higa yavenuamwauwegomiu, abo amlau gwaipilema. Yami dena teina wuwuna, Helodi mata gama teina ibehaei na ebeha i'oiye mwalowoi.'

¹⁴ Eeta masigilinane ainai Yosepa itowolo ta gamane mahinana ilauvaiddi na hidedenane Itipita. ¹⁵ Na nemai Itipita himiyamiya ana higa Helodi inwamwalowoine. Yadi vetaumana ainaena Yaubada yana walomahalava, neta ehebo tauwalo mahalava iwalo mahalava mugaiyei, iwalo: 'Itipita ainaena natugoa yayogaenama'.

¹⁶ Na Helodi tausonogaoowa iha'wa'ahayaidi ta nigele hiyalau gwaipilema. Yadi oyama vehabana imodi'i'ini mwala'ina, eeta Helodi yana tau'alehao ivetamaledi Betelehem dalavanao aidiyai, yo ebeha hedaheda towatowahodi hiya adi bolimai bwau ainaena i'aituluyo, hi'oiye mwalowoidi. Wuwuna tausonogao yadi aubabada ainaena bada ihanapuiya'o aiteya hauga ainai gamanane itutubuine.

¹⁷ Ainaena hauganane imahalava hava tauwalo mahalava Yelemaya mwalona iwalo mahalava mugaiyei, iwalo:

¹⁸ 'Dou ta'eta'e dalava Lama'a ainen a yabnalei.

Muya na mehelino hidou ta'eta'eyedi.

Letiyeli idoudou natunao vehabadi,

na yana dou ainaena nigele howahowana iyaliyaya,

natunao yadi mwalowoi vehabana.'

Yadi laugwaipile Nasaleti ainai

¹⁹ Eeta Helodi yana mwalowoi tuluhanai Yaubada yana tausagenawasa imahalava Yosepa ainai, haugana Itipita ainai howola himiyamiya, na niviniviyena iwalo ainai, ²⁰ iwalo, 'Yosepa utowolo na gama mahinana ulauvaiddi na amwuyo Isileli, wuwuna gamane ana alehawa bada imwalowoi'o'.

²¹ Na Yosepa itowolo, ta gamane yo hinanane ilauvaiddi, na hiwuwuyone Isileli.

²² Na haugana hiwuyo Yosepa wasa ibenalei ebeha Helodi natuna Akeleyosi ive'aivelaheyei na ivetauwasawasa Yudeya holanai, eeta Yosepa imeheuhi na nige nuwana ilau gwaipile Yudeya, eena niviniviyena ve'ita Yaubada imohei ta hita'i'ili Galili tupwanane ainai. ²³ Na Nasaleti ainai hivedalava ta himiyamiya. Teina ainaena tauwalo mahalava yadi walomahalava mugamugaina iwalo: 'Iya yehana himwauwi towaho Nasaleti'.

3

Yoni tau'abiye bapitaiso

(Maki 1:1-8; Luke 3:1-9, 15-17; Yoni 1:19-28)

¹ Hauga tenem ainai Yoni tau'abiye bapitaiso imahalava balabala awawai tupwa Yudeya holanai na iguguya, iwalo, ² 'Mumugamiu yababadi aidiyena amnuwabui wuwuna Yaubada mata muhamuhana alidai ivetauloina'.

³ Tauwalo mahalava Aisaya mugai Yoni vehabana iwalo mahalava, iwalo: 'Towaho ehebo tupwa balabala awawai alinana mwala'ina ainaena iyogayoga, iwalo:

'Bada yana amwaha amsepa na am'abiye duyedumwalu'.'

⁴ Yoni ana ale'o lagulagu kameli wiyawiyana, na ana tulituli kameli 'wapina, na ana mwaimwai'e'e yo mwagagau ta'i.

⁵ Na Yoni balabala awawai iloguguguya na Yelusalemaone yo Yudeyaone yo we'aha Yolidani papalinane ana taumiyaone maudoidi hilaoma Yoni ainai, ⁶ na mumugadi yababadi hiwalo mahalavaedi ainai, eena i'abi'abiye bapitaisodi we'aha Yolidani ainai.

⁷ Na Palisiwone yo Sadusiwone bagibagilidi hinage hilaolaoma habi bapitaiso, na Yoni i'tadi ta iwalowedi, iwalo, 'Tau'oyamao! omiu dova weso! Na yami nuwatuwu ebeha mata Yaubada yana modi'ini ainaena amdenda,

awa? ⁸ Ainaena ilowoinanegomiu yo yami nuwabui moiha amve'itaedi yami paihowa namwanamwadi aidiyena. ⁹ Na havena amnuwahaehae wuwuna ebeha omiu Abelaham tubunao na hesi Yaubada howahowana yo gaimao teina aidiyena Abelaham tubunao ipaihowaidi. ¹⁰ Na ebe mumugamiu nigele namwanamwana mata Yaubada iwalo yagaigomiu, dova aiwa, ebe nigele ainona namwanamwana tomowa higoa vehuludi ta aiwa ala'alahina ainai hivehuludi na i'alahidi.

¹¹ 'Na ebe amnuwabui, yau we'ahaena ya'abiye bapitaisogomiu na hesi howola abo ehebo towaho ilalaoma, iya imwala'i gabaegau, na nigele howahowagu na aena ana huma ya'avalai. Na towahonane mata ilaoma na Alu'aluwa Ve'ahihi, dova aiwa ala'alahina ainaena i'abiye bapitaisogomiu.

¹² Na towaho teina yana goliyena mata ai'ai dova pegapega itapidi yo ainodi hiholu na mulitai ainodi namwanamwadi ivehae yana vadavada ainai, na mohomohodine aiwa ala'alahina miyamiya vateyaina ainai igabudi.'

Yoni Yeisu i'abiye bapitaiso

(Maki 1:9-11; Luke 3:21-22)

¹³ Hauga tenem ainai Yeisu tupwa Galili ilauvehulu na ilau Yolidani Yoni ainai habi bapitaiso. ¹⁴ Eeta Yoni itowoi na Yeisu yana nuwatuwu higwaipile ta iwalo, 'Ilowoinanei na owa u'abiye bapitaisogau, na vedova ta ulaoma ta ebeha yau ya'abiye bapitaisogo?'

¹⁵ Na Yeisu Yoni yana walone iyemaihane, iwalo, 'Nigele. Hesi teina dova. Owa u'abiye bapitaisogau, wuwuna teina ainaena loina maudoidi namwanamwadi tamulitaedi.'

¹⁶ Eeta Yoni italam ta Yeisu i'abiye bapitaisone. Na Yeisu howola bwahiyena igayogayo taohani, na galewa ilotaho'e na Yeisu Yaubada Alu'aluwana i'i'tane ana oleya dova gabubu i'aituluma na ainai itotowane.

¹⁷ Na hinage ehebo alinana galewaena hibenalei iwalo, 'Teina natugu yavelauwei iya vehabana yayaliyaya mwala'ina'.

4

Yeisu ana towoi Tomodulele ainaena

(Maki 1:12-13; Luke 4:1-13)

¹ Teina ainaena Yaubada Alu'aluwana Yeisu ilauvai ta ilalaweine balabala awawai ta ebeha ana towoi Tomodulele ainaena ilobai. ² Na ahubena 40 holanai nigele iya'ai, ta ainaena ivahali mwala'ina.

³ Na tautowoinane imahalava na iwalo, Ebe owa Yaubada Natuna, gaima teina uloinaedi ta hiyemala ai'ai'.

⁴ Na Yeisu iwalo, 'Buki Ve'ahihi holanai loina imiyamiya ebeha: "Tomowa yawahidi nigele ai'ai a'ava ainaena, na hesi walowo maudoidi Yaubada awanaena hilaoma iya tomowa yadi abanamwanamwa".'

⁵ I'ovi na Tomodulele Yeisu ilauvai ta ilalaweine Yelusalem, na vada tapwalolo mwala'ina ewa'alilina ihahaeyeine, ⁶ na ainai iwalo, 'Ebe owa Yaubada Natuna, teina ainaena ugavai, na mata nigele howahowana uyasilahe. Wuwuna Buki Ve'ahihi bada iwalo mahalava'o, iwalo:

"Yaubada yana tausagenawasao iloinaedi ta hi'ita avivinigo".

Yo hinage iwalo:

"Nimadiyena hi'avalai, na ebe havena aem hisilasilahe gaima aidiyai".'

⁷ Na Yeisu hinage iwalo, 'Ehebo walo Buki Ve'ahihi ainai imiyamiya iwalo: "Havena yam Bada Yaubada utowotowoi".'

⁸ Na Tomodulele Yeisu ilauvai ilawei oya mwala'ina ewanai na tenem ainai dalava wasawasaowa bale'uwai maudoidi Yeisu iveve'itane, ⁹ na

hinage itowouyoi, iwalo, ‘Tupwa tenem maudoina mata yamohego. Ebe ube'u aitulu na aliguwai upwagogo, na ebe abaloinaone yamohego.’

¹⁰ Eena Yeisu iwalooyo, iwalo, ‘Tomodulele, ulau vehulugau! Buki Ve'ahihi holanai loina imiyamiya ebeha:

“Yam Yaubada ibom ainai upwagogo yo utapwalolo yo ibom yana walo upaihowai’.

¹¹ Ainaena Tomodulele Yeisu ilauvehulu na mulitai tausagenawasao himahalava ta hihahaguine.

Yeisu yana paihowa ivetuwuni tupwa Galili ainai

(Maki 1:14-15; Luke 4:14-15)

¹² Na mulitai Yeisu wasa ibenalei ebeha Yoni vada abapaiyai himwauluwuwena'o, ainaena iwuyo Nasaleti Galili tupwanai. ¹³ Na Nasaleti ilauvehulu ta imimiyane Kapaneum le'awanai, neta huhuwone Sebuloni yo Napitalai yadi toputopuwai. ¹⁴ Ginauli teina vehabana tauwalo mahalava Aisaya mwalona iwalo mahalava na Buki Ve'ahihi ainai ilelelene iwalo:

¹⁵ ‘Sebuloni yo Napitalai yadi dalavao neta ni'u yo bwahi Yolidani ahipudiyai,
nigele Yudeyao yadi tupwa yehana Galili.

¹⁶ Hibom guguyou yana tupwa ainai himiyamiya na hesi teina hauga masele mwala'ina bada hi'taya'o.

Wuwuna mwalona mwalowoi yana tupwa yababana ainai himiyamiya na teina hauga bada masele aidiyai i'alataohani'o.’

¹⁷ Hauga tenem ainaena Yeisu yana guguya ivetuwuni na iwalo, ‘Yami paihowa yababadi aidiyena amnuwabui, wuwuna hauga bada imahalava'o na Yaubada ivetauloina alidai’.

Tauyama hitau vehopali Yeisu iyogaedi

(Maki 1:16-20; Luke 5:1-11)

¹⁸ Na ehebo hauga Yeisu ni'u Galili le'awanai ivasavasane na tauyama hitau bwau matahina ilolobaidine yadi vinaya hiyahuyahuwei, ehebo Saimoni, iya hinage hyogaei Pita, na tahina yehana Andulu. ¹⁹ Na iyogaedima na iwalo, ‘Ammulitaegau na tomowa am'onadi’. ²⁰ Tenem ainai yadi vinayawa hilaugabaei na Yeisu himumulitaeine.

²¹ Na hinage tupwana ivasanelau na tauyamao hitau tonuga wagai yadi vinaya hi'atu'atububunidi i'i'ita lobaidine, hiya Yemesa yo Yoni yo tamadi, ibom yehana Sebedi. Eeta Yemesa matahina iyogaedi, ²² na hitowolo mwayamwayau tamadiwa wagai hilalaugabaeine, na Yeisu himumulitaeine.

Yeisu tomowa bagibagilidi ihaguidi

(Luke 6:17-19)

²³ Yeisu Galili maudoina ita'i'iliyei na yadi vada tapwalolo aidiyai iguguya, na wasa namwanamwana Yaubada yana loina vehabana iwalo mahalava, na hinage tomowa adi lovalao vagadi yo vagadi aidiyena i'abiye namwanamwadi. ²⁴ Ainaena Yeisu wasana imahalava Siliya dalavanao maudoidi aidiyai, eeta taulovalao bagibagilidi hilawelawedi ainai, hiya hilovala mwala'ina na hiya ma'adi muyamuyao yo hiya vi'avi'a i'abiye yauyauledi yo hiya adi lovala ainaena hi'abi'abivelolo, yo hinage taupeuwo, na Yeisu i'abiye namwanamwadi maudoidi. ²⁵ Teina wuwuna boda mwala'ina Yeisu himumulitaei. Hiya Galiliyena yo Dekapolisiyena yo Yelusalemaena yo Yudeyaena yo hinage Yolidani vali tupwanaena.

5

Yeisu yana ve'ita oyai
(*Luke 6:20-23*)

- ¹ Yeisu boda mwala'ina i'i'itadine, na ihae oyai ta tenemai imimiyane, na ana taumulitao hinage hihahaene, ² na Yeisu ivetuwuni ive'ita aidiyai, iwalo,
- ³ 'Omiu mayami nuwadobi amyaliyaya wuwuna Yaubada yana Abaloina alimiyai.
- ⁴ Omiu taudou hinage amyaliyaya, wuwuna mata Yaubada i'abiye yaliyayagomiu.
- ⁵ Omiu mumugamiu hegohegoyadi amyaliyaya, wuwuna howola abo Yaubada bale'u maudoina imohegomiu.
- ⁶ Na ebe omiu mumuga dumwaluna nuwanuwamiu na amvahavahali amyaliyaya, yo hinage amgadogadomaguni vehabana amyaliyaya, wuwuna mumuga namwanamwana mata atemiyai imwala'i.
- ⁷ Na omiu tau'atemuyamuya amyaliyaya, wuwuna Yaubada hinage mata i'atemuya muyaegomiu.
- ⁸ Omiu atemiu masemaseledi amyaliyaya, wuwuna howola abo Yaubada am'ita.
- ⁹ Omiu tau'abiye nuwadaumwali amyaliyaya, wuwuna Yaubada mata i'awa natunaegomiu.
- ¹⁰ Na omiu yami paihowa namwanamwana vehabadi tomowa hive'ave'alehaegomiu, amyaliyaya wuwuna Yaubada yana Abaloina alimiyai.
- ¹¹ Na ebe vehabagu tomowa hi'ulu'ulumiyaegomiu yo ive'ave'alehaegomiu yo yadi oyamaena hi'awa'awa yababaegomiu, amyaliyaya ta'i.
- ¹² Moiha ta'i howahowana amyaliyaya mwala'ina, wuwuna howola abo ami maiha namwanamwana galewai mata amlobai. Na omiu dova Yaubada yana tauwalo mahalavao mwala'ina. Wuwuna hiya hinage yadi miyavitai hilobaidi tomowa aidiyena.'

Yagahu na masele vehabadi
(*Maki 9:50; Luke 14:34-35*)

- ¹³ 'Omiu dova yagahu taumiya bale'u vehabadi. Na amnuwatuwu avivini ebe yagahu yana wahiyala i'ovi nigele howahowana na inamwanamwauyo, ainaena tata'wata'wataei na tahiwavehulu amwahai. ¹⁴⁻¹⁵ Na hinage omiu dova masele taumiya bale'u vehabadi. Ebe lampa tagabu havena walata ainaena ta'oi'oihamui, na hesi ewai tamwauwi, ta vada maudoina imasele. Hinage dova ebe oya vahupounai tadalava sepa nigele howahowana dalavanane tadawani. ¹⁶ Omiu masele tomowa aidiyai, eeta howahowana yami paihowa namwanamwadi hi'ita na Tamamiu galewai hino'owei.

Loina vehabana

- ¹⁷ 'Havena amnuwanuwatuwu ebeha yau yalaoma na Mosese yana loinao nuwana tauwalo mahalavao yadi ve'itao yavaivehuludi. Na hesi yalaoma ebeha ya'abiye mahalava ili'ilimanidi. ¹⁸ Yawalo moiha alimiyai, mata bale'u na galewa hisawali, na loina mwala'ina yo iu'iu iso'isosolina mata nigele hiya'ovi na hesi ainodi mata himahalava. ¹⁹ Na ebe yaiya loinadine ehebo aidiyena iu'iu iso'isosolina ita'wata'wataei yo tomowa hinage nigele iyave'itadi, iya Yaubada yana Abaloina holanai duya'ali'aliyai moiha, na hesi ebeha loinadine upaihowaidi yo uve'itaedi, yeham mata imwala'i Yaubada yana Abaloina holanai.

²⁰ ‘Hinage yawalo alimiyai ebe mumugamiu inamwanamwa mata Palisiwone yo loina ana tauve’itaone mumugadine omiu mumugamiune inamwanamwa gabaedi. Na ebe nigele, mata nigele Yaubada yana Abaloina ainai amyaluwu.

Manini vehabana

²¹ ‘Loina mugamugaina tubudao aidiyai amhanapuiya’o, iwalo, “Havena yemwalowoi, ebe yaiya i’yemwalowoi mata loina ilobai”. ²² ‘Na yau yaloinaegomiu ebe yaiya owa tahim ainai umodi’ini loina ulobai. Na ebe tahim u’awa yabayababaei loina ulobai, tauloinao aidiyena. Na hinage ebe tahim u’awa yauyauleyi, howola abo dalava ala’alahina uve’alo.

²³ ‘Yaiya owa yam velau uvaiyama yo upwaoliyei Yaubada ainai na ebe unuwatuwui ehebo tahim mayana nuwayababaowa mumugam vehabana, ²⁴ ilowoinanego yo yam velaune umwauwi abapwawoline vahalinai na uwuy tahim ainai na utowoi ta baidam amve’au’augeluyo, eena mulitai uwuyoma abo yam velauwa Yaubada ainai upwaoliyei.

²⁵ ‘Na ebe ehebo towaho ive’ewaigo na ilawego habi lauvetalaego, ilowoinanego ebe mugai pwanoli u’abiye dumwadumwalu mwayamwayauwei baidam. Na ebe nigele, mata am tauve’ewane ilawego tauloina ainai na am loina ulobai, neta himwauwigo vada abapaiyai. ²⁶ Moiha ta’i, nigele mata uyamahalava ana higa am vagavaga maudoina upaihowai.’

Nuwatuwu dawani vehabana

²⁷ ‘Loina mugamugaina bada amhanapuiya’o, iwalo, “Havena meheganawali”. ²⁸ Na yau yaloinaegomiu neta ebe yaiya towaho bo waihiu ainai inuwatuwu dawani, iya atenai bada ipwanoli’o.

²⁹ Ainaena ebe mehe tautuwam yana vinunuwena i’abiye be’ugo ilowoinanego ebe uwunihi vehulu. Muya nigele mwala’ina ebe taum ehebo uvesawali, na hesi muya mwala’i alilina ebe mehem vehabana Yaubada taum maudoina igabae aituluwei dalava ala’alahina ainai.

³⁰ ‘Hinage dova ebe nima tautuwam yana paihowaena i’abiye be’ugo ilowoinanego ebe utom vehulu. Muya nigele mwala’ina ebe taum ehebo uvesawali, na hesi muya mwala’i alilina ebe nimam vehabana Yaubada taum maudoina igabae aituluwei dalava ala’alahina ainai.

Vinawahe vehabana

(Madiu 19:9; Maki 10:11-12; Luke 16:18)

³¹ ‘Loina mugamugaina hinage iwalo: “Ebe towaho ehebo nuwanuwana na mwanena ivinawaheyei, towahonane leta ilele na mwanenane imohei ta ebe hivinawahe”. ³² Na yau yaloinaegomiu neta, ebe towaho mwanena nigele iyapwanoli na towaho ta’i ivinawahe ta itawahola geyo’awa vali waihiu ainai, towaho teina mwanena mugamugaina bada i’abiye be’uya’o ebe waihiunane itawahola geyo’awa vali towaho ainai. Eeta towahowa ebe itawahola waihiu vinavinawahena ainai neta towahonane hinage ipwanoli’o.

Awatamada vehabana

³³ ‘Hinage loina miyamiyana bada amhanahanapui iwalo: “Ebe am’awa tamada, havena yami walowone amho’eho’edi na hesi Yaubada vehabana ampaihowaidi”. ³⁴ Na alimiyai yawalo, havena galewa vehabana am’awa’awa tamada, wuwuna Yaubada yana abamiya. ³⁵ Hinage havena bale’u vehabana am’awa’awa tamada, wuwuna aena ana abamwau, hinage havena Yelusalem vehabana am’awa’awa tamada, wuwuna tauloina mwala’ina yana dalava. ³⁶ Hinage havena ulu’ulumiu vehabana

am'awa'awa tamada, wuwuna nigele howahowamiu na vahumiu ehebo amloinaei ta ihewa nuwana igiba, awa? ³⁷ Na hesi ebe utalam, uwalo, "Ehewa", na ebe uuvala, uwalo, "Nigele". Wuwuna ebe aubabada bagibag-ilina, neta Tomodulele ainaena.

Havena yababana amyemayemaiha

(Luke 6:29-30)

³⁸ 'Loina miyamiyana amhanapuiya'o iwalo, "Mehe ehebo ana maiha mehe ehebo, na sala ana maiha hinage sala ehebo". ³⁹ Na yau yaloinaegomiu ebeha havena amvaivai maiha, na hesi ebe yaiya nava'ava tau-tuwamwena igoha, havena nimanane uyemayemaiha, na hesi vali nava'avamne hinage utalamwei ta ainai igoha. ⁴⁰ Na hinage ebe yaiya lauvetala ainaena am ale'o ivai, hinage am abobone umohei.

⁴¹ 'Hinage ebe yaiya iloinaego na yana tobwatobwa u'avalai ehebo dalava ainaena ulau ehebo dalava ainai, howahowana utalam dalava bwauna hinage ainai ulawei.

⁴² 'Na hinage ebe yaiya i'awanoi alimwai ehebo ginauli vehabana, ginaulinane umohei, na yaiya yam tobwatobwa i'awanoiyei na iyepaihowa, havena unuwanuwawi.

Tavelau ada alehao aidiyai

(Luke 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Loina mugamugaina bada amhanapuiya'o, iwalo, "Ami geluwo amvelauwedi, na hesi ami alahao amsosomanaedi". ⁴⁴ Na yau yaloinaegomiu ami alehao amvelauwedi na hiya hi'abiye muyagomiu vehabadi am'awanoi ta Yaubada ihaguidi. ⁴⁵ Teina ainaena Tamada galewai i'awa natunaegomiu, wuwuna ibom velau wuwuna, na ibom yana mahana ihinahinali tauyababa yo hinage taunamwanamwa aidiyai, na hinage yana 'wesu italamwei taudumwaluwo yo hinage hiya nigele taudumwalu aidiyai.

⁴⁶ 'Na ebe ami geluwo a'ava amvelauwedi, nigele howahowana na paula namwanamwana Yaubada ainaena amlobai, wuwuna tauyababao, dova takesi ana tauvaiwo, mumugadi dova yami velaune, adi geluwo a'ava hivelavelauwedi.

⁴⁷ 'Hinage ebe tahi'avamiyao am'awa heliheliyamwedi mata mumugamiu ganamuli mumugadi nigele iyanamwanamwa gabaedi, wuwuna hiya adi geluwo a'ava hiveve'au'augeluwedi, eeta hiya na omiu bada mumugamiu hitoyatoyawa'o.

⁴⁸ 'Na omiu ilowoinanegomiu na bale'uwai mumugamiu hinamwanamwa ta dova Tamamiu galewai.'

6

Velau vehabana

¹ Yeisu iwalo, 'Ebe nuwanuwamiu amvelau hiya wewelohedi aidiyai, havena tomowa mehediya'i ampaipaihowai. Ebe dova ampaihowai, mata nigele awanamwanamwa nuwana maiha amyalobai Tamamiu galewai ainaena.

² 'Eeta haugana amvelau wewelohedi aidiyai havena yoguli amyuviyuvi, dova tau'oyama'o hiya vada tapwalolo nuwana dalava aidiyai yadi velau tuluhanai yoguli hiyuvidi ta ebeha tomowa hino'owedi. Bada neta adi maiha hauga teina ta'i ainai hilobalobai na hesi hauga ilalaoma nigele maiha mata hiyalobai. ³ Eeta omiu haugana velau ampaihowai, bada ammohe dawaniyei, ta nima tautuwamiu yana velau, havena nima eha'ehamiu

ihanahanapui, ⁴ ta ebe havena tomowa hi'ita'ita, na Tamamiu ibom yami velau dawani i'itaya'o mata mulitai maiha namwanamwana imohegomiu.'

Awanoi vehabana

(Luke 11:2-4)

⁵ 'Yami awanoi teina dova, ebe am'awanoi Yaubada ainai havena tau'oya'oyamao dova am'awa'awanoi, wuwuna hiya nuwanuwadi na tomowa mehediyai nuwana tapwalolo holanai nuwana dalava aidiyai hitowotowolo na hi'awa'awanoi. Bada neta adi no'o hauga teina hilobalobai.

⁶ Na owa ebe u'awanoi, uluwu mugai yam vada holanai na awa'eda ugudu'auhi na u'awanoi dawani Tamada ainai, na ibom i'itago na mulitai maiha namwanamwana imohego.

⁷ 'Na hinage yam awanoi aidiyai havena walo u'ata'ataiyoyi dova hiya taumiya guguyou yadi oba'obao. Hiya yadi yemidi ebeha walo bagibagilidi aidiyena Yaubada yadi awanoi ibenalei. ⁸ Havena omiu dova, wuwuna omiu Tamamiu imiyamiya, na iya yami nuwatuwu dawani ihanapuidi'o na abo mulitai vehabadi am'awanoi.

⁹ "Ainaena awanoi ana hauga aidiyai teina dova am'awanoi:

Tamamai owa galewai yeham ave'ahihiyei,

¹⁰ na a'awanoi ta owa uloinaegai, ta yam nuwatuwu ebeha apaihowai bale'uwai dova hiya galewai hipaipaihowai.

¹¹ Amai ahubena ehebo ehebo ainai umohegai.

¹² Na mumugamai yababana unuwahamuidi, dova ai hinage ama geluwo mumugadi yababadi alimiyai anuwahamuidi.

¹³ Havena utowotowoigai, na hesi iya yababanane ainaena uhaguigai."*

¹⁴ 'Ebe omiu ami geluwo yadi yababao alimiyai amnuwahamuidi, Tamamiu galewai hinage yami yababao alimiyai inuwahamuidi. ¹⁵ Na ebe ami geluwo yadi yababao alimiyai nigele amyanuwahamuidi, Tamamiu hinage omiu yami yababao mata nigele iyanuwahamuidi.

Ai'ai ana hudi vehabana

¹⁶ 'Ebe haugana tapwalolo vehabana amhudi, havena ami oleya hiyabayababa dova taunuwayababa. Teina tau'oyama yadi paihowa dova, wuwuna hiya adi ita hi'abiye yababadi ta ebeha yadi hudi tomowa hihanapui. Bada neta adi no'o hauga teina hilobalobai. ¹⁷ Na omiu hesi haugana am hudi tapwalolo vehabana, ammani'abi yo amhuwali, ta ami oleya hinamwanamwa tomowa aidiyai, ¹⁸ ta ebe tomowa yami hudine havena hihanahanapui, na Tamamiu ta'i hava atemiyai imiyamiya ihanapuiya'o, na ana maiha namwanamwana imohegomiu.

Maiha galewai vehabana

¹⁹ 'Havena yami wasawasa bale'uwai amtautau'ahaidi, wuwuna wesowo na pwaha, wasawasa bale'u hi'abi'abiye yababadi na hinage tau'aivavali hiluwuluwu yami vada aidiyai habi aivavali, ²⁰ na hesi howahowana na yami wasawasa galewa vehabana am'aipate wahiwhiyala. Wuwuna galewai nigele wesowo na pwaha ainai hiyamiyamiya. Ainaena yami wasawasa mata nigele hiya'abiye yababadi na hinage nigele tau'aivavali. ²¹ Eeta aiteya tupwa ainai yami wasawasa imiyamiya, neta tupwanane ainai yami nuwatuwu hisagena.

Tauda ana masele

(Luke 11:34-36)

* **6:13:** Buki tupwadi mwalonu hiwalo, 'Owa yam abaloina; owa yam wahiyala; owa yam wasawasa, mata teina ta hauga hilalaoma, Moiha'.

²² ‘Meheda dova tauda ana masele. Eeta ebe meheda ausaladi tauda maudoina himasele, ²³ na ebe meheda hiyababa tauda hinage maudoina higuguyou, na ebe maselene alidai iboho, mata guguyou mwala'ina ita'i'liyegita.

Yada taubada ehebo ta'i
(Luke 16:13)

²⁴ ‘Taupaihowa ehebo nigele howahowana na ipaihowa tautaubadao bwau aidiyai, mata ehebo ita'wata'wataei na ehebo vehabana ipaihowa, na ehebo i'awa namwanamwaei na ehebo i'awa yababaei. Dova hinage nigele howahowana Yaubada yana paihowa na wasawasa bale'uwai ta'abi bwauwedi.

Havena atehawawali
(Luke 12:22-34)

²⁵ ‘Na yawalo auligomiu ebeha havena yami miyamiya bale'uwai vehabana amnuwatuwu mwala'ina, ai'ai yo ami bwahi yo ami ale'o vehabadi. Wuwuna yawahida ginauli mwala'ina alidai, na tobwatobwa 'wapi vehabadi nigele ginauli mwala'ina.

²⁶ ‘Teina ehebo aba'ita yamohegomiu lowolowo ainaena, hiya nigele hiyalaulaupeli na nigele hiyalaulau'eli, na hinage nigele yadi vadavada. Lowolowowone ginauli iu'iuudi na hesi Tamadane galewai hauga maudoina ai'ai imohemohedi. Na amnuwatuwu avivini ebeha omiu ginauli mwala'ina Yaubada ainai. ²⁷ Na viha alimiyena howahowana yana nuwatuwuwena mata yana hauga bale'uwai i'abi'abiye daodao? Nigele, awa?

²⁸ ‘Na hava vehabana amnuwanuwatuwu mwala'ina ami ale'o vehabadi? Na ehebo hinage teina aba'ita, vane yadi ini dalavai vehabana amnuwatuwu behabehaei. Hauga maudoina nigele hiyapaipaihowa, na hinage nigele adi ale'o hiyapaipaihowaidi. ²⁹ Na moiha, Solomoni ana ale'owo yo ana pasao adi ita namwanamwadi, na vane adi ita hesi inamwanamwa alili. ³⁰ Eeta amnuwatuwu avivini Yaubada yana ita'avivini alimiyai vehabana. Iya awahi ive'aupasadi vane namwanamwadi aidiyena. Mata vane hitaya na i'ahubenama hiwelai yo higabudi, na omiu awahi amnamwanamwa gabaei. Na moiha, ami ale'owo imohegomiu. Ainaena yami yemidi Yaubada ainai havena itapitapiya.

³¹ ‘Na havena amnuwanuwatuwu pwano amwalowalo, “Hava a'ai?” nuwana “Hava anuma?” nuwana “Hava ali'wa?” ³² Walo teina dova hiya howola guguyou ainai himiyamiya yadi aubabada. Na hava yami nuwatuwu Tamamiu galewai bada ihanapuiya'o, dova ai'ai yo ami bwahi yo hinage ami ale'o, na imohemohegomiu.

³³ ‘Eeta howahowana ebe mugai Yaubada yana lolina yo yana amwaha dumwadumwaluna ambehaei na ammulitaei, ta ebe ai'ai yo hinage ami ale'o imohegomiu.

³⁴ ‘Ahubena ehebo ehebo ana nuwanuwatuwu himiyamiya; mata vehabana na i'ahubena vehabana. Eeta mata havena am nuwanuwatuwu i'ahubena vehabana.

7

Awayabayababa
(Luke 6:37-38, 41-42)

¹ ‘Havena tomowa am'awa'awa yababaedi mata dova ta Yaubada hinage i'awa yababaegomiu. ² Wuwuna aiteya ginauli aidiyena tomowa am'awa

yababaedi mata aidiyena Yaubada i'awa yababaegomiu, na hinage vedova mumugamiu tomowa aidiyai Yaubada dova hinage imumuga alimiyai.

³ Na nigele howahowana tahim ainai uwalo ebeha mehenai aiwa mu'am'u'alina imiyamiya, wuwuna owa hinage mehemwai etupwa imiyamiya, ta nigele uya'ita. ⁴ Eeta havena tahim uwalowalo ainai ebeha aiwa mu'am'u'alina mehenaena uvaivehulu, wuwuna owa hinage mehemwai etupwa imiyamiya. ⁵ Moiha tau'oyama ehebo owa, awa? Na hesi etupwane mehemwena uvaimugaiyei, na ainaena uvinunu ili'ilimani na mulitai abo tahimne mehenaena aiwa mu'am'u'alina uvaivehulu.

⁶ Havena Yaubada yana paulao edewa umohemohedi, mata dova ta hita'wata'wataedi na hi'alahigo. Nigele howahowana hinage yami bagi maheya amohemohedi mata dova ta hiwutuye bi'ibi'idi.

Awanoi vehabana
(Luke 11:9-13)

⁷ Am'awanoi, na Yaubada imohegomiu. Na ambeha ta amlobai. Na hinage am'aigohagoha ta awa'eda hiho'e. ⁸ Moiha ebe ta'awanoi, Yaubada imohegita na ebe tabeha howola abo talobai, na hinage ebe ta'aigohagoha awa'eda hiho'e vehabada.

⁹ Na vedova omiu hedaheda tamadiyao, ebe natumiyao ai'ai vehabana hi'awa'awanoi, mata gaima amohedi? ¹⁰ Nuwana ebe yama vehabana hi'awa'awanoi weso amohedi? Mata nigele! ¹¹ Moiha omiu tauyababa, na yami aiyauya natumiyao aidiyai bada amhanahanapui, ebeha ginauli namwanamwa a'avadi amohemohedi, dova hinage Tamamiu galewai, ebe am'awanoi ainai, ihanapuiya'o hava namwanamwana ilowoinanegomiu na imohegomiu.

¹² Na ebe hava nuwanuwamiu na tomowa alimiyai hipaihowai omiu hinage dova aidiyai ampaihowai, wuwuna teina Mosese yo tauwalo mahalavao yadi lolina ana uini.

Amwaha dinodinona
(Luke 18:24)

¹³ Amwaha dinodinona ainaena amluwu na havena amwaha tabatabana ainaena, neta abasilahe ana amwaha. Amwahane tabatabanane ana lau malamalaina, na ainaena tomowa bagibagilidi hilaulau. ¹⁴ Na yawahi namwanamwana ana amwaha ana lau vitaina na ana awa'eda dinodinona ta'i, ainaena tomowa vihavihadi hiluwuluwu.

Aiwa na ainona
(Luke 6:43-44)

¹⁵ Tauyewasao oya'oyama aidiyena am'ita avivinigomiu. Wuwuna mata tupwadi howola abo alimiyai hilaowa, adi ita dova sipi manamanahamdi, na holadiyai hesi dova edewa manimanini. ¹⁶ Na yadi paihowa aidiyena howola mata abo amhanapuidi. Wuwuna haihaili nigele howahowana na ainona iyemala sibweya. Buyubuyuwa hinage dova nigele howahowana na ainona iyemala damaya. ¹⁷ Wuwuna aiwa namwanamwadi ainodi ausaladi, na aiwa newanewalidi ainodi yababadi. ¹⁸ Neta moiha, aiwa ausaladi nigele howahowana na ainodi newanewalidi hi'ainowedi, na aiwa newanewalidi hinage dova nigele howahowana na ainodi namwanamwadi hi'ainowedi. ¹⁹ Ainaena ebe aiwa nigele hiya'aino namwanamwa tagoha vehuludi na tagabudi. ²⁰ Dova hinage tauwalo mahalava oya'oyama yadi paihowa aidiyena howahowana amhanapuidi.

Tau'oyamao
(Luke 15:25-27)

²¹ ‘Bagibagilidi aliguwai hi’awa’awa taubada na hesi mata nigele hiyaluwu Yaubada yana Abaloina ainai, na yayiyadiwo hiya Tamagu galewai yana walo ana taupaihowao hiya hibom. ²² Hauga ilaoma ainai tomowa bagibagilidi howola abo aliguwai hiwalo, “Taubada vehabam apapaihowane, neta yehamwena awalo mahalava yo vi’avi’a tomowa aidiyena agabae mahalavaedi yo paihowa abanuwapwanopwano apapaihowaidine”.

²³ ‘Mata aidiyai yawalo, “Nigele yayahanapuigomiu yayiyadiwo omiu, amwuyo na havena amluwuluwuma wuwuna omiu tauyababao”.

Vada ana wahuwahu
(Luke 6:47-49)

²⁴ ‘Yagu walo teina ebe yaiya ibenaledi na ipaihowaidi iya dova ehebo tau’abi vada hanahanapuna, yana wahuwahu gaima ainai i’a’abine, ²⁵ na mulitai ‘wesu italu na abaita isagena yo hinage yaumai mwala’ina itowa na hesi yana vadane nigele iyabuiyei, wuwuna ana logidiwone gaima ainai hi’abi avivini’o.

²⁶ ‘Na ebe yaiya yagu walowone teina ibenaledi’o na nigele iyapaihowaidi, iya dova tauvada’abi yauyaulena yana wahuwahu namonamo ainai i’a’abine, ²⁷ na mulitai ‘wesu mwala’ina italu na abaita isagena na hinage yaumai mwala’ina itowa mata vadanane ibuiyei na i’oilo’elo’e moiha.’

²⁸ Haugana ve’itaone teina Yesu ive’ovidi bodaone nuwadi hipwanopwano, ²⁹ na hiwalo, ‘Ve’ita teina dumwadumwaluna na wahiwahiyalana, na ita yada lolina ana tauve’itao yadi ve’ita tapitapiyadi’.

8

Yesu taulepelo ehebo i’abiye namwanamwa
(Maki 1:40-45; Luke 5:12-16)

¹ Oyaena Yesu idobima ta boda mwala’ina himumulitaeine. ² Na ehebo aidiyena mayana lepelo ilaoma Yesu ainai ipwagogo na iwalo, ‘Taubada, ebe nuwanuwam, howahowana u’abiye namwanamwagau?’

³ Eeta Yesu nimanaena towahowa i’abisawahi, na iwalo, ‘Ehe, nuwanuwagu. Unamwanamwa’. Ta towahowa ana lepelo i’ovi mwayamwayau na inamwanamwayuone. ⁴ Na Yesu iwalo, ‘Ulu na havena teya yaiya hinage ainai uwalowalo mahalavaegau, na hesi udumwalu ulau taupwaoli ainai ta i’itago na hinage upwaoli Yaubada ainai hava dova ada lolina Mosese ainaena, eeta ebe tomowa hihanapuigo ebeha bada namwanamwa ulobaiya’o’.

Tau’aleha adi taumugai yana hevali ana abiye namwanamwa
(Luke 7:1-10; Yoni 4:43-54)

⁵ Yesu ilaoma dalava Kapeneum ainai, na tau’alehao hiya Loma adi taumugai ehebo ilaoma na i’awanoi Yesu ainai, ⁶ iwalo, ‘Taubada yagu hevali ehebo ilovala na vadai ma’ana muya mwala’ina i’eno’eno, na nigele yana wahiyala’.

⁷ Na Yesu iwalo, ‘Mata yalaowa na ya’abiye namwanamwa’.

⁸ Na towahowa Yesu yana walo iyemaiha, iwalo, ‘Taubada, nigele iyalowoinanego ebe yagu vadai uluwu, na hesi u’aubabada mohili na yagu hevaline inamwanamwa. ⁹ Wuwuna yau lolina yahanahanapui, na agu tauloinao yadi walo ana tau’awa abi, na hinage yagu tau’alehao yaloiloinaedi, na ebe teya ainai yawalo, “Ulu” ilau ta’i, na ehebo ainai

yawalo, “Ulaoma” mata ilaoma; na ebe yagu taupaihowa ehebo yawalo auli na yawalo, “Teina upaihowai” mata ipaihowai.’

¹⁰ Towahowa yana aubabada teina vehabana Yeisu i'aluwagavai mwala'ina, na iwutu gwaipile ta bodaowa himulimulitaeiwa iwalo aulidi, iwalo, ‘Yawalo moiha, nigele teya yaiaa yayalobai omiu Isileli alimiyena yana yemidi towaho teina dova, ¹¹ na yawalo mahalava alimiyai neta tomowa bagigabili alilidi howola abo tupwa maudoina aidiyena hiho'eyama na Abelaham yo Aisake yo Yakobo baidadiyao hi'ai toyawa Yaubada yana Abaloina holanai, ¹² na omiu hesi ebeha Yaubada natunaowa igabae mahalavaegomiu guguyou holanai na nemai amdoudou muya ainaena.’

¹³ Badagi na Yeisu tau'alehaone adi taumugaiwa ainai iwalo, ‘Ausala, uwuyo. Yam hevaline mata inamwanamwa, dova yam yemidine’. Tenem hauganane ainai taulovalawa yana wahiyala ilolobauyoine.

Tomowa bahudi Yeisu i'abiye namwanamwadi

(Maki 1:29-34; Luke 4:38-41)

¹⁴ Mulitai Yeisu Pita yana vadai iluwu, na Pita lawana i'ita ilovala, tauna i'ala'alawowoli, ¹⁵ eeta ilau, nimanai i'abi, na ana lovalawa itatalune, na itowolo ta ai'ai i'a'atububunine Yeisu vehabana. ¹⁶ Lavilaviyena dalavane tanitaniwagadiyaone tupwadi tomowa hilawedima, hiya vi'avi'a aidiyai himiyamiya, ta Yeisu vi'avi'aone yana walowena igabae mahalavaedi na hinage taulovala maudoidi i'abiye namwanamwadine. ¹⁷ Ginauli teina himahalava na ainaena Aisaya tauwalo mahalava yana walo mahalava mugai imahalava, dova Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava, iwalo, ‘Iya ada muyao na ada lovalao ana tau'avala’.

Tomowa ebeha Yeisu himulitaei

(Luke 9:57-62)

¹⁸ Hauga tenem ainai Yeisu boda mwala'ina i'itadi hinoinoini, ainaena ana taumulitao iloinaedi ta wagaena higeyo'awa vali tupwai. ¹⁹ Na ehebo loina ana tauve'ita ilaoma, Yeisu iwalo auli, iwalo, ‘Tauve'ita, nuwanuwagu yamulitaego. Havaidova ainai ulau, yau baidam talau’.

²⁰ Na Yeisu towahonane iwalo auli, iwalo, ‘Lagulagu nu'ula mayadi guda, na hinage lowolowo ewai mayadi noi, na yau Tomowa Moihagu nigele yagu aba'eno’.

²¹ Eena ehebo hinage taumulita ilaoma ta Yeisu ainai iwalo, ‘Taubada, utalamwegau na mugai yawuyo ta tamagu yaha'waha'wai yana mwalowoi, yamwauwi magari, na abo yamulitaego’.

²² Na Yeisu iwalo, ‘Badagi! Nemai tamamne, na ulaoma umulitaegau, na hiya abo mwalomwalowoidi yadi taumwalowoiwo himagaiyedi’.

Yeisu yaumai mwala'ina i'abiye daumwali

(Maki 4:35-41; Luke 8:22-25)

²³ Yeisu mayana taumulitao higelu wagai, ²⁴ na hi'u'e higeyogeyo'awa vali tupwai, eena wagai Yeisu i'eno i'iwahi'o. Hi'ada'adau ta yaumai mwala'ina itotowamane ta bagodu ihiwahiwa do'odo'owe wagai na muhamuhana hihanene. ²⁵ Ainaena Yeisu hivanoi na hiwalo, ‘Taubada uhaguigita mata tahanene’.

²⁶ Na Yeisu iwalo, ‘Hava vehabana ammeheuhi? Vedova ta nigele yami yemidine, awa?’ Na itowolo ta yaumai yo bagodu iwalo yagaidi, iwalo, ‘Amlaumwau!’ Na ni'u maudoina idadaumwaline.

²⁷ Idaumwali, eeta ana taumulitaowa nuwadi hipwanopwano na hiwalo, ‘Towaho havahava teina, ta yaumai yo bagodu alinana hibenalei?’

Yeisu vi'avi'a igabae mahalavaedi

(Maki 5:1-20; Luke 8:26-39)

²⁸ Na bada higeoyo'awa'o ta hiluluwune Gadalawone yadi tupwai, na towatowaho hitau bwau vi'avi'a i'abiye yauyauledi ta magari holanaena himamahalavane. Na mayadi modi'ini, ainaena nigele howahowana teya yaiya yadi tupwai ilau. ²⁹ Hitaubwauwone Yeisu hi'ita na hilohagali, hiwalo, 'Ee! Owa Yaubada Natuna, hava utowotowoi na ebeha upaihowai alimaiyai? Lauvetala ana hauga howola, hava vehabana wau ulaoma habi vesilahegai?'

³⁰ Na vahaliyai maheya hidumudumuli, na adi tau'ita aviviniwone hi'ita'ita avivinidi. ³¹ Na vi'avi'aowa Yeisu ainai hi'awanoi, hiwalo, 'Ebe ugabae mahalavaegai, howahowana na maheyaone tenem aidiyai uveta-malegai?'

³² Na Yeisu iwalo, 'Ammahalava!' Eeta towatowahowowa bwauwowa aidiyena vi'avi'aowa himahalava ta hidedenane maheyaowa aidiyai hiluluwune, na maheyaowa maudoidi hisagena ali'alili ta tapatapapai hiholu ta ni'uwai hihahanenene.

³³ Na maheyaowa adi tau'ita'ita aviviniwowa yadi meheuhi ainaena hidena ta hilalaune yadi dalavai, na ginauliwone hi'itadiwa maudoina hiwalo mahamahalavaedi dalava tanitaniwagadiyao aidiyai, neta hava imamahalavane yauyaulewowa aidiyai. ³⁴ Eeta dalava ana taumiya maudoidi himahalava Yeisu habi itana, na hauganane hi'ita lobai, hisosomanaei ta ebeha yadi dalavane ilauvehulu.

9

Yeisu towaho peupeuna i'abiye namwanamwa

(Maki 2:1-12; Luke 5:17-26)

¹ Yeisu wagai igelu ta higegeyo'awauyo yana dalavai. ² Na ehebo towaho peupeuna boda hi'avalai yana aba'eno ainaena ta hilawei Yeisu ainai. Bodaone yadi yemidi Yeisu ihanapuiya'o ta taupeuwa iwalo auli iwalo, 'Natugu, uyaliyaya, mumugam yababadi adi nuwahamu bada ulobaiya'o'.

³ Na tupwadi loina ana tauve'itao Yeisu yana walo hibenalei ta hibom aidiyai hi'au'aubabada, hiwalo, 'Yeisu teina iwalowalo hinahinali Yaubada ainai'.

⁴ Yadi nuwatuwune Yeisu bada ihanapuiya'o ta iwalo aulidi iwalo, 'Hava vehabana am nuwanuwatuwu pwano? ⁵ Na hava amnuwatuwui ebe yawalowe towaho teina ainai, nuwana yawalo, "Mumugam yababadi bada yanuwahamuidi'o", bo yawalo, "Utowolo na ulau"? ⁶ Na amhanapui ebeha yau Tomowa Moihagu mayagu loina bale'uwai ta tomowa mumugadi yababadi yanuwahamuidi.' Na taupeuwa iwalo auli, iwalo, 'Utowolo na yam aba'eno u'avalai na ulau yam dalavai'.

⁷ Eeta taupeuwa itowolo na ilalaune yana dalavai.

⁸ Na bodaowa paihowa teina hi'ita na ainaena hive'ahihi yo Yaubada hino'owei, wuwunane iya Yeisu ana tau'abiye wahiyala.

Yeisu Madiu iyogaei

(Maki 2:13-17; Luke 5:27-32)

⁹ Yeisu tupwa teina ilauvehulu ta ilau na towaho ehebo ilobai, yehana Madiu, takesi ana vadane ainai imiyamiya na iwalo auli, iwalo, 'Madiu, umulitaegau!' Eeta Madiu itowolo ta Yeisu imumulitaeine.

¹⁰ Mulitai vada ehebo ainai Yeisu iluwu habi ai na tauyababao dova takesi adi tauvaiwo yo hinage tupwadi tauyababao hilaoma Yeisu mayana

taumulitao baidadiyao himimiya'ahaine. ¹¹ Eeta tupwadi Palisiwo hi'i'itane ta Yeisu ana taumulitaone aidiyai hipanivila, hiwalo, 'Hava vehabana yami tauve'itane takesi ana tauvaiwo yo tupwadi hinage tauyababao baidanao hi'ai'aitoyawa?' ¹² Na Yeisu walo teina ibenalei ta iwalo, 'Hiya ausaladi nigele nuwanuwadi taulaumulamula, na hesi tau'asiyebwao nuwanuwadi taulaumulamula. ¹³ Ainaena ilowoinanegomiu ebe Yaubada yana walo ainai amnuwamasele Buki Ve'ahihi ainai iwalo, "Nuwanuwagu atemuyamuya, na nigele nuwagu pwaoli". Teina yalaoma nigele taudumwadumwalu vehabadi, na hesi tauyababao habi haguidi.'

Yeisu yana walo hudi vehabana

(Maki 2:18-22; Luke 5:17-26)

¹⁴ Na Yoni ana taumulitao hilaoma ta Yeisu hiwalo auli, hiwalo, 'Ai na Palisiwone yama tapwalolo vehabana ahudihudi, na vedova ta owa am taumulitaone baidamwao nigele amyahudihudine?'

¹⁵ Yeisu walo vegevegedi imohedi, iwalo, 'Vedova, howahowana tawahola ana tauvinunuwu hinuwavitai ebe tautawahola towahona baidadi hiyalialiyaya? Bo nigele awa? Na amnuwatuwu avivini ebeha haugana tautawahola towahonane ilaugabaidi mata hinuwayababa na hihudi.'

¹⁶ Na ehebo hinage walovegevegedi ainaena iwalo aulidi, iwalo, 'Nigele howahowana ebe ale'o vauvauna tupwatupwana ainaena luwuluwu miyamiyana tahaili auhi mata dova ta lotapulihinawa imwala'i. ¹⁷ Na nigele hinage howahowana ebe waini vauvauna wahiwhiyalana tahiwai 'wapi abahiwa miyamiyana ainai. Ebe teina dova tapaihowai, we'ahane yana seseha ainaena 'wapiwa ilotapulihi na we'ahane ilotapahiwai, na isagenavehulu. Hesi ilowainanei ebe waini vauvauna na wahiwhiyalana tahiwai abahiwa vauvauna holanai, eeta ebe maudoina namwanamwana.'

Yeisu waiwaihiu bwau i'abiye namwanamwadi

(Maki 5:21-43; Luke 8:40-50)

¹⁸ Yeisu howola i'au'aubada na ehebo tauloina ilaoma ta Yeisu mehenai ipwagogo, na iwalo, 'Taubada, natugu waihiuna wau imwalowoi'o, na nuwanuwagu ulaoma ta tauna u'abitowoi na itowolouyo'.

¹⁹ Eeta Yeisu mayana taumulitao tauloinane himumulitaeine. ²⁰ Hilaulau na waihiu ehebo 'wahinana isagesagena bolimai 12, tuluhadiyena ilaoma ta Yeisu ana ale'one papalinane i'a'abitowoina, ²¹ wuwuna yana nuwatuwu atenai iwalo, 'Bada ebe Yeisu ana ale'o a'ava ya'abitowoi mata yanamwanamwa'.

²² Na Yeisu i'ita gwaipile ta waihiunane i'itane, na iwalo, 'Yauwedo natugu, yam yemidi ainaena bada unamwanamwa'o'. Na hauga tenem ainai waihiuwa inamwanamwane. ²³ Eena Yeisu ilau tauloinane yana vadai imahalava na i'itadi huwehuwena adi taulauyuviwo hilaulauyuvi yadi nuwavitai vehabana, na hidoudou alinadi mwala'ina moiha. ²⁴ Eeta iwalo aulidi iwalo, 'Ammahalava! Gamahinene teina nigele iyamwalowoi na hesi i'eno i'iwahi'o'. Walo teina ainaena na maudoidi himaluwei.

²⁵ Ta bodaowa himahalava na Yeisu iluwu ta gamahinewa nimanai i'a'abine na mayawahina itowolo. ²⁶ Na mulitai wasa teina hiyewasaei dalava maudoina aidiyai.

Yeisu taumehegibugibu bwau i'abiye namwanamwadi

²⁷ Tupwa tenem Yeisu ilaugabaei na ilaulau, na taumehe gibugibu bwau himulimulitaei na hiyogayoga alinadi mwala'ina ainaena hiwalo, 'Deivida tubuna yo, u'atemuyamuyaegai!'.

²⁸ Eena vadai iluwu ta taumehe gibugibuwowa hilaoma ainai na Yeisu iwalo, 'Vedova, amyemidiyegau ebeha howahowagu mehemiu ya'abiye maseledi?'

Na hiya hiwalo, 'Taubada, howahowam'.

²⁹ Ainaena mehedi i'abitowoidi na iwalo, 'Yami yemidiyena mehemiu himaseleuyo'o', ³⁰ na mehedi himamaseleuyone. Na Yeisu lolina yaiyaina imohedi, iwalo, 'Havena yaiya ainai amwalowalo mahalavaegau'. ³¹ Na hesi hilau ta Yeisu yana walo hidi'wai ta yana paihowawa aidiyai hiwalo mahalavaei dalava maudoina aidiyai.

Yeisu yauyaule ehebo i'abiye namwanamwa

³² Na Yeisu mayana taumulitao hilaulau na ehebo towaho alawai memenana i'a'abigwaipilene, ta hilauyaiyama Yeisu ainai. ³³ Eeta Yeisu alawaiwa iheusili, na towahowa inamwanamwa ta i'a'aubabadane. Na bodaone mayadi yaliyaya Yeisu hino'owei, na hiwalo, 'Nigele dova yaiya yana paihowa teina dova taya'ita Isileli holana'.

³⁴ Na hesi Palisiwone hiwalo, 'Alawaiwowa yadi taubada yana wahiyalaena Yeisu alawaiwone iheuheusilidine, na nigele Yaubada yana wahiyalaena'.

Yeisu tomowa i'atemuyamuyaedi

³⁵ Ainaena Yeisu dalava mwala'idi yo iu'iudi aidiyai ita'i'ili, na yadi vada tapwalolowo aidiyai ive'ive'ita na iloguguya Yaubada yana lolina wasana vehabana, na hinage lovala bagibagilidi aidiyena tomowa i'abiye namwanamwadi.

³⁶ Na bodaone i'tadi na i'atemuyamuyaedi, wuwuna adi vitai aidiyena nigele adi tauhagu, dova sipi nigele adi tau'ita avivini. ³⁷ Na ana taumulitao iwalo aulidi, 'Laulau'eli namwanamwana na omiu taulau'eliwone nigele bagibagilimiu, ³⁸ ainaena oyane taniwagana ainai am'awanoi ta taupaihowa ivetamaledima yana oyane hi'eli'.

10

Yeisu ana tauyewasao yehadi (Maki 3:13-19; Luke 6:12-16)

¹ Yeisu ana taumulitao hitau 12 iyogaedi na lolina yo wahiyala imohedi ta ebe howahowadi alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena hivai vehuludi yo lovala na tapiya tomowa aidiyena hi'abiye namwanamwadi. ² Yeisu ana tauyewasao hiya yehadi tauwalo mahalava: Mugai Saimoni, iya iyogaedi Pita, na tahina Andulu, yo Yemesa na tahina Yoni, hiya tamadi Sebedi, ³ yo Pilipi yo Batolomiu yo Tomasi yo Madiu, iya takesi ana tauvai, na hinage vali Yemesa iya Alipiyosi natuna, yo Tadiusa, ⁴ na hinage vali Saimoni, iya tauhamadudu mwala'ina Isileli yana miyawahi Loma yana abaloina ainaena vehabana, yo Yudasa Isakaliyota, iya howola abo Yeisu ihuhulaei.

Yeisu ana tauyewasao yadi paihowa (Maki 6:7-13; Luke 9:1-6)

⁵ Yeisu hitau 12 iloinaedi na ivetamaledi, iwalo, 'Havena amlaulau nigele Yudeyaone aidiyai, na hinage havena Sameliya dalavanao aidiyai amluwuluwu, ⁶ na hesi sipi sawasawalidi aidiyai amlau, hiya neta yada bodao Isileliwone, ⁷ na aidiyai amwalo mahalava ebeha Yaubada yana lolina bada ilaoma'o. ⁸ Taulovalao am'abiye yawahaidi yo taumwalowoiwo am'abiye towolodi yo taulepelowo am'abiye namwanamwadi, na hinage vi'avi'a tomowa aidiyena amgabae mahalavaedi. Yaubada yana wahiyala

bada imohegomi'u, ainaena omiu hinage ilowoinanegomiu yo amvelau tomowa aidiyai.

⁹ 'Na yami ta'i'iline ainai havena teya mane yami pehai amdo'odo'oi tamahina vehabana. ¹⁰ Havena hinage peha amvaivai. Havena hinage ami ale'o bwauna amvaivaidi, nuwana aemi ana huma bwauna, nuwana yami digona bwauna amvaivaidi, wuwuna paihowa ai'aina howahowana amlobai.

¹¹ 'Na ebe dalava mwala'ina bo iu'iuna ainai amluwu, ambeha mugai yaiya mumugana namwanamwana, na ainai amvetaumana ana higa dalavanane amlauvehulu. ¹² Haugana amluwu vada teya ainai mugai amwalo velau tomowanane ainai na amwalo, "Yaubada yana nuwadaumwali baidam ammiyamiya", na abo amluwu. ¹³ Na ebe wuwunidiyaone yami walovelau ilauwoinanedi, yami velau imiyamiya, na ebe nigele iyalauwoinanedi, yami walovelau iwuyouyowa alimiyai.

¹⁴ 'Na ebe nigele teya yaiya iyalauvaigomiu yana vadai, bo yami walo nigele iyabenaledi, dalavanane ainaena ammahalava na aemi gawalanane am'oiye hoyeholu dalavanane ainai, neta aba'ita dalavane taniwagadiyaone aidiyai, eena mulitai abo dalavanane amlauvehulu. ¹⁵ Yawalo moiha, howola abo Yaubada yana lauvetala ana hauga ainai hiya dalavaowa hita'wata'wataegomiuwa muya mwala'i ali'alilina hilobai, na Sodomaowa yo Gomolaowa yadi muya mata i'iu'iu.

Muya mehedai vehabana

(Maki 13:9-13; Luke 21:12-17)

¹⁶ 'Amnuwatuwu avivini ebeha yau yavetamalegomiu dova omiu sipi manamanahamiu amlalau edewa manimaninidi ahi'ahipudiyai, ainaena howahowana amnuwatuwu hanapu weso dova, na hesi amnumuga hegoya dova gabubu.

¹⁷ 'Eeta am'ita avivinigomiu, wuwuna howola abo tomowa hilawegomiu lauvetala vehabana yo hinage vada tapwalolo aidiyai howola abo hi'aitutuwegomiu, ¹⁸ yo hilauvaigomiu na hilawegomiu tauloina yo tauwasawasa mehediyai na hive'ewaigomiu wuwuna omiu ebeha yagu bodao, na wasagu aidiyai am'au'aubabadaedi, yo hinage taumiya ganamuli yami walomahalava hibenalei.

¹⁹ 'Na ebe mehediyai hivetowologomiu havena am'ate'atehawawali ebeha vedova mata amwalone, wuwuna howola abo hauganane ainai Yaubada yami aubabada imohegomiu, ²⁰ na nigele ebeha omiu am'au'aubabadane na hesi Tamamiu Alu'aluwana alimiyena i'a'aubabadane.

²¹ 'Na hinage hauga hilalaoma aidiyai tomowa yadi huhu holanai aleha himahalava vehabagu, neta towaho tahina ihuhulaei yo hiyemwalowoi. Hinage dova tama natuna ihuhulaei yo hiyemwalowoi. Hinage hedaheda hinadiyao yo tamadiyao hi'alehaedi na hiyemwalowoidi. ²² Mata tomowa maudoidi hive'alehaegomiu wuwuna omiu ebeha agu tauyemidiwo. Na ebe yayyadiwo hi'alama'i'ita na hitowolo wahiyala ana higa hauga yana aba'ovi ainai, yaliyaya miyamiya vateyaina hilobai.

²³ 'Na ebe ehebo tupwa ainai hitalatalaigomiu amdenda vali dalava ainai. Yawalo moiha mata nigele dalava maudoina Isileli holanai amyapaihowa ve'ovi na yau Tomowa Moihagu yalaoma.

²⁴ 'Taumulita nigele howahowana na yana tauve'ita imwala'i gabaei. Dova hinage taupaihowa nigele howahowana na yana taubada iloinaei.

²⁵ Na hesi inamwanamwa ebe omiu agu taumulitao baidaguwao tatoyatoy-awa. Na yau bada yehagu himwauya'o Tomodulele, omiu yagu bodaone howola abo hi'awa yababagomiu moiha.

Meheuhi vehabana
(Luke 12:2-9)

²⁶ 'Na havena tomowa ammehehehedi, wuwuna ginauliwone dawadawanidi howola abo Yaubada i'abiye mahalavadi na himasele. ²⁷ Na hava guguyou ainai ya'au'aubabadaeine alimiyai ahubenai amwalo mahalavaedi tomowa maudoidi aidiyai na hava yawalo himhimwedi alimiyai amwalo mahalavaedi yami vatavata ewadiyena.

²⁸ 'Na hiya taumiu hi'oi'oiye mwalowoidi havena ammehehehedi wuwuna hiya taumiu howahowana hi'oiye mwalowoi na hesi alu'aluwamiu nigele howahowadi. Hesi Yaubada ammehehehi, wuwuna ibom howahowana dalava ala'alahina ainai taumiu na alu'aluwamiu iveyababa bwauwedi.

²⁹ 'Aba'ita teina, ebe mesimesisi'wa bwau tagimwalaidi adi maiha neta toea ehebo, na hesi Yaubada i'ita'ita avivinidi, na ebe ehebo imwalowoi neta Tamamiu yana nuwatuwu ainaena. ³⁰ Na omiu hinage nigele howahowana na vahu amvahili ehebo ulu'ulu ainai, Yaubada adi bagibagili ihanahana-puidi. ³¹ Eeta havena am meheheuhi, wuwuna omiu am hae alili, na abo mesimesisi'wa maudoidi.

³² 'Ebe yayyadiwo hiwalo mahalava vehabagu tomowa mehediya, howola abo galewai yau hinage vehabadi yawalo mahalava Tamagu mehenai. ³³ Na ebe yayyadiwo hiuvalegau tomowa mehediya, yau hinage howola abo galewai Tamagu mehenai yauvaleadi.

Nigele ve'au'augelu Yeisu iyalawenama na aleha hinage
(Luke 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Havena amnuwanuwatuwu ebeha nuwadaumwali yalawenama bale'uwai. Nigele, na aleha hinage. ³⁵ Yagu laoma ainai towaho tamana mata ive'alehaei, na hinage waihiu hinana ive'alehaei, na hinage waihiu lawana iva'alehaei, ³⁶ na towaho yana huhu hive'alehaei.

³⁷ 'Na ebe yayya tamana yo hinana ivelauwedi mwala'ina na yau iu'iuna, iya nigele howahowana na imulitaegau. Na ebe yayya natuna towahona bo waihiuna ivelauwei mwala'ina na yau iu'iuna, iya nigele howahowana na imulitaegau. ³⁸ Na ebe yayya yawahina nigele iyatalamwei na imwalowoi aiwa lagalagana ainai, dova yau, iya nigele howahowana na imulitaegau. ³⁹ Na ebe yayya iya yawahina vehabana ipaipaihowa, howola abo ivesawali. Na ebe yayya yawahina ivesawali vehabagu, howola abo yawahina namwanamwana ilobai.

Maiha vehabana
(Maki 9:41)

⁴⁰ 'Na omiu ebe yayya ilauvaigomiu, yau na agu tauvetamalene hinage ilauvaigai. ⁴¹ Na ebe owa tauwalo mahalava ulauvai yana walomahalava vehabana, howola abo walomahalava ana maiha ulobai. Na ebe owa towaho namwanamwana ulauvai mumugana namwanamwa vehabana, howola abo towaho namwanamwana ana maiha ulobai. ⁴² Na ebe yayya tauyemidi vauvauna bwahi gwagwama imohei wuwuna iya agu taumulita yawalo auligo howola abo ana maiha namwanamwana ulobai.'

11

¹ Yeisu yana guguya ana taumulitao hitau 12 aidiyai ive'ovi na tupwanane ilauvehulu ta itata'iline dalava ehebo ehebo aidiyai, ive'ita na iloguguya.

*Yoni tau'abiye bapitaiso Yeisu wasana ibenalei
(Luke 7:18-35)*

² Hauga tenem ainai Yoni tau'abiye bapitaiso bada vada abapai ainai himwauwiya'o na Besinana towahona yana paihowa wasana ibenalei ta tupwadi ana taumulitao ivetamaledi hilalaune Yeisu ainai ³ na hipanivila hiwalo, 'Vedova owa Besinana towahonawa vebabam aha'waha'wane bo vali towaho aha'wai?'

⁴ Na yadi walo Yeisu iyemaiha, iwalo, 'Amwuyo na Yoni ainai am'aubabada ginauliwone aliguwena bada ambanaledi'o na am'itadi'o, neta, ⁵ taumehegibugibu mehedi bada himasele'o daladaladi bada hinamwanamwa'o ta hilaulau, taulepelo taudi bada hinamwanamwauyo'o na talina 'waba'wabalidi bada walo hibenaleledi'o, taumwalowoi hitowolouyo, na hinage wewelohe wasa namwanamwana bada hibenalena'o.

⁶ Yaiya nigele vebabagu iyanuwatuwu bwaubwau iya mata iyaliyaya.'

⁷ Haugana Yoni ana taumulitao hilaulau gwaipile, Yeisu ivetuwuni na boda aidiyai Yoni vebabana i'au'aubabada, iwalo, 'Mwalona maudoimiu tupwa balabala awawai amlau Yoni habi benaleina, na hava nuwanuwamiu ebeha am'ita? Nuwana yami nuwatuwu ehebo gwelugwelulu yaumai inu'unu'uvi am'ita, bo? ⁸ Nuwana ehebo towaho ana ale'o wasawasa habi itana? Nigele, wuwuna hiya ma'adi ale'o wasawasa tauloina mwala'idi yadi tupwai himiyamiya.

⁹ 'Na hava yede vebabana amlalaune balabala awawai? Nuwana yami nuwatuwu ebeha mata ehebo tauwalo mahalava am'ita, awa? Yawalo moiha, towahone am'i'itane tauwalo mahalavao maudoidi imwala'i gabaedi. ¹⁰ Yoni vebabana mwalona Yaubada yana walo Buki Ve'ahihi ainai teina dova iwalo mahalava, iwalo:

"Teina yagu tauyewasa yavetamale mugaiyei na yam amwaha isepa?'

¹¹ Na Yeisu hinage i'aubabada iwalo, 'Moiha, Yoni tau'abiye bapitaiso, iya taumiya bale'u maudoidi imwala'i gabaedi, na hesi maudoidi hiya Yaubada yana Abaloina holanai Yoni himwala'i gabaedi.

¹² 'Haugana Yoni tau'abiye bapitaiso yana hauga ainai ta ilaoma wau, tauwahiyala yadi wahiyalaena Yaubada yana Abaloina holanai hiluwuluwu. ¹³ Mwalona tauwalo mahalava maudoidi yadi walowo yo Mosese yana loinao aidiyena waloyemidi hiwalo mugaiyedi ta ana higa Yoni ilaoma. ¹⁴ Na ebe nuwanuwamiu amnuwamasele Yoni vebabana, amhanapu ebeha iya Elaitiya ta'i vebabana amha'waha'wane. ¹⁵ Na ebe yaiya matalinana walo teina ibenaleledi.

¹⁶ 'Omiu teina yasone vedova ebe yayepateyegomiu? Nuwana yawalo omiu bada ta'i dova hedaheda maketi holanai hi'ai'ai'opi'opi na adi geluwo aidiyai hiwuiwui, hiwalo:

¹⁷ "Ama geluwo vedova ta ai alaulauhi sinaha na nigele amyasobune? Na hinage a'ala'alagumgum, na nigele amyadoune?"

¹⁸ 'Waloyepatu teina ana hanapu ebeha Yoni ilaoma na nigele iya'ai na nigele iyanuma, na amwalo, "Ebeha alu'aluwa yababana Yoni i'abiye yauyauleya'o". ¹⁹ Na yau Tomowa Moihagu yalaoma, ya'ai'ai na yanumanuma na hinage vebabagu am'ulu'ulumiyai, amwalo, "Towaho teina tau'ai na taunuma ala'alabil, na hinage takesi ana tauvaiwo yo tupwadi hinage tauyababao nuwana taupwanoliwo ive'au'augeluwedi". Na hiya

tauhanapu moiha howola abo yadi paihowa namwanamwadi aidiyena hanapu moiha himahalava.'

Tupwadi dalava yababadi howola abo Yaubada yana lauvetala hilobai
(Luke 10:13-15)

²⁰ Na Yeisu dalavadine aidiyai yana paihowa wahiwahiyalana hi'itadi na nigele hiyanuwabui yadi pwanoliwo aidiyena, hiya vehabadi i'ahoni, na iwalo, ²¹ 'Aiyoi Kolasiniwo! Aiyoi Bedesaidawo! Atemuyamuyamui ta'i. Wuwuna abanuwapwanopwanowo bada yapaihowaidi'o alimiyai, na hesi nigele amyanuwabui, na ebe Taya yo Saidoni aidiyai yapaihowa mugaiyei, nuwana mwalona ebe bada hinuwabui'o, ta maudoidi sibauwa adi ale'o hili'wadi yo pwa'ahu aidiyena hilopwa'ahuyoidi, na hive'itaedi ebeha mumugadi yababadi aidiyena bada hinuwabui'o. ²² Na hesi omiu nigele, ainaena Yaubada yana lauvetala ana ahubena ainai Yaubada mata Tayawone yo Saidoniwone i'atemuyamuyaedi, na omiu nigele.

²³ 'Na Kapeneumiwone omiu vedova? Ebeha ambom am'abihinigomiu galewai, awa? Nigele! Na hesi mata Bwebweso duyanai higabae aituluwegomiu, wuwuna abanuwapwanopwanowo bada yapaihowaidi'o alimiyai. Na hesi nigele amyanuwabui. Na ebe Sodoma aidiyai yapaihowa mugaiyei nuwana mwalona bada hinuwabui'o, ainaena Yaubada nigele iyalamanidi, na wau yadi dalavane imiyamiya. ²⁴ Eeta Yaubada yana lona ana ahubena ainai, mata Sodomaone i'atemuyamuyaedi, na omiu nigele.'

Aiyawasi Yeisu ainaena
(Luke 10:21-22)

²⁵ Hauga tenem ainai Yeisu iwalo, 'Yauwedo Tamagu, owa galewa na bale'u adi tauloina, hanapu teina udadawanine tauhanapuwo yo taunuwamaselewo aidiyena, na hesi taunuwapwanopwanowo aidiyai uve'itaedine.

²⁶ Moiha ta'i Tamagu, yam nuwatuwu teina namwanamwana.'

²⁷ Na hinage iwalo, 'Ginauli maudoina bada Tamagu nimaguwai imwaudi'o, na Tamagu ibom ihanapuigau'o, na yau hinage Tamagu yahanahanapui, na hinage ebe yayiyadiwo nuwanuwagu na Tamagu yave'itaei aidiyai, hiya hinage Tamagune hihanapui.

²⁸ 'Eena omiu yayiyadiwo ami ava'avala yo yami paihowa vitaina, ama-laoma aliguwai, na yave'aiyawasigomiu. ²⁹ Na omiu amve'ao'aonaegau ta baidaguwao tapaihowa, na ainaena alu'aluwamiu yadi aiyawasi hilobai, wuwuna yau mumugagu hegohegoyana yo taunuwadobi. ³⁰ Eena paihowa yo ava'avala yamohegomiu, malamalaidi.'

12

Yeisu iya Tapwalolo ana Taubada
(Maki 2:23-28; Luke 6:1-5)

¹ Tapwalolowai Yeisu mayana taumulitao tanovi holanaena hilaulau, na ana taumulitaone hivahali, ta ai'ai dova pegapega hi'abiloloidi na hi'ai'ai. ² Na hauganane Palisiwone hi'itadi, Yeisu hiwalo auline, hiwalo, 'Taubada, hava vehabana ta am taumulitaone Tapwalolo ana lona hididi'waine?'

³ Na Yeisu yadi walone iyemaiha, iwalo, 'Buki Ve'ahihi ainai hileleya'o Devida vehabana ebe amvahili, amhanapui ebeha ma'ana geluwo hivahali, ⁴ ta Yaubada yana vadai iluwu ta beledi ve'ave'ahihina ivai ta hi'a'aine. Beledinane ma'ana lona, ebeha taupwaoli a'ava adi talam hi'ai na nigele teya yayiya. ⁵ Buki Ve'ahihi holana lona hinage imiyamiya ebeha vada tapwalolo ana taupwaoliwo Tapwalolo ana lona hiho'eho'e, na hesi neta nigele pwanoli. ⁶ Yawalo moiha, vada tapwalolo ginauli

mwala'ina, na hesi ehebo ginauli mwala'i ali'alilina neta, ⁷ Yaubada yana walo ebeha, "Pwaoli nigele nuwagu na atemuyamuya hesi". Ebe walo teina ana hanapu amhanahanapui, havena agu taumulitaone am'awa'awa yababaedi. ⁸ Wuwuna yau Tomowa Moihagu, Tapwalolo ana tauloina.'

Towaho nima giyogiyona

(Maki 3:1-6; Luke 6:6-11)

⁹ Tenem ainaena Yeisu ilau ta yadi vada tapwalolo ainai iluwu. ¹⁰ Na nemai towaho nimana giyogiyona ilobai. Na Palisiwone Yeisu ainai hipanivila hiwalo, 'Taubada, vedova, howahowana na Tapwalolo ainai tomowa ta'abiye namwanamwadi?' Na hesi yadi panivila teina wuwuna ebeha Yeisu iwalo pwano, na ainaena hive'ewai tauloina mehenai.

¹¹ Na yadi walo iyemaiha, iwalo, 'Vedova omiu ebe teya mayana lagulagu ehebo mohimohili, na ahubenane Tapwalolo ainai guda holanai ibe'u, howahowana na inulihini, bo nigele?' ¹² Eena lagulagu ginauli iu'iuna, na tomowa teina ginauli mwala'ina. Tapwalolo ainai howahowana paihowa namwanamwadi tapaihoidi.'

¹³ Eeta Yeisu towahowa iwalo auline, iwalo, 'Nimam utuwu'. Na towahone nimanane itautuwu ta inamwanamwayone, dova hali nimanane. ¹⁴ Eena Palisiwone mayadi modi'ini himahalava na hibom hiloiloina vedova ebe Yeisu hi'oiye mwalowoi.

Yaubada yana taupaihowa

¹⁵ Na yadi lolina dawanine Yeisu bada ihanapuiya'o, ainaena tupwa tenem ilauvehulu na ilaune vali tupwai, na tomowa bagibagilidi himulitaei, na tenem ainai taulovala maudoidi i'a'abiye namwanamwadine, ¹⁶ na hinage iloinaedi havena hiwalowalo mahalavaei tomowa aidiyai. ¹⁷ Yana paihowa teina mwalona Aisaya tauwalo mahalava Yaubada yana walo iwalo mahalava mugaiyei, iwalo:

¹⁸ 'Am'ita yagu taupaihowa teina ita'itasipwana na ateguvena yavelauwei mayagu yaliyaya.

Alu'aluwagu yamwauwi ainai na lolina dumwadumwaludi iwalo mahalavaedi taumiya ganamuli boda maumaudoidi aidiyai.

¹⁹ Iya mata nigele iya'awa pa'ipa'i'i bo iyalohalohagali, bo dalava holanai iya'au'aubabada alinana mwala'inaena.

²⁰ Tautapitapiya yadi digona lotalotagodudi nigele mata iyata'wata'wataedi. Na hinage wodam butabutana nigele mata iyagabaei, ana higa ibom ainaena lolina dumwadumwaluna iwahiyala,

²¹ yo hinage iya yehanaena taumiya ganamuli boda maumaudoidi hiyemidi.'

Yeisu na Tomodulele

(Maki 3:20-30; Luke 11:14-23; 12:10)

²² Ehebo towaho, mwalona alawai yadi paihowaena mehena higi-gibuine, na hinage memenana hibui, eeta hilawei Yeisu ainai na i'abiye namwanamwane, na mulitai towahonane ivetuwuni na i'aubabada na ivinunu. ²³ Ainaena tomowa bagibagilidi nuwadi ipwanopwano na hiwalo, 'Towaho teina Besinana towahona, Deivida yana huhuwena, nuwana?'

²⁴ Na Palisiwone paihowa teina wasana hibenalei na hiwalo, 'Nigele, na hesi alawaiwowa yadi taubada Tomodulele yana wahiyalaena alu'aluwa yababadi igebegebe mahalavaedi'.

²⁵ Na Yeisu yadi nuwatuwu bada ihanapuiya'o ta iwalo aulidi, iwalo, 'Tomodulele iya ana geluwu nigele hiyagebe mahalavaedi'. Na hinage iwalo, 'Ebe ehebo abaloina ainai tomowa hiwahewahei na hibom

hilolo'alehauyoidi, mata abaloinanane itapiya na ibe'u. Dalava nuwana huhu hinage dova, ebe wahei imahalava, howola abo hitapiya na hibe'u. ²⁶ Tomodulele hinage dova, ebe mayana bodao hibom hilolo'alehauyoidi mata yana abaloinane ibe'u. ²⁷ Bada amwalo'o ebeha yau Tomodulele yana wahiyalaena alu'aluwa yababadi yagebegebe mahalavaedi, eeta yaiya yede yana wahiyalaena omiu ami geluwo higebegebe mahalavaedine? Tomodulele ainaena, bo nuwana Yaubada ainaena? Teina vebabana amnuwanuwatuwu na ebe amhanapui yau yaiya. ²⁸ Na ebe Yaubada Alu'aluwana yana wahiyalaena alu'aluwa yababadi yagebegebe mahalavaedi, ainaena amhanapui ebeha Yaubada yana Abaloina bada imahalava'o alimiyai.

²⁹ 'Aba'ita towaho wahiwahiyalana yana vadai. Nigele howahowana na yaiya teya iluwu na yana tobwatobwa ivaidi, na hesi ebe ehebo towaho balavaiyena tauwahiyalane nimanane yo aenane ipai mugaiyedi na abo mulitai howahowana iluwu vadai ta yana tobwatobwane ivaidi.

³⁰ 'Ebe yaiyadiwo nigele hiyahaguhaguigau, hiya agu alehao. Na hinage yaiyadiwo hiya nigele baidaguwao ayapaipaihowa toyatoyawa, hiya yagu paihowa hi'abi'abiye yababa. ³¹ Eena teina yawalo ili'ilimani alimiyai ebeha tomowa yadi pwanoliwo yo yadi walo yababadi maudoina Yaubada mata inuwahamuidi. Ebe Alu'aluwa Ve'ahihi hi'awa yabayababaei, mata nigele Yaubada iyanuwahamuidi. ³² Yau Tomowa Moihagu na ebe yaiya i'awa yabayababaeigau Yaubada mata walonane inuwahamui, na ebe yaiya Alu'aluwa Ve'ahihi i'awa yabayababaei nigele howahowana Yaubada inuwahamui, hauga teina ainai na hauga hilalaoma aidiyai.'

Aiwa ainodi
(*Luke 6:43-45*)

³³ Yeisu hinage iwalo aulidi, iwalo, 'Aiwa ebe ausalana, ainona hinage namwanamwana, na ebe aiwa newanewalina, ainona hinage yababadi. Eeta aiwa ehebo ehebo ainodi aidiyena ta'ita'ita lobaidi.

³⁴ 'Omiu tauyababao dova weso natunao, ainaena nigele howahowana na walo namwanamwadi am'ataidi, wuwuna maudoiyami yababamui, na hinage yami nuwatuwuwone hava dova atemiyai himiyamiya hauga maudoina awamiyena himahamahalava. ³⁵ Wuwuna towaho namwanamwana atenaena ginauli namwanamwadi himahamahalava, na towaho yababana atenaena ginauli yababadi himahamahalava.

³⁶ 'Na yawalo alimiyai ahubenanane Yaubada yana lauvetala ana hauga ainai omiu yami walo yababao maudoidi vebabadi Yaubada ipanivilaegomiu na vebabadi amwalo mahalavaedi. ³⁷ Yam walo aidiyena Yaubada abo i'awa namwanamwaego bo i'awa yababaego.'

Ve'ive'ilala vebabana
(*Maki 8:11-12; Luke 11:29-32*)

³⁸ Eeta lolina ana tauve'itao yo tupwana Palisiwo Yeisu hiwalo auline, hiwalo, 'Tauve'ita, nuwanuwamai ebe ve'ive'ila ehebo upaihowai na a'ita'.

³⁹ Na Yeisu iwalo, 'Yaso teina omiu yababamui na mehemehe'ayomiu, neta wuwuna ve'ive'ilala ambehabea na ebeha imahanapu ili'ilimanigau ebeha Yaubada ainaena yalaoma, na mata nigele ve'ive'ilalaone amya'itadi. Na hesi tauwalo mahalava Yona vebabana amnuwatuwu avivini, iya ve'ive'ilalaede vebabamui, ⁴⁰ wuwuna Yona ahubena tonuga na boniyai tonuga aidiyai yama mwala'ina diyanai imiyamiya, na yau Tomowa Moihagu hinage dova ahubena tonuga na boniyai tonuga bale'u holanai mata yamiyamiya.

41 'Howola abo Yaubada yana lauvetala ana ahubena ainai mata Ninevaone hitowolo na yasomiune teina hive'ewaigomiu, wuwuna Yona Ninevaone aidiyai iguguya na mumugadi yababadi aidiyena hinuwabui, na yawalo auligomiu teina ainai towaho teya ihae alili abo Yona. 42 Hinage dova alawata tupwa yalasi ainaena ilaoma Solomoni yana walo hanahanapu habi benaleina, na howola mata Yaubada yana lauvetala ana ahubena ainai itowolo na omiu teina yasone ive'ewaigomiu, wuwuna iya amwaha daodaowena ilau Solomoni yana walo hanahanapu habi benaleina. Na yawalo auligomiu, teina ainai towaho teya ihae alili abo Solomoni.

Alu'aluwa yababana ilau gwaipileuyo towaho holanai
(Luke 11:24-26)

43 'Ebe alu'aluwa yababana towaho ehebo holanaena imahalava, mata towahonane inamwanamwa, na alu'aluwa yababanane imahalava maseleyai ilowolowouhi na yana aba'aiyawasi ibehabeha na ebe nigele iyalobai. 44 Mata alu'aluwanane ibom ainai iwalo, "Nuwana ana ita dova yalau gwaipileuyo yagu abamiyawa mugamugainawa ainai". Eeta ilau gwaipile ta abamiyanawa ilobai wagawaga a'avana na masemaselena yo atu'atububunina. 45 Na ainaena ilau ta alu'aluwa hitau 7 yababa alilidi ilau-voidima ta baidanao hiluwu abamiyawa holanai himiyya na abo hi'abi'abiye yababa ilimani, mwalona nigele dova. Omiu yasone teina dova na mata yami yababa himwala'i alili.'

Yeisu hinana yo tahinao
(Maki 3:31-35; Luke 8:19-21)

46 Yeisu howola boda aidiyai i'au'aubabada na hinana yo tahinao hilaoma ta maseleyai hitowotowolo na hibehabeha vedova ebe ainai hi'aubabada. 47 Eeta ehebo towaho alinadi ilawei Yeisu ainai, na iwalo, 'Tahimwone, hinanne baidadi nuwanuwadi na ebeha am'aubabada'.

48 Na Yeisu towahonane yana walo iyemaiha, iwalo, 'Yaiya yede hinagu na yaiyadiwo tahiguwone?' 49 Eena ana taumulitaone i'ainima veleleyedi na iwalo, 'Omiu teina hinaguwowede yo tahiguwowede. 50 Wuwuna ebe yaiyadiwo Tamagu galewai yana nuwatuwu himulimulitaedi, hiya tahiguwao nuhuguwao hinaguwao'.

13

Patu adi tauvehulu budebudeyana
(Maki 4:1-9; Luke 8:4-8)

1 Ahubena tenem ainai Yeisu vadane ainaena imahalava ta idobi le'awai imimiyyane. 2 Eena boda mwala'ina hitau'ahaiyama ainai, ta ehebo waga i'ava'avai ainai igelu ta imiyamiya, na bodaone le'awai hitowotowolo. 3 Na ve'ita bagibagilidi ive'itaedi walo vegevegediyena, iwalo, 'Taupaihowa ehebo yana tanovi ainai ilau, ta patu ivehulu budebudeyanaei, 4 ta tupwadi patune amwaha papalinai hibebe'une, ainaena lowolowo hi'itadi ta hi'aitulu na hi'a'aidine. 5 Na tupwadi patu toputopu malagaigaimana ainai hibebe'une, na hi'ini mwayamwayau, wuwuna toputopune nigele iyabado, 6 eeta mahana ihinalidi ta hiwewelaine, wuwuna lamlamdi nigele toputopu gwagwamana hiyalobai. 7 Na tupwadi patu haihaili womawomalina aidiyai hibebe'une ta hi'ini toyawa na haihailine iwahiyyala ta ihailiye mwallowoidine. 8 Eena tupwadi patu toputopu namwanamwana ainai hibebe'une, na hi'ini na himwala'i ta hi'aino, eeta tupwadi ainodi hibagibagili

alili, na tupwadi ahipuwai, na tupwadi nigele hiya'aino ili'ilimani. ⁹ Ebe matalinamiu walo teina ambenalei.'

Walovevegedi yana mahalava wuwuna
(Maki 4:10-12; Luke 8:9-10)

¹⁰ Na ana taumulitao hilau ta Yeisu ainai hiwalo, 'Hava wuwuna walo vevegediyena bodaone aidiyai uve'ive'itane?'

¹¹ Ainaena Yeisu iwalo, 'Omui Yaubada yana Abaloina holana moiha ana tauhanapuwo, na boda teina nigele. ¹² Ebe yayiyadiwo dova mayadi nuwamasele, mata abihepoi mwala'i alilina hilobai, na hesi ebe yayiyadiwo nigele yadi nuwamasele na hava nuwana aidiyai imiyamiya mata maudoina hivesawalidi. ¹³ Teina wuwuna ta walovevegedi yave'ita aidiyai, wuwuna yadi vinunu aidiyena nigele hiya'ita ili'ilimani, na hinage yadi benali aidiyena nigele hiyanuwamasele.

¹⁴ 'Tomowa teina vehabadi mwalona tauwalo mahalava Aisaya iwalo mugayedi, iwalo:

"Mata ambenalei na nigele nuwamiu hiyamasele. Na hinage mata am'ita, na mata nigele nuwamiu hiyamasele.

¹⁵ Wuwuna tomowa teina nuwadi hipwanopwano, ta talinadi hi'wabali'o, na hinage mehedi higibu'o.

Mata dova ta mehedi yena hi'ita, na talinadiyena hibenali na hinuwamasele, na aliguwai hi'ita gwaipile, ta ya'abiye namwanamwadi."

¹⁶ 'Na omui mayami yaliyaya, wuwuna mehemi yena am'itaya'o na talinamiyena ambenalena'o. ¹⁷ Yawalo moiha, ginawali teina am'ita'itadine na ambenabenedine mwalona tauwalo mahalava yo taudumwadumwaluwo nuwanuwadi mwala'ina ebe hi'itadi yo hibenaledi, na nigele hiyalobaidi.

Patu walovevegedina ana livahi
(Maki 4:13-20; Luke 8:11-15)

¹⁸ 'Ainaena patu ana vehulu budebudeyana ana hanapu ambenalei. ¹⁹ Ebe yayi Yaubada yana Abaloina aubabadana ibenali mohilei, na nigele iyanuwamasele, mata howala abo tauyababawa ilaoma na walowowa towaho atenaena ivaivehuludi. Neta patuwa hibebe'une amwaha papalinali ana masele. ²⁰ Na hinage patuwowa toputopu malagagaimana ainai hibebe'une neta hiya wasa namwanamwana hibenalei ta mayadi yaliyaya hitalam, ²¹ na hesi nigele lamlamdi hiya yayi ainaena hauga ahu'ahubalina ta'i ainai himiyamiya, na ebe aiteya hauga ainai wasa namwanamwana ana yemidi vehabana vitai bo aleha hilobai mata hibe'u mwayamwayau. ²² Na patuwowa haihaili talitalina aidiyai hibebe'uwa hiya wasa namwanamwana hibenalei na hesi yadi nuwatuwu bale'u vehabana, na hinage wasawasa ana hamwawo aidiyena wasa namwanamwana hiyemwalowoi, ainaena nigele howahowana na hi'aino. ²³ Na patuwa toputopu namwanamwadi aidiyai hibebe'uwa hiya wasa namwanamwana hibenalei na ana nuwatuwu aidiyai imiyamiya ta ainodi namwanamwadi imwawuwidi. Tupwadi ainodi bagibagili alilidi, na tupwadi ahipuwai na tupwadi nigele hiya'aino ili'ilimani.'

Walovevegedi patu na awahi vehabadi

²⁴ Na walovevegedi ehebo hinage Yeisu imohedi, iwalo, 'Yaubada yana Abaloina bada dova ehebo towaho patu namwanamwadi yana tanoviyai ivehuludi. ²⁵ Na boniyaiyena hi'eno i'iwahi'o na ana aleha ehebo ilaoma tanoviyai na awahi ana ita ehebo dova patu hinage ivevehuludine patu

mohiliwa holadiyai, na mulitai ilalaune. ²⁶ Na maudoidi hi'ini ta hi'aino na taubadane yana taupaihowao awahiwone hi'ita lobaidi.

²⁷ 'Eena taupaihowaowa hilaoma ta hiwalo auline, "Taubada, patu namwanamwana yam tanovi holanai mwalona tavehuludi, na vedova ta awahi baidadiyao hi'ini ovi'ovine?"

²⁸ 'Na tanovi taniwagana iwalo, "Nuwana agu aleha ehebo ivevehuludine".

'Na yana taupaihowao hiwalo, "Vedova? Howahowana ebe awahine adavaidi?"

²⁹ 'Na taubadane iwalo, "Badagi! Ammwauwi ta hi'ini ehebo, wuwuna ebe amtowoi na awahi amdavaidi, mata tupwana patu hinage baidadi amdavai eheboidi. ³⁰ Na hauganane laulau'eli hesi ainai taupaihowa yaloinaedi ta awahi hitano'ahai mugaiyedi ta hi'uinidi na higabuvehuludi, abo patu hitano'ahaidi ta yagu vadavada holanai hihiwahinidi."

Patu iu'iuna yo aba'abiye seseha adi walovevegedi

(Maki 4:30-32; Luke 13:18-21)

³¹ Ehebo hinage walovevegedi imohedi, iwalo, 'Yaubada yana Abaloina bada dova magimagi patuna ehebo towaho ivai na tanovi holanai i'u'umaine. ³² Magimagi patuna iu'iuna ta'i na yana ini tuluhanai ive'aiwa yo ainaena lowolowo hilaoma na lagalagana aidiyai yadi noi hi'abidi.'

³³ Ehebo hinage walovevegedi imohedi, iwalo, 'Yaubada yana Abaloina dova pwalawa ana aba'abiye seseha. Iu'iuna ta'i waihiu ivai na pwalawa mwala'ina baidana ivivilaine, na maudoina isesehane.'

Walovevegedi yana mahalava wuwuna

(Maki 4:33-34)

³⁴ Yeisu yana aubabada teina maudoina walovevegedi aidiyena tomowa ive'itadi, wuwuna ibom hauga maudoina walovevegediyena ive'ive'ita tomowa aidiyai. ³⁵ Teina ainaena tauwalo mahalava yana waloyemidi imahalava, neta mwalona iwalo mahalava mugai, iwalo:

'Walo vevegediyena ya'aubabada, na hava Yaubada imwau dawanidi bale'u ana paihowa vegai ainaena yawalowe'.

Awahi yana paihowa ana hanapu.

³⁶ Na Yeisu boda itauvehuludi ta iluwu vadai, na ana taumulitao hilaoma na ainai hiwalo, 'Walovevegedi awahi tanovi ainai ana hanapu ulivahi ta anuwamaselei'.

³⁷ Na Yeisu iwalo, 'Patune ana tau'uma neta yau Tomowa Moihagu, ³⁸ na tanovine neta bale'u maudoina, na patu namwanamwadi neta hiya Yaubada yana Abaloina ana taumulitao, na awahi neta hiya yababana ana taupaihowao, ³⁹ na awahi ana tauvehulu budebudeyana neta ada alehane, iya Tomodulele, na hauga laulau'eli neta hauga yana aba'ovi, na taulau'eliwo hiya tausagenawasa, ⁴⁰ na hauga ana aba'ovi ainai tauyababao hiya dova awahi hitano'ahaidi ta higabu vehuludi. ⁴¹ Na yau Tomowa Moihagu yagu tausagenawasao yavetamaledi ta yababana ana tauve'itao yo ana taupaihowao hitano'ahaidima ta yagu abaloina ainaena, ⁴² higabae mahalavaedi aiwa ala'alahina holanai, neta tupwane ainai tomowao hidou na saladhi hivetau'alahedi muya mwala'ina ainaena. ⁴³ Yo mulitai taudumwadumwaluwo Tamadi yana abaloina holanai himasele, dova mahana ihinahinali. Ebe yaiya matalinana ibenalei.

Walovevegedi tonuga hinage

⁴⁴ 'Yaubada yana Abaloina bada dova wasawasa tobwatobwa mwala'ina, topotopu holanai. Na ehebo towaho ilobai, na idawaniuyoi. Ainaena

mayana yaliyaya ilau ta yana tobwatobwa maudoina igimwalaedi, na adi maiha ivai na toputupunane igigimwalaine.

⁴⁵ ‘Yaubada yana Abaloina dova giniuba mehena namwanamwana imiyamiya na tomowa ehebo yana venuwa ebe bada ta’i ilobai. ⁴⁶ Eeta yana tobwatobwa igabaedi ta aivelahena giniuba mehena namwanamwa alilina ivai.

⁴⁷ ‘Na Yaubada yana Abaloina bada dova vinaya tomowa hiyahuwei ni’uwai, vali yama yo vali yama hi’onadi, ⁴⁸ na vinayanane imwau yabayababa moiha ta hiniulihini magumaguwai, na himiya, na yama maudoina hive’ahadi, ta yama namwanamwadi gaeba aidiyai himwauwidi na yama yababadi higabaedi. ⁴⁹ Dova hinage, hauga yana aba’ovi ainai, tausagenawasao hilaoma ta tauyababao hive’ahadi na hiwaheidi taunamwanamwa aidiyena, ⁵⁰ ta higabae mahalavaedi aiwa ala’alahina holanai, na ainai hidoudou na salad i hivetau’alahedi muya ainaena.’

Tobwatobwa wasawasa vauvaudi na miyamiyadi

⁵¹ Na Yesu ipanivilaedi, iwalo, ‘Vedova, walovegevegedi teina bagibagilidi amhanapuidi’o?’

Na hitalam, hiwalo, ‘Ehe!’

⁵² Na aidiyai iwalo, ‘Teina ta’i amhanapui ebeha lolina ana tauve’itao ebe Yaubada yana Abaloina himulitaei, hiya dova ehebo henala taniwagana yana tobwatobwa miyamiyadi na vauvaudi imwau hinidi yana vada ainaena.’

Nasaletiwone Yesu hita’wata’wataei

(Maki 6:1-6; Luke 4:16-30)

⁵³ Yesu yana walovegevegedi teina ive’ovidi, na tupwa tenem ilauvehulu, ⁵⁴ ta iwuwuyone yana dalavai, na yadi vada tapwalolo ainai iluwu ta ive’ive’ita, na tomowa nuwadi ipwanopwano na hiwalo, ‘Towaho teina havaena yana hanapu yo yana paihowa wahiwhiyaladi ivavaidine?’ ⁵⁵ Na hinage hiwalo, ‘Towaho teina iya taulaulau’abi natuna? Na hinana Meli, na tahinao Yemesa yo Yosepa yo Saimoni yo Yudasa, ⁵⁶ na hinage nuhuno baidadao tamiyamiya. Na vedova ta towaho teina ihahanapu aliline?’

⁵⁷ Ainaena hisosomanaei, na Yesu iwalo aulidine, iwalo, ‘Tauwalo mahalava adi ve’ahihi hilobai vali dalavao aidiyai. Na yana dalavai yo yana huhuwo nigele hiyave’ahihiyei.’

⁵⁸ Ainaena Yesu nemai yana paihowa wahiwhiyaladi nigele bagibagilidi iyapaihowaidi, wuwuna nigele hiyayemidiyei.

14

Yoni tau’abiye bapitaiso yana mwalowoi

(Maki 6:14-29; Luke 9:7-9)

¹ Hauga tenem ainai Helodi iya Galili ana Tauwasawasa, Yesu yana paihowa wasana ibenalei, ² na yana taupaihowao iwalo aulidi, iwalo, ‘Nuwana towahone iya Yoni tau’abiye bapitaiso bada ebeha mwalowoiyena itowolouyo ta wahiya teina ipaipaihowaine’.

³ Wuwuna mwalona Helodi Yoni i’abi avivini na ipai ta vada abapai ainai imwamwauwine. Na Yoni ana abimomohi ehebo waihiu yehana Helodiyasa neta Helodi tahina Pilipi asolena, ⁴ na Helodi ihaloi ta itatawaholaine, na Yoni Helodi iwalo auline, iwalo, ‘Neta nigele mumuga namwanamwana wuwuna tahim mwanena utatawaholaine’. ⁵ Neta wuwuna Helodi nuwanuwana Yoni i’oiye mwalowoi, na hesi tomowa bagibagilidi

Yoni hi'awa tauwalo mahalavaei, eeta Helodi imeheuhi ta nigele Yoni iya'oiye mwalowoi.

⁶ Mulitai Helodi yana ahubena abalabahina ana abanuwatuwu avivini guyauna ainai tomowa bagibagilidi hitau'ahaiyama, na Helodiyasa natuna waihiuna boda mehediayi iselo na Helodi i'abiye yaliyaya. ⁷ Na Helodi vahalane ainai iwalovelau yo ebeha hava nuwanuwana imohei ta'i, na hinage i'awa tamada. ⁸ Eeta hinanane iwalo vahalawa ainai ta ainaena vahalawa Helodi iwalo auline, iwalo, 'Nuwanuwagu Yoni tau'abiye bapitaiso ulu'uluna gaeba ainai umwauwi na umohegau'. ⁹ Eeta Helodi nuwana iyababa mwala'ina. Na hesi yana awatamadawa vehabana inuwatuwu avivini, na boda bada yana walo hibenalena'o, eeta italama, ¹⁰ na yana taupaihowao ivetamaledi vada abapaiyai, ta Yoni gadona hitotomne, ¹¹ na ulu'uluna gaebai hido'oi ta hilawenama, na vahalawa himomoheine. Na vahalawa ivai ta ilalaweine hinanane ainai. ¹² Na Yoni ana taumulitao hilaama ta Yoni tauna hivai ta himamagaiyeine, na mulitai hilau Yesu ainai na ginauli teina hiwalo mahalavaei.

Boda mwala'ina Yesu ive'aidi

(Maki 6:30-44; Luke 9:10-17; Yoni 6:1-14)

¹³ Na Yesu ginauli teina ibenaleledi, ainaena imahalava ta wagai igelu ta ilalaune balabala awawai. Na bodaone Yesu yana lau wasana hibenaleledi, eeta yadi dalava aidiyena himahalava ta amwahaena hilalaune Yesu ainai.

¹⁴ Na hauganane Yesu wagaena i'aitulu maguwai boda mwala'ina i'i'itadine, na atemuyamuyaena tau'asi'asiyebwao i'abiye namwanamwadi.

¹⁵ Na lavilaviyena ana taumulitaone Yesu hiwalo auline, hiwalo, 'Taubada, tupwa teina balabala awawa na mata iguguyou. Na boda teina uvetamaledi ta hilau, na adi higimwala dalava vahalidiyai.'

¹⁶ Na Yesu iwalo, 'Havena hilaulau, omiu hesi ai'ai ammohedi ta hi'ai'.

¹⁷ Eena hiwalo, 'Ya! Amaine nigele bahuna, neta bada beledi nima ehe'ehebo na yama bwau.'

¹⁸ Na Yesu iwalo, 'Beledine yo yamane ammohegau'.

¹⁹ Na bodaowa iloinaedi ta awahine ainai himimiyane na beledi nima ehe'ehebo yo yama bwau ivaidi, na i'ita hae galewai, ta ai'aiwone vehabadi i'awa yawewo, na mulitai itomwahidi, na ana taumulitao imohedi ta hiya tomowa aidiyai higuguyauwedine. ²⁰ Eena maudoidi hi'ai na hi'ai i'iwahi moiha, na ai'ai hi'ai yetupwa hitano ahaidi, neta boha 12 hi'oiye mwaudi.

²¹ Tau'aiwone towatowaho a'ava adi bagibagili 5,000 dova, na waiwaihiu yo hedaheda maudoidi nigele hiyavahilidi.

Yesu ni'u ewanaena ilau

(Maki 6:45-52; Yoni 6:15-21)

²² Tenem ainaena ana taumulitao iloinaedi ta wagaena higelu yo ebeha himugai vali tupwai. Na iya ebeha tomowa maudoidi ivetamaledi hiwuyo yadi dalavai. ²³ Eeta higelu, na Yesu boda ivetamaledi, na mulitai ibom oyai ihae habi awanoi Yaubada ainai. Ta bada iboni'o, na Yesu ibom imiyamiya.

²⁴ Na ana taumulitaowowa yadi wagane hiwohedobiyei ni'u awawai, na bagodu mwala'ina hilobai ta yadi wagawa igohagoha buibuiyei na hinage yaumai mehediyaena ilaolaoma. ²⁵ Na ahubena yana tupwa ainai Yesu ni'u ewanaena ilaolaoma ana taumulitao vahalidiyai. ²⁶ Tenem ainai ana taumulitaowa Yesu hi'i'itane ni'u ewanaena ilaolaoma, ta himeheuhi mwala'ina, eeta hiloma'aya'aya, yadi nuwatuwu ebeha alawai hi'i'itane.

²⁷ Na Yesu iwalo, 'Havena ammehemeheuhi! Yau ta'i, bada yami Taubada.'

²⁸ Na Pita i'aubabada, iwalo, 'Taubada, uwalo auligau ta ni'u ewanaena yalaowa alimwai'.

²⁹ Na Yeisu iwalo, 'Ulaoma!' Eeta Pita wagaena i'aitulu na ni'u ewanaena ilaulau Yeisu ainai. ³⁰ Hauganane ilaulau yaumai mala'ina i'ita, na imeheuhi, ta ni'uwai ihahanenene, na iwui, 'Taubada, uyayovigau!'.

³¹ Na Yeisu ilomwayamwayau ta Pita i'abi avivini na iwalo, 'Yam yemidi iu'iuna, hava vehabana unuwanuwatuwu bwaubwau'.

³² Eena hitau bwauwowa higegelelune wagai, na yaumai idaumwali. ³³ Na hiya wagane ana taumiyaone hipwagogo Yeisu ainai, na hiwalo, 'Moiha ta'i, owa Yaubada Natuna'.

Tau'asiyebwao i'abiye namwanamwadi tupwa Genesaleta ainai

(Maki 6:55-56)

³⁴ Ainaena higeyo'awa tupwa Genesaleta ainai ta hi'a'aitulune le'awai.

³⁵ Na tupwane ana taumiyaone Yeisu hi'ataiya'o, eeta wasa hivetamaledi dalavaone maudoidi aidiyai ta yadi taulovalovalao maudoidi hilawedi Yeisu ainai, ³⁶ na hi'awanoiyei, hiwalo, 'Taubada, howahowana na taulovalovalaoone teina am ale'o papali a'avana hi'abitowoi?' Na Yeisu italam, ta yaiyadiwo hiya ana ale'o hi'abitowoine hinanamwanamwane.

15

Yudeya tubudiyao mumugadi

(Maki 7:1-23)

¹ Mulitai Palisiwone na loina ana tauve'itao Yelusalemaena hilaoma Yeisu ainai, na hiwalo auli, hiwalo, ² 'Hava wuwuna am taumulitaone ebe ai i'ovi nigele nimadi hiyauwadine, neta tubudao yadi loina hiho'eho'e?'

³ Na Yeisu iwalo, 'Omiu hinage Yaubada yana loina amho'eho'e, wuwuna tubumiyaone mumugadi ammulimulitaedi. ⁴ Yaubada yana loina bwau teina, ehebo iwalo, "Tamam yo hinam uve'ahihiyedi", na bwauna hinage iwalo, "Ebe yaiya tamana nuwana hinana i'awa yabayababaei, ilowoinanei na am'oiye mwalowoi". ⁵ Na omiu yami ve'ita oya'oyama, amwalo, "Ebe yaiya hinana yo tamana iwalo aulidi, iwalo, 'Yagu tobwatobwa bada yatalamwedi'o Yaubada ainai, nigele howahowana na yahaguigomiu'."

⁶ Eeta neta towahone yana hagu yo yana ve'ahihi tamana na hinana aidiyai i'ovi'o. Tubumiyao yadi loina teina ainaena Yaubada yana walo amveginauli awa'awawaena'o.

⁷ 'Moiha omiu tau'oya'oyama! Mugai tauwalo mahalava Aisaya vehabamiu ilele mugayei, haugana Yaubada yana walo iwalo mahalavaei, iwalo:

⁸ "Tomowao teina awadiyena hive'ahihiyegau na atediyena nigele,

⁹ na hinage aliguwai hitapwalolo awa'awawa, wuwuna yadi ve'itao yau nigele aliguwena, na hesi tomowa yadi nuwatuwuwena".

¹⁰ Eena tomowa iyogaedi na iwalo, 'Walo teina ambenalei ta amhanapui ¹¹ ebeha ai'aiwone awadaena hiluwuluwu nigele howahowana na hi'abiye bi'igita na hesi walo awadaena himahamahalavane hiya hesi hi'abi'abiye bi'igita'.

¹² Na ana taumulitaowowa Yeisu ainai hilaoma na hiwalo, 'Taubada, bada ubenalena'o ebeha Palisiwowa yam walo teina vehabana hihinimaya?'

¹³ Na Yeisu iwalo, 'Aiwaowa Tamagu nigele iya'umaidi, mata idavai ve-huludi. ¹⁴ Na Palisiwone havena himiyamiya ana higa hibe'u, wuwuna ebe

taumugaiwo mehegibugibudi, na adi geluwo mehegibugibudi himugaiyedi, mata maudoidi gudai hibe'u.'

¹⁵ Na Pita Yeisu ainai iwalo, 'Walo vegevegedi ana nuwamasele vehabana ulivahi alimaiyai'.

¹⁶ Na Yeisu hinage iwalo, 'Nuwana omiu hinage howola nigele nuwamiu iyamasele, ¹⁷ ainaena nigele amyahanapui hava awadaena iluwuluwu diyadai, na mulitai ilaulau mohomoho ainai. ¹⁸ Na hesi hava tomowa awadiyena himahamahalava neta atediyena hilaolaoma na hi'abi'abiye bi'idi, ¹⁹ neta nuwatuwu bi'ibi'idi yo lauunu yo pwanoli yo mehe'ayo yo aivavali yo walo'oya'oyama yo vehinahinali. ²⁰ Ginauli teina aidiyena tomowa i'abi'abiye bi'idi, na ebe nimada nigele tayauwadi hauga ai ainai neta alu'aluwada mata nigele iya'abiye bi'idi.'

Kenani waihiuna yana yemidi

(Maki 7:24-30)

²¹ Tenem ainaena Yeisu Isileli tupwanane ilauvehulu na ilalaune Taya yo Saidoni tupwadiyaone aidiyai. ²² Na tupwanane ainai Kenani waihiuna ehebo imahalava ta Yeisu iwalo auli, iwalo, 'Taubada owa Deivida yana huhu, u'atemuyamuyaegau, wuwuna natugu waihiuna bada alu'aluwa yababana i'abiye yauyauleya'o'. ²³ Na Yeisu waihiunane yana yoga nigele iyayemaiha, na ana taumulitaone hilaoma ta Yeisu hi'awanoiyei, hiwalo, 'Waihiune usosomanaei ta ilau, wuwuna ivetalinagudaguda'.

²⁴ Na Yeisu iwalo, 'Yau yalaoma sipi 'wada'wadaleledi Isileli a'ava yana abaloina holanai vehabadi'.

²⁵ Na hesi waihiunane ilaoma Yeisu mehenai italupwagogo, na iwalo, 'Taubada uhaguigau'.

²⁶ Na Yeisu iwalo, 'Nigele iyadumwalu na hedaheda adi tamohedi edewa aidiyai'.

²⁷ Na waihiuwa iwalo, 'Taubada, neta walo moiha. Na edewa hedaheda adi mugumugudi hilemlemhidi.'

²⁸ Eeta Yeisu waihiu alinana iyemaiha, iwalo, 'Waihiu, owa tauyemidi moiha. Ainaena teina hauga yam yemidi ainona imahalava'. Na hauga tenem ainai waihiunane natuna inanamwanamwayone.

Tau'asiyebwao bagibagilidi i'abiye namwanamwadi

²⁹ Na hinage Yeisu tupwanane ilauvehulu na ivasane Galili le'awanaena, ta oyai ihae, na nemai imimiyane. ³⁰ Na boda mwala'ina yadi tau'asiyebwao hihaeyedi Yeisu ainai, hiya daladaladi, yo hiya mehedi gibugibudi yo aedi tapitapiyadi yo buwabuwadi yo vali tau'asiyebwao hinage hiya hilaoma Yeisu aenai himwauwidi ta i'abiye namwanamwadine. ³¹ Na bodaoma hi'itadi buwabuwadiyaowa hi'au'aubabada yo aedi tapitapiyadi hiwahiyalauyo yo daladaladi hilaulau dumwadumwalu, yo taumehegibugibu mehedi hi'itanedi. Ainaena bodaoma hiteibaba na Isileli yadi Yaubada hino'owei.

Yeisu boda ive'aidi

(Maki 8:1-10)

³² Na Yeisu ana taumulitao iyogaedima na iwawalo aulidine, 'Boda teina ya'atemuyamuyaedi wuwuna hiya ahubena tonuga teinai baidaguwao amiyamiya ta nigele adi, na nigele nuwagu mavahalidi yavetamaledi yo hiwuyoy, mata amwahai himwalowoi'.

³³ Na ana taumulitaone hiwalo auline, hiwalo, 'Tupwa teina balabala awawa, na boda mwala'ina teina adine mata vedova talobaine?'

³⁴ Na Yeisu ipanivilaedi iwalo, 'Viha ami beledine himiyamiyane?'

Na hiwalo, 'Beledi 7 na yama tupwadi iu'iudi'.

³⁵ Eeta boda iloinaedi ta bale'uwai himimiyane. ³⁶ Na beledi 7 yo yamaowa ivaidi ta vehabadi i'awa yawwedo Yaubada ainai, na i'abitomwahidine na imohedi ana taumulitao ta bodaone aidiyai higuguyauwedine.

³⁷ Na maudoidi hi'ai na hi'ai i'iwahi na mulitai uleya hitano'ahaidi ta boha 7 hi'oiye mwaudine. ³⁸ Tau'aiwo towatowaho adi bagibagili dova 4,000, na waiwaihiu yo hedaheda bagibagilidi nigele hiyavahilidi.

³⁹ Mulitai bodaowa ivetamaledi hilalau gwaipilene, na Yeisu wagaena igelu, ta Megadani tupwanai ilalaune.

16

Ve'ive'ilala vehabadi

(Madiu 12:38-41; Maki 8:11-13; Luke 12:54-56)

¹ Ehebo hauga ainai tupwadi Palisi yo Sadusi hilaoma na Yeisu hipanivi-laei, habi towoina, hiwalo, 'Howahowana ehebo ve'ive'ilala upaihowai na a'awa moiha ebeha yam wahiylane Yaubada ainaena ilaoma?'

² Na Yeisu iwalo, 'Omiu ebe mahana am'ita ilulululuvi na galewai yaloyalovi hihawahawawali, ainaena amhanapui ebeha i'ahubena mahavai namwanamwana. ³ Na ebe malatomtomwai galewa hawahawawalina na guguyou am'ita, neta amwalo ebeha 'wesu ana ve'ive'ilala. Omiu hauga ana oleya vedova na mata galewa am'ita, na amwalo yemidiyedi. Na hesi vedova ta teina haugane Yaubada yana paihowa ainona nigele howahowamiu amwalowei. ⁴ Yaso teina omiu yababamiu yo mehemehe'ayomiu, neta wuwuna ve'ive'ilala ambehabeha ta ebeha aidiyena amhanapuigau moiha ebeha Yaubada ainaena yalalaomane, na nigele Yona vehabana amyanuwatuwu avivini, iya ta'i ve'ive'ilala vehabamiu.' Ainaena Yeisu ilauvehuludi na ilalaune.

Palisiwo yo Sadusiwo yadi aba'abiye seseha pwalawa vehabana

(Maki 8:14-21)

⁵ Eeta vali tupwai higeyogeyo'awa, na ana taumulitaone nigele adi tamahina amwaha vehabana hiyavai, wuwuna hinuwapwanopwanowedi.

⁶ Na Yeisu iwalo lau iwalo, 'Palisiwone yo Sadusiwone adi pwalawa ana aba'abiye seseha ainaena am'ita avivinogomiu'.

⁷ Eeta ana taumulitaone hibom aidiyai hiwalo, 'Nuwana Yeisu yana walo teina wuwuna wau ada tamahinane tanuwapwanopwanoweine'.

⁸ Na Yeisu yadi nuwatuwu bada ihanapuiya'o, ta iwawalo aulidine, 'Hava wuwuna am'au'aubabadane na amwalo, "Nigele ada tamahina"? Nigele ami tamahina vehabana yayawalowalo. Nuwana nigele amyayemidiyegau, awa? ⁹ Nigele amyanuwamasele hauganane beledi nima ehe'ehebo aidiyena tomowa 5,000 yaveve'aidine, na ai'ai ana tupwa maudoina amtano'ahaidi, na boha ana bagibagili 12 am'o'oiye mwauwidine? ¹⁰ Tomowa hinage 4,000, beledi 7 aidiyena yaveve'aidine na ana tupwa maudoina amtano'ahaidi na boha ana bagibagili 7 hinage am'o'oiye mwauwidine? ¹¹ Na hava wuwuna ta nigele amyanuwamaselene ebeha nigele ai'ai vehabana yayawalo? Na hesi yawalo vegevegedi Palisiwo yo Sadusiwo yadi aba'abiye seseha ainaena am'ita avivinogomiu.'

¹² Tenem ainai nuwadi imasele nigele beledi moiha ana aba'abiye seseha vehabana iya au'aubabada, na hesi ebeha Palisiwone yo Sadusiwone yadi ve'itao aidiyena hi'ita avivinidi.

Pita yana walomahalava Yeisu vehabana

(Maki 8:27-30; Luke 9:18-21)

¹³ Na Yeisu ilaoma Sisaliya Pilipai tupwanane ainai na ipanivila ana taumulitao aidiyai, iwalo, 'Vedova tomowa yadi walo ebeha yau Tomowa Moihagu yaiya?'

¹⁴ Ta hiwalo, 'Tupwadi tomowa hiwalo ebeha owa Yoni tau'abiye bapitaiso, na tupwadi tomowa hiwalo ebeha owa Elaitiya, na tupwadi hiwalo owa Yelamaiya bo nuwana tauwalo mahalava mugamugaina ehebo'.

¹⁵ Na Yeisu ipanivilaedi, iwalo, 'Na omiu vedova yami nuwatuwu ebeha yau yaiya?'

¹⁶ Eeta Saimoni Pita iyemaiha na iwalo, 'Owa Besinana towahona Yaubada Mayawahina Natuna'.

¹⁷ Na Yeisu Pita iwalo auline, iwalo, 'Saimoni, Yona natuna, owa moiha tauyaliyaya ehebo, wuwuna yam nuwamasele teina nigele tomowa aidiyena, na hesi Tamagu galewai yana hanapu imomohegone. ¹⁸ Eeta yawalo alimwai owa yeham Pita, ana bui gaima, ta mata gaima teina ewanai yagu boda yavetowolodi ta ebe nigele howahowana mwalowoi yana wahiyala i'abi'abitowoidi. ¹⁹ Na hinage abaloina galewai ana abaho'e yamohego, ta ebe hava bale'uwai ugudui, galewai hinage higudui, na hinage ebe hava bale'uwai uho'e, galewai hinage hiho'e.'

²⁰ Tenem ainai Yeisu ana taumulitao venuwamwau wahiwahiyalana aidiyai imwauwi, iwalo, 'Havena teya yaiya ainai amwalowalo mahalavaegau ebeha yau Besinana towahona'.

Yeisu yana mwalowoi vehabana iwalo mahalava

(Maki 8:31-9:1; Luke 9:22-27)

²¹ Hauga tenem ainai Yeisu ivetuwuni na ana taumulitao aidiyai ive'ita, iwalo, 'Ilowoinanei ebe yalau Yelusalem na nemai muya maudoina yalobaidi, tauloinao yo taupwaoliwo mwala'idi yo loina ana tauve'itao aidiyena, na nemai hi'oiye mwalowoigau, na ahubena tonugana ainai Yaubada i'abiye towolouyoigau'.

²² Na Pita Yeisu ilauvai, ilawei, ta iwawaloweine iwalo, 'Taubada, ginauli teina havena alimwai imahamahalava!'.

²³ Na Yeisu itowolo gwaipile ta Pita ainai iwalo, 'Tomodulele, teina ta'i ulauvehulugau! Havena utautau'auhigau! Yam nuwatuwune dova tomowa mohili yadi nuwatuwu, na nigele Yaubada yana nuwatuwu'.

²⁴ Eeta Yeisu ana taumulitao i'aubabada aidiyai, iwalo, 'Yaiya ebe nuwanuwana imulitaegau, ilowoinanei ebe iya yana nuwatuwu ita'wata'wataedi, na ibom ana aiwa lagalagana i'avalai, na imwalowoi, neta dova agu mulitane ana amwaha.

²⁵ 'Na ebe yaiya yawahina inuwavi, howola abo yawahinane ivesawali. Na ebe yaiya yawahina vehabagu italamwei na imwalowoi, iya mata yawahina namwanamwana ilobai.

²⁶ 'Ebe yaiya yana tobwatobwa bagibagilidi na Yaubada yana amwaha inuwapanopwanowei, neta ginauli awa'awawa, na hesi ginauli mwala'ina neta yawahi namwanamwana. Wuwuna ebe yawahi namwanamwana tavesawali, mata nigele teya hinage maihana iyamiyamiya.

²⁷ 'Howola abo yau Tomowa Moihagu yawuyouyoma, Tamagu yana wasawasa pigapigabuna ainaena yalaoma, na hinage tausagenawasao baidaguwao, ta tomowa yadi paihowa ana maiha yamohedi. ²⁸ Yawalo moiha alimiyai ebeha tomowa tupwamiu mata nigele amyamwalowoi ana higa yau Tomowa Moihagu yagu loina wasawasa ainaena am itauyoigau.'

17

*Yeisu iyemanibuibui**(Maki 9:2-13; Luke 9:28-36)*

¹ Ahubena 6 tuluhanai Yeisu ana taumulitao tonuga ilauvaidi, na baidanao hihahaene ehebo oya daodaona ainai. Taumulitaone hiya Pita na Yemesa matahina Yoni. ² Hauganane hibom himiyamiya oyai Yeisu manina hi'itane pigapigabuna dova mahana ana ita, na ana ale'o hewahewana dova masele i'alahi taohani. ³ Na tenem ainai Elaitiya yo Mosese himahalavama na Yeisu baidadi hi'au'aubabada.

⁴ Na Pita i'apuhini na Yeisu iwalo auline, iwalo, 'Taubada teina dova yada miyane inamwanamwa, ainaena howahowana ebe utalam gwau tonuga ta'abidi, ehebo owa vehabam, ehebo Mosese vehabana, na ehebo Elaitiya vehabana'.

⁵ Pita yana aubabada howola nigele iyave'ovi na hogahoga maselena itauhamuidine, na hogahogane ainaena alina ehebo hibenalei, iwalo, 'Teina Natugu yavelauwei, iya vehabana yayaliyaya mwala'ina, ainaena yana walo ambenaledi'.

⁶ Na taumulitaowa hitau tonuga alinawa hibenalei ta mayadi meheuhi hitalupwagogo, ⁷ na Yeisu ilaoma i'abitowoidi, iwalo, 'Amtowolo. Havena amhememeheuhi'. ⁸ Eena hilauta'ai ta Yeisu ibom itowotowolo hi'itane.

⁹ Eeta oyaena hi'aitulu na Yeisu iloinaedi, iwalo, 'Ginauliwowa wau am'i'tadine havena tomowa aidiyai amwalowalo mahalavaedi ana higa yau Tomowa Moihagu mwalowoiyena yatowolouyoma'. ¹⁰ Na Yeisu ana taumulitao ainai hipanivai, hiwalo, 'Hava wuwuna lolina ana tauve'itao hiwalo ebeha Elaitiya imugaima na mulitai abo Besinana towahona imahalava?'

¹¹ Na Yeisu iwalo, 'Ehewa, Elaitiya ebeha ilaumugaima ta ebe ginauli maudoina i'abiye dumwaludi. ¹² Na hesi Elaitiyanane bada ilaoma'o, na tomowa nigele hiya'atai na hesi himumuga yababaei hava yadi nuwatuwu dova, mata hinage yau Tomowa Moihagu aliguwai mumugadine dova.' ¹³ Ainaena taumulitaone tenem ainai hinuwatuwui ebeha Yeisu Yoni tau'abiye bapitaiso vehabana i'au'aubabadane.

*Ehebo gama Yeisu i'abiye namwanamwa**(Maki 9:14-29; Luke 9:37-43)*

¹⁴ Hauganane Yeisu mayana taumulitao hi'aitulu boda aidiyai, ehebo towaho ilaoma italupwagogo Yeisu mehenai, ¹⁵ na iwalo, 'Taubada, natugu u'atemuyamuyaei na u'abiye namwanamwa, wuwuna hauga maudoina manihubu bwadana ivaivai na abi'abivelolo, na tauna himuyamuya mwala'ina, na tupwana hauga aidiyai aiwa ala'alahina aidiyai ibe'ube'u, na tupwana hauga bwahi ni'uni'una aidiyai ihanehanene. ¹⁶ Na am taumulitao aidiyai yalawenama, na nigele howahowadi hi'abiye namwanamwa.'

¹⁷ Na Yeisu iwalo, 'Omiu teina yasone vedova? Ainaena ulu'ulumuine yaiyaidi. Nuwana nigele amayemidiyegau awa? Viha hauga mata yamiya vahaligomiu na yanuwatuwuwu vehabamui. Hola gamanane amvaiyama ta ya'ita?' ¹⁸ Eeta Yeisu alu'aluwa yababanane iloinaei ta manihubu bwadanawa gamane ainaena imamahalavane ta inamwanamwauyone.

¹⁹ Mulitai Yeisu ana taumulitao hilaoma na hibom Yeisu baidadi, na hiwalo auli, hiwalo, 'Taubada, vedova ta ai nigele howahowamai alu'aluwa yababanane agabae mahalavaei'.

²⁰ Na Yeisu iwalo, ‘Wuwuna yami yemidine hitapiya. Yawalo moiha ebe yami yemidi ana wahiyala dova haiyala patuna, howola oyane tenem ainai amwalo, “Teina ainaena umiyadobi”,²¹ mata i’awa abi. Dova hinage ginauli maudoina howahowamiu na ampaihowaidi.’

Yeisu yana mwalowoi vehabana iwalouyo

(Maki 9:30-32; Luke 9:43-45)

²² Galili ainai himiyamiya, na Yeisu iwawalo aulidine, iwalo, ‘Yau Tomowa Moihagu, howola abo agu tauhuhula i’aiyauyanegau tomowa nimadiyai,²³ na hi’oiye mwalowoi, na ahubena tonugana ainai Yaubada i’abiye towolouyoigau’. Yeisu yana walomahalava teina vehabana hinwayababa mwala’ina.

Yadi takesi vada Ve’ahihi vehabana

²⁴ Mulitai hilau Kapeneum ainai, na takesi vada tapwalolo vehabana ana tautanowo hilaoma ta Pita ainai hiwalo, ‘Vedova, howahowana na yami tauve’itane itakesi, bo?’

²⁵ Na Pita iwalo, ‘Ehe, mata yana takesi imwauwi’.

Hauganane Pita iwuyo vadai, Yeisu Pita iwalo auline, iwalo, ‘Saimoni, hava yam nuwatuwu tauloinaone bale’uwai vehabadi? Yaiyadiwo aidiyena takesi hivaivaine? Hibom natudiyao aidiyena, bo vali tomowa aidiyena?’

²⁶ Na Pita iwalo, ‘Vali tomowa aidiyena’. Na Yeisu hinage iwalouyo, iwalo, ‘Neta moiha! Na hesi hiya natudiyane nigele teya adi vitai.²⁷ Na havena tata’wata’wata, mata dova alidai hinuwayababa. Ainaena teina ta’i pisilaeni uvai na udobi le’awai ta yama i’aimugai u’atuni, na awanane u’abiye yanali ta holanai mane uvaiyama ta umohedi, neta owa na yau yada takesi, howahowadai.’

18

Yaiya tomowa mwala’ina Yaubada mehenai

(Maki 9:33-48; Luke 9:46-48; 17:1-2)

¹ Hauga tenem ainai Yeisu ana taumulitao hilaoma hiwalo auline, hiwalo, ‘Taubada, yaiya alimaiyena yehana imwala’i Yaubada yana Abaloina holanai?’

² Na Yeisu gama ehebo iyogaenama, na gamanane ahi’ahipudiyai ive-towolo,³ na iwalo aulidine, ‘Ebe nigele amyanuwabui na mumugamiu hedaheda iu’iudi dova, mata nigele amyaluwu yana abaloinane ainai.

⁴ Yawalo moiha yaiyadiwo omiu ebe amnuwadobi gama teina dova, omiu taumiya ewa Yaubada yana Abaloina holanai.⁵ Ainaena ebe ehebo tomowa gama teina dova ilauvai vehabagu, iya hinage yau ilauvaigau.⁶ Na hesi ebe yaiya agu tauyemidiwo gamane dova teina ehebo i’abiye be’u, ilowoinanei na gaima mwala’ina gadonai hilauhipwai na magaimana higabae aituluwei ni’uwai ta ihanene.⁷ Omiu taumiya bale’u atemuyamuyamiu wuwuna ababe’u bagibagilidi tomowa ammohemohedi. Moiha, ababe’uwo mata hilaoma, na hesi ebe yaiya ana geluwo i’abiye be’udi howola abo to-mowanane ive’atemuyamuya moiha.

⁸ ‘Na ebe nimam bo aem i’abiye be’ugo ilowoinanei na utomvehulu. Neta nigele ana yababa ebe nimam tomtomna, nuwana aem tomtomna mata yawahi namwanamwana ulobai. Na hesi iyababa alili alimwai ebe manima bwaubwaum yo ma’ae bwaubwaum na higabae aituluwego aiwa ala’alahi vateyaina ainai.⁹ Mehem hinage dova ebe i’abiye be’ugo uma’i vehulu ta’i, wuwuna nigele hinage hava ana yababa, ebe mamehe ehe’ehom

mata yawahi namwanamwana ulobai. Na hesi iyababa ali'alili alimwai ebe mamehe bwaubwaum higabae aituluwego dalava ala'alahina ainai.

Hedaheda havena amsosomanaedi
(Luke 15:3-7)

¹⁰ 'Hedaheda teina dova havena teya aidiyena amsososomanaedi. ¹¹ Moiha, hedahedawone adi tau'ita aviviniwo neta tausagenawasao hauga maudoina galewai Tamagu mehenai himiyamiya na hivinuvinunuidi.

¹² 'Na vedova ebe towaho yana sipiwo adi bagibagili analedi ehebo, na ehebo ilaupwanopwano na i'wadalele, mata 99 oyai imwauwidi na 'wada'wadalelenane ibehaei, awa? ¹³ Na ebe ilobauyoi, yawalo moiha alimiyai mata yana yaliyaya mwala'i alilina. Na hesi hitau 99 namwanamwadin nigele vehabadi iyayaliyaya moiha. ¹⁴ Ainaena teina ta'i amhanapui ebeha Tamagu galewai nigele nuwana ebe yaiya teya gama yababa ive'alo na ilauyabayababa.

Tahida yana pwanoli vehabana
(Luke 17:3)

¹⁵ 'Na ebe tahim yababana ipaihowai alimwai, utowoi na yana paihowa yababanane am'abiye dumwalu, na ebe alinam ibenalei, ausala, neta bada amve'au'augelu'o. ¹⁶ Na ebe nigele nuwanuwana alinam ibenalei, tomowa ehebo bo bwau hinage ulauvaidi ta baidamwao tahimne ainai amwalo na yana pwanoli i'ta ili'ilimani. ¹⁷ Na ebe bada nigele nuwana na ibenalegomi, amwalo mahalava Yaubada yana boda aidiyai, na ebe hinage nigele nuwanuwana Yaubada yana bodaone yadi walo ibenalei, amta'wata'watai na imiya mahalava dova takesi ana tautanowo.

¹⁸ 'Yawalo moiha hava ebe bale'uwai ampaidi, ginaulidine galewai mata hinage hipaidi, na hinage ebe hava bale'uwai amlivahidi mata ginaulidine galewai hilivahidi.

¹⁹ 'Teina ta'i yawalo alimiyai, neta ebe yaiyadiwo hitau bwau alimiyena bale'uwai hitalam ehebo ginauli vehabana na vehabana hi'awanoi Tamagu galewai ainai, ipaihowai ta'i. ²⁰ Wuwuna ebe ehebo tupwa ainai bwau nuwana tonuga tomowa yehaguwena himiyatoyawa, yau hinage ahi'ahipudiyai yamiyamiya.'

Nuwahamu vehabana

²¹ Ta Pita ilaoma Yeisu iwalo auli, iwalo, 'Taubada, ebe tahigu hauga bagibagilina aliguwai yababana ipaipaihowai, maiyiha howahowana na yana yababane yanuwahamuidi, mai 7 bo maiyiha?'

²² Na Yeisu iwalo, 'Nigele mai 7 a'ava, na hesi 7 ana bagibagili 70.'

²³ 'Wuwuna Yaubada yana Abaloina dova tauwasawasa ehebo, iya nuwanuwana ebe yana taupaihowao adi buki hiyemaiha ainai. ²⁴ Ainaena ivetuwuni ta towaho ehebo hilawenama ana buki 10 tausani kina, ²⁵ na nigele howahowana iyemaiha, eeta tauwasawasane iloina ta ebeha towahowa mwanena yo natunao yo yadi tobwatobwao maudoidi higimwalaedi, na adi maihane tauwasawasane ivai taupaihowawa ana buki vehabana.

²⁶ 'Na taupaihowawa mayana nuwavitai ipwagogo na i'awanoi ainai, iwalo, "Taubada, u'atemuyamuyaegau na howola abo agu buki maudoina yayemaiha". ²⁷ Eeta tauwasawasane i'atemuyamuya ei na ana buki maudoina inuwahamuidi, na taupaihowawa imamahalavane.

²⁸ 'Imahalava na ana gelu ehebo ilobai, na ana gelune ana buki toea 10 a'ava ainai, na ana geluwa gadona i'abi avivini na i'i'ine, iwalo, "Teina ta'i am buki aliguwai uyemaiha!"

²⁹ ‘Na ana geluwa italupwagogo na ainai i'awanoi, iwalo, “U'atemuyamuyaegau na howola abo yayemaiha alimwai”. ³⁰ Na ana gelune nigele alinana iyabenalei na vada abapaiyai imwamwauwine ta ebe nemai imiyamiya ana higa ana buki maudoina iyemaiha.

³¹ ‘Na taupaihowaowa adi gelune mumuganawa hi'itane, ainaena hinuwayababa mwala'ina, na hilau tauwasawasane ainai hiwalo mahalavaei.

³² Na tauwasawasane yana taupaihowawa iyogaenama na iwalo auline, iwalo, “Owa taupaihowa yababam, wuwuna u'awanoi aliguwai na am buki maudoina yanuwahamuidi, ³³ eeta owa hinage howahowana am gelu u'atemuyamuya ei na ana buki unuwahamui”.

³⁴ ‘Ainaena tauwasawasane imodi'ini moiha ta vada abapai ana tau'ita aviviniwo iloinaedi ta taupaihowawa vada abapaiyai himwamwauwine ta ebe nemai imiyamiya ana higa ana buki maudoina iyemaiha ve'ovidi.’

³⁵ Na Yesu yana walo ive'ovi, iwalo, ‘Tamagu galewai hinage mata dova alimiyai ipaihowai, ebe tahimiyao nigele amya'atemuyamuyaedi na yadi yababao amyanuwahamuidi mata nigele iyanuwahamugomiu’.

19

Vinawahe vehabana

(Maki 10:1-12)

¹ Yesu yana ve'itao ive'ovidi na tupwa Galili ilauvehulu na Yudeya tupwanai ilalaune, neta bwahi Yolidani vali tupwanai. ² Na boda hinage mwala'ina Yesu himulitaei na nemai yadi tauovalao i'abiye namwanamwadi.

³ Na Palisiwone hilaoma ta nuwanuwadi Yesu hitowoi, ainaena ainai hipanivila, hiwalo, ‘Taubada, ebe towaho mwanena yana paihowa vehabana nigele iyayaliyaya, howahowana na ivinawaheyei?’

⁴ Na Yesu iwalo, ‘Buki Ve'ahihi ainai lelelewa bada amhanapuiya'o ebeha hauga ana abavetuwuni ainai Yaubada tomowa bwau iyemaseledine, towaho na waihiu. ⁵ Na lele teya iwalo, “Teina wuwuna ta towaho tamana na hinana ilauvehuludi na asolena baidana himiya bwau, na hitau bwauwone taudi ehebo ta'i”. ⁶ Teina ainaena bada hive'ehebo'o na nigele hiyamiyawahi. Eeta Yaubada bada iyemiya bwauwedi'o ainaena havena teya tomowa mata iyayemiya wahiyedi.’

⁷ Eena hipanivila, hiwalo, ‘Hava wuwuna Mosese iloina ebeha towaho howahowana na vinawahe peipana ilele na mwanena imohei abo mulitai ivinawaheyei?’

⁸ Na Yesu iwalo, ‘Neta ulu'ulumiu yayiyaidi vehabana Mosese itatalamne alimiyai ta mwanemiyao ebe dova amvinawaheyei, na hesi hauga abavetuwuni ainai nigele hinage talam vinawahe vehabana iyamiyamiya. ⁹ Na yawalo alimiyai neta ebe towaho mwanena nigele iyapwanoli na bada ivinawaheyei na itawahola wahi vali waihiu ainai, neta imehemehe'ayo.’

¹⁰ Na ana taumulitao hiwalo auli, hiwalo, ‘Ebe towaho na waihiu adi loina teina dova, howahowana havena hitawatawahola’.

¹¹ Na Yesu iwalo, ‘Nuwatuwu teina nigele tomowa maudoidi vehabadi, na hesi yayiyadiwo Yaubada nuwatuwu imohemohedi hiya hibom, ¹² wuwuna tupwadi towatowaho yadi hauga tubui ainaena nigele tawahola ana nuwatuwu aidiyai iyamiyamiya. Na tupwadi towatowaho uvidi hihapihapidi ainaena nigele howahowana na hitawahola. Na hinage tupwana towatowaho Yaubada yana Abaloina vehabana hibom hive'ahihiuyowedi eeta nigele hiyatawatawahola. Ebe yayia amwahane howahowana ilowoinanei na imulitaei.’

*Yeisu hedaheda iwalovelauwedi
(Maki 10:13-16; Luke 18:15-17)*

¹³ Tupwadi tomowa hedaheda hilawedima Yeisu ainai ta ebe i'abitowoidi na vehabadi i'awanoi Yaubada ainai. Na ana taumulitaone hesi hedahedaone hilaugagayowedi. ¹⁴ Na Yeisu iwalo, 'Havena hedaheda amlaulau-gagayowedi na hesi amtalamwedi ta aliguwai hilaoma, wuwuna hedaheda teina dova Yaubada yana Abaloina ilowoinanedi moiha'. ¹⁵ Eena Yeisu hedahedaone i'abitowoidi na mulitai ilalauvehuludine.

*Wasawasa vehabana
(Maki 10:17-31; Luke 18:18-30)*

¹⁶ Mulitai ehebo hevali Yeisu ainai ilaoma na iwalo, 'Tauve'ita, aiteya paihowa namwanamwana yapaihowai na ainaena ebe yawahi miyamiya vateyaina yalobai?'

¹⁷ Na Yeisu iwalo, 'Hava wuwuna upanivila aliguwai paihowa namwanamwana vehabana? Wuwuna taunamwanamwa ehebo mohimohili miyamiya, ainaena ebe nuwanuwam yawahi miyamiya vateyaina ulobai ilowoinanego na ibom yana loinao umulitaedi.'

¹⁸ Na towahowa ipanivila, iwalo, 'Aiteya loina?'

Na Yeisu iwalo, 'Havena yemwalowoi; havena mehe'ayo; havena aivavali; havena ve'ewa awa'awawa; ¹⁹ na tamam yo hinam uve'ahihiyedi; yo hinage am geluwo uvelauwedi dova ubom uvelavelauwegone'.

²⁰ Na towahowa iwalo, 'Loina teina maudoina yamulita ili'ilimanidi'o, na hava hinage yapaihowai?'

²¹ Na Yeisu iwalo, 'Ebe nuwanuwam mumugam maudoina namwanamwadi, ulau gwaipile yam dalavai na yam tobwatobwa maudoina uvegimwalaedi na adi maihane u'aiyauyanedi tauwewelohe aidiyai, na mulitai ulaoma umulitaegau ta ebe ainaena howola abo yam wasawasa galewai ulobai'.

²² Hevaliwa Yeisu yana walo teina ibenalei na mayana nuwavitai iuwuwuyone. Wuwuna yana tobwatobwao ibagibagili alili.

²³ Eeta ana taumulitaowa iwalo aulidi, iwalo, 'Neta moiha, tomowa wasawasadi yadi luwu Yaubada yana Abaloina holanai i'ololo. ²⁴ Na hinage yawalo auligomiu ebeha lagulagu mwala'ina kameli nigele howahowana na nidili gudana ainai iluwu, na hesi tomowa wasawasadi yadi luwu Yaubada yana Abaloina holanai i'ololo ali'alili.'

²⁵ Yeisu ana taumulitao yana walo teina hibenalei na nuwadi ipwanop-wano mwala'ina, na hiwalo, 'Ebe teina dova, yaiya yede howahowana na awanamwanamwane ilobai?'

²⁶ Ainaena Yeisu ivinuvinunuidi na iwalo, 'Ginauli teina ivitai ali'alili tomowa aidiyai, na hesi Yaubada ainai ginauli maudoina malamalaidi'.

²⁷ Na Pita iwalo, 'Ai vedova? Wuwuna yama tobwatobwa maudoina atauvehuludi na amumulitaegone.'

²⁸ Na Yeisu iwalo, 'Moiha ta'i, howola abo bale'u ana abiye vauvau ainai yau Tomowa Moihagu yagu vatavata wasawasa ainai yamiya, na hinage omiu agu taumulitao am tau 12 yami vatavata 12 aidiyai hinage ammiya na Isileli yadi huhuwo 12 amloinaedi. ²⁹ Na ebe yayiyadiwo omiu yami vadao yo tahimiyao yo nuhumiyao yo tamamiyao yo hinamiyao yo natumiyao yo yami oyao amtauvehuludi'o, howola abo ginaulidine adi maihao ma'adi lauhepoi analedi amlobaidi, yawahimiu miyamiya vateyaina baidana. ³⁰ Na teina hauga taumugai bagibagilidi howola abo himulita, na hiya himulimulitane howola abo himugai.

20

Tanovi ana taupaihowao walo vegevedidi

1 'Yaubada yana Abaloina dova towaho ehebo mayana tanovi. Towahonane malatomtombwai itowolo na ilau ta yana taupaihowa iyogaedi ta ebe hipaihowa yana tanoviyai. 2 Na lolina imwauwi neta ebeha ahubena ehebo paihowa ana maiha kina ehebo, ta hitalam. Eena ivetamaledi ta hilalaune yana tanoviyai habi paihowa.

3 'Na mahana ihaehaei na towahonane ilau gwaipile abagimwala ainai, na tomowa tupwadi ilobaidi himiyamiya awawa. 4 Eena iyogaedi na iwalo, "Omiu hinage amlau yagu tanoviyai ampaihowa, na yami paihowa ana maiha dumwaluna yamohegomiu". 5 Eeta hilalaune tanoviyai.

'Na mahana ala'alapwahiyai na lavilaviyena hinage ilau gwaipileuyo na tupwadi hinage ilobaidi na iyogaedi ta ivetamaledine hilalaune tanoviyai.

6 Na mahana ilulululuvu na imahalavauyo ta ilau dalavai na tomowa tupwadi hinage ilobaidi, eena ipanivilaedi, iwalo, "Hava vehabana ahubena maudoina ammiyamiya awawane?"

7 'Na hiwalo, "Wuwuna nigele teya iyayogaegai habi paihowa". Na towahowa iwalo, "Omiu hinage amlau tanoviyai ampaihowa".

8 'Na bada i'imwa'imwa'auhi ta tanovi taniwaganawa yana paihowa ana taumugai iwalo auli, iwalo. "Taupaihowao maudoidi uyogaedima na adi maiha umohedi, hiya taulau mulimulita aidiyena uvetuwuni ana higa hiya ahubena maudoina hipapaihowane ainai ulaumwau".

9 'Eeta hiya mahana ilulululuvu ainai hipapaihowane hilaoma na adi maiha kina ehebo ehebo hi'a'avalane dova hinage tomowa maudoidi mata kina ehebo ehebo hi'avalala. 10 Mulitai maudoidi taupaihowa walo hilaoma na maihadi kina ehebo ehebo hivavaidine. Na taupaihowa mugamugaidi, hiya ahubena maudoina ainai hipapaihowane hilaoma na hinuwanuwatuwu ebeha mata maiha ma'ana lauhepoi hivai, na hesi nigele, hibom hinage kina ehebo ehebo a'ava hivavaidine. 11 Ainaena yadi kina hivaidi na tanovi taniwagana ainai hi'ulu'ulumiyai, 12 na hiwalo, "Tomowaone abomohili yadi paihowa hauga ahu'ahubalina, na ai ahubena maudoina mahana holanai apaihowa, na adi maiha dova maudoimai apaihowa ovi'ovine".

13 'Na tauloinawa iwalo aulidi, iwalo, "Augeluwu, nigele yagu lolina iyayababa alimiyai, eeta kina ehebo ehebo amlalamwei ta neta badagi.

14 Yami kina teina amvai ta amlau. Na yau yaloina ebeha tomowa taulau mulimulita adi maiha yamohedi omiu dova ami maihane. 15 Maiha teina yau yagu abaloina. Nigele omiu amyaloina. Havena yagu velau tomowa aidiyai vehabana amve'alo'alomagigli."

16 'Eeta hiya himulimulitane howola abo himugai na hiya himugamugaine howola abo himulita.'

Yaisu yana mwalowoi vehabana iwalo mahalavauyo

(Maki 10:32-34; Luke 18:31-34)

17 Yaisu mayana taumulitao hitau 12 ilauvaidi ta howola Yelusalem vehabana hihaehae na amwaha papalinali hibom, na iwalo aulidi, 18 iwalo, 'Teina ta'i tahae Yelusalem. Yau Tomowa Moihagu agu tauhuhulawa mata ihuhulaegau taupwaoli mwala'idi yo lolina adi tauve'itao aidiyai na yagu mwalowoi vehabana hiloina, 19 na mulitai hi'aiyauyanegau hiya ganamuli aidiyai na hitalawahiyegau yo balavaena hisapigau, na aiwa lagalagana ainai hitutuye patugau, na ahubena tonugana ainai Yaubada i'abiye towolouyogau.'

Yemesa yo Yoni hinadi yana awanoi Yesu ainai

(Maki 10:35-45)

²⁰ Sebedi mwanena manatunao hilaoma na hinadine Yesu aenai ipwagogo na ainai i'awanoi Yemesa na Yoni vehabadi. ²¹ Na Yesu iwalo, 'Hava nuwanuwam?'

Na waihiuwa iwalo, 'Nuwanuwagu na natuguwone aidiyai utalam na ebe hauganane uvetauloina, howahowana na vahalimwai himiya, ehebo nima tautuwamwena na ehebo nima eha'ehamwena'.

²² Eeta Yesu towatowahowa aidiyai iwalo, 'Omiu yami awanoine ana masele nigele amyahanapui. Vedova, muya vedina ainaena mata yanumanumane howahowana omiu hinage ainaena amnuma?'

Na hiwalo, 'Howahowamai'.

²³ Na Yesu iwalo, 'Neta moiha. Vedine ainaena yanumanumane omiu hinage ainaena mata amnuma. Na hesi nigele howahowagu yaloina yayiyadiwo howola abo yagu abaloina ainai nima tautuwaguwena bo nima eha'ehaguwena himiya, wuwuna teina Tamagu ibom ta'i yana abaloina ta ibom iloina.' ²⁴ Na vali taumulitaone hitau nimabwauwauwau Yemesa na Yoni yadi awanoi hibenalei, ta hi'waunihanihaedi.

²⁵ Eeta Yesu maudoidi iyoga ahaidi, na aidiyai iwalo, 'Omiu amhanapuiya'o neta tauloinao bale'uwai yadi bodao hiloiloina wahiyala adiyai, ²⁶ na omiu havena hinage dova amveve'ao'aonaedi. Eeta ebe yayiya owa nuwanuwam na alimiyena uvetauloina am lowoinana yo am geluwo vehabadi uvetaupaihowa. ²⁷ Na hinage ebe yayiya owa nuwanuwam na alimiyena ivetaumugai ilowainanego yo am geluwo vehabadi uvetaupaihowa mohili. ²⁸ Dova hinage yau Tomowa Moihagu yalaoma bale'uwai nigele ebeha tomowa vehabagu hipaihowa, na yau hesi yavetaupaihowa tomowa vehabadi, na hinage yatalamwegau mwalowoi ainai tomowa gabigilimiu ami livahi vehabana.'

Mehegibugibudi hitau bwau Yesu i'abiye namwanamwadi

(Maki 10:46-52; Luke 18:35-43)

²⁹ Eeta Yesu hilaugabaei, na boda mwala'ina Yesu himulitaei. ³⁰ Na mehegibugibudi hitau bwau amwaha papalinali himiyamiya Yesu yana ta'i'ili wasana hibenalei, ta Yesu ainai hiyoga, hiwalo, 'Deivida tubuna yo, u'atemuyamuyaegai'. ³¹ Na bodaone hitau bwauwa alinadine hibenalei, ta hilaugagayowedi, hiwalo, 'Amnobi! Badagi yogane!'. Na hesi hitau bwauwowa hiyoga wahiwahiyala, hiwalo, 'Taubada, owa Deivida tubuna, u'atemuyamuyaegai'.

³² Eeta Yesu itowolo na iyogaedi, iwalo, 'Hava nuwanuwamiu yapaihowai?'

³³ Na hiwalo, 'Taubada, howahowana mehemai u'abiye maseledi?'

³⁴ Na Yesu i'atemuyamuyaedi ta mehedidi i'abitowoidi na hinanamwanamwane, ta Yesu hinage himumulitaeine.

21

Yesu yana luwu Yelusalem ainai

(Maki 11:1-11; Luke 19:28-38; Yoni 12:12-19)

¹ Hihaehae Yelusalem vehabana ta Bedipegi vahalinai himamahalava, neta oya Olibe ainai. Eeta Yesu ana taumulitao bwau ivetamale mugaiyedi, ² iwalo, 'Amlau dalavane mehedaenane ainai lagulagu doniki am'ita, aiwa ainai hilauhupwaiya'o, natuna towahona baidana himiyamiya, amlivahidi na amlawedima aliguwai. ³ Ebe yayiya ipanivilaegomiu yami paihowane

vehabana, amwalo, “Taubada nuwanuwana, na iyepaihowa” ta ebe ita-lamwei alimiyai.’

⁴ Ginauli teina himahalava wuwuna mwalona tauwalo mahalava iwalo mahalavaei, iwalo:

⁵ ‘Saiyoni tomowanao amwalo aulidi, amwalo:
Am’ita yami wasawasa mwala’ina ilalaoma alimiyai.

Iya taunuwadobi moiha, na doniki ainai igelu.

Na donikinane towahona na yauyaubona.’

⁶ Eeta Yeisu yana walowa ana taumulitao hibenalei ta himulitaei hilalaune, ⁷ na doniki manatuna hilobaidi ta hilawedima, na tupwadi ale’o ase tuluhanai hivehedi na Yeisu igelu taohani ewanai. ⁸ Na bodaone adi ale’owo amwahi hivehedi, na tupwadi aiwa lagalagadi malugudi higuladi amwaha ana pasa veehabana. ⁹ Na tupwadi boda Yeisu nuwanuwanaena, na tupwadi boda tuluhaena himulimulita, na maudoidi hino’ono’oweina na hiyeliyeli hiwalo:

‘Awalo vetuvehaeyego Deivida tubuna.

Owa Yaubada yehanaena ulaoma i’awa namwanamwaego.

Hosana iya ewa aliliyai.’

¹⁰ Na hauganane Yeisu iluwu Yelusalem tomowa maudoidi hibatutuli na hiwalo, ‘Yaiya teina?’

¹¹ Na ana ‘wayabuwwa yadi walo hiyemaiha, hiwalo, ‘Teina tauwalo mahalava Nasaleti towahona, yehana Yeisu, na Galili yana abaloina ainaena ilalaomane’.

Vada tapwalolo Yeisu i’abiye masele

(Maki 11:15-19; Luke 9:45-48; Yoni 2:13-22)

¹² Na Yeisu iluwu Yaubada yana vada tapwalolo mwala’ina ainai na taugimwalao yo tauvegimwalao maudoidi ihiwa mahalavaedi, na mane ana tauvesaugelasi yadi gwalatau i’oibuiyedi na gabubu adi tauvegimwalao yadi abamiya hinage i’oibuiyedi, ¹³ na iwalo aulidi, iwalo, ‘Buki Ve’ahihi ainai Yaubada yana walo hileleya’o, iwalo, ‘Yagu vada yehana himwauwi vada aba’awanoi’, na omiu am’abibui ta ebeha tau’aivavali yadi aba’aidawani.’

¹⁴ Na taumehegibugibu yo daladaladi Yeisu ainai hilaoma vada tapwalolo holanai na maudoidi i’abiye namwanamwadi. ¹⁵ Na taupwaoliwo mwala’idi yo loina ana tauve’itao Yeisu yana paihowa wahiwhiyaladi hi’itadi, na hinage hedaheda hibenaledi vada tapwalolo holanai, hiwuiwui, hiwalo, ‘Deivida tubuna tano’oweina’.

¹⁶ Ainaena tauloinaone Yeisu himodi’iniyei hiwalo, ‘Hedaheda teina yadi walo ubenalena’o?’

Na Yeisu iwalo, ‘Ehe, bada yabenalena’o. Na yede Buki Ve’ahihi ainai amvahiliya’o, iwalo: “Hedaheda iu’iudi awadiyena am no’o moiha ulobai”.’

¹⁷ Eeta Yeisu itauvehuludi na Yelusalemaena imahalava na Betani ainai iluwu ta nemai i’e’enone.

Yeisu ehebo aiwa i’walotutunei

(Maki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Malatmtomwai Yeisu i’enotowolo ta ilalau gwaipilene Yelusalem, ma’ana vahali, ¹⁹ na amwahi aiwa ana ita dova damaya i’ita lobaine ta iwutulau vahalinai na nigele teya ainona iya’ita, bada lugulugu a’avana. Ainaena Yeisu aiwanane i’walotutunei, iwalo, ‘Howla mata nigele hinage uya’ainouyo’. Eena aiwanane iwewelai mwayamwayaune.

²⁰ Na Yeisu ana taumulitao hi’itaya’o na nuwadi ipwanopwano na hiwalo, ‘Vedova ta aiwanane iwewelai mwayamwayaune?’

²¹ Na Yeisu iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai, ebe mayami yemidi na nigele mayami nuwatuwu bwaubwau, ginauli teina aiwane ainai yapapaihowaine omiu hinage dova mata ampaihowai, na ebe oya tenem amloinaei, amwalo, "Udobi ni'uwai", ipaihowai dova. ²² Yo ebe mayami yemidi Yaubada ainai am'awanoi mata amlobai.'

Yeisu ana laina vehabana
(Maki 11:27-33; Luke 20:1-8)

²³ Yeisu ilau gwaipileuyoma na vada tapwalolo ainai iluwu ta ive'ive'ita, na taupwaoliwo mwala'idi yo tautaubadao hilaoma ta Yeisu hipapanivi-laeine, hiwalo, 'Yaiya yana linaena ta teina dova upaipaihowaine?'

²⁴ Ta Yeisu iwawalo aulidine, iwalo, 'Hola yapanivila mugaiyegomiu, na ebe amyemaiha, yau hinage yawalo alimiyai yagu laina vehabana. ²⁵ Yagu panivila teina: Yaiya yana linaena Yoni tau'abiye bapitaiso ipaipaihowane? Yaubada bo teya tomowa?'

Ta hibom aidiyai hive'awa pa'ipa'i, hiwalo, 'Yana walo vedova mata tayemaihana? Wuwuna ebe tawalo, "Yaubada ainaena", mata iwalouyo na iwalo, "Hava yede vehabana ta Yoni nigele amyayemidiyeine?". ²⁶ Na hinage nigele howahowana tawalo, "Tomowa aidiyena", mata dova ta boda himanini alidai wuwuna maudoidi Yoni hi'awa tauwalo mahalavaena'o.' ²⁷ Ainaena Yeisu yana panivila nigele hiyayemaiha ili'ilimani, na hesi hiwalo, 'Nigele ayahanapui'.

Eeta Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Yau hinage mata nigele yayawalo mahalava alimiyai, yaiya yana linaena ta teina dova yapaipaihowane'.

Towaho natuna bwau

²⁸ Yeisu iwalo, 'Vedova yam nuwatuwu? Towaho natunao towatowahodi bwau na tamadine tautuwanane ainai iwalo, "Natugu, mata ulau oyai upaihowa", ²⁹ na ita'wata'wata, na mulitai inuwabui ta ilau ipapaihowane.

³⁰ Towahone natunane iu'iunane hinage dova iwalo auli, iwalo, "Natugu mata ulau oyai upaihowa", na natunane iwalo, "Ehe, inamwanamwa, mata yalau", na hesi nigele iyalau. ³¹ Ainaena hitau bwauwone aidiyena yaiya tamana yana walo imumulitaene? Na taupwaoliwo yo tau-taubadao hiwalo, 'Tautuwanane'. Eeta Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Ehe, moiha ta'i tauyababao hiya dova takesi ana tauvaiwo yo taumehe'ayowo mata hiluwu mugai Yaubada yana Abaloina ainai, na omiu mulitai.

³² Wuwuna mwalaona Yoni amwaha dumwadumwaluna ive'itagomiu na omiu nigele amyayemidiyei, na hesi takesi ana tauvaiwo yo taumehe'ayowo hiyemidiyei. Ta mehemiyena hinage am'itadi'o hinuwabui na omiu ta'i nigele amyanuwabui bo amyayemidiyei, awa?'

Walovegevegedi tanovi ana tau'ita avivini vehabana

(Maki 12:1-12; Luke 20:9-19)

³³ Na Yeisu hinage iwalo aulidi, iwalo, 'Ehebo walovegevegedi hinage ambenalei, tanovi ana taupaihowa vehabana. Taupaihowane gileipa a'ava i'umaidi yana tanoviyai na abwalu ipaihowai ta itata'i'iline na gileipa ana abatam hinage ipaihowai, na vada abavinunu tanovi holanai i'a'abine, na yana taupaihowao iloinaedi ta hi'ita'ita avivini, na iya ilau amwaha daodaowai.

³⁴ 'Na laulau'eli ana haugai taubadawa yana hevahevaliwo tupwadi ivetamaledi yana tanoviyai gileipa ainona habi vaidi tanovi ana tau'ita aviviniwo aidiyena. ³⁵ Na hauganane hilau tau'ita aviviniwone hevahevali-wowa hi'abi avivinidi ta ehebo hisasapine na bwaunane hi'oiye mwalowoi na tonuganane gaimaena hi'oiye'i'iwahi. ³⁶ Mulitai oyawa taniwaganawa tupwadi hinage yana hevahevaliwo bodadi ivetamaledi, na hiya hinage

dova hipaihowai ehebonane aidiyai. ³⁷ Na yana aba'ovi ainai natuna towahona ivetamalei aidiyai na iwalo, "Ibom natugu moiha, ainaena mata hive'ahihiyei".

³⁸ Na natunawa imahalava aidiyai, na tau'ita aviviniwowa hibom aidiyai hiwalo, "Augeluwu, towaho teina howola abo oyane iloinaei, ainaena mata ta'oiye mwalowoi na ita tanovine taloinaei". ³⁹ Eeta hi'abi avivini na higabaei mahalavaei tanovine tuluhanai na hi'oiye mwalowoi.

⁴⁰ Na Yeisu ipanivila iwalo, 'Hauganane tanovi taniwagana ilau gwaip-ilema, hava mata yana tau'ita aviviniwone aidiyai ipaihowai?'

⁴¹ Na hiwalo, 'Tau'oiye mwalowoiwone mata i'abiye yababadi moiha na tanovine italamwei tau'ita avivini namwanamwadi aidiyai, ta ebe tanovine ainona tupwana tanovi taniwagana himohei'.

⁴² Eena Yeisu hinage Buki Ve'ahihi ainaena iwalo mahalavaei, iwalo, 'Nuwana Buki Ve'ahihi yana walomahalava nigele amyanuwatuwu avivini, iwalo:

"Logidiwa mwalona tau'abi vada hitata'wataeiwa teina hauga bada hive-towoloya'o na ivelogidi mugai, ta logidi maudoidi iloinaei. Neta Yaubada yana paihowa, mehedai abanuwapwanopwano alidai."

⁴³ 'Ainaena yawalo auligomiu ebeha Yaubada yana Abaloina alimiyena mata ivaivehulu, na imohedi vali boda aidiyai, ta ebe hiya aidiyena ainona namwanamwana imahalava. ⁴⁴ Ebe yaiya ibe'u teina logidine ainai mata hilihiliyana igodudi, na ebe logidinane ibe'u teya yaiya ewanai mata tauna ilotamutumutu dova gwala.'

⁴⁵ Yeisu yana walovegegedi teina taupwaoliwo mwala'idi yo Palisiwone hibenalei ta hihanapuiya'o ebeha hiya vehabadi iwalowalo vegegedine.

⁴⁶ Eeta tupwadi amwa'amwaha hibehabeha ta ebeha Yeisu hi'abi avivini, na hesi nigele howahowana hi'abi avivini, wuwuna boda aidiyai himeheuhi, na bodaone Yeisu hi'awa tauwalo mahalavaena'o.

22

Walovegegedi tawahola guyauna vehabana (Luke 14:15-24)

¹ Ehebo hinage walovegegedi Yeisu imohedi, iwalo, ² 'Yaubada yana Abaloina dova tauwasawasa ehebo guyau ipaihowai natuna towahona yana tawahola vehabana. ³ Ainaena yana taupaihowao ivetamaledi yo yaiyadiwo hiya ivenuwamwauwedi'o hiyogaedima guyaune ainai, eeta hilau habi yogaedima na tomowadine hita'wata'wata.

⁴ 'Ainaena tupwadi hinage yana taupaihowao ivetamaledi ta tomowa hiwalo aulidi ebeha hiya guyau bada i'atububuniya'o. Yana bulumakau mwala'idi yo bulumakau yauyaubodi bada iwunuidi'o na ai'ai maudoina i'atububuniya'o. Amlaoma na talau natuna yana tawahola guyauna am'ai.

⁵ Na hiya nigele hiyalaoma, eeta hitaudawani ta vali tupwa yo vali tupwa aidiyai hilalaune. Ehebo towaho yana oyai ilalaune, ehebo yana paihowa ainai ilalaune. ⁶ Na tomowa tupwadi tauwasawasane yana taupaihowao hi'abi avivinidi na hi'abiye hinimayadi na hi'oiye mwalowoidi.

⁷ 'Ainaena tauwasawasane ana modi'i'ini moiha na yana tau'alehao ive-tamaledi na tau'oiye mwalowoiwowa hilamani ye'wahadi na yadi dalavao higagabudine.

⁸ 'Na tauwasawasane yana taupaihowao aidiyai iwalo, "Tawahola guyauna bada atu'atububunina na hesi hiya yavenuwamwauwedi'o nigele hiyalaoma wuwuna hiya tauyababao. ⁹ Ainaena amwaha aidiyai amta'i'ili ta yaiyadiwo amlobaidi amlauvaidima ta tawahola guyauna hi'ai." ¹⁰ Eeta

himahalava amwahai ta tomowa bagibagilidi hitano'ahaidi, tupwadi yabayababadi na tupwadi namwanamwadi eeta tawahola ana vadawa hi'oiye mwaune.

¹¹ 'Hauganane tauwasawasa ilaoma taumanao habi itadi na towaho ehebo i'ita lobai, iya nigele tawahola ale'ona iyali'wa, ¹² ainaena ipanivilaei, iwalo, "Augelu, vedova ta tawahola ale'ona nigele uyali'wa, na havanaena ululuwumane?". Towahonane nigele howahowana yo panivilane teina iyemaiha. ¹³ Na tauwasawasane yana taupaihowao iwalo aulidi, "Towaho tenem am'abi avivini na aena yo nimana ampaidi na angabae mahalavaei tupwa guguyou ainai, na tenem ainai tomowa hidoudou na awadi hive-tau'alahedi muya aidiyena".

¹⁴ 'Ainaena tomowa bagibagilidi Yaubada yana venuwamwau hilobaiya'o, na hesi vihavihadi ivesinuwaedi.'

Takesi Sisa vehabana

(Maki 12:13-17; Luke 20:20-26)

¹⁵ Palisiwo hibom hitau'ahai ta hiloina vedova ebe panivilaena Yeisu hi'oyamaei na yana lauhapuli hilobai. ¹⁶ Ta loina hilobaiya'o, na adi taumulitao yo Helodi yana bodao baidadiyao hivetamaledi Yeisu ainai hiwalo, 'Taubada, bada ahanapuiya'o ebeha owa tauve'ita moiha ta Yaubada yana nuwatuwu uve'itai na hinage tomowa yadi waihyala vehabana nigele uyameheuhi, na walomoiha uwalo mahalava tomowa maudoidi aidiyai. ¹⁷ Ainaena teina ta'i uwalo alimaiyai, vedova howahowana na Sisa vehabana takesi mane tamwauwi, bo nigele?'

¹⁸ Yeisu yadi nuwatuwu yababana bada ihanapuiya'o ainaena i'aubabada, iwalo, 'Omiu tau'oyama! Hava wuwuna amtowotowoigau? ¹⁹ Hola manewa takesi vehabana amve'itagau.' Eeta mane ehebo himomoheine. ²⁰ Na Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Amwalo auligau, mane teina yaiya alu'aluwana na yehana?'

²¹ Na hiwalo, 'Sisa'.

Ainaena Yeisu iwalo, 'Ehe, dova. Ebe Sisa yana paula Sisa ammohei, na ebe Yaubada yana paula Yaubada ammohei.'

²² Yeisu yana walo moiha hibenalei ta hi'aluwagavai moiha, ainaena hitauvehulu na hilalaune.

Taumwalowoi yadi towolouyo

(Maki 12:18-27; Luke 20:27-40)

²³ Tenem ahubenanane ainai tupwadi Sadusiwone, hiya nigele hiyayemidi taumwalowoi yadi towolouyo vehabana, hilaoma Yeisu ainai hipanivila, ²⁴ hiwalo, 'Tauve'ita, Mosese yana loina iwalo, "Ebe towaho itawahola na mwanenane nigele natudi na towahone imwalowoi, towahonane tahina hiwapenane baidana hitawahola, ta ebe waihiune ilabalaba natunaone neta taumwalowoiwa ainaena". ²⁵ Ehebo towaho tahinao 6 baidanao himiyamiya, na towahonane itawahola na imwalowoi, na nigele natuna, ta taumwalowoiwa tahina vahalinaena hiwapenane baidana hitawahola, ²⁶ na hinage tahinawa imwalowoi, na iya hinage nigele natuna. Na dova hinage bada tahinaone maudoidi hiwapene hitatawaholaine, ²⁷ na tuluhadiyai waihiunane hinage imwalowoi. ²⁸ Ainaena towolouyo ana hauga ainai, waihiunane yaiya mata mwanena moiha? Wuwuna maudoidi bada hitawaholaiya'o.'

²⁹ Eeta Yeisu panivila teina iyemaiha, iwalo, 'Teina yami lauhapuli, wuwuna Buki Ve'ahihi nigele amyahanapui, na hinage Yaubada yana waihyala nigele amyahanapui. ³⁰ Towolouyo ana hauga ainai tomowa

nigele mata hiyatawahola yo mata nigele hiyavetawahola na hesi yadi miya tausagenawasa galewai dova. ³¹ Na Yaubada yana walo towolouyo vehabana Buki Ve'ahihi ainai iwalo, ³² “Yau Abelaham yana Yaubada na Aisake yana Yaubada na Yakobo yana Yaubada”. Yaubada nigele tomowa mwalomwalowoidi yadi Yaubada, na hesi tomowa mayawahidi yadi Yaubada, ainaena tautaubadaowa mayawahidi teina ta'i himiyamiya.’

³³ Yeisu yana walo teina boda hibenalei na hi'aluwagavai yana ve'ita wahiwahiyalana vehabana.

Loina mwala'ina

(Maki 12:28-34; Luke 10:25-28)

³⁴ Ainaena Palisiwone bada hibenalena'o ebeha Yeisu Sadusiwone yadi panivila iyemaihaya'o ta nigele teya hinage yadi abawalo, eeta Palisiwone Yeisu ainai hilaoma, ³⁵ na aidiyena ehebo loina ana tauhanapu Yeisu ainai ipanivila habi towoina, iwalo, ³⁶ ‘Tauve'ita, loina maudoina aidiyena aiteya loina imwala'i alili?’

³⁷ Na Yeisu iwalo, ‘ “Bada yam Yaubada uvelauwei atem yo alu'aluwam yo yam nuwatuwu maudoina aidiyena”. ³⁸ Teina loina mugamugaina na mwala'ina. ³⁹ Na bwauna hinage loina mwala'ina teina dova iwalo, “Tomowa taumiya vahalimwai uvelauwedi, dova ubom uvelavelauwegone”. ⁴⁰ Loinao bwau teina loina maudoidi yo tauwalo mahalavao yadi walo maudoina adi wuwu.’

Besinana towahona

(Maki 12:35-37; Luke 20:41-44)

⁴¹ Haugana Palisiwone hilau ahaiyama, na Yeisu iwalo aulidi, iwalo, ⁴² ‘Vedova Besinana towahona, yaiya natuna?’ Na hiwalo, ‘Deivida’.

⁴³ Na Yeisu iwalo, ‘Vedova ta mwalona Alu'aluwa Ve'ahihi Deivida i'abiye hanapu ta Deivida Besinana towahona i'awa Taubadaeine, iwalo:

⁴⁴ “Yaubada i'aubabada yagu Taubada ainai iwalo, ‘Nimatautuwaguwai umiya ana higa am alehao yamwau aituluwedi aem elauhanai’.”

⁴⁵ Deivida iya Besinana i'awa badaei, vedova yede ta Deivida tubuna ainaena mulitai abo Besinana ilaoma?’

⁴⁶ Yeisu yana panivila teina nigele teya yaiya howahowana na iyemaiha, na hauganane tenem ainai nigele yaiya iya'atepatu ta iyapanivilauyo Yeisu ainai.

23

Loina ana tauve'ita yo Palisiwone Yeisu iwalowedi

(Maki 12:38-40; Luke 11:37-52; 20:45-47)

¹ Eeta Yeisu boda yo ana taumulitao aidiyai iwalo, ² ‘Mwalona Isileliwo Mosese iloiloinaedi na wau loina ana tauve'itao yo Palisiwo dova hinage hiloiloinaegomiu. ³ Ainaena hava dova hive'itagomiu ammulitaedi, na hesi yadi paihowao havena amveve'ao'aonaedi, wuwuna hiya hive'ita a'ava na nigele hiyapaipaihowaidi. ⁴ Hiya ava'avala vitaidi tomowa himohemohedi na nigele habuluna hiya'aipate ta ava'avaladine aidiyena hiyahaguidi.

⁵ ‘Yadi paihowa maudoina hipaipaihowaidi ta ebeha tomowa hi'itadi na hino'owedi, na walowone Buki Ve'ahihi ainaena leleleledi manidiyai yo nimadiyai hi'abiye patudi, na adi ale'o daodaodi hili'wali'wadi, ⁶ na guyau adi haugai nuwanuwadi vatavatatai himiya yo hinage vada tapwalolo aidiyai abamiya namwanamwadi nuwanuwadi, ⁷ na ebe abagimwala aidiyai

hilau nuwanuwadi na tomowa bagigabigilidi hiwalo velauwedi, yo hi'awa tauve'itaedi. ⁸ Na omiu nigele tomowa hiya'awa tauve'itaegomiu, wuwuna yami tauve'itane ehebo mohimohili, na maudoimiu amvetoyatoyawa.

⁹ 'Hinage havena teya yaiya bale'u ainai am'awa'awa "Tamaguwei", wuwuna Tamamiu ehebo mohimohili galewai imiyamiya. ¹⁰ Havena hinage tomowa hi'awa'awa taubadaegomiu, wuwuna Besinana towahona yau yabom yami Taubada. ¹¹ Na ebe yaiya alimiyena ivetaumugai howahowana ivetaupaihowa alimiyai; ¹² wuwuna ebe alimiyena i'abihiniuyoi mata imiya'aitulu, na hesi ebe yaiya imwau aituluweuyoi mata ihae.

¹³ 'Omiu loina ana tauve'itao yo Palisiwo atemuyamuyamiu, wuwuna yami oyamaena tomowa am'au'auhidi ta Yaubada yana Abaloina ainai nigele hiyaluwu. ¹⁴ Omiu havena amluwuluwu wuwuna tomowa yayadiwo nuwanuwadi ebeha hiluwu am'au'auhidi.

¹⁵ 'Omiu loina ana tauve'itao yo Palisiwo atemuyamuyamiu, wuwuna ehebo teina yami pwanoli. Am'ada'adau ta'i'ili dalava bagigabigilina aidiyai na ebeha ami taumulita ehebo amlobai, na mulita tomoanane amve'ita ta dova omiu hava ampaipaihowaine iya dova ipaihowai, ta yana yababa imwala'i i'alili eeta ilowoinanei ta iya na omiu dalava ala'alahina am ve'alo.

¹⁶ 'Taumugaiwone atemuyamuyamiu, wuwuna omiu mehegibugibumiu, amwalo, "Ebe yaiya vada tapwalolo yehanaena i'awa tamada neta nigele teya hava, neta nigele teya hava, na hesi ebe i'awa tamada velaunane abapwaoli ainai neta ginauli mwala'ina, na ebe hava iwalo yemidiyena'o howahowana ipaihowai". ¹⁷ Moiha, omiu yauyaulemiu na mehegibugibumiu! Hava ihae alili moiha? Vada tapwalolo ana goula, bo vada tapwalolo? Wuwuna vada tapwalolo ainaena goula i'a'abiye tabune.

¹⁸ 'Na hinage amwalo ebeha, "Ebe yaiya abapwaoli yehanaena i'awa tamada, neta nigele teya hava, na hesi ebe i'awa tamada velaunane abapwaoli ainai neta ginauli mwala'ina, na ebe hava iwalo yemidiyena'o howahowana ipaihowai". ¹⁹ Omiu yauyaulemiu! Hava mwala'ina? Velaune, bo abapwaoli? Abapwaoline ainaena velaune i'a'abiye tabune.

²⁰ 'Ainaena ebe yaiya abapwaoli yehanaena i'awa tamada, iya hinage abapwaoli yana tobwatobwao maudoidi aidiyena i'awa tamada'o. ²¹ Na hinage ebe yaiya vada tapwalolo yehanaena i'awa tamada, iya hinage vada tapwalolo ana tobwatobwao yehanaena i'awa tamada'o. ²² Na ebe yaiya galewa yehanaena i'awa tamada, iya Yaubada na hinage yana abamiya yehanaena i'awa tamada'o.

²³ 'Omiu loina ana tauve'itao yo Palisiwone atemuyamuyamiu, wuwuna omiu tau'oya'oyama. Moiha yami velau Yaubada ainai namwanamwana, wuwuna yami velauwone yami ginauli maudoidi aidiyena, tobwatobwa mwala'idi yo hinage ginauli iu'itudi dova vali yaba yo vali yaba aidiyena. Na hesi loina tonuga mwala'idi, amnuwapwanopwanowedi'o, neta mumuga dumwadumwaluna yo atemuyamuya na yemidi. Howahowana ginauli teina mwala'idine ampaihowaidi, na hinage havena ginauli iu'iuna amnuwanuwapwanopwanowedi. ²⁴ Omiu taumugaiwone mehegibugibumiu, ami li'u ainaena nabugala amvaivai vehuludi na hesi lagulagu mwala'idi kameli dova, amtonotonolidi.

²⁵ 'Omiu loina ana tauve'itao yo Palisiwone atemuyamuyamiu moiha, wuwuna yami oyamaena ami vedi yo gaeba papali'a'avadi am'abi'abiye maseledi na hesi holadine bi'ibi'idi, neta aivavali yo mumuga yababadi hi'oiye mwaudi'o. ²⁶ Omiu Palisiwone mehegibugibumiu, ami vedi yo ami gaeba holadi am'abiye masele mugaiyedi, eeta ebe papalidine hinage himasele.

²⁷ ‘Omiu lolina ana tauve’itao yo Palisiwone atemuyamuyamiu wuwuna omiu tau’oya’oyama, dova magari hewahewadi na masemaselena, ewanai adi ita namwanamwa gaugauna, na hesi holadiyai tomowa hilihiliyadi na ginauli bi’ibi’idi himiyamiya. ²⁸ Omiu ami ita tomowa mehediya ebeha taumugai namwanamwamiu, na holamiyai oyama na yababa maudoina himiyamiya.

²⁹ ‘Omiu lolina ana tauve’itao yo Palisiwone atemuyamuyamiu na tau’oya’oyama, wuwuna tauwalo mahalavao mugamugaidi adi magari aidiyai, abanuwatuwu avivini am’abi’abidi na hinage taudumwaluwo mugai adi abanuwatuwu avivini am’atu’atubunidi, ³⁰ na amwalo, ebe mwalona tamiyamiya tubudao yadi haugai, havena tahaguhaguidi tauwalo mahalava adi oiyemwalowoi vebabana.’ ³¹ Yami walo teina ainaena amwalo mahalava ebeha tauwalo mahalava adi tau’oie mwalowoiwone tubudiyao omiu. ³² Ainaena hiya yadi paihowaone mata amve’ovidi.

³³ ‘Omiu weso natunao, eeta nigele howahowana na dalava aiwa ala’alahina ainaena amdena. ³⁴ Ainaena tauwalo mahalavao yo tauhana-puwo yo lolina ana tauve’itao yavetamalediwa na mata tupwadi am’oie mwalowoidi, nuwana aiwa lagalagana ainai amtutuye patudi, yo tupwadi yami vada tapwalolo aidiyai balavaiyena amsapidi, na dalava ehebo ehebo aidiyena amheusilidi. ³⁵ Eeta yana aba’ovi ainai, taudumwalu adi oiyemwalowoi ana maiha maudoina omiu mata amlobai. Towaho Abeli iya dumwadumwaluna hi’oie mwalowoiya’o na ainaena ivetuwuni ta ana higa wau Balakaya natuna Sekalaya hinage hi’oie mwalowoi vada tapwalolo na abapwauli ahi’ahipudiyai. ³⁶ Moiha ta’i, oiyemwalowoi maudoidi adi maiha yo teina mata amlobai.

Yeisu idou Yelusalem vebabana (Luke 13:34-35)

³⁷ ‘Aee Yelusalem! Yelusalem vedova ta tauwalo mahalavao u’oie mwalowoidine na hinage Yaubada yana tauyewasao gaimaena u’oie mwalowoidine. Hauga maudoina nuwanuwagu na yam tomowao yayoga ahaidima dova am’am natunao pepenaena i’oi’au’auhidi, na hesi hita’wata’wataegau. ³⁸ Ainaena Yaubada mata ilauvehulugo na umiya awawa. ³⁹ Na yawalo auligo ebeha mata nigele uya’itauyogau ana higa yam tomowaone aliguwai hiwalo, “Iya Yaubada yehanaena ilaoma tano’owei”.

24

Hauga vitaina howola abo imahalava (Maki 13:1-13; Luke 21:5-19)

¹ Yeisu vada tapwalolo mwala’ina habi lauvehuluna na ana taumulitaone hilaoma ta vada tapwalolo ana ita vebabana Yeisu hiveve’itane. ² Na Yeisu iwalo, ‘Vadaone, maudoidi am’ita’itadine, yawalo moiha howola abo maudoidi hilo’evahuludi na havena hinage teya gaima iyawenai imiyamiyauyo’.

³ Mulitai ilau Olibe oyana ainai, na ana taumulitao ainai hilaoma ta hibom himiyamiya na hipanivilaei, hiwalo, ‘Taubada, uwalo auligai aiteya hauga ainai vada tapwalolone hilo’evehulu, yo yam hauga wuyoma, yo hauga yana aba’ovi vebabana adi ve’ive’ilala uve’itagai ta ebe ahanapui’.

⁴ Eena Yeisu iwalo aulidi, iwalo, ‘Am’ita avivingomiu mata dova ta tomowa tupwadi hi’oyamaegomiu. ⁵ Wuwuna howola abo tomowa bagibagilidi yehaguwena hilaoma ta ebeha himugai pwanoliyegomiu na ehebo ehebo iwalo, “Yau Besinana towahona”, na tomowa bagibagilidi himulitaedi. ⁶ Hinage wasa howola abo ambenaledi alehao vahalimiyai

na amwaha daodaowai vehabadi, na havena am'ate'atehawawali, wuwuna ginauli teina mata himahalava mugaima na hesi bale'u yana aba'ovi howola. ⁷ Howola abo vali boda na vali boda aidiyai hilo'aleha, na hinage vali abaloina na vali abaloina aidiyai hilo'aleha, na vahali mwala'ina yo mwani'ini'i himahalava tupwa bagibagilidi aidiyai. ⁸ Na ginauli teina hauga vitaidi adi abavetuwuni ta'i.

⁹ 'Omiu mata tomowa hi'abi avivinigomiu na hi'abiye muyamuyae-gomiu nuwana hi'oiye mwalowogomiu na tupwa maudoina tomowanao hive'alehaegomiu wuwuna omiu ebeha agu tauyemidiwo. ¹⁰ Hauga vitai ainai howola abo bagibagilidi yadi yemidi itapiya na adi geluwo hihuhulaedi bo nuwana hi'alehaidi. ¹¹ Hinage tauwalo mahalava oya'oyamao mata himahalava na tupwadi himugai pwanoliyegomiu. ¹² Yo hinage mumuga yababana yana mwala'i ainaena tomowa bagibagilidi yadi velau atediyena itapiya. ¹³ Na ebe yaiya i'alama'i'ita na itowolo wahiyala ana higa bale'u yana aba'ovi ainai yaliyaya miyamiya vateyaina mata ilobai.

¹⁴ 'Eena Yaubada yana Abaloina wasana namwanamwana higurugya mu-gaiyei tupwa vehopali aidiyai, abo mulitai hauga yana aba'ovi imahalava.

Vitai mwala'ina

(Maki 13:14-23; Luke 21:20-24)

¹⁵ 'Howola abo ve'ive'ilalawa tauwalo mahalava Daniyela mugai iwawalo mahalavaeiwa imahalava, neta ginauli yababa alilina na didigana tupwa ve'ave'ahihina ainai itowolo. (Ebe yaiya walo teina ivahili howahowana inuwamasele.) ¹⁶ Hauga tenem ainai Yudeya ana taumiyao ilowoinanedi ta oya aidiyai hidena. ¹⁷ Na ebe yaiya vatavatai imiyamiya idena mwayamwayau, na havena iluwuluwuyo yana vadai yana tobwatobwa habi avala. ¹⁸ Na ebe yaiya tanoviyai ipaipaihowa havena ilaulau gwaipile ana ale'o vali tupwai inwamwauwine vehabana.

¹⁹ 'Na hauga tenem ainai tauhiuhiumao yo tauvehuhuwo hive'atemuyamuya. ²⁰ Ainaena am'awa'awanoi ta hauga namwanamwana Yaubada imohogomiu hauga dena ainai, na havena gwaugwau ana haugai, bo Tapwalolo ana ahubena ainai.

²¹ 'Moiha, hauganane ivitai ali'alili, wuwuna bale'u yana abavetuwuni ainaena ta wau nigele teya hinage vitai dova, na mulitai vitaine mata nigele iyamahalavauyo. ²² Vitaine ana hauga ebe Yaubada nigele iya'abiye ahubali, mata tomowa maudoidi himwalowoi, na hesi Yaubada haugane i'abiye ahubaliya'o, neta yana tomowa ita'itasipwadi vehabadi.

²³ 'Ainaena ebe yaiya iwalo auligomiu iwalo, "Besinana teina", bo "Besinana tenem", havena amyemiyemidiyei. ²⁴ Wuwuna Besinana oya'oyama yo tauwalo mahalava oya'oyama mata himahalava na ve'ive'ilala wahiwahiyaladi aidiyai hive'itaedi na aidiyena ebe howahowadi Yaubada yana tomowao vesivesinuwadi hinage ebeha hi'oyamaedi. ²⁵ Na omiu ginauli teina vehabana bada yawalo mahalavaena'o alimiya.

²⁶ 'Eeta ebe hiwalo auligomiu, hiwalo, "Besinana balabala awawai imiyamiya". Havena balabala awawai amlaulau. Na ebe hiwalo, "Besinana vada holanai moiha imiyamiya", havena amyemiyemidiyei. ²⁷ Yau Tomowa Moihagu, na yagu laugwaipilema ana ita dova pigabu mwala'ina bomatuwena ilohawawali na ana higa bwauli.

²⁸ 'Aiteya tupwa lagulagu mwalomwalowoina i'eno'eno ainai neta ainai ao'ao hitautau'ahaiyama.

Yaisu yana laugwaipilema
(Maki 13:24-27; Luke 21:25-28)

²⁹ 'Na hauga vitainane i'ovi na mulitai mahana yana wahiyala mata itapiya na iguguyou, yo hinage wai'ena yana masele iboho, na utui galewaena hibe'u, yo ginauli maudoina galewai himiyamiya yadi wahiyala hitapiya. ³⁰ Yau Tomowa Moihagu, na hauga tenem ainai yagu ve'ive'ilala galewaena imahalavama, na boda maudoidi bale'uwai hi'itagau yaloyalovi ewanaena mayagu wahiyala na mayagu wasawasa mwala'ina yalaolaoma, na hidoudou ta'eta'e. ³¹ Hinage yoguli hiyuvi yo yagu tausagenawasao yave-tamaledi na yagu boda vesivesinuwadi hitano'ahaidima bale'u maudoina ainai na yaumai tupwa vehopali aidiyena.

Aba'ita hapelo ainaena
(Maki 13:28-31; Luke 21:29-33)

³² 'Aba'ita hapelo ainaena yave'itagomiu neta ebe hapelo luguna vau-vaudi imwamwauwidi amhanapuiya'o ebeha ehive ana hauga imama-halava. ³³ Na hinage ebe ve'ive'ilalaone hava yawawalo auligomiuwa am'ita lobaidi bada amhanapuiya'o ebeha yagu hauga laugwaipilema bada ilautebitebiniya'o na mata imahalava wuwuna awa'edai yatowotowolo. ³⁴ Moiha ta'i, yaso teina mata nigele amya'ovi ana higa ginaulidine maudoina himahalava mugai. ³⁵ Howola abo galewa na bale'u hisawali, na yagu walo mata nigele hiyasawali.

Hauga tenem nigele teya yaiya iyahanapui
(Maki 13:32-37; Luke 17:26-30, 34-36)

³⁶ 'Hauga tenem ainai nigele teya yaiya iyahanapui aiteya ahubena bo mahana dova hinage tausagenawasa galewai nigele hiyahanapui. Yau Yaubada Natuna hinage nigele yayahanapui na Tamagu ibom mohimohili ihanapuiya'o. ³⁷ Yau Tomowa Moihagu yagu hauga laoma dova Nowa yana haugai. ³⁸ Wuwuna Nowa yana haugai tomowa hi'ai'ai na hinumanuma na hivevetawahola na hinage hitawatawahola, na ana higa Nowa yana wagai igegelune; ³⁹ na abaita idobi ta ive'aluwagavaidine, ainaena tomowa maudoidi hihanene; eeta yau Tomowa Moihagu yagu wuyoma dova.

⁴⁰ 'Hauga tenem ainai ebe towatowaho hitau bwau hipaipaihowa tanovi holanai, ehebo yalauvai na ehebo imiyamiya. ⁴¹ Hinage ebe waiwaihiu hitau bwau hi'eha'ehalo, ehebo yalauvai na ehebo imiyamiya. ⁴² Ainaena am'ita avivini ili'ilimani, wuwuna yau yami Taubada yagu wuyoma ana hauga nigele amyahanapui. ⁴³ Na amnuwatuwu avivini neta ebe vada tanigawana masigiliyena tau'aivavali yana laoma ana mahana ihanapui mata, i'atububu moiha na ihilahilawa ta ebe havena yana vadai i'ai'aivavali. ⁴⁴ Ainaena omiu hinage am'atububu ili'ilimani na yagu wuyoma vehabana amha'waigau, wuwuna yau Tomowa Moihagu yagu wuyoma ana mahana nigele amyahanapui.

Taupaihowa namwanamwadi na yababadi
(Luke 12:41-48)

⁴⁵ 'Taupaihowa namwanamwadi na hanahanapudi mumugadi teina dova: ebe yaiya iya yana taubada i'ita sipwai ta vada i'ita avivini na taupaihowa tupwadi adi imohemohe ahubena ehebo ehebo, ⁴⁶ howola abo taubadane ilau gwaipilema na yana taupaihowane ilobai ipaipaihowa dumwadumwana mata vehabana iyaliyaya na ainai iwalo, ⁴⁷ "Yam paihowa namwanamwana vehabadi yayaliyaya, ainaena ginauli maudoina adi loina yamohego ta uloina".

⁴⁸ ‘Na hesi ebe taupaihowane imumuga yababa mata ibom ainai iwalo, “Yagu Taubadane yana laugwaipilema ibwedabweda”, ⁴⁹ na ivetuwuni ta taupaihowaowa tupwadi i’aifutuwedi yo i’ai’ala’alabili nuwana inumanuma yauyaule. ⁵⁰ Eeta yana badawa ive’aluwagavaiyama na yana paihowa yababana i’ita lobai, wuwuna taubadane yana laoma mahanana nigele iyahanapui. ⁵¹ Ta elepa daodaona ainaena igohamutu na tau’oya’oyamao baidanao imwau eheboidi ma’adi muya hidoudou na awadi hivetau’alahedi.’

25

Walo vegevede vavahala nimabwaubwau vehabadi

¹ Yeisu hinage iwalo aulidi, iwalo, ‘Yaubada yana Abaloina teina dova: Vavahala nimabwaubwau yadi lampa hivaidi na hilalaune tautawahola towahona ebeha baidadi hivelaulobaloba yana tawahola guyauna ainai.

² Aidiyena hitau nima ehe’ehebo yauyauledi na nima ehe’ehebo hanahanapudi. ³ Na yauyaulediwa yadi lampa ana bwahi ana lauhepoi nigele hiyavaidi, ⁴ na hesi hiya hanahanapudiwa yadi bwahi ana lauhepoi hivaidi’o yadi lampao baidadiyao.

⁵ ‘Na tautawahola towahonawa ibwedabweda, eeta maudoidi hiha’waha’wa ta hi’e’eno’i iwahine. ⁶ Na bada boniyai holana ta ehebo tomowa iwui, iwalo, “Tautawahola towahonawa bada teina ilalaoma. Amtowolo na tayaliyayai.” ⁷ Ta vavahalaowa maudoidi hitowolo yadi lampawowa hi’atu’atububuni. ⁸ Na vavahalaowa yauyaulediwowa adi geluwone aidiyai hi’awanoui, hiwalo, “Ama geluwo, lampa ana bwahi tupwana ammohegai, wuwuna yama lampa bada habi bohodi”.

⁹ ‘Na tauhanapuwowa hiwalo, “Nuwana nigele howahowana yama bwahi tupwana amohegomi, bada omiu amlau tauvegimwalao aidiyai na yami lampa adi bwahi amgimwalaidi”.

¹⁰ ‘Eeta hilaulau habi gimwala, na tautawahola towahonawa imahalava ta hiya bada hi’atububu’o baidanao hiluluwune tawahola guyauna vehabana, na awa’eda higuguduine. ¹¹ Mulitai adi geluwowa gimwalaena hiwuyoma ta hiwalo, “Taubada gudu uho’e ta aluwuwa”.

¹² ‘Na yadi walo iyemaiha, iwalo, “Omiu vali boda, nigele yayahana-puigomi”.

¹³ ‘Ainaena am’ita avivinigomi, wuwuna yagu hauga laugwaipilema ahubenana nuwana mahanana nigele amyahanapui.

Taubada yana aiyauya yana taupaihowao aidiyai (Luke 19:11-27)

¹⁴ ‘Yaubada yana lolina hinage dova ehebo taubada mata ilalau vali tupwa, na yana taupaihowao iyogaedima ta iloinaedi ebeha yana abaloina hi’ita avivini. ¹⁵ Eeta ehebo yana manene yana taupaihowawa imohei ana bagibagili 5,000 kina na towaho bwauna 2,000 kina, na towaho tonugana 1,000 kina, eeta yana aiyauyane aidiyai hiya ehebo ehebo yana hanapu dova, na mulitai taubadanane ilaugabaidi ilalaune amwaha daodaowai.

¹⁶ ‘Ainaena towahowa iya mayana 5,000 kina yana taubada yana manewa ivaidi ta aidiyena iyepaihowadi ta adi lauhepoi 5,000 kina hinage ilolobaine. ¹⁷ Towaho bwauna hinage dova yana 2,000 kinawa iyepaihowa ta ainaena yana taubada yana mane ana lauhepoi 2,000 kina ilolobaine.

¹⁸ Na towaho tonugana, iya mayana 1,000 kina, ivai ta toputopu i’eli na yana taubada yana manewa idadawanine toputopu holanai.

¹⁹ ‘Na hauga daodaona tuluhanai yadi taubadawa ilau gwaipilema na ipanivilaedi yadi paihowawa ainona vehabana. ²⁰ Ainaena towaho iya mayana 5,000 kina ilaoma ma’ana lauhepoi 5,000 kina hinage ilawenama ta imomoheine na iwalo, “Taubada 5,000 kina umomohegaune na 5,000 kina hinage yalolobaine, ta teina manenaede”.

²¹ ‘Na yana taubadawa iwalo, “Ausala, owa taupaihowa namwanamwana na dumwadumwaluna moiha. Bada upaihowa wahiyala’o ginauli iu’iudi aidiyena, ainaena am lolina ginauli mwala’idi vehabadi yamohego, na hinage yagu abayaliyaya teina ainai umiyamiya”.

²² ‘Mulitai towaho bwauna mayana 2,000 kina imahalava na iwalo, “Taubada, 2,000 kina umomohegaune na ana lauhepoi hinage 2,000 kina yalolobaine, ta teina”.

²³ ‘Na taubadawa iwalo, “Ausala, owa taupaihowa namwanamwana na dumwadumwaluna. Bada upaihowa wahiyala’o ginauli iu’iudi aidiyena, ainaena am lolina ginauli mwala’idi vehabadi yamohego na owa hinage yagu abayaliyaya teina ainai umiyamiya.”

²⁴ ‘Eena towaho tonugana yana 1,000 kina ilawenama na iwalo, “Taubada yahanapuigo’o owa towaho yayaim na yam wasawasa uvaivaine vali tomowa yadi paihowa aidiyena, ²⁵ ainaena yameheuhi ta 1,000 kinawa toputopu holanai yadadawanine, na yam manewa teina”.

²⁶ ‘Na taubadawa iwalowei, “Owa taupaihowa yababam na tau’abitau’wata ehebo, uhanapuigau’o neta yagu wasawasa yavaivaine vali tomowa yadi paihowa aidiyena, ²⁷ eeta howahowana yagu manene banika ainai umwauwi, ta haugana yawuyoma ma’ana lauhepoi yalobai”. ²⁸ Ta yana hevehevaliwo aidiyai iwalo, “Yagu 1,000 kina ainaena amvai ta towahowa iya 10,000 kina ilolobaine ammohei”. ²⁹ Wuwuna ebe yayia ana ava’avala iyepaihowa mata, ana lauhepoi hinage ilobai, ta imwala’i i’alili, na ebe yayia nigele ana ava’avala iyapaihowai, hava ainai imiyamiyane howola abo ainaena hivaivehulu. ³⁰ Ainaena yana hevehevaliwo iloinaedi ta taupaihowa yababawa higabae mahalavaei maseleyai tupwa guguyou ainai, tenem ainai tomowa ma’adi muya hidoudou na awadi hivetau’alahedi baidanao.

Yeisu taumiya bale’u maudoidi howola abo ilauvetalaedi

³¹ ‘Yau Tomowa Moihagu, howola abo mayagu wasawasa pigapigabuna na mayagu tausagenawasao alaoma na yagu vatavata wasawasa ainai yamiya, ³² na abaloina bale’uwai maudoina meheguwai hitano’ahaidima na yave’ahadi dova sipi adi tau’ita avivini ive’ahadi gouti aidiyena, ³³ na sipi yamwauwahiyedi nimatautuwiguwena na gouti nima’eha’ehaguwena. ³⁴ Na yau yadi tauwasawasa howola mata hiya nimatautuwiguwena aidiyai yawalo, “Omiu Tamagu yana velauwena amyaliyaya, amlaoma na yami abaloinawa bale’u ana abavetuwuni ainai i’atububuniwa vhabamiu amvai. ³⁵ Wuwuna mwalonu yavahali na ai’ai ammohegau, na hinage gadogu imagini na bwahi ammohegau, na hinage yavetaumana yami dalavai na amyogaegau yami vadai, ³⁶ na hinage nigele agu ale’o na ale’o ammohegau ta yalili’wane, na hinage yalovala na am’ita avivinigau, na hinage vada abapaiyai yamiyamiya na amtautaubo’eyegau.”

³⁷ ‘Na taudumwaluwowa aliguwai hiwalo, “Taubada, aiteya hauga yede ai’itagone ma’am vahali na ai’aine aveve’aigne? Bo gadom imagu na bwahi amomohegone? ³⁸ Bo uvetaumana yama dalavai na ayoyogaegone yama vadai? Bo nigele am ale’o na aveveli’wagone? ³⁹ bo nuwana ulovala bo vada paipaiyai umiyamiya na atataubo’eyegone?”

⁴⁰ Eena yawalo aidiyai, “Ehe! Neta moiha, ebe yaiya owa augeluwu iu'iudi ehebo aidiyena uhagui, neta ainai yau hinage uhaaguigaune”.

⁴¹ ‘Na hiya nima'eha'ehaguwena himiyamiyane yawalo aulidi, yawalo, “Omui yababamui amlauvehulugau amlau aiwa ala'alahi miyamiya vateyaina ainai, neta Yaubada i'atububuniya'o Tomodulele mayana boda'o vebabadi, ⁴² Wuwuna mwalona mavahaligu na nigele ai'ai amyamohegau, hinage gadogu imaguni na nigele bwahi amyamohegau, ⁴³ na yavetaumana yami dalavai na nigele amyayogaegau yami vadai, yo nigele agu ale'o na nigele amyaveli'wagau, yo yalovala na vada abapaiyai yamiyamiya na nigele amyataubo'eyegau.”

⁴⁴ ‘Mulitai hiya walo teina hiyemaiha hiwalo, “Taubada, aiteya hauga a'i'itagone ma'amvahali, nuwana gadom imaguni, bo nuwana uvetaumana alimayai, nuwana nigele am ale'o, bo ulovala, bo vada abapaiyai umiyamiya na nigele ayahaguigo?”

⁴⁵ ‘Na yawalo, “Moiha ta'i haugadine aidiyai ebe tomowa iu'iudi teina dova nigele amyahagui, neta ainai nigele amyahaguigau”. ⁴⁶ Eeta hiya abo hilau muya miyamiya vateyaina ainai, na Taudumwalu hesi hiya yawahi miyamiya vateyaina hilobai.’

26

Tautaubadao nuwanuwadi Yesu hi'oiye mwalowoi

(Maki 14:2; Luke 22:1-2; Yoni 11:45-53)

¹ Yesu yana aubabadao ive'ovidi, na ana taumulitao iwalo aulidi, ² iwalo, ‘Amhanapuiya'o ahubena bwau, na Buidi'wa guyauna tapaihowai, na ebe agu tauhuhulane ihuhulaegau agu alehao aidiyai, na aiwa lagalagana ainai hitutuye patugane yau Tomowa Moihagu’.

³ Na taupwaoli mwala'idi yo Isileli yadi babadao hitau'ahai Kayapasi yana vada mwala'ina ainai, iya taupwaoli yadi taubada mwala'ina. ⁴ Na babadaowa hibom hiloina ta ebeha oyamaena Yesu hi'abi avivini na hi'oiye mwalowoi, ⁵ na hiwalo, ‘Havena Buidi'wa guyauna holanai Yesu ta'abi'abi avivini, mata dova ta tomowa himodi'iniyegita na hi'alehaegita’.

Waihiu Yesu iyewoloi dalava Betani ainai

(Maki 14:3-9; Yoni 12:1-8)

⁶ Haugana Yesu Betani ainai imiyamiya, Saimoni yana vadai, iya mwalona taulepelo teya. ⁷ Na ehebo waihiu mayana woloi ilalaomane, na woloinane ana maiha mwala'ina na gaimapatu namwanamwagaugauna ainai. Yesu howola vadai i'ai'ai, na waihiunane ilaoma ta woloiwa Yesu vahunai ihihiwaine.

⁸ Na Yesu ana taumulitaowowa hi'ita ta waihiuwa hi'ulumiyanei hiwalo, ‘Hava wuwuna woloi iyepaipaihei? ⁹ Ilowoinanei ebe woloinane hivegimwalaei na ana maiha mwala'ina hivai ta tauwewelohe himohedi.’

¹⁰ Na Yesu yadi walo teina ibenalena'o, ta iwalo, ‘Havena waihiu teina am'ulu'ulumiyaei, wuwuna yana velau teina aliguwai inamwanamwa moiha. ¹¹ Tauwewelohewo amwalowalowedine hauga maudoina vahali-miyai himiyamiya, na yau hesi mata nigele hauga daodaona baidamui tayamiyamiya. ¹² Waihiu teina bada iyewoloigau'o tangu ana mwau magaiyai vebahana. ¹³ Na moiha, howola abo wasagu ana guguya tomowa hibenalei bale'u maudoina ainai, na waihiu teina yana paihowa aliguwai ana abanuwatuwu avivini au'aubabadana hiyewasaei hinage.’

Yudasa italam ebeha Yesu ihuhulaei

(Maki 14:10-11; Luke 22:3-6)

14 Na Yesu ana taumulita ehebo yehana Yudasa Isakaliyota ilau taup-waoli mwala'idi aidiyai, 15 na iwalo, 'Viha agu maiha mata ammohegaune ebe Yesu alimiyai yahuhulaei?' Eeta mane siliba ana bagibagili 30 himomoheine. 16 Eena Yudasa yana hawahawaga iha'waha'wai ta ebe Yesu aidiyai ihuhulaei.

Buidi'wa guyauna hipaihowai

(Maki 14:12-21; Luke 22:7-14, 21-23; Yoni 13:21-30)

17 Buidi'wa guyauna hipaihowai beledi a'avana nigele ana abiye seseha hauga ainai. Na Buidi'wa ana ahubena mugamugaina ainai Yesu tupwadi ana taumulitao hilaoma ainai na hiwalo, 'Aiteya vada ainai nuwanuwam ebe guyau vehabam a'atububuni?'

18 Na Yesu iwalo, 'Amlau Yelusalem na yagu awanoi ehebo towaho ainai amwalowei, amwalo, "Taubada yana walo teina dova: Yagu hauga bada ilautebitebiniyao ta nuwanuwagu yam vada! Buidi'wa guyauna ma agu taumulitao a'ai". 19 Na ana taumulitaowowa Yesu yana walo himulitaei ta towahowa yana vada! Buidi'wa guyauna hi'a'atububunine.

20 Na lavilaviyena Yesu mayana taumulitao hitau 12 hiluwu ta guyaune hi'a'aine. 21 Na haugana hi'ai'ai Yesu iwalo, 'Augeluwo, yawalo moiha mata ehebo alimiyena ihuhulaegau'.

22 Na Yesu yana walo teina vehabana hinuwayababa moiha, ainaena ehebo ehebo Yesu ainai hipanivila, hiwalo, 'Taubada, yaiya neta? Nuwana yau?'

23 Na Yesu iwalo, 'Towahonane iya baidagu gaeba ehebo ainaena a'ai'aine, iya mata ihuhulaegau. 24 Yau Tomowa Moihagu mata yamwalowoi dova mwalona Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava mugaiyei vehabagu, na hesi agu tauhuhulane ive'atemuyamuya, bada ebe mwalona hinanane havena ilabalabahi mata inamwanamwa alili.'

25 Ainaena ana tauhuhulane Yudasa iwalo, 'Taubada, aiteya towaho yede? Nuwana yau?'

Na Yesu iwalo, 'Bada neta uwalowego'o'.

Taubada yana ai

(Maki 14:27-31; Luke 22:31-34; Yoni 13:36-38)

26 Howola hi'ai'ai na Yesu ai'ai ivai ta vehabana iwalovelau na i'abitomwahi ta ana taumulitao imohedi, iwalo, 'Teina taugu amvai ta am'ai'.

27 Na waini mavedina hinage ivai ta vehabana iwalovelau Yaubada ainai na imohedi, na iwalo, 'Maudoimiu amnuma. 28 Teina 'wahinagu, Yaubada yana ulewahi loina vehabana, isagesagena tomowa bagibagilidi yadi yababao ana abanuwahamu. 29 Na yawalo auligomiu hauga teina na tuluhanai waini teina havena ainaena yanumanumauyo na ana higa omiu baidaguwao waini vauvauna tanuma Tamagu yana abaloina ainai.'

30 Eena wali ehebo hiwaliwaliyei na himahalava ta hihahaene oya Olibe.

Yesu iwalo mahalava ebeha Pita mata iuvalaei

(Maki 14:27-31; Luke 22:31-34; Yoni 13:36-38)

31 Yesu iwalo aulidi, iwalo, 'Mata boniyaiyena maudoimiu amdenu vehulugau dova Buki Ve'ahihi yana walomahalava, iwalo: "Sipi adi tau'ita avivini ya'oiye i'iwahi na sipi maudoina hitaubudebudeyanaei".

32 Na yagu towolouyo tuluhanai Galili ainai yamugai na omiu tuluh-aguwena amlaowa'.

33 Na Pita yana walo iyemaiha, iwalo, 'Mata maudoidi hidena gabaego na yabom baidam'.

³⁴ Na Yeisu Pita ainai iwalo, 'Yawalo moiha boniyai teina mata, mulitai abo am'am idou, owa mata mai tonuga uvalaegau'.

³⁵ Na Pita iwalo, 'Taubada, nigele howahowana yauvalaego! Ebe hi'oiye mwaloigo yau hinage baidam hi'oiye mwaloigoita'. Taumulitaowa maudoidi hinage dova hiwawalone.

*Tanovi Getesemani ainai Yeisu i'awanoi Tamana ainai
(Maki 14:27-31; Luke 22:31-34; Yoni 13:36-38)*

³⁶ Eena Yeisu mayana taumulitao baidanao hilau tanovi ehebo yehanaede Getesemani ainai, na iwawalo aulidine, iwalo, 'Teinai ammiyamiya, na yau yawutuhae, na ya'awanoi Yaubada ainai'. ³⁷ Na hitau tonuga ilauvai Pita yo Sebedi natunao bwau. Na Yeisu mayana atemuyamuya na mayana nuwayababa iwalo aulidine, ³⁸ iwalo, 'Ategu imuyamuya mwala'ina, nuwana muhamuhana na mata yamwalowoi, ainaena teinai ammiyamiya na am'ita'ita avivini baidaguwao'.

³⁹ Na Yeisu ihae tupwana na ibe'u aitulu bale'uwai, na i'awanoi, iwalo, 'Tamagu ee, ebe howahowana muya vedina teina aliguwai uvaivehulu, na havena ainaena yanumanuma, na owa hesi yam nuwatuwuwena upaihowai, na nigele yau yagu nuwatuwuwena'.

⁴⁰ I'ovi na ilau gwaipileuyo ta ana taumulitaowowa hitau tonuga bada hi'eno'o, na Pita ivanoi na iwalo, 'Pita, nigele howahowana na mahana hawahawaga ehebo ta'ita'ita'auhi?' ⁴¹ Na hinage iwalo maudoidi aidiyai, iwalo, 'Amhilahlawa na am'awa'awanoi yo ebe havena towoi amve'ave'alo. Moiha ta'i, alu'aluwamiu nuwanuwana na hesi taumi hitapiya'.

⁴² Na Yeisu iheuyo na i'awa'awanoi, iwalo, 'Tamagu, muya vedina teina nigele nuwanuwagu ainaena yanuma na hesi ebe yam nuwatuwu, yamulitaei'.

⁴³ Na Yeisu ilau gwaipileuyo ana taumulitao aidiyai, na ilobaidi hinage hi'eno i'iwahi'o, wuwuna mehedi i'eno'eno alili. ⁴⁴ Na hinage ilau vehuludi yo ilau yana awanoi itonugai dova yana awanoi bwauwone.

⁴⁵ Na ilau gwaipilema ana taumulitao ivanoidi, iwalo, 'Howola am'eno'eno yo am'ai'ayawasi? Na am'ita Tomowa Moihagu yau yagu hauga bada imahalava'o na hihuhulaegau tauyababao aidiyai. ⁴⁶ Amtowolo talau, wuwuna agu tauhuhulawa teina bada imahalava'o.'

*Yeisu hi'abi avivini
(Maki 14:43-50; Luke 22:47-53; Yoni 18:3-12)*

⁴⁷ Yeisu howola i'au'aubada na ehebo ana taumulitawa yehana Yudasa tau'alehawone baidanao himamahalamane. Taupwaoli mwala'idi yo Isileliwone yadi badao, tau'alehawone hivetamaledine Yudasa baidadi, na bodaone mayadi elepa ale'aleha yo wepasi Yeisu habi abi'avivinina.

⁴⁸ Yudasa ve'ive'ilala bada iwalowena'o na aidiyai iwalo, 'Ebe yaiya yanihoi neta iya Yeisunane, na am'abi avivini'. ⁴⁹ Eeta idumwalu Yeisu ainai, inihoi na ivelauwei, na iwalo, 'Yauwedo Taubada'.

⁵⁰ Na Yeisu iwalo, 'Augelu hava vehabana ulalaomane?' Eena bodaone himahalava ta Yeisu hi'abi avivinine.

⁵¹ Na Yeisu ana bodao aidiyena ehebo yana elepa iwunihiyama ta Taupwaoli mwala'ina yana taupaihowa talinana itom vehulune. ⁵² Na Yeisu towahone iwawalo auline, iwalo, 'Badagi! Elepa ale'alehane umwauyoi yana abamwauwai. Wuwuna tau'alehawone aleha yadi abamwalowoi.

⁵³ Uhanapui ebeha ebe nuwanuwagu Tamagu ainai ya'awanoi agu hagu vehabana, bada mata tausagenawasa bahu'alilidi ivetamaledima. ⁵⁴ Na

nigele! Wuwuna teina amwahane ainaena Buki Ve'ahihi yana walomugai vehabagu mata adi moiha himahalava.'

⁵⁵ Tenem ainai Yeisu bodaone iwalo aulidi, iwalo, 'Ebeha yau tau'aivavali ta ainaena mayami elepa ale'aleha yo wepasi amlaoma habi abi'avivinigau! Na hava wuwuna ahubena maudoidi vada tapwalolo mwala'ina ainai yamiyamiya na yave'ive'ita tomowa aidiyai, na nigele amya'abi avivinigau?

⁵⁶ Na ginauli teina himahalava yo ebe tauwalo mahalavao yadi walomugai Buki Ve'ahihi holanai himahalava.' Na Yeisu ana taumulitaone maudoidi hidedena vehulune.

Yeisu yana lauvetala babadao mehediyai

(Maki 14:53-65; Luke 22:54-55, 63-71; Yoni 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Bodaone bada Yeisu hi'abi aviviniya'o na hilauvaiyama taupwaloliwone yadi taubada mwala'ina yehana Kayapasi ainai. Na Kayapasi yana vadai lolina ana tauve'itao yo babadao bada hihulu'ahaima'o ta himiyamiya.

⁵⁸ Na Pita amwaha daodaowena Yeisu imulitaeine, ta ilaoma Taupwaoli mwala'ina yana vada ana abwalu ainai iluwu, na tau'ita aviviniwone baidanao himiyamiya yo ebe Pitanane Yeisu ana lolina ibenalei.

⁵⁹ Na Taupwaoli mwala'idi yo tau'ulewahiwo nuwanuwadi Yeisu ana ve'ewa oya'oyama hilobai na yadi ve'ewa oya'oyama ainaena ebe Yeisu hi'oiye mwalowoi. ⁶⁰ Ainaena tauve'ewa oya'oyamawa hilaoma, na hesi yadi ve'ewa nigele dumwaludi. Na mulitai towatowaho bwau hiwutumahalava, ⁶¹ na hiwalo, 'Mwalona Yeisu iwalo, "Howahowagu Yaubada yana vada yalo'e vehulu na ahubena tonuga aidiyai ya'abiyoi?"'

⁶² Eena taupwaoliwo yadi tauloina mwala'ina itowolo, na iwalo, 'Nigele yam yemaiha, awa? Tomowa yadi ve'ewa alimwai ubenaledi'o?'

⁶³ Na Yeisu bada inobu, na Taupwaoli mwala'ina Yeisu iwalo auline, 'Uwalo moiha Yaubada Mayawahina mehenai, owa ainaede Besinana towahona, Yaubada Natuna, bo nigele?'

⁶⁴ Na Yeisu iwalo, 'Neta bada uwalowena'o, na hinage yawalo alimwai howola abo yau Tomowa Moihagu am'itagau Tauwahiyala moiha nima tautuwanai yamiyamiya yo hinage galewa yaloyalovinao ewadiyena yalao-laoma'.

⁶⁵ Ainaena Taupwaoli mwala'ina imodi'ini moiha ta ibom ana ale'o ipulih, na iwalo, 'Yana walo yababadi ambenaledi'o? Moiha, towaho teina Yaubada ihinali. Badagi! Havena hinage tauve'ewa hiwalowalo yana pwanoliwone vehabadi. ⁶⁶ Vedova yami nuwatuwu Yeisu vehabana?'

Na hiya hiwalo, 'Iloweinanei ebe imwalowoi'.

⁶⁷ Ainaena maninane hihowai yo higoha navanavai, yo hinage hisapi, ⁶⁸ na hipanivilaei hiwalo, 'Ebe owa Besinana towahona, uwalo mahalava alimayai yaiya isasapigone?'

Pita Yeisu iuvalaei

(Maki 14:66-72; Luke 22:56-62; Yoni 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Na Pita howola abwalu alonai imiyamiya, na taupaihowa vahavahalana ehebo imamahalavamane ta ipanivilaeine, iwalo, 'Mwalona towahowa Galiliyenawa Yeisu iya baidam ammiyamiya, awa?'

⁷⁰ Na tomowa bagibagilidi mehediyai Pita iuvala, iwalo, 'Ginauli hava uwalowaloweine nigele yayahanapui'.

⁷¹ Na Pita iwutu mahalava tupwana abwalu awa'edanai. Na ehebo vahala Pita i'ita, na taumiyaone aidiyai iwalo, 'Towaho tenem mwalona Yeisu towaho Nasaleti baidana himayamiya'.

⁷² Na Pita iuvalauyo na iwuluma, iwalo, 'Yaubada ihanapui ebeha towahone yau nigele yayahanapui'.

⁷³ Hauga iu'iuna ainai tauvinunuwone Pita ainai hilaoma, na hiwalo, 'Moiha u'oyama! Owa Yesu yana boda ehebo, wuwuna alinamne dova Galili alinadi.'

⁷⁴ Eena Pita ivuluma na walo yababana ainaena iwalo, 'Tamada! Towaho neta nigele yayahanapui'.

Na hauga tenem ainai am'am idou. ⁷⁵ Ainaena Pita Yesu yana walowa inuwatuwui ebeha, 'Mulitai abo am'am idou, na owa mai tonuga uuvalae-gau'. Ainaena Pita nuwana iyababa mwala'ina, na imahalava maseleyai idodoune.

27

Yesu yana lauvetala Pailato mehenai

(Maki 15:1; Luke 23:1-2; Yoni 18:28-32)

¹ Malatomtomwena Taupwaoli mwala'idi yo babadaone maudoidi hiloiloina ebeha Yesu hi'oiye mwalowoi. ² Ainaena Yesu nimana hipaidi na hilawei Loma yadi tauloina mwala'ina Pailato ainai yo ebeha Pailato iloinaei.

Yudasa yana mwalowoi

(Paihowa 1:18-19)

³ Na Yesu ana tauhuhulane, Yudasa ihanapuiya'o ebeha mata Yesu hi'oiye mwalowoi, ta inuwabui na yana mane ³⁰ siliba iwuyowedi taup-waoliwo mwala'idi yo babadao aidiyai, ⁴ na iwalo, 'Bada lauhapuli yapai-howaiya'o wuwuna towaho namwanamwana alimiyai yahuhulaena'o'.

Na hiwalo, 'Neta nigele teya hava alimiyai, na owa hesi vehabana unuwatuwu'.

⁵ Ainaena manewone 30 ivehulu aituluwedi vada tapwalolo mwala'ina holanai, na imahalava ta ilau, na balavaiyena gadona ibom ihipwa'i'iuoyi na inwamwalowoine.

⁶ Na taupwaoliwone mane hitanogogoidi, na hiwalo, 'Nigele howa-howana ebe Yaubada ana velau ainai tamwauwi, wuwuna mane teina tomowa ana oiyemwalowoi maihana'. ⁷ Ainaena hibom hiloina na manenane ainaena ehebo tau'abi walata yana toputopu higitwalai yo ebe toputopunane taumanao adi magari. ⁸ Eena toputopunane yehana himwauwi Wahina Toputopuna, na yehanane howola teina imiyamiya.

⁹ Tenem ainaena tauwalo mahalava Yelemaiya yana waloyemidi imahalava, wuwuna mwalona Buki Ve'ahihi ainai yana walo hileleya'o neta: 'Isileliwone ana maiha hiyogai ana bagibagili 30 siliba, na manedine hivaidi,

¹⁰ ta ainaena tau'abi walata yana toputopu hiyemaihane dova yada Taubada ivenuwamwauwegau'.

Pailato Yesu ipanivilaei

(Maki 15:2-5; Luke 23:3-5; Yoni 18:33-38)

¹¹ Na Yesu Pailato mehenai hivetowolo, ibom tauloina mwala'ina, na Pailatonane Yesu ipanivilaei, iwalo, 'Uwalo mahalava owa Yudeyaone yadi tauwasawasa awa?'

Na Yesu iwalo, 'Bada neta uwalo'o'.

¹² Eena taupwaoli mwala'idi yo babadao Yesu hive'ewai Pailato mehenai, na Yesu nigele teya yana yemaiha. ¹³ Na Pailato iwalo, 'Vedova walomahalava teina am ve'ewane vehabana ubenaledi'o?'

¹⁴ Na Yeisu nigele hinage iyayemaiha na bada ta'i inobu. Ainaena Pailato nuwanane ipwanopwano mwala'ina.

Pailato iloina na Yeisu ebe hi'oiye mwalowoi
(Maki 15:6-15; Luke 23:13-25; Yoni 18:39-19:16)

¹⁵ Bolimai ehebo ehebo aidiyai Buidi'wa guyauna ainai Lomaone yadi mumuga neta vada abapaiyena ehebo towaho ilivahi na imahalava, ebe yaiya boda nuwanuwadi. ¹⁶ Na hauga tenem ainai ehebo towaho vada abapaiyai imiyamiya yehana Balabasi, tomowa maudoidi hihanapuya'o ebeha iya tauyababa mwala'ina.

¹⁷ Ainaena tomowa himiya ahaiyama Pailato ainai, na Pailato iwalo aulidi, iwalo, 'Aiteya towaho nuwanuwamiu yalivahi? Balabasi bo Yeisu iya hiveyehaei Besinana towahona?' ¹⁸ Wuwuna Pailato ihanapuiya'o ebeha alomagigiliyena hihuhulaei habi oiymwalowoina.

¹⁹ Na hinage hauganane howola Pailato lauvetala ipaipaihowai na mwanena wasa ivetamalenama, na iwalo, 'Havena teya hava hinage uloiloinaei towaho teina dumwadumwaluna vehabana, wuwuna wau ya'eno niniviviyeine ta abameheuhi mwala'ina aliguwai'.

²⁰ Na hesi Taupwaoliwo mwala'idi yo babadao tomowa hiwalo huluhuluidi ta ebe hi'awanoi Pailato ainai na Balabasi ilivahi aidiyai, na Yeisu hi'oiye mwalowoi. ²¹ Ainaena Pailato ipanivilauyowedi, iwalo, 'Hitaubwau aidiyena yaiya nuwanuwamiu na vehabamiu yalivahi?'

Na hiwalo, 'Balabasi'.

²² Na Pailato iwalo aidiyai, 'Vedova mata yaloinaeine Yeisu iya hiveyehaei Besinana towahona?'

Na maudoidi hiwalo, 'Aiwa lagalagana ainai tatutuye patu'.

²³ Na Pailato iwalo, 'Hava yede yana lauhapuli na ainaena ebeha aiwa lagalagana ainai tatutuye patu?'

Na hiwui mwalamwala'i, hiwalo, 'Aiwa lagalagana ainai tatutuye patu'.

²⁴ Ainaena Pailato ihanapuiya'o ebeha nigele yana wahiyala teya na boda hihamahamadudu, ana ita dova mata hivetuwuni na hi'aleha. Na bwahiyena nimanane iuwadi tomowa mehediyai, na iwalo, 'Havena hinage hava feya yaloiloinaei towaho namwanamwana teina yana mwalowoi vehabana, na omiu ta'i ambom amloina'.

²⁵ Na boda maudoidi hiwalo, 'Inamwanamwa. Abom aloinaei, na yana mwalowoi maihana ai yo natumaiyao aidiyai.'

²⁶ Eena Pailato yadi walo bada ibenalena'o, ta Balabasi ilivahi, na hinage yana tau'alehao iloinaei ta Yeisu balavaiyena hisapi na mulitai abo hitutuye patu aiwa lagalagana ainai.

Tau'alehao Yeisu hi'abitalawahiyei
(Maki 15:16-20; Yoni 19:2-3)

²⁷ Ainaena Pailato yana tau'alehao Yeisu hisasapine na hiluwuwei vada mwala'ina holanai, na tau'aleha maudoidi hitau'ahaidima Yeisu ainai.

²⁸ Na ana ale'o hiwuludi na ale'o hawahawawalina wasawasana ainaena hiveli'wa habi abitalawahiyeina. ²⁹ Na ana pwaopwami haihaili womawomalina ainaena hipaihowai ta vahunai himwamwauwine, na digona nimanai himwauwi, na hinage mehenai hitalupwagogo ta hi'abi'abitalawahiyei, hiwalo, 'Yauwedo, owa Yudeya yadi tauwasawasa!'

³⁰ Na hihowahowai yo hinage yana digona hivai ta vahunai higogohane, ³¹ eena yadi abitalawahi i'ovi, na ale'o wasawasa ainaena hiwulu, ta ibom ana ale'owena hiveli'wauyoi, na hilauvai habi tutuye patuna aiwa lagalagana ainai.

Yesu hitutuye patu aiwa lagalagana ainai

(Maki 15:21-32; Luke 23:26-43; Yoni 19:17-27)

³² Na Yesu himahalavaei ta hilalaweine, na amwahai ehebo Sailini towahona yehana Saimoni hilobai, ta hiloinaei ta ebe Yesu ana aiwa lagalagana i'avalai. ³³ Na Saimoni i'avalai ana higa himahalava dalava Goligota ainai. (Goligota ana bui neta Ulu'ulu Dalavana.)

³⁴ Na waini yo we'aha abe'abelena baidana hiyebweli ta himohei yo ebe havena muya ilaulautowoi mwala'ina. Na Yesu waininane ilautowoi ta ita'wata'wataeine.

³⁵ Yesu aiwa lagalagana ainai hitutuye patune, ta hivetowolo, na mulitai tau'alehaowowa Yesu ana ale'owowa hivaidi na higuguyauwedine hibom aidiyai, na yadi aiyauya dova kati ana yepaipaihi, ta yaiya ebe imugai iya ana ale'o ivai.

³⁶ Na mulitai himiyya ta hi'ita'ita avivini. ³⁷ Hinage ana aiwa lagalagana vahunai hilele:

YEISU TEINA YUDEYA YADI TAUWASAWASA

Neta yana mwalowoi wuwuna.

³⁸ Na hinage tau'aivawaliwowa hitau bwau hive'abahigogoidi, ehebo Yesu nima tautuwanaena na ehebo nima eha'ehanaena.

³⁹ Na taulowolowouhi ulu'uludi hilaulau'wadiyedi na himaluwei, ⁴⁰ hiwalo, 'Atemuyamuyam! Uwalo ebeha howahowam vada tapwalolo ulo'e na ahubena tonuga holadiyai u'abiyoi. Hola ubom uhaguiyoigo na aiwa lagalaganaena u'aituluma, ebe owa Yaubada Natuna.'

⁴¹ Hinage dova Taupwaoliwo mwala'idi yo loina ana tauve'itao yo babadao Yesu hi'abitalawahiyei, na hiwalo: ⁴² 'Vali tomowa ihaguhaguidi, na ibom nigele iyahauguyowei, ebe iya Isileli ana tauwasawasa, aiwa lagalaganaena i'aituluma ta tayemidiyei. ⁴³ Iya Yaubada Natuna na Yaubada iyemidiyei ta iwalo, "Yau Yaubada Natuna". Hola teina ta'i Yaubada ihagui na ta'ita!'

⁴⁴ Tau'aivawaliwone Yesu baidanao hive'abahidi hiya hinage Yesu hihi-nali.

Yesu yana mwalowoi

(Maki 15:33-41; Luke 23:44-49; Yoni 19:28-30)

⁴⁵ Mahana ala'alapwahiyai ana higa lavilaviyena dalava maudoina iguguyou.

⁴⁶ Lavilaviyai neta Yesu alinana mwala'inaena iyoga na iwalo, 'Eli, Eli, lama sabakitani?' Na ana bui neta, 'Yagu Yaubada, yagu Yaubada, hava vehabana ulalau'gabaigaune?'

⁴⁷ Tupwana tomowa vahalinai hitowotowolo yana yoga hibenalei, na hiwalo, 'Ambenalei towaho teina Elaitiya iyogayogaei'.

⁴⁸ Eena ehebo aidiyena isagena ta balou ivai yo waini abe'abelena ainaena iveda'wa na ehebo aipwala mehenai iwomalei, na iveleleihini Yesu awanai, ta ebeha imala'u'ui. ⁴⁹ Na towahonane ana geluwo hiwalo, 'HOLA ulaumwau na taha'waha'wa, nuwana mata Elaitiya ilaoma na ihagui'.

⁵⁰ Na Yesu alinana mwala'inaena iyoga'auyo, na yawahina i'o'ovine. ⁵¹ Na ale'o mwala'ina vada tapwalolo mwala'ina ana biliwutuhi ilotapulihi ewaena, ta i'aitulu duyai, na mwani'ini'i isagena, na gaima mwala'idi hilotatomwahi.

⁵² Yo hinage magari awadi hilotaho'e, na tauyemidiwo bagibagilidi mwalona himwamwalowoiwa hitowolouyo, ⁵³ Yesu yana towolouyo tuluhanai hiya hinage magari aidiyena himahalavama na Yelusalem ainai hiluwu, na tomowa bagibagilidi aidiyai himamahalavane.

⁵⁴ Na tau'alehaone mayadi taumugai howola Yesu hi'ita'ita avivini, na mwani'ini'i yo ginauli maudoidi himahalava hi'itadi, na himeheuhi mwala'ina, na hiwalo, 'Moiha, towaho teina iya Yaubada Natuna'.

⁵⁵ Tupwadi waiwaihiu hinage lovaena hi'itayama. Hiya mwalona Galiliyena Yesu himulitaenama yo hinage ana hipaipaihowai. ⁵⁶ Ehebo yehana Meli Magidalaena mayana waligea, iya Yemesa yo Yosepa hinadi, na hinage Sebedi natunao bwau hinadi.

Yesu ana mwau magaiyai

(Maki 15:40-47; Luke 23:50-56; Yoni 19:38-42)

⁵⁷ Lavilaviyena ehebo Alimatiya towahona ilau Pailato ainai, iya wasawasa towahona na hinage Yesu ana taumulita teya, yehana Yosepa. ⁵⁸ Na Pailato ainai Yesu tauna i'awanoiyei, ta Pailato italam na ebe ivai.

⁵⁹ Ainaena Yosepa Yesu tauna hivai, na ale'o masemaselena ainaena hihuma. ⁶⁰ Yosepanane ana magai vauvauna ainai himwauwi na magainane hiyayatuine dova duluva gaima holanai, na gaima mwala'ina na po'upo'uwana ainaena magai awana hive'eno auhi, na mulitai Yosepa ilalaune. ⁶¹ Meli Magidalaena mayana waligea magaine vahalinai himiyamiya na hi'ita'ita sipwaidi.

Magai hi'ita avivini

⁶² Yesu hive'abahi neta Yudeyaone yadi ahubena atububu ainai, na i'ahubena neta yadi Tapwalolo ana ahubena, na Taupwaoli mwala'idi yo Palisiwo baidadiyao hilau Pailato ainai, ⁶³ na hiwalo, 'Taubada, tau'oyamawa mwalona mayawahina imiyamiya yana walo anuwatuwu avivini, iwalo, "Ahubena tonugana ainai mwalowoyena yatowolouyoma".

⁶⁴ Ainaena ebe howahowana uloina na magai ana tau'ita aviviniwo hi'ita avivini ili'ilimani ana higa ahubena tonuga, mata dova ta ana taumulitao hilaoma na Yesu tauna hivai hilawei, na tomowa hi'oyamayedi ebeha Yesu mwalowoyena bada itowolouyo'o; yo ainaena oyama mulimulitana mata oyama mugamugaina imwala'i gabaei.'

⁶⁵ Na Pailato iwalo aulidi, iwalo, 'Yami tau'ita aviviniwo tau'alehao amlawedi, na magai hi'ita avivini ili'ilimani'.

⁶⁶ Ainaena hilau aibadi hivai, na magai awana ana gudu gaimane hinage hi'aibadini ili'ilimani na ana tau'ita aviviniwo hivevetowolodine.

28

Yesu mwalowoyena itowolouyo

(Maki 16:1-8; Luke 24:1-12; Yoni 20:1-10)

¹ Tapwalolo dagelanai neta malatmtomwai hawahawaga vauvauna ana ahubena mugamugaina ainai Meli Magidalaena mayana waligea hilaoma magayai habi taubo'eyei. ² Na mwani'ini'i mwala'ina isagena, neta Yaubada yana tausagenawasa ehebo galewaena i'aituluma, na gaima magai awanaena ive'i wahiyei na ainai imimiyane. ³ Tausagenawasanane ana ita pigabu dova, na ana ale'o hewahewana moiha.

⁴ Na magai ana tau'ita aviviniwo tausagenawasanane hi'itane na himeheuhi mwala'ina na hibatubatutuli, na hibe'u bale'uwai dova taumwalomwalowoi.

⁵ Na tausagenawasanane waiwaihiuwone iwalo aulidi, iwalo, 'Havena ammehemehuehi. Yahanapuiya'o omiu Yesu iya bada hi'oiye mwalowoiya'o ambehabeaei. ⁶ Iya nigele teinai, wuwuna mwalowoyena bada itowolouyo'o, dova mwalona iwalo alimiyai. Amlaoma ta yana

aba'eno ova'ova'a'avana am'ita. ⁷ Na amlau mwayamwayayau ana taumulitao amwalo aidiyai ebeha Yeisu mwalowoiyena bada itowolouyo'o, na mata imugai Galili ainai, na omiu abo ammulitaei tenemai na am'ita. Teina yami wasa bada yawalo auligomiu'o.'

⁸ Na waiwaihiuwone mayadi meheuhi na hinage mayadi yaliyaya magai hilau vehulu na hisagena mwayamwayau ta ebe Yeisu ana taumulitaone aidiyai ginauli teina hiwalo mahalavaedi.

⁹ Na Yeisu amwahai ilobaidi na ivelauwedi, na hilaoma aena hi'abitowoidi, na hiwalovetuvehaye. ¹⁰ Eena Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Havena ammehemeheuhi, na hesi amlau augeluwo nuwadiyai ammawuwi na hilau Galili ainai, ta nemai hi'itagau'.

Magai ana tau'ita aviviniwo yadi walomahalava

¹¹ Waiwaihiudiyaone howola amwahai hilaulau, na magai ana tau'ita aviviniwone tupwadi hilau dalava Yelusalem ainai, na hava dova imamahavane hiwalo mahalavaedi Taupwaoli mwala'idi aidiyai.

¹² Ainaena Taupwaoliwone yo babadao baidadiyao himiya ahaidima, na hiloina, ta mane mwala'ina tau'ita aviviniwone himohedi. ¹³ Ta ebe tomowa aidiyai hivetala'aubabadaei, na hiwalo, 'Masigiliyena a'eno'eno na Yeisu ana taumulitaone hilaoma, na taunane hivavaine'. ¹⁴ Yo hinage hiwalo aulidi, hiwalo, 'Ebe Loma tauloina mwala'ina wasa teina ibenalei, mata a'oyamaei, na ebe havena alimiyai imanimanini'.

¹⁵ Ainaena yadi mane hivaidi, na Taupwaoliwo yo babadao yadi nuwatuwuwone himumulitaedine. Na yadi oyamawa idabalala Yudeyaone aidiyai, ta wau hinage dova hiwalowalo.

Yeisu ana taumulitao yadi paihowa imohedi

(Maki 16:14-18; Luke 24:36-39; Yoni 20:19-23)

¹⁶ Ainaena Yeisu ana taumulitao hitau 11 hilau Galili, ta hihae oyawa Yeisu iwalo mahalavaeiwa ainai. ¹⁷ Na Yeisu hi'itane, na ainai hitalu pwagogo, na tupwadi aidiyena howola mayadi nuwatuwu bwaubwau.

¹⁸ Yeisu ilaoma aidiyai na iwalo aulidi, iwalo, 'Tamagu bada lolina wahiwahiyalana maudoina imohegau'o galewai yo bale'uwai. ¹⁹ Na amlau tupwa maudoidi aidiyai amguguya na ainaena tomowa himulitaegau, yo hinage am'abiye bapitaisowedi Tamagu yehanaena, yo Natuna yau yehaguwena, yo Alu'aluwa Ve'ahihi yehanaena. ²⁰ Na ve'ita maudoina bada yamohegomiu'o amve'itadi na hiya hinage himulitaedi. Na moiha, yau baidamiu tamiyamiya hauga maudoina wau yo ana higa bale'u yana aba'ovi ainai.'

MAKI

Yoni tau'abiye bapitaiso yana guguya

(Madiu 3:1-12; Luke 3:1-9, 15-17; Yoni 1:19-28)

¹ Teina wasa namwanamwana Besinana Yeisu vebabana, iya Yaubada Natuna, wasana ana abavetuwuni. ² Mwalona tauwalo mahalava Aisaya Yeisu wasana vebabana ileleya'o, neta Yaubada yana walo iwalo mahalavaena'o, iwalo:

'Teina yagu tausagenawasa yavetamale mugaiyei na vebabam yam amwaha isepa, ³ na balabala awawai alinana mwala'ina ainaena iwalo mahalava na iwalowalo,

"Yada Bada yana amwaha amsepa yo am'abiye dumwalu".'

⁴ Yoni tau'abiye bapitaiso imahalava balabala awawai ta iguguya tomowa aidiyai, iwalo, 'Yami mumuga yababadi aidiyena amnuwabui na ambapitaiso ta ebe Yaubada yami mumugaone inuwahamuidi'.

⁵ Na tomowa maudoidi tupwa Yudeya ainaena yo hinage dalava Yelusalem ainaena hiho'eyama Yoni yana guguya habi benaleina, ta yadi mumuga yababadi hiwalo mahalavaedi ta i'abiye bapitaisowedi bwahi Yolidani ainai. ⁶ Yoni ana ale'one lagulagu kameli wiyawiyana na ana tulituline kameli 'wapina, na anane bilolo yo mwagagau bada.

⁷ Na Yoni iguguya ta iwalo, 'Iya dagelaguwena ilaoma imwala'i gabaegau, na nigele howahowana aenai yapwagogo na aena ana huma yalivahi. ⁸ Yau we'ahaena teina ya'abiye bapitaisogomiu, na iya Alu'aluwa Ve'ahihiyena howola abo i'abiye bapitaisogomiu.'

Yeisu ana abiye bapitaiso

(Madiu 3:13-17; Luke 3:21-22)

⁹ Hauga tenem ainai Yeisu dalava Nasaleti ilaugabaei, neta tupwa Galili ainaena, ta ilalaomane bwahi Yolidani ainai, ta Yoni Yeisu i'abiye bapitaiso.

¹⁰ Na Yeisu bada bwahiyena igayogayo taohanima na i'itamayahi ta galewa i'ita ilotaho'e na Alu'aluwa Ve'ahihii ana ita dova gabubu i'aituluma ainai.

¹¹ Na hinage ehebo alina galewaena iwalo, 'Owa natugu moiha vebabam yayaliyaya mwala'ina'.

Tomodulele Yeisu itowoi

(Madiu 4:1-11; Luke 4:1-13)

¹² Ainaena Yaubada Alu'aluwana Yeisu ivetamalei ta ilau balabala awawai, ¹³ ta ahubena 40 tenem ainai imiyamiya, na hauganane aidiyai Tomodulele itowotowoi, nuwanuwana Yeisu i'abiye be'u, na tupwanane ainai lagulagu manimaninidi hinage himiyamiya, na tausagenawasao Yeisu hi'ita'ita avivini.

Tauyama hitau vehopali Yeisu iyogaedi

(Madiu 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Hauganane ainai Wasawasa Helodi iloina ta Yoni vada paipaiyai himwauluwei. Himwau i'ovi na mulitai Yeisu imahalava Galili ta wasa namwanamwana Yaubada ainaena iguguyaei, ¹⁵ iwalo, 'Hauga bada imahalavama'o ta Yaubada ebe ivetauloina alidai. Ainaena yami paihowa yababadi aidiyena amnuwabui na wasa namwanamwana amyemidiyei.'

¹⁶ Ehebo hauga Yeisu Galili le'awanai ivasavasane ta tauyamao hitau bwau matahina i'tadi Galili ni'uwai yadi vinaya hiyahuyahuwei, hiya

Saimoni yo Andulu. ¹⁷ Ta Yeisu iyogaedima iwalo, 'Amulitaegau na tomowa am'onadi'. ¹⁸ Eeta yadi vinayawa hilaugabaei na Yeisu himumulitaeine. ¹⁹ Ivasanelau tupwana ta Yemesa yo Yoni hiya Sebedi natunao i'itadi, yadi vinaya hi'abi'abinonovaidi, ²⁰ ta iyogaedima eena tamadiwa mayana taupaihowao hilaugabaidi wagai na Yeisu himumulitaeine.

Yeisu ehebo towaho ainaena alu'aluwa yababana ivai vehulu
(Luke 4:31-37)

²¹ Mulitai hilaoma dalava yehana Kapeneum ainai, ta Tapwalolowai Yeisu vada tapwalolo ainai iluwu ta ive'ita. ²² Na tomowa maudoidi nuwadi ipwanopwano yana ve'ita vehabana, ta hiwalo, 'Ve'ita teina moihana na wahiwahiyalana, ita hesi yada lolina ana tauve'itao yadi ve'ita itapiya.'

²³ Na vada tapwalolone ainai ehebo tomowa imiyamiya na towahonane holanai alu'aluwa yababana imiyamiya, eeta towahonane Yeisu ainai ilohagali, ²⁴ iwalo, 'Yeisu, owa towaho Nasaleti hava wuwuna ulalaomane alimaiyai? Nuwanuwam ta ebeha umutugai awa? Na owa hesi bada yahanapuigo'o owa ta'i Yaubada Natuna.'

²⁵ Ta Yeisu iloinaei iwalo, 'Ulaumwau, na towahone neta ainaena umahalava'.

²⁶ Eeta alu'aluwa yababanawa towahone i'abiye tai ta ibatubatutuli na ilohagali mwala'ina, na mulitai towahowa ainaena imamahalavane.

²⁷ Na tomowa maudoidi hinuwapwanopwano, na hibom hipanivilauyowedi hiwalo, 'Ve'ita vauvauna teina vedova? Teina towahone howahowana alu'aluwa yababadi iloinaedi na hi'awa abiyei.' ²⁸ Hauganane ainai Yeisu wasana hiyewasaei Galili tupwanao maudoidi aidiyai.

Yeisu taulovala bahudi i'abiye namwanamwadi
(Madiu 8:14-17; Luke 4:38-41)

²⁹ I'ovi na Yeisu vada tapwalolo ainaena imahalava, ta Yemesa na Yoni baidanao hilalaune Saimoni yo Andulu yadi vadai. ³⁰ Na Saimoni lawana ilovala, tauna hi'ala'alawowoli, eeta Yeisu hiwalo auli taulovalane vehabana. ³¹ Ta Yeisu iluwu ainai, nimanai i'abi ta i'abiye towolo, eena ana lovala itatalune. Na waihiunane imahalava ta adi i'aatububuine. ³² Lavilaviyena mahana bada ihuhugu ta tomowaone yadi taulovalao yo hiya alu'aluwa yababadi aidiyena hilolovalane maudoidi hilauvaidima Yeisu ainai, ³³ yo hinage dalava ana taumiyo maudoidi hilaugogoima ta vadanane mehenaena hitowotowolo. ³⁴ Na taulovalao bahudi yo hiya alu'aluwa yababadi i'abiye yauyaledi maudoidi Yeisu i'abiye namwanamwadi, na ebe alu'aluwa yababadi iheusilidi himahalava mata i'auhidi na havena hiwalowalo mahalavaei, wuwuna iya bada hanapuiya'o.

Yeisu Galili tupwanane ainai iguguya
(Luke 4:42-44)

³⁵ Malatomtom iu'iuna Yeisu itowolo ta vadaena imahalava ta ibom ilau balabala awawai, ta i'awa'awanoi Yaubada ainai.

³⁶ Na Saimoni ma'ana geluwo hinage himahalava ta Yeisu hibebehabeaei, ³⁷ ta hilobai na ainai hiwalo, 'Bodaowa nuwanuwadi owa'.

³⁸ Ta Yeisu iwalo, 'Talau tupwana hinage dalava aidiyai yo yaguguya. Teina vehabana yalalaomane.'

³⁹ Eeta Galili tupwana maudoina hita'i'iliyei ta yadi vada tapwalolo aidiyai iguguya na hinage alu'aluwa yababadi tomowao aidiyena iheusili mahalavaedi.

Yeisu taulepelo ehebo i'abiye namwanamwa

⁴⁰ Taulepelo ehebo Yeisu ainai ilaoma, ta ipwagogo na i'awanoi iwalo, 'Ebe yam nuwatuwu dova howahowana yo u'abiye namwanamwagau'.

⁴¹ Eeta Yeisu i'atemuyamuyaei, ta nimanaena towahonane 'wapinai i'abi ta iwalo, 'Ehe ausala, unamwanamwa!' ⁴² Ta towahonane ana lepelo isawali mwayamwayau, ta inamwanamwayuone.

⁴³ Na Yeisu towahonane walo yaiyaina imohei, ⁴⁴ iwalo, 'Ee, ulau, na havena yaiya ainai uwalowalo mahalavaegau, na hesi udumwalu ulau taupwaoli ainai yo i'itago, ta ebe yam velau umwauwi Yaubada ainai, hava dova ada laina Mosese ainaena, eeta tomowa hihanapuigo ebeha bada uvauvauyo'.

⁴⁵ Ta taulepelowa nigele Yeisu yana laina iyamulitaei, na hesi tomowa bagibagilidi aidiyai iwalo mahamahalava, na boda mwala'ina hilaoma. Teina vehabana Yeisu nigele howahowana imahalava dalavanane ainai, eeta ilau balabala awawai ta nemai imiyamiya, na tomowa dalava bagibagilidi aidiyena hilalaune ainai.

2

Yeisu towaho peupeuna i'abiye namwanamwa

(Madiu 9:1-8; Luke 5:17-26)

¹ Ahubena tupwadi hi'ovi'o na Yeisu iwuwuyone Kapaneum ainai, na wasana hibenalena'o ebeha Yeisu bada iwuyoma'o. ² Ta boda mwala'ina vada holanai yo hinage maseleyai himiya ahaiyama, ta Yeisu iguguya aidiyai. ³ Na towaho peupeuna ehebo hilawenama na ana tau'avalalone hitau vehopali hipageiyama, ⁴ na hitowoi yo ebeha peupeunane iluwuwei Yeisu ainai na nigele howahowadi, wuwuna boda imwala'i alili, eeta hi'avalaihini vada ewanai na ana atovi hivai vehuludi ta ainaena peupeunawa ma'aba'enona hivehoni aituluwei Yeisu mehenai himwamwauwine.

⁵ Himwauwi na Yeisu bada towatowahowone yadi yemidi ihanapuiya'o ta peupeunawa iwalo ainai, 'Natugu, yam mumuga yababadi adi nuwahamu bada ulobaiya'o'.

⁶ Na tupwadi laina ana tauve'itao Yeisu vahalinai himiyamiya yana walo hibenalei ta hibom atediyai hinuwanuwatuwu, ⁷ 'Yeisu teina vedova ta Yaubada ainai iwalo hinahinali? Wuwuna nigele teya howahowana yo tomowa yadi mumuga yababadi inuwahamuidi, na hesi Yaubada ibom howahowana.'

⁸ Na hesi Yeisu holanai bada yadi nuwatuwu ihanapuiya'o, ta iwalo, 'Hava vehabana neta dova amnuwanuwatuwune? ⁹ Mata vedova teina peupeunane vehabana yawalone, "Yam mumuga yababadi bada yanuwahamuidi'o", bo yawalo, "Utowolo na yam aba'eno u'avalai ta ulau?" ¹⁰ Na mata amhanapui ebeha yau Tomowa Moihagu mayagu laina bale'uwai na tomowa yadi mumuga yababadi yanuwahamuidi.' ¹¹ Eeta peupeunane ainai iwalo, 'Yau teina yawalwalone, utowolo, yam aba'eno u'avalai ta ulau yam dalavai'.

¹² Eeta itowolo yo yana aba'eno i'avalai ta bodaowa mehediyena imamahalavane. Tenem ainai boda maudoidi nuwadi ipwanopwano na Yaubada hino'owei, hiwalo, 'Paihowa teina abanuwapwanopwano. Wau mai ehebo tai'itane.'

Yeisu Livai iyogaei

(Madiu 9:9-13; Luke 5:27-32)

¹³ Mulitai Yeisu imahalavauyo Galili le'awai, ta hinage boda hi-tau'ahaiyama ta iveve'itane aidiyai. ¹⁴ Na yana ve'ita ive'ovi ta ilaulau na ehebo takesi ana tauvai i'i'itane takesi abapaihowa vadana ainai imiyamiya. Towahonane yehana Livai, na tamanane Alipiyosi. Ta Yeisu iwalo, 'Livai, umulitaegau!' Eeta Livaiwa itowolo na Yeisu imumulitaeine. ¹⁵ Eena Yeisu mayana taumulitao hilaoma Livai yana vadai habi ai, na boda Yeisu himulitaei, hiya tauyababa dova takesi ana tauvaiwo, yo tupwadi tauyababa hinage, na maudoidi Yeisu mayana taumulitao baidadiyao himiyamiya.

¹⁶ Haugana himiyamiya Palisi yadi lolina adi tauve'itao hi'i'itane, ta Yeisu ana taumulitaone aidiyai hipanivila, hiwalo, 'Hava vehabana yami tauve'itane takesi adi tauvai yo hinage yabayababadi tupwadi baidanao hi'ai'ai toyawane?'

¹⁷ Na Yeisu walone teina ibenaledi ta iwawalone, 'Hiya ausaladi taulaumulamula nigele nuwadi, na taulovala hesi nuwanuwadi taulaumulamula. Yau yalaoma nigele ebeha taunamwanamwa a'ava vehabadi, na hesi tauyababao yahaguidi.'

*Yeisu yana walo ai'ai ana ve'ahihi vehabana
(Madiu 9:14-17; Luke 5:33-39)*

¹⁸ Ta Yoni tau'abiye bapitaiso ana taumulitao yo hinage Palisiwo ai'ai ainaena hive'ahihi yadi tapwalolo vehabana, eeta tupwadi tomowa Yeisu ainai hilaoma na hiwalo, 'Yoni ana taumulitao yo hinage Palisiwo adi taumulitao hive'ahihi ai'ai aidiyena, na vedova ta am taumulitaone nigele hiyave'ahihine?'

¹⁹ Eeta Yeisu walo vegevegediyena aidiyai iwalo, 'Vedova, ilowoinanei yo tawahola ana tauvinunuwo hive'ahihi ebe tautawahola towahona baidadi himiyamiya? Nigele ta'i! Wuwuna iya baidadi ta maudoidi hiyalialiyaya. ²⁰ Na hesi amnuwatuwu avivini ebeha hauga ilalaoma yo tautawahola ana alehao hivaivehulu mata hinuwayababa yo hive'ahihi ai'ai aidiyena.'

²¹ Ta ehebo hinage walo vegevegedi imohedi, iwalo, 'Nigele howahowana yo ale'o vauvauna tupwatupwana luwuluwu miyamiyana ta'aibadi'auhi mata dova ta itavapulipulihii mwala'ina. ²² Na hinage nigele howahowana waini vauvauna tahiwai 'wapi abahiwa miyamiyana aidiyai, mata dova ilotapulihii yo waini na abahiwa tayepaipaihedi, na hesi tahiwai abahiwa vauvaudi aidiyai.'

*Yeisu Tapwalolo ana tauloina
(Madiu 12:1-8; Luke 6:1-5)*

²³ Tapwalolowai Yeisu mayana taumulitao tanovi holanaena hilaulau ta ana taumulitaone witi patuna hipupudi ta hi'ai'aidi. ²⁴ Na Palisiwone hi'i'itadine ta Yeisu ainai hiwalo, 'Taubada, vedova ta am taumulitao Tapwalolo ana lolina hiho'eho'ene?'

²⁵ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Buki Ve'ahihi ainai hilelelene Deivida vehabana na ebe amvahili amhanapui ebeha iya ma'ana geluwo hivahali mwala'ina.

²⁶ Ta Yaubada yana vadai iluwu ta beledi ve'ahihi ivai ta hi'a'aine. Beledinane ana lolina ebeha taupwaoli a'ava adi talam ta hi'ai. Na bada ta'i hivahali alili, eeta taupwaoli mwala'ina yehana Abayada italamwei ta hi'a'aine.'

²⁷ Yeisu hinage iwawalo aulidine, iwalo, 'Yaubada Tapwalolo imohegita yada namwanamwa vehabana, nigele ebeha ita ipaihowagita Tapwalolo vehabana. ²⁸ Eeta yau Tomowa Moihagu, Tapwalolo ana tauloina.'

3

Towaho nima giyogyiyona (Madiu 12:9-14; Luke 6:6-11)

¹ Mulitai Yesu iwuyoma vada tapwalolo ainai ta nemai ehebo towaho nimana giyogyiyona ilolobaine. ² Na Palisiwone Yesu hi'ita'ita sipwai na ebe towahonane i'abiye namwanamwa Tapwalolowai mata hive'ewai. ³ Ta Yesu towahonane ainai iwalo, 'Utowolo ta uhaema'. Na towahonane itowolo ta ihahaene.

⁴ Na Yesu babadaone iwalo aulidine iwalo, 'Teina yagu panivila alimiyai, aiteya paihowa namwanamwana alidai? Tapwalolo ainai tomowa tahaguidi bo ta'abiye yababadi? Tahaguidi bo tayemwalowoidi?' Ta yana walone nigele hiyayemaiha. ⁵ Ta Yesu mayana modo'ini ivinunu gwaig-waipile aidiyai, yo mayana nuwayababa yadi ulu'uluyaiyai vehabana, ta towahonane ainai iwalo, 'Nimam utuwu', ta towahone nimana ituwu ta inanamwanamwane.

⁶ Ainaena Palisiwone himahalava ta Helodi yana bodoa baidadiyao hi'ulewahi vedova na ebe Yesu hi'oiye mwalowoi.

Boda Galili le'awanai

⁷ Ainaena Yesu itauvehuludi ta mayana taumulitao hidobi Galili le'awanai, na boda mwala'ina himumulitaeine. ⁸ Bodawone teina Yesu wasanane hibenalei ta Galiliyena yo Yudeyaena yo Yelusalemaena yo Idumeya tupwanaena yo Yolidani hali tupwanaena na tupwadi dalavaone Taya yo Saidoni vahalidiyena hitatau'ahaiyamane.

⁹⁻¹⁰ Ta Yesu taulovalao i'abiye namwanamwadi, na hesi taulovalao bagibagilidi hinoinoini habi abisawahina, eeta Yesu ana taumulitaone aidiyai iwalo, 'Waga vehabagu amvaiyama ta ebe tomowaone besiwa hinoinoinigaune yagelu wagai'.

¹¹ Na tomowaone aidiyai alu'aluwa yababadi hiluwu'o, ebe Yesu hi'ita, hibe'u pwagogo mehenai na hiwuiwui, hiwalo, 'Owa Yaubada Natuna'.

¹² Na Yesu ilaugagayowedi, iwalo, 'Havena amwalowalo mahalava ebeha yau Yaubada Natuna'.

Yesu hitau 12 ivesinuwaidi (Madiu 10:1-4; Luke 6:12-16)

¹³ Mulitai malapo'ewana ainai ihae ta ana taumulitaone ivesinuwaidi iyogaedi ta hihahaene ainai. ¹⁴ Ta aidiyai iwalo, 'Omiu am tau12 yavesin-uwaigomiu na baidaguwaao tamiyamiya, yo mulitai abo yavetamalegomiu tupwana dalava aidiyai, amguguya, ¹⁵ na wahiyalaena alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena amheusili mahalavaedi'.

¹⁶ Na yehadiyao teina: Saimoni (iya hinage hiyogayogaei Pita); ¹⁷ na hinage Yemesa matahina Yoni, hiya Sebedi natunao, na Yesu iyogaedi yehadi Tutu natunao; ¹⁸ na hinage Andulu yo Pilipi yo Batolomiu yo Madiu yo Tomasi yo vali Yemesa, iya Alipiyosi natuna, yo Tadiusa yo vali Saimoni, iya tau'awa pa'ipa'i'i mwala'ina Isileli yana miyawahi Loma ainaena vehabana, ¹⁹ na hinage Yudasa Isakaliyota, iya howola mata Yesu ihuhulaei.

Yesu na Tomodulele (Madiu 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

²⁰ Mulitai Yesu iwuyo yana dalavai, na boda imwala'i alili hitau'ahaiyama, ta nigele howahowana Yesu mayana taumulitao hi'aiyawasi yo hi'ai. ²¹ Na yana huhuwone hibenalena'o ebeha Yesu nigele iya'aiyawasi

towoi, ta hilau habi lauvaiyama, wuwuna hinuwatuwui hiwalo, 'Bada iyauyaule'o'.

²² Na lolina ana tauve'itao tupwadi bada Yelusalemaena hidobima ta Yeisu yana paihowa mwala'ina hi'itaya'o ta hiwalo, 'Towaho teina yana paihowa ana ita dova alawaiwone yadi taubada, neta Tomodulele yana wahiyalaena alu'aluwa yababadi iheuheusilidi'.

²³ Na Yeisu tomowaone iyogaedima ta aba'ita aidiyena ive'ita aidiyai, ipanivila, iwalo, 'Nigele howahowana Tomodulele ebeha iya ana bodao aidiyai ive'aleha'. ²⁴ Na hinage iwalo, 'Ebe teya abaloina ainai tomowaone hiwahei na hibom hilo'alehauyowedi mata abaloinane itapiya yo ibe'u. ²⁵ Hinage dova ebe huhu ebebo na hiwahei yo hibom hilo'alehauyowedi mata hitapiya yo yadi miya iyababa. ²⁶ Tomodulele hinage dova ebe mayana bodao hibom hilo'alehauyowedi mata yana abaloinane ibe'u yo i'ovi ta'i.

²⁷ 'Aba'ita hinage towaho wahiwahiyalana, neta Tomodulele yana vada, nigele howahowana ebebo yaiya iluwu tauwahiyalane yana vadai yo yana tobwatobwa i'alahewaidi. Na hesi ebe ebebo towaho gulawa ainaena tauwahiyalane nimanane yo aenane ipai mugaiyedi na mulitai howahowana iluwu yana vadai yo yana tobwatobwa i'alahewaidi.

²⁸ 'Eeta teina yawalo ili'ilimani alimiyai ebeha tomowa yadi pwanoliwo yo yadi walo yababana maudoina Yaubada mata inuwahamuidi, ²⁹ na hesi ebe yaiya Alu'aluwa Ve'ahihi i'awa yababaei, Yaubada nigele howahowana inuwahamui, na mumuga yababanane ainai mata imiya vateyai'.

³⁰ Teina Yeisu yana walo wuwuna tomowa hiwalowalo ebeha ana tauhaguwede neta Tomodulele.

Yeisu hinana yo tahinao ainai hilalaune

(Madiu 12:46-50; Luke 8:19-21)

³¹ Yeisu hinana na tahinao hilaoma ta maseleyai hitowolo, na walo a'ava hivetamalei vadai ta ebeha Yeisu imahalavama aidiyai. ³² Na tomowaone Yeisu vahalinai himimiyane hiwalo auli, 'Taubada, hinam yo tahimwao maseleyai na ebeha nuwanuwadi owa'.

³³ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Yaiyadiwo yede hiya tahiguwao yo hinagune?' ³⁴ Na hiya vahalinai himimiyane ivinuvinunuidi na iwalo, 'Teina hiya hinagu yo tahiguwao. ³⁵ Ebe yaiyadiwo Yaubada yana nuwatuwu himulumulitaei hiya tahiguwao yo nuhuguwao yo hinage hinaguwao.'

4

Walovegegedi patu vehabana

(Madiu 13:1-9; Luke 8:4-8)

¹ Mulitai hinage Yeisu iwuyoma Galili le'awanai habi guguya na boda mwala'ina hitau'ahaiyama ainai, eeta ebebo waga i'ava'avai ainai igelu ta imimiyane na bodaone le'awai hitowotowolo. ² Na Yeisu walovegegedi bahudi aidiyena ive'ita tomowa aidiyai na iwalo, ³ 'Ambenalei! Taupaihowa ebebo yana tanoviyai ilau ta holanai patu ivevehuludine, ⁴ na tupwana patuwone amwahai hibe'u, eeta lowolowo hi'itadi ta hi'aitulu hi'a'aidine. ⁵ Tupwadi hibe'u toputopu malagaigaimana ainai ta hi'ini mwayamwayau, wuwuna toputopu habuluna bada, ⁶ na mahana i'alahidi ta hiwelai wuwuna patune lamlandine nigele toputopune gwagwamanane hiyalobai. ⁷ Na tupwana haihaili womawomalidi aidiyai hibe'u ta hi'ini mwalomwalowoi, ta nigele howahowana yo hi'aino, wuwuna haihaili

womawomalidi hiwahiyala ta hipaiye mwalowoidine. ⁸ Eena tupwadi patu toputopu namwanamwana ainai hibebe'une, na hi'ini na himwala'i ta hi'aino, eeta tupwadi ainodi hibagibagili alili, na tupwadi ahipuwai, na tupwadi nigele hiya'aino ili'ilimani.'

⁹ Ta Yesu aidiyai iwalo, 'Ebe matalinamiu walo teina ambenalei'.

Hava vehabana Yesu iwalo vegevedine

¹⁰ Mulitai bodaone hilo'uhagwali na Yesu ibom imiyamiya, ta tupwadi tomowa na ana taumulitaowowa hitau tuwelo wone baidadiyao hilaoma ta Yesu ainai hipanivila, hiwalo, 'Yam walovegevediwone hava adi masele?'

¹¹ Na Yesu iwalo, 'Omiu bada Yaubada hanapu imohgomiu'o yo yana lolina holadi amhanahanapuidi, na hesi tomowa bagibagilidi nigele. ¹² Hiya walovegegedi hibenalei na ana nuwamasele nigele hiyahanapui, na hinage ana hanapu hibehabeha na nigele howahowadi hilobai. Eeta hinage nigele howahowana yadi pwanoliwone aidiyena hinuwabui na Yaubada inuwahamuidi.'

Walovegegedi patu vehabana ana livahi

(Madiu 13:18-23; Luke 8:11-15)

¹³ Ta Yesu aidiyai iwalo, 'Vedova yagu walovegegedi teina nigele amyanuwamasele awa? Yede vedova mata tupwana walovegegedi teina dova amnuwamaseleine?'

¹⁴ 'Taupaihowane Yaubada yana walo ivehulu budebudeyanaei.

¹⁵ Tupwadi patuwa hibe'u amwahi dova tomowa hiya Yaubada yana walo hibenalei na Tomodulele ilaoma aidiyena ivaivehuludi.

¹⁶ 'Hinage dova patuwone malagaigaima ainai hibe'ube'u, ebeha to-mowadine Yaubada yana walo hibenalei mayadi yaliyaya hitatalamne, ¹⁷ na nigele lamdine iyayaiyai yo iya'abidobi, eeta hauga habuluna ainai himiyamiya, yo ebe aiteya hauga ainai Yaubada yana walo ana yemidi vehabana vitai nuwana alehao hilobai mata hibe'u mwayamwayau.

¹⁸ 'Na patuwa haihaili womawomalidi aidiyai hibebe'uwa dova to-mowaowa hiya Yaubada yana walo hibenalei, ¹⁹ na wasawasa yo bale'u yana paulao adi nuwatuwu aidiyena Yaubada yana walo hinuwapwanop-wanowei eeta nigele howahowana hi'aino.

²⁰ 'Na patuwa toputopu namwanamwana ainai hibebe'uwa dova to-mowaowa hiya mayadi atetalam Yaubada yana walo hibenalei, ta ainodi namwanamwadi. Tupwadi ainodi bagibagili alilidi, na tupwadi ahipuwai na tupwadi nigele hiya'aino ili'ilimani.'

Walovegegedi lampa vehabana

(Luke 8:16-18)

²¹ Yesu hinage alidiyai iwalo, 'Havena lampa ala'alahina walata yo halabi ainaena ta'oi'oihamui, na hesi maseleyai tamwauwi ta imasele. ²² Ta ebe ginauliwo dawadawanidi abo mata maselenane i'abiye mahalavaedi yo ta'titadi. ²³ Ebe matalinamiu walo teina ambenalei.'

²⁴ Na hinage, 'Amnuwatuwu avivini yo walo ambenali ili'ilimanidi, wuwuna ebe omiu hava am'aiauyaya mata dova ana maiha amvai na hesi ma'ana yemutulai. ²⁵ Wuwuna ebe yaiya ainai Yaubada yana tobwatobwa, mata tobwatobwanane ilauhepoiyei. Na ebe yaiya ainai nigele Yaubada yana tobwatobwa, mata hava namwanamwana ainai imiyamiya Yaubada ainaena ivaivehuludi.'

Walovegegedi venuvenu vehabana

²⁶ Yeisu hinage iwalo, 'Yaubada yana paihowa nuwana yana lolina tomowa aidiyai dova hinage venuvenu towaho yana tanoviyai i'umaidi, ²⁷ na towahonane boniyai ehebo ehebo i'eno na i'ahubena itowolo, na venuvenuwone hi'ini'ini yo hihaihaili, na hesi yadi ini wuwuna nigele iyahanapui. ²⁸ Wuwuna toputopu iya iloina yadi ini yo yadi aino vehabana, ²⁹ na mulitai abo ainona ihuna tau'abi tanoviwa ivetuwuni yo ilau'eli.'

Walovegevegedi patu habuluna vehabana

³⁰ Yeisu hinage iwalo aulidi iwalo, 'Vedova Yaubada yana Abaloina walovegevegediyena ya'abiye masele alimiyai? ³¹ Nuwana teina dova ehebo aiwa patuna ainai yawalo yepatu neta magimagi vehabana. Magimagi patuna habuluna, ³² na ebe ta'umai na i'ini yo ive'aiwa mwala'i, mata lagalaganao mwala'idi imwauwidi, ta lagalaganao logulogudiyai lowolowo yadi abatowa.'

Yeisu yana walovegevegedi bagibagilidi

(Madiu 13:31-34)

³³ Yeisu yana guguya aidiyai walovegevegedi bagibagilidi aidiyena ive'ive'ita, yo ebe tomowa aidiyena howahowana hihanapui. ³⁴ Iya hauga bagibagilidi walovegevegediyena iguguya bodao aidiyai, na yana hevahevaliwone hibom aidiyai walovegevegediwone ilivalivahidi.

Yeisu yaumai yo bagodu iloinaedi

(Madiu 8:23-27; Luke 8:22-25)

³⁵ Lavilaviyai Yeisu yana guguya wagaena ive'ovi ta ana taumulitaone aidiyai iwalo, 'Amgeluma yo ta geyo'awa vali tupwai'.

³⁶ Higelu na boda le'awai hilaugabaidi, na tupwana waga hinage baidadiyao, ³⁷ na 'wawilivili mwala'ina itowama, ta bagodu wagai ihiwado'odo'owei ta muhamuhana hihanene. ³⁸ Na Yeisu waga aiyuwai ana uludai bada imwauwiya'o ta i'eno i'iwahi'o, na ana taumulitaone hivavanoine ta hiwalo, 'Taubada, utowolo ta uhaguigita mata dova ta tamwalowoi'.

³⁹ Eeta Yeisu itowolo ta yaumai yo bagodu iloinaedi, iwalo, 'Badagi ulaumwau yo udaumwali!' Eeta yaumai itowalaumwau, na ni'u maudoina idadaumwaline. ⁴⁰ Na ana taumulitaone aidiyai iwalo, 'Hava vehabana ammemeheuhine? Vedova nigele amyayemidiyegau?'

⁴¹ Na nuwadi hipwanopwano na himeheuhi, ta hibom aidiyai hiwalo, 'Towaho havahava teina ta yaumai yo bagodu alinana hibenalei yo himumulitaene?'

5

Yeisu alu'aluwa yababadi iheusili mahalavaedi

(Madiu 8:28-34; Luke 8:26-39)

¹ Haugana higeyo'awa ta hiluwu Gelasinewone yadi gadowai, ² ta wagaena Yeisu i'aitulu magumaguwai, na towaho ehebo ilolobaine alu'aluwa yababana ainai imiyamiya, yana abamiya guda ainaena imahalava, na gudanane tomowa adi magai.

³⁻⁴ Na towaho teina mwalona tomowa hitowoi ebeha hipai gulawa pwawapwawati ainaena, na nigele howahowadi, wuwuna hauga maudoina gulawaone iwutuwtuhidi nimanaena yo aenaena, na nigele yaiya howahowana yo i'abi avivini, na ilauvehuludi ta ilau nu'ulai, ⁵ na ana boniyai yo ana ahubena magaiyai yo oya aidiyai ilohalohagali, na hauga maudoina gaima ainaena italatalauyoi.

⁶ Na towahonane Yeisu bada amwaha daodaowena i'itaya'o, eeta isagena ta Yeisu mehenai ipwagogo, ⁷ na ilohagali iwalo, 'Yeisu yo, owa Yaubada Tauwahiyala Natuna, hava utowotowoi ta mata upaihowai aliguwai? Badagi! Yaubada yehanaena ya'awanoi alimwai ta havena u'abi'abiye muyagau.'

⁸ Walo teina i'a'ataine wuwuna Yeisu bada ainai iwalo'o, 'Alu'aluwa yababam, towaho teina ainaena umahalava'. ⁹ Na Yeisu hinage ipanivila alu'aluwane ainai iwalo, 'Vedova yehamne?'

Ta iya iwalo, 'Yehaguwede Bagibagilimai, wuwuna amaboda towaho teina holanai amiyamiya'. ¹⁰ Na i'awa'awanoi wahiwahiyala Yeisu ainai iwalo, ebeha havena abamiyane tenem ainaena ivetavetamale mahalavaedi. ¹¹ Na tupwanane ainai maheya bagibagilidi hidumudumuli oyai. ¹² Ta alu'aluwa yababadine hi'awanoi Yeisu ainai hiwalo, 'Uvetamalegai yo aluwu maheya tenem holadiyai'. ¹³ Na Yeisu italamwedi ta alu'aluwaowa towahone ainaena himahalava ta maheyaowowa aidiyai hiluluwune, eeta maheyaowowa hiyauyaule ta maudoidi hisagena budebudeyana ta tapatapa ainai higavai ta ni'uwai hihahanene. Na maheyaowa adi bagibagili dova 2000.

¹⁴ Maheyaone adi tau'ita aviviniwone yadi meheuhiyena hidena ta hilalaune dalavai, ta ginauliwowa hi'itadiwa maudoina hiwalo mahalavaedi dalava mwala'idi yo dalava habuludi tomowadiyao aidiyai. Na dalavaowa taniwagadiyao hilaoma yo ebeha hiya mehediyena moihana hi'ita.

¹⁵ Na Yeisu ainai hilaoma ta towahowa hi'itane, mugai alu'aluwa yababadi holanai himiyamiyawa bada inamwanamwa'o ta ale'o ili'waya'o na imiyamiya. Tenem ainai maudoidi himeheuhi.

¹⁶ Hi'ita i'ovi, na tauvinunuwone tomowa aidiyai hi'aubabadaei vedova towahonane inamwanamwane, na vedova maheyaone yadi mwalowoi.

¹⁷ Na dalava taniwagadiyao hivetuwuni tenem ainaena ta Yeisu hisosomanaei ebeha yadi dalava ilaugabaei. ¹⁸ Eeta Yeisu idobidobi wagai habi gelu, na towahowa wau i'a'abiye namwanamwawa Yeisu ainai i'awanoi iwalo, 'Taubada, howahowana yamulitaego?'

¹⁹ Na Yeisu iwalo, 'Nigele howahowana, na hesi uwuyo yo ulau yam huhu aidiyai na Yaubada yana atemuyamuyaena i'a'abiye namwanamwagone u'aubabada ta hibenalei'.

²⁰ Na towahonane ilau abaloina Dekapolisi ana dalava 10 aidiyai, ta Yeisu yana paihowa wahiwahiyaladi vehabadi iyeyewasane, na tomowa maudoidi hibebenaleine ta nuwadi ipwanopwano.

Yeisu waiwaihiu bwau i'abiye namwanamwadi

(Madiu 9:18-26; Luke 8:40-56)

²¹ Yeisu mayana taumulitao higeyo'awauyo ta boda mwala'ina hitau'ahaiyama le'awai.

²² Eena ebebo towaho yehana Yailo iya vada tapwalolo ana tau'ita avivini ilaoma ta Yeisu ilobai na mehenai ipwapwagogone, ²³ ta i'awanoi wahiwahiyala, iwalo, 'Taubada, natugu waihiuna ana lovala ivitai moiha, na iya bada gamahine, na nuwanuwagu uloama na u'abisawahi ta inamwanamwa, na havena imwalomwalowoi'.

²⁴ Eeta Yeisu baidana hilaulau, na boda mwala'ina himulimulitaedi na hi'uha'uhauyoidi amwahai. ²⁵ Na bodaone holadiyai ebebo waihiu ma'ana lovala. Lovalanane neta 'wahina isagesagenaei bolimai 12. ²⁶ Mwalona tau'abiye namwanamwao bagibagilidi aidiyai yana mane maudoina ive'ovidi, na hesi ana lovalane imwalamwala'i.

²⁷⁻²⁸ Waihiunane Yeisu imumulitaeine wuwuna mwalona wasana ibenalena'o, ta atenai inuwanuwatuwu iwalo, 'Ebe bada Yeisu ana ale'o a'ava ya'abitowoi mata yanamwanamwa'. Eeta itauvahali ta ana ale'o i'a'abitowoine. ²⁹ Na 'wahinana yana sagna ilaumwau ta'i, ta ibom tauna holanai ilautowoi ebeha bada inamwanamwa'o.

³⁰ Yeisu bada ilautowoiya'o ebeha wahiyala ainaena imahalava'o ta i'ita gwaipile ta boda ipanivilaedi iwalo, 'Yaiya agu ale'o i'a'abitowoine?'

³¹ Ta ana taumulitaone hiwalo auline, 'Taubada, bada u'itaya'o boda hinoinoihamuigo na hi'uha'uhauhi na owa upanivila, "Yaiya i'abitowogaune?"'

³² Na Yeisu i'ita'ita behabeha tomowa ahipudiyai yo ebe i'ita yaiya ainai yana wahiyala igegeyo'awane. ³³ Na waihiunane ibom yana namwanamwa wau ilolobaine ihanapuiya'o, ta iloma mayana batutuli yo mayana meheuhi na ipwagogo mehenai, ta iwalo mahalava moiha ebeha iya ipapaihowaine.

³⁴ Na Yeisu iwalo, 'Natugu, yam yemidi ainaena unamwanamwa'o. Utowolo na mayam yaliyaya ulau. Yam lovala maudoina bada i'ovi'o.'

³⁵ Haugana Yeisu i'au'aubabada waihiune ainai, tupwadi tomowa Yailo yana vadaena wasa hilawenama ta hiwalo, 'Natumwa bada yawahina i'ovi'o, na havena hinage tauve'itane yana hauga ugabagabaei'.

³⁶ Na Yeisu wasane ibenalei ta Yailo ainai iwalo, 'Havena u'alu'alugavai na hesi uyemidiyegau'.

³⁷ Eeta Yeisu boda maudoidi i'auhidi havena himulimulitaei na bada ana taumulitao hitau tonuga baidanao, neta Pita yo Yemesa matahina Yoni.

³⁸ Hilau ta Yailo yana vadai himahamahalava, na woe yo dou mwala'ina holanai hibebenaleine.

³⁹ Na Yeisu iluwu ta iwalo aulidine, 'Hava vehabana amdoudoune na amwoewoene? Gamahinene nigele iyamwalowoi na hesi i'eno i'iwahi'o.' Ta himaluwei, ⁴⁰ na hesi Yeisu iheusilidi ta himahalava na gamahine tamana yo hinana yo ana taumulitaowa hitau tonugawa Yeisu baidadi hiluwu gamahinewa yana aba'eno ainai. ⁴¹ Ta Yeisu gamahinene nimanai i'abi na iwalo, 'Talita kumi'. Na ana bui, 'Gamahine utowoloma'.

⁴² Na itowolo mwayamwayau ta ilowolowouhi, wuwuna iya ana bolimai 12 ilobaiya'o. Na maudoidi nuwadi ipwanopwano moiha. ⁴³ Eena Yeisu i'auhidi iwalo, 'Havena teya yaiya ainai amwalowalo mahalava yagu paihowa teina vehabana, na hesi gamahinene ana am'atububuni ta i'ai'.

6

Nasaletiwone Yeisu hisosomanaei (Madiu 13:53-58; Luke 4:16-30)

¹ Na Yeisu iwuyo yana dalavai, na ana taumulitaone himumulitaeine. ² Ta Tapwalolowai yadi vada tapwalolo ainai iluwu, ta ivetuwni ive'ive'ita, na tomowa hibenalei, ta maudoidi nuwadi ipwanopwano yana hanapu, yo yana paihowa vehabadi, na hiwalo, 'Towaho teina havaena yana hanapune ilolobaine? Na hinage paihowaone waihiwahiyaladine nimanaena ipaipaihowaidine havaena yana wahiyala ilolobaine?' ³ Na hinage hiwalo, 'Towaho teina iya kapentawa awa? Na hinana Meli yo tahinao Yemesa yo Yosepa, yo Yudasi, yo Saimoni, yo hinage nuhunao baidadao tamiyamiya awa?' Vehabana tomowa Yeisu hisosomanaei.

⁴ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Tauwalo mahalavao adi ve'ahihi hilobalobai vali dalava aidiyai. Na hiya yadi dalavai nigele adi ve'ahihi, wuwuna hiya

yadi bodao yo yadi huhuwo hisosomanaedi.⁵⁻⁶ Na Yesu nuwana ipwanopwano wuwuna tomowa nigele hiyayemidiyei, eeta nigele howahowana na paihowa wahiwahiyaladi ipaihowaidi. Ta bada taulovalao bwaubwaudi i'abisawahidi ta hinanamwanamwane.

*Yesu ana taumulitaone ivetamaledi habi paihowa
(Madiu 10:1, 5-15; Luke 9:1-6)*

Yesu ita'i'ili dalava aidiyai, ive'ive'ita.⁷ Na ana taumulitao hitau 12 iyogaedima ta iloinaedi yo ebeha bwaubwau hita'i'ili dalava aidiyai, na hinage loina yo wahiuala imohedi ta ebe howahowadi alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena hiheusili mahalavaedi,⁸ ta yana guguya ainai iloinaedi, iwalo, 'Havena ehebo hava amvaivai. Havena ai'ai nuwana peha nuwana mane tamahina vehabana. Neta bada yami digona nimamiyai,⁹ yo aemi adi huma aml'i'wadi na hesi havena ami ale'o bwauna amvaivai.'

¹⁰ Na hinage iwalo aulidine, 'Ebe aiteya vada ainai hiyogaegomiu yo ainai amluwu, vadanane ainai amvetaumana ana higa dalavanane amlaugabaei.¹¹ Na ebe hinage dalava tupwana aidiyai ammahalava, na tomowadine nigele hiyayogaegomiu, yo hinage nigele yami guguya hiyabenaledi, dalavadine gawaladine aemiya am'oiyeholudi na amlaugabadi, yo ainaena amve'itadi ebeha mata vitai aidiyai imahalava.'

¹² Eeta ana taumulitaone hita'i'ili dalava bagibagilidi aidiyai, ta higuuya ebeha tomowa yadi mumuga yababadi hita'wata'wataedi na hinuwabui,¹³ yo hinage alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena hiheusilidi, yo taulovalao maudoidi woloiyena hihaudi ta hinanamwanamwane.

*Yoni tau'abiye bapitaiso yana mwalowoi
(Madiu 14:1-12; Luke 9:7-9)*

¹⁴ Yesu wasana tomowa hivetala au'aubabadaei tupwa maudoina aidiyai, ta wasawasa Helodi ibebenaleine tupwadi tomowa hiwalowalo ebeha 'Yoni tau'abiye bapitaiso mwalowoiyena bada itowolouyo'o ta mayana wahiuala ipaipaihowa'.¹⁵ Na tupwadi hiwalo, 'Iya Elaitiya'. Na tupwadi hinage hiwalo, 'Iya tauwalo mahalava ehebo dova tauwalo mahalavao mugamugaidi'.

¹⁶ Helodi hinage Yesu wasana bada ibenaleina'o ta iwalo, 'Nuwana iya Yoni tau'abiye bapitaisowa, mwalona ya'o'oiye mwalowoiwa na bada itowolouyo'o'.

¹⁷ Wuwuna mwalona Helodi Yoni i'abi avivini ta vada paipaiyai imwauwi, na Yoni ana abi'avivini wuwuna neta ehebo waihiu yehana Helodiyasa, Helodi tahina Pilipi asolena na Helodi ihaloi,¹⁸ na Yoni Helodi iwalo auline ebeha, 'Tenem nigele mumuga namwanamwana, wuwuna tahim asolena uhaloi'.

¹⁹ Na Yoni yana guguya teina vehabana waihiuwa Helodiyasa inuwayababa moiha na nuwanuwana na Yoni i'oiye mwalowoi, na nigele howahowana²⁰ wuwuna Helodi inuwavi ebeha Yoni towaho dumwaluna na Yaubada yana taupaihowa ehebo, eeta Helodiwa Yoni ive'ahihiyei, na hauga bagibagilina Helodi nuwanuwana na Yoni yana walo ibenabenalei ta vehabadi i'aluwagavai.

²¹ Mulitai Helodiwa yana ahubena labahina imahalava ta Helodiyasa bada amwaha inuwatuwu lobaiya'o Yoni ana oiymwalowoi vehabana. Ahubena labahinane ana abanuatuwu avivini mahulina hipapaihowai, ta tupwana taumanao hiyogaedima habi ai. Taumanaone neta gabemani adi tauloinao, yo tau'alehao adi taumugaiwo yo tupwadi Galili dalavanaone adi babadao.²² Haganane Helodi ma'ana taumanao hi'ai'ai, Helodiyasa natuna waihiuna iluwuma ta selowena i'abiye yaliyayadi. Eeta Helodi

vahalawa ainai iwalo yemidi, iwalo, 'Ebe aiteya ginauli nuwanuwam u'awanoiyegau mata yatalamwei alimwai'. ²³ Na hinage iwalo hae i'awa tamada, iwalo, 'Moiha yawalo yemidi hava nuwanuwam yamohego, ebe yagu abaloina vehabana u'awanoi mata tupwana yamohego.'

²⁴ Eeta vahalanane imahalava ta ilau hinana ainai ipanivila, iwalo, 'Hinagu, hava yam nuwatuwu ta wasawasa ainai ya'awanoi?'

Na hinana iwalo, 'Wasawasa uwalo auli uwalo, "Nuwanuwagu Yoni tau'abiye bapitaiso ulu'uluna" '.

²⁵ Vahalawa ilau mwayamwayau ta iwuyo wasawasa ainai, na iwalo, 'Nuwanuwagu teina ta'i Yoni tau'abiye bapitaiso ulu'uluna gaeba ainai umwauwi, na umohegau'.

²⁶ Ta Helodi inuwayababa moiha, na nigele howahowana yo ita'wata'wata, wuwuna wau bada iwalo yemidi'o taumanaone mehediyai.

²⁷ Eeta vada paipai ana tau'ita'ita avivini ehebo iloinaei ta ilau Yoni gadona habitomna. Ainaena tau'ita aviviniwa vada paipaiyai ilau ta Yoni gadona itotomne, ²⁸ eena ulu'ulunawa gaeba ainai ido'oi ta ilawenama, vahalawa imohei, ta ivai ilalaune hinana ainai.

²⁹ Na Yoni ana taumulitao yana mwalowoi wasana hibenalei ta hilaoma Yoni taunane hivai himamagaiyeine.

Yeisu bodao iveve'aidine

(Madiu 14:13-21; Luke 9:10-17; Yoni 6:1-14)

³⁰ Yeisu yana tauyewasao hitau 12 bada hiwuyoma'o na Yeisu ainai yadi paihowa yo yadi ve'itao maudoina hi'aubabadaedi. ³¹ Na tomowa bagibagilidi hilaolaoma yo hiwuyowuyo, ta nigele howahowana na Yeisu mayana taumulitao hi'aiyawasi yo hi'ai, eeta aidiyai iwalo, 'Tupwa teina talauvehulu na talau ehebo tupwa balabala awawai yo tenem ainai tupwana am'aiyawasi'. ³² Eena waga ainai higelu ta hilau ehebo balabala awawa ainai.

³³ Na bodaone Yeisu mayana taumulitao yadi gelu hi'itaya'o ta hihanapuiya'o tupwa yehana ainai hilalaune, eeta hiya yo dalava bahudi tomowadi hinage baidadiyao amwahaena hisagena ta himahalava mugai tupwanane ainai.

³⁴ Na mulitai abo waga iduna, Yeisu i'aitulu maguwai, ta boda mwala'ina namonamowai i'i'itadine, na i'atemuyamuyaedi wuwuna hiya bada dova sipiwo nigele adi tau'ita aviviniwo, eeta ivetuwuni na hanapu bahuna aidiyena iveve'itane aidiyai.

³⁵ Na lavilaviyai ana taumulitaone hilaoma ta Yeisu ainai hiwalo, 'Taubada, tupwa teina balabala awawa na bada mahana ihugu'o, ³⁶ boda teina uvetamaledi hilau adi higimwala dalavao yo vadao vahalidiyai aidiyena'.

³⁷ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Vedova? Omiu mata nigele amyave'aidi awa?' Na ana taumulitao hiwalo, 'Taubada, nigele howahowamai, wuwuna maudoidi adi ana maiha nuwana 2000 kina dova'.

³⁸ Yeisu ipanivilaedi iwalo, 'Viha beledi alimiyai? Amlau ambeha.'

Eeta bada hilobaiya'o, ta Yeisu hiwalo auline hiwalo, 'Beledi nima'ehe'ehebo na yama bwau alobaidi'o'.

³⁹ Eeta Yeisu ana taumulitao iloinaedi yo bodao hiyemiyadi boda yo boda awahiyai. ⁴⁰ Hiwaheidi ta himimiyane, boda tupwadi tomowa 100, yo boda tupwadi tomowa 50.

⁴¹ Ta beledi nima'ehe'ehebo yo yama bwau ivaidi ta Tamana ainai itamayahi na i'awa yauwedo ai'aiwone vehabadi, na i'abitomwahidi ta ana taumulitao imohedi ta hi'aiyauyanedi. Na hinage yama bwauwa

dova i'abitomwahidi. ⁴² Maudoidi hi'ai ta hi'ai i'iwahi. ⁴³ Na beledi yo yama uleyadi hitau'ahaiyama ta boha 12 hi'oiye mwaudine. ⁴⁴ Tau'aiwone towatowaho a'ava adi bagibagili 5000 dova.

*Yeisu ni'u ewanaena ilalaune
(Madiu 14:22-23; Yoni 6:15-21)*

⁴⁵ Mulitai ana taumulitao iloinaedi ta wagai higelu, na Yeisu iwalo, 'Amgelu ammagai Bedesaida hali tupwai na yabom teina'i bodaone yawalo hiwuyo yadi dalavai'.

⁴⁶ Ta higelu na Yeisu bodaowa ivetamaledi i'ovi, na ihae oyai habi awanoi Yaubada ainai.

⁴⁷ Bada iboni'o na ana taumulitao ni'u awawai hiwohewohe, na hesi Yeisu ibom magumaguwai ⁴⁸ i'itadi yadi wohe ainaena hitapiya'o, wuwuna wau yaumai mehediyaena ilaolaoma. Muhamuhana na i'ahubena Yeisu ni'une ewanaena ilaolaoma, ta ebe vahalidiyena ilau.

⁴⁹ Tenem ainai Yeisu ana taumulitaone maudoidi Yeisu hi'ita ni'une ewanaena ilaolaoma na hinuwanuwatuwu ebeha iya alawai, ⁵⁰ ta himeheuhi mwala'ina. Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Havena ammeheheuhi. Yau ta'i, am'atepatu.'

⁵¹ Ta wagai igelu baidanao na ni'u idadaumwaline. Na nuwadi ipwanopwano, ⁵² haugana boda iveve'aidine nigele hiyanuwamasele wuwuna atedi mehedi igibu.

*Taulovalao i'abiye namwanamwadi tupwa Genesaleta ainai
(Madiu 14:34-36)*

⁵³ Higeyo'awa tupwa Genesaleta ainai ta le'awanai hiluwu, na yadi waga tenem ainai hilowom ta hihahaene. ⁵⁴ Hihae na dalava taniwagadiyaone Yeisu hi'atai, ⁵⁵ eeta hisagesagena ta hilau dalava maudoidi aidiyai, ta taulovalao hipageidima mayadi halabi Yeisu ainai, aiteya tupwa ainai hibenalena'o ilalau na boda himulimulitaei.

⁵⁶ Ta Yeisu ita'i'ili tupwa bagibagilidi aidiyai, tupwana dalava mwala'idi yo dalava habuludi yo oyao aidiyai, na tomowa bahudi yadi tau'asiyebwao hilawedima ta abamaketi aidiyai hiha'waha'wa ta hi'awanoiyeyine hiwalo, 'Taubada howahowana yo yama tau'asiyebwaone am ale'o papalinane hi'abitowoi?' Na Yeisu aidiyai italam, ta ana ale'o hi'abisawahi na hinanamwanamwane.

7

*Yudeyaone tubudiyao yadi mumuga
(Madiu 15:1-9)*

¹ Palisiwone yo loina ana tauve'itao tupwadi hinage Yelusalemaena hilaoma ta Yeisu ainai hitau'ahai, ² ta hi'ita lobaidi Yeisu ana taumulitao tupwadi hi'ai'ai, na nigele nimadi hiyauwadi, eeta hi'ulumiyaedi. ³ Wuwuna Palisiwone yo hinage Yudeyaone maudoidi yadi mumuga tubudiyao aidiyena neta dova: Mugai nimadi hiuwa ili'ilimanidi na abo mulitai hi'ai. ⁴ Na hinage ebe maketi ainaena hilaoma nimadi hiuwa magaiyedi, mulitai hi'ai. Na hinage loina bahudi tubudiyaoone aidiyena gaba yo vedi yo walata adi uwa vehabadi himulitaedi.

⁵ Eeta teina Palisiwone yo loina ana tauve'itaone Yeisu ainai hipanivila, hiwalo, 'Hava vehabana am taumulitaone tubudao yadi loina nigele hiyave'ahihiyedi, na manima bi'ibi'idi hi'ai'ai?'

⁶ Na Yesu aidiyai iwalo, ‘Tau’oyama omiu! Mwalona Aisaya tauwalo mahalava vhabamiu iwalo mahalava, na Yaubada yana walone hilelelene teina dova:

‘Tomowaone teina hopadiyena hive’ahihiyegau, na atediyena nigele.

⁷ Na hinage aliguwai hitapwatapwalolo oyama, wuwuna yadi ve’itao yau nigele aliguwena, na hesi tomowa bada yadi nuwatuwuwena.’

⁸ Ta Yesu iwalo aulidi hinage, iwalo, ‘Moiha ta’i, yami mumuga yababadi aidiyena Yaubada yana lina ammwaudawanidi, na tubumiyao hesi yadi mumuga ammulumulitaedi’.

⁹ Na hinage iwalo, ‘Amhanapu moiha ta yami paihowa ainaena; Yaubada yana lina amta’wata’wataedi na hesi tubumiyaone yadi mumuga am’abi avivinidi. ¹⁰ Mugai Mosese Yaubada yana lina iwalo mahalavaena’o, iwalo, “Tamam yo hinam uve’ahihiyedi”. Na hinage iwalo, “Ebe yaiya tamana nuwana hinana i’awa yababaedi, ilowoinane yo am’oiye mwalowoi”. ¹¹ Na omiu yami ve’ita oya’oyama teina dova, “Ebe ehebo yaiya tamana yo hinana iwalo aulidi iwalo, ‘Yagu tobwatobwa bada yatalamwena’o Yaubada ainai ta ve’ave’ahihina, ainaena nigele howahowana yo yahaguigomiu’.” ¹² Teina yami lina ainaena tomowa yadi hagu tamadiyao yo hinadiyao aidiyai am’au’auhidi. ¹³ Tubumiyaone yadi lina teina ainaena, yo yami ve’ita bagibagilidi dova aidiyena, Yaubada yana lina amyepaipaihyei.’

Tomowa adi abiyeyababa

(Madiu 15:10-20)

¹⁴ Bodaene iyogauyowedima na iwalo aulidine, ‘Yagu walo teina maudoimiu ambenaledi na amnuwamasele: ¹⁵⁻¹⁶ Nigele teya hava iyamiyamiya ebe ta’ai na hi’abiye bi’igita, na hesi nuwatuwuwo atedaena hilaolaoma hiya howahowana hi’abi’abiye bi’igita.’

¹⁷ Eeta Yesu mayana taumulitao bodaone hilauvehuludi ta vadai hiluluwune, na ana taumulitaoone hipanivilaeine hiwalo, ‘Howahowana yam walo vegevedine tomowa aidiyai ebe ulivahi alimaiyai?’

¹⁸ Na Yesu aidiyai iwalo, ‘Nuwana omiu hinage yami nuwatuwu nigele iyamasele awa? Ainaede nigele amyahanapui ebeha hava ta’ai na iluwu holadai mata nigele iya’abiye bi’igita, ¹⁹ wuwuna nigele atedai iyalau na hesi diyada a’ava ainai iluwu, na mulitai abo ilau mohomoho ainai.’ (Yesu yana ve’ita teina ana hanapu, ebeha nigele teya ai’ai laulugagayona, na hesi maudoina howahowana ta’ai.)

²⁰ Yesu hinage iwalo, ‘Hava tomowa atediyena imahamahalava howahowana i’abiye bi’idi, ²¹ dova mehe’ayo, aivavali, yemwalowoi, pwanoli, ²² aiduma, nuwatuwu bi’ibi’idi, oyama, abimaitawahola, alomagigili, veta-lapili, nuwahaehae, na talinatui. ²³ Teina nuwatuwu yababadine tomowa holadiyena himahamahalava na hi’abi’abiye bi’idi.’

Ehebo waihiu yana yemidi Yesu ainai

(Madiu 15:21-28)

²⁴ Tenem ainaena Yesu itowolo na ilalaune Taya yo Saidoni tupwadiyaone aidiyai, ta ehebo vada ainai iluwu, wuwuna nigele nuwana yo tomowa hihanapui yana laoma vhabana. Na hesi nigele howahowana yo imiya aidawani, ²⁵⁻²⁶ wuwuna ehebo waihiu Yesu yana laoma wasana ibenalena’o. Na waihiunane nigele Yudeya tomowana na hesi iya Piniisiya waihiuna tupwa Siliya holanaena, na natuna waihiuna bada alu’aluwa yababana i’abiye yababaya’o, eeta hinana ilaoma ta Yesu ainai ipwagogo

aitulu, ta i'awanoiyeyine yo ebe alu'aluwa yababanawa natuna ainaena iheusili mahalavaei.

²⁷ Na Yesu iwalo, 'Lowoinanei ta hedaheda adi yamohe mugaiyedi, na nigele howahowana hedaheda adi yavai ta edewa yamohedi'.

²⁸ Na waihiune iwalo, 'Ehewa Taubada, na hesi edewa vatavata elauhanaena hedaheda adi mugumuguna ainaena hi'ai'ai'.

²⁹ Na Yesu iwalo, 'Neta walo moiha. Utowolo na uwuyo yam vadai, alu'aluwa yababana natum ainaena imahalava'o ta bada in-amwanamwa'o.' ³⁰ Eeta itowolo ta ilalaune yana vadai, na natunane ilobai yana aba'eno ainai, bada inamwanamwa'o.

Yesu tautalina 'wabali i'abiye namwanamwa

³¹ Yesu Taya ilaugabaei na ilalaune Saidoni, na hinage ibuidi'wa Dekapolisi tupwanaone aidiyena ta imahalava Galili ni'una ainai. ³² Na ehebo towaho hilauvaiyamane Yesu ainai iya talinana 'waba'wabalina, na hinage guguguna. Yesu hi'awanoiyeyi yo ebeha i'abitowoi na in-amwanamwa.

³³ Na Yesu towahonane ilauvai ta bodaone aidiyena hitatauwahine hibom, na Yesu nimana towahowa talinanai imwauluwuwedi, na mulitai ibom nimana ihowai, na towahone memenana i'a'abitowoi. ³⁴ Ta Yesu i'ita hae galewai na atemuyamuyaena iwalo auli iwalo, 'Epapata', neta ana bui 'Ulotaho'e'. ³⁵ Eeta towahonane talinana hilotaho'e, na hinage memenana bada inamwanamwa'o, yo howahowana i'aubabada na ibenali ili'ilimani.

³⁶ Yesu tomowa i'auhidi ta ebeha havena yana paihowawa hiwalowalo mahalavaei. Na laugagayone nigele hiya'ita avivini, na hesi hiye-wasaei tomowa aidiyai. ³⁷ Ta hiya bada hibenalena'o nuwadi ipwanopwano mwala'ina na hiwalo, 'Yana paihowa maudoina namwanamwana na abanuwapwanopwano, wuwuna talina 'wabali i'abiye maseledi, na gugugudi i'abiye dumwaludi ta hi'au'aubabada'.

8

Yesu boda 4,000 iveve'aidine (Madiu 15:32-39)

¹ Hauga tenem ainai boda mwala'ina hinage hitau'ahaiyama Yesu ainai, na nigele adi. Ta ana taumulitao iyogaedima na aidiyai iwalo, ² 'Tomowa teina ya'atemuyamuyaedi, wuwuna bada ahubena tonuga teinai baidaguwao amiyamiya, na nigele adi. ³ Ebe mavahalidi yavetamaleuyoidi mata amwahai hitai, wuwuna tupwadi amwaha daodaowena hilalao-mane.'

⁴ Eena Yesu ana taumulitaone ainai hiwalo, 'Vedova balabala awawa teina, na mata vedova tomowaone adi talobaine?'

⁵ Ta Yesu ipanivilaedi iwalo, 'Viha ami belediwone?'

Na hiwalo, 'Beledi 7'.

⁶ Eeta boda iloinaedi ta bale'uwai himimiyane, na beledi 7 ivaidi, na vehabadi i'awa yawwedo Yaubada ainai, ta i'abitomwahidi, na ana taumulitao imohedi, yo tomowa aidiyai higuyauwei ta hi'a'aine.

⁷ Tupwana yama habuludi hinage himiyamiya, ta Yesu vehabadi i'awa yawwedo ta ana taumulitao iloinaedi hinage higuyauwedi tomowa aidiyai.

⁸ Eeta maudoidi hi'ai ta hi'ai i'iwahi na mulitai uleya hitano'ahaiyama ta boha 7 hi'oiye mwaudine. ⁹ Na bodaone adi bagibagili 4000 dova.

10 Tenem ainai ivetamaleuyoidi, na mayana taumulitao himwayamwayau ta yadi wagai higelu, ta Dalimanuta tupwanaena hilalaune.

Palisiwone nuwanuwadi ve'ive'ilala hi'ita

11 Palisiwone hilaoma, ta Yeisu ainai hi'awa pa'ipa'i'i, ta hitowoi yo ebeha ve'ive'ilala ehebo ipaihowai vebabadi na hi'awa moiha ebeha yana wahiyala Yaubada ainaena ilaoma. 12 Na Yeisu mayana nuwayababa aidiyai iwalo, 'Vedova ta yaso teina omiu nuwanuwamiu ve'ive'ilala, na hesi mata nigele ve'ive'ilala amya'ita'. 13 I'ovi na itauvehuludi na wagai igeluyo ta higegeyo'awane hali tupwai.

Helodi yo Palisiwone yadi ve'ita dova beledi ana aba'abiyeseheha

(Madiu 16:5-12)

14 Adi tamahina nigele hiyavai wuwuna hinuwapwanopwanowedi, na beledi ehebo ta'i wagai itutupwane. 15 Ta Yeisu ivenuwamwauwedi iwalo, 'Palisiwone yo Helodi adi beledi ana abiyeseheha ainaena am'ita avivinigomiu'.

16 Eeta taumulitaone hibom aidiyai hiwalo, 'Nuwana Yeisu yana walo wuwuna ada tamahina tanuwapwanopwanowei'.

17 Na Yeisu yadi nuwatuwu bada ihanapuyi'a'o ta iwalo, 'Hava vebabana amwalowalo ebeha nigele ami tamahina? Neta nigele vebabana yayawalo. Nuwana howola manuwapwanopwanomiu, ta nigele howahowana yo yagu walo amhanapuidi. 18 Mamehemiu na hesi nigele amya'ita, na hinage matalinamiu, na hesi nigele amyabenaledi, ainaede nigele howahowana amnuwatuwu avivinidi yagu paihowa bodaone adi ve'ai vebabana awa? 19 Hauganane beledi nima ehe'ehebo ainaena tomowa 5000 yaveve'aidine, na tupwa viha boha amtatano'ahaidine?'

Ta hiwalo, 'Boha 12'.

20 Na Yeisu ipanivila hinage, iwalo, 'Na hauganane beledi 7 ainaena tomowa 4000 yaveve'aidine, na tupwa viha boha amtatano'ahaidine?'

Na hiwalo, 'Boha 7'.

21 Eeta Yeisu iwalo, 'Omiu besiwa yami nuwatuwu nigele hiyamasele'.

Yeisu taumehe gibugibu i'abiye namwanamwa

22 Mulitai Bedesaida ainai hilaoma, ta towaho taumehe gibugibu to-mowa hilauvaiyama Yeisu ainai, ta hi'awanoiyeyi yo ebe i'abitowoi na in-amwanamwa. 23 Na Yeisu taumehe gibugibuwa nimanai i'abi ta ilauvai, na dalavanane ainaena himahalava. Ta Yeisu towahonane mehena iwulaidi na nimanaena mehena i'abitowoidi na iwalo, 'Howahowana hava u'itadi?'

24 Na towahonane ivinuinunu ta iwalo, 'Tomowa ya'itadi na adi ita dova aiwa hilowolowouhi'.

25 Na Yeisu hinage towahonane mehena i'abitowoiuyoi, ta ivinunuyo, mehena himasele moiha, na ginauli maudoidi i'itadine. 26 I'ovi na Yeisu ivetamalei, iwalo, 'Havena uwuyowuyo dalava mwala'ina ainai, na hesi ulau yam vadai'.

Pita iwalo mahalava Yeisu vebabana

(Madiu 16:13-20; Luke 9:18-31)

27 Tenem ainai Yeisu mayana taumulitao hilalau Sisaliya Pilipai dalavano vebabadi, na amwahai ana taumulitao aidiyai iwalo, 'Vedova tomowa yadi walo vebabagu ebeha yau yaiya?'

28 Na ana taumulitaone hiwalo, 'Tomowa tupwadi hiwalo ebeha owa Yoni tau'abiye bapitaiso, na tupwadi hiwalo ebeha owa Elaitiya, na tupwadi hiwalo ebeha owa tauwalo mahalava mugamugaina teya'.

²⁹ Eena hinage ipanivilauyowedine, 'Na omiu vedova yami nuwatuwu ebeha yau yaiya?'

Na Pita iyemaiha iwalo, 'Owa Besinana towahona'.

³⁰ Na Yeisu ivenuwamwauwedi, iwalo, 'Havena yaiya ainai amwalowalo mahalavaegau'.

*Yeisu iwalo mahalava yana mwalowoi vehabana
(Madiu 16:21-28; Luke 9:22-27)*

³¹ Hinage ivetuwni yo hava howola abo ilobai ive'itaei aidiyai, iwalo, 'Yau Tomowa Moihagu howola abo muya mwala'ina yalobai. Wuwuna babadaone yo taupwaoliwone mwala'idi yo loina ana tauve'itao mata hisosomanegau, yo hi'o'iye mwalowoigau, na ahubena tonuga dagelanai abo yatowolouyoma.' ³² Yeisu yana walo teina ainaena imwau mahalavaena'o yana mwalowoi vehabana. Na Pita Yeisu ilauvai ta baidana hilau lovai, ta iwalo tomtom ebe havena ginauliwone teina himahamahalava Yeisu ainai.

³³ Na Yeisu i'ita gwaipile ta ana taumulitao ivinuvununuidi, ta Pita iwalo yagai, iwalo, 'Owa Tomodulele, teina ta'i ulaugabaigau, wuwuna yam nuwatuwu tomowa yadi nuwatuwu na nigele Yaubada yana nuwatuwu dova'.

³⁴ Eeta Yeisu boda maudoidi yo ana taumulitao baidadiyao iyogaedima ta aidiyai iwalo, 'Yaiya ebe nuwanuwam na umulitaegau, ilowoinanego na yam nuwatuwu uta'wata'wataedi yo hinage am aiwa lagalagana u'avalai ta umwalowoi, neta dova agu mulita ana amwaha. ³⁵ Na ebe yaiya yawahina inuwavi, mata yawahinane ivetau'wadalele. Na ebe yaiya vehabagu yo wasa namwanamwana vehabana yawahina italamwei na imwalowoi, iya mata yawahina moiha ilobai. ³⁶ Ebe yada wasawasao mwala'idi bale'uwai talobaidi neta ginauli awa'awawa, na hesi ginauli mwala'ina neta yawahida moiha. ³⁷ Wuwuna ebe yawahida moiha tavetau'wadalele, nigele hinage teya ana miyalae iyamiyamiya. ³⁸ Yau Tomowa Moihagu, na ebe yaiya owa vehabagu uhinimaya na uvalaegau, yaso teina yababadi na pwanopwanolidi mehediya, howola abo yauvalaego, hauganane Tamagu yana wasawasa pigapigabuna ainaena yawuyoma yana tausagenawasaone baidaguwao.

9

¹ 'Na hinage yawalo ili'ilimani alimiyai ebeha tupwadi alimiyena havena ammwalomwalowoi ana higa Yaubada yana loina wahiwhiyalana imahalava yo am'ita'.

*Yeisu ana ita udoina
(Madiu 17:1-13; Luke 9:28-36)*

² Ahubena 6 hi'ovi, na Yeisu ana taumulitao tonuga ilauvaidi, hiya Pita yo Yemesa yo Yoni, ta baidanao hihahaene oya ehebo ewanai ta hibom himiyamiya, na hi'itane Yeisu ana oleya pigapigabuna, ³ na ana ale'owone hihewahewa moiha, ana ita nigele ehebo yaiya bale'uwai howahowana yo ale'o i'abiye masele yo ana hewa dova. ⁴ Na hinage Elaitiya yo Mosese himahalava ta Yeisu baidadi hi'au'aubabada.

⁵ Ta Pita Yeisu iwalo auline, iwalo, 'Taubada, yada miya teina namwanamwana, eeta yami gwau tonuga a'abidi, ehebo owa, ehebo Mosese, na ehebo Elaitiya'. ⁶ Neta Pita bada iwalowalo awa'awawa wuwuna ma'ana geluwone himeheuhi'o.

⁷ I'ovi na yaloyalovi hinage i'aituluma ta i'o'ihamuidine, na yaloyalovine ainaena ehebo alinana hibebebenaleine, iwalo, 'Teina Natugu moihana. Yana walowo ambenedi.'

8 Ta himwayamwayau hi'ita'ita'auhi, na Yeisu bada ibom na nigele teya hava hiya'ita.

9 Eeta oyaena hi'ai'aitulu, na Yeisu ilaugagayowedi, iwalo, 'Ginauliwone wau am'i'itadine, havena tomowa aidiyai amwalowalo mahalavaedi ana higa yau Tomowa Moihagu mwalowoiyena yatowolouyoma'.

10 Ta laugagayowa hinobuwei, na hibom hi'au'aubabada hiwalo, 'Yana walowone towolouyo vehabana vedova ana hanapu?'

11 Na Yeisu ainai hipanivilane hinage, hiwalo, 'Hava vehabana loina ana tauve'itao hiwalo, ebeha Elaitiya ilaumugaima mulitai abo Besinana ilaoma?'

12-13 Na Yeisu iwalo, 'Ehe, Elaitiya iya ebeha ilaumugaima yo ainaena ginauli maudoidi i'abiye dumwadumwaludi. Na hesi Elaitiyawa bada ilaoma'o, na hesi tomowa hipaihowa yababana ainai hava yadi nuwatuwu, dova Buki Ve'ahihi iwalo mahalavaena'o. Na hinage yau Tomowa Moihagu, Buki Ve'ahihi iwalo mahalavaegau ebeha muya mwala'ina yalobaidi yo hinage tomowa hisosomanaegau?'

Ehebo gama ana lovala

(Madiu 17:14-20; Luke 9:37-43)

14 Mulitai oyaena hi'aituluma ta ana taumulitao maudoidi hilobauyoidi yo boda bagibagilidi baidadiyao, na hinage loina ana tauve'itao baidadiyao hiveve'awa pa'ipa'i'i. 15 Na hauganane bodaone Yeisu hi'ita, nuwadi hipwanopwano mwala'ina, ta ainai hisagena mwayamwayau habi velauwei.

16 Na Yeisu yadi ve'awapa'ipa'i'i vehabana ipanivila, iwalo, 'Hava vehabana am'au'aubabadane?'

17 Na ehebo towaho bodaone aidiyena Yeisu ainai iwalo, 'Taubada yadi ve'awapa'ipa'i'i wuwuna natugu, alu'aluwa yababana ainai ta nigele howahowana yo i'aubabada, na hesi am taumulitao nigele howahowadi yo hi'abiye namwanamwa. 18 Na ana lovalane tupwana hauga alu'aluwa yababana yana paihowaena itai na awanaena gwalagwalabuhu himahamahalava, yo ivesalatau'i'i eena ibatubatutuli. Na am taumulitaoone bada ya'awanoiyedi'o yo ebeha alu'aluwa yababana gama ainaena higabae mahalavaei, na nigele howahowadi.'

19 Ta Yeisu aidiyai iwalo, 'Omiu yede vedova? Ta nuwamiu hipwanopwano aliline! Bada yami nuwapwano ainaena ya'abitau'wata'o. Hola gamanane amlauvaiyama, ya'ita.'

20 Eeta gamanane hilawei ainai, na alu'aluwa yababana Yeisu i'itane, eeta i'abilauwi ta gamawa itai, na bale'uwai ibe'u, na ibatubatutuli na awanaena gwalagwalabuhu imahamahalava.

21 Na Yeisu gama tamana ainai iwalo, 'Aiteya hauga ainai yana lovala ivevetuwunine?'

Na tamana iwalo, 'Yana hauga heda ainaena. 22 Ebe itai hauga tupwana ainai igebeuyoi aiwa ala'alahidi aidiyai, na tupwana hauga we'aha ni'uni'udi aidiyai igebeuyoi yo muhamuhana i'oiye mwalowoiyuo.'

23 Na Yeisu towahonane iwalo auline, 'Bada uwalo ebe howahowana, awa? Na hesi unuwatuwu avivini ebe tayemidi, ginauli maudoina malamalaidi alidai.'

24 Tenem ainai towahonane iwalo mwala'i, iwalo, 'Bada yayemidi'o, na nigele yemidi moiha. Nuwanuwagu yo yagu yemidi u'abiye wahiya.'

25 Na Yeisu boda maudoidi hisagesagenama i'itadine, eeta alu'aluwa yababana iwaloweine, iwalo, 'Owa alu'aluwa yababam yam paihowaena gama iyauyaule, yaloinaego yo utauvehulu ta'i, yo havena hinage ehebo hauga uluwuluwuyo ainai.'

²⁶ Eeta alu'aluwawa iwuiwui ta gama i'abiye tai, ta ibatubatutuli mwala'ina, na alu'aluwa yababana ainaena imahalava ta ilalaune. Na bodaone gama hi'i'itane ana ita dova imwalowoi, na himeheuhi ta hiwalo, 'Bada imwalowoi'o'. ²⁷ Na Yeisu gama nimanai i'abi ta i'abiye towolone, bada inamwanamwa'o.

²⁸ Mulitai Yeisu mayana taumulitao hiluwu vadai, ta nemai hibom. Eena ana taumulitaone Yeisu ainai hiwalo, 'Taubada, vedova ai ta nigele howahowamai yo alu'aluwa yababana aheusili mahalavaei?'

²⁹ Na Yeisu iwalo, 'Nigele teya hava ainaena alu'aluwa yababadi taheusilidi. Neta ta'i awanoiyea Yaubada ainai.'

Yeisu yana mwalowoi vehabana i'au'aubabada

(Madiu 17:22-23; Luke 9:43-45)

³⁰ Yeisu mayana taumulitaone dalavanane hitauvehulu. Ta Yeisu nigele nuwanuwana boda hihanapui aiteya ainai hilalau, ainaede Galili ana amwahanaena hilalaune, ³¹ ta ana taumulitao ive'itadine yana mwalowoi vehabana, iwalo, 'Howola yau Tomowa Moihagu agu tauhuhulawa abo ihuhulaegau agu alehao aidiyai yo hi'oiye mwalowoigau, na ahubena tonuga tuluhanai abo yatowolouyo'. ³² Na yana aubabadane vehabana nigele hiyahanapui, na hesi nigele ainai hiyapanivila, wuwuna himeheuhi.

Tauloina iya taumulita

(Madiu 18:1-5; Luke 9:46-48)

³³ Bada dalava Kapeneum ainai himahalava ta vadai hiluluwune, ta nemai Yeisu ipanivila ana taumulitao aidiyai iwalo, 'Aiteya ginauli vehabana am'awa'awa pa'ipa'i'i amwahai?' ³⁴ Na hihinimaya ta nigele hiyayemaiha, wuwuna yadi awapa'ipa'i'i neta ebeha yaiya aidiyena ivetaumugai.

³⁵ Eeta Yeisu imiya na hitau 12 iyogaedima na ive'ita aidiyai, iwalo, 'Ebe yaiya owa nuwanuwam ta alimiyena uvetauloina ilowoinanego na ubom umwau aituluyowego yo uvetaupaihowa am geluwo vehabadi'.

³⁶ Ta ehebo gama ilauvaiyama ta ahipudiyai ivetowolo na i'atuhapwali ta iwalo aulidine, ³⁷ iwalo, 'Ebe yaiya owa gama teina dova u'awa taumanaei yau vehabagu, neta yau hinage ya'awa taumanaego, na nigele ebeha yabom aliguwai, na hinage agu tauvetamale Yaubada baidagu u'awa taumanaegai'.

Ebe yaiya iya nigele iya'ale'alehaegita iya ihaguhaguigita

(Luke 9:49-50)

³⁸ Yoni ivetuwuni na iwalo, 'Taubada, ehebo towaho a'i'itane yehamwena alu'aluwa yababadi iheuheusilidi, eeta alaугagayowei, wuwuna towahonane nigele yada boda'.

³⁹ Na Yeisu hesi iwalo, 'Havena amlaulaugagayo. Wuwuna ebe ehebo yaiya ginauli wahiwhiyaladi yehaguwena ipaipaihowaidi, nigele mata iyahinaligau. ⁴⁰ Ebe yaiyadiwo nigele hiyave'alehaegita hiya ada haguwo.

⁴¹ 'Na hinage amnuwatuwu avivini neta ebe gadomiu imagumaguni na yaiya bwahi ivenumagomiu wuwuna omiu Besinana yana bodao, iya ana maiha namwanamwana howola abo ilobai.

Hava i'abiye yababagita

(Madiu 18:6-9; Luke 17:1-2)

⁴² 'Ebe yaiya itowoi na agu tauyemidi teya heda teina dova na i'abiye be'u, towahonane nuwana waihiunane ilowoinanei na gaima mwala'ina gadonai hihipwai ta magaimana hivehanene ni'uwai.

43-44 'Hinage ebe nimam i'abiye be'ugo ilowoinanego yo utom vehulu. Neta nigele ana yababa ebe manima tomtomna mata yawahim namwanamwana ulobai. Na hesi iyababa alili alimwai ebe manima bwaubwaum na higabae aituluwego dalava ala'alahina ainai, tupwanane ainai aiwa nigele yana ababoho.

45-46 'Yo hinage ebe aem i'abiye be'ugo ilowoinanei utomvehulu. Neta nigele ana yababa teya ebe ae ehe'ehebom mata yawahim namwanamwana ulobai. Na hesi yababa'alili alimwai ebe ma'ae bwaubwaum na higabae aituluwego dalava ala'alahina ainai.

47 'Mehem hinage dova, ebe i'abiye be'ugo uwunihivehulu ta'i, wuwuna nigele ehebo hinage ana yababa ebe mamehe ehe'ehebom mata Yaubada yana Abaloina ulobai. Na hesi yababa alilina alimwai ebe mamehe bwaubwaum higabae aituluwego dalava ala'alahina ainai. 48 Tupwanane ainai wesoweso hi'ai'aidi na nigele yadi aba'ovi, na aiwa ala'alahina nigele yana ababoho.

49 'Ainaena tomowa maudoidi aiwa ala'alahina i'abiye namwanamwadi dova yagahu ai'ai i'abi'abiye namwanamwa.

50 'Yagahu ginauli namwanamwana na ebe ana lautowoi isawali nigele howahowana yo inamwanamwayo. Ta ilowoinanegomiu yo yami muguga ambom amlautowoidi adi amna dova amvelauwegomiu ehebo ehebo ainai.'

10

Vinawahe vehabana (Madiu 19:1-12)

1 Yesu tupwanane itauvehulu, ta Yudeya yana tupwaena ilalaune, ta igegeyo'awane bwahi Yolidani hali tupwanaena, ta boda mwala'ina hitau'ahaiyama ainai, na hinage mumuganawa dova ive'ita aidiyai.

2 Na Palisiwone hilaoma ta nuwanuwadi yo Yesu hitowoi, eeta ainai hipanivila hiwalo, 'Taubada vedova yada loina vinawahe vehabana? Howahowana yo towaho mwanena ivinawaheyei?'

3 Na Yesu iwalo, 'Vedova Mosese loina imomohegomiune?'

4 Na Palisiwone hiwalo, 'Mosese italam yo ebe towaho nuwanuwana ivinawahe, mugai pepa ainai yana ta'wata'wata iwalo mahalava, ena mwanena imohei ta ebe ivinawaheyei?'

5 Na Yesu aidiyai iwalo, 'Mosese loina neta ilelelene omiu yami nuwanopwano vehabana. 6 Na hesi amnuwatuwu avivini Yaubada yana yemasele mugai ainaena tomowa bwau iyemaseledine towahona na waihiuna. 7 Teina wuwuna towaho tamana yo hinana ilauvehuludi na asolena baidana himiyabwau, 8 yo hitau bwauwone taudi ehebo ta'i. Mwalona hitau bwau himiya wahiwahi na teina hauga bada hive'ehebo'o. 9 Yaubada bada imwauwbauweddi'o, eeta nigele howahowana yaiya teya iyemiya wahiyedi.'

10 Na mulitai Yesu mayana taumulitao hiwuyoma vadai ta taumulitaone hipanivilauyowei vinawahe vehabana. 11 Na Yesu iwalo aulidine, 'Ebe yaiya towaho asolena ivinawaheyei na itawahola geyo'awa vali waihiu ainai, towaho teina mwanena mugamugaina ainai ipaihowai yababana, wuwuna ipwanoli. 12 Na hinage ebe waihiu asolena ivinawaheyei na itawahola geyo'awa vali towaho ainai, waihiunane ipwanoli'o.'

Yesu hedaheda iwalo velauwedi (Madiu 19:13-15; Luke 18:15-17)

¹³ Tomowa hedaheda hilawedima Yeisu ainai ta ebe i'abi aidiyai. Na hesi ana taumulitaone hedahedaone hi'auhidi. ¹⁴ Na Yeisu ana taumulitao i'itadi ta ihinahinabodaidi iwalo, 'Havena hedaheda amlaulaugagayowedi, na hesi amtalawedi yo aliguwai hilaoma, wuwuna hedaheda teina dova Yaubada yana Abaloina ilowoinanedi moiha. ¹⁵ Moiha ta'i ebe yayiyadiwo nigele dova teina hedahedaone yadi yemidine, nigele mata Yaubada yana Abaloina ainai hiyaluwu.'

¹⁶ Eeta Yeisu hedahedaone i'avalaidi ta nimana imwau aidiyai, na iwalo velauwedine.

Wasawasa vebabana

(Madiu 19:16-30; Luke 18:18-30)

¹⁷ Yeisu itowolo ta ebeha ilau, na ehebo towaho isagenama ta ipwagogo Yeisu mehenai na iwalo, 'Taubada, yahanapuiya'o ebeha owa tauve'ita namwanamwana, eeta hava mata yapaihowai ta ebe yawahi miyamiya vateyaina yalobai?'

¹⁸ Na Yeisu towahonane iwalo auli iwalo, 'Vedova ta u'awa namwanamwaegaune? Nigele teya yaiya namwanamwana; neta bada Yaubada ibom. ¹⁹ Na Yaubada yana loinao bada uhanapuidi'o, neta ebeha: Havena yemwalowoi, havena pwanoli, havena aivavali, havena ve'ewa oya'oyama, havena oyamaena tomowa yadi tobwatobwa uvaivaidi. Na hinage tamam yo hinam uve'ahihiyedi.'

²⁰ Na towahonane iwalo, 'Taubada, yagu hauga heda ainaena na teina wau loinaone teina yamulitaedi moiha.'

²¹ Eeta Yeisu mayana yaliyaya towahonane ivinunui, na iwalo, 'Neta ta'i ehebo ginauli i'abiye be'ugone. Uwuyo yam dalavai, yo yam tobwatobwa maudoina uevimwalaedi, yo adi maiha u'aiyauyanei wewelohe aidiyai, na ulaoma umulitaegau, ta mulitai yam wasawasa galewai ulobai.'

²² Walo teina towahonane ibenalei na yana wasawasa mwala'ina inuwavi, ainaena nuwana iyababa moiha, ta iwuwuyone na Yeisu yana walo nigele iyamulitaei.

²³ Eeta Yeisu i'ita gwaipile ta ana taumulitao aidiyai iwalo, 'Ebe yayiyadiwo hiya mayadi wasawasa mwala'ina yadi luwu Yaubada yana Abaloina holanai ivitai?'

²⁴ Na ana taumulitao nuwadi ipwanopwano yana walo teina vebabana. Ta Yeisu aidiyai iwalo, 'Natuguwao, Yaubada yana Abaloina ana luwu ivitai alili. ²⁵ Moiha ta'i kameli iya lagulagu mwala'ina, eeta tupwana vitaina yo kameli nidili gudana holanaena iluwu, na hesi wasawasao yadi luwu Yaubada yana Abaloina ainai ivitai ali'alili.'

²⁶ Yeisu yana walo teina vebabana, ana taumulitao hinuwapwanopwano moiha ta hiwalo auline, 'Ebe dova, yaiya yede howahowana na awanamwanamwane ilobai?'

²⁷ Eeta Yeisu ivinunuidi na iwalo, 'Ginauli teina vitai ali'alilina tomowa aidiyai, na hesi nigele iyavitai Yaubada ainai, wuwuna Yaubada ainai ginauli maudoina malamalaina.'

²⁸ Na Pita iwalo, 'Taubada, ai vedova? Wuwuna yama tobwatobwao maudoidi bada atauvehuluidi'o na amumulitaegone.'

²⁹ Na Yeisu iwalo, 'Moiha, ebe yayiyadiwo omiu yami vadao, yo tahimiyao yo nuhumiyao yo hinamiyao yo tamamiyao yo natumiyao yo yami toputopu amtauvehuluidi, na hinage muya amlobai vebabagu na wasa namwanamwana ana walomahalava vebabana, ³⁰ ami maiha teina ta'i amlobai dova 100 vadao yo tahimiyao yo nuhumiyao yo hinamiyao yo natumiyao yo yami toputopuwo, yo hinage howola abo galewai yawahimiu

miyamiya vateyaina amlobai. ³¹ Na teina ta'i taumugaiwone bagibagilidi howola abo himulita, na hiya taumulita howola abo himugai.'

Yeisu yana mwalowoi ana walomahalava tonugana

(Madiu 20:17-19; Luke 18:31-34)

³² Howola amwahai hihaehae Yelusalem vehabana, na Yeisu imugamugai, na ana taumulitao himulimulita, na mayadi nuwapwanopwano, na tupwana tomowa hinage mayadi meheuhi amwahai himulimulitaedi. Eeta ana taumulitaone hitau 12 iyoga'ahauyowedi, na ivetamaledi hava mata imahalava ainai, ³³ iwalo, 'Teina ta'i tahahae Yelusalem. Yau Tomowa Moihagu na agu tauhuhulane ihuhulaegau taupwaoliwo mwala'idi yo lolina ana tauve'itao aidiyai, yo yagu mwalowoi vehabana hiloina, yo mulitai abo himohegeyo awaegau nigele Yudeya aidiyai, ³⁴ yo hitalawahiyegau na hihowaigau ta balavaiyena hisapigau, yo mulitai hi'oiye mwalowoigau, na ahubena tonuga abo yatowolouyoma.'

Yemesa yo Yoni yadi awanoi Yeisu ainai

(Madiu 20:20-28)

³⁵ Yemesa yo Yoni, hiya Sebedi natunao, Yeisu ainai hilaoma yo ainai hiwalo, 'Taubada, alaoma habi awanoi alimwai'.

³⁶ Na Yeisu iwalo, 'Hava nuwanuwamiiu yo yapaihowai vehabamiiu?'

³⁷ Na hiwalo, 'Nuwanuwamai na yam abaloina ainai vahalimwai amiya, ehebo nima tautuwamwena na ehebo nima eha'ehamwena'.

³⁸ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Omiu yami awanoi teina vehabana nigele amyahanapui. Muya vedina ainaena mata yanuma, omiu howahowana amnuma? Na hinage mwalowoi ana bapitaiso vitainane abo yalobai, omiu hinage howahowamiiu yo ambapitaiso?'

³⁹ Na hiwalo, 'Howahowamai'.

Yeisu iwalo, 'Moiha, vedinane ainaena mata yanumane, omiu hinage ainaena mata amnuma, yo hinage bapitaisone ainaena abo yabapitaiso omiu hinage dova ambapitaiso, ⁴⁰ na hesi nigele howahowagu yavesinuwa yayiyadiho howola abo yagu vetauloina ainai nima tautuwaguwena yo nima eha'ehaguwena himiya, wuwuna Yaubada iya yana abaloina na ivesinuwa?'

⁴¹ Taumulitao hitau nima bwaubwau Yemesa yo Yoni yadi awanoi vehabana hibenalei ta adi modi'iniyedi. ⁴² Ta Yeisu maudoidi iyoga ahaidima na iwalo aulidina, 'Omiu amhanapuiya'o hiya bale'uwai hiyogaedi ebeha babadao yadi tomowao hiloiloina yayiyayedi. ⁴³ Na omiu hesi havena hinage dova hiya ampapaihowai. Na hesi ebe yayi owa ebe nuwanuwam yo alimiyena uvetauloina ilowoinanego yo am geluwo vehabadi uvetaupaihowa. ⁴⁴ Yayi hinage ebe owa nuwanuwam yo alimiyena uvetaumugai ilowoinanego yo am geluwo maudoidi vehabadi uvetaupaihowa.

⁴⁵ 'Na yau Tomowa Moihagu yalaoma bale'uwai nigele ebeha tomowa vehabagu hipaihowa, na hesi habi paihowa tomowa vehabadi, na hinage yatalamwegau yo yamwalowoi tomowa bagibagilidi adi livahi vehabana.'

Batimiyo mehena inamwanamwa

(Madiu 20:29-34; Luke 18:35-43)

⁴⁶ Mulitai hilalau Yeliko ainai, na hauganane Yeisu mayana taumuli-tao Yeliko hilauvehulu, boda mwala'ina hinage himulitaedi, ta taumehe gibugibu yehana Batimiyo hilolobaine, iya Timiyo natuna, na hauga maudoina amwaha papalinali imiyamiya ta i'awa'awanoi mane yo tobwatobwa vehabadi.

⁴⁷ Na Batimiyo wasa ibenalei ebeha Yesu towaho Nasaleti ilalau, eeta Yesu ainai iyoga, iwalo, 'Ae Yesu, owa Deivida tubuna, u'atemuyamuyaegau!'

⁴⁸ Eeta tomowa maudoidi Batimiyo hi'auhi, hiwalo, 'Ulaumwau! Havena wui!'

Na bada iwui mwalamwala'i, iwalo, 'Owa Deivida tubuna, u'atemuyamuyaegau'.

⁴⁹ Eena Yesu itowolo ta iwalo, 'Amyogaenama'.

Na boda hinage hiwalo, 'Ausala, Yesu iyogayogaego'.

⁵⁰ Eeta ana abobo ivaivehuludi, na itowolo mwayamwayau ta Yesu ainai ilalaune.

⁵¹ Ta Yesu ainai iwalo, 'Hava nuwanuwam yo vehabam yapaihowai?'

Na taumehegibugibuwa iwalo, 'Taubada, howahowana yo mehegu u'abiye maseledi?'

⁵² Ta Yesu iwalo, 'Ausala! Teina ta'i yam yemidiyena bada mehem hinamwanamwa'o.' Tenem ainai mehena himaseleuyo, ta amwahai Yesu imumulitaeine.

11

Yesu yana luwu Yelusalem ainai

(Madiu 21:1-11; Luke 19:28-40; Yoni 12:12-19)

¹ Haugana hihaehae Yelusalem vehabana na dalavao habuludi Betani na Bedipegi vahalidiyai himahamahalava, neta oya Olibe elauhanai, na Yelusalem mehediyai tupwana amwaha daodaona. Eeta Yesu ana taumulitao bwau ivetamalemugaiyedi dalavaowa habuludi aidiyai, ² na aidiyai iwalo, 'Amlau dalava tenem mehedaine ainai, na ebe ammahalava dalavanane ainai, lagulagu ehebo am'ita lobai aiwa ainai hilauhipwaiya'o, neta doniki vauvauna, iya nigele tomowa ainai hiyagelugelu, lagulagunane amlivahi yo amlawenama. ³ Na ebe yaiya ipanivila alimiyai na iwalo, "Hava vehabana neta lagulagune amlivalivahine?" Towahonane amwalo auli amwalo, "Taubada nuwanuwana, na hauga ahu'ahubalina ta'i abo mulitai ivetamaleuyowenama".'

⁴ Eeta hitau bwauwa hilau dalavanane ainai ta lagulagu doniki hilobai vada mehe'awanaena, na aiwa ainai hilauhipwaine, eeta hivetuwuni yo hivilivahi. ⁵ Hivilivalivahi na tupwana tomowa hitowotowolo vahalidiyai hiwalo, 'Hava vehabana neta lagulagune amlivalivahine?'

⁶ Hitaubwauwa hiwalo, 'Taubada nuwanuwana, yo hauga ahu'ahubalina ta'i abo ivetamaleuyowenama'. Ta aidiyai hitalamweine. ⁷ Ta lagulagunane hilauvai ta hilalaweine Yesu ainai, na adi 'wamaena dagelana hivevehene, eeta Yesu igelu taohani, ta ilalaune.

⁸ Na boda bagibagilidi hinage adi ale'owo amwahai hivehedi, na tupwadi aiwa lagalagadi malugulugudi higuladi amwaha ana yepasa vehabana.

⁹ Na tupwana boda adi mugai na tupwana boda adi mulita, na maudoidi Yesu hino'ono'owei na hiwuiwui, hiwalo, 'Awalo vetuvehaeyego Taubada, Yaubada yehanaena ulaoma habi haguigai. ¹⁰ Abaloina tubumaiyao Deivida ainaena imahalavauyoma. Teina vehabana Yaubada ewa'aliliyai ano'ono'owei.'

¹¹ Ta Yesu bada Yelusalem ainai imahalava'o ta vada tapwalolo mwala'ina ainai iluwu, ta ginauli bahudi vada tapwalolo holanai i'i'itadine, na bada ilavilavi'o, eeta mayana taumulitao hitau 12 baidanao hiwuyo Betani ta nemai hi'e'enone.

Yeisu aiwa iwalo yagai

(Madiu 21:18-19)

¹² I'ahubena na hitowolo ta Betaniyena hiwuyoyo Yelusalem vehabana, ta Yeisu ivahali, ¹³ na amwaha daodaowena aiwa ana ita dova damaya maluguna i'itane, eeta ilau vahalinai yo nuwanuwana ebeha ainona i'ai, na hesi i'itayawa lugu a'avana, wuwuna aiwa ai'aino howola yadi hauga. ¹⁴ Eeta Yeisu aiwanane iwalo yagai, iwalo, 'Havena hinage u'ai'ainouyo yo tomowa alimwena hi'ai'ai'. Ta yana walo teina ana taumulitao hibebeleine.

Yeisu taugimwala iheusilidi vada tapwalolo holanaena

(Madiu 21:12-17; Luke 19:45-48; Yoni 2:13-22)

¹⁵ Haugana Yelusalem ainai hilaoma, na vada tapwalolo mwala'ina holana i'luwu, na tauveгимwalao yo taugimwalao holanaena iheusili mahalavaedi, na mane ana tausenisiwo yadi tebeli i'oibuiyedi, na gabubu adi tauveгимwala yadi abamiya hinage i'oibuiyedi. ¹⁶ Na hinage vada holana ilaugagayowei yo havena tomowa mayadi maketi hilaulau vada holanaena. ¹⁷ Na ive'itadi iwalo, 'Buki Ve'ahihi ainai Yaubada yana walo hilelelene amhanapuiya'o, iwalo, "Yagu vada mata hiyogaei vada aba'awanoi tomowa maudoidi vehabadi", na omiu am'abigwaipile yami aba'aivavali'.

¹⁸ Na taupwaoliwo mwala'idi yo lolina ana tauve'itao Yeisu yana paihowa teina wasana hibenalei, na himodi'iniyei, ta hinuwanuwatuwu vedova na hi'oiye mwalowoi, na hesi nigele howahowadi wuwuna himeheuhei na hinage Yeisu yana ve'ita tomowa maudoidi nuwadi ivai.

¹⁹ Na bada imasigili'o, ta Yeisu mayana taumulitao Yelusalem hilaugabaei, ta Betani ainai hilalaune.

Aiwawa Yeisu iwawalo yagaiwa iwelai

(Madiu 21:20-22)

²⁰ I'ahubena na hitowolo habi wuyo Yelusalem, ta amwahai hilaulau, na Yeisu aiwawa iwawalo yagaiwa hi'itaya'o bada iwelai'o. ²¹ Eeta Pita Yeisu yana walo yagaiwa inuwatuwui ta iwalo, 'Taubada u'ita aiwawa uwawalo yagaiwa bada iwelai'o'.

²² Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Ebe yami yemidi ammwaui Yaubada ainai, omiu hinage paihowa wahiwhiyaladi ampaihowaidi. ²³ Hinage yawalo moiha alimiyai ebe yaiya owa nigele uyavenuwabwau na hesi uyemiyemidi yo hava uwalowe mata imahalava ta'i, ebe oya tenem uloinaei yo uwalo, "Umiyadobi uhanene ni'uwai," yam walone i'awa abiye ta'i.

²⁴ 'Eeta yawalo alimiyai ebe hava am'awanoiyei Yaubada ainai amyemidi ta'i, ta howola abo amlobai. ²⁵⁻²⁶ Hinage ebe am'awanoi Yaubada ainai ami geluwo yadi pwanoliwo amnuwahamuidi ebe hava yadi mumuga alimiyai, yo teina ainaena Tamada galewai omiu hinage yami pwanoliwo inuwahamuidi.'

Yeisu yana lolina vehabana

(Madiu 21:23-27; Luke 20:1-8)

²⁷ Hinage hiwuyoma Yelusalem, ta Yeisu vada tapwalolo mwala'ina holana i'lowolowouhi, ta taupwaoliwo mwala'idi yo lolina ana tauve'itao yo hinage babadao hilaoma, ²⁸ ta Yeisu hipanivilaei, hiwalo, 'Towaho, yaiya yana lolinaena ta teina dova upaipaihowaine?'

²⁹ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Mugai yapanivila alimiyai na ebe amyemaiha, yau hinage yawalo auligomiu yagu lolina vehabana. ³⁰ Yagu panivila teina: Yaiya yana lolinaena ta Yoni tau'abiye bapitaiso ipaipaihowane? Yaubada? bo nuwana ehebo tomowa?'

³¹ Na hibom aidiyai hi'awa pa'ipa'i'uyowedi, hiwalo, 'Yana walo vedova mata tayemaihane? Ebe tawalo, "Yaubada ainaena", mata iwalouyoma yo iwalo, "Abo! Hava yede vehabana ta Yoni nigele amyemidiyei?" ³² Na ebe tawalo, "Tomowa ainaena", mata boda hi'waunihanihaegita.' Wuwuna tomowa bagibagilidi Yoni hiyemidiyei ebeha iya tauwalo mahalava moiha.

³³ Eeta Yeisu yana walo hiyemaiha hiwalo, 'Nigele ayahanapui'.

Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Yau havena hinage alimiyai yawalowalo mahalava yaiya yana linaena ta teina dova yapaipaihowaine'.

12

Taubada yana tanovi ana taupaihowao

(Madiu 21:33-46; Luke 20:9-19)

¹ Yeisu iwalo vegevediyedi, iwalo, 'Ehebo towaho yana tanovi i'umai gileipa a'ava na abwalu ipaihowai, ta gileipa yana abatam ipaihowai, na vada tanovi holanai i'a'abine, eena yana taupaihowao iloinaedi ta hi'ita'ita avivini, na iya ilau'o hali tupwai.

² 'Na bada ai'aino ana hauga, ta taubadanane yana hevali ehebo ive-tamalei ta ebeha gileipa ainona tanovi ana tau'ita aviviniwo aidiyena ivaidima. ³ Ilaulau ta nigele hiyamohei, na hesi hi'abi avivini ta hi'aitutuwei, na nimanima a'avana hivetamalei ta iwuwuyone.

⁴ 'Taubadanane yana hevali bwauna hinage ivetamalei, ta hinage ilau aidiyai, ta hitalai vahunai, na mayana hinimaya ilalau gwaipilene.

⁵ 'Hinage tonugana ivetamalei aidiyai ta hi'oiye mwalowoi. Na hinage bagibagilidi ivetamaleidi aidiyai, ta tupwadi hitalaidi na tupwadi hi'oiye mwalowoidi, na hinage dova bagidagilidi hi'abiye yababadi.

⁶ 'Tenem ainai ehebo ta'i imiyamiya, iya natuna moiha, dova hinage ivetamalei aidiyai, yana nuwatuwu iwalo, "Iya ta'i natugu, mata hive'ahihiyei".

⁷ 'Ta natunawa imahalava aidiyai, na tau'ita aviviniwo hibom aidiyai hiwalo, "Taubada teina natuna ilalaoma, na ebe ta'oiye mwalowoi, mata tanovi teina maudoina taloina". ⁸ Eeta hi'abi avivini ta hi'oiye mwalowoi, na tanovi ainaena higabae mahalavae.'

⁹ Yeisu i'aubabada i'ovi, na ipanivila aidiyai iwalo, 'Hava mata taubadanane ipaihowai? Moiha taubadanane mata ilaoma yo taupaihowaowa i'oiye mwalowoidi, eena tanoviwa tau'ita avivini vagadi imohedi.'

¹⁰ Yeisu hinage walo vegevededi Buki Ve'ahihi ainaena iwalo mahalavaei iwalo, 'Amnuwatuwu avivini Buki Ve'ahihi iwalo mahalava teina dova: "Logidiwa mwalona tau'abi vada hita'wata'wataeiwa, na teina hauga bada hivetowoloya'o yo ivelogidi mugai, na logidi maudoidi in-amwanamwa gabaedi.

¹¹ Teina Yaubada yana paihowa abanuwapwanopwano alidai." '

¹² Yeisu yana walo vegevedei teina taupwaoliwone mwala'idi yo Palisiwone hibenalena'o ta hihanapuiya'o ebeha hiya ta'i vehabadi i'au'aubabadane, ainaede tupwana amwa'amwaha hibehebeha yo ebeha hi'abi avivini, na hesi nigele hiya'abi avivini wuwuna himeheuhi boda aidiyai. Ta hilauvehulu ta hilalaune.

Sisa yana takesi

(Madiu 22:15-22; Luke 20:20-26)

¹³ Eeta tautaubadaone tupwadi Palisiwone yo hinage Helodi yana bodao hivetamaleidi Yeisu ainai yo ebeha panivilaena hi'oyamaei ta yana lauhapuli hilobai.

¹⁴ Hilaoma Yeisu ainai ta hiwalo, ‘Taubada, bada ahanapuiya’o ebeha owa tauve’ita moiha, na tomowa yadi wahiyala vehabana nigele uyameheuhi, na hesi walomoiha uwalo mahalava ehebo ehebo tomowa maudoidi aidiyai, neta Yaubada yana amwaha uve’ita moiha. ¹⁵ Vedova, howahowana yo Wasawasa Sisa vehabana takesi tamwauwi, bo havena? Na Yeisu yadi oyama bada ihanapuiya’o, ta iwalo, ‘Hava vehabana amtototowoi gaune? Abo hola manenane amvaiyama yo ya’ita.’

¹⁶ Eeta mane siliba ehebo himomoheine. Na Yeisu iwalo, ‘Mane teina ainai yaiya ‘alu’aluwana yo yehana?’

Na hiwalo, ‘Wasawasa Sisa’.

¹⁷ Eeta Yeisu iwalo, ‘Ehe dova neta ebe Sisa yana paula ammohe sisa ainai, na ebe Yaubada yana paula Yaubada ammohei’.

Na Yeisu yana walo teina vehabana nuwadi ipwanopwano mwala’ina.

Taumwalowoi yadi towolouyo

(Madiu 22:23-33; Luke 20:27-40)

¹⁸ Hinage Sadusiwone hilaoma Yeisu ainai, hibom nigele hiyayemidi taumwalowoi yadi towolouyo vehabana, ta hipanivila hiwalo, ¹⁹ ‘Taubada, ada loina teina dova Mosese ileleya’o, iwalo, ‘Ebe ehebo towaho itawahola na nigele natuna na imwalowoi, towahonane tahina hiwapenane baidana hitawahola, na ebe waihiunane natunao ilabahidi taumwalowoiwa aivelaheano”.’

²⁰ Na aba’ita himohei hiwalo, ‘Ehebo towaho matahinao himiyamiya adi bagibagili hitau 7, na adi tautuwane itawahola, na mulitai mwanenane nigele iyalabalaba na towahonane imwamwalowoine. ²¹ Eena hinage tahina vahalinaena hiwapenawa itawaholai, ta hinage dova nigele iyalabalaba na imwalowoi. Hinage tahina vahalinaena hiwapenane itawaholai ta dova nigele iyalabalaba na imwalowoi. ²² Dova bada tahinao maudoidi hiwapenane hitatawaholaine na himwamwalowoine, na nigele hinage natudiayo; na mulitai hiwapewa imwamwalowoine. ²³ Eeta towolouyo ana haugai waihiunane mata aiteya towaho mwanena moiha? Wuwuna maudoidi bada hitawaholaiya’o.’

²⁴ Na Yeisu panivila teina iyemaiha, iwalo, ‘Neta yami pwanoli, wuwuna Buki Ve’ahihi nigele amyahanapui, na hinage Yaubada yana wahiyala nigele amyahanapui. ²⁵ Towolouyo tuluhanai tomowa nigele hiyatawatawahola, na hesi yadi miya tausagenawasaone galewai dova. ²⁶ Mwalona Yaubada iwalo Mosese ainai towolouyo vehabana, ebe Buki Ve’ahihi amvahili am’ita lobai, hauganane Mosese balabala awawai ilaulau na Yaubada aiwa lohawahawawalina ainaena Mosese ainai iwalo, ‘Yau Abelaham yana Yaubada, na Aisake yana Yaubada, na Yakobo yana Yaubada”. ²⁷ Ainaena Yaubada nigele tomowa mwalomwalowoidi yadi Yaubada, na hesi tomowa mayawahidi yadi Yaubada, na omiu hava yami ve’itaone ginauli teina vehabana nigele moihana.’

Loinao mwala’idi

(Madiu 22:34-40; Luke 10:25-28)

²⁸ Hinage loina ana tauve’ita ehebo ilaoma, ta hiya yadi aubabada Yeisu baidadi ibenalena’o, ta yadi panivila adi maiha Yeisu ainaena ibenaledi’o hinamwanamwa alili, eeta iya hinage Yeisu ainai ipanivila, iwalo, ‘Taubada, loina maudoidi aidiyena aiteya loina mwala’ina?’

²⁹ Ta Yeisu iwalo, ‘Loina mwala’ina teina: “Omiu Isileliwone yagu walo teina ambenalei neta Yaubada yada Bada ehebo ta’i, ³⁰ ainaena ada Tauloina Yaubada uvelauwei atem maudoina ainaena na alu’aluwam

maudoina ainaena na yam nuwatuwu maudoina na hinage yam wahiyala maudoina aidiyena”.

³¹ ‘Na ehebo hinage loina mwala’ina teina, “Am geluwo uvelau aidiyai dova ubom uvelavelauyoigone”.

‘Loina bwauwone teina loina maudoidi himwala’i gabaedi.’

³² Loina ana tauve’itawa Yesu yana walo ibenalen’a, ta iwalo, ‘Taubada, yam walo neta walo moiha, ebeha iya ta’i Yaubada, nigele teya Yaubada iyamiyamiya. ³³ Howahowana tavelavelau ainai ateda maudoina ainaena, na yada nuwatuwu maudoina ainaena, na yada wahiyala maudoina ainaena, na hinage ada geluwo tavelavelau aidiyai dova ita tavelavelauyoigita. Loina bwauwone mwala’idi, na hesi lagulagu bo ai’ai tapwaopwaoliyedi Yaubada ainai, hiya nigele loina mwala’ina, awa?’

³⁴ Na Yesu towahonane yana walo ibenalen’a bada moiha, ta aidiyai iwalo, ‘Neta walo moiha, na owa Yaubada yana Abaloina vahalinai umamahalava’. I’ovi na tomowaowa Yesu higagadaei, ta nigele teya iyapanivilauyo ainai.

Besinana iya Deivida yana huhu

(Madiu 22:41-46; Luke 20:41-44)

³⁵ Mulitai Yesu vada tapwalolo mwala’ina holanai ive’ive’ita tomowa aidiyai ta iwalo, ‘Vedova ta tupwana loina ana tauve’itao hiwalo ebeha Deivida tubunao ainaena Besinana towahona ilalaoma. ³⁶ Mwalona vehabana Alu’aluwa Ve’ahihi Deivida ive’ita, eeta Deivida Besinana i’awa Bada ainai, iwalo:

‘Yaubada iwalo yagu Bada ainai,

‘Nima tautuwaguwena umiya ana higa am alehao yamwau aituluwedi aem elauhanai’”.

³⁷ Deivida iya Besinana i’awa badaei, vedova yede ta Deivida tubuna ainaena mulitai abo Besinana ilaoma?’ Na boda maudoidi Yesu yana ve’ita nuwadi ivai.

Yesu loina ana tauve’itao i’awa yababaedi

(Madiu 23:1-36; Luke 20:45-47)

³⁸ Yesu hinage aidiyai iwalo, ‘Havena loina ana tauve’itao yadi mumuga ammulimitaedi, wuwuna hiya yadi laulau ta’i nuwanuwadi yo adi ale’owo daodaodi hili’wali’wadi na tomowa ahi’ahipudiyai hita’ita’i’ili ta ebe hiwalo vetuvehaedi. ³⁹ Na hinage nuwanuwadi abamiya namwanamwadi vada tapwaloto aidiyai yo hinage guyau adi hauga aidiyai nuwanuwadi yo vatavatai himiyamiya. ⁴⁰ Na hinage tomowa mehediya Yaubada ainai yadi awanoi daodaodi, na hesi yadi awanoine nigele namwanamwana, wuwuna atediyai hinuwanuwatuwu vedova mata hiwahiwapewo hi’oyamaedi, yo yadi tobwatobwa hivaidi. Ainaena howola abo Yaubada maiha yababana imohedi.’

Hiwape yana velau

(Luke 21:1-4)

⁴¹ Mulitai Yesu velau ana abamwau vahalinai imiyamiya, na wasawasao bagibagilidi yadi velau mwala’idi i’ita’itadi. ⁴² Na hinage hiwape wewelohena i’itane yana velau toea bwau a’ava imwamwauwine.

⁴³ Eeta Yesu ana taumulitao iyoga ahaidima, ta aidiyai iwalo, ‘Tenem, hiwapene yana velau maudoidi yadi velauwo imwala’i gabaedi. ⁴⁴ Wuwuna hibom yadi tupwao mwala’ina himiyamiya, na hesi hiwape tenem weweloheneana yana mane maudoina imwauwiya’o, ta nigele hinage teya yana tupwa iyamiyamiya ebe ainaena ana igimwala.’

13

Hauga vitaina howola abo imahalava (Madiu 24:1-14; Luke 21:5-19)

¹ Yeisu mayana taumulitao vada tapwalolo mwala'ina ainaena himalava, na ana taumulita ehebo ipanivila, iwalo, 'Taubada, u'ita vadao teina adi paihowa namwanamwa alili, gaima mwala'idi aidiyena hi'a'abidine'.

² Na Yeisu iwalo, 'Vadaone mwala'idi u'i'tadine mata maudoidi hilo'elo'edi na nigele teya tupwa uya'itauyoi'.

³ Mulitai Yeisu ilau Olibe oyana ainai na italumiyahiwa, na ainaena vada tapwalolo Yelusalem ainai ivinuvinunui, na Pita, Yemesa, Yoni yo Andulu hilaoma ta hibom Yeisu baidadi, hiwalo auli hiwalo, ⁴ 'Taubada, uwalo auligai aiteya hauga ainai vada tapwalolo mwala'ina hilo'e na aiteya ve'ive'ilala aidiyena ahanapui ebeha ginauliwone mata himahalava?'

⁵ Eeta Yeisu i'apuhini, yo aidiyai iwalo mahalava ta iwalo, 'Am'ita avivinogomiu, havena tomowa tupwadi hi'oya'oyamaegomiu. ⁶ Wuwuna howola abo tomowa bagibagilidi yehaguwena hilalaoma na ebeha oyamaena himugaiyegomiu, ta ehebo ehebo aidiyena hiwalo, "Yau Besinanane", na tomowa bagibagilidi himulitaedi. ⁷ Hinage wasa abo ambanaledi alehao vahalimiyai na amwaha daodaowai hibom hi'ale'alehauyoidi, havena am'alu'aluvagavaiyedi. Ginauliwone teina moiha ta'i mata himahalava mugai, na hesi bale'u yana aba'ovi ana hauga howola alili. ⁸ Howola abo vali boda yo vali boda hi'aleha, na hinage vali abaloina yo vali abaloina hi'aleha, na hinage mwani'ini' hisagena tupwa bagibagilidi aidiyai, yo hinage vahali mwala'ina himahalavama. Na ginauliwo teina hauga vitaina ana abavetuwuni ta'i.

⁹ 'Na omiu hesi am'ita avivinogomiu, mata tomowa hi'abi avivinogomiu, yo hilawegomiu lauvetala vehabana, yo vada tapwalolo aidiyai abo hisapigomiu, na hinage mata tauloinao yo tauwasawasawo mehediya hilawegomiu yo amtowolo na hilauvetalaegomiu. Wuwuna omiu ebeha yagu bodao, yo hinage wasagu aidiyai amwalo mahalavaei. ¹⁰ Mata wasa namwanamwana hiwalo mahalava mugaiyei tupwa maudoina aidiyai, na mulitai abo hauga yana aba'ovi.

¹¹ 'Na ebe tauloinao mehediya hivetowologomiu habi lauvetala havena am'alu'aluwagavai vedova mata am'aubabadane, na hesi mayami atepatu am'aubabada ta'i, wuwuna nigele ebeha omiu yami walo am'aubabadaei, na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi hauga tenem ainai walo imohegomiu, yo am'aubabada.

¹² 'Na hinage hauga hilalaoma aidiyai tomowa yadi huhu holanai aleha himahalava vehabagu, neta towaho tahina ihuhulaei yo hiyemwalowoi. Yo hinage dova tama natuna ihuhulaei yo hiyemwalowoi. Yo hinage hedaheda hinadiyao yo tamadiyao hihuhulaedi yo hiyemwalowoidi. ¹³ Yo tomowa maudoidi hive'alehaegomiu wuwuna omiu ebeha agu tauyemidiwo. Na hesi yayiyadiwo omiu vehabagu am'alama'i'ita ana higa hauga yana aba'ovi ainai, mata omiu ta'i awanamwanamwa amlobai.

Vitai mwala'ina (Madiu 24:15-28; Luke 21:20-24)

¹⁴ 'Howola abo omiu am'ita tomowa vagadiyao ginauli yababana na didi-gana moiha hivetowolodi tupwa ve'ave'ahihina ainai (ebe yayia walo teina ivahili ihanapui), hauga tenem ainai Yudeya ana taumiyaone howahowana ebe hidena oyai. ¹⁵ Na ebe yayia vatavatai imiyamiya, howahowana idena mwayamwayau, na havena iluwuluwuyo yana vadai yana tobwatobwa

habi avalaidi. ¹⁶ Yo ebe yaiya tanoviyai ipaipaihowa, havena iwuyowuyo ana ale'owa ilaugabaeiwa vehabana.

¹⁷ 'Hauga tenem ainai tauhiumao yo tauvehuhuwo mata hive'atemuyamuya. ¹⁸ Eeta maudoimiu am'awa'awanoi yo hauga namwanawana Yaubada imohegomiu yami hauga dena ainai, na havena gwaugwau ana haugai.

¹⁹ 'Ehe, hauga tenem ivitai ali'alili, wuwuna hauganane Yaubada bale'u ivetuwuni ainaena ta wau nigele teya hinage vitai tenem dova iyama-halava, na hauga hilalaoma aidiyai mata nigele teya vitai teina dova hiyamahalavauyo. ²⁰ Vitai tenem ana ahubenao ebe nigele Yaubada iya'abiye ahubalidi, mata tomowa maudoidi himwalowoi, na hesi Yaubada ahubenadine i'abiye ahubalidiya'o, neta iya yana tomowa ve'ave'ahadi vehabadi.

²¹ 'Tenem haugana ainai ebe yaiya alimiyai iwalo, "Besinana teina", na "tenem", havena amyemiyemidiyei. ²² Wuwuna Besinana oya'oyama yo tauwalo mahalava oya'oyama mata himahalava yo ve'ive'ilala wahi-wahiyaladi tomowa aidiyai hive'itaedi, yo aidiyena ebe howahowana Yaubada yana bodao ve'ave'ahadi hi'oyamaedi. ²³ Na omiu hesi am'ita aviniginomiu, wuwuna ginauliwone teina vehabadi bada yawalo mahalava mugaiyedi'o alimiyai.

Yeisu yana wuyoma

(Madiu 24:29-31; Luke 21:25-28)

²⁴ 'Hauga vitaiwa i'ovi na mulitai mahana iguguyou, yo hinage wai'ena yana masele iboho, ²⁵ na utui galewaena hibe'uma yo ginauli maudoidi galewai himiyamiya yadi wahiyala hitapiya.

²⁶ 'Hauga tenem ainai taumiya bale'uwone maudoidi yau Tomowa Moihagu hi'itagau yaloyalovi aidiyena ya'ai'aituluma mayagu lolina wahi-wahiyalana yo mayagu wasawasa pigapigabuna, ²⁷ eeta yagu tausagenawasaone yavetamaledi yo yagu boda ve'ave'ahadi hitau'ahaidima bale'u yo galewa yo yaumai maudoidi yadi abalaoma aidiyena.

Aba'ita hapelo ainaena

(Madiu 24:32-35; Luke 21:29-33)

²⁸ 'Aba'ita hapelo ainaena yave'itagomiu. Ebe hapelo lugudi vauvaudi imwaumwauwidi amhanapuiya'o ebeha ehive ana hauga vahalinai. ²⁹ Ta hinage ve'ive'ilalaowa alimiyai bada yawalo mahalavaedi'o, ebe aiteya hauga amlobaidi amhanapuiya'o ebeha yagu hauga wuyoma imama-halava. ³⁰ Yawalo moiha alimiyai, yaso teina mata nigele amya'ovi ana higa ginauliwone maudoidi himahalava.

³¹ 'Howola abo galewa yo bale'u hisawali, na yagu walowone nigele howahowana hisawali.

Yana laoma ana hauga nigele tauhanapuina

(Madiu 24:36-44)

³² 'Nigele teya yaiya iyahanapui aiteya hauga nuwana ahubena ainai yawuyoyoma, na hinage tausagenawasaone galewai nigele hiyahanapui. Yau hinage nigele yayahanapui. Na hesi Tamagu ibom ta'i ihanahanapui. ³³ Eeta am'ita avivini wuwuna yagu hauga wuyoyoma nigele amyahana-pui.'

³⁴ 'Aba'ita hinage Yeisu imohedi iwalo, 'Ebe ehebo taubada yana vada habi laugabaina yo ilalau vali tupwai. Mulitai abo ilau, yana taupaihowao ehebo ehebo yadi paihowa imohedi, na iloinaedi yo ebeha yana vada hi'ita avivini, na hinage vada ana awa'eda ana tau'ita avivini ainai iwalo,

“Havena u'eno'eno, na hesi u'ita'ita avivini ili'ilimani”. ³⁵ Eeta howahowana am'ita'ita avivini yo amha'waha'waigau, wuwuna dova vada taniwagana yana laoma ana hauga nigele amyahanapui, nuwana lavilaviyai, nuwana boniyaiyena, nuwana i'ahu'ahubena, nuwana malatomtomwena. ³⁶ Havena am'eno'eno, mata dova ta yamahalavama na yave'aluwa gavaigomiu.

³⁷ ‘Yagu loina teina omiu alimiyai na tomowa maudoina aidiyai, am'ita avivini ili'ilimani.’

14

Babadao nuwanuwadi yo Yeisu hi'oiye mwalowoi

(Madiu 26:1-5; Luke 22:1-2; Yoni 11:45-53)

¹ Buidi'wa guyauna ana abanuwatuwu avivini ebe imahalava, ahubena bwau tuluhadiyai. Guyaunane ainai pwalawa a'ava, nigele ana abiye seseha hi'ai'ai. Na taupwaoliwo mwala'idi yo loina ana tauve'itao hinuwanuwatuwu behabeha vedova Yeisu ebe hi'oyamaei yo ebeha hi'abi avivini na hi'oiye mwalowoi, ² na hiwalo, ‘Havena guyaune holanai Yeisu ta'abi'abi avivini, mata dova ta tomowa himanini alidai na hi'alehaegita’.

Waihiu Yeisu iyewoloi dalava Betani ainai

(Madiu 26:6-13; Yoni 12:1-8)

³ Yeisu howola Betani ainai imiyamiya Saimoni yana vadai, iya mwalona taulepele ehebo. Na hauganane ainai Saimoni yana vadai i'ai'ai, ena waihiu ehebo mayana woloi iluwu, ta woloinane yehana nadi, ana maiha mwala'ina, na ana gaimapatu namwanamwana moiha, na waihiunane gaimapatu awana i'oiwowoli na woloinane Yeisu vahuna ihihiwaine.

⁴ Na tupwana tomowa hi'itane, ta waihiune hi'ulumiyanei, hiwalo, ‘Hava vebabana woloina iyepaipaiheine? ⁵ Howahowana ebe woloinane ivegimwalaei na ana maiha 300 kina dova ivai, na imohedi wewelohe aidiyai.’ Eeta waihiunane hiwawaloweine.

⁶ Na Yeisu iwalo aidiyai, iwalo, ‘Badagi, amlaumwau. Havena waihiune am'abi'abiye dou, wuwuna yana hagu aliguwai inamwanamwa alili. ⁷ Wewelohewone amwalowalowedine hauga maudoina vahalimiyai himiyamiyane, yo ebe nuwanuwamiu aiteya hauga na amhaguidi, amhaguidi ta'i. Na yau hesi nigele mata hauga daodaona baidamiu tayamiyamiya. ⁸ Na waihiu teina hava dova ipapaihowaine aliguwai, neta taugu ivewoloi mugaiyei habi atububunigau agu mwau magaiyai vebabana. ⁹ Na yawalo moiha, howola abo wasagu ana guguya tomowa hibenalei bale'u maudoina ainai, na hinage waihiu teina yana paihowa aliguwai wasana hi'aubabadaei.’

Yudasa yana talam Yeisu ana huhula vebabana

(Madiu 26:14-16; Luke 22:3-6)

¹⁰ Yeisu ana taumulita ehebo hitau 12 aidiyena iya Yudasa Isakaliyota, ilau taupwaoli mwala'idi aidiyai na nuwanuwana na Yeisu aidiyai ihuhulaei. ¹¹ Na Yudasa yana walo hibenalena'o, ta hiyaliyaya na ainai hiwalo yemidi yo ebe ana maiha himohei. Eeta Yudasa hauga namwanamwana iha'waha'wai, ta ebe Yeisu ihuhulaei aidiyai na hi'abi avivini.

Yeisu mayana taumulitao hi'ai'ai

(Madiu 26:17-25; Luke 22:7-14; Yoni 13:21-30)

¹² Buidi'wa guyauna holanai pwalawa a'avana nigele ana aba'abiye seseha hi'ai'ai, na gyaunane ana ahubena mugamugaina ainai, lamiwo hiwunuidi, Buidi'wa ana abanuwatuwu abivini vebabana. Na ahubenanane

ainai Yaisu ana taumulitao hiwalo auline, hiwalo, 'Taubada, havaidova ainai nuwanuwam yo Buidi'wa guyauna vehabana a'atububuni?'

¹³ Eeta ana taumulitao bwau ivetamaledi na iwalo aidiyai, 'Amlau Yelusalem yo ebe towaho ehebo mayana abagoi we'aha i'ava'avalai amlobai towahonane tuluhanaena amlau, ¹⁴ yo baidamiu amluwu vadai, na vada taniwagana amwalo ainai, amwalo, "Yama tauve'ita teina dova iwawalone: Aiteya tupwa utalamwei yo ainai ma'agu taumulitao Buidi'wa ai'aina a'ai?"

¹⁵ Ta mata tupwa atu'atububunina ewai ive'itagomiu, na tenem ainai Buidi'wa ai'aina am'atububuni vehabada.'

¹⁶ Eeta taumulitaone hilau dalava Yelusalem ainai, na hava Yaisu dova ginauli iwawalowediwa maudoidi hilobaidi, na vadanane ainai Buidi'wa ai'aina hi'a'atububunine vehabadi.

¹⁷ Na lavilaviyena Yaisu mayana taumulitao hilaoma, ¹⁸ na hitau 12 himiya habi ai, na yadi aine holanai Yaisu iwalo aidiyai, 'Augeluwu, yawalo moiha neta ehebo towaho, teina ta'i baidada ta'ai'aine, mata iya muhamuhana ihuhulaegau'.

¹⁹ Na Yaisu yana walo teina vehabana hinuwavitai na ehebo ehebo Yaisu ainai hiwalo, 'Taubada yaiya neta? Nuwana yau?'

²⁰ Na Yaisu iwalo, 'Agu tauhuhulane omiu amtau 12 alimiyena, na iya baidagu gaeba ehebo ainaena a'ai'ai. ²¹ Yau Tomowa Moihagu, howola abo yalau amwahanane mugai Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalavaina'o, na hesi agu tauhuhulane ive'atemuyamuya ta'i, inamwanamwa ebe mwalona hinana havena ilabalabahi, wuwuna yana tubui ainaena ive'atemuyamuya yana paihowa yababana vehabana.'

Yaisu yana ai

(Madiu 26:26-30; Luke 22:15-20; 1 Kolinita 11:23-25)

²² Howola hi'ai'ai, na Yaisu ai'ai ivai, na vehabana i'awa yauwedo, ta itomwahi na imomohedine, iwalo, 'Teina tangu amvai na am'ai'.

²³ Na hinage waini mavedina ivai, ta vehabana i'awa yauwedo Yaubada ainai, na hinage imomohedine, ta maudoidi hinunumane. ²⁴ Na hinage iwalo aidiyai, 'Teina 'wahinagu isagesagena tomowa bagibagilidi vehabadi, neta waloyemidi vauvauna. ²⁵ Na yawalo alimiyai hauga teina yo tuluhanai waini teina havena ainaena yanumanumauyo na ana higa waini vauvauna yanuma Yaubada yana tupwai.'

²⁶ Eeta wali ehebo hiwaliyei i'ovi na himahalava ta hihae oya Olive ainai.

Yaisu iwalo mahalava Pita yana uvala vehabana

(Madiu 26:31-35; Luke 22:31-34; Yoni 13:36-38)

²⁷ Yaisu iwalo aidiyai, 'Mata maudoimiu amdenda vehulugau, dova Buki Ve'ahihi yana walomahalava, iwalo, "Tau'ita'ita sipi ya'oiye mwalowoi, na sipiwone hitaubudebudeyanaedi". ²⁸ Na yagu towolouyo tuluhanai Galili ainai yalau, na omiu tuluhaguwena abo amlaowa.'

²⁹ Na Pita iwalo, 'Mata maudoidi hitauvehulugo, na yabom baidam'.

³⁰ Na Yaisu Pita iwalo ainai, 'Yawalo moiha, mata masigiliyena mulitai abo am'am idou mai bwau, owa mata uuvalaegau mai tonuga'.

³¹ Na Pita mayana walo wahiyala iwalo, 'Taubada, mata nigele yayauvalaego. Ebe hi'oiye mwalowoigo yau hinage baidam hi'oiye mwalowoigita'. Taumulitao maudoidi dova hiwawalone.

Yaisu Getesemani ainai i'awa'awanoi

(Madiu 26:36-46; Luke 22:39-46)

³² Mulitai hilalaune ehebo tupwa ainai, yehana Getesemani, na ana taumulitao aidiyai iwalo, 'Teina ainai ammiyamiya, na yau ya'awanoi Yaubada

ainai'. ³³ Na hitau tonuga baidanao ilalauvaidine, hiya Pita yo Yemesa yo Yoni, na Yesu mayana atehawawali na mayana nuwavitai, ³⁴ iwalo aulidi iwalo, 'Ategu imuyamuya mwala'ina, nuwana mata yamwalowoi, eeta teinai amha'waha'wa na am'ita'ita auhi.'

³⁵ Na Yesu iwutuhæ tupwana, na ibe'u aitulu ta i'awa'awanoi ebe howahowana muya teina Yaubada ivaivehulu, ³⁶ iwalo, 'Tamagu, paihowa maudoina howahowam, nuwanuwagu yo muya vedina teina aliguwena uvaivehulu, na havena yau yagu nuwatuwuwena, na owa hesi yam nuwatuwuwena upaihowai'.

³⁷ Hauganane ilau gwaipile hitau tonugaowa ilobaidi bada hi'eno i'iwahi'o, na Pita ainai iwalo, 'Saimoni, vedova ta u'eno'enone. Nigele howahowana na hauga ahu'ahubalina ainai u'ita'ita auhi awa?'

³⁸ Na hinage iwalo maudoidi aidiyai, 'Howahowana ebe mehemihi hihilalawa na am'awa'awanoi, ta ebe havena Tomodulele itowotowigomiu. Moiha ta'i, alu'aluwamiu nuwanuwana, na hesi taumie hitapiya.'

³⁹ Na Yesu iheuyo ta yana awanoiwa ibwabwauwine.

⁴⁰ Haugana Yesu ilau gwaipile ana taumulitao aidiyai, hinage ilobaidi hi'eno i'iwahi'o, wuwuna mehedi bada i'eno'eno alili, eeta ivanoidi, ta hitowolo mayadi hinimaya, na nigele hava hiyawalowe.

⁴¹ Na Yesu hinage iheuyo ta i'awanoi, na yana wuyoma tonugana ainai ilobaidi hi'eno i'iwahi'o ta iwalo aulidi, 'Vedova howala am'eno'eno na am'ai'aiyawasi, awa? Na am'ita yau Tomowa Moihagu yagu hauga huhula tauyababao aidiyai bada imahalava'o. ⁴² Amtowolo na talau, wuwuna agu tauhuhulawa bada teina ilalaoma.'

Yesu ana abi'avivini

(Madiu 26:47-56; Luke 22:47-53; Yoni 18:2-12)

⁴³ Yesu howala i'au'aubabada na Yudasa imamahalavane, (iya Yesu ehebo ana taumulita hitau 12 aidiyena). Na taupwaoliwo mwala'idi yo loina ana tauve'itao yo babadao tau'alehao hivetamaledi Yudasa baidadi ta ebe Yesu hi'abi avivini, na tau'alehaone mayadi elepa ale'aleha yo wepwasiwo hilalaomane.

⁴⁴ Na Yudasa bada ve'ive'ilala imohedi'o, iwalo, 'Ebe yaiya ya'atuhapwali neta Yesu, na am'abi avivini na am'ita avivini yo talawei'. ⁴⁵ Eeta Yudasa ilaoma Yesu ainai na iwalo, 'Bada', na i'a'atuhapwaline. ⁴⁶ Ta tau'alehauwa hilaoma na Yesu hi'a'abi avivinine.

⁴⁷ Na ehebo aidiyena Yesu vahalinai itowotowolo yana elepa ale'aleha inili wunihi, ta taupwaoli mwala'ina yana taupaihowa talinana itom vehulune.

⁴⁸ Na Yesu iwalo aulidi, iwalo, 'Vedova yau yami tau'aivavali, ta mayami elepa ale'aleha yo mayami wepasi amlalaomane habi abimomohigau? ⁴⁹ Hava wuwuna ta nigele amya'abi avivinigaune ahubena maudoina ahi'ahipumiyai yamiyamiya vada tapwalolo ainai yave'ive'ita tomowa aidiyai? Eeta ginauli teina himahalava'o na ebe Buki Ve'ahihi yana walomahalava iyemala moiha.'

⁵⁰ Hauganane ainai Yesu ana taumulitao maudoidi hidena vehulu. ⁵¹ Na ehebo towaho hevahevalina ma'ana ale'o daodaona ibom Yesu imunulitaeine, na tau'alehao nuwanuwadi hi'abi avivini, ⁵² na hi'abihapuli ta ana luwuluwu a'ava hivai na mabugebugewana idedenane.

Yesu hilawei tauloinao aidiyai

(Madiu 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; Yoni 18:13-14)

⁵³ Yeisu hilauvai ta hilawei taupwaoliwo yadi tauloina yana vadai, vadanane ainai taupwaoli mwala'idi yo babadao, yo loina ana tauve'itao hitautau'ahaiyama. ⁵⁴ Hinage Pita amwaha daodoowena Yeisu imumuli-taeine, ta ilaoma taupwaoli mwala'inawa yana dalavai. Ta Pita tau'ita aviviniwowa baidanao himiyamiya aiwa ainai himwaimwaibwa.

⁵⁵ Na taupwaoli mwala'idi yo tau'ulewahiwo nuwanuwadi Yeisu ana tauve'ewao hibehaedi ta yadi ve'ewa ainaena Yeisu hi'oiye mwalowoi, na nigele teya hiyalobai. ⁵⁶ Wuwuna tauve'ewa bagibagilidi hiwalowalo mahalava na hesi yadi walomahalavane nigele hiyatoyatoyawa. Hiya maudoidi bada tau'oyamao. ⁵⁷ Na tupwadi hitowolo ta Yeisu hive'ewa oya'oyamaei, hiwalo, ⁵⁸ 'Yeisu yana walo ehebo abebenaleine iwalo, "Vada tapwalolo teina tomowa hi'a'abine, howola mata yalo'evehulu na ahubena tonuga aidiyai ya'abiuyoi, na hesi nigele tomowa nimadiyena?".' ⁵⁹ Na yadi ve'ewao ginauli teina vehabana, nigele hiyatoyatoyawa.

⁶⁰ Teina ainaena taupwaoli mwala'ina itowolo mehediyai, na Yeisu ipanivilaei iwalo, 'Nigele teya yam maiha awa? tomowa tenem yadi ve'ewao alimwai bada ubenaledi'o?' ⁶¹ Na Yeisu bada inobu, nigele iyawalo. Na hinage taupwaoli mwala'inawa Yeisu ainai ipanivilauyo, iwalo, 'Vedova, owa Yaubada Natuna yo Besinana towahona, bo nigele?'

⁶² Na Yeisu iwalo, 'Ehe, yau Tomowa Moihagu, na howola abo am'itagau Tauwahiyala moiha nima tautuwanai yamiyamiya, na hinage galewa yaloyalovinao ewadiyena yalaolaoma'.

⁶³⁻⁶⁴ Eeta taupwaoli mwala'inawa imodi'ini moiha, ta ibom ana ale'o ipupulihine, na iwalo, 'Yana walo yababana ambenalena'o? Moiha towaho teina Yaubada ihinali. Badagi, havena ana tauve'ewao hinage hiwalowalo yana lauhapuliwo vehabadi. Na vedova yami nuwatuwu Yeisu vehabana?' Maudoidi hiwalo, 'Ilowoinanei na imwalowoi'.

⁶⁵ Tenem ainai tupwadi tomowa Yeisu hihowai, na mehena ale'owena hihuma na hisapi mayadi talawahi, hiwalo, 'Uwalo yaiya itatalaigone?' Na tau'alehaone Yeisu hi'abi avivini ta hitalatalai na hilawelawei.

⁶⁶ Na Pita howola gelegeleyai imiyamiya, na taupwaoli mwala'ina yana taupaihowa vahavahalana ehebo imamahalavane, ⁶⁷ ta Pita i'ita imwaimwaibwa, eeta waihiune Pita ivinuvinunui ta iwalo, 'Yeisu towaho Nasaleti, owa baidam ammiyamiya, awa?'

⁶⁸ Na Pita iuvala iwalo, 'Ginauline uwawaloweine nigele yayahanapui'. Na Pita idena ta tupwana imahalava.

⁶⁹ Na vahalawa Pita i'ainimaveleleyei taumiyaone aidiyai, iwalo, 'Towahone tenem iya Yeisu yana boda ehebo'.

⁷⁰ Na Pita ibenalei ta iuvalauyo iwalo, 'Yau nigele'.

Hauga ubwa'ubwana tuluhanai tauvinunuwone Pita hiwawalo auline, hiwalo, 'Moiha ta'i u'oyama, owa Yeisu yana boda ehebo, wuwuna owa towaho Galili'.

⁷¹ Na Pita i'awa tamada, na walo yababana ainaena iyogahae iwalo, 'Yeisu iya vehabana amwalowalo, yau nigele yayahanapui, Tamada!' ⁷² Na hauga tenem ainai am'am idou bwauna, na Pita inuwatuwu avivini Yeisu yana walowa ebeha, 'Mulitai abo am'am idou mai bwau, owa mata uvalaegau mai tonuga'. Na hinage Pita yana oyama yababanawa inuwatuwui, ta mehelinona hisigena.

15

*Yeisu yana lauvetala Pailato mehenai
(Madiu 27:1-2, 11-14; Luke 23:1-5; Yoni 18:28-38)*

¹ I'ahu'ahubena na taupwaoliwo mwala'idi yo tau'ulewahiwo yo loina adi tauve'itao yo tauloinao maudoidi hitau'ahaiyama ta hiloiloina Yeisu vebabana, na nimana hipaidi ta hilalaweine tauloinane Pailato ainai, ta ebeha Pailato iya iloina.

² Na Pailato Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Uwalo mahalava owa Yudeya yadi tauwasawasa?'

Na Yeisu iwalo 'Neta bada uwalo'o'.

³ Ta taupwaoli mwala'idiwa ginauli bagibagilidi vebabadi Yeisu hiveve'ewaine. ⁴ Eeta Pailato Yeisu ipanivilauyoi, iwalo, 'Vedova ta nigele yam maihane? Walo mahalava teina, am ve'ewa vebabana ubenalena'o?'

⁵ Na Yeisu nigele teya hinage yana walo. Ainaena Pailato nuwana ipwanopwano mwala'ina.

Hiloina ebe Yeisu hi'oiye mwalowoi

(Madiu 27:15-26; Luke 23:13-25; Yoni 18:38-19:16)

⁶ Bolimai ehebo ehebo, Buidi'wa guyauna ana hauga ainai, loina himwauwi neta vada paipaiyena ehebo tomowa ilivahi vebabadi na imahalava, ebe iya boda hivesinuwaai. ⁷ Hauga tenem ainai tupwadi Loma adi tau'alehao vada paipaiyai himiyamiya, wuwuna nigele nuwadi Loma yadi loina, ta hi'alehaidi, na ehebo yehana Balabasi alehane holanai tomowa i'oiye mwalowoidi. Eeta Lomaone Balabasi ma'ana geluwo hi'abi avivinidi ta vada paipaiyai himwamwauwidine.

⁸ Ta boda hitau'ahaiyama, na hi'awanoi Pailato ainai, hiwalo, 'Howahowana yo ehebo towaho ulivahi vahabamai, dova yama awanoi upaipaihowai bolimai ehebo ehebo aidiyai?'

⁹ Na Pailato iwalo aulidi, 'Nuwanuwamiu ebe Yudeyaone yami tauwasawasa yalivahi vebabamiu, awa?' ¹⁰ Wuwuna Pailato ihanapuiya'o ebeha taupwaoli mwala'idi yadi alomagiliyena Yeisu hilauvaiyama habi oiyemwalowoina.

¹¹ Na hesi taupwaoli mwala'idi bada tomowa nuwatuwu yababadi hivenuwamwauwedi'o aidiyai, ainaena Yeisu hita'wata'wataei na Balabasi hesi yehana hi'ata'atai na ebe ilivahi vebabadi.

¹² Na Pailato iwalo aulidi iwalo, 'Hava nuwanuwamiu ebeha omiu Yudeya yami tauwasawasa ainai yapaihowai?'

¹³ Na hilohagali, hiwalo, 'Aiwa lagalagana ainai tatutuye patu!'

¹⁴ Na Pailato iwalo, 'Hava yede yana pwanoli ta ebe mwalowo ilobai?'

Na hiyoga mwalamwala'i, hiwalo, 'Aiwa lagalagana ainai tatutuye patu'.

¹⁵ Eeta Pailato nuwanuwana yo boda i'abiye yaliyayadi ta Balabasi ilivahi, na yana tau'alehao iloinaedi yo Yeisu balavaiyena hisapi na mulitai abo hitutuye patu aiwa lagalagana ainai.

Tau'aleha Yeisu hi'abitalawahiyei

(Madiu 27:27-31; Yoni 19:2-3)

¹⁶ Pailato yana tau'alehao Yeisu hisapi na hilauvai ta yana vadai hiluluwuweine, neta tau'alehao yadi tupwa mwala'ina vada holanai, na tau'alehao yadi boda maudoidi hiyoga ahaidima. ¹⁷ Na wasawasao adi ale'o hawahawawalina ainaena Yeisu hiveveli'wane na ana pwaopwaomi talitali ainaena hi'abilawei ta ulu'ulunai himwamwauwine. ¹⁸ Na hi'abi'abitalawahiyei hiwalo, 'Yauwedo, owa Yudeya yadi tauwasawasa!'

¹⁹ Na hinage digona ainaena Yeisu vahunai higoha, na hihowahowai, na talawahiyena mehenai hipwagogo. ²⁰ Na yadi talawahi i'ovi, ta ale'o wasawasa ainaena hilivahi, na ibom ana ale'owa hivali'wauyoi, na himahalavaei habi tutuye patuna.

Yesu hitutuye patu aiwa lagalagana ainai

(Madiu 27:32-44; Luke 23:26-43; Yoni 19:17-27)

²¹ Dalava mwala'ina ainaena himahalava, ta ehebo Sailini towahona nu'ulaena ilaolaoma hilobai, ta hiloinaei na Yesu ana aiwa lagalagana i'avalai, towahonane yehana Saimoni, na iya Alekisana yo Luposi tamadi.

²² Yesu hilalaweine tupwa Goligota ainai (Goligota ana hanapu neta Ulu'ulu dalavana). ²³ Na mulamula himomoheine, neta waini mulo baidana yo ebe havena muya ilaulautowoi mwala'ina, na Yesu ita'wata'wataei.

²⁴ Eeta aiwa lagalagana bale'uwai himwauwi na Yesu ainai hitutuye patune, na ma'ana aiwa lagalagana hivetowolone. Mulitai tau'alehaowa Yesu ana ale'o hivaidi, ta hiveguyauwedi hibom aidiyai, na yadi veguyau dova kati ana ai'opi'opi ainaena, ta ebe yaiya imugai ana ale'o ehebo ivai.

²⁵ Haugana Yesu hitutuye patu neta malatomtom ana ahi'ahipu ainai.

²⁶ Na ana aiwa lagalagana ainai hilelelene, 'Yudeya yadi tauwasawasa'. Neta yana mwalowoi wuwuna.

²⁷⁻²⁸ Na hinage tau'aivavali bwau hitutuye patudi adi aiwa lagalagao aidiyai ehebo Yesu nimatautuwanaena na ehebo nima'eha'ehanaena.

²⁹ Na tomowa tupwadi amwahaena Yesu aiwa lagalagana ainai hi'abitawahiyei, na himalumaluwei hiwalo, 'Aha! Uwalo ebeha howahowam vada tapwalolo ulo'e, na ahubena tonuga aidiyai u'abiuyoi. ³⁰ Hola uhaguuyogo na aiwa lagalaganaena u'aituluma.'

³¹ Na hinage taupwaoli mwala'idi yo loina ana tauve'itao hibom aidiyai hiwalowalo gagasa, na Yesu hitalawahiyei hiwalo, 'Vali tomowa ihaguidi, na iya nigele! ³² Ibom ebeha Besinana na Isileli ana tauwasawasa, hola aiwa lagalagaena i'aituluma na ta'ita yo tayemidiyei.'

Na tau'aivavaliowa Yesu baidadi hitutuye patudiwa hinage yadi aiwa lagalagana hiyogalau na Yesu hiwalo yagai.

Yesu imwalowoi

(Madiu 27:45-56; Luke 23:44-49; Yoni 19:28-30)

³³ Mahana ala'alapwahiyei, tupwa maudoina iguguyou ta ana higa lavilaviyai. ³⁴ Na lavilaviyai Yesu alinana mwala'ina ainaena iyoga, na iwalo, 'Eloi, eloi lama sabakitani', na ana bui neta, 'Yagu Yaubada, yagu Yaubada, hava vebabana ulaugabaigaune?'

³⁵ Na tupwadi tomowa vahalinai hitowotowolo yana yoga hibenalei, ta hiwalo, 'Ambenalei Elaitiya iyogayogaeine'.

³⁶ Eena ehebo aidiyena isagena, ta balou ivai, na waini abe'abelena ainai iveda'wa, na ehebo aiwa mehenai iwomali, ta iveleleihini Yesu awanai, ta imala'u'uine. Na towahonane iwalo, 'Hola taha'waha'wa, nuwana mata Elaitiya ilaoma na aiwa lagalagaena ihagui'.

³⁷ Na Yesu iyoga mwala'ina, ta yawahina i'o'ovine.

³⁸ Na ale'owa vada tapwalolo ana biliwutuhi ilotapulihii bwau, ewanaena ta idobi duyanai.

³⁹ Na tau'aleha adi taumugai aiwa lagalagana mehenai itowotowolo Yesu yana mwalowoi ana ita teina dova i'i'itane, ta iwalo, 'Moiha towaho teina Yaubada Natuna'.

⁴⁰ Tupwadi waiwaihiu amwaha daodaowena hivinuvinu, neta Meli Magidalaena mayana waligea, iya Yosa yo tahina alomauna Yemesa hinadi, yo Salome hinage. ⁴¹ Hiya mwadona Yesu himulitaei na ana hipapaihowaine yana ta'ili Galili ainai, na tupwadi waiwaihiu hinage Galiliyena Yesu baidana hihaema Yelusalem ainai, maudoidi hivinuvinu.

Yesu ana mwau magaiyai

(Madiu 27:57-61; Luke 23:50-56; Yoni 19:38-42)

⁴² Bada lavilavi'o na hi'atububuni vali ahubena vehabana, neta Yudeyao yadi Tapwalolo. ⁴³ Eeta ehebo towaho Alimatiyaena, yehana Yosepa ilaoma, iya ehebo Yudeyaone yadi taumugai mayana yemidi, na iha'waha'wa aiteya hauga Yaubada bale'uwai ivetauloina. Yosepawa ilaoma na mayana atepatu iluwu Pailato mehenai, na Yesu tauna mwalomwalowoina i'awanoiyei yo ebe imwauwi magaiyai.

⁴⁴ Pailato i'aluwagavai, iwalo, 'Ae! Yesu bada imwalowoi'o?'

⁴⁵ Na towahonane iwalo, 'Oo, bada imwalowoi'o'. Eeta Pailato italam yo Yosepa Yesu tauna mwalomwalowoina ivavaine.

⁴⁶ Na Yosepa ale'o hewahewana igimwalai, na ivai, ta mayana taumulitao Yesu tauna mwalomwalowoina aiwa lagalagana ainaena hivai'aituluwenama, na ale'onane ainaena hihuhumane, na mulitai abo magari ainai himwamwauwine. Na magainane dova duluva gaima holana yatuyatu nonovaina, na gaima mwala'ina na po'upo'uwana ainaena magari awana himwau'auhine.

⁴⁷ Na Meli Magidalaena yo mayana waligeha, iya Yosa hinana, baidana hi'ita'ita sipwaidi, na magaine ainai tauna mwalomwalowoina himwauwine hi'itanane.

16

Yesu yana towolouyo

(Madiu 28:1-8; Luke 24:1-12; Yoni 20:1-10)

¹ Yudeya yadi Tapwalolo ana ahubena i'ovi, ta Meli Magidalaena mayana waligeha, iya Yemesa hinana, yo Salome baidadi woloi namwanamwana higimwalai ta ebe Yesu tauna hiyewoloi.

² Eeta malatomtomwai, neta wiki ana ahubena mugamugaina ainai, na mahana yana hinali taohani ainai, waiwaihiuwone mayadi woloi hilaoma Yesu ana magari ainai. ³ Na hibom aidiyai hi'au'aubabada, hiwalo, 'Yaiya mata gaimane magari awanaena hive'i wahiyei vehabada?' Wuwuna gaimanane ivitai alili. ⁴ Na hi'ita hae magariwa ana gudu gaimawa bada awanaena hive'i wahiyena'o.

⁵ Waiwaihiuwone magariyai hiluwu, na nimatautuadiyena hevali ehebo hi'itanane, ana ale'o hewahewana imiyamiya, ta hi'aluwagavai.

⁶ Na hevaliwa aidiyai iwalo, 'Havena am'alu'aluwagavai, Yesu towaho Nasaleti iya hitutuye patuwa ambehabeheaei, iya nigele teinai, wuwuna bada mwalowoiyena itowolouyo'o, yana aba'eno a'ava teina am'ita. ⁷ Na omiu amlau gwaipile yo Yesu ana taumulitao aidiyai amwalo mahalava na hinage Pita ainai amwalo mahalava, amwalo, "Yesu ilau mugai'o Galili na omiu ammullitaei yo tenem ainai am'ita. Dova mwalona yana walomahalava alimiyai."'

⁸ Eeta waiwaihiuwowa magariyena himahalava mwayamwayau na hide-denane, wuwuna nuwadi ipwanopwano moiha, na hinage hibatubatutuli mayadi meheuhi, na nigele yaiya ainai hiyawalo mahalava.

Yesu yana mahalava Meli Magidalaena ainai

(Madiu 28:9-10; Yoni 20:11-18)

⁹ Wiki ana ahubena mugamugaina malatomtomwai, Yesu yana towolouyo ainai imahalava magari Meli Magidalaena ainai, iya ainaena mwalona alu'aluwa yababadi hitau 7 Yesu ivai vehuludi. ¹⁰ Eeta Meliwa ilau na Yesu ana taumulitao ivenuwamwauwedi, na hiya howola mayadi

nuwayababa hidoudou Yeisu vehabana. ¹¹ Ta Meli wasa imohedi iwalo, 'Yeisu mayawahina imiyamiya, bada ya'itaya'o'. Na hiya hi'awa oya'oyamaei.

Yeisu yana velaulobaloba ana taumulitao bwau aidiyai
(*Luke 24:13-35*)

¹² Mulitai Yeisu ana taumulitao hitau bwau Yelusalemaena himahalava na vali dalava vehabana hilaulau, na Yeisu i'abiye mahalavauyoi vali ita ainaena. ¹³ Mulitai hitau bwauwa Yelusalem ainai hiwuyo na adi geluwo hivenuwamwauwedi, na hesi nigele hiyayemidiyedi.

Yeisu ana taumulitao yadi paihowa imohedi
(*Madiu 28:16-20; Luke 24:36-49; Yoni 20:19-23; Paihowa 1:6-8*)

¹⁴ Mulitai Yeisu ana taumulitao hitau 11 hi'ai'ai na Yeisu mehediyai imahalava, na iwalowedi yadi nuwatupatupa vehabana, iwalo, 'Ada geluwo hiya yagu towolouyo tuluhanai hi'itagau na alimiyai hiwalo mahalava'o, na vedova ta nigele amyayemidiyedi?'

¹⁵ Na lolina imohedi iwalo, 'Amlau tupwa maudoina aidiyai, wasagu tomowa maudoidi aidiyai amguguyaei. ¹⁶ Ta ebe yayyadiwo hiyemidiyegau am'abiye bapitaisowedi na livahi hilobai, na ebe yayyadiwo nigele hiyayemidi howola abo lolina yababana hilobai.

¹⁷ Na agu tauyemidiwone ve'ive'ilala wahiwhiyaladi hipaihowaidi, neta yehaguwena alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena hiheusili mahalavaedi, na hinage alina vagavagadi aidiyena hi'au'aubabada, ¹⁸ yo ebe weso hi'abihinidi na hiwomalidi, mata nigele hiyamwalowoi, yo ebe bwahi newanewalidi hinuma mata nigele hiyamwalowoi, na ebe taulovalao hi'abisawahidi, hinamwanamwa ta'i.'

Yeisu ihae galewai
(*Luke 24:50-53; Paihowa 1:9-11*)

¹⁹ Yada Bada Yeisu yana venumwau aidiyai bada i'ovi'o ta ihahaene galewai, na Yaubada nima tautuwanai imimiyane. ²⁰ Na ana taumulitaowa hilau tupwa maudoidi aidiyai na Yeisu wasana higuguyaei, na hesi yadi Bada ta'i baidadi hipaipaihowa, na yana wahiylaena paihowao abanuwapwanopwano hipaihowaidi, neta ainaena tomowa wasanane hiyayemidiyeine.

LUKE

Wasa ana abavegai

¹ Aee taubada Tiyopilo. Tomowa bagibagilidi hi'aipate ebeha hilele dobiyei hava alidai ivevetuwunine. ² Yeisu wasana hileledi'o hava dova hiya mehediya hi'i'itamugaiyei, eeta higuguyanei na hi'au'aubabadanei alimaiyai. ³ Ainaena ginaulidine maudoidi hauga mugai ainaena ta wau yahanapui moiha, eeta nuwanuwagu na ebe ginaulidine ya'aubabada ili'ilimanidi alimwai, owa Tiyopilo tauloina namwanamwam vehabam. ⁴ Ta ebe ginaulidine bada ubenedi'o wuwudi uhanapuidi na hinage u'awa moihaedi.

Elisabeti yana hiuma

⁵ Yagu aubabada ana abavetuwuni teina dova: Hauganane Helodi ive-tauwasawasa Yudeya ainai, ehebo taupwaoli yehana Sekalaya imiyamaiya. Na mwanena yehana Elisabeti. Hitaubwaune yadi huhuwone taup-waoliwo, na hesi Sekalaya yana boda taupwaoliwo yehana Abaya. ⁶ Na hitau bwauwone Yaubada mehenai himumuga dumwalu ta Yaubada yana loina maudoina hi'awa abi ili'ilimanidi. ⁷ Na hesi nigele natudi, wuwuna Elisabeti iya iyaipoi na iyemala ai'aihale'o yo hinage mwanena bada iyemala tautaubada'o.

⁸ Ehebo hauga ainai Sekalaya yana boda yadi ahubena na pwaoli hipaihowai, Yaubada mehenai. ⁹ Wuwuna dova yadi mumuga, ta ana geluwone aidiyena Sekalaya vesinuwa ilobai, ainaena Bada yana vada tapwalolo mwala'ina holanai iluwu na ebe gado'a panena igabu abapwao-line ainai. ¹⁰ Na panene ana hauga gabu ainai boda mwala'ina maseleyai hi'awa'awanoi Yaubada ainai.

¹¹ Na Yaubada yana tausagenawasa ehebo imahalava Sekalaya mehenai, na itowotowolo gado'a panena ana abagabu nima tautuwanaena. ¹² Tenem ainai Sekalaya i'ita na i'aluwagavai, na hinage mayana meheuhi. ¹³ Na tausagenawasane iwalo, 'Sekalaya, havena umehemeheuhi na hesi uyaliyaya, wuwuna Yaubada yam awanoi bada ibenalena'o, ta mwanem Elisabeti mata natum towahona ilabahi na yehana uyogaei Yoni. ¹⁴ Eeta uyaliyaya na hinage tomowa maudoidi hiyaliyaya gamanane ana labahi vehabana. ¹⁵ Wuwuna gamanane mata yehana imwala'i Yaubada mehenai. Havena waini yo bwahi wahiwaladi inumanuwadi, na hinage hauga labahina ainaena mata Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiey mwau. ¹⁶ Eena iya mata Isileliwo bagibagilidi ilauvaiyoidima yadi Badane Yaubada ainai. ¹⁷ Iya mata Bada mehenai imugai ta yana nuwatuwu yo yana ala'alawowoli dova tauwalo mahalava Elaitiya yana wahiwalane, na yana guguya ainaena tamadiyao nuwadi ibuidi ta natudiyao hinuwatuwu avivini, yo hinage hiya loina adi taulo'ewo nuwadi ibuidima amwaha dumwaluna ainai, na Bada vehabana tomowa i'atububunidi.'

¹⁸ Na Sekalaya tausagenawasane iwalo auline, iwalo, 'Walo teina vedova ana awamoiha, wuwuna yau bada yatautubada'o na mwanegene hinage bada iyemala ai'aihale'o'.

¹⁹ Na tausagenawasane iwalo, 'Yau Gabeliyela, na hauga maudoina Yaubada mehenai yatowotowolo, na wau ivetamalegau wasa teina namwanamwana ya'aubabadaei alimwai. ²⁰ Na hesi yagu walone alimwai

nigele uya'awa moihaei, ainaena mata memenam ivitai ta nigele howahowana u'aubabada ana higa yagu walone ana moiha imahalava, abo mulitai u'aubabadauyo.'

21 Na tomowa maudoidi howola maseleyai hiha'waha'wa, na hinwanuwatuuu hava vehabana Sekalaya ibwedabwedane vada tapwalolo mwala'ina holanai. 22 Mulitai Sekalaya imahalava, ta nigele howahowana i'aubabada aidiyai, wuwuna memenanane ivitai. Eeta hihanapui ebeha vada tapwalolo mwala'ina holanai ve'ive'ilala i'taya'o. Ainaena nigele howahowana i'aubabada aidiyai, ta nimanaena i'au'aubabada.

23 Na Sekalaya yana pwaoli ana ahubena'o i'ovi ta ilalau gwaipilene yana dalavai. 24 Na hauga mulitai, mwanena Elisabeti ihiuma, ta wai'ena nima ehe'ehebo holadiyai nigele iyalowolowowouhi na hesi vadai imiyamiya. 25 Na iwalo, 'Teina agu hagu Bada ainaena. Mugai yayaipoi ta yahinimaya na hesi teina ta'i agu hinimayawa i'ovi'o.'

Yeisu yana tubui aubabadana

26 Elisabeti ihiuma na imiyamiya wai'ena ana bagibagili 6 na Yaubada tausagenawasa Gabeliyela ivetamalei Galili, ehebo dalava yehana Nasaleti ainai. 27 Na ehebo waihiu nuwanuwapuyona ainai imahalava, yehana Meli. Vahalanane iya Yosepa ainai hiwalo abi'abiyei, na towahonane Devida yana huhu ainaena. 28 Na tausagenawasane ilau iwalo auli, iwalo, 'Yauwedo Meli, Bada yana velau mwala'ina alimwai, na iya baidam'.

29 Ta Meli nuwana ipwanopwano na inuwanuwatuuu behabeha walone hava ana masele. 30 Na tausagenawasane iwalo, 'Meli, havena umehe-meheuhi. Yaubada yana velau alimwai mwala'i alili imiyamiya, 31 na mata uhiuma ta natum towahona ulabahi na yehana umwauwi Yeisu. 32 Iya howola mata tauwahiyala moiha, na tomowa mata hiwalo vetuvehaeyei na hiwalo, Yaubada Haehae alilina Natuna, na Yaubada mata wahiyala imohei, dova tauwasawasa Devida yana wasawasa, 33 eena Yakobo yana huhuwone alonai ivewasawasa hauga maudoina ilaulau yo nigele ana higa na yana abaloina mata nigele yana aba'ovi.'

34 Eeta Meli tausagenawasane ainai iwalo, 'Vedova mata teina? Wuwuna yau nigele mwanegu.'

35 Na tausagenawasa iwalo, 'Alu'aluwa Ve'ahihi mata alimwai i'aituluna na Yaubada i'abiye wahiyalago na natum ulabahi gama ve'ave'ahihina iya mata hiyogaei Yaubada Natuna. 36 Na uhanapui ebeha yam huhuwena waihiu yehana Elisabeti i'ai'aihale'o na yaiyai'poina, na hesi bada ihiuma'o, ta teina yana wai'ena 6. 37 Wuwuna ginauli maudoina Yaubada howahowana ipaihowaidi.'

38 Ainaena Meli iwalo, 'Yau Yaubada yana taupaihowa. Hava dova yam walo aliguwai imahalava ta'i.' Eeta tausagenawasane Meli ilaugabaei na ilalaune.

Meli yana taubo'e Elisabeti ainai

39 Na teina tuluhanai Meli itowolo ta Yudeya oyana ibuidi'waidi ta Elisabeti yana dalava ainai imamahalavane. 40 Imahalava ta Sekalaya yana vadai iluwu na Elisabeti iwawalo velauweine. 41 Na hauganane Elisabeti alinana ibenalei, gamawa diyanai iwutugavaine, na hinage Alu'aluwa Ve'ahihi Elisabetinane i'oiye mwau, 42 eeta alinana mwala'ina iwalo, 'Yaubada ivelauwego'o, nigele teya hinage waihiu dova owa. Na natumne mata ulabahine namwanamwa gaugauna moiha. 43 Vedova ta owa yagu Bada hinana ulaoma, ubobo'eyegaune? 44 Hola u'ita, yam walovelau

yabenaledi, na gama yana yaliyaya ainaena diyaguwai iwutugavai. ⁴⁵ Na owa Yaubada yana walo ana tauyemidi, ainaena uyaliyaya, wuwuna mata ana moiha imahalava alimwai.'

Meli Bada ino'owei

⁴⁶ Na Meli iwalo:

'Bada yano'o'owei,

⁴⁷ na ategune iwalo vetuvehaeyei wuwuna Yaubada iya agu Taulivahi.

⁴⁸ Yau yana taupaihowa wewelohegu ta'i, na hesi i'ita dobima aliguwai na ebe hauga mulitai hilalaoma aidiyai yaso vauvaudi hino'owegau.

⁴⁹ Wuwuna Yaubada iya Tauwahiyala moiha paihowa wahiwahiyalana ipaipaihowai vebabagu, na iya yehana Ve'ave'ahihina.

⁵⁰ Hiya ana tauve'ahihiwo yaso ehebo ehebo aidiyena i'atemuyamuyaedi.

⁵¹ Na hesi hiya taugagasao yo taunuwahaehaewo nimana wahiwahiyalana ainaena i'oi'oipeiyedi.

⁵² Na hinage tauwasawasao imwau aituluwedi yadi abamiya wasawasa aidiyena eena tauwewelohe i'abihinidi.

⁵³ Na hinage tauvahaliwo ive'aidi ta hi'ai i'iwahi na tauwasawasao ivetamaledi nimanima a'avadi.

⁵⁴ Ibom yana waloyemidine tubudao aidiyai inuwatuwu avivini ainaena ita Isileli i'atemuyamuyaegita na ihaguigita,

⁵⁵ dova yana waloyemidi tubudane Abelaham matubunaone aidiyai ebeha i'atemuyamuya vateyaiyedi.'

⁵⁶ Eeta Meli Elisabeti baidana himiyamiya dova wai'ena tonuga, abo mulitai ilalau gwaipilene yana dalavai.

Yoni tau'abiye bapitaiso yana tubui

⁵⁷ Elisabeti imiyamiya ta ilabalaba, gama towahona ilabahi. ⁵⁸ Na yana bodao yo ana geluwo Bada yana velau ainai hibenalei ta maudoidi baidanao hiyaliyaya.

⁵⁹ Na gamanane yana tubui neta ahubena eitina ainai yana bodao hitau'ahaiyama gamanane yana ve'ive'ilala neta tauna hihapi yo ebeha tamana ainai hiyewaligehaei. ⁶⁰ Eena hinana i'auhi iwalo, 'Havena! Na hesi yehana ammwauwi Yoni.'

⁶¹ Ana geluwone hiwalo, 'Neta yehane omiu nigele yehamui.'

⁶² Eeta nimidiyena tamana hipanivilaei ta ebe vedova yehana hiyogaei. ⁶³ Ta Sekalaya abalaulele i'awanoiyei ta gamanane yehana ilele, iwalo, 'Yehanaede Yoni'. Na boda maudoidi hi'ita ta hi'aluwagavai.

⁶⁴ Na hauganane tenem ainai Sekalaya memenana imalamalaiyuo, ta i'aubabadauyone na Yaubada ino'owei. ⁶⁵ Na hesi ana geluwo himeheuhi, na wasanane ita'ili Yudeya oyanao na tupwanane maudoidi aidiyai. ⁶⁶ Na tomowaowa yayadiwo hibebenaleine hinuwatuwu behabeha, na hibom hipanivilauyoidi hiwalo, 'Gama teina vedova mata yana paipaihowa?' Wuwuna hi'itaya'o Yaubada yana wahiylala ainai imiyamiya.

Sekalaya yana walomahalava

⁶⁷ Sekalaya Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiye mwau ta iwalo mahalava iwalo:

⁶⁸ 'Bada tano'owei, iya Isileli tomowadi yadi Yaubada, wuwuna bada iloma'o habi haguigita yo miya vitai ainaena ilivahigita.

⁶⁹ Ainaena yana hevali Deivida yana huhuwena ada Tauvaivehulu i'abiye mahalavaya'o alidai

- ⁷⁰ mwalona tauwalo mahalavao ve'ave'ahihidi mugamugaidi Yaubada yana walo teina dova hiwalo mahalava mugaiyei hiwalo.
- ⁷¹ Taulivahi mata ivetamalei ta ihaguigita ada alehao aidiyena, yo hinage hiya ada tausosomanao aidiyena,
- ⁷² na hinage mwalona iwalo yemidi ebeha tubudao mugamugaidi mata i'atemuyamuyaedi, na yana waloyemidine ve'ave'ahihina nigele iyanuwanuwapwanop-wanowei.
- ⁷³ Waloyemidi teina tubuda Abelaham vehabana Yaubada ainaena
- ⁷⁴ neta mata ilivahigita ada alehao aidiyena ta ebe mayada atepatu ainai tapaihowa.
- ⁷⁵ Yo hinage mata yada mumuga masemaselena yo dumwadumwaluna ahubena ehebo ehebo iya mehenai.
- ⁷⁶ Na owa natugu, mata hiyogaego Tauwahiyala moiha yana tauwalo mahalava, wuwuna owa mata umugai na Bada yana amwaha u'atububuni,
- ⁷⁷ yo hinage yana bodao uvenuwanuwauwedi neta yadi mumugao yababadi mata inuwahamuidi na livahi hilobai.
- ⁷⁸ Wuwuna Yaubada yana atemuyamuya alidai imwala'i i'alili na howola abo ada livahi galewaena dova masele i'abiye mahalava alidai,
- ⁷⁹ eeta hiya guguyou yo mwalowoi tupwanao aidiyai himiyamiya hinage i'abiye maseledi, na maudoidi imugaiyegita miya daumwali ana amwaha ainai.'
- ⁸⁰ Ta gamane imwala'i yo yana nuwatuwuwo hinage hiwahiyala, na hesi ibom balabala awawai imiyamiya ana higa Isileliwone aidiyai imahalava, na iguguya.

2

Yeisu yana tubui (Madiu 1:15-25)

¹ Yoni yana hauga heda ainai ehebo tauwasawasa mwala'ina yehana Sisa Ogusito imiyamiya, na yana lolina imwauwi ta ebe dalava ehebo ehebo tomowanao yehadi hileledi. ² Lolina teina ivetuwuni haugana Kwiliniyo yana hauga vetauloina Siliya ainai. ³ Ainaena tomowa maudoidi hilau dalava tamadiyai na yehadi nemai hileledi.

⁴ Yosepa hinage Nasaletiyena itowolo neta Galili holanaena ta ilau Yudeya, Deivida yana dalava yehana Betelehem ainai wuwuna Yosepa iya Deivida yana huhu. ⁵ Eena iya Meli ainai Yosepa hiwalo abi'abiyei baidana hilau ta ebe nemai yehadi hileledi, na Meli bada ihuma'o. ⁶ Haugana Betelehem ainai himiyamiya yana ahubena ilobaiya ta ilalabalabane. ⁷ Na ilabalaba ta yana tautuwa towaho i'avalai na ale'o ainaena ihuma ta lagulagu yadi aba'ai ainai imwamwauwine. Wuwuna vada taumana bada imwau'o, na nigele teya hinage tupwa vehabadi ta ainai hi'eno.

Sipi adi tau'ita aviviniwo Yeisu hibo'eyei

⁸ Na tupwanane ainai Sipi adi tau'ita aviviniwo masigiliyena hihilahilawa na yadi sipiwone hi'ita'ita avivinidi, ⁹ na Bada yana tausagenawasa ive'aluwagavaidima na masele pigapigabuna ainaena maudoidi himeheuhi. ¹⁰ Eeta tausagenawasane iwalo aulidi, iwalo, 'Havena ammeheheuhi, na hesi amyaliyaya, wuwuna wasa namwanamwana yavaiyama alimiyai na ainaena mata tomowa maudoina yadi abayaliyaya. ¹¹ Wasanane

teina, wau masigiline Deivida yana dalavai Taulivahiwa bada itubui'o iya Bada Yaubada yana Besinana towahona. ¹² Na ana aba'ataiyede teina, iya gamanane ale'o ainaena hihuma na lagulagu yadi aba'ai ainai i'eno'eno mata amlobai.'

¹³ Mai'ehebo na tausagenawasa bagibagilidi himahalava, tausagenawasanane baidadi Yaubada hino'ono'owei, ¹⁴ hiwalo, 'Yaubada ewa aliliyai ta no'owei, na bale'uwai ana tauyemidiwo himiya daumwali'.

¹⁵ I'ovi na tausagenawasaowa hilau gwaipile galewai, na sipi adi tau'ita aviviniwone hibom aidiyai hiwalo, 'Betelehem ainai talau ta ginauliwa i'aubabadaeiwa hola ta'ita'.

¹⁶ Eeta himwayamwayau hilalaune, na Meli yo Yosepa na gamane lagulagu yadi aba'ai ainai i'eno'eno hilolobaidine. ¹⁷ Hi'ita i'ovi na gamane tamana yo hinana hiwalo aulidi hava dova tausagenawasa yana walo aidiyai gamane vehabana. ¹⁸ Eena tupwadi tomowa wasanane hibenalai ta hi'aluwagavai moiha tau'ita'ita sipiwone yadi aubabada vehabana. ¹⁹ Na Meli walo maudoina inuwatuwu avivinidi ta vehabadi inuwanuwatuwu behabeha. ²⁰ Na tau'ita'ita sipiwone hilau gwaipile na yadi walo vetuvehae ainaena Yaubada yehana hi'abiye mwala'i, wuwuna tausagenawasane yana walomahalava aidiyai ana moiha hi'itaya'o.

Yeisu hilawei vada tapwaloloyai

²¹ Wiki ehebo i'ovi, ta gamane yana ve'ive'ilala neta tauna hihapi na yehana himwauwi Yeisu, iya mwalona tausagenawasa Meli imomoheine haugana howola nigele iyahiuma.

²² Na mulitai Meli ana abiye masele ana ahubena ainai natunane ilawei Yelusalem habi moheina Bada ainai dova Mosese yana lolina. ²³ Yaubada yana lolina teina dova hilele, iwalo, 'Hedaheda tautuwa towatwahodi am-talamwedi Bada ainai'. ²⁴ Na hinage yadi pwaoli Yaubada ainai hilawedi, dova yana lolina imwauwi iwalo, 'Yami pwaoli gabubu bwau bo natunatud i bwau'.

Simiyoni yana walo

²⁵ Hauganane Yelusalem ainai ehebo taubada yehana Simiyoni imiyamiya. Ibom towaho namwanamwana, na hinage Yaubada ive'ahihiyei mwala'ina na iha'waha'wa Isileliwone adi livahi vehabana. Towahonane Alu'aluwa Ve'ahihi ainai imiyamiya. ²⁶ Na Alu'aluwa Ve'ahihi ive'ita ebeha mata nigele iyamwalowoi ana higa Bada yana Besinana towahona i'ita mugaiyei na abo imwalowoi. ²⁷ Na Alu'aluwa Ve'ahihi ivenuwamwauwei, ta Simiyoni iluluwune vada tapwalolo mwala'ina ainai, na Yosepa yo Meli gamane Yeisu hi'avalaiyama vada tapwalolo mwala'ina ainai, ta hava dova Mosese yana lolina hi'awa abiyei. ²⁸ Simiyoni gamawa i'avalai ta Yaubada ainai i'a'awa yauwedo, iwalo:

²⁹ 'Yaubada yam waloyemidi aliguwai bada yalobaiya'o, eeta teina ta'i utalam ta mayagu yaliyaya yamwalowoi.

³⁰ Wuwuna yam livahine tomowa maudoidi vehabadi u'abinonovaiya'o,

³¹ teina ainaena umwamwau mahalavaeine bada meheguwena ya'itaya'o

³² ta hiya ganamuli yadi masele, na ai yam bodao Isileliwone yama wasawasa vehabana.'

³³ Na tamana yo hinana hi'aluwagavai mwala'ina yana walowone natudine vehabana. ³⁴ I'ovi na Simiyoni iwalo velauwedi, na iwalo Meli ainai, iwalo, 'U'ita gamane teina, Yaubada ivesinuwai mata howola abo Isileliwo bagibagilidi i'abiye be'udi na bagibagilidi i'abiye towolodi na

iya mata hinage iyemala ve'ive'ilala tomowa aidiyai, na tupwadi hi'awa oya'oyamaei, ³⁵ eeta yadi nuwatuwu dawadawanidi imwau mahalavaedi. Na owa Meli mata yam nuwayababane dova elepa ale'aleha atem iwomali.'

Ana yana walo

³⁶ Tenem ainai ehebo tauwalo mahalava waihiuna imiyamiya, yehana Ana, iya Panuweli natuna, na hinage Ase yana huhu ehebo. Waihiunane bada ive'ai'aihale'o, na mugai itawahola ta mwamwanena himiyamiya dova bolimai 7. ³⁷ Eena bada ihiwape'o na imiyamiya bolimai 84 na hesi vada tapwalolo mwala'ina nigele iyalaulaugabai ahubena yo boniyai aidiyai, Yaubada ive'ahihiyei na i'awa'awanoi yo ihudihudi. ³⁸ Hauga tenem ainai waihiunane ilaoma na Yaubada ainai i'awa yawwedo, na gamanane vehabana i'aubabada, iwalo, 'Gamane teina Yelusalem ada Taulivahiwa taha'waha'waine'.

Yadi wuyo Nasaleti ainai

³⁹ Eeta paihowa maudoina hive'ovidi hava dova Yaubada yana loina, na hilalau gwaipilene Galili, wuwuna hiya Nasaleti yadi dalava. ⁴⁰ Na gamane imwala'i mayana wahiyala, na mayana hanapu, wuwuna Yaubada gamanane ivelauwei mwala'ina.

Gama Yeisu tauve'itau baidanao hi'au'aubabada

⁴¹ Bolimai ehebo aidiyai Yeisu hinana yo tamana hihaehae Yelusalem, Buidi'wa guyauna vehabana. ⁴² Na haugana Yeisu ana bolimai 12 ilobai baidadi hihahaene guyaunane ainai. ⁴³ Eeta guyaune i'ovi na maudoidi hilalau gwaipile yadi dalavai, na gamawa Yeisu Yelusalem ainai imiyamiya. Na tamana yo hinana nigele hiyahanapui, ⁴⁴ na yadi nuwatuwu ebeha iya bodaone holadiyai. Ainaena hilalau ta imasigili, na Yeisu hibehabeheai yadi bodaone yo adi geluwo aidiyai, ⁴⁵ na nigele hiyalobai, ta hiwuyo Yelusalem hibehabeheai, ⁴⁶ na hesi nigele hiyalobai ana higa ahubena tonuga hi'ovi, abo hilolobaine vada tapwalolo mwala'ina holana, Yudeya yadi tauve'ita baidanao ibenabenali aidiyai yo ipanipanivi-laedi. ⁴⁷ Na yana maihao namwanamwadi yo dumwaludi hibenaledi, ainaena maudoidi hi'aluwagavai. ⁴⁸ Na haugana tamana yo hinana hi'ita, hi'aluwagavai mwala'ina eeta hinanane iwalo, 'Natugu, hava vehabana teina dova upapaihowaine, ta mayama nuwayababa tamamne baidagu abehabeheago?'

⁴⁹ Eeta Yeisu iwalo, 'Hava vehabana ambehabeheagaune? Nigele amya-hanapui neta Tamagu yana vadai yamiyamiya?' ⁵⁰ Na tamanane yo hinanane nigele nuwadine iyamasele yana walone vehabana.

⁵¹ I'ovi na baidanao hilau gwaipile Nasaleti, ta nemai yadi walowo imulitaedi. Na hesi hinanane ginauli teina vehabana inuwanuwatuwu mwala'ina. ⁵² Na Yeisu imwalamwala'i mayana hanapu na Yaubada iyaliyaya mwala'ina yo tomowa hinage dova hiyaliyaya ainai.

3

Yoni tau'abiye bapitaiso yana guguya

(Madiu 3:1-12; Maki 1:1-18; Yoni 1:19-28)

¹ Tauwasawasa mwala'ina Sisa, iya yehana Taibiliya iloiloina bolimai 15, na elauhanai Ponitiyo Pailato Yudeya iloiloinaei, eena Helodi neta Galili tupwanane iloiloinaei, na tahinane Pilipi neta tupwa Ituliyi yo Tilakiniti iloiloinaedi, na Lisaniyasi tupwa Abiline iloiloinaei. ² Na Anasa yo Kayapasi hiya taupwaoliwo adi tauloinao. Hauga tenem ainai Yaubada yana walo

ilaoma Sekalaya natunane Yoni ainai, iya balabala awawai imiyamiya.

³ Tenem ainai Yoni itowolo ta Yolidani maudoina ainai ilalaune na tomowa aidiyai iguguguguya, iwalo, 'Yami paihowa yababadi amta'wata'wataedi na ya'abiye bapitaisogomiu ta ebe Yaubada yami pwanoliwo inuwahamuidi'.

⁴ Dova Yaubada yana Buki ainai tauwalo mahalava Aisaya iwalo mahalava mugaiyei, iwalo:

'Towaho ehebo nu'ula awawai alinana mwala'ina iyogayoga iwalo:

"Bada yana amwaha amsepa,
na am'abiye dumwadumwalu.

⁵ Oyao maudoina am'elidi ta hiyemala 'wabu,
na alo'alodi amhamuidi.

Yo hinage amwaha giyogiyodi maudoina am'abiye dumwaludi
na da'wada'wadi amtala'wa'walidi.

⁶ Na ebe tomowa maudoida Yaubada yana livahi ta'ita." '

⁷ Ainaena tomowa bagibagilidi hilau Yoni ainai ta i'abiye bapitaisodi, na Yoni iwalo aulidine, iwalo, 'Tau'oyama omiu, dova weso! Yami nuwatuwu ebeha mata Yaubada yana modi'ini ainaena amdena, awa?

⁸ Ilowoinanegomiu ta yami nuwabui moiha amve'itaedi yami paihowa namwanamwadi aidiyena. Na havena amwalo, "Ai Abelaham tubunao ainaena Yaubada mata i'atemuyamuyaegai." Nigele ta'i! Am'ita, Yaubada howahowana gaima teina aidiyena Abelaham tubunao i'abilawedi. ⁹ Teina haugane Yaubada ilam i'abinonovaiya'o ta ebe aiwa lamlamdi igohaidi. Wuwuna aiwa maudoina nigele hiya'ai'aino mata higoaha vehuludi na aiwa ala'alahina ainai igabudi.'

¹⁰ I'ovi na bodaowa Yoni hipanivilaei, hiwalo, 'Hava yede ilowoinanegai ta apaihowai?'

¹¹ Na Yoni iwalo, 'Ebe yaiyadiwo omiu ami ale'o bwau na ami geluwo hiya nigele adi ale'o, ehebo ammohedi. Na hinage ebe amiu mwala'ina, tupwana tauvahaliwo aidiyai am'aiyauyanedi.'

¹² Na tupwadi takesi ana tauvaiwo hilaoma yadi bapitaiso vehabana, na Yoni ainai hipanivila, hiwalo, 'Tauve'ita! Hava mata apaihowaine?'

¹³ Na Yoni iwalo, 'Takesi ana mwala'iyena amvaivai, na havena lauhepoi ammwauwauwi.'

¹⁴ Na tupwadi hinage tau'alehao hipanivilaei, hiwalo, 'Na ai, mata hava apaihowaine?'

Eeta Yoni iwalo, 'Tomowa yadi tobwatobwa havena amhalohaloidi bo oyamaena amvaivaidi. Na hesi yami paihowa maihadi vehabadi amyaliyaya.'

¹⁵ Na tomowa maudoidi mayadi yemidi hiha'waha'wa Besinana towahona yana laoma vehabana, ta Yoni hi'ita na maudoidi hivenuwatuwu bwaubwau hiwalo, 'Iya Besinana towahona, bo nigele?'

¹⁶ Eeta Yoni maudoidi aidiyai iwalo mahalava iwalo, 'Yau nigele. Yau bwahiyena ya'abiye bapitaisogomiu, na hesi ehebo towaho tuluhaguwena ilalaoma mata Alu'aluwa Ve'ahihhi na aiwa ala'alahawawalina ainaena i'abiye bapitaisogomiu. Iya imwala'i gabaegau, na nigele iyalowoinanegau na ana ae humahuma yalivahi. ¹⁷ Na towahonane yana digonaena mata witi itapidi ta ainona hiholu na mulitai abo ainona namwanamwadi ihiwaihinidi yana vadavadai na mohomohonane aiwa ala'alahawawali vateyaina ainai igabudi.'

¹⁸ Na guguya hinage bagibagilidi aidiyena wasa namwanamwana Yoni iguguyaei tomowa aidiyai, ¹⁹ na hinage Yoni tauwasawasa yehana Helodi i'awa yababaei, iwalo, 'Helodi, bada ilauhapuli'o. Helodiyasa iya tahina mwanena, na itatawaholaine.' Na tupwadi hinage Helodi yana

pwanoliwo Yoni iwalo mahalavaedi. ²⁰ Ainaena Helodi vada abapaiyai imwauluwuweine. Tenem ainaena Helodi yana pwanoli imwala'i moiha.

Yoni Yeisu i'abiye bapitaiso

(Madiu 3:13-17; Maki 1:9-11)

²¹ Na Yoni boda maudoidi bada i'abiye bapitaisodi'o, abo mulitai Yeisu hinage i'abiye bapitaiso, ta Yeisu Yaubada ainai i'awa'awanoi, na galewa ilotaho'e, ²² na Alu'aluwa Ve'ahihi iyemala gabubu, ta i'aituluma Yeisu ainai, eena ehebo alina galewaena hibenalei, iwalo, 'Owa natugu yavelauwego na vehabam yayaliyaya mwala'ina'.

Yeisu tubunao

(Madiu 1:1-7)

²³ Hauganane Yeisu ana bolimai dova 30 ilobai, yana paihowa tomowa aidiyai ivetuwuni. Na tomowa hinuwatuwui ebeha iya tamana Yosepa na Yosepa tamana Heli, ²⁴ na Heli tamana Madati, na Madati tamana Livai na Livai tamana Meliki, na Meliki tamana Yanai, na Yanai tamana Yosepa, ²⁵ na Yosepa tamana Matadaya, na Matadaya tamana Emosi, na Emosi tamana Nahum, na Nahum tamana Esili, na Esili tamana Nagai, ²⁶ na Nagai tamana Madi, na Madi tamana Matadaya, na Matadaya tamana Semini, na Semini tamana Yoseki, na Yoseki tamana Yoda, ²⁷ na Yoda tamana Yaonani, na Yaonani tamana Lesa, na Lesa tamana Selubabela, na Selubabela tamana Selatiyeli, na Selatiyeli tamana Neli, ²⁸ na Neli tamana Meliki, na Meliki tamana Adi, na Adi tamana Kosam, na Kosam tamana Elimadam, na Elimadam tamana Eli, ²⁹ na Eli tamana Yosuwu, na Yosuwu tamana Eliyesa, na Eliyesa tamana Yolim, na Yolim tamana Madati, na Madati tamana Livai, ³⁰ na Livai tamana Simiyoni, na Simiyoni tamana Yuda, na Yuda tamana Yosepa, na Yosepa tamana Yonam, na Yonam tamana Elayakim, ³¹ na Elayakim tamana Meleya, na Meleya tamana Mena, na Mena tamana Matada, na Matada tamana Natani, na Natani tamana Deivida, ³² na Deivida tamana Yesi, na Yesi tamana Obedi, na Obedi tamana Boasa, na Boasa tamana Salimoni, na Salimoni tamana Nasoni, ³³ na Nasoni tamana Aminadaba, na Aminadaba tamana Adimana na Adimana tamana Anai, na Anai tamana Hesiloni, na Hesiloni tamana Pelesi, na Pelesi tamana Yuda, ³⁴ na Yuda tamana Yakobo, na Yakobo tamana Aisake, na Aisake tamana Abelaham, na Abelaham tamana Tela, na Tela tamana Neho, ³⁵ na Neho tamana Seluge, na Seluge tamana Leu, na Leu tamana Pelegi, na Pelegi tamana Ebe, na Ebe tamana Sala, ³⁶ na Sala tamana Keinana, na Keinana tamana Apakisadi, na Apakisadi tamana Sem, na Sem tamana Nowa, na Nowa tamana Lameki, ³⁷ na Lameki tamana Metusela, na Metusela tamana Inoke, na Inoke tamana Yeledi, na Yeledi tamana Mahalili, na Mahalili tamana Keinana, ³⁸ na Keinana tamana Inosi, na Inosi tamana Seti, na Seti tamana Adam, na Adam tamana Yaubada.

4

Tomodulele Yeisu itowoi

(Madiu 4:1-11; Maki 1:12-13)

¹ Alu'aluwa Ve'ahihi Yeisu i'oiye mwau na Yolidaniyena ilaulau gwaipile ta Alu'aluwa Ve'ahihi ilalaweine balabala awawai. ² Eena ahubena 40 aidiyai Tomodulele itowotowoi yo ebeha Yeisu i'abiye be'u, na ahubenadine aidiyai Yeisu nigele iya'ai, ta ivahali mwala'ina.

³ Na Tomodulele Yeisu iwalo auli, iwalo, 'Ebe owa Yaubada Natuna, gaima teina uloinaedi na hiyemala ai'ai vehabam'.

⁴ Eena Yeisu iwalo, 'Yaubada yana Buki holanai loina imiyamiya ebeha: "Tomowa yawahidi nigele ai'ai a'ava ainaena hiyalobalobai".'

⁵ I'ovi na Tomodulele Yeisu ihaeyei ewai na bale'u yana abaloinao maudoidi ive'ita mwayamwayauwei, na iwalo, ⁶⁻⁷ "Teina abaloinao maudoidi yamohego ebe aliguwai upwagogo. Wuwuna maudoidi bada yagu abaloina. Na ebe yaiya nuwanuwagu na yamohei, yamohei ta'i."

⁸ Na Yeisu iwalo, 'Yaubada yana Buki holanai loina imiyamiya iwalo: "Yam Yaubada ibom ainai upwagogo na ibom yana walo umulitaedi".'

⁹ I'ovi na Tomodulele Yeisu ilauvai ilalaweine Yelusalem vada tapwalolo mwala'ina ewa alilina imwamwalaeyeine na ainai iwalo, 'Ebe owa Yaubada Natuna, teina ainaena ugavai na havena usilasilahe, ¹⁰ wuwuna Yaubada yana Buki bada iwalo mahalava'o, iwalo: "Yaubada yana tausagenawasao mata iloinaedi ta hi'ita avivinigo".

¹¹ Na hinage ehebo yana walo, iwalo mahalava:

"Mata yana tausagenawasa hi'avalai go ta havena aem hisilasilahe gaima aidiyai".'

¹² Ta Yeisu walonane iyemaiha iwalo, 'Yaubada yana Buki ainai ehebo walo imiyamiya iwalo, "Havena Bada yam Yaubada utowotowoi".'

¹³ Eeta Tomodulele yana towoiwowa maudoina bada Yeisu ainai ive'ovidi'o, na ilalauvehulune hauga ahu'ahubalina a'ava vebabana.

*Yeisu yana paihowa Galili ainai ivetuwuni
(Madiu 4:12-17; 13:53-58; Maki 1:14-15; 6:1-6)*

¹⁴ Yeisu Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiylaena ilau gwaipile Galili. Na tenem ainai Yeisu wasana hi'au'aubabadaei Galili tupwanao aidiyai. ¹⁵ Na Galili yadi vada tapwalolowo aidiyai iguguya, na maudoidi hi'awa namwanamwaei.

¹⁶ Na mulitai Yeisu ilaoma Nasaleti, iya yana dalava moiha. Na ehebo Tapwalolo ainai Yeisu iluwu vada tapwalolowai, mumugana dova. Eeta itowolo Yaubada yana Buki habi vahilina, ¹⁷ tauwalo mahalava Aisaya yana lewe ainaena, eena i'ala ta ivahili, iwalo:

¹⁸ 'Bada Alu'aluwana aliguwai imiyamiya.

    Ibom ivesinuwaegau ta tauwewelohe aidiyai wasa namwanamwana yaguguyaei.

    Yo paipaidi hinage aidiyai ivetamalegau ta adi livahi vebabana aidiyai yawalo mahalava.

Yo mehedigibugibudi hinage hivinunuyo.

    Na hinage ivetamalegau taumiya vitai ya'abiye yaliyayadi.

¹⁹ Na aiteya bolimai mata Bada ihaguigomiune vebabana yawalo mahalavaei.'

²⁰ Ta Yeisu Bukine ivahili i'ovi na iyou, ta buki ana tau'ita avivini imoheuyoi, na imimiyane. Na hesi taubenaliwo maudoidi bada nuwadi ivaiya'o, ta himiyamiya na hivinununui. ²¹ Eeta iwalo aulidi iwalo, 'Aubabadane yavavahiline ambenalena'o, mwalona hi'aubabada mugaiyei, na wao bada himahalava'o'.

²² Na hiya nuwadi ipwanopwano moiha, ainaena yana aubabadao maudoina vebabadi hino'owei mwala'ina, hiwalo, 'Towaho teina Yosepa natuna, awa? Na hesi vedova?'

²³ Eena iwalo aulidi, iwalo, 'Bada yahanapuigomiu'o mata walo veg-evegiyena amwalo auligau amwalo, "Owa tau'abiye namwanamwa ta'i, ainaena ubom u'abiye namwanamwago". Na hinage mata yami walo teya ainaena amwalo auligau amwalo, "Paihowaowa wahiwhiyaladi dalava

Kapaneum ainai upapaihowaidiwa, dova hinage upaihowaidi teina yada dalavane ainai”.

²⁴ ‘Na hesi yawalo ili’ilimani alimiyai neta nigele teya tauwalo mahalava yana bodao aidiyena ana ve’ahihi iyalobalobai. ²⁵⁻²⁶ Na amnuwatuwu avivini neta mwalonga tauyewasa Elaitiya yana haugai hiwahiwape bagibagilidi Isileli ainai himiyamiya, na Yaubada nigele teya Isileli waihiuna iyavesinuwaei ta iya’ita avivini hauga vahali ainai, neta bolimai tonuga na tupwana aidiyai nigele dohi, na hesi hiwape Salepati ivesinuwaei Elaitiya ta i’ita avivinine iya Saidoni tupwanaena. ²⁷ Na hinage tauwalo mahalava Elaisa yana haugai taulepelo bagibagilidi Isileli ainai himiyamiya, na nigele teya yaiya aidiyena iya’abiye namwanamwa, na hesi ehebo mohimohili towaho Siliya i’abiye namwanamwane, yehana Nemani.’

²⁸ Yeisu yana aubabadaone teina aidiyena hiya vada tapwalolowo holanai i’abiye modi’inidi, ²⁹ hitowolo ta Yeisu hi’abi avivini na dalavaena hilauvai himahalavaei ta hihahaeyeine yadi dalavane oyana ainai, ta oya ewanai himwauwi ebeha hi’oipeiyei tapatapai. ³⁰ Na iya bodaone iwaheidi ta ilalaune.

Yeisu ehebo towaho i’abiye namwanamwa vi’avi’a ainaena

(Maki 1:21-28)

³¹ Mulitai idobi Kapaneum, neta Galili tupwanai ta nemai Tapwalolowai tomowa ive’itadi. ³² Na tomowa maudoidi nuwadi ipwanopwano wuwuna yana ve’ita maudoina wahiwhiyalana.

³³ Na vada tapwalolone ainai ehebo towaho imiyamiya, na towahonane alonai vi’avi’a imiyamiya, na alinana mwala’ina iwui, iwalo, ³⁴ ‘Ya! Owa towaho Nasaleti, hava wuwuna ulalaomane alimiyai? Nuwanuwam na ebeha umutugai awa? Na owa bada yahanapuigo’o, owa Yaubada ainaena Ve’ave’ahihim.’

³⁵ Eena Yeisu iloinaei, iwalo, ‘Ulaumwau na towahone ainaena umahalava’. Eeta boda mehediya vi’avi’awa towahowa igabaei bale’uwai na ainaena imahalava, na nigele teya havana tomanwane iya’abiye yababa.

³⁶ Ainaena maudoidi hi’aluwagavai ta hibom hipanivila, hiwalo, ‘Vedova teina? Ta walo yana wahiuala ainaena vi’avi’a iloinaedi ta himahama-halava.’ ³⁷ Tenem ainaena Yeisu wasana hivetala au’aubabadaei Galili dalavanao aidiyai.

Yeisu taulovala bagibagilidi i’abiye namwanamwadi

(Madiu 8:14-17; Maki 1:29-34)

³⁸ Yeisu vada tapwalolo ainaena imahalava ta Saimoni yana vadai iluwu. Eena Saimoni lawana ilovala tau’ala’alawowoli ainaena, na Yeisu hi’awanoyei ebe i’abiye namwanamwa. ³⁹ Eeta Yeisu iluwu yana aba’eno vahalinai itowolo, na tau’ala’alawowoline iwalowei na tau’ala’awawowoline i’o’ovine, na wahiwa itowolo ta adi ipapaihowaine.

⁴⁰ Na bada mahana ihugu’o na taumiya dalavao taniwagadi yadi taulovalao adi lovala vagadi vagadi hilauvaidima Yeisu ainai, ta maudoidi, i’abitowoidi ta hinanamwanamwane. ⁴¹ Na hinage bagibagilidi aidiyena vi’avi’a himahalava ta hitautau wuiwui, hiwalo, ‘Moiha ta’i owa Yaubada Natuna!’. Na hesi Yeisu ilaugagayowedi havena dova hi’au’aubabada, wuwuna bada hihanapuiya’o ebeha iya Besinana towahona.

Yeisu iguguya ta’i’ili

(Maki 1:35-39)

⁴² Bada mala itomtomo ta Yeisu dalavanane ilauvehulu na ibom ilau balabala awawai. Na tomowa bagibagilidi hivetuwuni Yeisu hibehabehaei,

na hauganane hilobai hiwalo auli, hiwalo, 'Havena ulaulau. Teinai tamiyamiya.' ⁴³ Na iwalo aulidi, iwalo, 'Tupwadi hinage dalava aidiyai yalau ta Yaubada yana Abaloina wasana yaguguyaei. Teina wasane vehabana Yaubada ivetamalegaune.' ⁴⁴ Eeta imahalava ilalaune Yudeya dalavana maudoidi aidiyai, na yadi vada tapwalolo holadiyai iguguya ta'i'ili.

5

Yeisu ana taumulitao iyogaedi (Madiu 4:18-22; Maki 1:16-20)

¹ Ehebo hauga Yeisu itowotowolo le'awa Genesaleta papalinali na boda hilaoma ta hitowolo tutuniyama ebeha Yaubada yana walo Yeisu ainaena hibenalei. ² Tenem ainai tauyamayamao yadi waga bwau i'i'itadine vahalinai hiniulidi magumaguwai, na tauyamaone bada hi'aitulu'o ta yadi vinaya hiuwauwadi. ³ Eena Yeisu waga ehebo ainai igelu, neta Saimoni yana waga, eeta Saimoni iwalo auli ta ebe tupwana i'oidobi, ainaena i'oidobi ni'uwai ta wagane ainai imiya na ive'ita boda aidiyai.

⁴ Na yana ve'ita i'ovi ta Saimoni iwawalo auline, iwalo, 'Saimoni tupwana u'oidobi ni'uwai na yami vinayane amyahuwei'.

⁵ Na Saimoni iwalo, 'Taubada, boniyena ta'i ayama ahubena na nigele teya yama aya'ona. Na yam walo vehabana mata ayahuwei.'

⁶ Hiyahuwei ta yama ibagibagili alili hi'onadi ta vinayawa muhamuhana ilotapulihi. ⁷ Eeta adi geluwone vali wagaena hiyogaedi ebeha hilaoma hihaguidi, ta hiya yadi wagaena hilaoma na waga bwau hi'oiye mwaudi eeta muhamuhana hihanene. ⁸ Tenem ainai Saimoni Pita i'ita'ita ta Yeisu ainai ipwagogo, ta iwalo, 'Taubada ulaugabaigau, wuwuna yau tauyababa'.

⁹ Walo teina i'atai wuwuna ma'ana geluwo nuwadi ipwanopwano alili yamaone hi'o'onadine vehabadi, ¹⁰ na Saimoni ana tauhaguwo Yemesa yo Yoni, hiya Sebedi natunao hinage hi'aluwagavai moiha. Na Yeisu Pita iwalo auli, iwalo, 'Havena umehemeheuhi. Mata ivetuwuni na ilaulau owa mata tomowa u'onadi.'

¹¹ Na wagaone hiniulihaedi le'awai na ginauli maudoina hitauvehuludi na Yeisu himumulitaeine.

Yeisu ehebo taulepelo i'abiye namwanamwa (Madiu 9:1-18; Maki 2:1-12)

¹² Hauga teya ainai Yeisu hinage ehebo dalava ainai imiyamiya. Tupwanane ainai ehebo towaho tauna maudoina lepelo ivai. Eena towahonane Yeisu i'ita lobai ta ainai italupwagogo na i'awanoiyei, iwalo, 'Taubada, ebe dova yam nuwatuwu, howahowana u'abiye namwanamwagau'.

¹³ Na Yeisu nimanaena towahowa taunane i'abitowoi na iwalo, 'Ehe, nuwanuwagu. Badagi na unamwanamwa.' Eeta towahowa ana lepelowa i'ovi.

¹⁴ Na Yeisu towahonane ivenuwamwauwei iwalo, 'Ulau na havena yaiya teya ainai uwalowalo mahalavaegau na hesi udumwalu taupwaoli ainai ta i'itago, na upwaoli Yaubada ainai, hava dova ada lolina Mosese ainaena, ta ebe tomowa hihanapuigo ebeha bada uyawahaiuyo'o'.

¹⁵ Na hesi tenem ainai Yeisu wasana imwala'i moiha ta boda bagibagilidi hilaoma ebeha Yeisu yana aubabada hibenalei, na hinage adi lovala ebeha i'abiye namwanamwadi, ¹⁶ na hesi hauga maudoina boda aidiyena itautauwahi na ibom i'awa'awanoi Yaubada ainai.

Yeisu ehebo taupeu i'abiye namwanamwa

(Madiu 9:1-8; Maki 2:1-12)

¹⁷ Ehebo ahubena ainai Yeisu boda ive'ive'itadi, na tupwadi Palisiwo yo loina ana tauve'itao hiya Galili dalavanao maudoidi yo Yudeya na Yelusalem aidiyena hilaoma na boda baidadiyao himiyamiya na hi'au'aubabada. Hauga tenem ainai Yaubada yana wahiyalaena Yeisu tauovalao i'abiye namwanamwadi. ¹⁸ Ainaena bodaone aidiyena ehebo taupeu mahalabina hi'avalaiyama na hitowotowoi ebeha hiluwuwei vadai ta Yeisu mehenai himwauwi. ¹⁹ Na hesi nigele howahowadi, wuwuna bodane imwala'i alili. Eeta taupeuwa hi'avala mwalaeyei vadane ewanai na ana atovine hivaivehulu ta ainaena taupeuwa ma'ana aba'avala hivelele dobiyei bodaowa ahipudiyai, ta Yeisu mehenai himwamwauwine.

²⁰ Eena Yeisu tomowaowa yadi yemidi ihanapuiya'o ta towahonane iwalo auli, iwalo, 'Angelu, mumugam yababa adi nuwahamu bada ulobaiya'o'.

²¹ Na hesi loina ana tauve'itao yo Palisiwowa Yeisu yana aubabadane hibenalena'o ta hibom aidiyai hi'au'aubabada hiwalo, 'Towaho teina vedova ta Yaubada i'abi'abitatalawahiyeine wuwuna nigele teya yaiya howahowana tomowa yadi mumuga yababao inuwahamuidi, bada Yaubada ibom howahowana'.

²² Yadi nuwatuwu Yeisu bada ihanapuiya'o eeta iwalo, 'Hava vehabana neta dova amnuwanuwatuwune?' ²³ Na hava amnuwatuwui ebe towaho teina ainai yawalowe, 'Yam mumuga yababao bada yanuwahamuidi'o', bo yawalo, 'Utowolo ulau?' ²⁴ Mata amhanapui yau Tomowa Moihagu mayagu loina bale'uwai ebeha tomowa yadi mumuga yababao mata yanuwahamuidi.' Eeta taupeuwa iwalo auli, iwalo, 'Yau teina yawalo auligo, utowolo yam halabi u'avalai na ulau yam dalavai!'.

²⁵ Na itautowolo ta boda mehediyaena yana halabi i'avalai ilalaune yana dalavai mayana yaliyaya Yaubada ino'ono'owei. ²⁶ Tenem ainai boda maudoidi nuwadi ipwanopwano mwala'ina, eeta mayadi ve'ahihi Yaubada hiwalo vetuvehaeyei, hiwalo, 'Wau ehebo abanuwapwanopwano ta'itaya'o'.

Yeisu Livai iyogaei

(Madiu 9:9-18; Maki 2:13-17)

²⁷ Mulitai Yeisu imahalava ta ehebo takesi ana tauvai yehana Livai i'ita lobai yana vada abapaihowa ainai imiyamiya na iwalo auline, iwalo, 'Livai umulitaegau'. ²⁸ Ainaena Livai itowolo ta ginauli maudoina itauvehuludi eena Yeisu imumulitaesine.

²⁹ Na Livaiwa ai'ai mwala'ina ipaihowai Yeisu vehabana, eeta boda mwala'ina hilaoma Livai yana vadai ai'aine vehabana, na takesi ana tauvaiwo bodadi hinage baidanao. ³⁰ Tenem ainai Palisiwo yo loina ana tauve'itao hi'ulu'ulumiyai Yeisu ana taumulitao aidiyai, hiwalo, 'Hava wuwuna ta takesi ana tauvaiwo yo hinage tauyababao tupwadi baidamiyao am'ai'ai toyawane?'

³¹ Na yadi walowone Yeisu iyemaihadi iwalo, 'Hiya namwanamwadi taulaumulamula nigele nuwadi, na hesi lovaloadi nuwanuwadi taulaumulamula. ³² Yau yalaoma nigele ebeha taunamwanamwa vehabadi, na hesi taupwanoliwo habi haguidi, ta ebe hinuwabui.'

Yeisu yana walo ai'ai ana ve'ahihi vehabana

(Madiu 9:14-17; Maki 2:18-22)

³³ Militai hinage tupwadi tomowa Yeisu hiwalo auli hiwalo, 'Yoni ana taumulitao hauga maudoina mavahalidi hi'awa'awanoi Yaubada ainai,

dova Palisiwone adi taumulitaone yadi paihowa, na vedova ta owa am taumulitaone nigele hiyahudihudine, na hi'ai'ai yo hinumanuma'.

³⁴ Eeta Yeisu iwalo vegevegedi iwalo, 'Vedova, howahowana na tautawahola towahona ana taumanoa hive'ahihi ai yo numa ainaena ebe tautawahola towahona baidadi hiyaliyaya? Nigele awa? ³⁵ Na amnuwatuwu avivini ebeha hauga ilalaoma ebe tautawaholawa ilaugabaidi abo hesi hinuwayababa na hive'ahihi, ai'ai yo numa ainaena.'

³⁶ Na hinage ehebo walo vegevegedi i'aubabadaei aidiyai, iwalo, 'Nigele howahowana luwuluwu vauvauna tupwana ta vai na luwuluwu miyamiyana ta bwalui. Nigele! Na ebe dova, neta luwuluwu vauvaunane bada i'abiye yababa'o na hinage vauvaunawa tupwatupwanane luwuluwu miyamiyanane nigele iyalowoinanei. ³⁷ Na hinage nigele teya yaiya bwahi wahiwhiyalana dova waini vauvauna iyahiwahiwai abahiwa wapi miyamiyana aidiyai, mata dova ta ilotapulihi ta bwahi yo abahiwa hiye-paipahedi. ³⁸ Na hesi tahiwai wapi abahiwa vauvau a'avadi aidiyai. ³⁹ Na ebe yaiya waini miyamiyana inuma, mata iwalo ebeha nigele nuwanuwana vauvauna, wuwuna waini miyamiyana hesi inamwanamwa alili.'

6

Ahubena Tapwalolo au'aubabadana

(Madiu 12:1-8; Maki 2:23-28)

¹ Tapwalolo ehebo ainai Yeisu mayana taumulitao baidanao tanovi holanaena hilaulau, na ana taumulitaone witi ainona higigidi ta hi'ai'aidi.

² Na tupwadi Palisiwone hiwalo, 'Yada lolina iwalo mahalava ebeha havena tapwalolo ainai tapaipaihowa na omiu vedova ta teina dova ampaipaihowaine?'

³ Eeta Yeisu Palisiwone yadi walo iyemaiha iwalo, 'Yaubada yana Buki ainai hilele Deivida vehabana ebe amvahili amhanapui neta iya ma'ana geluwo hivahali ta ⁴ Yaubada yana vadai iluwu na beledi ve'ave'ahihina ivai ta hi'a'aine. Beledinane ma'ana lolina ebeha taupwaoli a'ava adi talam yo hi'ai. Na hivahali alili ta bada hi'a'aine.' ⁵ Na Yeisu hinage iwalo aulidi iwalo, 'Yau Tomowa Moihagu Tapwalolo ana tauloina'.

⁶ Ehebo hinage Tapwalolo ainai Yeisu iluwu vada tapwalolo ainai ta ive'ive'ita. Vadanane ainai ehebo towaho imiyamiya nima tautuwana peupeuna. ⁷ Na hinage tupwadi lolina ana tauve'itao yo Palisiwo himiyamiya, Yeisu hi'ita'ita sipwai mata dova ta towahonane i'abiye namwanamwa Tapwalolo ainai eeta ebe ainaena hive'ewai tauloina mehenai.

⁸ Na hesi yadi nuwatuwune ihanapuiya'o, ainaena towahonane iwalo auli, iwalo, 'Utowolo na uhaema'. Eeta towahowa itowolo ta ihahaene.

⁹ Ta Yeisu iwalo aidiyai na iwalo, 'Hola yapanivilaegomiu. Hava yada loinane itatalamweine Tapwalolo ainai. Tomowa ta'abiye namwanamwadi bo ta'abiye yababadi, bo tomowa tahaguidi bo ta'abiye muyadi?'

¹⁰ Tenem ainai maudoidi ivinunu'abi'abidi na towahowa iwalo auli iwalo, 'Nimam utautuwudi'. Eeta towahowa nimana itautuwudi ta inanamwanamwane. ¹¹ Na hesi tauloinaone modi'ini i'oiye mwaudi na hivetuwuni hibommo hi'au'aubabada hava mata Yeisu ainai hipaihowaine.

Yeisu ana mulitao ivesinuwaedi

(Madiu 10:1-4; Maki 3:13-19)

¹² Hauga tenem ainai Yeisu ihae oyai na nemai masigili maudoina Yaubada ainai i'awa'awanoi. ¹³ I'ahubenama ta ana taumulitao aidiyena hitau 12 ivesinuwaedi ta iyogaedi yana tauyewasao.

14 Tauyewasaone yehadi teina: Saimoni, iya iyogaei Pita na tahina Andulu na hinage Yemesa yo Yoni na Pilipi yo Batolomiu. 15 Madiu yo Tomasi yo vali Yemesa iya Alipiyosi natuna, na hinage vali Saimoni iya tauhamadudu mwala'ina abaloina vehabana, 16 yo Yudasa iya Yemesa natuna, na hinage Yudasa Isakaliyota, iya howola abo Yeisu ihuhulaei.

Yeisu taulovalao bagibagilidi i'abiye namwanamwadi

(Madiu 4:23-25)

17 Yana tauyewasaone yo hinage ana taumulitao maudoidi baidanao oyaena hi'aituluma ta 'wabuwai hitowolo, na 'wabunane ainai boda mwala'ina himiyamiya, hiya hilaoma Yudeya yo Yelusalem na hinage Taya na Saidoni tupwa le'awadine aidiyena.

18 Ta hilaoma Yeisu yana aubabada habi benaleina yo hinage ebeha adi lovala i'abiye namwanamwadi. Na hinage hiya alu'aluwa yababadi aidiyai hiluwu nuwanuwadi na i'abiye namwanamwadi. 19 Bodaone maudoidi hitowoi ta ebeha Yeisu hi'abisawahi wuwuna wahiyala imahamahalava ainaena na tomowa maudoidi i'abi'abiye namwanamwadi.

Nuwavitai na yaliyaya

(Madiu 5:1-12)

20 Yeisu ana taumulitaowowa ivinuvununuidi na iwalo aulidi, iwalo, 'Ebe omiu amwewelohe, amyaliyaya wuwuna Yaubada nimanai ammiyamiya. 21 Na omiu ebe amvahali amyaliyaya, wuwuna howola abo diyamiu himwau. Na hinage omiu amdoudou amyaliyaya wuwuna howola abo ammalu.

22 Amyaliyaya ebe yau Tomowa Moihagu vehabagu tomowa hive'alehaegomiu, bo hita'wata'wataegomiu, bo hisosmanaegomiu bo hi'awa yababaegomiu. 23 Hauga tenem ainai ebe vitaiwone himahalava vehabadi amyaliyaya na amtowolo amselo, wuwuna ami maiha namwanamwana galewai imiyamiya. Na annuwatuwui ebeha tau'awa yababaone tubudiyao mwalona tauwalo mahalavao hi'awa yababaedi, dova teina haugane ainai.

24 'Na hinage ebe omiu amvewasawasa, nuwayabayababamiu, wuwuna yami wasawasa bada amlobaiya'o ta mulitai mata nigele. 25 Na yayiadiwo omiu teina ta'i bada am'ai'i'iwahi moiha, amnuwayababa wuwuna muhamuhana vahali mwala'ina amlobai. Na hinage ebe teina ta'i amlamumu, howola abo mayami nuwayababa amdou.

26 'Na haugadine aidiyai ebe tomowa bagibagilidi hi'awa namwanamwaegomiu, amnuwatuwu gwaipile na amnuwayababa, wuwuna mwalona hiya tubudiyaoe hinage dova tauwalo mahalava oya'oyama hi'awa namwanamwaedi.'

Ami alehao amvelauwedi

(Madiu 5:38-48; 7:12)

27 'Yagu ve'ita teina ambenalei, ami alehao amvelauwedi, na hiya hita'wata'wataegomiu amhaguidi, 28 na hinage hiya hi'awa yababaegomiu am'awa namwanamwaedi, na hiya hi'ale'alehaegomiu vehabadi am'awa'awanoi ta Yaubada ihaguidi. 29 Na ebe yayi navaavam isapi, havena nimana uveuveuyo, na hesi vali navaavamne hinage umohei ta isapi. Ebe yayi yam gwaugwau luwuluwuna ivai, amluwuluwu mohili hinage utalamwei ainai. 30 Na hinage ebe yayi alimwai i'awanoi ebebo ginauli vehabana, ginaulinane umohei. Na ebe yayi yam tobwatobwa ivai na ainai imiyamiya havena vehabana uwalawalouyo.

³¹ 'Na ebe hava nuwanuwamiu tomowa alimiyai hipaihowai, omiu hinage dova aidiyai ampaihowai.

³² 'Na ebe tomowa tauvelauwego hiya hibom uvelavelauwedi, hava vehabana mata awanamwanamwa uvai? Wuwuna tauyababao adi tauvelauwo, hinage hivelavelauwedi. ³³ Na ebe tau'abi ili'ilimanigo hibom u'abi ili'ilimanidi, hava vehabana mata awanamwanamwa uvai, wuwuna tauyababao hinage neta paihowane hipaipaihowai. ³⁴ Na ebe yayiyaidiwo uhanapuidi ebeha yam tobwatobwa umomohediwa mata hiyemaihayoi, hava ana namwanamwa alimiwai? Wuwuna hiya tauyababao hi'ai'aiyauya adi geluwo aidiyai mata yadi ginauliwone adi mwala'i hivedumwaluyoidi. ³⁵ Na hesi ami alehao amvelauwedi na am'abi ili'ilimanidi, na havena yemaiha vehabana amnuwanuwatuwu. Ainaena ami maiha mata mwala'ina amlobai, ta omiu Yaubada Ewa'aliliyai natunao. Wuwuna hiya tauyababao yo tau'aidumao aidiyai inamwanamwa. ³⁶ Ainaena omiu hinage am'atemuyamuya, dova Tamamiune i'ate'atemuyamuyane.

Havena ami geluwo am'awa'awa yababaedi

(Madiu 7:1-15)

³⁷ 'Hinage havena tomowa am'awa'awa yababaedi, mata dova ta Yaubada hinage i'awa yababaegomiu. Na hinage havena ami geluwo amve'ewe'ewaidi, ta ebe omiu havena ve'ewa amlobalobai Yaubada ainaena, na hesi ami geluwo yadi mumuga amnuwahamuidi, ta ebe Yaubada yami mumuga hinage inuwahamuidi. ³⁸ Na ebe am'aiyauya mata Yaubada i'aiyauya alimiyai. Hava mwaumwauna yo ma'ana lauhepoi mata alimiyai i'atuihiwai. Wuwuna ginauliwone ana mwala'i hava mata u'aiyauyaneine mata ulobauyoi.'

³⁹ Ainaena walo vevegedi teina imohedi, iwalo, 'Vedova? Howahowana taumehegibugibu ana gelu mehegibugibuna imugaiyei? Mata nigele, awa? Ebe dova ipaihowai hitau bwauwone guda ainai hibe'u. ⁴⁰ Dova hinage taubenali, nigele howahowana na yana tauve'ita ihae gabaei. Na hesi bada ebe yana hanapune inwala'i ta ebe hitau bwauwone yadi hanapu itoyatoyawa.

⁴¹ 'Nigele iyalowoinanego na tahim vehabana uwalo ebeha mehenai aiwa mu'amu'alina imiyamiya, wuwuna owa hinage mehemwai etupwa imiyamiya na nigele uya'ita. ⁴² Ainaena havena tahim ainai uwalowalo, uwalo, "Tahigu, ilowoinanegau ebe aiwa mu'amu'alina mehemwena yavai vehulu", wuwuna owa hinage etupwa mwala'ina mehemwai imiyamiya, nigele uya'ita. Moiha, owa ehebo tau'oyama, awa? Na hesi etupwane mehemwai uvai mugaiyei, ta ebe u'ita ili'ilimani na mulitai tahimne mehenae aiwa mu'amu'aline uvaivehulu.

Tomowa yadi mumuga dova aiwa ainona

(Madiu 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ 'Aiwa namwanamwana nigele howahowana na ainona newanewalina imwauwi. Hinage dova aiwa newanewalina nigele howahowana na ainona namwanamwa imwauwi. ⁴⁴ Ainaena aiwa ehebo ehebo ainodi aidiyena tahananapuidi ebeha aiwadine namwanamwadi bo newanewalidi. Moiha neta, nigele howahowana na haihaili aidiyena damaya ainona talobai, dova hinage nigele howahowana na vilolo ainaena sibweya ainona talobai. ⁴⁵ Dova towaho yana mumuga, ebe towaho yana nuwatuwu ausalana yana mumuga maudoina namwanamwana. Na ebe yana nuwatuwu yababadi mumugana maudoina yababadi. Wuwuna nuwatuwuwone hava dova atemiyai himiyamiya hauga maudoina awamiyena himahamahalava.

Tau'abi vada hitau bwau

(Madiu 7:24-27)

⁴⁶ 'Ainaena hava vebabana am'awa'awa Badaegaune, na yagu walo nigele amyamulimulitaedi. ⁴⁷ Na ebe yaiya owa ulaoma na yagu walo ubenaledi na upaihowaidi, owa yam mumuga dova ehebo tau'abi vada yave'itaei alimiyai. ⁴⁸ Iya dova tau'abi vada yana wahuwahu yaiyaina ilobai, gaima a'avana ainai, ta yana vadane ainai i'a'abine. Na haugana 'wesu mwala'ina i'aituluma na aba'ita isagena, ta vadanane iguhui na nigele iya'abiye yababa, wuwuna wahuwahu namwanamwana ainai i'a'abine.

⁴⁹ 'Na hesi ebe yaiya owa yagu walo ubenaledi na nigele uyamulitaedi, owa bada dova tau'abi vada namonamo a'avana ainai yana vada i'a'abine. Eeta haugana aba'ita imahalava vadanane iguhui ta ibe'u mwayamwayau na maudoina ilo'vehulune.'

7

Yeisu tau'alehao adi tauloina yana hevali ehebo i'abiye namwanamwa

(Madiu 8:5-13)

¹ Yeisu yana walo tomowa aidiyai i'ovi'o, ta imahalava na ilau Kapaneum. ² Dalavanane ainai tau'alehao hiya Loma adi taumugai ehebo mayana hevali himiyamiya. Na yana hevaline ivelauwei ili'ilimani. Na hauga tenem ainai ilovala mwala'ina ta habi imwalowoina. ³ Na tauloinanane Yeisu yana laoma wasana ibenalei, eeta Yudeya yadi babadao tupwadi ivetamaledi Yeisu ainai habi awanoiyei ebe Yeisu ilaoma na yana hevaline i'abiye namwanamwa. ⁴ Ta babadaowa hilau Yeisu ainai hi'awanoi, hiwalo, 'Bada, nuwanuwamai ebe talau teina towahone awalowaloweiva ana dumwalu ebeha uhagui. ⁵ Wuwuna iya towaho namwanamwana, na Yudeya maudoida ivelauwegita, ta yada vada tapwalolo i'a'abine.'

⁶ Eeta Yeisu baidadi hilalaune. Hilau ta dalavanane ainai himahama-halava, eena tauloinawa ana geluwo tupwadi hinage ivetamaledi Yeisu habi auhina. Na hilau Yeisu ainai ta hiwalo, 'Bada, yama taumugai iwalo ebeha owa towaho mwala'ina ainaena nigele iyalowoinanego ebe uluwu yana vadai. ⁷ Na hinage nigele iyalowoinanego na baidam amwahai amvelobaloba. Na hesi nuwanuwana ebe uwalo mohili na yana hevaline inamwanamwa. ⁸ Na hinage alinana teina dova iwalo, "Yau lolina yahanahanapui na agu tauloina yadi walo ana tau'awa abi, na hinage yagu tau'alehao yaloiloinaedi, na ebe teya ainai yawalo, 'Ulau' bada ilau ta'i; na ebe ehebo ainai yawalo, 'Ulaoma' bada ta'i ilaoma, na ebe yagu taupaihowa ehebo ainai yawalo, 'Teina upaihowai', bada ipaihowai.'

⁹ Teina walowone Yeisu ibenaledi na i'aluwagavai moiha na i'ita gwaipile ta bodaowa himulimulitaene iwalo aulidi, iwalo, 'Moiha ta'i nigele teya yaiya isileli alimiyena yayalobai yana yemidi dova teina towahone'. ¹⁰ Eena tauloinawa yana hevahevaliwone hilau gwaipile yana vadai, ta nemai yana hevaliwa hilobai bada inamwanamwa'o.

Hiwape ehebo natuna towahona Yeisu mwalowoiyena i'abiye towolo

¹¹ Nigele hauga daodaona tuluhanai Yeisu ilau ehebo dalava ainai, yehana Naini. Na ana taumulitao yo hinage boda mwala'ina hi'wa'wayabuine. ¹² Ilaoma dalavanane ainai ta taumwalowoi himahamahalavaenama dalavanane ainaena. Na taumwalowone neta hiwape ehebo natuna, bada ehebo mohimohili, ainaena hiwapenane boda mwala'ina baidana hilaulau habi mwauwina magaiyai.

¹³ Tenem ainai Yesu hiwapene i'i'itane na i'atemuyamuyaei ta iwalo, 'Havena udoudou'. ¹⁴ Na iwutu lau ta mwalowoiwa ana huma i'abitowoi eena tau'avalao hitowotowolo.

Na Yesu iwalo, 'Hevali, utowolo'. ¹⁵ Ta hevaliwa imiya towolo ta i'au'aubabada, na Yesu hevaliwa ilauvai ta hinanawa imomoheine.

¹⁶ Ainaena tomowaowa himeheuhi na Yaubada hiwalo vetuvehae, hiwalo, 'Tauwalo mahalava mwala'ina bada imahalavama'o. Teina Yaubada yana taubo'e ita yana tomowao alidai.' ¹⁷ Eeta Yesu wasana hiyewasaei Yudeya maudoina, na hinage dalavao vahalinai aidiyai.

Yoni taubapitaiso yana panivila Yesu vehabana

(Madiu 11:2-6)

¹⁸ Na mulitai Yoni ana taumulitao wasa teina hiwalo mahalavaei ainai. ¹⁹ Ainaena ana taumulitao hitau bwau iyogaedima na iwalo aulidine, iwalo, 'Amlau na ampanivilaei, ebe iya Besinanawa vehabana ya'au'aubabadane, bo vali towaho hinage taha'wai?'

²⁰ Na hilaoma ta Yesu hiwalo auli, hiwalo, 'Yoni taubapitaiso iveta-malegai alaoma habi panivilaego ebe owa Besinanawa, bo vali towaho aha'waha'wai?'

²¹ Hauga tenem ainai Yesu howola tauovalao adi lovala yo adi muya yo vi'avi'a aidiyena i'abi'abiye namwanamwadi yo hinage taumeheg-ibugibu mehedi i'abiye maseledi. ²² Eeta i'ovi na mulitai yadi panivilawa iyemaiha, iwalo, 'Amwuyo ta Yoni ainai am'aubabada ginauliwone aliguwena hava bada am'itadi'o yo ambenedi'o, neta: taumehegibugibu mehedi bada himasele'o, taupeu bada hinamwanamwa'o ta hilaulau, taulepelo taudi hinamwanamwau'o, tautalina tui bada talinadi hinamwanamwa'o, taumwalowoi hitowolouyo na hinage tauwewelohe bada wasa namwanamwana hibenalena'o. ²³ Eeta amlau na Yoni amwalo auli havena vehabagu inuwanuwatuwu bwaubwau, wuwuna ebe yaiya yana yemidi aliguwai nigele iyatapitapiya, mata iyaliyaya.'

Yesu yana walomahalava Yoni vehabana

(Madiu 11:17-19)

²⁴ Haugana Yoni ana taumulitaowowa hilaulau gwaipile, na Yesu ive-tuwuni boda aidiyai Yoni vehabana iwalo mahalava, iwalo, 'Mwalona maudoimiu tupwa balabala awawai amlau Yoni habi benaleina, na hava nuwanuwamiu ebeha am'ita? Bo ebeha ehebo awahi mwala'ina yaumai iguhuguhui am'ita? ²⁵ Bo ehebo towaho ana ale'o wasawasa habi itana? Nigele, awa? Wuwuna hiya adi ale'o namwanamwadi moiha tauloina mwala'idi yadi tupwai himiyamiya na hiyaliyaliyaya.

²⁶ 'Na hava yede vehabana amlalaune balabala awawai? Bo yami nuwatuwu ebeha ehebo tauwalo mahalava am'ita, awa? Moiha ta'i towahonane am'itane tauwalo mahalavao imwala'i gabaedi. ²⁷ Yoni vehabana mwalona Yaubada yana Buki ainai teina dova iwalo mahalava mugaiyei iwalo:

"Teina yagu tausagenawasa yavetamale mugaiyei na yam amwaha isepa".'

²⁸ Na Yesu hinage iwalo, 'Yoni iya taumiya bale'u maudoina imwala'i gabaedi, na hesi maudoidi hiya Yaubada yana Abaloina holanai Yoni himwala'i gabaedi'.

²⁹ Eena bodaone yo takesi adi tauvaiwo Yesu yana aubabada teina hibenaledi ta Yaubada hiwalo vetuvehaeyei, wuwuna hiya mwalona Yoni i'abiye bapitaisodi. ³⁰ Na hesi Palisiwone yo lona ana tauve'itao Yaubada yana nuwatuwu hita'wata'wataei, ainaena nigele nuwadi na Yoni i'abiye bapitaisodi.

³¹ Eeta Yeisu iwalo, ‘Omiu yaso teina vedova ebe yayepategomiu? ³² Nuwana yawalo, omiu bada dova hedaheda abagimwala holanai hi'ai'ai'opi'opi na adi geluwo aidiyai hiyogayoga, hiwalo, “Ama geluwo vedova ta a'abi'abi sinaha na nigele amyasobune, na hinage ayeb-wayebwasa na nigele amyadoune”. ³³ Waloyepatu teina ana hanapu neta, Yoni tau'abiye bapitaiso ilaoma ta ihudihudi yo waini nigele iyanumanuma, ainaena amwalo ebeha alu'aluwa yababana Yoni i'abiye yauyauleya'o? ³⁴ Yau Tomowa Moihagu yalaoma ya'ai'ai na yanumanuma na hinage vehabagu am'ulu'ulumiya, amwalo, “Towaho teina taunuma yo tau'ai'ala'alabili, na hinage takesi ana tauvaiwo yo tupwadi yabayabadi ive'au'augeluwedi”. ³⁵ Na hesi hiya tauhanapu moiha mata yadi paihowa namwanamwadi aidiyena hanapu moiha imahamahalava.’

Tauyababa ehebo Yeisu aena iyewoloi

³⁶ Ehebo hauga Palisi ehebo yehana Saimoni Yeisu iyogaei ta baidana habi ai. Eeta Yeisu iluwu vadai ta imiya habi ai. ³⁷ Na dalavanane ainai wahiu ehebo tauyababa imiyamiya. Iya bada ihanapuiya'o ebeha Palisine yana vadai Yeisu i'ai'ai. Ainaena woloi namwanamwana ma'ana abahiwa namwanamwana ivaiyama, ³⁸ ta Yeisu vahalinai itowolo na idoudou na mehelinonaena Yeisu aena iyebuta, na waihiunane vahuna daodaona ta vahunaena aena iba'ilidi, yo hinage Yeisu aena inihoidi yo woloiwa ihiwai Yeisu aenai.

³⁹ Eena Palisiwa ibom inuwanuwatuwu iwalo, ‘Towaho teina, ebe iya tauwalo mahalava, ihanapui waihiune teina tauyababa, ta havena ainai i'abi'abi’.

⁴⁰ Na Yeisu i'apuhini iwalo, ‘Saimoni, nuwanuwagu ehebo ginauli yawalo mahalavaei alimwai’.

Eeta Saimoni iwalo, ‘Ehewa, aiteya ginauli? Uwalowei aliguwai’.

⁴¹ Ta Yeisu iwalo, ‘Ehebo tauwasawasa na tomowa bwau adi vagavaga imwauwi, ehebo ana vagavaga dova 50 kina, na ehebo dova 5 kina. ⁴² Na hitau bwauwone nigele howahowadi na hiyemaihadi. Ainaena tauwasawasawa hitau bwauwowa adi vagavaga inuwahamuidi. Na yapanivilaego. Hitaubwauwone aidiyena yaiya yadi taubadane ivelauwei mwala'ina?’

⁴³ Ta Saimoni Yeisu alinana iyemaiha, iwalo, ‘Towahone iya ana vagavaga mwala'inane ivelauwei mwala'ina’.

Eena Yeisu iwalo, ‘Ehe, moiha’.

⁴⁴ Na i'ita gwaipile waihiuwa ainai, na iwalo, ‘Saimoni, waihiune teina yana paihowa vehabagu u'itaya'o, nigele dova owa. Wuwuna yam vadai yaluwuma na bwahi aegu anauwa vehabana nigele uyamohegau na hesi waihiune teina mehelinonaena aegu iuwadi na vahunaena iba'ilidi. ⁴⁵ Na owa yagu mahalava ana niho nigele uyapaihowai aliguwai, na hesi iya yagu mahalava vauvauwai aegu inihoidi. ⁴⁶ Nigele hinage woloiyena vahugu uyayewoloi, na iya hesi yana woloiyena aegu iyewoloidi. ⁴⁷ Iya yana pwanoliwo bagibagilidi bada yanuwahamuidi'o, ainaena ivelauwe-gau mwala'ina, na hesi ebe yaiya yana pwanoliwo habuludi na yanuwahamuidi, yana velau aliguwai hinage habuluna.’

⁴⁸ I'ovi na Yeisu waihiuwa iwalo auli, iwalo, ‘Yam pwanoliwo bada yanuwahamuidi'o’.

⁴⁹ Na tomowaowa Yeisu baidanao hi'ai'aine, Yeisu yana walo hibenalei ta hibom aidiyai hi'ulu'ulumiyaei, hiwalo, ‘Yaiya yede teina ta ebeha pwanoliwo inuwahamuidi?’

⁵⁰ Eena Yeisu waihiuwa ainai iwalo, ‘Yam yemidi ainaena bada livahi ulobaiya’o, ta mayam yaliyaya ulau’.

8

Waiwaihiu Yeisu hi'wayabui

¹ Mulitai Yeisu itowolo na ilau dalava mwala'idi yo habuludi aidiyai Yaubada yana Abaloina wasa namwanamwana iguguyaei, na ana taumulitaowa hitau 12 baidanao. ² Na hinage tupwadi waiwaihiu baidanao, neta hiya mwalona lovala yo alu'aluwa yababadi aidiyena Yeisu abiye namwanamwadi. Waiwaihiuwone neta Meli Magidalaena iya mwalona ainaena alu'aluwa yababadi maudoina ⁷ Yeisu iheusili mahalavaedi, ³ na hinage Yoana iya Kusa mwanena, Kusanane Helodi yana taupaihowa, na hinage Susana yo tupwadi waiwaihiu baidadiyao. Waiwaihiuwone hiya yadi tobwatobwaena Yeisu ma'ana geluwo hi'i'ita avivinidi.

Patu ana walovevegedi

(Madiu 13:1-9; Maki 4:1-9)

⁴ Tomowa maudoidi dalava bagibagilidi aidiyena hitaugogoiyama Yeisu ainai, eena Yeisu walo vevegediyena ive'itadi, iwalo, ⁵ ‘Tau'uma ehebo ilau yana oyai patu ivehulubudebudeyanaedi. Tupwadi patu amwahai hibe'u ta tomowa aidiyena hiwutu'alatedi yo lowolowo hi'itadi ta hi'aitulu hi'a'aidine. ⁶ Na tupwadi patu malagaigaimana ainai hibe'u ta hi'ini na mulitai hiwewelaine, wuwuna toputupunane nigele gwagwamana. ⁷ Na tupwadi patu haihaili aidiyai hibe'u ta hi'ini mwalomwalowoi wuwuna haihailine iwahiyala ta i'oye mwalowoidi. ⁸ Na hesi tupwadi patu toputopu namwanamwana ainai hibe'u ta himwala'i na hi'aino, ta aidiyena aino namwanamwana ilobai.’

I'ovi na Yeisu bodaone ivenuwamwauwedi, iwalo ‘Ebe matalinamiu walo teina ambenaledi’.

Patu walo vevegedina ana livahi

(Madiu 13:10-23; Maki 4:10-20)

⁹ Mulitai ana taumulitaowowa Yeisu hipanivilaei, hiwalo, ‘Yam walo vevegedine hava ana hanapu?’ ¹⁰ Na iya iwalo, ‘Omiu Yaubada alimiyai italam ta yana loina holana moiha ana tauhanapuwo, na hesi bagibagilidi walo vevegedi a'ava hibenalei.

“Na adi nuwamasele nigele hiyahanapui,

yo hinage ana hanapu hibehabehaei na hesi nigele hiyalobai.”

¹¹ ‘Na walo vevegedinane ana livahi teina dova: Patune neta Yaubada yana walo. ¹² Na patuwowa amwahai hibebe'une hiya neta tomowa walo hibenali mohilei, na hesi Tomodulele ilaoma ta atediyaena walowa ivaivehulune, ta nigele howahowana hiyemidi ebeha Yaubada howahowana ihaguidi. ¹³ Na patuwowa hibebe'une toputopu malagaigaimana aidiyai neta tomowaowa hiya Yaubada yana walo vehabana hiyaliyaya, na hesi nigele lamlamdi hiyayaiyai wuwuna yadi yemidi nigele mwala'ina, ta ebe abatowoi aidiyai himahalava mata hibe'u. ¹⁴ Na patuwowa haihaili aidiyai hibebe'une neta tomowaowa hiya walowa hibenalei, na yadi nuwatuwu maudoina hilaulau nuwatuwu bagibagili yo wasawasa yo bale'u yaliyayanao aidiyai. Ainaena Yaubada yana walo aidiyai nigele ainona iyamahalava. ¹⁵ Na patuwowa toputopu namwanamwana aidiyai hibebe'une neta hiya tomowao mayadi atetalam Yaubada yana walo hibenaledi, yo mayadi alama'i'ita ainaena Yaubada yana walo aidiyai i'aino moiha.’

Masele ana walo vegevegedi

(Maki 4:21-25)

¹⁶ Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Nigele teya yaiya lampa iyagabu na gaeba ainaena iya'oihamui bo aba'eno elauhanai iyamwauwi na hesi abamwau ewanai imwauwi ta ebe tomowa maselele hi'ita haugana hiluwuluwu. ¹⁷ Hava dawadawanina mata imiya mahalava ta tomowa hibenalei. Na hava oi'oihamuina mata hilobai na hiva'yama maseleyai ta tomowa hi'ita. ¹⁸ 'Eeta am'ita avivini yami benabenali aidiyena. Wuwuna yaiya ainai hava namwanamwana imiyamiya mata Yaubada ilauhepoiyei iya ainai. Na hesi ebe yaiya ainai nigele na yana nuwatuwu ebeha hava habuluna ainai imiyamiya, mata Yaubada ivaivehulu.'

Yeisu hinana yo tahinao

(Madiu 12:46-50; Maki 3:31-35)

¹⁹ Mulitai Yeisu hinana yo tahinao hilaoma habi itana na hesi boda imwala'i alili, eeta nigele howahowana hiluwu Yeisu ainai. ²⁰ Ta walo a'ava hivetamalei, hiwalo, 'Taubada, hinam yo tahimwowa tenem maseleyai hitowotowolo, ebeha nuwanuwadi owa'.

²¹ Na Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Nigele hibom, na hesi ebe yayyadiwo Yaubada yana walo hibenalei na hi'awa abiyedi hiya neta hinaguwao yo tahiguwao'.

Yeisu wowoli i'abiye daumwali

(Madiu 8:23-27; Maki 4:35-41)

²² Ehebo hauga Yeisu mayana taumulitao higelu na aidiyai iwalo, 'Ta'u'e tageyo'awa vali tupwai'. Eeta hi'u'e, ²³ hisagesagena na Yeisu i'eno'eno ta i'eno i'iwahine. Na yaumai mwala'ina itowa ta bagodu mwala'ina ihihawiwadi'wa wagai na muhamuhana hihanene.

²⁴ Eeta ana taumulitaowa Yeisu hivanoi hiwalo, 'Taubada, Taubada, utowolo, mata tahanene!'

Eeta Yeisu itowolo ta yaumai yo bagodune i'ahonedi, iwalo, 'Am-laumwau!' Eeta hilaumwau na idadaumwaline. ²⁵ Ainaena Yeisu ana taumulitaowa iwalo aulidi, iwalo, 'Vedova? Nuwana nigele amyayemidiyegau awa?'

Na hiya mayadi meheuhi hi'aluwagawai na hibom aidiyai hiwalo, 'Towaho yehana teina? Ta yaumai yo bagodu alinana hi'a'awa abiyeine.'

Ehebo towaho alu'aluwa yababadi bagigagilidi holanaena himahalava

(Madiu 8:28-34; Maki 5:1-20)

²⁶ Galili vali tupwanai higeyo'awa'o ta hiluwu Gelasiwone yadi gadowai. ²⁷ Eena Yeisu i'aitulu le'awai na ehebo taumiya dalava imahalavama ainai. Towahonane alu'aluwa yababadi hiluwu holanai ta ainai himiyamiya. Na towahonane hauga daodaona ale'o nigele iyali'wali'wa, na vada aidiyai nigele iyamiyamiya na hesi magari gudadi aidiyai imiyamiyane.

²⁸ Ta towahowa Yeisu i'ita, na ilohagali ta ibe'u ainai na iwui mwalamwala'i, iwalo 'Yeisu yo, owa Yaubada Ewa aliliyai Natuna, hava ebeha upaihowai? Badagi! Havena u'abi'abiye muyagau.' ²⁹ Walo teina i'a'ataine wuwuna Yeisu bada iwalo auliya'o, ta ebeha alu'aluwa yababana towahone i'aitulu gabaei. Towahonane hauga bagigagilina alu'aluwane i'abiye yeyauyaule eeta hi'abi'abi avivini na nimana yo aena hipaipaidi pwawati aidiyena, na hesi pwawatine iwutuwwutuhidi na towahonane ilawelawei nu'ula awawai.

³⁰ Eeta Yeisu towahonane ipanivilaei, iwalo, 'Vedova yeham?'

Na towahowa iwalo, 'Yehaguwede Bagibagilimai', wuwuna alu'aluwa bagibagilidi holanai himiyamiya.

³¹ Na alu'aluwaowa Yeisu ainai hi'awa'awanoi, hiwalo, 'Havena ugabagabae aituluwegai guda abasilahe ainai.

³² Na hesi uvetamalegai ta aluwa maheyaone bagibagilidine tenem hidumudumuline oyane aidiyai. Eeta Yeisu italam. ³³ Ta towahowa ainaena himahalava ta maheyaowa aidiyai hiluluwune. Tenem ainai maheyaowa maudoidi hiyauyaule ta hisagena tapatapana ainai hibe'u ta ni'uwai hihahanenene.

³⁴ Na maheyaowa adi tau'ita aviviniwowa hi'ita na hidena ta hilalaune hiyewasa hava dova hi'itane, dalava mwala'idi yo dalava habuludi tomowadiyaone aidiyai. ³⁵ Eeta tomowa bagibagilidi hilaoma ta ebe hiya mehediya hi'ita hava imamahalavane. Ta Yeisu ainai hilaoma ta towahowa hi'ita mwalaona alu'aluwa yababadi holanai himiyamiya bada inamwanamwa'o ta ale'o ili'wa na Yeisu wahalinai imiyamiya. Tenem ainai maudoidi himeheuhi. ³⁶ Eena tauyewasawa tomowa aidiyai hi'aubabada vedova towahonane yana namwanamwa. ³⁷ Eeta Gelasinewowa maudoidi himeheuhi mwala'ina ta Yeisu hisosomanaei ebe ilaugabaidi. Ainaena Yeisu wagai idodobi habi gelu.

³⁸ Ta towahowa i'abiye namwanamwawa iwalo atemuyamuya Yeisu ainai iwalo, 'Uwalo ta owa na yau talau?'

Na Yeisu iwalo, ³⁹ 'Nigele. Hesi ulau gwaipile dalavai ta hava Yaubada alimwai ipaihowaiya'o u'aubabadaei.' Eeta towahowa ilau dalavai na Yeisu yana paihowa i'aubabadaei taumiya dalava maudoidi aidiyai.

*Yeisu waiwaihiu bwau i'abiye namwanamwadi
(Madiu 9:18-26; Maki 5:21-43)*

⁴⁰ Yeisu mayana taumulitao hige'yo'awauyo na boda mwala'ina mayadi yaliyaya hivevedunane. Wuwuna iya vehabana hiha'waha'wane. ⁴¹ Eena ehebo towaho iluwu mahalava, yehana Yailo, iya yadi vada tapwalolo ana tau'ita avivini. Ilaoma ta Yeisu ainai italupwagogo na iwalo, 'Taubada talau yagu vadai, ⁴² ta natugu ilovala mwala'ina u'abiye namwanamwa. Iya bada ehebo mohimohili natugune, ana bolimai 12 na vadai i'e'eno na hauga habuluna na imwalowoi.' Eeta baidana hilalaune.

Hilaulau amwahai na boda mwala'ina himulimulitaedi, ta hiveveduidui. ⁴³ Na bodaone holadiyai ehebo wahiui baidadi, ma'ana lovala. Lovalanane neta 'wahina isagesaganaei bolimai 12 hi'ovi'o, na besiwa isagesagena. Hauga bagibagilina taulaumulamula hitowotowoi ebeha hi'abiye namwanamwa na hesi nigele howahowadi. ⁴⁴ Eena wahiunane Yeisu tuluhanaena ilaoma ta ana ale'o papalinane i'abitowoine na wahinawa yana sagena ilalaumwaune. ⁴⁵ Ainaena Yeisu itautowolo, ta iwalo, 'Eei! Yaiya i'a'abitowoigaune?'

Na maudoidi hiuvala. Na hesi Pita iwalo auli, iwalo, 'Bada, nuwana bodaone hiveveduidui ta hitatautupane alimwai'.

⁴⁶ Na Yeisu iwalo, 'Nigele. Teya yaiya agu ale'o i'abitowoine, wuwuna yalautowoi aliguwena wahiylala imahalava'o na tau'abitowoigaune ainai igeyo'awa'o.'

⁴⁷ Na waihiuwa ilautowoiya'o ebeha Yeisu bada yana paihowane ihanapuiya'o, ainaena ilaoma na mayana batutuli ibe'u aitulu Yeisu aenai, na boda mehediya yana paihowawa wuwuna iwalo mahalavaei, iwalo, 'Taubada, nuwanuwagu na yanamwanamwa, ainaena am'ale'one yaa'abitowoine, ta yanamwanamwane'.

⁴⁸ Eeta Yesu waihiunane iwalo auli, iwalo, 'Natugu, yam yemidi ainaena unamwanamwa'o. Utowolo na mayam yaliyaya ulau.'

⁴⁹ Hauganane Yesu iwalowalo waihiuwa ainai Yailo yana vadaena yana taupaihowa ehebo wasa ilawenama Yailo ainai, iwalo, 'Taubada, natum bada imwalowoi'o na havena tauve'itane yana hauga igabagabaei.'

⁵⁰ Wasa teina Yesu ibenalei ta Yailo iwalo auli, iwalo, 'Havena ume-hemeheuhi na hesi uyemidiyegau ebeha natum mata inamwanamwa'.

⁵¹ Ainaena hilau ta dalavai himahalava, eena Yesu boda maudoidi i'auhidi ta ebe vadanane ainai havena hiluwuluwu, bada nuwanuwana Pita na Yoni yo Yemesa na hinage gamahinewa hinana yo tamana baidanao hiluwu.

⁵² Na boda vadai howola hidoudou na hinage hiwoewoe gamahinewa vehabana. Ainaena Yesu i'auhidi iwalo, 'Badagi! Dou amlaumwau, wuwuna gamahinene nigele iyamwalowoi, na hesi i'eno'eno mohili.'

⁵³ Na maudoidi Yesu himaluwei wuwuna hihanapuiya'o gamahinene bada imwalowoi'o. ⁵⁴ Eena Yesu hedawa nimanai i'abi na iwalo auli, iwalo, 'Gamahine utowolo'. ⁵⁵ Na gamahinewa yawahina iwuyoma ta ito-towolone. Eena Yesu gamahinewa hinana yo tamana aidiyai iwalo, 'Ai'ai ammohei na i'ai'. ⁵⁶ Tenem ainai tamana yo hinana nuwadi ipwanopwano moiha. Na Yesu hinage ivenuwamwauwedi iwalo, 'Havena teya yaiya ainai amwalowalo mahalava yagu paihowa teina vehabana'.

9

Yesu ana taumulitao ivetamaledi habi paihowa

(Madiu 10:5-15; Maki 6:7-13)

¹ Yesu ana taumulitao hitau 12 iyoga ahaidi na adi loina yo wahiyala imohedi ta ebe howahowadi alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena hi-heusili mahalavaedi, yo hinage adi loivalao hi'abiye namwanamwadi. ² Eeta ivetamaledi ebeha Yaubada yana Abaloina tomowa aidiyai higuguyaei, yo hinage tauovalao hi'abiye namwanamwadi. ³ Na hinage yana aubabada ainai iloinaedi iwalo, 'Havena teya hava amvaivai. Havena digona nuwana boha nuwana ai'ai nuwana mane, nuwana ami ale'o bwauna. ⁴ Na ebe aiteya vada ainai hiyogaegomiu na amluwu, vadanane ainai amvetau-mana ana higa tupwanane amlaugabaei. ⁵ Na ebe aiteya dalava ainai nigele hiyalauvaigomiu yadi vadai, dalavanane gawalanane aemiyena am'oiyeholudi na amlaugabaidi, eena ainaena amve'itadi ebeha mata vitai aidiyai imahalava.'

⁶ Eeta ana taumulitaone hilau ta tupwa maudoina aidiyai hita i'ili na wasa namwanamwana higuguyaei, na hinage tauovala tupwa ehebo ehebo aidiyai hi'abiye namwanamwadi.

Helodi nuwana ipwanopwano Yesu vehabana

(Madiu 14:1-12; Maki 6:14-29)

⁷ Helodi iya Galili ana tau'ita avivini, ginauli teina himahamahalava wasadi ibenalei na nuwana ipwanopwano mwala'ina wuwuna tupwadi tomowa hiwalo, 'Yoni taubapitaiso ebeha mwalowoiyena itowolouyo'o'.

⁸ Na tupwadi hiwalo, 'Nigele, Elaitiya imahalava'o', na hinage tupwadi hiwalo, ebeha 'Ibom ehebo tauwalo mahalava mwalona imwalowoi na teina hauga itowolouyo'o'.

⁹ Ainaena Helodi iwalo, 'Yoni yau yagu loinaena ta gadona hitotomne. Na aiteya yede towaho teina hiwalowaloweine.' Tenem ainai Helodi i'ai'aipate mwala'ina ebe Yesu i'ita.

Yeisu tomowa bagibagilidi ive'aidi

(Madiu 14:13-21; Maki 6:30-44; Yoni 6:1-14)

¹⁰ Yeisu yana tauyewasao yadi ta'iliiyena hiwuyo ta yadi paihowa maudoina hi'aubadaei Yeisu ainai. Mulitai yadi taubadane ilauvaidi ta baidanao hilau ehebo dalava yehana Bedesaida ainai, ta ebe hibom nemai himiyamiya. ¹¹ Na nigele howahowadi, wuwuna boda wasa hibenalena'o ta Yeisu himulitaei hilaoma ainai. Eena Yeisu iyaliyayaidi ta aidiyai Yaubada yana Abaloina vehabana ive'ita, na hinage adi lovalao i'abiye namwanamwadi.

¹² Himiyamiya ee mahana ihugu, na hitau 12 hilaoma Yeisu hiwawalo auline, hiwalo, 'Taubada, boda teina uvetamaledi ta hiwuyo dalavao vahaidai aidiyai, ta nemai ai'ai yo aba'eno hibeha, yo hi'aiyawasi. Wuwuna teina bada balabala awawa.'

¹³ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Omiu ai'ai ammohedi ta hi'ai?'

Na hiya hiwalo, 'Vedova mata teina ave'aidine? Wuwuna amaine nigele mwala'ina. Beledi nima ehe'ehebo na yama bwau hitutupwane. Nuwanuwam ebeha alau na bodaone adi agimwala, awa?'

¹⁴ Na bodaone aidiyena towatowaho a'ava adi bagibagili dova 5,000. Ainaena Yeisu ana taumulitao iwalo aulidi, iwalo, 'Tomowaone amwaheidi na yadi boda aidiyai ammawuwidi, dova 50 boda ehebo ehebo aidiyai, himiya'. ¹⁵ Eeta yana loinaone maudoina dova hipaihowaidi, ta yadi boda aidiyai himimiyane.

¹⁶ Eena Yeisu beledi nima ehe'ehebo na hinage yama bwauwa ivaidi, na galewai i'ita hae na ai'aiwone vahabadi i'awa yawwedo. Abo mulitai i'abitomwahidi na ana taumulitao imohedi na hiveguyau tomowa aidiyai.

¹⁷ Na maudoidi hi'ai ta hi'ai i'iwahi, na ai'ai tupwatupwadi hitano'ahaidi, neta boha 12 hi'oiye mwaudine.

Pita yana walomahalava ebeha Yeisu iya Besinana towahona

(Madiu 16:13-19; Maki 8:27-29)

¹⁸ Yeisu ana taumulitaone hilao'o hilowolowouhi na Yeisu ibom imiyamiya, Yaubada ainai i'awa'awanoi. I'awanoi i'ovi na ana taumulitaowa hilaoma ta ipanivilaedi iwalo, 'Vedova tomowa yadi walo vehabagu, ebeha yau yaiya?'

¹⁹ Na ana taumulitaowa hiwalo, 'Tomowa tupwadi hiwalo, ebeha owa Yoni tau'abiye bapitaiso, na tupwadi hiwalo ebeha owa Elaitiya, na tupwadi hiwalo ebeha owa tauwalo mahalava mugamugaina mwalowoiyena itowolouyoma'.

²⁰ Hinage ipanivilaedi iwalo, 'Na omiu vedova yami nuwatuwu ebeha yau yaiya?'

Eeta Pita iwalo, 'Owa Besinana towahona, Yaubada ainaena'.

²¹ Tenem ainai Yeisu ana taumulitao ivenuwamwauwedi ebeha havena hiwalowalo mahalavaei tomowa aidiyai. ²² Yo hinage iwalo aulidi, iwalo, 'Yau Tomowa Moihamu howola abo muya mwala'ina yalobai. Wuwuna babadao yo taupwaoili mwala'idi yo hinage loina ana tauve'itao mata hisosmanaegau na hi'oiye mwalowoiyau, na ahubena tonugana ainai Yaubada i'abiye towolouyoiyau.'

Yeisu ana mulita vehabana

(Madiu 16:20-28; Maki 8:30; 9:1)

²³ Mulitai maudoidi aidiyai iwalo, 'Ebe yaiya owa nuwanuwam umulitaegau, havena ubom vehabam unuwanuwatuwu. Na hesi ubom yam aiwa lagalagana u'avalai ahubena ehebo ehebo, na umulitaegau. ²⁴ Ebe yaiya yawahina inuvavi howola abo yawahinane ive'wadalele. Na ebe

yaiya yawahina vehabagu italamwei na imwalowoi, ibom mata yawahi namwanamwana ilobai. ²⁵ Ebe yaiya yana tobwatobwa mwala'ina, mata Yaubada yana mumuga inuwapwanopwanowei, eeta hava mata namwanamwana ilobaine?

²⁶ 'Ebe yaiya tomowa vehabagu ihinimaya na yagu ve'ita vahabadi ihinimaya mata yau Tomowa Moihagu yagu hauga laoma ainai mata yahinimayaei. Haugana yalaolaoma yagu wasawasa ainaena na Tamagu yo yana tausagenawasao ve'ave'ahihidi yadi wasawasa namanamalinaena. ²⁷ Yawalo moiha alimiyai tomowa tupwamiu teina mata nigele amyamwalowoi ana higa Yaubada yana Abaloina am'ita.

*Yeisu ana ita igwaipile
(Madiu 17:1-8; Maki 9:2-8)*

²⁸ Walowone teina hi'ovi na dova wiki ehebo tuluhanai, Pita yo Yoni yo Yemesa Yeisu ilauvaidi ta baidanao hihae ehebo oya ainai habi awanoi Yaubada ainai. ²⁹ Eeta howola Yeisu i'awa'awanoi na maninane ana oleya maudoina igwaipile yo hinage ana ale'one iwadaheya moiha dova namali. ³⁰ Eena towatowaho bwau himahalava, ta Yeisu baidadi hi'au'aubabada, hiya neta Mosese na Elaitiya. ³¹ Hiya hinage aidiyena masele ihinahinadi, na Yeisu baidadi hi'au'aubabada vedova mata Yeisu yana mwalowoi Yelusalemi ainai Yaubada yana nuwatuwu ana yemala moiha vehabana. ³² Na Pita ma'ana geluwo bada hi'eno i'iwahi'o, na mulitai hi'eno towolo, ta masele mwala'ina hi'ita Yeisu ma'ana geluwo aidiyai. ³³ Na mulitai hitau bwauwowa Yeisu hilaugabaei, na Pita i'apuhini iwalo, 'Taubada, inamwanamwa baidadao teinai tamiyamiya na yami gwau tonuga a'abidi, ehebo owa vehabam, ehebo Mosese vehabana, na ehebo Elaitiya vehabana'. Pita bada iwalowalo awawa.

³⁴ Pita yana aubabadane howola nigele iyave'ovi, na ewadiyena hoga-hoga i'aituluma i'oihamuidi, ainaena taumulitaowa himeheuhi. ³⁵ Na hogahogane ainaena ehebo alina hibenalei, iwalo, 'Teina Natugu. Iya yavesinuwai na am'awa abiyei.' ³⁶ Ta alinawa i'ovi, na Yeisu ibom hi'itane itowotowolo. Hauga tenem ainai hava dova mehediya hi'itane nigele teya yaiya ainai hiyawalo mahalavaei.

*Yeisu gama i'abiye namwanamwa
(Madiu 17:14-18; Maki 9:14-27)*

³⁷ I'ahubena ta Yeisu mayana taumulitao oyaena hi'aitulu dalavai na boda mwala'ina baidadiyao hivelaulobaloba. ³⁸ Na ehebo towaho bodaone aidiyena Yeisu i'ita na iyoga, iwalo, 'Tauve'ita, nuwanuwagu natugu u'abiye namwanamwa, natugune ehebo mohimohili. ³⁹ Na hauga bagibagilina ebe alu'aluwa yababana gamanane i'abi avivini, iwuiwui mwala'ina na awanaena gwalagwalabuho himahamahalava. Hauga bagibagilina dova i'abi'abiye muya. ⁴⁰ Na amtaumulitaone ya'awanoyiedi ebeha alu'aluwa yababanane higabae mahalavaei, na hesi nigele howahowadi.'

⁴¹ Ainaena Yeisu iyemaiha iwalo, 'Omui teina yasone nigele yami yemidi ta tomowa yababamiu? Hauga daodaona maiviha mata yamiya vahalogomiu yo yanuwatuwigomiu?' Ainaena towahonane ainai iwalo, 'Natumne ulawenama aliguwai'. ⁴² Na gamawa ilaoma Yeisu ainai, ta alu'aluwa yababanawa gamawa ibuiyei bale'uwai ta itatine. Eena Yeisu iloina ta alu'aluwawa imahalava na gama inamwanamwane. Abo mulitai Yeisu gamanane ilawei tamanawa ainai.

Yeisu i'aubabadauyo yana mwalowoi vehabana

(Madiu 17:22-23; Maki 9:30-32)

⁴³ Hauga tenem ainai tomowa maudoidi Yaubada yana wahiyala bada hi'itaya'o, ainaena nuwadi ipwanopwano mwala'ina.

Na tomowadine howola mayadi nuwanuwapwanopwano, na Yeisu ana taumulitao iwalo aulidi, ⁴⁴ iwalo, 'Yagu walone teina mata yawalo mahalavaeine alimiyai amnuwatuwu avivini, neta Tomowa Moihagu mata hihuhulaegau na agu alehao aidiyai himwaugeyo'awahegau'. ⁴⁵ Tenem ainai i'abiye nuwapwanopwanodi, ainaena nigele howahowadi yo ginauli teina vehabadi nuwadi imasele, ta Yeisu ainai nigele hiyapanivila na ebe i'abiye masele aidiyai, wuwuna himeheuhi.

Taumugai himulita

(Madiu 18:1-5; Maki 9:33-37)

⁴⁶ Mulitai ana taumulitaowa hive'awa pa'ipa'i'i yaiya aidiyena adi taumugai.

⁴⁷ Na Yeisu hesi bada yadi nuwatuwu ihanapuiya'o. Ainaena ehebo gama ilauvaiyama ta vahalidiyai ivetowolo, na iwalo aulidi iwalo, ⁴⁸ 'Gama teina am'ita. Ebe yaiya gama teina yehaguwena ivelauwei, neta bada ivelauwegau'o, na hinage agu tauvetamalene bada ivelauwena'o. Eena ebe yaiya alimiyena idobi alili iya mata ihae alili.'

Ebe yaiya iya nigele iya'ale'alehaegita iya ihaguhaguigita

(Maki 9:38-40)

⁴⁹ Yoni i'apuhini iwalo, 'Taubada, ehebo towaho a'itaya'o yehamwena alu'aluwa yababadi igabagabae mahalavaedi. Ainaena alaugagayowei, wuwuna towahonane nigele yada boda holanai.'

⁵⁰ Na Yeisu iwalo, 'Havena am'au'auhi! Wuwuna ebe yaiya iya nigele iyave'ave'alehaegomiu iya ami tauhagu.'

Sameliya tupwadi Yeisu hita'wata'wataei

⁵¹ Bada ahubena ilautebitebi'o na Yeisu ilau gwaipile galewai, ainaena yana nuwatuwu imwauwi ebeha ilau Yelusalem. Eeta itowolo na mayana taumulitao hilalaune. ⁵² Hilaulau ta Yeisu ana taumulitao tupwadi iveta-malemugaiyedi, Sameliya yadi dalavai ta ebe yana aba'aiyawasi vehabana hi'atububuni. ⁵³ Na taumiya dalavaone nigele hiyatalam, wuwuna hihanapuya'o Yeisu ilalau Yelusalem. ⁵⁴ Na Yemesa yo Yoni walo teina hibenalei, ta Yeisu ainai hiwalo, 'Taubada, vedova? Nuwanuwam aiwa ala'alahina galewaena ayogaei ta i'aituluma na i'alayesawalidi?'

⁵⁵ Na Yeisu iwalowedi, 'Havena neta dova'. ⁵⁶ Eeta vali dalavai hilalaune.

Tomowa hitau tonuga nuwanuwadi ebe Yeisu himulitaei

(Madiu 8:19-22)

⁵⁷ Hilaulau, na ehebo towaho ilaoma ta Yeisu ainai iwalo, 'Yau nuwanuwagu yamulitaego. Aiteya tupwa ainai ulalau yau yamulitaego.'

⁵⁸ Ainaena Yeisu towahonane iwalo auli, iwalo, 'Lagulagu nu'ula mayadi guda yo hinage lowolowo mayadi noi, na hesi yau Tomowa Moihagu nigele yagu aba'eno'.

⁵⁹ Eena bwauna hinage ilaoma ta Yeisu towahonane ainai iwalo, 'Umulitaegau'.

Na iya iwalo, 'Taubada, utalamwegau ta mugai yawuyo tamagu yaha'waha'wai yana mwalowoi vehabana na yamwaumagaiyei abo mulitai yamulitaego'.

⁶⁰ Na Yeisu iwalo, ‘Badagi tamamne. Hiya taumwalomwalowoi yadi taumwalowowo himagayedi. Na owa hesi yam paihowa ebeha uvetauwalo mahalava Yaubada yana Abaloina vebabana.’

⁶¹ Na tonugana hinage ilaoma, iwalo, ‘Taubada, inamwanamwa yamulitaego, na hesi utalam mugaiyegau ta yawuyo yagu bodao aidiyai, ya’awa yawwedo na mulitai abo yamulitaego’.

⁶² Ainaena Yeisu hinage iwalo auline, iwalo, ‘Ebe yaiya owa nuwanuwam upaihowa na hesi mayam nuwatuwu bwau, nigele iyalowoinanego ta Yaubada yana Abaloina vebabana upaihowa’.

10

Taumulitao bodadi ivetamaledi

¹ Teina tuluhanai, Yeisu tupwadi hinage ana taumulitao ivesinuwaidi, ⁷² adi bagibagili, na bwau bwau ivetamale mugayedi tupwadi dalava aidiyai na taumiya dalava hi’atubunidi Yeisu yana lowouhi aidiyai vebabana. ² Na aidiyai iwalo, ‘Lau’eli namwanamwana na hesi taulau’eliwone omiu nigele bagibagilimiu, ainaena tanovi ana Bada ainai am’awanoi ta taipaihowao ivetamaledi na yana alowai hilau’eli. ³ Am lau. Yau yavetamalegomiu omiu dova sipi manamanahamiu amlalau edewa manimaninidi holadiyai. ⁴ ‘Havena mane amvaivai, nuwana boha, nuwana ami aehumahuma amvaivaidi. Na ebe amlaulau havena amwahai yaiya am velavelauwei.

⁵ ‘Na ebe ehebo vada ainai amluwu, mugai amwalo, “Nuwadaumwali alimiyai”. ⁶ Na ebe nuwadaumwali ana taipaihowao himiyamiya yami velau aidiyai imiya’alili. Na ebe nigele, velaunane ilau gwaipilewa alimiyai. ⁷ ‘Na ebe vadanane ainai ammiyamiya, na hava amiu bo we’aha mehemiya himwauwi, am’ai, wuwuna taipaihowao ilowoinanedi ebe adi maiha hilobai. Na havena amlaulau vali vada aidiyai, na hesi vadawa ainai amluluwu mugaiwa ainai ammiyamiya.

⁸ ‘Na ebe aiteya dalava ainai mayadi yaliyaya hilauvaigomiu na aidiyai amluwu, na hava mehemiya himwau mahalavaye am’ai bada. ⁹ Na hinage dalavanane ainai ammiyamiyane yadi tau’asiyebwao am’abiye namwanamwadi, na dalava tanitaniwagadiyao aidiyai, amwalo, “Yaubada yana Abaloina muhamuhana na imahalava alimiyai”. ¹⁰ Na ebe aiteya dalava ainai ammahalava, na hisosomanaegomiu, amlau papaliyai na amwalo aidiyai, ¹¹ am’ita, yami dalava namonamona aemaiyena agoha yehoyeholuya’o, na amhanapui ebeha bada Yaubada yana Abaloina vahalimiya imiyamiya!’ ¹² Yawalo moiha alimiyai, howola Yaubada yana loina ana ahubena, mwala’ina ainai, hiya dalavaowa hitata’wata’wataegomiuwa mata muya mwala’i alilina hilobai, na abo Sodoma adi muya.’

Tupwana tupwa aidiyai Yeisu nigele hiyayemiyei

¹³ Dalava ana taumiyo iwalo aidiyai, iwalo, ‘Omiu Kolasini yo omiu Bedesaida nuwayababamiu wuwuna abanuwapwanopwano bada yapaihowadi’o mehemiya na hesi nigele amyanuwabui. Na ebe Taya yo Saidoni aidiyai yapaihowai nuwana mwalona bada hinuwabui’o, ta ebe hilaunohi’o yo higiba’o ta ebe hive’itauyoidi ebeha yadi mumuga yababana aidiyena bada hinuwabui’o. ¹⁴ Na hesi omiu nigele ali’alili, ainaena Yaubada yana ahubena lauvetala mwala’ina ana hauga ainai, mata Yaubada hiya Taya na Saidoni i’atemuyamuyaedi na omiu nigele. ¹⁵ Na Kapaneum omiu vedova, ebeha am’abihinogomiu galewai, awa? Mata nigele! Na hesi mata Yaubada igabae aituluwegomiu bwebweso ainai.’

16 'Ebe yaiya yami walo ibenaledi neta yau yagu walo ibenalena'o. Na ebe yaiya ita'wata'wataegomiu yau hinage ita'wata'wataegau'o, na hinage agu tauvetamalene ita'wata'wataeina'o.

Taumulitao 72 yadi paihowa ainaena hilau gwaipile

17 Eeta ana taumulitao hitau 72 yadi paihowaena hilau gwaipilema na mayadi yaliyaya Yesu ainai hi'aubabada, hiwalo, 'Bada, awalو mahalava alimwai neta alu'aluwa yababadi hinage yehamwena aloinaedi na himahalava'.

18 Na Yesu aidiyai iwalo, 'Tomodulele ya'itaya'o galewaena ibe'ube'uma dova namali. 19 Eeta ambenalei, bada ala'alawowoli yamohegomiu'o ta howahowana weso womawomalidi ewadiyena amlau yo alivai amwuwi alatedi yo Tomodulele yana ala'alawowoli maudoidi amdi'waidi na mata nigele muya amyave'alodi.' 20 Na hinage yawalo aulligomiu, 'Havena amyaliyaliyaya, yami paihowa alu'aluwa yababadi aidiyai wahi-wahiyalana vehabana, na hesi amyaliyaya wuwuna yehamiu bada galewai hileledi'o'.

Yesu yana yaliyaya

(Madiu 11:25-27; 13:16-17)

21 Tenem hauganane ainai Alu'aluwa Ve'ahihi Yesu i'abiye yaliyaya na iwalo, 'Yauwedo Tamagu, owa galewa yo bale'u adi tauloina, ve'itane teina udawani tauhanapu yo taunuwamaselewo aidiyai na hesi taunuwapwanopwanowo aidiyai uve'itaena'o. Na moiha Tamagu, yam nuwatuwune teina namwanamwana.'

22 Yo hinage iwalo, 'Ginauli maudoina bada Tamagu nimaguwai imwaudi'o, na Tamagu ibom ihanahanapuigau, na yau hinage yabom Tamagu yahanahanapui, yo hinage yayiyadiwo nuwanuwagu na Tamagu yave'itaei aidiyai, hiya hinage hihanahanapui.'

23 Haugana Yesu ana taumulitao baidanao hi'ulewahi na mulitai i'ita gwaipile ta aidiyai iwalo, 'Omiu amyaliyaya wuwuna ginauli teina mehemiya am'ita'itadi. 24 Yawalo moiha, mwalona tauwalo mahalavao yo tauloinao bagibagilidi nuwanuwadi na ginauli teina hi'itadi, yo hinage walowone ambenaledine, hiya nuwanuwadi ebe hinage hibenedi, na hesi nigele hiyalobaidi.'

Walo vevegedi Sameliya ehebo vehabana

25 Ehebo lina ana taumugai ilaoma Yesu ainai na panivilaena ebeha itowoi na iwalo, 'Taubada hava mata yapaihowai na yawahi vateyai yalobai?'

26 Na Yesu iyemaiha iwalo, 'Loinaone aidiyai Mosese hava ileleledine. Na hava uvavahiline ana nuwamasele.'

27 Na towahowa iwalo, 'Ehe loinanane teina dova, "Bada yam Yaubada uvelauwei atem yo alu'aluwam yo yam wahiyala yo yam nuwanuwatuwu maudoina aidiyena. Na hinage tomowa vahalmwai taumiya uvelauwedi dova owa ubom amvelaune."

28 'Neta walo moiha. Ainaena dova upaihowai na yawahim vateyai ulobai.'

29 Na towahone inuwatuwuiyoi ebeha iya taudumwalu, ainaena Yesu hinage ipanivilauyoi, iwalo, 'Yaiya yede vahaliguwai ana taumiyane?'

30 Eena Yesu walo vevegediyena towahone ainai iwalo, 'Ehebo towaho Yelusalemana itowolo na ilaulau Yeliko ta amwahai tau'aivavali ilobaidi ta hi'abi avivini na ana ale'o hipulihigiabaedi na hitalai ta hiveyababa moiha, muhamuhana imwalowoi, na hilalaugabaeine. 31 I'eno'eno na taupwaoli ehebo imahalava ta tausilahene i'itane na ilau ta amwahane papalinaena

ilalaune. ³² Na hinage taupwaoi adi boda Livai ehebo imamahalavane ta towahowa i'i'itane na hinage ivinunumohilei na ilalaugabaeine. ³³ 'Na mulitai ehebo Sameliya imahalava na towahowa i'ita ta i'atemuyamuyaei, ³⁴ ainaena ilau vahalinai ta woloi na waini imwau mahalavaedi na ana elowone aidiyai ihiwaidi na ipaidi, i'ovi na yana lagulaguwa ainai ivegelu ta baidana hilalaune ehebo vada taumana ainai, ta nemai i'ita'ita avivini. ³⁵ Malatomtomwai mane siliba bwau ivaidi ta vadane ana tau'ita avivinine imomoheine, na ainai iwalo, "Tausilahe teina u'ita avivini vebabagu, na hinage ebe viha mane ewanai umwauwi vebabana, mata yalau gwaipilema abo yayemaiha alimwai".'

³⁶ Ta Yeisu towahone ipanivilaei, iwalo, 'Hitautonugane aidiyena yaiya tausilahene ana gelu moiha?'

³⁷ Na towahowa iwalo, 'Towahone ana tauvelaune'.

Ainaena Yeisu iwalo, 'Neta walo moiha, ainaena ulau na dova upaihowai'.

Yeisu yana taubo'e Meli yo Malida aidiyai

³⁸ Mulitai Yeisu mayana taumulitao hilau ta himahalava ehebo dalava ainai, na waihiu ehebo yehana Malida ilauvaidi ta hilau yana vadai ³⁹ na hinage waihiune tahina imiyamiya, yehanaede Meli. Eena Meli ilaoma ta Yeisu vahalinai imiya, yana walo habi benaleina. ⁴⁰ Na Malida ai'ai ipaipaihowai, na yana paihowane bagibagilidi. Ainaena Malida ilaoma Yeisu ainai iwalo, 'Taubada vedova ta tahigune baidam ammiyamiya na nigele iyahaguigaune. Uwalo ta ilaoma ihaguigau.'

⁴¹ Na Yeisu iwalo, 'Malida, havena ginauli bagibagilidi vebabadi unuwanuwatuwu. ⁴² Na hesi ehebo ta'i ginauli mwala'ina vebabana unuwanuwatuwu, dova tahimne Meli yana vesinuwane. Meli nuwanuwana na yagu walo ibenaledi, ainaena havena teya paihowa igudugudui.

11

Yeisu yana ve'ita awanoi vebabana

¹ Ehebo hauga ainai Yeisu ibom tupwa ehebo ainai i'awa'awanoi. Yana awanoi tuluhanai ana taumulita teya ainai hiwalo, 'Bada awanoi uve'itagai, dova Yoni ana taumulitao awanoi iveve'itadine'.

² Ainaena Yeisu aidiyai iwalo, 'Teina dova am'awanoi amwalo: "Tamamai yeham ave'ahihiyei, na a'awanoi ta owa uloinaegai.

³ Amai ahubena ehebo ehebo aidiyai umohemohegai.

⁴ Na mumugamai yababadi unuwahamuidi, dova ai hinage ama geluwo yadi yababa anuwahamuidi.

Na hesi havena towoi mwala'ina umohemohegai."

⁵ Na hinage Yeisu aidiyai iwalo, 'Awanoi ana mumuga teina dova. Ebe yaiya owa amtaumana masigili holana ilaoma alimwai na nigele teya hava alimwai ebe umohei tamahina vebabana, ainaena howahowana am gelu teya ainai ulau na u'awanoi uwalo, "Augelu, howahowana uhaguigau ebe beledi tonuga umohogau, ⁶ wuwuna ehebo augelu abomohili amwaha daodaowena ilaoma, na nigele teya hava aliguwai ta tamahina yamohei."

⁷ 'Na ebe towahone vadane holanaena yam walo iyemaihayama iwalo, "Augelu, havena uvetavetausosomana wuwuna manatuguwao a'e'eno, na hinage awa'eda bada yaguduiya'o, ainaena nigele howahowagu na yah-aguigo". ⁸ Na ebe i'awa sewa alimwai, bada uhamadudu, ta ebe i'notowolo na hava yam awanoi dova imohego.

⁹ 'Ainaena nuwamiyai yamwauwi, am'awanoi ta Yaubada imohogomiu. Na ambeha ta amlobai, na am'aigohagoha ta awa'eda iho'e alimiyai.

¹⁰ Moiha ta'i, ebe ta'awanoi Yaubada ainai mata imohe alidai, na ebe tabeha mata talobai, na ebe ta'aigohagoha mata awa'eda iho'e alidai.

¹¹ 'Na vedova omiu taulabalaba ebe natumiyao yama vehabana hi'awanoi, mata weso amموhedihedi? ¹² Bo ebe pou vehabana hi'awanoi, mata alivai amموhedihedi? Nigele! ¹³ Omiu tauyababa, na hesi yami aiyauya natumiyao aidiyai bada amhanahanapui ebeha ginauli namwanamwa a'avadi ammohemohedi. Dova hinage tamamiu galewai yana aiyauya alimiyai inamwanamwa alili, ainaena ebe am'awanoi mata Alu'aluwa Ve'ahihi imohogomiu.'

Yeisu na Tomodulele

¹⁴ Yeisu ehebo towaho ilobai iya alu'aluwa yababana yana wahiyaena memenana ivitai ta nigele howahowana i'aubabada ainaena Yeisu alu'aluwa yababana igabae mahalavaei ta towahonawa inamwanamwa ta i'au'aubabada. Tenem ainai tomowa hi'ita na nuwadi ipwanopwano. ¹⁵ Eeta tupwadi hiwalo, 'Alawai yadi badane Tomodulele yana ala'alawowoliyena Yeisu alu'aluwa yababana igabae mahalavaei'. ¹⁶ Na tupwadi hinage Yeisu hitowoi na ebeha ila'ilala ehebo ipaihowai vehabadi, ta ebe ainaena hihanapui ebeha yana ala'alawowoli Yaubada ainaena ilaomane.

¹⁷ Na Yeisu bodaone yadi nuwatuwu bada ihanapuiya'o, ta iwalo aidiyai iwalo, 'Ebe ehebo abaloina ainai tomowa hivewahewahei na hibom hi'ale'alehauyoidi, mata abaloinane itapiya na ibe'u. Na hinage dova ebe ehebo huhu hibom hi'ale'alehauyoidi mata yadi miya iyababa. ¹⁸ Tomodulele dova ebe mayana bodao hi'alehauyoidi, mata yana abaloinane ibe'u. Na vedova ta amwalo ebeha Tomodulele yana ala'alawowoliyena alu'aluwa yababadi yagabagabae mahalavaedi, ¹⁹ na yaiya yede yana ala'alawowoliyena omiu yami tomowao alu'aluwa yababadi higabagabae mahalavaedine? Tomodulele ainaena bo Yaubada ainaena? Teina vehabana amnuwanuwatuwu na amhanapui ebeha yau yaiya? ²⁰ Na yau hesi Yaubada yana ala'alawowoliyena alu'aluwa yababadi yagabagabae mahalavaedi ainaena amhanapui ebeha Yaubada yana lolina bada imahalava'o alimiyai.

²¹ 'Tomodulele iya dova towaho ehebo wahiwhiyalana na mayana tobwatobwa aleha ainaena yana vada mwala'ina i'ita'ita avivini ta ebe havena teya yaiya yana tobwatobwao i'abi'abiye yababadi. ²² Na ebe ehebo towaho wahiwhiyalana imahalava, mata towahonane ipai na yana tobwatobwa alehaone itanoidi nimanaena ta ana geluwo imohedi.

²³ 'Ebe yayiyadiwo hiya nigele agu tauhaguwo hiya agu alehao. Na hinage yayiyadiwo nigele baidaguwao ayapaipaihowa toyawa, hiya yagu paihowa hi'abi'abiye yababa.

Alu'aluwa yababana ilau gwaipile towaho holanai

²⁴ 'Ebe alu'aluwa yababana imahalava towaho ehebo ainaena, towahonane mata inamwanamwa, na alu'aluwawa yababanane mata ilau yabayababauhi na yana abamiya ibehabeha. Na ebe nigele iyalobai mata alu'aluwawa ibom ainai iwalo, "Nuwana ana ita yalau gwaipileuyo yagu abamiyane miyamiyanawa ainai. ²⁵ Eeta ilau gwaipile ta ilobai abamiyawa masemaselena na atu'atububuna, ²⁶ ainaena ilau na alu'aluwa 7 yababa alilidi hinage ilauvaidima ta baidanao hiluwu abamiyawa ainai, ta nemai baidanao himiyamiya na towahonane yana miya hi'abiye yababa moiha, na abo mwalona.

Yaliyaya moiha

²⁷ Haugana Yeisu i'au'aubabada na ehebo waihiu bodaowa aidiyena alinana mwala'ina Yeisu iwalo auli, iwalo, 'Waihiu yehana ilalabahigone na ivevehuhugone iya tauyaliyaya moiha'.

²⁸ Na Yeisu iwalo, 'Hiya hesi Yaubada yana walo hibenalei na walonane hi'awa'awa abiyei, hiya moiha tauyaliyayaede'.

Yona iya ehebo aba'ita alidai

²⁹ Haugana bodaone Yeisu hitowolo polopoluwei, ainaena ivetuwuni aidiyai iwalo, 'Yaso teina yaso yababana! Wuwuna ve'ive'ilala vebabana hi'awanoi na hesi mata nigele Yaubada iya'abiye mahalava aidiyai na ve'ive'ilalane ala'alawowolina neta Yona ibom i'a'abiye mahalavane.

³⁰ Wuwuna Yona yana paihowa ainaena Nineva hihahanapuine ebeha iya Yaubada ainaena ilaoma. Dova hinage yau Tomowa Moihagu yagu paihowa aidiyena omiu yaso teina amhanapuigau ebeha Yaubada ainaena yalaoma.

³¹ 'Eeta moiha Yaubada yana lauvetala ana ahubena ainai mata Siba yadi tau'alawata itowolo na omiu yaso teina ive'ewaigomiu wuwuna waihiunane amwaha daodaowena ilaoma Solomoni yana walo hanahanapu habi benaleina, na yawalo auligomiu, teina ainai tomowa teya ihae alili abo Solomoni.

³² 'Dova hinage Yaubada yana lauvetala ana ahubena ainai hiya Nineva mata yaso teina hive'ewaigomiu wuwuna Yona aidiyai iguguya ta yadi mumuga yababadi aidiyena hinuwabui'o, na yawalo auligomiu, teina ainai tomowa teya ihae alili na abo Yona.

Lampa ana walo vegevegedi

³³ 'Mata nigele teya yaiya lampa iyagabu na iyadawadawani guda ainai bo gaeba alonai, na hesi imwauhini abamwau ewanai ta vada ana tauluwuwo i'abiye maseledi. ³⁴ Ainaena mehemne taum ana masele dova, ta ebe mehem masemaselena taum maudoina masele i'oiye mwau. Eena ebe mehem iyababa mata taum maudoina iguguyou. ³⁵ Ainaena u'ita avivini mata dova ta yam maselene iguguyou. ³⁶ Na ebe taum maudoina masele i'oyemau, na nigele teya guguyou ainai, maudoina mata masemaselena dova lampa mwala'ina yana masele.

Palisiwo yo loina ana tauve'itau Yeisu iwalowedi

³⁷ Yeisu i'aubabada i'ovi, na ehebo Palisi Yeisu iyogaei na baidana hi'ai eeta iluwu na imiya aba'ai ainai. ³⁸ Na Palisine nuwana ipwanopwano wuwuna i'taya'o Yeisu nimanane nigele iyauwadi na i'ai'ai.

³⁹ Na Yeisu Palisine bada yana nuwatuwu ihanapuiya'o, ta ainai iwalo, 'Omiu Palisiwone dova vedi na gaeba, wuwuna dagela a'avadi amuwadi, na hesi holamiune imwau aiduma yo mumuga yababadi aidiyena. ⁴⁰ Omiu buwa! Yaubada ginauli maudoidi dageladi ipaihowaidi eeta iya hinage holadi ipaihowaidi. ⁴¹ Na ebe yami atemuyamuyaena tauwewelohe hagu ammohehohedi neta mata omiu taumasele.

⁴² 'Omiu Palisiwone nuwayabayababamiu! Yami ginauli maudoina 10 na alodiyai ehebo. Yaubada ammohehohei, ginauliwone dova haiyala yo pam yo ai'ai adi abiye namwanamwa maudoidi. Na hesi mumuga dumwaluna na Yaubada ana velau nigele vebabadi amyanuwanuwatuwu. Teina paihowaone neta ginauli mwala'idi ebeha ammulitaedi, na yami aiyauya Yaubada ainai havena amnuwanuwapanopwanowedi.

⁴³ 'Omiu Palisiwone nuwayabayababamiu wuwuna vada tapwalolo aidiyai nuwanuwamiu abamiya namwanamwadi aidiyai ammiyamiya, na

hinage nuwanuwamiu ebeha tomowa hivelavelauwegomiu abagimwala aidiyai ve'ahihiyena hive'ahihiyegomiu.

⁴⁴ 'Omü nuwayabayababamiu, wuwuna ami ita dova magari nigele ila'ilaladi na ewadiyena tomowa hilaulau.'

⁴⁵ Eena ehebo lolina ana tauve'ita iwalo Yeisu ainai, iwalo, 'Tauve'ita yam walowone teina aidiyena ai hinage uhinahinaligai!'

⁴⁶ Na Yeisu iwalo, 'Omü lolina ana tauve'itao nuwayabayabamiu, wuwuna tomowa vitai mwala'idi nigele howahowadi na hi'avalaidi na omü hesi amve'ave'avalaidi. Na omü nigele habuluna nima gigimiu ehebo amy-atuwu ta tenem vitaine amya'abitowoi.

⁴⁷ 'Nuwayabayababamiu, omü wuwuna tubumiyaowa tauwalo mahalavao higogohaye mwalowoidiwa adi magariwone am'abi ili'ilimanidi. ⁴⁸ Eeta paihowanane ainaena tubumiyaowa am'awa'awa namwanamwaedi, ebeha hiya tauwalo mahalavaowa hi'oiye mwalowoidi'o na omü adi magariwone aidiyai adi abanuwatuwu avivini am'abi'abidi.

⁴⁹ Ginauli teina vehabadi Yaubada yana hanapu imwauwi, iwalo, 'Howola abo tauwalo mahalavao yo yagu tauyewasao yavetamalediwa, na tupwadi am'oiye mwalowoidi na tupwadi am'abiye muyadi'. ⁵⁰ Ainaena yaso teina mata maiha maudoina amlobai tauwalo mahalavaowa himwamwalowoiwa bale'u yana abavetuwuni ainaena ta wau vehabadi, ⁵¹ Neta Abeli hi'oiye mwalowoi na ainaena hi'oi'oiye mwalowoi ana higa Sekalaya hi'oiye mwalowoi vada tapwalolo ana abapwaoli ve'ave'ahihina ahi'ahipudiyai. Ainaena oiye mwalowoi maudoina adi maiha yaso teina mata amlobai.

⁵² 'Na hinage omü lolina ana tauve'itao nuwayabayababamiu wuwuna hanapu ana amwaha amguduiya'o, ta omü nigele howahowana amluwu, na hinage hiya nuwanuwadi na hiluwu amguduguduidi.'

⁵³ Haugana Yeisu dalavanane ilaugabaei lolina ana tauve'itao yo Palisiwo hiwalo dobidobiyei. Na ginauli bagibagilidi vehabadi hipanivilaei, ⁵⁴ ebeha vedova na yana walohapuli hilobai ta ainaena hive'ewai.

12

Nuwatuwudawawanidi vehabana

¹ Boda mwala'ina hihuluhulu'ahaiyama ta hitupatupauiyoidi, na Yeisu iwalo magari ana taumulitaowo aidiyai iwalo, 'Am'ita avivinigomiu na havena Palisiwo yadi paihowa oya'oyama ampaipaihowaidi, wuwuna yadi paihowa dova pwalawa ana abi yeseseha. Aba'abiye sesehane ebe hava habuluna mata i'abiye mwala'i, ² na ginauli dawadawanidi howola Yaubada abo i'abiye mahalavaedi, na hihanapui. ³ Na hinage hava guguyou ainai amwalowalowedi mata ahubena aidiyai tomowa hibenaledi. Na hava nuwana vehabana amwalo himhim vada holanai mata tomowa maudoina aidiyai hiwalo mahalavaei.

Yaubada tameheuhe (Madiu 10:28-31)

⁴ 'Na augeluwu yavenuwamwauwegomiu, hiya taumiü adi tau'oiye mwalowoi, havena ammeheheuhedi, wuwuna hiya taumiü ibom howahowana na hi'oiye mwalowoi na alu'aluwamiu nigele howahowadi. ⁵ Na hesi Yaubada ammeheuhe, wuwuna iya howahowana dalava ala'alahina ainai taumiü na alu'aluwamiu iveyababa bwauwedi. Moiha iya ibom ammeheuhe!

⁶ 'Viha dova lowolowo adi maiha? Nigele mwala'ina, dova toea bwau na lowolowone adi bagibagilidi nima ehebo. Na Yaubada nigele lowolowone

ehebo iyanuwapwanopwanowei. ⁷ Na hinage ulu'ulumiu vahudi maudoidi Yaubada ivahili ve'ovidi. Ainaena havena ammeHEMEHEUHI, wuwuna omiu amhae alili na abo lowolowo bodadi.

*Yeisu ana yemidi yo ana uwala vehabana
(Madiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Teina hinage amhanapu ili'ilimani. Ebe yayiadiwo vehabagu tomowa mehediya hiwalo mahalava, yau Tomowa Moihagu mata yawalo mahalavaei Yaubada yana Tausagenawasao mehediya. ⁹ Na ebe yayiadiwo hiuvalaegau tomowa mehediya, yau hinage howola Yaubada yana tausagenawasao mehediya yauvalaedi.

¹⁰ Yau Tomowa Moihagu ebe yayia i'awa yabayababaegau Yaubada mata inuwahamui. Na ebe yayia Alu'aluwa Ve'ahihi i'awa yabayababaei, mata nigele Yaubada iyanuwahamui.

¹¹ Na ebe tomowa hilauvaigomiu vada tapwalolo aidiyai habi lauvetala babadao yo tauloinao mehediyai havena ammeHEMEHEUHI nuwana amnuwanuwatuwu vedova mata yadi panivila amyemaihadine, ¹² wuwuna hauganane ainai Alu'aluwa Ve'ahihi baidamui, na iya mata ive'itagomiu hava mata amwaloweine.'

Walo vegevedi wasawasao vehabadi

¹³ Bodaone aidiyena towaho ehebo iwalo, 'Tauve'ita, tahigu ainai uwalo ta tupwana abaloina imohegau mwalona tamamaiwa iwawaloweine'.

¹⁴ Na Yeisu towahone yana walo iyemaiha, iwalo, 'Agelu, yayia loina imohegau ta ebeha yavetauloina bo yave'aha alimiyai?' ¹⁵ Na hinage yana walone itubwei ta boda maudoidi aidiyai iwalo, 'Am'ita avivinigomiu na havena wasawasa nuwamiu ivaivai, wuwuna nigele mata wasawasa ainaena yawahi namwanamwana amyalobai.

¹⁶ Eeta ehebo aba'ita imohedi walo vegevediyena, iwalo, 'Ehebo tauwasawasa yana tanovi mwala'idi na bagibagilidi ta ai'ai mwala'ina aidiyena ilobai. ¹⁷ Ainaena towahonane ibom inuanuwatuwu, ta iwalo, 'Ai'ai mwala'ina na yagu vadavada nigele howahowana. Ainaena mata hava yapaihowaine?' ¹⁸ Nuwana vadavada miyamiyadiwa yalo'e vehuludi na vauvaudi yo mwala'idi ya'abidi ta ai'ai yo yagu ginauli maudoina aidiyai yamwauwidi, ¹⁹ na mulitai mayagu yaliyaya yawalo, 'Yau tauwasawasa ehebo bada ya'atububuni vateyai'o na yagu wasawasone maudoina howahowana bolimai viha hilalaoma vehabadi. Eeta paihowa ainaena ya'aiyawasi na hesi yaliyaya ta'i, wuwuna bada agu yo agu we'aha maudoina howahowagu.'"

²⁰ Na hesi Yaubada towahowa ainai iwalo, "Owa, yauyaulem! Masigili teina ainai yawahim yavaivehulu. Na teina ginauliwone u'abinonovaidine mata yayia vehabana."'

²¹ Na Yeisu yana walo aba'ovi ainai iwalo, 'Teina dova mata hiya wasawasa hibom vehabadi hihiwahiwagogoi mata nigele hiyavewasawasa Yaubada mehenai.'

*Atehawawali
(Madiu 6:25-34; 6:19-21)*

²² Eena ana taumulitaowo aidiyai iwalo, 'Havena yami miya bale'u vehabana amnuwanuwatuwu mwala'ina, amiu yo ami ale'o vehabana. ²³ Wuwuna yawahida ginauli mwala'ina maudoida alidai na ginauli tau vehabadi nigele ginauli mwala'ina.

²⁴ 'Teina teya aba'ita yamohegomiu ao'ao vehabana hauga maudoina nigele hiyalaulaupeli, nuwana hiyalaulau'eli, na hinage nigele yadi vada-vada, na Yaubada hauga maudoina ai'ai imohemohedi; na hesi omiu amhae alili abo 'ao'ao. ²⁵ Yaiya alimiyyena yana nuwatuwu ainaena howahowana yana hauga bale'uwai i'abiye daodao? Nigele awa? ²⁶ Ebe nigele howahowamiu na ginauli habuludi ampaihowaidi, hava vehabadi vagadi vehabadi am'ate'atehawawaline?

²⁷ 'Na hinage teina teya aba'ita, pwalawasi yadi ini vehabana amnuwanuwatuwu. Hauga maudoina nigele hiyapaipaihowa, na hinage nigele adi ale'o hiyapaipaihowadi. Na moiha, Solomoni ana ale'owone yo ana pasaone adi ita namwanamwadi, na hesi pwalawasi adi ita hinamwanamwa alili. ²⁸ Ainaena amnuwanuwatuwu Yaubada yana ita'avivini alimiyyai vehabana. Iya nu'ula iyepasadi pwalawasi namwanamwadi aidiyyena, mata hitaya na i'ahubena hiwelai na higa-budi, na omiu nu'ula pwalawasidi amnamwanamwa gabaei, ainaena howahowana ami ale'o imohegomiu. Eeta havena yami yemidi Yaubada ainai ibelubelu. ²⁹ Ainaena havena amnuwanuwatuwu mwala'ina yo am'ate'atehawawali ai'ai yo we'aha vehabadi. ³⁰ Taumiya bale'u maudoidi ginauli teina vehabadi hinuwanuwatuwu, na hava yami nuwanuwatuwu Tamamiu bada ihanapuidi'o. ³¹ Na ilowoinanegomiu ebe mugai Yaubada yana lolina ambehaei, ta ainaena ginauliwone imohegomiu. ³² Eeta moiha, omiu Tamamiu yana sipiwo, ta havena ammehemehuehi, wuwuna bada ivesinuwegomiu'o ta ebe yana abaloina ainai amluwu.

³³ 'Na yami tobwatobwao amvegimwalaedi na manedime am'aiyauyanedi tauwewelohe aidiyai, ta ebe galewai yami wasawasa imiyavateyai. Wasawasane galewai imiyamiyyane nigele yana aba'ovi, wuwuna nigele teya tau'aivavali tupwanane ainai, yo hinage nigele hulahlula. ³⁴ Eeta amhanahanapui neta aiteya tupwa ainai yami wasawasa imiyamiyyane neta ainai yami nuwatuwu isagena.

Taupaihowa namwanamwadi na yababadi

(Madiu 24:45-51)

³⁵ 'Eeta am'abinonovai ili'ilimani ta ami luwuluwu amli'wadi, na hinage mayami lampa masemaseledi amha'waha'wa, ³⁶ dova taupaihowao yadi taubada hiha'waha'wai yana laugwaipilema tawahola mahulina vehabana. Eeta ebe aiteya hauga ainai imahalava na awa'eda ainai i'aigohagoha, mwayamwayau awa'edane hiho'e ta iluwu. ³⁷ Ainaena ebe hihilahlawa na hi'atu'atububuni na hiha'waha'wa na ilobaidi, mata hiyaliyaya mwala'ina. Na yawalo moiha, yadi taubadane mata luwuluwu abapaihowa ili'wadi ta taupaihowao himiya na iya vehabadi ivetaupaihowa. ³⁸ Na hinage ebe yana hauga laugwaipile ainai na ibwedabweda ta masigili holana bo nuwana i'ahu'ahubena na imahalava na bada dova yadi miyamiyyane na ilobaidi, mata hinage hiyaliyaya mwala'ina.

³⁹ 'Hinage ginauli ehebo teina amnuwatuwu avivini ebe vada taniwagana ihanapui aiteya hauga ainai tau'aivavali iluwuluwune yana vadai, i'atububuni ili'ilimani na ihilahilawa ta ebe havena yana vadane ipapapapa. ⁴⁰ Ainaena omiu hinage am'atububuni ili'ilimani, wuwuna yau Tomowa Moihagu yagu laugwaipilema ana mahana ainai amwalo mata nigele yayalaoma neta ainai mata yalaoma.'

⁴¹ Eena Pita iwalo, 'Bada, neta ai vehabamai uwalowalone, bo tomowa maudoidi vehabadi?'

⁴² Na Yeisu iwalo, 'Taupaihowa namwanamwadi na hanahanapudi yadi mumuga teina dova, ebe yaiya iya yana taubada ivesinuwaei na vada

i'ita avivini, na ana geluwo ai'ai imohemohedi ahubena ehebo ehebo. ⁴³ Na yana taubadane ilau gwaipilema ta yana taupaihowane ilobai yana paihowa dumwaluna, mata vehabana iyaliyaya na ainai iwalo, ⁴⁴ "Yam paihowa namwanamwana vehabana mata ginauli maudoina adi lolina yamohego ta uloina". ⁴⁵ Na ebe taupaihowane ibom ainai iwalo, "Yagu taubadane howola ibwedabweda", ainaena yabom yagu nuwatuwu yapaihowaidi. Ainaena ana geluwo towatowaho yo waiwaihiu italatalaidi, yo nigele ai'ai iyamohedi, na ibom i'ai'ai yo inumanuma ta inuma yauyaule. ⁴⁶ Na mulitai abo yana taubadawa ahubena ehebo ainai mata ilaoma. Na yana laomane neta taupaihowane yana nuwatuwu ebeha mata nigele iyalaoma ta mahanana havena ihanahanapui. Na mata iyemaiha ta taupaihowawa awa'awasewanane baidana imwau eheboidi.

⁴⁷ 'Ainaena ebe yaiya yana Taubada yana nuwatuwu ihanahanapui na nigele iyapaihowai mata sapi mwala'ina ive'alo. ⁴⁸ Na taupaihowa yaiya yana taubada yana nuwatuwu nigele iyahanapui, na ipaihowa pwanoli, mata sapi ive'alo, na nigele mwala'ina mata iyavai. Na hava mwala'ina ilolobaine ebeha mwala'ina italamwei. Na yaiya ainai mwala'i alilina tomowa himwaumwauwi, hiya mata yadi awanoi mwali'i alilina hipaihowai.'

Yeisu vehabana wahei imahalava
(Madiu 10:34-36)

⁴⁹ 'Yalaoma ebeha aiwa yayuvi bale'uwai ta nuwanuwagu imwayamwayau na i'ala hawawali. ⁵⁰ Na hesi hauga muhamuhana na bapita'iso muyamuyana mata yalobai, ainaena mayagu ate hawawali, ana higa bapita'isonane aliguwai hipaihowai.

⁵¹ 'Na vedova? Yami nuwatuwu ebeha yagu laoma bale'uwai neta daumwali amlobai? Nigele ta'i. Na hesi yawalo alimiyai, ebeha mata aleha yo wahei alimiyai himahalava. ⁵² Hauga teina aidiyena na hauga hilalaoma aidiyai, mata huhu aidiyena wahei himahalava. Huhuwone alodiyai ebe tomowa adi bagibagili dova nima ehebo, mata alodiyena hitau tonuga himanini hitau bwau aidiyai bo hitau bwau himanini hitau tonuga aidiyai. ⁵³ Mata hiwahei ta tama natuna towahona ive'alehaei, na natu towahona tamana ainai ive'aleha. Hinage mata hina natuna waihiuna ive'alehaei na natu waihiuna hinana ainai ive'aleha. Aihale mata lawana ive'alehaei na wainiune mata lawanane aihalewa ive'alehaei.'

Ve'ive'ilala adi hanapu vehabana
(Madiu 16:2-3; 5:25-26)

⁵⁴ Yeisu hinage tomowaone aidiyai iwalo, 'Haugana ebe am'ita bolibolime yalovi gibagibadi hihaehaema, amhanapuiya'o ebeha mata i'wesu, neta moiha. ⁵⁵ Na ebe tupwa yalasi ainaena yaumai itowatowama, neta bada amhanapuiya'o ebeha hauga muhamuha na mahavai imahalava. ⁵⁶ Moiha, omiu bale'u adi ila'ilalao amhanahanapuidi na hesi Yaubada yana ila'ilalao nigele amyahanapuidi hauga vauvauna mehedai vehabana. Teina yami oyama.

⁵⁷ 'Na hava wuwuna ta nigele amyavesinuwa ili'ilimani ta amwaha dumwaluna ainaena amyalaune? ⁵⁸ Na ebe am'aleha ilaoma na i'tago ebeha ilauvetalago, ilauwainanei ebe haugana amlaulau amwahai, utowoi na lauhapuliwa upapaihowaiwa u'abiye dumwalu, ta ebe havena amtaulauvetalane ilawelawego tauloina ainai, mata dova ta tauloinane vada paipai ana tau'ita avivini iloinaei ta vada paipaiyai imwauwigo. ⁵⁹ Na

yawalo moiha mata nigele hiya livahigo vada paipaiyena ana higa am vagavaga maudoina uyemaiha ve'ovi.'

13

Nuwabui

¹ Hauganane ainai tupwadi tomowa hilaoma ta Yesu ainai hi'aubabada, taumiya Galili vebabadi, hiwalo, 'Taubada, taumiya Galili tupwadi hitap-watapwalolo Yaubada ainai na Pailato yana tau'alehao iloinaedi ta to-mowadine hi'oiye mwalowoidi'o na 'wahinadi lagulagu 'wahinadi baidana iyegebweline'.

² Eena Yesu iwalo, 'Yami nuwatuwu ebaha hibom tauyababao moiha, ainaena hi'oiye mwalowoidine, awa? Nigele! Taumiya Galili maudoidi yadi yababao bada dova. ³ Na omiu mata ammwalowoi bada dova hibom, ebe yami mumuga yababa aidiyena nigele amyanuwabui. ⁴ Na vedova yami nuwatuwu Siloamao hitau 18 vebabadi, haugana vada haliyana daodaona iguli ta'i'ohamuidine, ebeha hibom yadi mumuga yababa alilina taumiya Yelusalem maudoidi aidiyena, eeta mwalowoinane hilolobaine? ⁵ Nigele ta'i! Omiu hinage ebe nigele yami mumugao aidiyena amyanuwabui, mata ammwalowoi hitau 18 dova.'

Aiwa nigele ainona

⁶ Multai ehebo hinage walovegevegedi imohedi, iwalo, 'Ehebo towaho yana oyai aiwa dova mawiho i'umai. Na hauga bagigilina ilaolaoma aiwanane ainai ta ebe ainona igigi, na hesi nigele teya hauga ainona iyalobai. ⁷ Ainaena yana oyane ana tau'ita avivinine iwalo auli, iwalo, 'Bada uhanapuiya'o ebeha bolimai tonuga yalaolaoma teinai mawiho ainona habi gigina, na hesi nigele teya ainona yayalobai. Teina hauga ughavehulu wuwuna bale'u namwanamwana ini'ini awawai!'

⁸ 'Na tau'ita aviviniwa yana taubadane iwalo auli, iwalo, "Taubada, badagi! Havena yagohagoha vehulu, na hesi yana yababa yabehaei na gawala ainai yamwauwi na vali bolimaine ainai ta'ita, ⁹ na ebe i'aino, bada ta'i itowotowolo; na ebe nigele iya'aino, abo tagoha vehulu."'

Tapwalolowai Yesu waihiu i'abiye namwanamwa

¹⁰ Ehebo tapwalolo ainai Yesu vada tapwalolo ainai iluwu ta ive'ive'ita. ¹¹ Na ehebo waihiu imiyamiya, na bolimai 18 holanai alu'aluwa yababana ainai imiyamiya, ainaena ilovalovala, na yana lau neta ilaulau pwagop-wagogo, na nigele howahowana itowolo ta ilau dumwadumwalu. ¹² Ta Yesu waihiunane i'ita ta iyogaei, iwalo, 'Waihiu, ulaoma'. Ilaoma na iwalo auli, iwalo, 'Aihale, amlovala ainaena yalivahigo'. ¹³ Mai ehebo na itowolo dumwadumwalu ta Yaubada iwalo vetuvehaeyeine.

¹⁴ Teina ainai vada tapwalolo ana tau'ita aviviniwa Yesu yana pai-howane i'ita, na ana modi'i'ini wuwuna tapwalolowai taulovala i'abiye namwanamwa, ainaena towahowa boda aidiyai iwalo mahamahalava iwalo, 'Maudoida, laugagayo tahanahanapui neta ahubena 6 aidiyai yada paihowao tapaipaihowaidi. Teina nigele ana itane iyanamwanamwa ebe tapwalolowai taulovalao hilawedima na adi lovalao habi abiye namwanamwadi.'

¹⁵ Eeta yana walo Bada iyemaiha iwalo, 'Omiu ita oya'oyama ampaipai-howai. Nigele teya yaiya yana bulumakau bo yana doniki tapwalolowai iya livahi ta iya numanuma, bo? ¹⁶ Na vedova waihiune yami nuwatuwune ta ebeha havena yana miyavitai ainaena yalivalivahi na hagu ilobai dova

yami lagulaguwone. Teina waihiune iya Abelaham yana boda ehebo, na hesi Tomodulele bolimai 18 holanai i'abi'abi avivini.'

¹⁷ Yeisu yana walo teina ainaena tau'awa ulumwowa ivehinimayadi, na hesi boda ibagibagili alili hiyaliyaya mwala'ina Yeisu yana paihowa wahiwahiyaladi vehabana.

*Yeisu iwalo vegevegedi Yaubada yana Abaloina vehabana
(Madiu 13:31-33; Maki 4:30-32)*

¹⁸ Mulitai bodaone aidiyai hinage iwalo, 'Vedova mata Yaubada yana Abaloina yayemaselene alimiyai. Nuwana tenem dova, ehebo aiwa ainaena yalivahi. ¹⁹ Towaho ehebo haiyala patuna ivai ta maseleyai i'umai ta inwala'i, na mulitai lowolowo hilaoma ta yadi noi lagalaganaone aidiyai hi'a'abidine.'

²⁰ I'ovi na iwalo aulidi, iwalo, 'Walo vegevegedi teina vedova mata yayemaselene ta ebe ainaena Yaubada yana Abaloina amhanapui? ²¹ Nuwana tenem dova: Waihiu ehebo pwalawa ana aba'abiye seseha habuluna ta'i ivai ta pwalawa mwala'ina baidana ivivilaine, ainaena pwalawawa maudoina iseseha.'

*Amwaha dinodinona
(Madiu 7:13-14, 21-23)*

²² Haugana Yeisu ilaulau Yelusalem na amwahai tupwadi dalava mwala'idi yo habuludi aidiyai imahalava ta aidiyai ive'ive'ita yo iguguguguya. ²³ Na ehebo towaho Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Taubada, vedova? Nuwana mata tomowa vihavihadi livahi hilobai, awa?'

²⁴ Na Yeisu iwalo, 'Ehe, dova, na hesi amtowoi waihyala ta amluwu amwahanane dinodinona ainaena. Wuwuna bagibagilidi hitowotowoi na ebeha hiluwu ta hi'aipate ahaya. ²⁵ Na mata hinage vadane taniwanane amwaha igudui na omiu maseleyai amtowotowolo na awa'edai am'aigohagoha, na amvoudou, amwalo, "Taubada, awa'edane uho'e na aluwuwa."

'Na mata taubadanane yami walo iyemaiha na alimiyai iwalo, "Havanaena amlalaomane? Nigele yayahanapuigomiu!"

²⁶ 'Na ebe omiu amyemaiha amwalo, "Ai mugai baidamwao ta'ai'ai, yo tanumanuma toyawa. Na hinage yama dalavai alimiyai uve'ive'ita".

²⁷ 'Eena mata taubadanane iwalo, "Moiha, nigele yayahanapuigomiu. Havanaena amlalaomane?" Amlau gwaipile na havena amluwuluwuma wuwuna omiu yababamiu!"

²⁸ 'Na mulitai mata Abelaham yo Aisake yo Yakobo yo hinage tauwalo mahalavao maudoidi baidadiyao am'itadi Yaubada yana Abaloinai himiyamiya na omiu mayami dou yo mayami sala tau'alahe hauganane ainai mata tulutuluhai ammiyamiya. ²⁹ Na dalava maudoina aidiyena boda hilaoma ta yadi abamiya namwanamwadi hivaidi Yaubada yana Abaloinai.

³⁰ Eeta ebe yayiyadiwo teina ta'i himugamugai howola abo himulita, na yayiyadiwo himulimulita howola abo himugai.'

Yeisu yana nuwayababa Yelusalem vehabana

³¹ Tenem haugana ainai tupwadi Palisiwo hilaoma na Yeisu hiwalo auli, hiwalo, 'Teina ta'i umwayamwayau na udena, mata dova ta Helodi i'oiye mwalowoigo!'.

³² Eena Yeisu aidiyai iwalo, 'Amlau na taumaninine amwalo auli mata teina ta'i alu'aluwa yababadi tomowa aidiyena yavehulu mahalavaedi, na taulovalao ya'abiye namwanamwadi, na i'ahubena hinage dova, na i'ahubenaugo yagu paihowa maudoina yave'ovi.

³³ ‘Na yau howola yalalau Yelusalem, mata yo i’ahubena yo i’ahubenaayo yamahalava, na nemai yamwalowoi, wuwuna tauwalo mahalavao mau-domimai yama abamwalowoi Yelusalem’.

Ainaena Yeisu nuwanane iyababa ta Yelusalem vehabana idodoune, iwalo, ³⁴ ‘Oo kaiyoni Yelusalem, kaiyoni Yelusalem, vedova ta tauwalo mahalavao oiyemwalowoidine, na hinage Yaubada yana tauyewasao ulau gaimaidine? Hauga bagibagilina nuwanuwagu na yam bodao yayoga ahaidima dova am’am natunao pepenaena i’oi’au’auhidi, na bada hita’wata’wataegau’o! ³⁵ Ainaena mata Yaubada yam vada tapwalolo mwala’ina ilaugabaei, na yawalo auligo mata nigele hinage uya’itauyoigau ana higa yam bodao hitalam aliguwai na hiwalo, “Iya Yaubada yehanaena lialaomane tawalo vetuvehaeyei.”’

14

Tapwalolo ana lolina

¹ Tapwalolo ehebo ainai Yeisu ilau habi ai Palisi yadi taumugai ehebo yana vadai. Vadanane ainai iluwuluwu na boda hivinuvununui, ² wuwuna tenem ainai ehebo taulovala imiyamiya, tauna maudoina hiseseha. ³ Eena Yeisu taulovalane vehabana ipanivila lolina ana tauve’itao yo Palisi aidiyai, iwalo, ‘Vedova yami nuwatuwu? Howahowana ebe taulovala ahubena Tapwalolo ainai ta’abiye namwanamwa bo nigele?’ ⁴ Na yana walone nigele hiyayemaiha na mulitai Yeisu taulovalane nimanai i’abi na ana lovalawa i’abiye namwanamwane. Eena ivetamalei ta ilalaune yana dalavai.

⁵ Ilaulau na Yeisu i’ita gwaipile aidiyai iwalo, ‘Yaiya ebe mayana lagulagu dova hosi bo bulumakau na ebe teya lagulagune ahubena Tapwalolo ainai ibe’u guda ainai, mata vedova? Howahowana iniulihini bo nigele?’ ⁶ Na hiya bada nigele teya yadi walo.’

Nuwadobi na ve’awa’au’augelu

⁷ Aine holanai Yeisu tomowa i’itadi nuwanuwadi abamiya namwanamwana ainai himiyamiya, eeta ehebo walo vegevegedi imohedi, iwalo, ⁸ ‘Ebe yaiya yana dalavai iyogaego tawahola guyauna vehabana havena abamiya namwanamwana ainai umiyamiya wuwuna mata dova ta teya towaho mwala’ina ilaoma, ⁹ na guyaune taniwaganane iwalo alimwai na ulau papaliyai na yam abamiyane ainai towahowa mwala’nawa imiya. Na owa mata mayam hinimaya umiya aitulu. ¹⁰ Ainaena ebe hiyogaego na ululuwu aidiyai abamiya papaliyai uvesinuwaeti ta ainai umiya, na ebe haugana guyau taniwagana ilaoma i’itago mata alimwai iwalo, “Augelu umiyahae ahipuwai, eeta ma’am walo vetuvehae tomowa mehediya”. ¹¹ Teina ainaena tahanapui ebeha yaiya i’abihiniuyoi mata howola himwau aituluwei na ebe yaiya imwau aituluweuyoi mata himwauhini ewai.’

¹² Ainaena Yeisu Palisinane iyogaeti na ainai iwalo, ‘Ebe ai’ai upai-howai, havena am geluwo yo tahimwao yo yam bodao yo tauwasawasao uyogayogaedi aine ainai, wuwuna hibom howola abo hiyogaego habi yemaiha alimwai. ¹³ Na hesi ebe ai’ai upaihowai hiya wewelohewo yo yabayababadi yo peupeudi yo hiya taumehegibugibu uyogaedi, ¹⁴ ta ebe awanamwanamwa moiha ulobai, wuwuna hiya nigele howahowadi na yam velaune hiyemaiha. Na hesi Yaubada ainaena mata ammaiha ulobai, haugana taunamwanamwa mwalowoiyena i’abiye towolodi.’

Taubada ehebo ai'ai mwala'ina ipaihowai

(Madiu 22:1-10)

¹⁵ Eeta baidanao hi'ai'ai na ehebo aidiyena walo teina ibenalei ta Yeisu iwalo auli iwalo, 'Ehe dova! Ebe yayiyadiwo hiluluwu Yaubada yana Abaloina ainai na hi'ai mata hiyaliyaya mwala'ina.'

¹⁶ Ainaena Yeisu towahonane yana walo iyemaiha iwalo, 'Ehebo towaho ai'ai mwala'ina ipaihowai na tomowa maudoidi iyogaedi. ¹⁷ Na ai'ai i'atububuni ta yana hevali ivetamalei tomowa aidiyai na iwalo, "Bada ai'ai hi'atububuya'o ainaena amlaoma talau na ai'ainane am'ai".

¹⁸ 'Na maudoidi nigele nuwadi, eeta vali walo yo vali walo himohei. Ehebo iwalo, "Bada tanovi vauvauna yagimwalaiya'o ainaena nuwana yalalau na yataubo'eyei. Na yauwedo mwala'ina, mata nigele yayalaowa."

¹⁹ 'Na ehebo hinage iwalo, "Yauwedo mwala'ina, na yau hinage mata nigele yayalaowa wuwuna bulumakau 10 na hinage abatudai 5 bada yagimwalaidi'o ainaena yalalau ebeha yayepaihowadi".

²⁰ 'Na hinage ehebo iwalo, "Yau vauvaugu yatatawaholane ainaena nuwana mata nigele yayalaowa".

²¹ 'Ainaena hevaliwa ilau gwaipile yana taubadawa ainai iwalo, "Maudoidi nigele nuwadi". Na vadane taniwaganane imodi'ini ta yana taupaihowane ainai iwalo, "Ulau mwayamwayau dalava mwala'ina adi amwahao maudoidi aidiyai na viha tomowao ulobaidi wewelohedi yo tapitapiyadi yo mehegibugibudi yo yabayababadi besywa ulauvaidima maudoidi ta hi'ai".

²² 'Eeta hevaliwa ipaihowai dova na mulitai ilaoma na iwalo, "Taubada, tomowaone yayogaedima'o na hesi yam vadane nigele hiya'oiye mwau?"

²³ 'Hinage Taubadawa iwalo, "Amwaha maudoidi aidiyai ulau na tomowa ulauvaidi ta hilaoma yo yagu vadane hi'oiye mwau. ²⁴ Na hesi tomowaowa yayoyogamugaiyediwa mata nigele teya aidiyena yagu ai'aime iya'aisawahi."

Vedova Yeisu ana mulita

(Madiu 10:37-38)

²⁵ Boda mwala'ina baidanao hilaulau ta Yeisu i'ita gwaipile na iwalo, ²⁶ 'Yaiya ebe nuwanuwana na imulitaegau mugai inuwaleleyegau na tamana yo hinana yo natunao yo tahinao yo nuhunao na hinage ibom ita'wata'watauyowei. Na ebe nigele, iya nigele agu taumulita. ²⁷ Na ebe yaiya yawahina nigele iyatalamwei na imwalowoi aiwa lagalagana ainai, iya nigele howahowana na imulitaegau.

²⁸ 'Na yaiya inuwanuwatuwu ebeha vada haliyana daodaona i'abi? Ginauli mugaimugaina mata imiya na maiha vehabana inuwanuwatuwu: Ebe mane howahowana mata paihowa ive'ovi bo nigele? ²⁹ Ebe nigele yana mane mata logidi a'ava ivetowolo, na nigele howahowana ive'ovi. Tomowa maudoidi hi'ita ta himaluwei, ³⁰ hiwalo, "Towaho teina dova wahi-wahiyalana ta logidi ivetowolodi na nigele vadanane maudoina iya'abi?".

³¹ 'Hinage dova ebe ehebo tauwasawasa mayana tau'alehao 10,000 hilalau habi aleha teya tauwasawasa mayana bodao 20,000 adi bagibagili aidiyai, vedova tauwasawasane yana nuwatuwu? Mata mugai imiya na inuwatuwu howahowana hiwahiyala adi alehao aidiyai bo nigele? ³² Na ebe nigele, yana tausagenawasao ivetamaledi na hisagena auhidi, ta vali tauwasawasane mayana tau'alehao howola amwaha daodaowai, na baidanao hi'aubabada nuwadaumwali vehabana.'

³³ 'I'ovi na Yeisu iwalo aulidi iwalo, 'Tenem dova agu mulita ana amwaha ebe yaiya owa nuwanuwam na umulitaegau mugai yam tobwatobwa maudoina ulaugabaidi'.

Yagahu walo vegevedina
(Madiu 5:13; Maki 9:50)

³⁴ ‘Yagahu ginauli namwanamwana. Na ebe amnana i’ovi, nigele howahowana na i’amnauyo. ³⁵ Nigele hinage ilowoinanei na bale’u i’abiye namwanamwa, na hesi bada tata’wata’wataei. Ebe matalinamiu walo teina ambenalei.’

15

Sipi ‘wada’wadalelena ana walo vegegedi
(Madiu 18:12-14)

¹ Ehebo hauga takesi ana tauvaiwo na hinage tupwadi tauyababao hilaoma Yeisu habi benaleina. ² Eena Palisiwo yo loina ana tauve’itao hi’ulu’ulumiyai hiwalo, ‘Towaho teina tauyababao i’awa heliheliyamwedi yo hinage baidanao hi’ai’ai’.

³ Eeta yadi walone Yeisu iyemaiha walo vegegediyena iwalo, ⁴ ‘Vedova ebe ehebo alimiyena yana sipi adi bagibagili 100 na ehebo i’wadalele, mata 99 nu’ulai ilaugabaidi na sipiwa ‘wada’wadalelenane ibehaei ana higa ilobai’. ⁵ Na ebe ilobai mayana yaliyaya i’avalai nimanai na ilau gwaipile yana dalavai, ⁶ na ana geluwo iyoga ahaidi na iwalo, “Sipiwa ‘wada’wadalelenawa bada yalobaiya’o, ainaena vehabana tayaliyaya”. ⁷ Eeta dova hinage ebe ehebo tauyababa inuwabui mata taumiya galewa vehabana hiyaliyaya mwala’ina na hesi taunamwanamwa hitau 99 vehabadi yadi yaliyaya bada tupwana.

Kina ‘wada’wadalelena ana walo vegegedi

⁸ ‘Dova hinage ebe waihu yana mane ana bagibagili 10 kina na ehebo ive’wadalele mata hava ipaihowai na manenane ilobai? Lampa igabu na vada maudoina ise’ili na ibeha ili’ilimani ana higa ilobai. ⁹ Na ebe ilobai ana geluwo iyogaedima na aidiyai iwalo, “Yagu kinawa ‘wada’wadalelenawa bada yalobaiya’o, ainaena vehabana tayaliyaya”. ¹⁰ Dova hinage ebe ehebo tauyababa inuwabui, mata Yaubada yana tausagenawasao vehabana hiyaliyaya mwala’ina.’

Taubada natuna ‘wada’wadalelena

¹¹ Hinage Yeisu iwalo vegegediyedi iwalo, ‘Ehebo taubada natunao towatowahodi bwau baidanao himiyamiya, ¹² na habulune tamana ainai iwalo, “Tamagu, nuwanuwagu teina hauga agu veguvegyuau umohegau”. Ainaena taubadawa ginauli maudoina iwahei natunao aidiyai.

¹³ ‘Ahubena tupwana hi’ovi na habalunane yana ginauli ivegimwalaedi. Na ana maihaowa ivai, ta ilalaune amwaha daodaowai ta tenemai yaliyaya awa’awawa aidiyai yana manewa iveve’ovine. ¹⁴ Yana mane maudoina i’ovi na nima’a’avana imiyamiya, na hauga tenem ainai vahali mwala’ina tupwanane ainai imahalava. ¹⁵ Eeta towahowa paihowa ibehabeha ta ehebo dalava ana taubada ilobai, ta ivetamalei yana maheyao i’ita’ita avivinidi. ¹⁶ Na towahonane nuwanuwana na maheya adiyena i’ai, wuwuna nigele ana.

¹⁷ ‘Eena tenem ainai, nuwana imasele na ibom ainai iwalo, “Moiha, tamagu yana taupaihowaone ma’adi, na yau teinai vahali iwunuwunuigau. ¹⁸ Ainaena mata yatowolo na yalau tamagu ainai, yawalo, “Tamagu bada yalauhapuli’o Yaubada mehenai, na hinage owa mehemwai. ¹⁹ Ainaena nigele agu lowoinane ebe u’awa natuguwegau na hesi ebeha u’awa taupaihowaegau.’”

²⁰ ‘Teina dova inuwanuwatuwu, i’ovi na itowolo ta tamanawa vebabana iwuwuyone, na amwaha daodaowena tamanawa i’itayama ilaolaoma na mayana atemuyamuya isagena i’atuhapwali ta inihoi na baidana hidoudou.

²¹ ‘Eeta i’ovi na tamanawa iwalo auli, iwalo, “Tamagu bada yalauhapuli’o Yaubada mehenai yo hinage owa mehemwai, ainaena nigele iyalowoinane-gau ebe u’awa natuguwegau”.

²² ‘Na hesi tamanawa yana taupaihowao iyogaedi na iwalo, “Mwayamwayau ale’o namwanamwana amvaiyama, na natugu amveli’wa yo hinage nimana ana pasapasa amvaiyama ta nimanai ammwauwi yo hinage aehumahuma aenai ammwauwi, ²³ na mulitai amlau bulumakau yauyaubona na tubutubuina amwunuiyama ta ta’ai toyawa na tayaliyaya.”

²⁴ Wuwuna natugune teina mwalona imwalowoi’o, na teina hauga mayawahina talobauyoia’o, eeta hivetuwuni ai hihagahagani mayadi yaliyaya.

²⁵ ‘Na hesi natunawa mwala’inawa howola oyai ipaipaihowa, na haugana dalavai imahamahalava wali yo selo ibenaledi. ²⁶ Ainaena ehebo yadi taupaihowa iyogaedi na ipanivilaei iwalo, “Hava wuwuna hiyaliyaliyayane?”.

²⁷ Na taupaihowawa iwalo, “Tahimwa bada iwuyoma’o eeta tamamne iwalo ta bulumakau yauyaubona tubutubuina hiwunui ta baidamai ayayaliyaya, wuwuna natunane mayana namwanamwa ilobauyoia’o”.

²⁸ ‘Walo teina ibenalei na imodi’ini mwala’ina eeta nigele nuwanuwana iluwu vadai. Na tamanawa imahalava ta natunane mwala’inawa iwalo auli ebeha baidana hiluwu vadai. ²⁹ Na towahonane ita’wata’wata, wuwuna imodi’ini mwala’ina ainaena tamanawa ainai iwalo, “Tamagu, viha bolimai hi’ovi’o vebam yapaipaihowa ta yam ve’abei maudoina yapaipaihowaidi, na nigele teya hauga uyavelauwegau, hinage nigele teya lagulagu uyomhegau na ma’augeluwu aya’ai na ayayaliyaya. Moiha nigele! ³⁰ Na natunne teina yam tobwatobwa maudoina iyepaipaihiyei taumehe’ayo aidiyai, na hava vebabana uvelavelauweine ta bulumakau yauyaubona na tubutubuina uwuwunuine vebabana?”

³¹ ‘Na taubadawa natunawa ainai iwalo, “Natugu, uhanapuiya’o neta owa hauga maudoina vahaliguwai umiyamiya ta hava yagu abaloinao maudoina nimamwai himiyamiya. ³² Inamwanamwa na ta’ai ovi yo tayaliyaya wuwuna tahimne teina imwalowoi na hesi iyayawahaine, i’wadalele na iwuwuyomanne.”

16

Ehebo tau’ita avivini yababana

¹ Yeisu hinage walo vevegedi ehebo ana taumulitao imohedi iwalo, ‘Wasawasa ehebo mayana tau’ita avivini yana ginauliwo i’ita avivinidi. Na tomowa wasawasane ainai, hiwalo, “Taubada, yam tau’ita avivinine yam tobwatobwaowa iyepaipaihedii”. ² Ainaena wasawasawa yana tau’ita avivinine iyogaenama na ainai iwalo, “Tupwadi walo yababana vebam yabenalei, eeta teina hauga yagu tobwatobwa adi peipao umoheuyoigau na aliguwena u’ovi?”.

³ ‘Ainaena tau’ita aviviniwa inuwanuwatuwu, iwalo, “Vedova mata yapaihowane wuwuna bada yagu taubada isosomanegau’o? Eeta nigele howahowagu yatudai, na hinage abahinimaya ebe yalau tomowa aidiyai na ai’ai vebabana ya’awa’awanoi.” ⁴ Inuwanuwatuwu, eeta ehebo amwaha inuwatuwu lobai, iwalo, “Ehe teina dova yapaihowai na ainaena augeluwu bagibagilidi yalobaidi ebe paihowa teina ainaena yamahalava”.

5 'Ainaena tau'ita aviviniwa hiya ma'adi vagavagao maudoidi iyogaedi na ehebo ehebo aidiyai ipanivila. Towaho mugamugaina ainai iwalo, "Viha am vagavaga teinai?"

6 'Na iwalo, "Woloi adi bagibagili 100 agu vagao".

'Na tau'ita avivinine iwalo, "Peipane teina ainai amvagavagane ulele 50 a'ava umwau".

7 'Na ehebo hinage iluwu na ipanivilaei iwalo, "Na owa, viha am vagavaga?"

'Na iwalo, "Ai'ai adi bagibagili 100 yavaidi'o agu vagavagaone".

'Na hinage iwalo, "Peipa ainai ulele am vagaone 80 a'ava".

'Na maudoidi dova adi vagao himwau aituluwedi.

8 'Ainaena yana taubadawa yana paihowa teina wasana ibenalei na ino'owei yana hanapu vehabana. Walo vegevegedi teina ainaena ive'ita moiha neta taumiya bale'u hiwahiyala yadi wasawasa ana paihowa vehabana, na hesi Yaubada yana bodao yadi paihowao masele vehabana nigele hiyawahiyala.'

9 Eena Yeisu iwalo, 'Bale'u wasawasanao na ebe wasawasaone aidiyena ami geluwone amvelauwedi mata howola hiya hivedunagomiu abamiya vateyai ainai, hauganane wasawasaone hi'ovi.

10 'Wuwuna ebe yaiya ginauli habuluna ainai i'awa abi, mata hinage ginauli mwala'idi aidiyai i'awa abi. Na ebe habuludi aidiyai i'oyama hinage mwala'idi aidiyai i'oyama. 11 Omiu hinage ebe nigele bale'u wasawasanao vehabadi amyapaihowa ili'ilimani, mata Yaubada nigele wasawasa moiha iyamohegomiu. 12 Na ebe ami geluwo yadi wasawasa vehabadi nigele amyapaihowa ili'ilimani, nigele howahowana hinage Yaubada yami wasawasane imohegomiu.

13 'Ainaena taupaihowa nigele howahowana na ivetaupaihowa tau-taubadao bwau aidiyai, ehebo mata ita'wata'wataei na ehebo vehabana ipaihowa, yo hinage ehebo i'awa namwanamwaei na ehebo i'awa yababaei, eeta nigele howahowana Yaubada yana paihowa na wasawasa bale'u ta'abibwauwedi.'

Palisiwo yadi mumuga

(Madiu 11:12-13; 5:31-32; Maki 10:11-12)

14 Palisiwone walone hibenalei ta Yeisu hi'abi talawahiyei, wuwuna hibom mane nuwanuwadi mwala'ina. 15 Eeta Yeisu Palisiwone aidiyai iwalo, 'Omiu amnuwatuwui ebeha mumugamiu namwanamwana tomowa mehediya na hesi yababana maudoina atemiya Yaubada ihanahana-puidi, wuwuna ginaulidine tomowa nuwadi ivai Yaubada ainai ginauli awa'awawa. 16 Na moiha Mosese yo tauwalo mahalavao yadi laulelewo alimiyai imiyamiya ana higa Yoni tau'abiye bapitaiso ilaoma, na hauga tenem ainaena ta wau, wasa namwanamwana Yaubada yana Abaloina vehabana howola awalowalo mahalavaedi, na abaloinane vehabana tomowa bagibagilidi mayadi wahiyala hiluwuluwu. 17 Galewa na bale'u yadi sawali malamalaina, na hesi Mosese yana loinao bwagana iu'iuna, mata nigele hiya'ovi.'

18 Na Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Ebe yaiya towaho mwanena ivinawahyei, na itawahola geyo'awa vali waihiu ainai, bada ipwanoli'o. Na hinage ebe waihiu vinavinawahena itawahola vali towaho ainai, towahonane hinage ipwanoli'o.'

Wasawasa ehebo na Lasalo

19 Hinage Yeisu iwalo, 'Ehebo hauga wasawasa ehebo na Lasalo himiyamiya. Wasawasane ana ale'owo namwanamwadi na hinage anao

maudoidi namwanamwadi, ahubena ehebo ehebo aidiyai mayana yaliyaya imiyamiya. ²⁰ Na Lasalo hesi wewelohena yo bonubonuna, eeta wasawasawa yana vada awa'edanai imiyamiya, ²¹ na ebeha wasawasane ana tupwatupwadi ainaena i'ai. Na Lasalonane hauga bagibagilina bonunaone edewa hilemlehidi. ²² Haugana Lasalo imwalowoi tausagenawasao hilaувai ta Abelaham vahalinai himwau hiya taudumwaluwo yadi tupwai. Na mulitai hinage wasawasawa imwalowoi na hiye magaiyei, ²³ na iya mayana muya mwala'ina taumwalomwalowoi yadi tupwa ainai i'ita hae ta Lasalo i'ita Abelaham baidana himiyamiya. ²⁴ Na iyoga mwala'ina iwalo, "Tamagu yo! U'atemuyamuyaegau na Lasalo uvetamalenama ta we'aha gwagwamana nimanaena memenagu i'abiye gwagwama, wuwuna teina hauga yamuyamuya mwala'ina, aiwa ala'ala hawahawawalina ainai."

²⁵ Na Abelaham iwalo, "Natugu, uhanapuiya'o ebeha mwalona yawahim maudoina yaliyaya a'ava, na hesi Lasalo nigele teya abayaliyaya iyalobai, ainaena teina haugane iya mayana yaliyaya na owa umuyamuya. ²⁶ Na hinage uhanapui ebeha ahi'ahipudai hawahawaga mwala'ina imiyamiya itomgita'o ainaena nigele howahowana teina ainaena ageyo'awawa alimiyai, omiu hinage nigele howahowana amgeyo'awama alimiyai."

²⁷ Wasawasawa iwalo, "Oo, yede ya'awanoiyego nuwanuwagu na Lasalo uvetamalei yagu bodao aidiyai, ²⁸ na tahiguwao hitau 5 nuwadiyai inuwauwi ta havena hibom hinage hilaolaoma muya teina ainai".

²⁹ Eeta Abelaham wasawasawa iwalo auli iwalo, "Tahimwone adi tauvenuwamwauwo himiyamiya, hibom neta Mosese yo tauwalo mahalavao yadi walowo Buki Ve'ahihi ainai. Walowone holanaine howahowana na tahimwone hibenalei ili'ilimani."

³⁰ Na hesi wasawasawa iwalo, "Tamagu, neta nigele howahowana. Hesi ebe yaiya mwalowoiyena itowolouyo na ilau aidiyai, na iya hi'ita, abo hinuwabui ili'ilimani."

³¹ Na Abelaham iwalo, "Ebe Mosese yo tauwalo mahalavao yadi walo nigele hiyemidiyei, nigele howahowana teya yaiya hiyemidiyei, bwagana ebe ehebo mwalowoiyena itowolouyo na ilau alidiyai'."

17

Yababana ana ve'ita

(Madiu 18:6-7; Maki 9:42)

¹ Yesu ana taumulitao aidiyai iwalo, "Tomowa tupwadi mata abatowoi hipaihowaidi alimiyai ebeha hi'abiye be'ugomiu, na ebe yaiya abatowoine ipaihowaidi iya atemuyamuyana! ² Ilowoinanei na gaima mwala'ina hihipwai gadonai na ni'u didigai higabaei, ta ebe havena tautapitapiya himulimulitaei."

Nuwahamu vehabana

(Madiu 18:21-22)

³ Ebe am gelu alimwai ipaihowai yababana, uwalowe iya lauhapuline eeta ebe inuwabui unuwahamui. ⁴ Ta ebe tahimne ahubena ehebo ainai, na mai 7 ipaihowa yababana alimwai, na ehebo ehebo lauhapuline ainai i'awa'awanoi alimwai nuwahamu vehabana howahowana maudoina unuwahamuidi."

Yemidi vehabana

⁵ Eeta Bada yana tauyewasao hiwalo auli hiwalo, 'Yama yemidi u'abiye wahiyala'.

⁶ Na Bada iwalo, 'Ebe yami yemidi ana wahiyala dova haiyala patuna, howahowamiu aiwa teina mwala'ina ainai amwalo, "Uhuluviyoigo na udobi gabwvai umaiuyoigo"; mata yami walone imulitaei.'

Taupaihowa yana paihowa

⁷ Hinage adiyai iwalo, 'Ebe yaiya owa mayam taupaihowa nuwana tautudai bo lagulagu ana tau'ita avivini, na ebe haugana hevalinane paihowaena imahalava, mata nigele uyaloinaei ta iya'ai mugai, ⁸ na hesi uwalo, "Agu u'atububuni ta u'ita avivinigau na ya'ai, abo owa mulitai u'ai na unuma". ⁹ Eeta hevalinane yana paihowa vehabana mata yana taubadane nigele iya'awa yauwedowe, wuwuna iya ta'i yana taupaihowa. ¹⁰ Na omiu hinage dova, ebe haugana ginauli maudoina ampaihowaidi hava dova yaloinaei, amwalo, "Ai taupaihowa ta'i hava dova ama lolina ta dova apapaihowaine, neta hesi ama lowoinana moiha".'

Yeisu taulepelo 10 i'abiye namwanamwadi

¹¹ Yeisu bada ilalau Yelusalem vehabana, na Sameliya yo Galili ahi'ahipudiyai imahamahalava. ¹² Na ehebo dalava ainai ilioma na taulepelo 10 ilobaidi yana amwahaena hitowotowolo, ¹³ na hiyagayoga alinadi mwala'ina, na hiwalo, 'Taubada Yeisu, u'atemuyamuyaeagai'.

¹⁴ Ainaena i'ita gwaipile na iwalo, 'Amlau na taupwaoliwo aidiyai amve'itaegomiu'. Ta hilaulau amwahai na adi lepelo hi'o'ovine, ¹⁵ na ehebo towaho aidiyena Sameliya towahona i'ita ebeha bada inamwanamwa'o ta iwuyouyo na alinana mwala'ina Yaubada ino'owe, ¹⁶ na Yeisu aenai ibe'u aitulu na ainai i'awa yauwedo.

¹⁷ Ainaena Yeisu towahonane ainai iwalo, 'Wau amtau 10 ya'abiye namwanamwagomiune na havaidova hitau 9? ¹⁸ Hava ta nigele hiyawuyoma na Yaubada ainai hiya'awa yauwedone? Na owa taumana nigele Yudeya ainaena, na hesi ulaoma habi awayauwedo. ¹⁹ Ainaena yam yemidiyena livahi ulobai. Inamwanamwa utowolo na ulau.'

Yaubada yana Abaloina hauga ilalaoma vehabana

(Madiu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Palisiwo tupwadi hilaoma na Yeisu hipanivilae aiteya hauga ainai mata Yaubada yana Abaloina imahalava. Eeta Yeisu yadi panivilane iye-maiha teina dova iwalo. 'Nigele howahowana na Yaubada yana Abaloina ve'ive'ilalana ta'ita. ²¹ Na hinage nigele howahowana na hiwalo, "Am'ita teina", bo "Tenem", wuwuna Yaubada yana Abaloina gamwagamwanimiyai imiyamiya.'

²² Ainaena ana taumulitao aidiyai iwalo, 'Howola abo yalaugabaigomiu, na mulitai nuwanuwamiu mwala'ina na yau Tomowa Moihagu baidamiu tamiyamiya ahubena ehebo ta'i vehabana, na hesi mata nigele amya'itagau. ²³ Na ebe tomowa hiwalo, "Besinana tenem", o nuwana, "Teina", havena ammulimulitaedi. ²⁴ Wuwuna hauganane ebe yalaoma, galewa ana ita masele a'ava dova namali mwala'ina yana masele.

²⁵ 'Mulitai na ginaulidine himahalava, mugai yaso teina hita'wata'wataegau na aidiyena muyamuya yalobaidi. ²⁶ Yagu laugwaipilema ana hauga ainai Nowa yana hauga dova. ²⁷ Wuwuna Nowa yana haugai tomowa hi'ai'ai na hinumanuma yo hinage hitawatawahola ana higa Nowa yana wagai igelu na aba'ita imahalava ta ainaena tomowa maudoidi imumutudine. Yau Tomowa Moihagu yagu laugwaipileuyoma dova.

²⁸ ‘Na hinage Lota yana haugai dova, hauganane ainai tomowa maudoidi hi'ai'ai na hinumanuma, yo hinage hipaipaihowa oyai, yo higimwagimwala na hivegivegimwala yo hi'abi'abi vada, ²⁹ ana higa Lota Sodoma ilaugabaei na aiwa ala'ala hawahawawalina yo gaima ala'alawowolidi galawaena hibe'uma dova 'wesu, na tomowa maudoidi i'oiye mwalowoidi. ³⁰ Ginauli hava himamahalavane aidiyai, hinage mata dova tomowa aidiyai himahalava, hauganane yau Tomowa Moihagu yalau gwaipilema ainai.

³¹ ‘Na ahubenanane ainai ebe yaiya vatavatai imiyamiya mata nigele howahowana iluwu vadai ta ebeha yana ginauli i'avala, hinage ebe yaiya oyai ipaipaihowa, nigele howahowana isagena dalava vehabana. ³² Eena amnuwatuwu avivini hava dova Lota mwanena ainai imamahalavane. ³³ Neta ebe yaiya yawahina vehabana ipaipaihowa mata yawahinane ive'wadalele na ebe yaiya yawahina italamwei na ive'wadalele howola abo ilobauyoi. ³⁴ Na yawalo moiha alimiyai boniyainane ainai ebe tomowa bwau aba'eno ehebo ainai hi'eno, ehebo yalauvai na ehebo imiyamiya. ³⁵⁻³⁶ Dova hinage ebe waiwaihiu bwau hi'eha'ehalo, ehebo yalauvai na ehebo imiyamiya.’

³⁷ Eeta ana taumulitao hipanivilaei, hiwalo, ‘Taubada, havaidova ainai?’

Na Yeisu iwalo, ‘Havaidova ainai mwalowoi imiyamiya neta ainai ao'ao hiyauyaugogoi’.

18

Hiwape ehebo yana awanoi tauloina ehebo ainai

¹ Ehebo walo vegevegedi Yeisu imohedi ta ebeha havena awanoi ainaena hitapitapiya. ² Teina dova iwalo, ‘Ehebo dalava ainai tauloina ehebo mwala'ina imiyamiya, iya nigele Yaubada iyameheuhei na hinage tomowa nigele iyave'ahihiyedi. ³ Na tupwanane ainai hinage ehebo hiwape imiyamiya, hauga bagibagilina hiwapenane imamahahalava tauloinane ainai na i'awa'awanoi hagu vehabana iwalo, “Taubada, agu aleha ainaena uvedumwalugau”.

⁴ ‘Hauga ehebo ehebo dova yana paihowa na hesi tauloinane nigele nuwana ihagui. Na ehebo hauga ainai tauloinanane tauna isosomana na iya ibom ainai iwalo, “Badagi, Yaubada nigele yayameheuhei na hinage tomowa nigele yayave'ahihiyedi, ⁵ na hesi hiwapene teina yana lau ala'alabilima aliguwai vehabana yavedumwalu ana aleha ainaena, mata dova ta agu tausosomana imwauwi”.’

⁶ Ainaena Yeisu hinage iwalo aulidi iwalo, ‘Taubada teina yana walo vehabana am nuwanuwatuwu walo moiha ibom towaho yababana na hesi hiwape ihagui. ⁷ Hinage dova Yaubada yana tomowao vesivesinuwadi ihaguidi hauganane ebe hi'awa'awanoi hamahamadudu ainai ahubena yo boniyai aidiyai, ⁸ na yana hagune mata dumwaluna ipaihowa aidiyai.

‘Na vedova omiu yami nuwatuwu ebe hauganane Yau Tomowa Moihagu yalau gwaipilema bale'uwai, viha tomowa mata mayadi yemidi yalobaidi hitowotowolo wahiyala?’

Palisi na takesi ana tauvai yadi awanoi

⁹ Tomowa tupwadi hinuwanuwatuwu ebeha hiya taudumwalu na vali tomowa nigele, eeta Yeisu iwalo vegevegediyedi teina dova, ¹⁰ iwalo, ‘Ehebo hauga ainai tomowa hitau bwau hiluwu vada tapwalolo mwala'ina ainai habi awanoi Yaubada ainai. Ehebo Palisi na ehebo takesi ana tauvai. ¹¹ Palisiwa ibom itowololau lovai i'awa'awanoi iwalo, “Yaubada yo, ya'awa yawedo alimwai wuwuna yau nigele dova augeluwo mumugadine

wuwuna hiya hi'ai'aivavali, yo hi'oya'oyama yo hipwanopwanoli, na yau nigele dova takesi ana tauvaine tenem. ¹² Yau hesi wiki ehebo ehebo ahubena bwau yahudihudi, yo hinage yagu tobwatobwao aidiyena tupwadi yamohemohego.”

¹³ ‘Na hesi takesi ana tauvaine lovaena itowolo na mayana hinimaya nuwanuwana itutututu na ipwagogo na i'awa'awanoi iwalo, “Yaubada yo, bada uhanapuigau'o ebeha yau tauyababa ainaena u'atemuyamuyaegau!”.’

¹⁴ Eeta Yesu aidiyai iwalo, ‘Moiha, towaho teina yana awanoine vehabana mata ana awanamwanamwa ilobai Yaubada ainaena, na hesi Palisine nigele. Wuwuna ebe yaiya i'abihiniuyoi mata hi'abiye talu, na ebe yaiya i'abiye taluyoi mata Yaubada i'abihini.’

*Hedaheda Yesu iwalo velauwedi
(Madiu 19:13-15; Maki 10:13-16)*

¹⁵ Tupwadi tomowa natudiyao habuludi hilauvaidima ta ebe Yesu i'abi towoidi, na ana taumulitaone hi'a'auhidine.

¹⁶ Na Yesu iwalo lau aidiyai iwalo, ‘Hedaheda amtalamwedi ta aliguwai hilaoma. Hedaheda teina dova Yaubada yana Abaloina ilowonanaedi moiha. ¹⁷ Wuwuna ebe yaiyadiwo dova teina hedahedaone yadi yemidine, howahowana Yaubada yana Abaloina ainai hiluwu, na ebe nigele, mata nigele hiyaluwu.’

*Tobwatobwa vehabana
(Madiu 19:16-30; Maki 10:17-31)*

¹⁸ Yudeya yadi taumugai ehebo ilaoma na Yesu ipanivilae, iwalo, ‘Taubada yahanahanapui ebeha owa tauve'ita namwanamwana, ainaena hava yapaihowai ta ebe yawahi vateyai yalobai?’

¹⁹ Na Yesu towahonane iwalo auli iwalo, ‘Vedova ta u'awa namwanamwaegau? Wuwuna nigele teya yaiya iyanamwanamwa, bada Yaubada ibom. ²⁰ Na Yaubada yana loinao bada uhanapuidi'o, neta ebeha: Havena pwanoli, havena yemwalowoi, havena aivavali, havena ve'ewa oya'oyama. Na hinage tamam yo hinam uve'ahihiyedi.’

²¹ Na towahowa iwalo, ‘Yagu hauga heda ainaena ta wau loinaone teina yamulita ili'ilimanidi'o’.

²² Yana walo teina dova Yesu ibenalei, eeta iwalo, ‘Ehebo ginauli hinage nigele alimwai, neta yam tobwatobwa maudoina uveginwalaedi na adi maihaone tauwewelohe aidiyai u'aiyauyai, na ulaoma ta umulitaegau ta ebe howola abo yamtobwatobwa galewai ulobai’. ²³ Walone teina towahonane ibenalei ta inuwayababa moiha wuwuna yana tobwatobwa imwala'i alili.

²⁴ Yana nuwavitaine bada Yesu ihanapuiya'o, eeta tomowa aidiyai iwalo, ‘Ebe yaiyadiwo hiya mayadi tobwatobwa mwala'ina yadi luwu Yaubada yana Abaloina ainai ivitai alili. ²⁵ Moiha, kameli iya lagulagu mwala'ina, ta tupwana ivitai na nidili gudana ainaena iluwu, na hesi wasawasao yadi luwu Yaubada yana Abaloina ainai ivitai alili.’

²⁶ Taumulitaowa Yesu baidanao himiyamiyawa walonane hibenalei ta hipanivila hiwalo, ‘Ebe teina dova, yaiya yede howahowana na awanamwanamwane ilobai?’

²⁷ Eeta aidiyai iwalo, ‘Hava tomowa aidiyai nigele howahowadi, mata Yaubada ainai ginaulinane malamalaidi’.

²⁸ Ainaena Pita Yesu ainai iwalo, ‘Taubada, ai mata vedova? Wuwuna bada yama dalavao alaugabaidi'o na amumulitaegone’.

²⁹ Na Yesu maudoidi iwalo aulidi iwalo, ‘Yawalo dumwalu alimiyai ebe yaiyadiwo omiu yami dalava yo mwanemiyao yo tahimiyao yo tamamiyao

yo hinamiyao yo natumiyao amlaugabaidi na Yaubada yana Abaloina ainai amtalamwegomiu,³⁰ hauga teina ainai maiha mwala'ina amlobai, na hinage hauga ilalaoma ainai yawahi vateyai amvai'.

Yeisu yana mwalowoi iwalo mahalavaei

(Madiu 20:17-19; Maki 10:32-34)

³¹ Yeisu hitau 12 iyoga ahaidi ta iyemiya wahiyedi na aidiyai iwalo, 'Teina hauga tahahae Yelusalem na ginauli maudoina tauwalo mahalavao mwalona hileleya'o yau Tomowa Moihagu vehabagu muhamuhana himahalava ta am'itadi. ³² Mugai hivaigau nigele Yudeya aidiyai, na hi'abi talawahiyegau yo hi'abiye hinimayagau na hihowaigau, ³³ yo hinage balavaiyena hipwediligau na abo hi'oiye mwalowoiyega, na ahubena tonuga ainai mwalowoiyena yatowolouyo.'

³⁴ Na ana taumulitaowa nigele teya yana walone ana nuwamasele aidiyai iyaluwu.

Yeisu ehebo taumehegibugibu i'abiye namwanamwa

(Madiu 20:29-34; Maki 10:46-52)

³⁵ Yeisu Yeliko ainai imahalava na ehebo taumehegibugibu amwahai imiyamiya, na i'awa'awanoi mane yo tobwatobwa vehabadi. ³⁶ Towahowa Yeisu mayana bodao alinadi ibenalei ta isupuna na iwalo, 'Yaiyadiwo neta?'

³⁷ Na hiwalo, 'Yeisu towaho Nasaleti ilaolaomane'.

³⁸ Na taumehegibugibunawa iyoga mwala'i na iwalo, 'Yeisu yo, owa Deivida yana huhu, u'atemuyamuyaegau!'

³⁹ Na tomowaowa himugai ta towahonane hi'auhi hiwalo, 'Uluu mwau havena uyogayoga!'

Na iyoga hamahamadudu iwalo, 'Deivida tubuna yo, u'atemuyamuyaegau!'

⁴⁰ Yeisu itowolo na iwalo aidiyai ta towahowa hiyogaenama. Na ilaoma ta ipanivila? iwalo, ⁴¹ 'Hava nuwanuwam yapaihowai alimwai?'

Na iwalo, 'Bada, nuwanuwagu ebeha mehegu hinamwanamwa?'

⁴² Na Yeisu iwalo, 'Uvinunuyo wuwuna yam yemidi ilivahigo'o'.

⁴³ Tenem ainai mehena himasele ta i'awa yauwedo Yaubada ainai na Yeisu imumulitaeine. Na bodaone hi'ita, ta maudoidi Yaubada hino'owei.

19

Yeisu na Sakiusa

¹ Yeisu Yeliko ainai iluwu ta dalavane holanaena ilaulau. ² Dalavane ainai ehebo takesi tauvai adi taumugai imiyamiya, yehana Sakiusa, ibom wasawasa ehebo. ³ Na haugana Yeisu ilaulau, Sakiusa nuwanuwana na Yeisu i'ita ebeha iya yaiya, na hesi nigele howahowana yo i'ita, wuwuna ibom towaho ubwa'ubwana ta'i, na hinage boda mwala'ina. ⁴ Ainaena itau mugai ta aiwa ehebo imwalaei, yehana sikamole, ta ebeha tenem ainaena Yeisu i'ita, haugana ebe vahalinaena ilaulau.

⁵ Na haugana Yeisu ilaoma vahalinai, ilau ta'ai ta Sakiusawa i'itane, eeta iwalo auli iwalo, 'Sakiusa, u'aitulu mwayamwayauma, wuwuna mata owa na yau yam vadai tamiyamiya'. ⁶ Sakiusa mwayamwayauwena i'aitulu na mayana yaliyaya Yeisu baidana hivelobaloba.

⁷ Tenem ainai tomowa ginauli teina hi'itadi, na hi'ulumiya hiwalo, 'Vedova ta Yeisu iluluwune tauyababa yana vadai'.

⁸ Na Sakiusa itowolo ta Bada iwalo ainai iwalo, 'Bada, wau mata ainai yagu tobwatobwa maudoina yatom bwauwi ta tupwa ehebo maudoina

tauwewelohewo yamohedi. Yo hinage ebe yaiya ainaena mugai ya'aivavali yayemaiha ma'ana lauhepoi vehopali dova yamohei.'

⁹ Ainaena Yesu iwalo auli, iwalo, 'Teina vadane ainai livahi wau imahalava'o, wuwuna towaho teina ibom ehebo Abelaham yana boda. ¹⁰ Moiha yau Tomowa Moihagu yalaoma taulaupwanopwano yabahaedi ta livahidi, towaho teina yalobaiya'o dova.'

*Walo vegevegedi mane vehabana
(Madiu 25:14-30)*

¹¹ Eeta Yelusalem ainai himahamahalava, na bodaone hinuwanuwatuwu ebeha Yaubada yana Abaloina muhamuhana ivetuwni, ainaena walo vegevegedi teina imohedi, ¹² iwalo, 'Ehebo tauloina bada i'atububuni'o ta ilalau tupwa amwaha daodao ainai ta ebe nemai ivetauloina, na mulitai abo ilau gwaipilema, ¹³ yana taupaihowao iyogaidima na adi vegueguyai mane ehebo ehebo imohedi na iwalo, "Ami vegueguyai teina amyepaihowadi ta ana lauhepoi amlobaidi, ana higa yawuyouyoma!"

¹⁴ 'Na mulitai tauloinawa yana bodao tupwadi hita'wata'wataei, nigele nuwadi ivetauloina, ainaena wasa hivetamalei, hiwalo, "Towaho neta nigele nuwanuwamai yo alimaiyai ivetauloina".

¹⁵ 'Na bada ta'i ivevetauloinane, ta haugana ilau gwaipilema, na yana taupaihowaowa iyoga ahaidima ta ebeha nuwanuwana na ihanapui viha adi vegueguyaiwa aidiyena lauhepoi hilobaidi'o. ¹⁶ Ta ehebo towaho imugai ta yana taubada mehenai itowolo na iwalo auline, iwalo, "Yam mane ehebo mugai umomohegauwa teina ana lauhepoi hinage 10 yalolobaidine".

¹⁷ 'Eeta taubadawa iwalo, "Ausala owa tau'awa abi moiha, wuwuna ginauli habuluna na u'abiye mwala'i ainaena am maiha yamohego, neta dalava 10 aidiyai uvetauloina".

¹⁸ 'Na towaho bwauna hinage ilaoma ta iwalo, "Taubada, yam manewa ehebo mugai umomohegauwa teina ana lauhepoi 5 yalolobaidine".

¹⁹ 'Ainaena ibom hinage iwalo auli, iwalo, "Dalava 5 aidiyai uvetauloina".

²⁰ 'Na tonugadiwa hinage ilaoma ta iwalo, "Taubada, yam manewa teina, ale'o ainaena yahuma ta yamwau dawani ili'ilimani. ²¹ Wuwuna yamatauhego owa towaho yayaim na yam mane uvaiwai tomowa vagadi yadi paihowa aidiyena. Ainaena yam manewa teina uvaiuyoi."

²² 'Teina taupaihowane ainai iwalo, "Owa taupaihowa yababana. Walo hava awamwena hi'ai'aitulu mata aidiyena yave'ewaigo. Uhanapuiya'o neta yau tomowa abi'abitau'watagu. Hava nigele aliguwena yavaivai yo hava nigele yaya'uma'umai yavaivai ²³ Ainaena hava ta yagu mane nigele banikai uyamwauwine? Eeta yagu laugwaipilema haugana ainai yagu mane ma'ana lauhepoi yayavaine!"

²⁴ 'Ainaena tupwadi tomowa vahalinai hitowotowolo iwalo aulidi, iwalo, "Yagu manene ainaena amvai na towahone ibom lauhepoi mwala'ina ilobaine ammohei".

²⁵ 'Na hiya hiwalo, "Taubada, havena amohemohei, wuwuna iya bada mane 10 ivaidi'o ta howahowana".

²⁶ 'Na taubadawa aidiyai iwalo, "Bada ta'i ammohei wuwuna ebe yaiya ana vegueguyai ilauhepoiyei, tupwana hinage mata ilobai, na hesi ebe yaiya nigele iyalauhepoiyei hava ainai imiyamiya mata ainaena hivai vehulu. ²⁷ Eena teina hauga agu alehaowa hiya hita'wata'wataegau ta ebeha nigele nuwanuwadi aidiyai yavetau loina, amvaidima ta meheguwai am'oiye mwalowoidi." '

Yesu yana luwu Yelusalem

(Madiu 21:11; Yoni 12:12-19)

²⁸ Yesu yana walo teina i'ovi na hihaehae Yelusalem vehabana, ²⁹ na yadi lau ainai Bedipegi yo Betani vaholidiyai himahamahalava, neta Olibe oyana elauhanai, eena ana taumulitao bwau ivetamale mugaiyedi dalavadine aidiyai na iloinaedi, ³⁰ iwalo, 'Dalavane tenem mehedaine ainai ammgai ta mata ehebo lagulagu am'ita, neta doniki yaubaubona, iya tomowa nigele hiyagelugelui, lagulagunane amlivahi ta amlawenama. ³¹ Na ebe yaiya iwalo, "Hava vehabana neta lagulagune amlivalivahine?" towahonane amwalo auli, amwalo, "Taubadane nuwanuwana".

³² Eeta hilau ta ginauli maudoina hilobaidi dova Yesu iwawalowediwa.

³³ Na haugana donikiwa hilivalivahi, ana taniwagane ipanivilaedi, iwalo, 'Hava ta yagu lagulagune amlivalivahine?'

³⁴ Ta hiwalo, 'Bada nuwanuwana'.

³⁵ Ta lagulaguwa hilauvai na hilalaweine Yesu ainai, na adi ale'owena dagelana hi'oihamui, ta Yesu ainai igelu taohani. ³⁶ Ilaulau na tomowa bagibagilidi adi ale'owo amwahai hiveheyedi.

³⁷ Na bada hilaoma'o Yelusalem vahalinai ta hi'a'aitulu Olibe amwahana ainai na ana taumulitaone bodadi mayadi yaliyaya Yaubada hiwalowalo vetuvehaeyei wuwuna bada yana paihowa wahiwahiyaladi hi'itadi'o, ³⁸ hiwalo, 'Owa Tauwasawasa, Bada yehanaena ulaoma Yaubada i'awa namwanamwaego!' 'Nuwadaumwali galewai na walo vetuvehae owa haehae alilim alimwai!'

³⁹ Ainaena Palisiwo tupwadi bodaone aidiyena Yesu hiwalo auli, hiwalo, 'Taubada am taumulitaone uwalo aidiyai ta hilaumwau'.

⁴⁰ Na Yesu iwalo, 'Havena yalaulaugagayowedi, wuwuna ebe hiya hinobu mata hinage gaimaone hiwui'.

Yesu idou Yelusalem vehabana

⁴¹ Yesu imahamahalava Yelusalem vahalinai na dalavane mwala'ina i'ita na nuwana iyababa ta idou, iwalo, ⁴² 'Ebe wau teina nuwadaumwali amwahana uhanapui, na hesi wau mehemwai bada itau'aidawani'o. ⁴³ Hauga ilalaoma mata am alehao ma'wapeyadi hi'aligwaigwaipileyego na tupwa maudoina ainai hiwutu'au'auhigo ⁴⁴ yo higohalo'ego bale'uwai. Na tomowa alomwai mata hi'abiye yababadi. Vada maudoidi mata hi'ovi, na mata nigele gaima ehebo yawenai iyamiyamiya, wuwuna nigele uya'ita lobai haugana Yaubada ilalaowa tauhaguigo.'

Yesu vada tapwalolowena iheusilidi

(Madiu 21:12-17; Maki 11:15-19; Yoni 2:13-22)

⁴⁵ Yesu iluwu vada tapwalolo holanai na tauvegimwalao iheusilidi, na iwalowedi, ⁴⁶ iwalo, 'Buki Ve'ahihi ainai Yaubada yana walo hileleya'o iwalo:

"Yagu Vadane neta aba'awa'awanoi, na hesi omiu ambui ta ebeha yami aba'aivavali".

⁴⁷ Na ahubena ehebo ehebo vada tapwalolonane ainai ive'ive'ita, na taupwaoli mwala'idi yo loina ana tauve'itao yo hinage taumugaiwo hi'ai'aipate ta ebe Yesu hi'oiye mwalowoi, ⁴⁸ na hesi nigele howahowadi, wuwuna Yesu yana ve'itao tomowa bagibagili alilina nuwadi ivaiya'o.

20

Yesu ana loina vehabana

(Madiu 21:23-27; Maki 11:27-33)

1 Ehebo hauga ainai Yesu ive'ive'ita vada tapwalolo mwala'ina ainai, wasa namwanamwana iwalowalo mahalavaei tomowa aidiyai, na taupwaoliwo yo loina ana tauve'itao yo hinage babadao hilaoma ta Yesu hipanivilaei 2 hiwalo, 'Yaiya towaho yana loinaena ta teina dova upaipaihowane?'

3 Ainaena Yesu iwalo aidiyai, iwalo, 'Mugai yapanivila alimiyai. 4 Yaiya yana loinaena ta Yoni tau'abiye bapitaiso ipaipaihowane, Yaubada bo teya tomowa?'

5 Ainaena hibom hinuwanuwatuwu, hiwalo, 'Yana walone mata vedova tayemaihane? Wuwuna ebe tawalo, "Yaubada ainaena", mata iyemaiha iwalo, "Hava yede vehabana ta Yoni nigele amyayemidiyeine?" 6 Na ebe tawalo, "Tomowa aidiyena", mata bodaone gaimaena hitalaigita, wuwuna tomowa maudoina Yoni hiyemidiyei ebeha iya ehebo tauwalo mahalava.'

7 Eeta yana panivilawa nigele hiyayemaiha ili'ilimani hiwalo, 'Nigele ayahapanui'.

8 Ainaena Yesu hinage iwalo, 'Yau hinage havena alimiyai yawalowalo mahalava yaiya yana loinaena ta teina dova yapaipaihowane'.

*Taubada yana oya ana taupaihowa walo vegevedina
(Madiu 21:33-46; Maki 12:1-12)*

9 Yesu tomowadine iwalo vegevediyedi, iwalo, 'Ehebo towaho yana oya i'umai gologolowa a'ava, na yana taupaihowao iloinaedi ta hi'ita avivini, na ibom ilau hali tupwai ta nemai imiya daodao. 10 Na gigina ana hauga ainai taubadawa yana hevali ehebo ivetamalei ta ebe waini ainona tupwanawa ana tau'ita aviviniwowa aidiyena ivaidima. Ilaulau ta nigele hiyamohei, na bada hisapi ta nimanima a'avana hivetamalei ta ilalau gwaipilene. 11 Eena taubadawa yana hevali bwauna ivetamalei aidiyai ta hitalai na hinage hi'abiye hinimaya na nimanima a'avana hivetamalei ta iwuwuyone. 12 Na hinage tonugana ivetamalei aidiyai yo hinage hitalai ye'i'iwahi na hiheusili mahalavaei oyaena.

13 'Ainaena oyawa taniwagana inuwanuwatuwu ta iwalo, "Hava hinage mata yapaipaihowaine? Nuwana yau ta'i natugu moiha yavetamalei eeta ebe hive'ahihiyei wuwuna ibom natugu."

14 'Na hesi haugana tau'ita aviviniwowa taubadawa natunane hi'ita ilaolaoma hibom hi'au'aubabada hiwalo, "Augeluwu, towahone tenem ilaolaomane, ibom taubadawa natu'ehe'ehebona ta'i, ainaena mata ta'oiye mwalowoi na ita oyane taloinaei". 15 Eeta hi'abi avivini ta oyaena higabaei aituluwei maseleyai na nemai higohaye mwalowoine.

'Hava mata taubadane yana tau'ita aviviniwone aidiyai ipaihowaine? 16 Walo moiha taubadane mata ilaoma na tau'ita aviviniwone i'oiye mwalowoidi ta ebe oyane ana tau'ita avivini vagadi imohedi.'

Ainaena babadaowa Yesu yana walo teina dova hibenalei ta hiwalo, 'Mata nigele tenem dova!'

17 Na Yesu i'itadi ta aidiyai iwalo, 'Vedova yede teina walone Yaubada yana Buki ainai hava ana nuwamasele? Na iwalo: "Logidiwa iya tauvada abi hita'wata'wataei, teina wau itaugwaipile ta inamwanamwa di'wa."

18 Ebe yaiya ibe'u logidine ainai, mata ilogawowoli ta tupwatupwadi, na ebe logidinane ibe'u teya ewanai mata tauna i'oipihapihagi.'

19 Tenem ainai taupwaoliwo yo loina ana tauve'itao teya amwa'amwaha hibehabaei ta ebe Yesu hi'abi avivini, wuwuna hihanapuiya'o ebeha hibom vehabadi iwalowalo vegevedine, na hesi nigele hiya'abi avivini wuwuna boda aidiyai himeheuhi.

Sisa yana takesi

(Madiu 22:15-22; Maki 12:13-17)

²⁰ Eeta hauga maudoina Yeisu hi'ita'ita auhi ta ebe hava yana lauhapuli hilobai, na hiwalo mahalava tauloina ainai ta ilauvetalaei, ainaena tomowa tupwadi hivetamaledi Yeisu ainai ebeha panivilaena hi'oyamaei ta yana lauhapuli hilobai. ²¹ Ainaena tomowadine hilaoma ta Yeisu hiwalo auli, hiwalo, 'Taubada, moiha owa yam walowo yo yam ve'itao maudoina dumwadumwaludi, yo hinage ahanapuigo'o ebeha nigele teya tomowa uyamehemehuhei, na hesi owa Yaubada yana nuwatuwuwo ana tauve'ita moiha. ²² Eeta vedova, howahowana Tauwasawasa Sisa ainai takesi tamwauwi, bo nigele?'

²³ Na hesi Yeisu bada yadi oyama ihanapuiya'o, ta aidiyai iwalo, ²⁴ 'Yede manene amvaiyama ta ya'ita'. Eeta himohei na iwalo aulidi, iwalo, 'Amwalo aliguwai yaiya teina alu'aluwana yo yehana manene ainai?'

Na hiya hiwalo, 'Tauwasawasa Sisa'.

²⁵ Eeta Yeisu iwalo, 'Ehe, ainaena Sisa yana ginauli, ammoheuyoi Sisa ainai, na Yaubada yana ginauli Yaubada ammohei'.

²⁶ Yeisu yana walo teina boda mehediya maudoina dumwadumwaluna, nigele teya walo hapuli ainaena hiyalobai, na hesi mayadi nuwapwanopwano himiya nobu.

Taumwalowoiwo yadi towolouyo

(Madiu 22:23-33; Maki 12:18-27)

²⁷ Hinage tupwadi Sadusiyao, hiya nigele hiyayemidi taumwalowoi yadi towolouyo vehabana, hilaoma ta Yeisu ainai hipanivila, hiwalo, ²⁸ 'Taubada, ada loina teina dova Mosese ileleya'o, iwalo, "Ebe teya towaho itawahola na nigele natunao na imwalowoi, towahonane tahina hiwapenane itawaholai ta ebe waihiune ilabalaba neta natunaone taumwalowoine miyalaena".'

²⁹ Eeta aba'ita himohei, hiwalo, 'Ehebo towaho matahinao himiyamiya adi bagibagili hitau 7, na adi tautuwane itawahola na mulitai mwanena nigele iyalabalaba, na towahonane imwamwalowoine. ³⁰ Na vahalinaena waihiune itatawaholaine. ³¹ Yo hinage tonugadine na mauidine adi bagibagili 7 dova hinage. Nigele natudiyao na himwalowoi ovine. ³² Na bada tomowaone mauidi himwalowoi'o, na mulitai waihiuwa hinage imwamwalowoine. ³³ Hava unuwatuwui teina tomowaone vehabadi, aiteya towaho waihiune mwanena moiha, haugana ebe mwalowoiyena hitowolouyo? Wuwuna hitau 7 bada hitawaholaiya'o.'

³⁴ Eeta Yeisu yadi walo iyemaiha, iwalo, 'Amnuwatuwu avivini neta hauga teina ainai waihiu na towaho hitawatawahola, ³⁵ na hesi hauga ilalaoma ainai ebe waihiu na towaho mwalowoiyena hitowolouyo nigele mata hiyatawahola. ³⁶ Wuwuna mata hiya dova tausagenawasao na mata havena hiyamwalomwalowoi, na hesi Yaubada i'awa natunaedi, wuwuna mwalowoiyena hitowolouyo.'

³⁷ 'Mosese mugai bada ive'ita ili'ilimanigita'o taumwalowoi yadi towolouyo vehabana. Haugana nu'ula awawai ilaulau na Yaubada aiwa hawahawawalina ainaena iwalo auli, iwalo, "Yau Abelaham yo Aisake yo Yakobo yadi Yaubada!". ³⁸ Teina tahanapui ebeha iya nigele taumwalomwalowoi yadi Yaubada na hesi hiya mayawahidi yadi Yaubada, wuwuna teina babadaone Yaubada yana tupwai teina hauga mayawahidi himiyamiya.'

³⁹⁻⁴⁰ Tenem ainai loina ana tauve'itao himeheuhi, ta tupwadi hiwalo, 'Tauve'ita, yam yemaiha inawanamwa alili', ainaena nigele teya panivila hiyamohei.

Besinana towahona iya Deivida yana huhu

(Madiu 22:41-46; Maki 12:35-37)

⁴¹ Eeta Yeisu hinage ipanivila aidiyai, iwalo, 'Vedova ta tupwadi tomowa hiwalo Deivida yana huhu ainaena Yaubada yana Besinana mata imahalava, ⁴² wuwuna Sam ainai Deivida iwalo:

"Yaubada iwalo yagu Bada ainai, iwalo:

Nima tautuwaguwena umiya, ⁴³ ana higa am'alehao yamwau aituluwedi aem elauhanai."

⁴⁴ Deivida iya Besinana i'awa badaei, vedova yede ta Deivida tubuna ainaena mulitai abo Besinana ilaoma?'

Loina ana tauve'itao yadi mumuga

(Madiu 23:1-36; Maki 12:38-40)

⁴⁵ Boda maudoidi hibenabenali na Yeisu ana taumulitao aidiyai iwalo,

⁴⁶ 'Tahiguwao, havena loina ana tauve'itao yadi mumuga ammulimulti-taedi. Wuwuna hiya mumugadi ta'i dova hauga maudoina nuwanuwadi adi ale'owo daodaodi hili'wali'wadi na tomowa ahi'ahipudiyai hilaulau gwaipileuhi ta ebe hive'ahihiyedi. Na hinage nuwanuwadi yadi abamiya namwanamwadi vada tapwalolo aidiyai yo hinage yemahuli adi haugai nuwanuwadi ebe vatavatai himiyamiya. ⁴⁷ Na hinage tomowa maudoidi mehediayi Yaubada ainai yadi awanoi daodaona, na hesi yadi awanoine nigele namwanamwana, wuwuna atediayi hinuwanuwatuwu vedova mata hiwahiwapewo hi'oyamaedi ta yadi tobwatobwao hivaidi. Ainaena Yaubada mata maiha yababana imohedi.'

21

Hiwape ehebo yana velau

(Madiu 12:41-44)

¹ Yeisu ivinuvinunu na wasawasao yadi velau mane ana abamwau ainai himwaumwauwidi. ² Ivinuvinunu na ehebo hiwape wewelohena i'ita lobai, ihae ta yana velau mane bwau habuludi dova toea ehebo imwamwauwine.

³ Ainaena Yeisu iwalo, 'Moiha maudoidi aidiyena hiwapene tenem yana velaune imwala'i alili, ⁴ wuwuna tomowa maudoidi yadi tupwa mwala'idi himiyamiya, na hesi hiwapene tenem wewelohena, na yana mane maudoina imwauwiya'o na nigele teya hinage yana tupwa iyamiyamiya ta ebe ainaena ana igimwala'.

Hauga vitai mata imahalava

(Madiu 24:1-14; Maki 13:1-3)

⁵ Yeisu ana taumulitao tupwadi vada tapwalolo mwala'ina ana ita namwanamwana hi'itaya'o ta Yeisu ainai hiwalo, 'Taubada, vada tapwalolo mwala'ina teina ana pasao adi ita hinamwanamwa alili, wuwuna gaima mwala'idi aidiyena hi'a'abine, na hinage tomowa yadi velau tobwatobwa namwanamwadi aidiyena hiyeyepasane'.

Eeta Yeisu aidiyai iwalo, ⁶ 'Vadaone wau am'ita'itadine, mata hauga ilalaoma ainai maudoidi hilo'evahuludi na nigele hinage teya tupwana amya'itauyoi'.

⁷ Eeta Yeisu ainai hipanivila, hiwalo, 'Tauve'ita uwalo alimaiyai aiteya hauga ainai vada tapwalolone mwala'inane mata hilo'ene, na aiteya

ve'ive'ilala adi oleya aidiyena ahanapui ebeha ginauliwowa uwawalowedine mata himahalava?"

⁸ Ta Yeisu aidiyai iwalo, 'Am'ita avivinigomiu mata dova ta tomowa tupwadi hi'oyamaegomiu, wuwuna howola abo tomowa bagibagilidi yehaguwena hilaoma na himugai pwanoliyegomiu na hiwalo, "Yau Yaubada yana Besinana", ta hiwalo, "Hauga bada imahalava'o". Na hesi havena yadi walo ammulimulitaedi. ⁹ Na ebe hinage aleha yo manini wasadi ambenaledi, havena am'ate'atehawawali, wuwuna ginauli teina mata himahalava mugai na hesi bale'u yana aba'ovi ana hauga howola.'

¹⁰ Na hinage iwalo, 'Mulitai mata teya boda hive'aleha teya boda ainai. Yo hinage teya abaloina ive'aleha vali abaloina ainai. ¹¹ Na hauganane ainai mwani'ini'i dalava bagibagilidi aidiyai, yo vahali mwala'ina, yo dawodawowo mwala'ina, yo hinage mata abanuwapwanopwano na abameheuhi galewaena himahalavama. ¹² Na mulitai teina ginauli himahalava, mugai ami alehao hi'abi avivinigomiu na hi'abiye muyagomiu, na hinage vada tapwalolo aidiyai hilauvetalaegomiu na vada paipaiyai hihiwaluwuwegomiu. Na hinage mata tauwasawasao yo tauloinao mwala'idi aidiyai hilawegomiu ta hilauvetalaegomiu wuwuna omiu yagu bodao. ¹³ Yami lauvetala aidiyai wasagu amwalo mahalavaei aidiyai. ¹⁴ Na havena yami nuwatuwu bahudi, ebe haugana amtowoi ta aidiyai am'aubabada. ¹⁵ Wuwuna yau mata walo dumwaluna yo hanapu yamohegomiu, ta ebe ami alehao havena hi'awa'awa oya'oyamaegomiu. ¹⁶ Haugana ainai mata tamamiyao yo hinamiyao yo tahimiyao yo yami huhuwo yo hinage ami geluwo hihuhulaegomiu, na tupwadi alimiyea hiyemwalowoidi. ¹⁷ Mata yehagu vehabana na tomowa maudoidi hita'wata'wataegomiu. ¹⁸ Na hesi mata nigele ulu'ulumiyai vahu ehebo iya'wadalele. ¹⁹ Yami towolo wahiyala vehabana mata livahi moihana amlobai.

*Yelusalem ana abiye yababa vehabana
(Madiu 24:15-21; Maki 13:14-19)*

²⁰ 'Ebe aiteya hauga ainai Yelusalem am'ita na tau'alehao himiya gwaigwaipileyei amhanapuiya'o ebeha bada Yelusalem yana hauga yababana ilalauvahavahali. ²¹ Ainaena Yudeya ana taumiya howahowana ebe oya aidiyai hidenana. Na hinage Yelusalem ana taumiya howahowana ebe dalavaena himahalava. Hinage dova hiya nu'ulai hipaipaihowa havena dalavai hiwuyowuyouyo. ²² Ahubenaone teina aidiyai Yaubada yana loina mata imahalava tomowa aidiyai, ta ebe Yaubada yana Buki yana walomahalava mugai ana moiha maudoina imahalava.

²³ 'Hauga tenem ainai tauhiuhiumao yo tauvehuhuwo mata hive'atemuyamuya, wuwuna hauga vitaina taumiya bale'u vehabadi, na tenem ainai mata Yaubada yana modi'iniyena taumiya Yudeya miyavitai moiha hilobai. ²⁴ Neta mata tau'alehao tupwadi tomowa hi'oiye mwalowoidi na tupwadi hi'abi avininidi ta dalava vagana vagana aidiyai hivetamaledi, na alehanane ainai, nigele Yudeya mata hiwahiyala ta Yelusalem maudoina hiloinaei na ainai hilaulau gwaigwaipile ana higa yadi hauga ilaumwau.

Yeisu yana laugwaipilema

(Madiu 24:29-31; Maki 13:24-27)

²⁵⁻²⁶ 'Hinage mulitai mata ve'ive'ilala himahalavama mahana yo wai'ena yo utui aidiyena, na taumiya bale'u maudoidi mata yadi meheuhiyena hitai, wuwuna bagodu woiyawa udoidi mata hilasahaema, na ainaena mayadi meheuhi mwala'ina hiha'waha'wa ebeha aiteya ginauli yo hinage

aiteya yababa mata bale'uwai imahalava, wuwuna ginauli bagibagilidi galewai himiyamiya yadi wahiyala mata hitapiya. ²⁷ Na hauga tenem ainai taumiya bale'u maudoidi Towaho Moihagu hi'itagau yaloyalovi aidiyena ya'ai'aituluma mayagu wahiyala yo mayagu wasawasa mwala'ina. ²⁸ Na ebe ve'ive'ilalaone teina hivetuwuni mayamayauni na am'itadi, howa-howana am'atepatu na am'ita hae, wuwuna ami taulivahi bada ilalaoma.'

Hapelo ana walo vevegedi

(Madiu 24:32-35; Maki 13:23-31)

²⁹⁻³⁰ Yeisu hinage ehebo walo vevegedi iwalowei, iwalo, 'Aiwane hapelo yo hinage tupwadi aiwao ebe am'itadi na ainodi vauvaudi imwaumwauwidi, amhanapuiya'o ebeha ehive ana hauga ilalauvahavahali. ³¹ Dova hinage ebe ve'ive'ilalaone am'ita lobaidi, amhanapuiya'o ebeha iu'iuna na Yaubada yana laina imahalavama.

³² 'Moiha yaso teina nigele mata amya'ovi ana higa ginauli teina himahalava. ³³ Galewa yo bale'u mata hisawali na hesi yagu walowo mata nigele hiasawali.

Am'ita avivinigomiu na am'abi'abinonovai

³⁴ 'Am'ita avivinigomiu ta havena amyemayemahuli yo numanuma wahi-wahiyalana adi numa aidiyai amlaulau ala'alabili, yo hinage havena yami miyamiya bale'uwai vehabana amnuwanuwatuwu ala'alabili, mata dova ta ahubenanane ainai Yaubada ive'aluwagavaigomiu ta dova vinaya ainaena i'onogomiu. ³⁵ Wuwuna ahubenanane ainai mata taumiya bale'u maudoidi ive'aluwagavaidi laina yana mahalava ainaena. ³⁶ Ainaena am'atububuni vateyai na hauga maudoina am'awa'awanoi ta ebe mayami atepatu ginauli teina aidiyena amwahiwahiyala na ebe yau Tomowa Moihagu meheguwai amtowolo.'

³⁷ Hauga tenem aidiyai Yeisu vada tapwalolo ainai ive'ive'ita, na lav-ilaviyena iwuyo Olibe oyana ainai ta i'e'enona, ³⁸ na malatomtom habuluna tomowa ehebo ehebo hilaulau vada tapwalolo mwala'ina ainai Yeisu habibenaleina.

22

Yudasa nuwanuwana Yeisu ihuhulaei

(Madiu 26:1-5, 14-16; Maki 14:1-2, 10-11; Yoni 11:45-53)

¹ Buidi'wa guyauna ana hauga bada ilauvahavahaliya'o ta pwalawa a'avana nigele ana abiye seseha hi'ai'ai. ² Hauganane ainai taupwaoliwo yadi babadao yo laina ana tauve'itao hinuwanuwatuwu behabehe vedova na Yeisu hi'abi avivini ana oiyemwalowoi vehabana, na hesi nigele howa-howadi, wuwuna boda himeheuhedi.

³ Tenem ainai Tomodulele Yudasa ainai iluwu, ibom yehana bwauna Isakaliyota, na hinage Yeisu ana taumulita ehebo hitau 12 aidiyena. ⁴ Eeta Yudasa ilau taupwaoli yadi babadao yo vada tapwalolo ana tau'ita ita aviviniwo aidiyai baidadi hi'ulewahi ta ebe vedova na Yeisu ihuhulaei ta hi'abi avivini. ⁵ Ainaena Yudasa yana walo vehabana hiyaliyaya na ainai hiwalo yemidi ta ebe ana maiha himohei. ⁶ Ta Yudasa aidiyai italam, ainaena hauga namwanamwana iha'waha'wai ta ebe Yeisu aidiyai ihuhulaei na hi'abi avivini, na havena tomowa mehediayi.

Buidi'wa guyauna

(Madiu 26:17-25; Maki 14:12-21; Yoni 13:21-30)

⁷ Buidi'wa guyauna ana ahubena bada ilaoma'o ta pwalawa nigele ana abiye seseha hi'ai'ai, yo hinage sipi natunatudi hiwunuidi Buidi'wa ana abanuwatuwu avivini vebabana. ⁸ Ainaena Yesu ana taumulitao Yoni na Pita ivenuwamwauwedi, iwalo, 'Amlau ta Buidi'wa guyauna vebabada am'atububuni'.

⁹ Na hiwalo, 'Havaidova ainai nuwanuwam ebe a'atububuni?'

¹⁰ Yesu aidiyai iwalo, 'Amlau Yelusalem ammahalava na ebe towaho ehebo bwahi abagoi i'ava'avalai amlobai, towahonane ammunitaei, na ebe vadai iluwu omiu hinage vadanane ainai amluwu. ¹¹ Na vadane taniwaganane amwalo auli teina dova, amwalo, "Yama tauve'ita teina dova iwawalone, iwalo, Nuwanuwagu teya tupwa utalamwei ta ma'agu taumulitao Buidi'wa guyauna a'ai?" ¹² Iya mata tupwa mwala'ina ewai ive'itagomiu, ta ainai Buidi'wa guyauna am'abinonovai vebabada.'

¹³ Eeta taumulitao hila ta hava dova Yesu iwawalo mahalavaeiwa ginauli maudoina hilolobaidine, ta vadanane ainai Buidi'wa guyauna hi'a'atububunine vebabadi.

Bada yana ai

(Madiu 26:26-30; Maki 14:22-26; 1 Kolinita 11:23-25)

¹⁴ Bada ai'ai hi'atububuniya'o ta Yesu mayana tauyewasao himiya ahaiyama ta baidanao hi'ai'ai, ¹⁵ na yadi ai holanai Yesu iwalo aulidi, iwalo, 'Nuwanuwagu mwala'ina na omiu baidagwao Buidi'wa ai'aina teina ta'ai na ebe mulitai taugu imuya. ¹⁶ Moiha, yagu ai teina yana aba'ovi, ta havena hinage Buidi'wa guyauna ya'ai'aiuyoi ana higa ana hanapu moiha imahalava Yaubada yana Abaloina ainai.'

¹⁷ Ainaena waini mavedina ivai ta vebabana i'awa yauwedo Yaubada ainai na mulitai iwalo aulidi, iwalo, 'Vedi teina amvai ta ehebo ehebo maudoimiu amnuma. ¹⁸ Na yawalo alimiyai hauga teina na tuluhanai, waini teina havena mata yanumauiyo ana higa Yaubada yana Abaloina imahalava.'

¹⁹ Mulitai ai'ai ivai ta i'awa yauwedo na itomwatomwahi ta imohemohedi na iwawalone iwalo, 'Teina taugu, omiu yamomohogomiu agu abanuwatuwu avivini vebabana teina dova ampaipaihowai.'

²⁰ Dova hinage ai tuluhanai na vedi ivai ta iwalo, 'Teina 'wahinagu Yaubada yana waloyemidi vauvauna tomowa maudoimiu vebabamiu mata isagena'. ²¹ Aine alonai Yesu iwalo, 'Am'ita, tauhuhulaegaune towahonane iya baidagu teina aba'aine ainai. ²² Tomowa Moihagu mata Yaubada yana nuwatuwuwena yamwalowoi, na yaiya tauhuhulaegaune neta iya taunuwayababa!'

²³ Ainaena ana taumulitaoone hibom aidiyai hi'au'aubabada, hiwalo, 'Yaiya yede yana nuwatuwu tenem dova ta ebeha ipaihowai?'

Vetauloina vebabana

²⁴ Yesu ana taumulitaoone aidiyena ve'awapa'ipa'i'i imahalava ebeha yaiya ihae alili maudoidi aidiyena. ²⁵ Eeta Yesu iwalo aulidi, iwalo, 'Bale'uwai tauwasawasao yadi tomowao aidiyai hiloiloina, ta taupaihowao yadi loinao hi'awa'awa namwanamwaedi, ²⁶ na omiu nigele dova hiya, na hesi yaiya omiu alimiyena ihae howahowana imiya'aitulu dova heda, yo hinage ami taumugaiwo hivetaupaihowa vebabamiu.

²⁷ 'Yaiya tomowa iya ihae aliline? Tomowane aba'aiyai imiyamiyane bo tomowane ipaipaihowane? Nuwana tomowane aba'aiyai imiyamiyane iya ihae alili, bo? Na yau gamwagamwanimiyai dova taupaihowa.

²⁸ ‘Moiha omiu yagu miya vitai aidiyena amtowolo wahiyala'o ta teina hauga baidaguwo tamiyamiya. ²⁹ Ainaena hava dova Tamagu yagu abaloina imohégau'o omiu hinage dova yamomohegomi, ³⁰ ta omiu yagu abaloina ainai baidaguwo mata ta'ai yo tanuma, yo hinage vatavata wasawasa aidiyai ammiya na Isileli yadi huhuwo 12 amloinaedi.’

Pita yana uvala Yesu iwalo mahalavaei

(Madiu 26:31-35; Maki 14:27-31; Yoni 13:36-38)

³¹ Hinage Yesu iwalo, ‘Saimoni, ubenali, Tomodulele bada talam ivaiya'o ebeha maudoimiu itowoigomi, yo iwaheigomi dova oya ana taupaihowa yana witiwo iwahewaheidi, ³² na hesi havena towoiwone ainai utapitapiya, wuwuna bada vehabam ya'awanoi'o yamtowolo wahiyala vehabana. Ta ebe aiteya hauga u'ita gwaipile tahimwao hinage u'abiye wahiyaladi.’

³³ Na Pita iwalo, ‘Bada, yatalamwegau'o mata owa baidagu talau vada paipaiyai ta tamwalowoi’.

³⁴ Na Yesu iwalo, ‘Pita yawalo moiha alimwai, mata masigiliyena mulitai abo am'am towahona idou, owa mata mai tonuga uvalaegau ebeha nigele uyahanapuigau’.

³⁵ Eena Yesu ipanivilaedi iwalo, ‘Haugana yavetamalegomi na amlaulau havena yami mane ana abado'o amvavai yo havena yami peha yo aehumahuma amvavaidi. Hauganane ainai vitai amlobai, bo nigele?’

Na hibom hiwalo, ‘Nigele teya hinage hava’.

³⁶ Ainaena Yesu iwalo, ‘Hesi wau yami mane ana abado'o yo yami pehi amvaidi. Na ebe yaia alimiyena nigele yana elepa ale'aleha ana ale'o ivegimwalaei ta maihanane ainaena yana elepa ale'aleha igimwalai.

³⁷ ‘Yawalo auligomi ebeha teina wuwuna ta Buki Ve'ahihi ainai iwalo, ‘Iya taumumuga yababao baidanao hivahili eheboidi, wuwuna hava vehabagu hilelelelene iyeyemala moiha.

³⁸ Yo hinage hiwalo, ‘Bada, u'ita teina elepa ale'alehao bwau’.

Na Yesu iyemaihadi iwalo, ‘Neta badagi’.

Yesu i'awa'awanoi Yaubada ainai

(Madiu 26:30-46; Maki 14:32-42)

³⁹ Yesu dalava mwala'ina ilaugabaei ta mayana taumulitao hilau gwaipile Olibe oyana ainai. Hauga tupwadi teina dova yadi paihowa.

⁴⁰ Dalavanane ainai hilaoma ta Yesu ana taumulitao iwalo aulidi iwalo, ‘Am'awa'awanoi Yaubada ainai ta ebe havena abatowoi amve'ave'alodi’.

⁴¹ Na ilaugabaidi ta ilau lovai dova gaima ta gabaei ana daodao na aetutu tulina i'atuwomalei ta i'awa'awanoi, ⁴² iwalo, ‘Tamagu yo, ebe nuwanuwam muya vedina teina aliguwena uvaivehulu. Havena yau yagu nuwatuwu ainaena, na hesi owa yam nuwatuwuwena upaihowai.’

⁴³ Ainaena Yaubada yana tausagenawasa galewana imahalava ta Yesu i'abiye wahiyalane, ⁴⁴ na hesi nuwanane ivitai moiha, na i'awanoi hama-hamadudu, ta yamuyamumuna dova 'wahina isagesagena bale'uwai.

⁴⁵ Yesu yana awanoi i'ovi na itowolo ta ilau gwaipileuyo, ana taumulitaowa aidiyai, na ilobaidi nuwayababa ainaena bada hi'eno i'iwahi'o, ⁴⁶ eeta iwalo aulidi, iwalo, ‘Havena am'eno'eno. Amtowolo na am'awa'awanoi, ta ebe havena towoi amve'ave'alo.’

Yesu hi'abi avivini

(Madiu 26:47-56; Maki 14:43-50; Yoni 18:3-11)

⁴⁷ Yesu howola i'au'aubabada na boda himahalava, Yudasa baidadi, ibom Yesu ana taumulita ehebo, na bodaone imumugaiyedine. Yudasa

ilaoma Yeisu vahalinai ta ebeha inihoi, ⁴⁸ na Yeisu iwalo, 'Yudasa, ebeha yau Towaho Moihagu nihowena uhuhulaegau, bo?'

⁴⁹ Na Yeisu ana taumulitaowa hihanapuiya'o hava mata imahalava, ainaena hiwalo, 'Bada yama elepa ale'alehao ayepaihowadi, bo havedi?'

⁵⁰ Na ehebo ana taumulita yana elepa ale'aleha ilauhini ta taupwaoli mwala'ina yana taupaihowa talina tautuwana itomvehulune.

⁵¹ Na Yeisu iwalo teina mumugane amlaumwau, 'Havena neta dova!' Na mulitai Yeisu towahowa talinanawa i'abisawahi ta i'abiye namwanamwane.

⁵² Eeta taupwaoli babadadiyao yo vada tapwalolo ana tau'ita aviviniwo yo Yudeya yadi tauloinao hilalaomane, na Yeisu aidiyai iwalo, 'Hava ta dova yau tau'aivavali na mayami elepa ale'alehao yo yami wepasi amlaoma habi abi'avivinigau! ⁵³ Na hava ta nigele amyaa'abi avivinigaune ahubena bagibagilidi haugana ahi'ahipumiyai yamiyamiya vada tapwalolo mwala'ina holanai, na yave'ive'ita tomowa aidiyai. Hesi teina omiu yami mahana haugana yo guguyou yana wahiyala iloina.'

Pita mai tonuga Yeisu iuvalaei

(Madiu 26:57-58; Maki 14:53-54; Yoni 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Eeta Yeisu hi'abi avivini ta hilawei taupwaoli yadi tauloina mwala'ina yana vadai. Na Pita amwaha daodaowena imulimulitaedi.

⁵⁵ Vadanane ana abwalu holanai taupaihowao aiwa hivatali ta himwaimwaibwa. Pita i'itadi ta aidiyai hinage iluluwune ta himiyamiya.

⁵⁶ Eena taupaihowa ehebo waihiuna Pita ivinuvinunui ta iwalo, 'Towahone teina mwafona Yeisu baidana ya'i'itadine'.

⁵⁷ Na Pita iuvala, iwalo, 'Waihiu, Yeisu nigele yayahanapu towoi'.

⁵⁸ Mulitai ehebo hinage towaho Pita ivinuvinunui ta ainai iwalo, 'Owa ehebo ana taumulita'.

Na Pita iwalo, 'Towaho! Yau nigele!'

⁵⁹ Eena tupwana himiya daodao na towaho ehebo hinage alinana mwala'ina ana geluwo aidiyai iwalo, 'Moiha teina towahone iya Yeisu ana taumulita ehebo, wuwuna iya Galili towahona'.

⁶⁰ Na Pita iwalo, 'Augelu, towahone vehabana uwalowalone nigele yayahanapui'. Howola i'au'aubabada na bada am'am towahona idodoune.

⁶¹ Eena Bada i'ita gwaipile ta Pita ivinuvinunui, na tenem ainai Pita inuwatuwui haugana Bada yana walo iwalo, 'Mata boniyaine, mulitai abo am'am idou owa uvalaegau mai tonuga'. ⁶² Ainaena Pita nuwana iyababa mwala'ina ta imahalava maseleya na idoudou vehuludi.

Yeisu yana lauvetala Yudeya yadi babadao mehediya

(Madiu 26:54-68; Maki 14:55-65; Yoni 18:19-24)

⁶³ Tau'alehaone Yeisu hi'abi avivini na hi'abi'abitalawahiyei na hitalatalai.

⁶⁴ Yo hinage mehena hihumadi ta ebe havena i'ita'itadi na hiwalo, 'Uwalo mahalava yaiya itatalaigone?' ⁶⁵ Na tupwadi hinage walo yababadi aidiyena hiwalowalodebai.

⁶⁶ I'ahubena gabaie, ta tau'ulewahiwo yo taupwaoli babadadi yo loina ana tauve'itao himiya ahaiyama, ta ahi'ahipudiyai Yeisu hivetowolo. ⁶⁷ Na hipanivilaei, hiwalo, 'Uwalo dumwalu alimiyai ebeha owa Besinana towahona'.

Eeta Yeisu aidiyai iwalo, 'Nigele amyayemidiyegau ainaena havena yawalowalo mahalava alimiyai, ⁶⁸ wuwuna ebe panivila yamohegomiu nigele mata amyayemaihadi. ⁶⁹ Na amhanapui ebe hauga teina i'ovi na

mulitai yau Towaho Moihagu mata Yaubada Tauwahiyala nima tautuwana'i yamiyamiya.'

⁷⁰ Ainaena maudoidi hiwalo, 'Yede, owa Yaubada Natuna?'

Eena yadi walo iyemaiha, iwalo, 'Bada amwalo'o neta yau'.

⁷¹ Eeta hiwalo, 'Yana walo yababana bada tabenalena'o, ainaena havena ana tauve'ewao vehabadi tanuwanuwatuwu, wuwuna bada tabom tabenalena'o hava iwawalowedine'.

23

Yeisu yana lauvetala Pailato mehenai

(Madiu 27:1-2, 11-14; Maki 14:1-5; Yoni 18:23-38)

¹ Ainaena maudoidi hitowolo ta Yeisu hilauvai hilawei tauloina mwala'ina yehana Pailato mehenai. ² Na hivetuwuni yo hive'ewai hiwalo, 'Towaho teina yana ve'itao abenaledi'o neta alobai tomowa ive'ive'ita pwanolidi iwalo havena Sisa ainai ataketakesi, wuwuna, iwalo iya Besinana towahona yo tauwasawasa'.

³ Eeta Pailato Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Uwalo mahalava: owa Yudeya yadi Tauwasawasa, awa?'

Na Yeisu iyemaiha, iwalo 'Bada neta uwalo'o'.

⁴ Na mulitai Pailato taupwaoliwo babadadi yo bodao iwalo aidiyai, iwalo, 'Towaho teina nigele teya yana pwanoli yayalobai'.

⁵ Hesi hiya hiwalo hamahamadudu hiwalo, 'Yana ve'itaena tomowa gamwagamwanidiyai manini ivetuvetuwuni, Yudeya tupwana maudoina alonai Galili ainai ivetuwuni ilaoma ta wau teina ainai.'

⁶ Yadi walo Pailato benaledi na aidiyai iwalo, 'Vedova teina Galili gamana, awa?'

⁷ Na hiya hiwalo, 'Ehe, neta dova'.

Ainaena Pailato iloinaedi, iwalo, 'Galili neta Helodi yana abaloina, ainaena Yeisu amlawei Helodi ainai ta ibom iloinaedi, wuwuna teina hauga Helodi bada Yelusalem ainai ilaoma'o'.

⁸ Hilawei Helodi ainai, na haugana Helodi Yeisu i'ita, iyaliyaya mwala'ina, wuwuna hauga daodaona Helodi nuwanuwana Yeisu i'ita, na wasana ibenaledi'o ta yana paihwa vedevedede nuwanuwana yo i'itadi. ⁹ Ainaena Helodi Yeisu ipanivilauhei, na hesi nigele teya yana walowone iyayemaiha.

¹⁰ Na taupwaoli babadadi yo loina ana tauve'itao hihae Helodi ainai ta Yeisu hive'ewa hamahamadudui. ¹¹ Eeta Helodi mayana tau'alehao Yeisu hi'abitalawahiyei yo hi'awa yababaei. Na mulitai tauwasawasa adi ale'o hivel'i'wa na hivetamaleuyoi Pailato ainai. ¹² Hauga tenem ainai Helodi yo Pailato yadi abi'waunihaniha hauga daodaona ainai hive'au'augelu.

Yeisu yana mwalowoi vehabana

(Madiu 27:15-26; Maki 15:6-15; Yoni 18)

¹³ Ainaena Pailato taupwaoli babadadiyao yo babadao tupwadi yo tau-miya Yudeya iyogagogoidi, ¹⁴ ta iwalo, 'Towaho teina aliguwai amlawenama ta amwalo mahalavaei ebeha tomowa ive'ive'ita pwanolidi, ta bada hinage mehemiya'i yalauvetalaena'o na hesi nigele teya yana pwanoli yayalobai yami ve'ewaone aidiyena. ¹⁵ Helodi hinage nigele teya lauhapuli iyalobai, eeta aliguwai ivevetamalenamane. Ainaena nigele oiyemwalowoi iyalowoinanei, ¹⁶ na hesi sapi a'ava ammohei na yatalam ebeha imahalava.'

¹⁷ Buidi'wa abanuwatuwu avivinina ehebo ehebo ainai Pailato taupwanoli ehebo ilivalivahi vada paipaiyena, ebe boda nuwanuwadi.

¹⁸ Ainaena bodaone hiwui toyawatoyawa hiwalo, 'Ibom imwalowoi, na hesi Balabasi ulivahiyama vehabamai'. ¹⁹ Balabasi iya oiyemwalowoi vehabana vada paipaiyai himwamwauwine, wuwuna dalavanane ainai mugai Balabasi ma'ana geluwo, taumiya Loma hilo'alehaidi ta tupwadi boda hi'oiye mwalowoidine.

²⁰ Na hesi Pailato nuwanuwana ebeha Yeisu ilivahi, ainaena bodaone ipanivilaeuyoidi, ²¹ na hesi hiya ta'i hiyogauyo, hiwalo, 'Uve'abahi, uve'abahi!'.

²² Pailato yana walo tonugana ainai iloinaedi, iwalo, 'Hava yede yana pwanoli ta ebeha mwalowoi ilobai? Wuwuna nigele teya lauhapuli ainaena yayalobai. Na hesi sapi a'ava ilowoinanei na mulitai talivahi.'

²³ Na bodaowa howola ta'i hiwuiwui hamahamadudu, hiwalo, 'Aiwa lagalaga ainai ta'oiye mwalowoi!'. Eeta yadi wuine i'awa abiyei, ²⁴ ainaena Pailato aidiyai italam ta ebeha Yeisu hive'abahi. ²⁵ Na tomowaowa nuwanuwadi ta ebeha Balabasi ilivahi vehabadi, ibom tau'oiye mwalowoi teya vada paipaiyai himwamwauwine, mugai iya taumiya Loma adi taumugaiwo i'ale'alehaidi. Eeta Pailato bodaowa nimadiyai Yeisu imwauwi ta ebe yadi nuwatuwuwa hipaihowai.

Yeisu aiwa lagalaga ainai hitutuye patu

(Madiu 27:32-44; Maki 15:21-32; Yoni 19:17-27)

²⁶ Yeisu hilauvai hilalawei na amwahai ehebo towaho yehana Saimoni hilobai, iya Sailini towahona, dalava tulunaena imahalava ta iluluwu dalava mwala'ina ainai. Ainaena taulo'alehaone Saimoni hi'abiye meheuhi ta Yeisu ana aiwa lagalaga i'avalai ta imulimulitaei.

²⁷ Na boda mwala'ina Yeisu himulimulitaei, na hinage waiwaihiu bag-ibagilidi himulimulita na hidoudou mayadi nuwayababa Yeisu vehabana.

²⁸ Na Yeisu i'ita gwaipile ta waiwaihiwowa aidiyai iwalo, "Omiu Yelusalem waiwaihiwo, havena vehabagu amdoudou, na hesi ambom vehabamiu yo natumiyao vehabadi amdou, ²⁹ wuwuna hauga ilalaoma ainai vitai mata imahalava na yayadiwo omiu yayaiipoimiu yo nigele natumiyao yo nigele amyavehuvuhuhu, mata namwanamwa amlobai. ³⁰ Haugadine aidiyai mata tomowa oya aidiyai hiwalo, 'Ambe'uma ewamaiyai!', na oya habuludi aidiyai hiwalo, 'Amhamuigai!'. ³¹ Wuwuna ebe ginauli teina hipaihowai haugana aiwa ma'idahina, hava mata imahalavane haugana aiwane ipogi?"

³² Eena towatowaho yababadi bwau hilauvaiddi Yeisu baidanao ta ebe hi'oiye mwalowoidi. ³³ Eeta hilau ehebo tupwa ainai himahalava yehana Ulu'ulu, dalavana ta aiwa lagalaga bale'uwai himwauwi na Yeisu ainai hitutuye patu na hivetowolone, hinage towatowahowowa yababadiwa hitau bwauwa adi aiwa lagalaga aidiyai hinage hitutuye patudi, ehebo Yeisu nima tautuwanaena na ehebo Yeisu nima eha'ehanaena hivevetowolodine.

³⁴ Na Yeisu iwalo, "Tamagu yo, yadi paihowa teina unuwahamuidi, wuwuna nigele hiyahanapui hava hipaipaihowaine'. Na tau'alehaowa Yeisu ana ale'owa hivai ta vehabana hi'ai'ai opi'opi dova kati ta yayadiwo himugai ale'odine mata hivaidi.

³⁵ Tenem ainai boda hivinuvinunu, na taumiya Yudeya adi taumugaiwo Yeisu hi'abi'abitalawahiyei, hiwalo, 'Tomowa vagadi ihaguhaguidi, na hola ebe teina ta'i ibom ihaguyoi, ebeha iya Besinana towahona Yaubada ainaena'.

³⁶ Tau'alehaowa hinage Yeisu hi'abitalawahiyei na waini abe'abelena hivaiyama ta hiveleleihinine, ³⁷ na hiwalo, 'Ebe owa Yudeya yadi tauwasawasa ulivahiyoigo'.

³⁸ Yo hinage ana aiwa lagalaga vahunai yana mwalowoi wuwuna hilele hiwalo: TEINA YUDEYA YADI TAUWASAWASA.

³⁹ Aiwa lagalaga aidiyena ehebo taupwanoliwa Yesu ainai iwalo yaiyai, iwalo, 'Moiha owa Besinana towahona? Owa yo ai ulivahigita.'

⁴⁰ Na vahaunawa ana geluwa iwalowei, iwalo, 'Hava ta Yaubada nigele uyamehuheine? Na u'ita maihana ita tavaivaine ehebonane iya hinage ivaivaine, ⁴¹ ta loinanane owa na yau ilowoinanegita, wuwuna ita mayada pwanoliwo, na hesi towahone teina nigele teya yana lauhapuli.'

⁴² Eena Yesu ainai iwalo, 'Yesu, Howola abo yam Abaloina ana haugai, howahowana ebe unuwatuwigau?'

⁴³ Na Yesu iwalo, 'Yawalo moiha alimwai owa na yau mata Abamiya haehaena ainai tamiya'.

Yesu yana mwalowoi

(Madiu 27:45-56; Maki 15:33-41; Yoni 19:28-30)

⁴⁴ Ahubena ilau'ahi'ahipuwi ainai mahana iguguyou, ta dalava maudoina iguguyou ana higa lavilaviyena dalava imaseleuyo. ⁴⁵ Na ale'o vada tapwalolo mwali'ina ainaena hivebiliwutuhiyeine hauganane ainai ipupulihii bwauwine. ⁴⁶ Eena Yesu alinana mwala'ina iyoga, iwalo, 'Tamagu yo, alu'aluwagu nimamwai yamwamwauwi'. Yana walo teina i'ataidi na yawahina i'o'ovine.

⁴⁷ Tenem ainai tau'alehao adi taumugai i'ita bada Yesu yawahina i'ovi'o, ainaena Yaubada iwalo vetuvehae, iwalo, 'Moiha towaho teina towaho dumwadumwaluna'.

⁴⁸ Na hinage tauvinunu maudoidi hitau'ahaiyama Yesu hi'itaya'o ebeha bada imwalowoi'o, ainaena mayadi nuwayababa hiwuyo yadi dalavai.

⁴⁹ Na Yesu ana geluwo yo hinage waiwaihiuwowa mugai Galiliyena himumulitaenama, hiya amwaha daodaowai hitowotowolo na Yesu yana mwalowoi hi'ita'itayama.

Yesu ana mwau magaiyai

(Madiu 27:57-61; Maki 15:42-47; Yoni 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Towaho ehebo yehana Yosepa, Yudeya towahona, yana dalava habuluna Alimatiya, ibom towaho namwanamwana yo hinage mayana yemidi mwala'ina. Towahonane ibom iha'waha'wa Yaubada yana Abaloina vebabana. Towahonane ibom ehebo taumiya Yudeya yadi tau'ulewahi teya na hauganane tau'ulewahiwone nuwanuwadi yo Yesu hi'oiye mwalowoi Yosepa nigele nuwanuwana. ⁵² Towahonane Pailato ainai ilau ta Yesu tauna i'awanoiyei ta ebe magaiyai imwauwi. ⁵³ Ainaena Pailato ainai italamwei, ta Yosepa Yesu tauna aiwa lagalagana ainaena i'avala aituluwei, ta ihuma ale'o hewahewana ainaena, na mulitai magaiyai imwamwauwine. Magaine hilapai dova duluva gaima holanai na nigele teya hauga taumwalowoi ainai hiyamwauwi.

⁵⁴ Ahubena tenem ainai taumiya Yudeya yadi hauga atububuni yadi Tapwalolo vebabana. ⁵⁵ Na waiwaihiuwowa mwalona Galiliyena Yesu himumulitaenamawa hiya hilau ta Yesu magaina hi'itaya'o yo hinage tauna ana abamwauwina hi'itaya'o. ⁵⁶ Ainaena hiwuyouyoma dalavai ta woloi namwanamwana hi'abinonovai Yesu tauna ana yewoloi vebabana. Vali ahubena nigele hiyalau na hesi hi'aiyawasi, wuwuna Tapwalolo yana lolina.

24

*Yeisu yana towolouyo**(Madiu 28:1-10; Maki 16:1-8; Yoni 20:1-10)*

¹ Ainaena i'ahubenauyo neta wiki ana ahubena mugamugaina malatom-tomwai waiwaihiuwowa woloiba hi'a'abinonovaiwa hivai ta hilalawedi magaiyai. ² Hilaoma ta hi'itaya'o magaiwa ana gudu gaimawa bada hive'i wahiyena'o. ³ Eeta magaiwa holanai hiluluwune, na hesi Yeisu taunawa nigele hiya'ita.

⁴ Ainaena magaiwa ainai mayadi nuwayababa himiya ta hi'ita'ita behabehauhi, na hauga habuluna ainai towatowaho bwau adi ale'o namana-malina na masemaseledi himahalava ta vahalidiyai hitowotowolo.

⁵ Waiwaihiuwowa towatowahowowa hi'itadi ta himeheuhi, ainaena hitalupwagogo bale'uwai, na towatowahowowa hiwalo, 'Hava vehabana mwalomwalowoidi yadi tupwai towaho mayawahina ambehabehaeine?

⁶ Iya nigele teinai, bada itowolouyo'o, na hesi yana walo alimiyai anuwa'avivini mugai Galili ainai baidamiu ammiyamiya, haugana iwalo, ⁷ "Yau Towaho Moihagu mata tauyababao nimadiyai himwauwigau, ta aiwa lagalagana ainai hitutuye patugau, na ahubena tonugana ainai mwalowoiyena yatowolouyoma".

⁸ Waiwaihiuwowa walo teina hinuwatuwuidi, ⁹ ainaena magaiwa hilau-gabaei ta hiwuyo Yeisu ana taumulitao hitau 11 ma'adi geluwo aidiyai, ta hiwalo mahalava hava dova magaiwa ainai imamahalavane.

¹⁰ Tau'aubabadao neta Meli Magidalaena yo Yowana yo Meli iya Yemesa hinana, yo hinage tupwadi waiwaihiu baidadiyao, Yeisu yana towolouyo vehabana ana taumulitao hiwawalo aulidine, ¹¹⁻¹² na hesi Yeisu ana taumulitaoe waiwaihiuwowa yadi walone nigele hiyayemidiyei, yadi nuwatuwa ebeha bada hi'abitalawahi.

*Towatowaho hitau bwau yadi velobaloba Yeisu baidadi**(Maki 16:12-13)*

¹³ Ahubena ehebonane ainai Yeisu ana taumulitao bwau hilaulau ehebo dalava ainai, yehana Emeusa. Dalavanane ana daodao Yelusalem ainaena dova mahana hawahawagana bwau ainai tamahalava. ¹⁴ Hitaubwauwone hilaulau na yodi hi'au'aubabada ginauliwowa Yeisu ainai himama-halavawa vehabadi. ¹⁵ Hi'au'aubabada na hilaulau, eena Yeisu aidiyai iwutu mahalava ta baidadi hilaulau. ¹⁶ Yeisu bada hi'itaya'o, na hesi nigele hiya'atai.

¹⁷ Ainaena hitau bwauwa ipanivilaedi, iwalo, 'Ginauli yehana vehabana amlaulau au'aubabadane?'

Na hiya aluwagavaiyena mayadi nuwayababa hitowolo benali. ¹⁸ Ta ana geluwa yehana Kaliyopasa iwalo Yeisu ainai, iwalo, 'Nuwana owa tau-mana teya Yelusalem holanai ta nigele uyahanapui hava imamahalavane ahubena tonuga hi'ovi'o ainai, awa?'

¹⁹ Yeisu ipanivilaedi iwalo, 'Ginauli yehana?'

Na hiya hiwalo, 'Ginauliwone Yeisu Nasaleti towahona ainai imamahalavane vehabadi. Towahone teina ibom tauwalo mahalava, yo Yaubada na tomowa mehediyaai yana walowo yo hinage yana paihowao wahiwahiyal-adi. ²⁰ Na yama tauywaoli babadadiyao yo yama taumugaiwo towahone hiloinaei yana mwalowoi vehabana na mulitai tau'alehao hitutuye patune aiwa lagalaga ainai, ²¹ na ayemidiyei ebeha ibom mata ai Isileli ilivahigai. Ginauli teina ahubena bwau hi'ovi'o aidiyai himahalava na wau ahubena tonugana. ²² Na tupwadi waiwaihiu alimaiyena nuwamai hi'abiye

pwanopwano, wuwuna wau malatomtom habuluna hilau magaiyai, ²³ ta Yeisu fauna nigele hiya'ita, na hilau gwaipile ta hava dova Yaubada yana tausagenawasao yadi walo hiwalo mahalava alimiyai ebeha bada itowolouyo'o. ²⁴ Hinage dova tupwadi alimiyena hilau magaiyai ta hi'ita dova waiwaihiuwowa yadi walomahalavawa na hesi Yeisu nigele hiya'ita.'

²⁵ Ainaena Yeisu aidiyai iwalo, 'Yauyaulemiu, wuwuna nigele mugai tauwalo mahalavao yadi walowo amyayemidiyedi. ²⁶ Na am hanapui ebeha Besinana towahona teina muyaone ilobaidi ta ainaena abo yana wasawasa ainai iluwu.' ²⁷ Abo ivetuwuni ta aidiyai ilivalivahi hava dova Buki Ve'ahihi yana walomahalava iya vehabana. Mosese yo tauwalo mahalavao yadi Bukiwo aidiyena ivetuwuni na Buki Ve'ahihi maudoina ive'ovi, ta ebe ainaena hanapu hilobai.

²⁸ Eena dalava ainai hilaulauwa bada vahalinai himamahalava ta Yeisu aidiyai iwalo, 'Ammyamiya na yalalau'. ²⁹ Ta hiya hiwalo, 'Nigele! Havena ulaulau, teina ta'eno, wuwuna bada iboni'o.' Ainaena italam ta iluwu yadi vadai.

³⁰ Yadi hauga ai ainai Yeisu beledi ivai, ta vehabana i'awanoi yo i'awa yawwedo Yaubada ainai, na mulitai i'abitomwahi ta imomohedine. ³¹ Tenem ainai mehedi imasele ta Yeisu abo hi'a'ataine, na hesi aidiyena isasawaline. ³² Ainaena hitau bwauwa hi'aubabada, hiwalo, 'Moiha haugana talaolaoma na i'au'aubabada yo Buki Ve'ahihi ilivalivahi alidai ada lausawahiwone vagadi dova aiwa atedai i'ala'alahi'.

³³ Eeta hitowolo mwayamwayau hilau Yelusalem, na nemai adi geluwowa hitau 11 hilobaidi yo tupwadi adi geluwo baidadiyao himiyamiya, ³⁴ na Yeisu vehabana hi'au'aubabada, hiwalo, 'Saimoni bada Badane i'itaya'o, mwalowoiyena itowolouyo'o'. ³⁵ Eena hitau bwauwa hinage hi'aubabadaei hava dova amwahai aidiyai imamahalavane, yo hinage haugana Yeisu beledi i'abi tomwahi na imohedi ta ainaena abo hi'a'ataine.

Yeisu imahalava ana taumulitao aidiyai

(Madiu 28:16-20; Maki 16:14-18; Yoni 20:19-23; Paihowa 1:6-8)

³⁶⁻³⁷ Howola adi geluwowa aidiyai hi'au'aubabada na Yeisu imahalava ta ahi'ahipudiyai itowotowolo, na hi'ita ta himeheuhi, yadi nuwatuwu ehebo alu'aluwa. Ainaena Yeisu iwalo, aulidi, iwalo, 'Nuwadaumwali alimiyai! ³⁸ Hava wuwuna amnuwavitai na amnuwanuwatuwu bwaune. ³⁹ Nimagu yo aegu hola am'itadi yo am'abi sawahidi, wuwuna alu'aluwa nigele bunumana yo nigele hilihiliyanao dova yau am'itagaune.' ⁴⁰ Ainaena nimanawa yo aenawa ive'itadi.

⁴¹ Tenem ainai hiyaliyaya mwala'ina, na hesi tupwana mayadi matauhi wuwuna nigele hiyayemidi moiha, ainaena iwalo, 'Viha ai'ai, ammohegau ta ya'ai?' ⁴² Eeta yama tupwana ligaligana himohei, ⁴³ ta mehediya i'a'aine.

⁴⁴ Ainaena iwalo aulidi iwalo, 'Teina ginauliwone bada ya'aubabadaedi'o alimiyai haugana yau baidamiu, neta hava maudoina vehabagu hileledi'o Mosese yana Buki ainai yo tauwalo mahalavao yadi Buki aidiyai yo hinage wali Sam aidiyai, eeta yagu walowowa ana hanapu moiha imahalava'o'.

⁴⁵ Tenem ainai nuwadi i'abiye masele ta Buki Ve'ahihi hihahanapuine.

⁴⁶ Na aidiyai iwalo, 'Teina dova hileleya'o, iwalo: Besinana towahona mata muya yo mwalowoi ilobaidi, na ahubena tonugana ainai mwalowoiyena itowolouyo, ⁴⁷ na mulitai yehanaena wasa namwanamwana, yo nuwabui yo pwanoli adi nuwahamu vehabadi higuguyaei. Yadi guguyane mata hivetuwuni Yelusalem ainai na ilau ta'i'ili bale'u maudoina.

⁴⁸ 'Ginauli teina ainodi omiu ana tauwalo moiha. ⁴⁹ Na hesi yau mata Tamagu yana waloyemidiwa, neta Alu'aluwana yavetamalenama ta ala'alawowoli ewaena i'atuluma alimiyai, ainaena mata Yelusalem ainai amha'waha'wa vehabana.'

Yeisu yana hae galewai

(Maki 16:19-20; Paihowa 1:9-11)

⁵⁰ Yeisu yana walo iwalowedi na mulitai ana taumulitaowa ilauvaidi hilau Betani, ta nemai nimana i'abihini na iwalo velauwedi. ⁵¹ Yana walove-laune ainai itowolo ta ihahaene galewai. ⁵² Hiya yana abahaewa ainai hitalupwagogo yo hino'ono'owei na mulitai mayadi yaliyaya mwala'ina hiwuwuyone Yelusalem. ⁵³ Hiwuyo ta vada tapwalolo holanai hauga ehebo ehebo Yaubada hiwalowalo vetuvehaeyei.

YONI

Walo iyemala tomowa bale'uwai

¹ Hauga yana abavetuwni mayamayauni ainai Walo imiyamiya. Na Walonane iya Besinana Yaubada baidana yo iya ta'i Yaubadanane. ² Abavetuwni ainai Walone iya Yaubada baidana himiyamiya, ³ na Walonane iya Besinana Yaubada baidana galewa yo bale'u yo ginauli maudoidi hiyemaseledine na nigele teya tauyemasele. ⁴ Na Walonane iya yawahi moiha. Na yawahi moiha ainaena masele ivaivaiyama tomowa maudoida alidai. ⁵ Na masele ihinali guguyou badobadona ainai na guguyou badobadona nigele howahowana na maselene ihuma.

⁶ Yaubada yana tauyewasa ivetamalenama, towaho yehana Yoni iya tau'abiye bapitaiso. ⁷ Iya ilaoma na tomowa nuwadiyai habi mwauwina maselene vehabana na ebe tomowa maudoidi hibenalei ta maselene ainai hiyemidi. ⁸ Iya Yoni nigele maselene, na hesi ilaoma na ebeha maselene iwalo mahalavaei. ⁹ Teina maselene masele moiha, na taumiya bale'u maudoida ihinayayahigita.

¹⁰ Walowa ilaoma'o bale'uwai, na iya bale'u ana tauyemasele, na hesi taumiya bale'u nigele hiyahanapui. ¹¹ Ilaoma ibom yana tomowa aidiyai na hiya hita'wata'wataei. ¹² Tomowa tupwadi hiyemidiyei ebeha iya taulivahi na italim yo hiya Yaubada natunao. ¹³ Eeta tomowa teina tawalowedi ebeha hiya bada hitubuiuyo'o tubuiuyone nigele dova tomowa 'wahnadiyena yo yadi nuwatuwuwena na hesi tubuiuyo Yaubada ainaena.

¹⁴ Walonane bada ilaoma'o ta iyemala tomowa alidai yo hinage baidada tamiyamiya teina haugane ainai. Na ta'itaya'o yana wasawasa wuwuna iya Yaubada Natuna moiha, na hinage iya tauvelau yo mumugana dumwadumwaluna.

¹⁵ Mugai Yoni Yeisu iwalo mahalavaei alinana mwala'ina ainaena iwalo, 'Teina iya towahowa yawalawaloweine vehabana hauganane yawalo mahalava neta ebebo towaho tuluhaguwena ilaoma iya imwala'i gabae-gau, wuwuna mulitai abo hilalabahigaune iya mugai imiyamiya'. ¹⁶ Iya tau'aiyauya namwanamwana yo yana ve'i'ila ainaena i'oiye mwaugita. ¹⁷ Mosese yana aiyauya namwanamwana, neta loinadine Buki Ve'ahihi ainai, na hesi Yeisu Besinana yana aiyauya inamwanamwa alili, wuwuna ve'i'ila yo mumuga namwanamwana imohegita'o. ¹⁸ Nigele teya hauga tomowa Yaubada ana oleya hiya'ita, na hesi Natuna moihanane iya vahalinai imiyamiya ta Tamanane iya ana ita bada ive'itagita'o.

Yoni Yeisu vehabana iyewasa

¹⁹ Hauganane tenem ainai Yudeyaone yadi taumugaiwo Yelusalem ainai himiyamiya, ta tupwadi taupwaoliwone yo tupwadi Livai yana huhuwo hivetamaledi Yoni ainai, habi panivilaeina ebeha iya yaiya. ²⁰ Na Yoni nigele iyauvala yadi panivilane vehabana na hesi yemaiha masemaselena yo namwanamwana imohedi iwalo, 'Yau nigele Besinana towahona'.

²¹ Eena hinage hipanivilauyo, hiwalo, 'Yaiya yede owa? Owa ebeha Elaitiya awa?'

Na Yoni iwalo, 'Yau nigele'.

Na hinage hipanivilauyoi, 'Nuwana owa tauwalo mahalavanaede Mosese vehabana iwalowalowa?'

Yo hinage Yoni iyemaiha iwalo, 'Yau nigele'.

²² Na hiya hinage hiwalo, 'Owa yede yaiya? Hava yam walo vehabam, ta ebe awuyo na ama tauvetamalewone aidiyai awalwei.'

²³ Na Yoni yadi panivilane iyemaiha ta iwalo mahalava iwalo, 'Mwalona tauwalo mahalava Aisaya yana buki ainai vehabagu iwalo mahalava tenem dova, Tomowa ehebo nu'ula awawai tupwanane ainai ibwaleni ta iyogayoga yo iwalowalo, "Bada yana amwaha amsepa yo am'abiye dumwadumwalo".'

²⁴⁻²⁵ Na Palisiwone yadi tauyewasaone Yoni hipanivilaei hiwalo, 'Ebe owa nigele Besinana towahona, bo nigele Elaitiya, bo nigele teya vali tauwalo mahalava, hava wuwuna tomowa u'abi'abiye bapitaisowedine?'

²⁶ Na Yoni iwawalone aidiyai iwalo, 'Yau we'ahaena tomowa ya'abi'abiye bapitaisowedi, na ehebo towaho nigele amyahanapui ahipumiyai teina ta'i itotowolo, ²⁷ iya tuluhaguwena ilalaoma, ta yau nigele iyalowoinanaegau na aenane ana huma yalivahi, wuwuna iya imwala'i gabaegau.'

²⁸ Teina ginauliwone maudoidi neta Betani ainai himamahalavane, Yoni yana aba'abiye bapitaiso tupwanane ainai, we'aha Yolidani vali geyo'awai.

Yaubada yana pwaoli

²⁹ I'ahubenama na Yoni Yeisu i'ita ilaolaoma ainai, ta Yoni tomowaone aidiyai iwawalone, 'Tenem towahone iya Yaubada yana Lami taumiya bale'u maudoida vehabada mata imwalowoi na mumugada yababadi iho'evehuludi. ³⁰ Mwalona teina towahone vehabana yawalowalone, hauganane yawalo alimiyai neta towaho tuluhaguwena ilalaoma na iya imwala'i gabaegau, wuwuna mulitai abo yau yalaoma na hesi iya bada mwalona imiyamiya. ³¹ Mwalona nigele yayahanapui ebeha yaiya iya, na yau we'ahaena ya'abiye bapitaisogomiu, ta ebe omiu Isileliwone yadi Yaubada yana Besinana amhanapui.'

³² Walone teina Yoni iwalo mahalava Yeisu vehabana, ta aidiyai iwalo, 'Alu'aluwa Ve'ahihi ya'i'itane ana itane dova gabubu galewaena i'aituluma ta Yeisu ainai itotowone. ³³ Mwalona nigele yayahanapui iya yaiya, na Yaubada iya ivetamalegauma ta bapitaiso we'ahaena yapaihowaidi, na aliguwai iwalo mahalavaeine, iwalo, "Howola abo Alu'aluwagu u'ita mata i'aituluma ta towaho ainai itowa, iya mata Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena i'abiye bapitaiso tomowa aidiyai".' ³⁴ Na hinage Yoni aidiyai iwalo, 'Yau towahonane meheguwena bada ya'itaya'o, ainaena teina yawalowalo mahalavane ebeha iya Yaubada Natuna moiha'.

Yeisu ana taumulitao mugamugaidi

³⁵ I'ahubenama, ta Yoni yo ana taumulitao hitau bwau baidanao hitotowolo, ³⁶ na Yeisu hi'i'itane vahalidiyena ilaulau. Ainaena Yoni ana taumulitaone aidiyai iwalo, 'Tenem towahone iya Yaubada yana Lami'.

³⁷ Tenem ainai hitau bwauwone Yoni yana walo hibenalei ta Yeisu himumulitaeine. ³⁸ Na Yeisu tuluhanaena hilaulau na i'ita gwaipile ta i'i'itadine. Ta ipanivilaedine iwalo, 'Hava nuwanuwamiu?'

Na hiya hiwalo, 'Labai, haidova umiyamiyane?' (Labai ana bui neta tauve'ita.)

³⁹ Na Yeisu aidiyai iwawalone iwalo, 'Ammulitaegau na yagu abamiyane yave'itagomiu'.

Ta laviaviyena hibwabwalenine tupwanane ainai na nemai himimiya yebonine.

⁴⁰ Taumulitaone hitau bwaune aidiyena ehebo yehanaede Andulu, iya Saimoni Pita tahina. ⁴¹ Andulu, imwayamwayau ta tuwanane ilobai na iwawalone iwalo, 'Saimoni, Yaubada yana Besinana towahona bada

alobaiya'o'. (Besinana towahona ana bui neta Keliso.) ⁴² Na Saimoni ilauvai ta Yeisu ainai ilauvaiyamane.

Tenem ainai Yeisu Saimoni i'itane na iwalo auli iwalo, 'Owa yeham Saimoni, Yoni natuna, na yeham vauvauna yamwauwi Pita, ana bui Gaima'.

⁴³ Ainaena i'ahubenama Yeisu nuwanuwana ilau Galili, eeta ilau ta nemai Pilipi ilolobaine, na iwawalone ainai iwalo, 'Umulitaegau'.

⁴⁴ Pilipi iya yana dalava Bedesaida, neta Andulu yo Pita yadi dalava hinage. ⁴⁵ Na Pilipi Nataniyela ilobai na iwawalone ainai, iwalo, 'Bada Besinana towahonawa alobaiya'o, iya mwalonga Mosese yana Buki Ioinao aidiyai yo hinage tauwalo mahalavaone yadi laulelwone aidiyai hiwalo mahalavaewa, iya Nasaleti towahona, Yosepa natuna, yehanaede Yeisu'.

⁴⁶ Na Nataniyela Pilipi ainai iwalo, 'Moiha mata Nasaleti hava namwanamwana ainaena ibwalenine?'

Eeta Pilipi iwalo, 'Ulaoma na towahonane u'ita'. Ta Yeisu ainai hilalao-mane.

⁴⁷ Hauganane Yeisu Nataniyela i'ita ta tomowaone aidiyai iwawalone Nataniyela vehabana, iwalo, 'Tenem towahone iya Isileli towahona moiha na nigele teya lauhapuli ainai'.

⁴⁸ Na Nataniyela ipanivila Yeisu ainai iwalo, 'Vedova ta uhahana-puigaune?'

Na Yeisu iwalo, 'Mulitai abo Pilipi iyoyogaegone yau bada ya'ita mu-iyego'o damaya wuwunai umiyamiya'.

⁴⁹ Tenem hauganane ainai Nataniyela aluwana igavai ta Yeisu ainai iwalo, 'Bada moiha ta'i owa Yaubada Natuna, na owa Isileli yama Tauwasawasa'.

⁵⁰ Na Yeisu iwawalone ainai iwalo, 'Uyemidiyegau wuwuna alimwai yawalo owa damayane wuwunai ya'i'itagone, awa? Teina bada aba'ita iu'iuna na howola abo ginauli mwala'idi u'itadi.' ⁵¹ Na Yeisu hinage iwalo, 'Yawalo moiha alimwai howola abo galewa ilotaho'e na Yaubada yana tausagenawasao mata am'itadi hihaehae yo hi'ai'aitulu yau Tomowa Moihagu aliguwena'.

2

Tawahola guyauna Kena dalavanane ainai

¹ Ahubena bwau hi'ovi ta tawahola guyauna hipaihowai Kena dalavanai, Galili tupwanane ainai. Na Yeisu hinanane guyaune holanai. ² Yeisu hinage mayana taumulitao guyaunane ainai hiyogaedi ta baidadiyao hiluwu ta hi'a'aine. ³ Hauganane yadi aine holanai adi waini hinuma ve'ovidi, ta Yeisu hinana iwalo, 'Natugu, wainine maudoina bada i'ovi'o'.

⁴ Na Yeisu iwalo, 'Hinagu, hava vehabana ebeha uyepaihowagau? Howola nigele yayavetuwuni.'

⁵ Eena Yeisu hinanane taupaihowaone aidiyai iwawalone, 'Ebe hava nuwanuwana na ampaihowaidi, ampaihowaidi ta'i'.

⁶ Hauganane ainai Yudeyaone mumugadi neta, we'aha abahiwa hipai-howaidi gaima ainaena aba'uwa vehabana. Na tenem guyaune hauganane ainai abahiwa 6 himiyamiya, ova'ova'a'avadi na mwala'idi, howahowana we'aha mwala'i alilina aidiyai hihiwai. ⁷ Ainaena Yeisu iwalo taupai-howaone aidiyai ta abahiwaone hi'o'oiye mwaudine we'ahaena. ⁸ Na Yeisu aidiyai iwalo ta we'ahane iu'iuna higoini abahiwaone holadiyena ta hilalaweine guyaune taniwaganane ainai.

⁹ Ta guyaune taniwaganane we'ahawa ilautowoi ta ana lautowoi-ne vagana, nigele dova we'aha na hesi dova waini ana lautowoi

namwanamwana. Na guyaunane taniwaganane nigele iyahanapui havaena waininane hivavaine, na hesi taipaihowaone hibom hihahanapuine. Eeta guyaune taniwaganane tautawaholane towahonane iyogaei, ¹⁰ ta ainai iwawalone, iwalo, 'Ita mumugada neta waini namwanamwana tomowa tamohē mugaiyedi abo mulitai waini yababana tamohedi. Na owa hava wuwuna ta wainine namwanamwa alilinane uwau dawani ta uvemulitaene?'

¹¹ Teina ainai Yeisu yana paihowa wahiwahiyalana yo mugamugaina ana ve'ive'ilala i'abiye mahalavaeine Kena dalavanai, Galili tupwanane ainai, na yana wahiylane ive'itaei tomowaone aidiyai ta ana taumulitaone hiyemidiyene.

¹² Guyaune i'ovi ta Yeisu hinanane yo tahinaone yo hinage ana taumulitaone baidanao hidodobine Kapaneum, ta tenem ainai ahubena tupwadi aidiyai himiyamiya.

Yeisu taugimwala iheusilidi vada tapwalolo ainaena

¹³ Hauga bada ilautebitebiniya'o na Yudeyaone yadi Buidi'wa guyauna. Hauganane ainai Yeisu ihahaene Yelusalem. ¹⁴ Ta iluwu vada tapwalolo mwala'ina holanai na taugimwalaone i'i'itadine hiya bulumakau yo sipi yo gabubu adi tauveгимwalao, na hinage mane ana tauvesaugelasi vada tapwalolo holanai hidabadabalala. ¹⁵ Ainaena balavai veiveina ivai ta tomowaone yo lagulaguwone vada tapwalolo ainaena iheheusilidine, na hinage mane ana tauvesaugelasiwo yadi vatavata i'oipeiyedi ta yadi manewone ibudeyanaedi, ¹⁶ na tauveгимwalao gabubuwone aidiyai iwalo, 'Yami lowolowo maudoidi teinaena amhiwa bwalenedi na havena Tamagu yana Vadane amyebiyebi'i yo ebeha yami abaveгимwala'.

¹⁷ Na ana taumulitaone walowa Buki Ve'ahihi holanai hinuwatuwu avininine iwalo, 'Aee Yaubada, yam vadane inamwanamwa alili ainaena nuwagune ivai'.

¹⁸ Eena Yudeyaone adi taumugaiwone hilaoma ta Yeisu hipanivilaei, hiwalo, 'Teya ve'ive'ilala uve'itagai ta ebe ahanapui yaiya yana loinaena teina ginauliwone upaipaihowaidine?'

¹⁹ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Teina Yaubada yana vadane ebe amlo'e, ahubena tonuga ainai mata yavetowolouyoi'.

²⁰ Na hiya hinage hiwalo, 'Ebeha teina, vadane ahubena tonuga ainai u'abiuyoi? Na unuwatuwu avivini ebeha vadane teina, bolimai 46 holanai hi'abi'abi abo hiveve'ovine.' ²¹ Na Yeisu nigele vadanane vehabana iya walowalo na hesi yana mwalowoi yo yana towolouyo vehabana. ²² Eena hauganane Yeisu mwalowoiyena itowolouyo ta ana taumulitaone Buki Ve'ahihi yana walo yo hinage Yeisu yana walo aidiyena hinuwatuwu avivini ta hiyemidi moiha.

Yeisu tomowa maudoidi yadi nuwatuwu ihanapuidi'o

²³ Yeisu haugana Buidi'wa guyaunane holanai imiyamiya tomowa maudoidi yana paihowa wahiwahiyaladi hi'i'itadine, eeta yehana hiyemidiyeni.

²⁴ Na Yeisu nigele iya'awa moihaedi, wuwuna maudoidi yadi nuwatuwu ihanapu mugaiyedi'o. ²⁵ Nigele howahowana na tomowa tupwadi hi'aubabadaneuyowedi Yeisu ainai, wuwuna hava yadi nuwatuwu atediyai bada ihanapu ili'ilimanidi'o.

3

Yeisu yana aubabada tubuiyo vehabana Nikodimo ainai

¹ Ehebo towaho yehana Nikodimo, iya teya Palisi yo hinage Yudeyaone adi taumugai, ² na boniyaiyena ilaoma Yeisu ainai ta iwawalone, iwalo, 'Bada yahanapuigo'o ebeha owa tauve'ita Yaubada ainaena, wuwuna nigele teya yaiya yana paihowa wahiwahiyalana dova owa ebe Yaubada nigele baidana'.

³ Na Yeisu iyemaiha iwalo, 'Yawalo moiha alimwai, ebe nigele uyutubuiuyo, nigele howahowana Yaubada yana Abaloina u'ita'.

⁴ Ta Nikodimo Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Vedova ta yau towaho mwala'igu na ebeha yatubuiuyo?' Moiha nigele howahowana na hinagu diyanaena yaluwuyo na yatubuiuyo.'

⁵ Na Yeisu iwawalouyone, 'Yawalo moiha alimwai ebe nigele we'ahaena yo Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena uyatubuiuyo, nigele howahowana Yaubada yana Abaloina ainai uluwu. ⁶ Hinadaone aidiyena tatubuima tomowa mohili. Na Alu'aluwa yana tubuiuyo Yaubada Alu'aluwana ainaena. ⁷ Havena unuwawapwanopwano wuwuna yawalo alimwai ebeha utubuiuyo.

⁸ Dova bada yaumai yana towa tupwa vagana yo vagana ainai daguguna tabenabenalei, na nigele tayahanapui havaena yaumai ilaolaomane yo havaidova ilalau. Dova hinage hiya Alu'aluwa ainaena hitubuiuyo.'

⁹ Na Nikodimo Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Teina yam walone vedova ana nuwamasele?'

¹⁰ Na Yeisu iwalo, 'Owa Isileli yadi tauve'ita mwala'ina, na teina yagu walone vehabana nigele uyanuwamasele. ¹¹ Yawalo moiha alimwai neta ginauliwone bada ya'itadi'o yo yahanapuidi'o ainaena yawalowalo mahalavaedine alimwai, na nigele yagu walowone uyayemidiyedi. ¹² Ebe bale'u ginaulidi alimwai vehabadi yawalowalo mahalavaedi na nigele amyayemidiyedi, vedova mata ginauliwone galewa vehabana yave'itaei amhanapuine. ¹³ Wuwuna nigele teya iyahae galewai, na hesi yau Tomowa Moihagu, wuwuna yau galewaena ya'a'aitulumane. ¹⁴ Dova mwalona hauganane Isileliwone hilaulau balabala awawai, ta Mosese weso pwawati ainaena ipaihowai ta aiwa ainai i'abiye patu na i'a'abihinine, dova yau mata hi'abihinigau. ¹⁵ Ta ebe yaiyadiwo hiyemidi aliguwai, yawahidi miyamiya vateyaina hilobai.

¹⁶ 'Yaubada tomowa maudoidi bale'uwai ivelauwedi ta Natuna ibom italamwei ta ebe yaiyadiwo hiyemidiyei mata nigele hiyamwalowoi na hesi yawahidi miyamiya vateyaina hilobai. ¹⁷ Na Yaubada Natunane bale'uwai ivetamalenama nigele ebeha omiu taumiya bale'u iyave'ewaigomiu na hesi habi lauyeyawahaigomiu. ¹⁸ Ebe yaiya Yaubada Natuna iyemidiyei nigele howahowana lauvetala ilobai, na ebe yaiya nigele iyayemidiyei, iya bada lauvetala ainai iluwu'o. Wuwuna nigele Yaubada Natuna moiha ainai iyayemidi. ¹⁹ Tomowa yadi lauvetala wuwuna teina maselene bada bale'uwai ilaoma'o na yadi paihowa yababadi imiya mahalava na hesi tomowaone guguyoune nuwanuwadi, ta maselene hita'wata'wataei wuwuna mumugadine hiyababa. ²⁰ Ainaena yaiyadiwo ebe mumugadi yababadi, tomowadine maselene hita'wata'wataei ta nigele ainai hiyalaoma, ta mata maselene i'abiye mahalavaedi ebeha hiya mumugadi yababadi. ²¹ Na ebe yaiyadiwo hiya mumugadi dumwadumwaludi howahowana maselene ainai hibwaleni ta ebe maselene i'abiye mahalavadi ebeha hiya yadi paihowa namwanamwana Yaubada ainaena.'

Yoni yana walomahalava Yeisu vehabana

²² Mulitai Yeisu mayana taumulitao hilau dalava mwala'ina Yudeya ainai, ta nemai tupwana ahubena himiyamiya, na Yeisu tomowa i'abi'abiye

bapitaisowedi. ²³ Yoni hinage tomowaone i'abi'abiye bapitaisowedi Ainoni tupwanane ainai neta Salim vahalinai, wuwuna tupwanane ainai we'aha mwala'ina. Ainaena tomowa maudoidi hilaulau ainai na i'abi'abiye bapitaisowedi. ²⁴ Tenem hauganane ainai Yoni nigele vada abapaiyai hiyamwauwi. ²⁵ Na Yoni ana taumulitaone yo ehebo Yudeya towahona baidadi walowena hi'awa pa'ipa'i'i abiye bapitaiso vehabana, ebeha yaiya yana abiye bapitaiso namwanamwana ta tomowaone i'abiye maseledi. ²⁶ Eeta tau'awa pa'ipa'i'iwone hilau ta Yoni ainai hiwawalone, hiwalo, 'Taubada, unuwatuwu avivini towahowa mwalonga Yolidani vali geyo'wanai baidam, eena alimaiyai uwawalo mahalavane towahonane vehabana, iya bada teina haugane tomowa i'abi'abiye bapitaisowedi, na maudoidi yana abiye bapitaisone nuwanuwadi, ta ainai hilaulau'.

²⁷ Ta Yoni aidiyai iwawalone, iwalo, 'Nigele teya yaiya howahowana iyemala towaho mwala'ina, ebe nigele Yaubada ainai iyatalam, wuwuna ginauli maudoina Yaubada ibom ainaena hilalaomane. ²⁸ Omiu bada alimiyai yawalo'o ta ambenalena'o ebeha yau nigele Yaubada yana Besinana towahona, na hesi yau Yaubada ivetamale mugaiyegauma abo Besinana towahona imulitama. ²⁹ Yeisu bada iya dova tautawahola towahona na ita ana geluwo, ainaena wasanane yabenalei ta mayagu yaliyaya mwala'ina. Dova bada tautawaholane towahonane mwanena ilobai, yo ebe tautawaholane alinana teya ana gelune ibenalei, ana gelune vehabana iyaliyaya. ³⁰ Ainaena Yeisu mata imwala'i na yau mata ya'iu'iu.'

Iya galewaena ilalaomane

³¹ Towahonane galewaena ilaoma, tomowa maudoida imwala'i gabaegita, na hesi yaiya iya bale'uweni ilaoma iya bale'u tomowana, yo bale'u ginaulinao vehabadi i'au'aubabada. Na towahonane galewaena i'a'aitulumane tomowa maudoida imwala'i gabaegita. ³² Ginaulidine bada i'itadi'o, vehabadi iwalowalo mahalava na nigele teya yaiya iyabenedi na iyayemidiyei yana walomahalavaone vehabadi. ³³ Na ebe yaiyadiwo yana walomahalavane hiyemidiyei tenem ainai hi'awa moiha ebeha Yaubada iya taudumwalu. ³⁴ Towahonane iya Yaubada ivetamalenama iya Yaubada yana walo iwalowalo mahalavaei, wuwuna Yaubada Alu'aluwana i'oiye mwau moiha. ³⁵ Badane Natunane ivelauwei eeta ginauli maudoina nimanai imwamwauwine, ³⁶ ta ebe yaiya iya iyemidiyei yawahina miyamiya vateyaina ilobai, na ebe yaiya iya ita'wata'wataei mata nigele yawahina miyamiya vateyaina iyalobai, na hesi Yaubada yana modi'ini ainai mata nigele iya'ovi.'

4

Yeisu yo Sameliya waihiuna yadi velaulobaloba

¹ Yeisu yana abiye bapitaisowena ana taumulitao bagibagilidi ilolobadine na Yoni ana taumulitaone nigele bagibagilidi. ² Na Yeisu nigele iya'abi'abiye bapitaiso, na ana taumulitaone hibom hipaipaihowaine. ³ Eeta Yeisu bada ihanapuiya'o ebeha Palisiwone bada Yeisu yana paihowaone wasana hibenalena'o, ta Yudeya ilaugabaei habi wuyouyo Galili ainai.

⁴ Na yana hauga wuyouyo ainai, Sameliya dalavanaone ahi'ahipudiyena ilalaune, ⁵ ta Sameliya dalavana ehebo yehanaede Saika ainai ibwabwalenine. Saika ainaena bale'uwa mwalonga Yakobo natuna Yosepa imohehiwa nigele amwaha daodao. ⁶ Dalavane ainai ehebo we'aha eli imiyamiya, iya Yakobo ana eli'eli, na Yeisu ilau ta mahana ala'alapwahiyai

ibwabwalenine tupwanane ainai, na amnanane hiyababa ta imiya gabaai habi aiyawasi.

⁷ Hauga muhamuhana ainai na ehebo Sameliya waihiuna ibwabwale-nine habi we'aha goi na Yeisu waihiunane i'ita ta ainai i'a'awanoine iwalo, 'Waihiu we'aha umohogau ta yanuma'. ⁸ Tenem hauganane ainai Yeisu ibom imiyamiya wuwuna ana taumulitaone bada hilao'o dalava mwala'ina ainai adi tamahina habi gimwala.

⁹ Tenem ainai waihiune iwawalone Yeisu ainai, iwalo, 'U'ita, owa Yudeya towahona na yau Sameliya waihiuna na hava wuwuna ta u'a'awa we'ahane aliguwai?' (Wuwuna Yudeya na Sameliya nigele hiya'awa heliheliyam.)

¹⁰ Eeta Yeisu iwawalone waihiune Sameliyaenane ainai iwalo, 'Ebe uhanapui Yaubada yana velaune alimwai yo hinage ebe uhanapuiya'o ebeha yau yaiya ilowoinanego na u'awanoiyegau ta we'aha yawahim vehabana yamohego'.

¹¹ Ainaena waihinane iwalo, 'Taubada nigele yam vedigolo na hinage we'aha eline idobi alili. Na havaena mata we'ahane umohogaune yawahi vehabana? ¹² Moiha owa tubudane Yakobo umwala'i gabai? Yakobo iya we'aha eline teina ipapaihowaine ta mwalonga natunaone yo yadi lagulaguwone we'ahanane yadi abanuma.'

¹³ Na Yeisu iwawalone waihiune ainai iwalo, 'Ebe yaiya teina we'ahane ainaena inuma mata gadona imaguniuyo, ¹⁴ na ebe yaiya teina we'ahane aliguwena inuma nigele howahowana mata gadonane iyamaguniuyo. Wuwuna ebe we'ahanane yamohei iya atenai ivebidala ta ebe yawahi miyamiya vateyaina ilobai ainaena.'

¹⁵ Na waihiune Yeisu ainai iwalo, 'Taubada, we'ahanane umohogau, ta ebe havena gadogone imagumaguni yo havena yawuyouyoma teina we'ahane ainai habi goiuyo'.

¹⁶ Na Yeisu iwalo, 'Ulau, mwanemne ulauvaiyama'.

¹⁷ Na waihiune iwalo, 'Yau nigele teya mwanegu'.

Yeisu hinage iwalouyo, iwalo, 'Neta walo moiha ebeha nigele teya mwanem, ¹⁸ na hesi owa mwanemwone adi bagibagili 5, na towahone utatawaholaine ta baidam ammiyamiane dalavai nigele mwanem moiha. Na hava uwawaloweine neta walo moiha.'

¹⁹ Tenem ainai waihiune Yeisu yana walo iyemaiha ta iwalo, 'Taubada bada yahanapuigo'o owa teya tauwalo mahalava. ²⁰ Eeta uwalo moiha aliguwai aiteya tupwa ainai Yaubada ana walovetuvehae ilowoinaneine? Wuwuna ai tubumaiyaone aidiyena ta wau teina, Sameliya oyanane ainai atapwatapwalolone, na omiu Yudeyaone amwalo ebeha Yelusalem abatapwalolo moiha.'

²¹ Eeta Yeisu waihiune yana walone iyemaiha iwalo, 'Waihiu, yagu walone uyemidiyei wuwuna hauga ilalaoma ainai mata tomowao nigele howahowana Yaubada ainai hitapwalolo teina Sameliya oyanane ainai bo Yelusalem ainai. ²² Howahowana uhanapui ebeha omiu Sameliyaone nigele amyanhapui yaiya ainai amtapwatapwalolone, na ai Yudeyaone hesi ahanahanapui yaiya ainai atapwatapwalolone wuwuna Taulivahine alimaiyena ibwabwalenimane. ²³ Na hauga teina bada ibwalenima'o ta hiya Tamadane ana tautapwalolo moihadi ainai hitapwalolo ta yadi tapwalolone alu'aluwadi maudoina ainaena yo hinage walomoiha ainaena. Yaubada tomowa teina dova ibehabehaedi. ²⁴ Yaubada iya alu'alua na yayyadiwo hiya ainai hitapwalolo, alu'aluwadi maudoina yo hinage walomoiha ainaena hitapwalolo.'

²⁵ Na waihiune Yeisu ainai iwalo, 'Bada yahanapuiya'o ebeha howola mata Besinana towahona ilaoma, iya hiyoyogaeine Keliso, na ebe ilaoma iya hanapu maudoina mata iwalo mahalavae alidai'.

²⁶ Na Yeisu waihiune ainai iwalo, 'Yau Besinanaede teina yawalowalowane'.

²⁷ Tenem hauganane ainai Yeisu ana taumulitaone hiwuyoma ta yadi taubadane hi'i'itane waihiu baidana hi'au'aubabada, ta aluwadine igavaine, na hesi nigele teya yaiya iyawalo, 'Hava nuwanuwam?' bo 'Hava wuwuna waihiune baidam am'au'aubabadane?'

²⁸ Eeta waihiunane yana abagoi ilaugabai ta ilau dalavai ta tomowaone aidiyai iwawalone, ²⁹ iwalo, 'Amlaoma na towahonane am'ita, iya mugagune maudoina vehabana aliguwai iwalo mahalavedi'o. Eeta teina iya Besinana towahona.' ³⁰ Ta tomowaone dalava mwala'ina ainaena hibwalenima ta Yeisu ainai ilalaomane. ³¹ Hauganane ainai Yeisu ana taumulitaone hiveve'i'imeinei hiwalo, 'Tauve'ita, teina ai'aine u'ai'.

³² Ta yadi walone iyemaiha na iwalo, 'Agune nigele amyahanapui.'

³³ Ta ana taumulitaone hibom hi'au'aubabada, hiwalo, 'Nuwana yaiya ana ilawenama'o?'

³⁴ Na Yeisu aidiyai iwalouyo na iwalo, 'Agu wede neta agu tauvetamalene yana nuwatuwu ya'abigabaedi'. ³⁵ Na hinage aidiyai iwalo, 'Yami walo ehebo imiyamiya ebeha wai'ena vehopali hi'ovi na abo laulau eli, na yawalo moiha alimiyai am'ita gwaipile na tanovine ana itane am'ita bada ai'aine ihuna'o ta ana lowoinane laulau eli ana hauga. ³⁶ Yaiyadiwo hiya hilaulau'eli adi maiha hilobai, na laulau'eline tomowa yawahidi miyamiya vateyaina vehabana. Eeta yaiyadiwo hiya hilalaupeliwa na yaiyadiwo hiya hilalau'eline hiyaliyaya ovi'ovi. ³⁷ Teina walone walo moiha ebeha towaho ehebo taulaupeli na towaho ehebo taulau'eli. ³⁸ Yau yavetamalegomiu laulau'eli vehabana ta tomowa amtanoidi. Tomowa tupwadi mwalona hilaupeli na hi'abiye masele na omiu amlau'eli.'

³⁹ Tenem dalavanane ainai Sameliyaone bagibagilidi Yeisu hiyemidiyei wuwuna waihiunane aidiyai iwalo mahalava iwalo, 'Mumugagu maudoina iwalo mahalavaedi'. ⁴⁰ Eeta Sameliyaone hilaoma Yeisu ainai ta hi'awanoiyei ebeha baidadi himiyamiya ta Yeisu nemai ahubena bwau aidiyai imiyamiya. ⁴¹ Na hinage tomowa bagibagilidi Yeisu hiyemidiyei yana walone vehabana.

⁴² Na waihiunane ainai hiwalo, 'Yam walone ainaena a'awa moiha'o, nigele ebeha yam walo a'ava vehabadi na hesi ai ibom yana walone abenalena'o na ainaena ahanapui ili'ilimaniya'o ebeha iya Taulivahinaede taumiya bale'u maudoida vehabada'.

Yeisu ehebo tauloina natuna i'abiye namwanamwa

⁴³ Ahubena bwau hi'ovi ta Yeisu tenem tupwane ilaugabaei ta ilalaune Galili. ⁴⁴ Ta Yeisu yana aubabada tenem dova iwalo, 'Tauwalo mahalavaone nigele teya adi ve'ahihi ebe hibom yadi tupwai higuguguguya'.

⁴⁵ Hauganane ibwaleni Galili ainai, Galiliwone hiyaliyaya yana bwalenine vehabana, wuwuna Buidi'wa guyauna Yelusalem ainai hilau ta Yeisu yana paihowa bada hi'itaya'o guyaune holanai ipapaihowadine.

⁴⁶ Ta ainaena Yeisu iwuwuyone Kena dalavanane holanai neta Galili tupwanane ainai. Mwalona tupwanane ainai we'aha mohili ipaihowai ta iyemala wainine. Tenem ainai ehebo tauloina mwala'ina natuna towahona ilovala Kapaneum ainai. ⁴⁷ Hauganane ibenalei ebeha Yeisu tupwa Yudeyaena ilaoma ta Galili ainai imiyamiya, tauloinanane ilau na Yeisu

ainai i'awanoi iwalo, 'Howahowana talau Kapaneum na natugu ilovala u'abiye namwanamwa, wuwuna muhamuhana na yana hauga i'ovi'.

48 Na Yeisu towahonane ainai iwalo, 'Omiu alimiyena nigele teya towaho iya yemidiyegau na ebe yagu paihowa wahiwahiyalana ana ve'ive'ilala am'ita, abo amyemidiyegau'.

49 Na tauloinane Yeisu ainai iwalo 'Bada, umwayamwayau ta talau mata dova ta natugune imwalowoi'.

50 Na Yeisu iwalo, 'Uwuyouyo yam vadai ta natumne u'ita bada inamwanamwa'o'.

Na towahonane Yeisu yana walone iyemidiyei ta ilau gwaipileuyone. 51 Hauganane yana laugwaipilene ainai yana taupaihowaone ilobaidi ta wasa himomoheine, hiwalo, 'Natumwa bada ana lovala i'ovi'o'. 52 Ta aidiyai ipapanivilane mahana viha ainai natunane ana lovalane i'o'ovine. Na hiya hiwalo, 'Lavi mahana ala'alapwahiyai ana ala'alawowoline isasawaline'.

53 Ta tauloinawa inuwatuwui tenem hauganane ainai Yeisu iwalo, 'Natumne bada inamwanamwa'o'. Eeta towahonane yana huhuwone baidanao Yeisu hiyeyemidiyeine.

54 Teina Yeisu yana paihowa wahiwahiyalana ana ve'ive'ilala bwauna hauganane Yudeyaena ilaoma ta Galili ainai ipaipaihowa.

5

Yeisu tauvalao i'abiye namwanamwadi

1 Hauga teina tuluhanai Yudeyaone ehebo abanuwatuwu avivini hipaihowai Yelusalem ainai, eeta Yeisu ihahaene Yelusalem guyaune vehabana. 2 Na Yelusalem ainai neta sipiwone yadi awa'edane ainai ehebo we'aha ni'uni'una imiyamiya. We'ahanane Yudeyaone alinadiyena hiwalo Bedesaida. Na tupwanane ainai vada aba'aiyawasi 5 hi'abidi ta himiyamiya we'ahane papalinali. 3 Na vadaone aidiyai tauvalao bagibagilidi himiyamiya, taumehe gibugibu yo daladaladi yo tapitapiyadi na hiha'waha'wa we'ahane yana mwahali vehabana. 4 Wuwuna hauga maudoina Yaubada yana tausagenawasa ilaolaoma na we'ahanane inu'unu'uvi na ebe yaiya tauvalao teya imwayamwayau na idalahugu mugai mata ana lovalane i'ovi ainaena. 5 Na tauvalaone aidiyena ehebo towaho ilovalao neta bolimai 38. 6 Na Yeisu ibwaleni ta towahonane i'i'itane na hinage ihanapuyia'o ebeha bolimai bagibagilidi lovala ainai imiyamiya, eeta Yeisu towahonane ipanivilaei, iwalo, 'Nuwanuwam unamwanamwa?'

7 Na tauvalane iwalo, 'Taubada, nigele teya agu tauhagu ta teina we'ahane ainai imwau aituluwegau ebe we'ahane yana hauga mwahali. Hauga maudoina yatowoi ebeha yabom ya'aitulu na nigele howahowagu, vali tauvalao hilaoma ta hi'aitulu ta hinamwanamwa na yau bada agu itaede.'

8 Na Yeisu towahonane ainai iwalo, 'Utowolo na yam halabine u'avalai ta ulau'. 9 Tenem ainai towahone inamwanamwa ta yana halabine i'avalai ta ilalaune.

Tenem hauganane ainai tapwalolo ana ahubena. 10 Na Yudeyaone adi taumugaiwone towahonane hi'ita ta ainai hiwawalone, hiwalo, 'Hava wuwuna tapwalolo udi'wai na yam halabine u'ava'avalauheine?'

11 Na yadi walone iyemaiha iwalo, 'Towahone agu tau'abiye namwanamwane aliguwai iwalo, "Yam halabine u'avalai ta ulau" '.

12 Na hinage hipanivilaei hiwalo, 'Aiteya towaho neta dova alimwai iwawalone?'

¹³ Eeta towahowa lovalaena inamwanamwawa nigele iyahanapui yaiya towaho. Wuwuna Yeisu bada ilao'o tomowa alodiyai ta nigele iya'ita lobai.

¹⁴ Hauga mulitai Yeisu towahonane ilolobaine vada tapwalolo mwala'ina holanai, ta ainai iwawalone iwalo, 'U'ita bada unamwanamwa'o, na havena hinage yababana upaipaihowai, mata dova ta ginauli yababa alilina ibwaleni alimwai'. ¹⁵ Na towahonane ilau ta Yudeyaone aidiyai iwalo mahalavane ebeha ana tau'abiye namwanamwane iya Yeisu.

¹⁶ Teina ainaena Yudeyaone Yeisu hive'alehaeine wuwuna paihowanane ahubena tapwalolo ainai ipapaihowaine. ¹⁷ Tenem ainai Yeisu Yudeyaone aidiyai iwawalone iwalo, 'Tamagu ahubena maudoidi aidiyai ipaipaihowa ainaena yau hinage dova'. ¹⁸ Yudeyaone yana walone hibenalei ta hitowotowoi vedova na hi'oiye mwalowoi. Wuwuna tapwalolo ana lolina idi'wai yo hinage iwalo ebeha iya Yaubada Tamana moihana, yo ebeha Yaubada baidana hivetoyatoyawa.

Yaubada Natuna yana lolina

¹⁹ Yeisu tomowaone aidiyai iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai, yau nigele howahowagu yabom paihowa hava yapaihowai. Na Tamagu yana paihowa, ya'itadi ta dova hinage yapaihowaidine. ²⁰ Tamagu ivelauwegau mwala'ina ainaena yana paihowa maudoidi ipaipaihowaidi ive'itagau, ta yana paihowa yapaihowaidi. Na mata aluwamiu higavai wuwuna paihowa mwala'i alilidi ive'ive'itagau. ²¹ Dova Tamagu taumwalowoiwone i'abiye towolodi ta yawahidine imohemohedine, yau hinage dova yawahi vauvauna yamohe tomowa aidiyai, yayiyadiwo hiya ivesinuwaiddi'o. ²² Nigele hinage teya Tamagu yana lolina tomowa adi lauvetala vehabana, wuwuna lauvetala ana lolina maudoina bada imohegau'o ta yabom yapaihowaidi. ²³ Eeta maudoimiu amve'ahihiyegau bada dova Tamagu amve'ave'ahihiyeine. Na yayiyadiwo hiya nigele hiyave'ahihiyegau, hiya hinage Tamagu taуветамалегаумане nigele hiyave'ahihiyei.

²⁴ 'Yawalo moiha alimiyai ebe yayiyadiwo yagu walowone hibenaledi na iya ivetamalegaumane hiyemidiyei yawahi miyamiyavateyaina hilobai. Na ebe lauvetala ana hauga ainai omiu mata nigele lolina amyalobai, wuwuna bada mwalowoi yana tupwa amlaugabaina'o ta amgeyo'awa'o yawahi vauvauna ainai. ²⁵ Na hinage yawalo moiha alimiyai ebeha hauga ilalaoma na bada teina ilaoma'o ta ebe taumwalowoiwo Yaubada Natuna alinana hibenalei, neta yau alinagu. Na ebe yayiyadiwo alinagu hibenalena'o yawahidi vauvauna hilobai. ²⁶ Tamagu iya yawahi moiha wuwuna, italam'o aliguwai na yau hinage yawahi wuwuna. ²⁷ Na hinage lauvetala ana lolina imohegau'o ta yau yapaihowaidi wuwuna yau Tomowa Moihagu.

²⁸ 'Eena havena am'alu'aluwagavai teina ginauliwone vehabadi. Hauga ilalaoma ainai taumwalowoi maudoidi alinagune mata hibenalei, ²⁹ na magariyena hibwalenima, ta hiya mumugadi namwanamwadi yawahi namwanamwana hilobai, na hiya mumugadi yababadi lauvetala hilobai. ³⁰ Yau nigele howahowagu yabom paihowa yapaihowaidi, wuwuna yagu lolina lauvetala vehabana Yaubada ive'itagau'o, ainaena yagu lolina dumwaluna. Wuwuna yau nigele yatowotowoi na yagu nuwatuwu yabom yapaihowaidi, na hava dova iya ivetamalegaumane yana nuwatuwu yapaihowaidi.'

Yeisu ana tauwalo mahalavao

³¹ 'Ebe yabom vehabagu yawalo mahalava neta nigele walomahalava moiha. ³² Na hesi vali tomowa iya vehabagu bada iwalo mahalava'o

ta yahanapuiya'o hava dova yana walomahalavane vehabagu neta walo moiha. ³³ Mwalona omiu tauyewasa tupwadi amvetamaledi towahonane Yoni ainai, ta iya walomoiha ainaena vehabagu iwawalone, ta alimiyai hiwalo mahalavane.'

³⁴ Hinage Yeisu aidiyai iwalo, 'Yau nigele tomowa yadi walomahalava vehabana yayanuwanuwatuwu, na vehabamiu yawalowalo mahalava Yoni yana aubabada vehabana, ta ebeha amnuwamasele ta livahi amlobai.

³⁵ Yoni dova lampa masemaselena, ta omiu mwalona hauga iu'iuna ainai nuwanuwamiu, ta yana maselene ainaena amyaliyaliyaya.

³⁶ 'Yoni yana walomahalavane vehabagu neta ginauli mwala'ina, na hesi ehebo ginauli mwala'i alilina imiyamiya, neta aba'itao teina Tamagu ainaena yapaipaihowaidine. Ebe paihowadine vehabadi amnuwatuwu ili'ilimani mata amnuwamasele ebeha Tamagu iya ivetamalegaumane.

³⁷ Na Tamagu hinage iya iwalo mahalavaegau, na omiu nigele teya hauga alinanane amyabenalei bo maninane amya'ita. ³⁸ Na hinage yana walowone alimiyai nigele atemiyai hiyamiya. Wuwuna nigele amyayemidiyegau ebeha yau Yaubada ainaena yalalaomane. ³⁹ Hauga maudoina Buki Ve'ahihi amvahivahili na yami nuwatuwu ebeha howola mata yawahi miyamiya vateyaina amlobai, na nigele amyanuwamasele ebeha Buki Ve'ahihine iwalowalo mahalavaegau. ⁴⁰ Ainaena nigele nuwanuwamiu yawahi miyamiya vateyaina vehabana amlaoma aliguwai.

⁴¹ 'Yau nigele yayanuwanuwatuwu yabom agan walo vetuvehae vehabana tomowa aidiyena. ⁴² Na omiu bada yahanapuiya'o ebeha nigele teya Yaubada ana velau atemiyai iyamiyamiya. ⁴³ Am ita yau Tamagu yehanaena yalalaomane na nigele vehabagu amyayaliyaya, na ebe yaiya ibom yehanaena na ilaoma alimiyai, iya vehabana mata amyaliyaya. ⁴⁴ Omiu nuwanuwamiu tomowa aidiyena walo vetuvehae ambenalei, na hesi ami walo vetuvehae Yaubada ainaena nigele nuwanuwamiu. Eeta neta wuwuna nigele amyayemidi.

⁴⁵ 'Havena amnuwanuwatuwu ebeha yau mata yave'ewaigomiu Tamagu mehenai. Hesi Mosese mata howola abo ive'ewaigomiu. Yami nuwatuwu ebeha Mosese yana laugagayo ihaguigomiu, mata nigele. ⁴⁶ Na ebe omiu Mosese amyemidiyei moiha, yau hinage amyemidiyegau, wuwuna iya mwalona Buki Ve'ahihi ainai vehabagu iwalo mahalava ta ilelelene. ⁴⁷ Na yana walomahalavane nigele amyayemidiyei ainaena nigele howahowana yagu walone amyemidiyei.'

6

Yeisu boda mwala'ina iveve'aidine

¹ Yeisu Galili le'awanane imiyamiya, na le'awanane yehana bwauna neta Taibiliya. Ta Yeisu igelu na igegeyo'awane vali geyo'awai. ² Na hinage boda mwala'ina Yeisu himulimulitaei, wuwuna bada yana paihowa wahiwahiyalana taulovala aidiyai hi'itaya'o. ³ Eeta Yeisu ana taumulitaone baidanao hihae oyai ta hitalumiyahiwa. ⁴ Hauganane ainai bada hauga ilautebitebiniya'o ta Yudeyaone yadi Buidi'wa guyauna hipaihowai.

⁵ Eeta Yeisu i'ita gwaipile ta boda mwala'ina i'i'itadine hilaolaoma ainai. Ta Yeisu Pilipi ainai iwalo, 'Pilipi havaena mata ai'ai tagimwala ta teina tomowaone tave'aidine?' ⁶ Teina panivilane ainaena Yeisu Pilipi itotowoine, na bada ihanapuiya'o hava mata ipaihowai tomowaone vehabadi.

⁷ Eeta Pilipi Yeisu ainai iwawalone iwalo, 'Teina boda imwala'i alili, na ebe 200 kina ainaena beledi tagimwalai na taguyauwei aidiyai, mata nigele howahowana maudoidi hilautowo'.

⁸ Na hinage teya Yeisu ana taumulita Andulu, iya Saimoni Pita tahina ainai iwawalone, ⁹ iwalo, 'Ehebo gama teina yalobaiya'o ma'ana beledi nima ehe'ehebo na yama bwau ainai, na nuwana teina bodane nigele howahowadi'.

¹⁰ Ta Yeisu ana taumulitaone aidiyai iwalo, 'Tomowaone maudoidi aidiyai amwalo ta awahine ainai himiya'. Wuwuna tupwanane tenem i'awahi ta tomowa himimiyane ainai. Na towatowaho hibom hivavahilidine ta adi bagibagili dova tausani 5. ¹¹ Na Yeisu belediwa ivaidi ta vehabadi i'awa yawwedo Yaubada ainai, na mulitai tomowaone himimiyane aidiyai higuguyauweine. Na hinage yamaone bwau dova aidiyai hipapaihowaine, ta maudoidi hi'ai ta howahowadi?

¹² Hi'ai i'ovi na Yeisu ana taumulitaone aidiyai iwalo, 'Beledi tupwatupwadine amtano'ahai. Havena teya tupwa amgabagabaei.' ¹³ Eeta beledi 5 ainaena tomowaone hi'a'aine, na taumulitaone tupwawa hitano'ahaidi ta boha 12 hi'oiye mwaudine.

¹⁴ Tenem hauganane ainai tomowaone Yeisu yana paihowa wahi-wahiyalana ana ve'ive'ilala hi'ita ta hiwalo, "Moiha teina tauwalo mahalavanaede hiwalo yemidiyeiwa ebeha bale'uwai mata ilaoma". ¹⁵ Ta tenem ainai Yeisu tomowaone ihanapuidi ebeha muhamuhana na hi'abi avivini ta aidiyai ivetauwasawasa. Na Yeisu ibom nigele nuwanuwana eeta ibom ilau ta ihahaene oyai.

Yeisu yana lau ni'u ewanaena

¹⁶ I'mwa'imwa'auhi na ana taumulitaone hidodobine Galili le'awanane ainai, ¹⁷ na yadi wagane ainai higelu ta ebeha higeyo'awauyo Kapeneum tupwanane ainai. Gabwai hiwohewohe ta iguguyou'o na Yeisu nigele aidiyai iyalaoma. ¹⁸ Hauganane ainai yaumai yo bagodu mwala'ina hilolobaine. ¹⁹ Na bada hiwohe ta muhamuhana amwaha daodaowai, na Yeisu ni'une ewanaena ilaolaoma yadi wagane vahalinai hi'itane ta maudoidi himeheuhi. ²⁰ Eeta aidiyai iwalo, "Havena ammeheheuhi. Yau ta'i." ²¹ Eena taumulitaone hiwalo ta Yeisu igegelune wagai. Na wagane itaumwayaumwayau ta hidunahaene Kapeneum le'awanai.

Yeisu iya ai'ai moiha mayawahina

²² I'ahubenama ta vali geyo'awai Galili le'awanai ana taumiyao hihana-puiya'o hiya Yeisu ana taumulitao hibom waga higelui ta hilalaune, Yeisu nigele baidadi. ²³ Ahubenanane ainai Taibilyaena waga tupwadi hilaoma ta tupwanane ainai Yeisu bodaowa belediyena iveve'aidiwa vahalinai hiluluwune. ²⁴ Ta tenem ainai tomowa maudoidi Yeisu mayana taumulitao hibeha ahayaidi, eeta higelu ta higegeyo'awane Kapeneum wagaena Yeisu habi behaeina.

²⁵ Higeyo'awa ta hilobai ta ainai hipanivila hiwalo, 'Bada, maivihana ulalaomane?'

²⁶ Na tomowaone aidiyai iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai omiu nigele amyabehabehaegau yagu paihowa wahiwahiyaladi adi ve'ive'ilala vehabadi, na hesi yami beha wuwuna neta belediwone am'aidi ta am'ai'i'i'wahine vehabana. ²⁷ Omiu havena ai'ai ovi'ovina vehabana ampaipaihowa na hesi ai'ai yawahi miyamiya vateyaina vehabana ampaihowa. Yau Tomowa Moihagu teina ai'ainane yamohemohegomi, wuwuna Yaubada Tamagu iya ivesinuwaigau teina yana paihowane vehabana.'

28 Na hiya ainai hiwawalone, hiwalo, 'Hava mata aidiyena Yaubada yana paihowane apaihowaine?'

29 Na Yeisu aidiyai iwawalone, iwalo, 'Yaubada yana paihowa teina, ebeha amyemidiyegau yau Tomowa Moihagu ivetamalegaumane'.

30 Ta ainai hiwalo, 'Yede ve'ive'ilala upaihowai ta ebe ayemidiyego. 31 Mwalona dova tubumaiyaone nu'ulu awawai na ai'ainane hi'ai'ai, yehanaede mana, dova Buki Ve'ahihi yana walo, ai'ai galewaena imohedi ta hi'a'aine. Eeta owa havaidova hinage yam ve'ive'ilala upaihowai, na a'ita.

32 Na Yeisu tomowaone aidiyai iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai neta Mosese iya nigele ai'ai galewaena iyamohegomiu, na hesi Tamagu iya ai'ai moiha galewaena imohomhegomiu. 33 Na ai'ainane neta Yaubada ainaena iya bada ilaoma'o bale'uwai ta tomowa yawahidi imohomohedi.'

34 Na hiya hinage Yeisu ainai hiwawalone, hiwalo, 'Taubada teina ai'aine umohedagi hauga maudoina'.

35 Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Yau ai'ai yawahi vehabana ta ebe yaiya ilaoma aliguwai, mata nigele iyavahali, na hinage ebe yaiya iyemidiyegau mata nigele gadonane iyamaguni. 36 Bada yawalo'o alimiyai ebeha am'itagau'o na hesi nigele amyayemidiyegau. 37 Tomowaone hiya Tamagu imomohogaune mata hilaoma aliguwai na nigele mata yayasosomanedi. 38 Wuwuna yau galewaena yalaoma nigele yabom yagu nuwatuwu habi paihowaina, na hesi iya ivetamalegaumane yana nuwatuwuwena. 39 Agu tauvetamalene yagu tomowa imohedagau'o, na teina yana nuwatuwu ta ebeha havena teya aidiyena yavesavesawali, na hesi hauga yana aba'ovi ainai mwalowoiyena ya'abiye towolouyowedi. 40 Teina Tamagu yana nuwatuwu dova, ebe yayiyadiwo hiya, yau natunane hi'itagau yo hinage hiyemidiyegau yawahi miyamiya vateyaina hilobai, na hauga yana aba'ovi ainai yau mwalowoiyena ya'abiye towolouyowedi.'

41 Tenem ainai Yudeyaone yana walone hibenalei ta hi'u'ulumiyaneine, wuwuna yana walone ainai iwalo, 'Yau ai'ainaede galewaena ya'a'aitulumane'. 42 Na hinage hiya hiwalo, 'Teina towahone Yosepa natuna, iya Yeisu, awa? Na tamanane yo hihanane tahananahanapuidi, na vedova ta iwalo ebeha iya galewaena i'a'aitulumane?'

43 Na Yeisu aidiyai iwawalone, iwalo, 'Havena abom alimiyai am'ulu'ulumiyai vehabagu. 44 Nigele howahowana yaiya ibom nuwanaena ilaoma aliguwai na hesi ebe yayiyadiwo hiya Tamagu iniulidi na aliguwai hilaoma, hiya hauga yana aba'ovi ainai mwalowoiyena ya'abiye towolouyowedi. 45 Teina walone bada mwalona tauwalo mahalavao hileleya'o Buki Ve'ahihi ainai, hiwalo, 'Tomowa bagibagilidi adi ve'ita hilobai Yaubada ainaena, na ebe yayiyadiwo hiya Tamagu yana ve'ita hibenalei yo hihanapui hiya mata aliguwai hilaoma. 46 Na omiu nigele teya alimiyena Tamadane iya'ita, bada yabom, wuwuna yau ainaena yalalaomane. 47 Yawalo moiha alimiyai ebeha yayiyadiwo hiya hiyemidiyegau yawahi miyamiya vateyaina hilobai. 48 Wuwuna yau yawahimiune ana. 49 Mwalona nu'ula awawai tubumiyaone ai'ai yehanaede mana hi'ai'ai na hesi nigele yawahi miyamiya vateyaina ainaena hiyalobai na bada himwamwalowoine. 50 Ta teina ai'aine galewaena i'a'aitulumane ebe yaiya i'ai mata nigele iyamwalowoi. 51 Yau yawahimiune ana galewaena ya'a'aitulumane ta ebe yaiya ai'ainane i'ai yawahina miyamiya vateyaina ilobai, na ai'ainane iyamohegomiu neta yau taugu, wuwuna taugune yatalamwei taumiya bale'u bagibagilimiu yawahimiu vehabana.'

⁵² Ta tenem ainaena Yudeyaone hivetuwuni na hibom hiveta'eta'e, hiwalo, 'Vedova ta teina towahone ebeha taunane imohegita ta'ai?'

⁵³ Eeta Yeisu aidiyai iwawalone, iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai, yau Tomowa Moihagu, na ebe taugu nigele amya'ai yo hinage 'wahinagune nigele amyanuma, mata nigele yawahimiu amyalobai. ⁵⁴ Na ebe yaiya taugune i'ai yo 'wahinagune inuma, yawahi miyamiya vateyaina ilobai, na hauga yana aba'ovi ainai mwalowoiyena ya'abiye towolouyowei.

⁵⁵ Na amnuwatuwu avivini ebeha taugune ai'ai moiha, na 'wahinagune abanuma moiha. ⁵⁶ Ainaena ebe yaiya iya taugune i'ai yo 'wahinagune inuma iya aliguwai imiyamiya na yau hinage ainai yamiyamiya.

⁵⁷ Tamagu iya mayawahina ivetamalegauma ta iya hauga maudoina ainaena yawahigune yavaivaine. Yau hinage dova, ebe yaiya i'aigau mata yawahina aliguwena ilobai. ⁵⁸ Teina ai'aine galewaena ilalaomane nigele dova ai'aiwa tubumiyane hi'a'aiwa, balabala awawai wuwuna mwalona ai'aiwa hi'a'aine nigele ainaena yawahidi miyamiya vateyaina hiyalobai, na bada himwamwalowoine. Eeta teina ai'aine aliguwena ebe yaiya i'ai yawahi miyamiya vateyaina mata ilobai.' ⁵⁹ Teina ginauliwone maudoina iwalo mahalavaedi hauganane ive'ive'ita vada tapwalolo holanai tupwa Kapaneum ainai.

Yawahida miyamiya vateyaina aubabadana vebabana

⁶⁰ Ana taumulitaone bagibagilidi Yeisu yana walone teina hibenalei ta hibom aidiyai hiwalo, 'Teina walone ana benaline ivitai. Yaiya mata ibenaleine?'

⁶¹ Na Yeisu iya ihanapu mugaiyena'o ebeha teina walone vebabadi hi'ulu'ulumiyaine, ta aidiyai iwalo, 'Teina walone vebabana nuwamiune iyababa. ⁶² Yau Tomowa Moihagu mwalona galewaena yadobima na howola abo yawuyo. Na ebe yagu wuyone am'ita, mata amyemidiyegau? ⁶³ Na Yaubada Alu'aluwana iya yawahimiu ana taumohe ta nigele howahowana na tomowa hibom yadi wahiyaalena. Yagu walo teina bada yamohegomiu'o, na aidiyena Yaubada Alu'aluwana ainaena yawahimiu imohegomiu. ⁶⁴ Hesi tupwamiu nigele amyemidiyegau.' Yeisu teina walowone iwalowedine, wuwuna ihanapu mugaiyena'o, yaiyadiwo hiya nigele hiyayemidiyei na hinage ihanapuiya'o yaiya ana tauhuhulane. ⁶⁵ Na hinage aidiyai iwawalone, iwalo, 'Teina vebabana mwalona yawawalo mugaine alimiyai, ebeha nigele howahowana na yaiya ibom ilaoma aliguwai na hesi yaiyadiwo hiya Tamagu aidiyai italam.'

⁶⁶ Teina ainaena Yeisu ana taumulitaone bagibagilidi hita'wata'wataei ta hilalaugabaeine.

⁶⁷ Na hitau 12 a'ava hitutupwane, na Yeisu aidiyai iwawalone, iwalo, 'Omii hinage nuwanuwamiu na amlau, awa?'

⁶⁸ Eena Saimoni Pita iwawalone Yeisu ainai, iwalo, 'Bada, yaiya ainai mata alaune? Wuwuna owa ubom yawahi miyamiya vateyaina ana walo alimwai imiyamiya. ⁶⁹ Na ai bada ayemidiyego'o yo ahanapuigo'o ebeha owa Besinana Ve'ave'ahihina Yaubada ainaena.'

⁷⁰ Na Yeisu iwalo, 'Moiha, amtau 12 yavesinuwaigomiu, na hesi ehebo alimiyena iya Tomodolele yana boda'. ⁷¹ (Yeisu teina iwalowalone Yudasa vebabana, iya Saimoni Isakaliyota natuna. Na Yudasanane iya teya Yeisu ana taumulita na hesi howola abo iya ihuhulaei.)

¹ Mulita Yeisu Galili maudoina ainai itata'i'iline. Na hesi nigele nuwanuwana na Yudeya tupwanane ainai ita'i'ili, wuwuna Yudeyaone yadi tauloinao nuwanuwadi ebeha hi'oiye mwalowoi. ² Hauga tenem ainai Yudeyaone yadi Gwau guyauna ana hauga ilau tebitebiniya'o. ³ Eeta Yeisu tahinaone ainai hiwawalone, hiwalo, 'Teina tupwane ulaugabaei na Yudeya ainai ulau ta ebe nemai amtau mulitaone yam paihowa hi'ita'. ⁴ Yo hinage ainai, hiwalo, 'Uhanapui neta ebeha nigele teya yaiya paihowa dawaniyena ainaena yehana iyamwalamwala'i, na ebe nuwanuwam na tomowaone maudoidi hihanapuigo, ubom uve'itauyowego tomowaone aidiyai'. ⁵ Tahinaone teina walone hiwawaloweine ainai wuwuna nigele hiyayemidiyei.

⁶ Ta tenem ainai iwawalone aidiyai, iwalo, 'Yagu hauga moihana nigele iyabwaleni na tenem tupwanane ainai yalau, na omiu hesi ilowoinanegomiu ta ainai amlau, ebe aiteya hauga nuwanuwamiu. ⁷ Wuwuna omiu nigele howahowana taumiya bale'uwone hive'alehaegomiu, na yau hesi hive'alehaegau wuwuna mumugadi yababadiyaone yawalowalo mahalavaedi. ⁸ Inamwanamwa omiu ambom amlau guyaune ainai. Yau mata nigele yayalaowa ainai, wuwuna nigele yagu hauga moiha iyabwaleni.' ⁹ Teina walone imohedi ta hilalaune na iya Galili ainai bada imiyamiya.

Yeisu yana paihowa Gwau guyauna ainai

¹⁰ Yeisu tahinaone hilaugabaei ta hilao'o guyaune ainai, na Yeisu tuluhadiyena ilaudawadawani ta tupwanane ainai ibwabwalehine, na nigele teya yaiya iyanhapui. ¹¹ Hauganane ainai Yudeyaone yadi tauloinao Yeisu hibehabehaei guyaune holanai na hi'au'aubabada, 'Haidova teina towahonane?'

¹² Ta tenem ainai tomowa bagibagilidi hibom aidiyai hi'ulu'ulumiya Yeisu vehabana, ta tupwadi hiwalo, 'Iya towaho namwanamwana'.

Na tupwadi hiwalo, 'Nigele! Iya towaho oya'oyamana.' ¹³ Na tomowa bagibagilidi Yudeyaone yadi tauloinao himeheuhedi ta nigele yaiya teya iya'awa namwanamwa Yeisu vehabana.

¹⁴ Na bada guyau gamwagamwana ta Yeisu iluwu vada tapwalolo holanai ta yana ve'ita ivevetuwunine. ¹⁵ Eena Yudeyaone tenem ainai nuwadine ipwanopwano mwala'ina na hiwalo, 'Havanaena teina towahone yana hanapune ilobobaine? Iya nigele abase'ulu teya ainai iyaluwu.'

¹⁶ Na Yeisu iwawalone aidiyai, iwalo, 'Yau nigele yabom yagu nuwatuwuwena na hesi agu tauvetamalene yana nuwatuwu ainaena yave'ive'itane. ¹⁷ Omiu hinage ebe nuwanuwamiu na Yaubada yana nuwatuwu ampaihowai, yagu ve'itane amhanapui ebeha Yaubada ainaena, na nigele yabom yagu nuwatuwu ainaena. ¹⁸ Hesi amnuwatuwu avivini ebe yaiya ibom yana nuwatuwuwena ive'ive'ita iya ibom yehana vehabana ipaipaihowane. Na yau hesi nigele dova omiu, wuwuna yau nuwanuwagu na agu tauvetamalene yehanane ya'abiye mwala'i, eeta yana walone hidumwalu na hinamwanamwa. ¹⁹ Mosese yana laina imohemohgomiu maudomiu amta'wata'wataei eeta nuwanuwamiu ebeha am'oiye mwalowoi'au.'

²⁰ Ainaena tomowaone yana walone hiyemaiha na hiwalo, 'Vedova alu'aluwa yababana ulu'ulum i'abiye yauyaule, eeta neta dova uwalowalone? Na yaiya nuwanuwana ebeha i'oiye mwalowoi'au?'

²¹ Eena Yeisu yadi walone iyemaiha na aidiyai iwalo, 'Nuwamiune ipwanopwano wuwuna ahubena Tapwalolo ainai towaho ya'abiye namwanamwa. ²² Na vedova omiu yami paihowa ahubena Tapwalolo

ainai? Wuwuna Mosese yana loinaena natumiyaone towatowahodine taudiyai ve'ive'ilala amhapihapidi. (Na teina loinane nigele Mosese ainaena na hesi mwalonga tubudaone mumugadiyaone aidiyena ilalao-mane.) ²³ Na amwa'amwahane towatowahodi aidiyai ampaipaihowai ahubena Tapwalolo ainai. Hava wuwuna ta amve'alehaegaune hauganane ahubena Tapwalolo ainai towahone ya'abiye namwanamwane? ²⁴ Havena walo vesivesinuwaena amve'ewa oya'oyamaegau na hesi mumugagu yo yagu walo amvinunu ili'ilimanidi.

Teina towahone ebeha Besinana towahona?

²⁵ Tenem ainai tupwadi Yelusalemaone hiwalo, 'Nuwana teina towahone iya nuwanuwadi na hi'oiye mwalowoi, awa? ²⁶ Na am'ita tomowaone ahi'ahipudiyai itowotowolo na i'au'aubabadane aidiyai, na nigele teya alinanane iyayemaiha. Nuwana ada taumugaiwone hi'awa moihae ebeha iya Besinana towahona, awa? ²⁷ Na tupwadi hiwalo, 'Maudoida bada tahanapuiya'o havaena ilalao-mane. Na ebeha Besinana towahona mata yau abalaoma nigele teya yaiya iyahanapui.'

²⁸ Hauganane Yeisu howola ive'ive'ita vada tapwalolo holanai alinana mwala'ina ainaena iwawalone, 'Moiha amhanapuigau'o ebeha yau havaena yalalao-mane? Na amnuwatuwu avivini iya ivetamalegaumane ta yana loinaena yalalao-mane. Nigele yau yagu loina ainaena na dalawa teina ainai yalaoma, na agu tauvetamalene mumuganane inamwanamwa yo idumwalu, na omiu hesi nigele amyahanapui iya yaiya. ²⁹ Na yau yahanapuiya'o, wuwuna iya ivetamalegauma ta ainaena yalalao-mane.'

³⁰ Tenem ainai tomowaone hitowoi ta ebeha hi'abi avivini, na hesi nigele teya yaiya iya'abitowoi, wuwuna iya nigele yana hauga iyabwaleni na imwalowoi. ³¹ Na hesi tomowa bagibagilidi hiyemidiyei ta hiwalo, 'Moiha teina Besinana towahona, nigele howahowana na besinana teya ilaoma na yana paihowa wahiwahiyalana imugaiyei'

Yudeyaone yadi tauloinao nuwanuwadi na ebeha Yeisu hi'abi avivini

³² Tenem ainai tomowaone yadi walo himhim Palisiwone hibenalei, ta hiya yo taupwaoliwone mwalamwala'idi yadi tau'alehao hivetamaledi na Yeisu ebeha hi'abi avivini.

³³ Eena Yeisu iwawalone, iwalo, 'Yau bada hauga ubwa'ubwana ainai baidamiu na hinage yawuyouyo agu tauvetamalene ainai. ³⁴ Na howola mata ambehaegau na nigele mata amyalobaigau, na tupwanane ainai yamiyamiyane omiu nigele howahowamiu na ainai amlaowa.'

³⁵ Eeta Yudeyaone hibom aidiyai hiwalo, 'Havaidova ainai ebeha ilalau ta mata nigele tayalobai? Ebeha ilalau hiya Yudeyaone himiyamiya taumiya ganamuli yadi tupwa ainai ta ive'itadi, awa? ³⁶ Teina yana walone vedova aina nuwamasele? Wuwuna iwalo, "Howola abo ambehaegau na mata nigele amyalobaigau", na hinage iwalo, "Tupwanane ainai yamiyamiyane omiu nigele howahowamiu na ainai amlaowa".'

We'aha mayawahina

³⁷ Guyau ana ahubena mwala'ina yana aba'ovi ainai, Yeisu ahi'ahipudiyai itowolo na alinana mwala'ina ainaena iyogayoga, iwalo, 'Yaiya owa gadom imaguni ulaoma aliguwai ta unuma. ³⁸ Wuwuna Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalavaena, iwalo, "Agu tauyemidiwone atediyaena dova we'aha mayawahina isagesagena". ³⁹ Yeisu yana walone neta Alu'aluwa Ve'ahihi vehabana i'au'aubabadane wuwuna, Alu'aluwa Ve'ahihi mata tauyemidiwo atedi i'oiye mwauidi. Na hauga tenem ainai Alu'aluwa

Ve'ahihi nigele iyaluwu tomowaone aidiyai, wuwuna Yesu howola nigele iyayemala wasawasa.

Tomowa holadiyai wahei ibwaleni

⁴⁰ Yesu yana walo tomowa bagigabigilidi hibenalei, ta tupwadi hiwalo, 'Moiha, teina towahone iya tauwalo mahalavanaede hiwalowaloweine'.

⁴¹ Na tupwadi hinage hiwalo, 'Iya Besinana towahona'.

Na hinage tupwadi aidiyena hiwalo, 'Ebeha Besinana moiha Galiliyena ilaomane?' ⁴² Nigele howahowana, wuwuna Buki Ve'ahihi bada ainai iwalo mahalava'o ebeha Besinana Deivida yana huhu ainaena ilaoma ta Deivida yana dalavane Betelehem ainai mata Besinana itubui.' ⁴³ Tenem ainai na waheine ibwabwalenine tomowaone ahi'ahipudiyai. ⁴⁴ Ta tupwadi nuwanuwadi na Yesu hi'abi avivini, na nigele teya yaiya iya'abitowoi.

Yudeyaone yadi tauloinaone nigele Yesu hiyayemidiyei

⁴⁵ Eeta tau'alehao hiwuyo taupwaoi mwalamwala'idi yo Palisiwone aidiyai, na hipanivilaedi hiwalo, 'Hava wuwuna nigele amya'abi avivine?'

⁴⁶ Na tau'alehaone yadi babadaone aidiyai hiwawalone hiwalo, 'Tenem towahone yana walone inamwanamwa alili. Nigele teya hinage yaiya dova.'

⁴⁷ Ta Palisiwone hiwalo, 'Mwali nuwamiune ivai, awa?' ⁴⁸ Na amhanapui ebeha nigele teya yaiya tauloina nuwana Palisiwone alimayena Yesu ayayemidiyei. ⁴⁹ Na hesi tomowa maudoidi Yesu hiyemidiyei, wuwuna tomowaone nigele Mosese yana loinane ainai hiyanuwamasele, eeta Yaubada adi maiha yababana mata imohedi.'

⁵⁰ Ehebo hinage aidiyena tauloina yehanaede Nikodimo, iya mwalona boniyaiyena ilau ta Yesu baidana hi'aubabadane, ana geluwone aidiyai iwawalone, ⁵¹ iwalo, 'Ita yada loina tenem dova, ebeha havena taloiloina awa'awawa na hesi mugai towaho tapanivilaei na yana yababa hava abo ana loina tamohei'.

⁵² Na babadaone Nikodimo hiwalo yagai, hiwalo, 'Nuwana owa hinage gama Galiliyena awa? Na Buki Ve'ahihi uvahili ta uhanapui ebeha nigele hinage teya tauwalo mahalava Galiliyena iyalaoma.'

[⁵³ Eeta maudoidi bada hilo'uhagwali na hiwuyo yadi dalavai.

8

Ehebo waihiu hilobai ipwanoli

¹ Yesu Olive oyanane ainai ihae. ² Na malatomtomwai Yesu ilau gwaipileuyoma vada tapwalolo mwala'ina holanai na tomowa maudoidi himiya gwaigwaipileyei na iya hinage italumiyahiwa ta iveve'itadine. ³ Na loina ana tauve'itao yo hinage Palisiwo waihiu ehebo hilauvaiyama, wuwuna iya hilobai ipwanoli eeta waihiunane tomowa ahi'ahipudiyai hivetowolo, ⁴ na Yesu hiwalo auline, hiwalo, 'Tauve'ita, waihiu teina bada alobaiya'o ipwanoli. ⁵ Na ita yada loina Mosese ainaena ebe waihiu teina dova talobai, gaimaena tagohaye'i'iwahi ta imwalowoi. Na owa vedova yam nuwatuwu waihiu teina vehabana?' ⁶ Walo teina hi'a'ataine ebeha Yesu yana walo pwano hilobai na hive'ewai.

Eeta Yesu nigele teya yadi walone iyayemaiha na hesi imiyanobu na ipwagogo ta nimagiginaena namonamowai ilaulaulele, ⁷ na hibom bada howola hipanipanivilaei. Eeta Yesu itowolo ta iwalo aulidine iwalo, 'Ehe, ausala, ebe alimiyena nigele teya yaiya yana yababa, mata iya gaima utuwu

mugaiyei waihiune tenem ainai'.⁸ Eena hinage ipwagogo ta namonamowai ilaulauleleuyo.

⁹ Tenem ainai Yeisu yana walo hibenalei ta yadi pwanoliwo hinuwatuwuidi eeta ehebo ehebo ilaulau. Hiya Tautaubadao hilau mugai na maudoidi tuluhadiyena ta hitau bwau hitutupwane Yeisu na waihiuwa ibom itowotowolo. ¹⁰ Yeisu itowolo ta waihiuwa iwalo auli, iwalo, 'Towatowahowa havaidova hilao'o? Nigele teya iyatupwa ta iyave'ewaigo?'

¹¹ Na waihiuwa iwalo, 'Taubada, nigele teya yaiya'.

Eena Yeisu iwalo, 'Ehe, yau hinage mata nigele yayave'ewaigo. Ausala, ulau, na hesi havena upwanopwanoliuyo.']

Yeisu iya tomowa yadi masele

¹² Yeisu aidiyai iwalo, 'Yau tomowa yadi masele, na ebe yaiya iya imulitaegau maselegu yawahina ainai ihinali, na mata nigele hinage guguyou ainai iyaulau'.

¹³ Na Palisiwone Yeisu hiwalo auli hiwalo, 'Owa ubom vehabam uwalowalo, ainaena nigele ayayemidiyego'.

¹⁴ Na Yeisu hinage iwalo, 'Moiha yabom vehabagu ya'au'aubabada na hesi hava dova yagu walomahalava, neta walo moiha, wuwuna tupwanane ainaena yalalaomane yo hinage mulitai abo ainai yawuyo yahapanuiya'o. Na hesi omiu tupwanane ainaena yalalaomane na hinage howola mata ainai yalau gwaipile nigele amyahanapui. ¹⁵ Na omiu yami ve'ewa, taumiya bale'u yadi nuwatuwuwena amve'ewe'ewaigau na yau nigele teya yaiya yayave'ewe'ewai. ¹⁶ Ebe tomowa yave'ewaidi, teina lolina dumwadumwaluna, wuwuna lolina teina nigele yau yagu lolina na hesi Tamagu iya'ivetamalegaumane baidagu yama lolina. ¹⁷ Na hinage yada lolinaone leleledi ainai hiwalo mahalava ebeha tauwalo mahalava hitau bwau yadi walo ehe'ehebona, neta walomahalava moiha. ¹⁸ Neta dova yau vehabagu yawalowalo na hinage Tamagu iya ivetamalegauma vehabagu iwawalo mahalavamane.'

¹⁹ Eena hipanivilaei, hiwalo, 'Haidova tamamne?'

Na Yeisu iwalo, 'Nigele amyahanapuigau ainaena Tamagu hinage nigele amyahanapui. Na omiu ebe amhanapuigau neta Tamagu amhanapui.'

²⁰ Yeisu yana ve'itao teina vada tapwalolo mwala'ina holanai ive'ive'itadi neta velau dedewaganane vahalinai na tenem ainai nigele teya yaiya Yeisu iya'abi avivini wuwuna yana hauga nigele iyalobai.

Tupwanane ainai yalalau omiu mata nigele ainai amyalaowa

²¹ Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Mata yalauvehulugomiu na omiu ambeha ahayaigau ta mayami mumuga yababa ammalowoi. Wuwuna tupwanane ainai yalalau omiu nigele howahowamiu amyalaowa.'

²² Eena Yudeyaone hibom aidiyai hiwalo, 'Yana walone hola ambenalei haugana iwalo, "Tupwanane ainai yalalau omiu nigele howahowamiu na ainai amlaowa". Yana walo teina ana nuwamasele ebeha ibom i'oiye mwalowoiuyo, awa?'

²³ Na Yeisu iwalo aulidi iwalo, 'Omiu duyaena amlalaomane na yau ewaena yalalaomane. Ana nuwamasele ebeha omiu bale'uwenana na yau hesi nigele bale'uwenana yayalaoma. ²⁴ Eena yawalo auligomiu ebeha mumuga yababadi aidiyena mata ammalowoi ebe nigele amyayemidiyegau, neta ainaena yawalo alimiyai ebeha ammalowoi mayami mumuga yababa.'

²⁵ Eena hipanivilaei, 'Yaiya owa?'

Na hinage iwalo aulidi, iwalo, 'Teina dova mwalona yawalo mahalava alimiyai'. ²⁶ Ginauli bagigilidi vebabamiu howahowana na yave'ewaigomiu, na hesi mata nigele wuwuna iya ivetamalegaune yana mumuga dumwaluna, eeta hava dova ainaena yababenalediwa teina vebabadi tumiya bale'u alimiyai yawalo mahalavaedi.'

²⁷ Na yana walo Tamana vebabana nigele hiyanuwamasele. ²⁸ Ta Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Howola mata yau Tomowa Moihagu am'abihinigau abo neta ainai amhanapuigau yaiya yau, ta amhanapui ebeha yau nigele yagu nuwatuwuwena yayapaihowa na hesi hava dova Tamagu ive'itagaune aidiyena ya'au'aubabadaedine. ²⁹ Na tauvetamalegaune nigele iyaulau-gabaigau na hesi baidagu apaipaihowa ta hauga maudoina yagu paihowa ainaena ya'abi'abiye yaliyaya.' ³⁰ Tenem ainai tomowa maudoidi Yeisu yana walo hibenaledi na ainai hiyemidi moiha.

Abelham yana huhuwo

³¹ Yudeyaowa Yeisu hiyemidiyeiwa iwalo aulidi, iwalo, 'Ebe yagu ve'ita ammulitaedi omiu agu taumulitao moiha. ³² Na ainaena hanapu moiha amlobai, na hanapunane ainaena livahi amlobai.'

³³ Na hibom Yeisu hiwalo auli hiwalo, 'Ai Abelham yana huhu, ainaena nigele teya yaiya yana lolina ainaena iyatau'auhigai. Na hava yam walo ana nuwamasele haugana uwalo, "Livahi amlobai"?'

³⁴ Yeisu iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai ebe yayiyadiwo mumugadi yababana, hibom yababanane ipaipaidi, yo yababa yana tupwa ainai himiyamiya. ³⁵ Wuwuna yana taupaihowa mohili mamaihana nigele yana huhuwone aidiyai iyamiya vateyai, na hesi towaho natuna huhu holanai imiya vateyai. ³⁶ Omiu hinage dova ebe Yaubada Natunane ilivahigomiu, mata teina ta'i ilivahigomiu moiha. ³⁷ Yahanapuigomiu'o ebeha omiu Abelham yana huhuwo, na hesi amtowotowoi ebeha am'oiye mwalowoigau, wuwuna nigele yagu ve'ita atemiyai amyamwauwidi. ³⁸ Yau hava dova Tamagu ive'itagaune teina alimiyai yawalowalowedine, na omiu hesi hava dova tamamiu ainaena ambebenalediwa hinage ampaipaihowadine.'

³⁹ Ta Yeisu yana walo hiyemaiha hiwalo, 'Ai tubumai Abelham'.

Na hinage Yeisu iwalo, 'Ebe omiu Abelham tubunao moiha, mumuganane ammulitaedi. ⁴⁰ Na hesi omiu yami nuwatuwu vagadi ainaena ebeha amtowotowoi ta am'oiye mwalowoigau, yau Yaubada yana walo moihadi adi tauwalo mahalava. Na am'ita Abelham mumugana nigele teya tenem dova. ⁴¹ Omiu tamamiu yana paihowa ammulimulitaedi.'

Na hibom hinage hiwalo, 'Aee, ai nigele tama budabuda. Ai tamamai ehebo bada, Yaubada.'

⁴² Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Ebe Yaubada ibom tamamiu moiha amvelauwegau wuwuna yau Yaubada ivetamalegauma ta tupwa teina ainai yalalaomane, yau nigele yabom yagu nuwatuwuwena yayalaoma na hesi iya ivevetamalegaumane yana nuwatuwu ainaena. ⁴³ Hava wuwuna yagu walo alimiyai nigele hiyamasele? Yahanapuiya'o wuwuna nigele yagu walomahalava amyabenale ili'ilimani. ⁴⁴ Yahanapuigomiu omiu Tomodulele natunao, ainaena nuwanuwamiu na tamamiu yana nuwatuwu ampaihowaidi. Wuwuna hauga yana abavetuwuni ilau ana higa wau ibom tau'oiye mwalowoi na nigele teya amwaha dumwaluna ainai iyamiyamiya. Hauga maudoina oyamaena i'au'aubabada ta iya yana amwaha moihana eeta iya tau'oyamao tamadi. ⁴⁵ Na yau hesi walo moiha alimiyai yawalowalo mahalavaedi, na nigele amyemidiyegau. ⁴⁶ Vedova,

howahowamiu alimiyena ehebo yaiya mumugagu yababadi iwalo mahalavaedi? Nuwana nigele howahowamiu awa? Na ebe walo moihaena ya'au'aubabada alimiyai, hava vehabana nigele amyayemidiyegaune? ⁴⁷ Wuwuna ebe yaiya iya Yaubada ainaena ilaoma, iya Yaubada yana walo ana taubenali ili'ilimani. Na omiu nuwana nigele Yaubada ainaena amyalaoma, neta wuwuna nigele Yaubada yana walowone amyabenale-dine.'

⁴⁸ Tenem ainai Yudeyao yadi tautaubadaone Yeisu ainai hiwalo, 'Yama walo mugai ainona moiha bada imahalava'o, wuwuna awalo, owa ehebo tomowa Sameliya, na vi'avi'a alimwai imiyamiya'.

⁴⁹ Na Yeisu tautaubadaone iwalo aulidi iwalo, 'Yau yabom nigele teya vi'avi'a aliguwai, wuwuna Tamagu yave'ahihiyei moiha, na omiu hesi nigele amyave'ahihiyegau. ⁵⁰ Yau nigele yabom yehagu yaya'abi'abihini, na hesi ehebo Tauloina iya yehagu ana tau'abihini iya i'awa moihaegau. ⁵¹ Yawalo moiha alimiyai ebe yaiya yagu walo imulitaedi moiha iya mata nigele iyamwalowoi.'

⁵² Ta Yudeyaone Yeisu hiwalo auli, hiwalo, 'Ahanapuigo'o moiha ebeha vi'avi'a alimwai imiyamiya, wuwuna Abelaham ahanapuiya'o ebeha iya bada imwalowoi'o, na hinage tauwalo mahalava ahanapuidi ebeha bada himwalowoi'o, na uwalo ebe yaiya yam walo imulitaedi moiha mata nigele iyamwalowoi. ⁵³ Yaiya towaho yede owa? Tubumai Abelaham bada imwalowoi'o, ainaena havena utowotowoi ta ebeha umwala'i gabaedi. Na hinage tauwalo mahalavao bada himwalowoi'o, na yam nuwatuwu ebeha umwala'i gabaedi awa?'

⁵⁴ Eeta Yeisu aidiyai iwalo, 'Ebe yau yabom yawalo vetuvehaegau, agu walovetuvehaene neta ginauli awa'awawa, na Tamagu iya iwalowalo vetuvehaegaune, iya amwalo ebeha yami Yaubada. ⁵⁵ Omiu nigele Yaubada amyahanapui, na hesi yau yahanapuiya'o, ebe yawalo, "Nigele, yayahana-pui", mata ya'oyama, dova omiu yami oyamaone. Na hesi yahanapuiya'o ta yana walo ya'awa abiyei. ⁵⁶ Na tubumiune Abelaham yana yaliyayane ebeha yagu hauga i'ita ta bada i'itaya'o ainaena iyaliyaya mwala'ina.'

⁵⁷ Na Yudeyaone ainai hiwalo, 'Owa howola nigele ambolimai ⁵⁰ uyalobai, na uwalo ebeha Abelaham u'itaya'o'.

⁵⁸ Na Yeisu iwalo aulidi iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai, ebeha mulitai abo Abelaham itubui na yau bada yamiyamiya'. ⁵⁹ Eeta Yudeyaone gaima hivaidi ebeha hi'oiye mwalowoi, na Yeisu aidiyena i'aidawanedi na vada tapwaloloyena imamahalavane.

9

Yeisu ehebo mehena gibugibuna i'abiye namwanamwa

¹ Teya hauga ainai Yeisu ilaulau amwahai na towaho ehebo ilobai mamehegibugibuna na hilalabahine. ² Na ana taumulitaone hi'ita ta Yeisu hipanivilaei, hiwalo, 'Tauve'ita, yaiya yana yababa ainaena towaho teina mamehegibugibuna na hilalabahine, iya yana yababa bo tamana na hinana yadi yababa?'

³ Eeta Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Nigele iya yana yababayena, nuwana tamana na hinana, na hesi mamehegibugibuna hilabahi ta ainaena Yaubada yana paihowa wahiwhiyalana tomowa maudoidi hi'ita towahone ainai. ⁴ Iya ivetamalegauma yana paihowa tapaihowaidi ahubenaena wuwuna ebe masigili ilaoma nigele teya yaiya howahowana na ipaihowa.

⁵ Eena yau hauganane bale'uwai yamiyamiya, yau bale'u ana masele.'

⁶ Walo teina iwalowedi i'ovi na bale'u ihowai na tobatoba ipapaihowaine, eena tobatobane ivai ta towahonane mehenane i'a'abidine, ⁷ na iwalo auli iwalo, 'Ulau ta Sailowam bwahinane ainai mehemne uuwa'. (Sailowam ana bui Vetamale.) Eeta ilau ta ihuhugune, na mehenane i'itanedine, ta ilau gwaipileuyone.

⁸ Na towahonane ana geluwo hi'ita na hiwalo, 'Teina nuwana iya tau'awa'awanoiwa?'

⁹ Na tupwadi hiwalo, 'Iya ainaede ta'i'.

Na tupwadi hiwalo, 'Nigele, teya towaho. Na hesi ana oleya bada dova'.

Na towahonane iwalo, 'Yau ainaede'.

¹⁰ Eeta hiwalo, 'Vedova yede ta mehemwone u'i'itanedine?'

¹¹ Na iwalo aulidi iwalo, 'Ehebo towaho yehanaede Yeisu, tobatoba ipaihowai na mehegu i'abidi, na aliguwai iwalo, "Ulau Sailowam bwahinane ainai mehem uuwa". Ainaena yalau ta mehegune yauwadi ta ya'i'itanedine.'

¹² Eena hipanivilaei, hiwalo, 'Haidova ainaede?'

Na towahonane iwalo, 'Nigele yayanapai'.

Palisiwone nuwanuwadi ginauli teina hihanapai

¹³⁻¹⁴ Yeisu ahubena tapwalolo ainai towahonane mehena tobatobaena i'a'abiye namwanamwadine, neta wuwuna towahonane hilauvaiyama Palisiwone aidiyai. ¹⁵ Na Palisiwone taumehegibugibuwa hipanivilauyowei, hiwalo, 'Vedova ta mehemne u'i'itanedine?'

Eena iwalo aulidi iwalo, 'Yeisu tobatoba ipaihowaidi ta meheguwai i'abi'abiyedi na we'aha ainaena yauuwane, ta meheguwone ya'i'itanedine'.

¹⁶ Na tupwadi Palisiwone hiwalo, 'Iya taupaihowainane nigele Yaubada ainaena, wuwuna ahubena tapwalolo yana loina nigele iyamulitaei'.

Na tupwadi hinage hiwalo, 'Vedova ta tauyababa ve'ive'ilala wahi-wahiyalana teina dova ipapaihowaidine? Nuwana nigele howahowana awa?' Tenem ainai wahei imahalava aidiyai.

¹⁷ Na hinage Palisiwone mehegibuginane hipanivilauyowei hiwalo, 'Na owa vedova yam nuwatuwu iya mehemne i'abiye maseledine vehabana?'

Na iwalo, 'Iya tauwalo mahalava ehebo'.

¹⁸ Na Yudeya babadaone nigele hiyayemidi ebeha towahonane mamehegibugibuna itutubuine na teina ta'i mehena i'itanedine. Eeta tamanawa yo hinanawa hiyogaedima, ¹⁹ ta hipanivilaedi hiwalo, 'Ebeha heda teina mehegibugibuna amlalabahine? Na vedova yede ta mehenaone i'itanedine?'

²⁰ Eena towahonane tamanawa yo hinawa Palisiwone aidiyai hiwalo, 'Ahanapuiya'o iya moiha natumai na hinage mehegibugibuna alalabahine, ²¹ na hesi nigele ayahanapai vedova ta mehenane i'itanedine, na hinage yaiya i'abiye namwanamwadine nigele ayahanapai. Ta hola ampanivilaei na ibom vehabana i'aubabada, wuwuna bada imwala'i'o.' ²² Tamana yo hinana walo teina hi'ataidi wuwuna yadi tautaubadaone aidiyai himeheuhi. Wuwuna tautaubadaone yadi loina himwauwidi ta ebe yaiya Yeisu i'awa Besinanaei iya vada tapwalolowena hisosomanaei. ²³ Teina wuwuna towahonane tamana yo hinana hiwalo, 'Ibom ampanivilaei wau bada imwala'i'o'.

²⁴ Eeta taumehegibugibuwa hiyogaeyowei na hiwalo auli hiwalo, 'Havena Yeisu uno'ono'owei na Yaubada uno'owei wuwuna iya ililivahigone na neta towahone ahanapuiya'o iya towaho yababana.'

²⁵ Na iwalo, 'Nigele yayahanapui nuwana iya tauyababa bo nigele. Na neta bada yahahanapui ebeha meheguwone higibu na i'abiye namwanamwadine.'

²⁶ Na ainai hiwalo, 'Hava ipapaihowaine ta mehemwone u'i'itanedine?'

²⁷ Na iwalo, 'Bada yawalo auligomiu'o na nigele alinagu amyabenalei. Hava wuwuna nuwanuwamiu ebeha ambenaliuyoi, nuwana omiu ana taumulitao awa?'

²⁸ Tenem ainai hinahinabodai na hiwalo, 'Owa bada ana taumulitaede na ai Mosese ana taumulitao, ²⁹ wuwuna bada ahanapuiya'o ebeha Yaubada i'au'aubabada Mosese ainai, na towahone Yeisu nigele ayahanapui havaena ilaolaomane'.

³⁰ Na towahowa aidiyai iwalo, 'Teina ginauli palipalina wuwuna towahonane mehegu i'abiye namwanamwadi na nigele amyahanapui ebeha havaena ilaolaomane. ³¹ Na bada tahanapuiya'o Yaubada nigele tauyababa alinadi iyamulimulitaedi, na hesi ebe yaiya Yaubada ive'ahihiyei yo yana nuwatuwu ipaihowaidi, mata Yaubada towahonane alinana imulitaei.

³² Na bada tahanapuiya'o mugai ta wau nigele teya yaiya tayabenalei ebeha taumehegibugibu iya'abiye namwanamwadi. ³³ Ebe towaho teina nigele Yaubada ainaena, mata nigele howahowana ve'ive'ilala teina dova ipapaihowaidi.'

³⁴ Ta Palisiwone taumehegibugibune hiwawalo auline hiwalo, 'Owa tauyababa yam hauga heda ainaena ta wau. Ta ebeha uve'itagai yaiya owa?' Eeta vada tapwalolowena hiheusili ta i'aitulu gabaedine.

³⁵ Na Yeisu towahowa wasana ibenalei ebeha vada tapwalolowena hiheusiliya'o, ta ibehaei na haugana ilobai iwalo auli iwalo, 'Yaubada yana Besinana towahona uyemidiyei awa?'

³⁶ Na towahowa iwalo, 'Taubada, yaiya iya ta ainai yayemidi?'

³⁷ Na Yeisu iwalo, 'Towahonane teina ta'i uvinuvinunuine na baidam am'au'aubabadane'.

³⁸ Ta towahowa iwalo, 'Bada yayemidiyego'o, na italumiyahiwa ta ainai ipwapwagogone.

³⁹ Na Yeisu iwalo, 'Yau bale'uwai bada yalaoma'o ta yaloinaegomiu, ta ebe yayyadiwo mamehegibugibudi mata hi'itanedi, na yayyadiwo mehedi hi'ita'itanedi mata higibu'.

⁴⁰ Ta Palisiwone Yeisu yana walo hibenedi na hiwalo, 'Vedova, ebeha ai hinage mehegibugibumai, awa?'

⁴¹ Na Yeisu iwalo aulidi iwalo, 'Ebe omiu mamehegibugibumiu mata nigele mumuga yababadi alimiyai hiyamiyamiya, na omiu amwalo, ai mehemai a'itanedi'o, ainaena mata yami mumuga yababadi himiya vateyai'.

10

Sipi adi abwalu walo vegevegedina

¹ Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai ebe yaiya sipi adi abwalu amwahanaena nigele iyaluwu na vali tupwaena imwalaedi'wa, iya neta tau'aivavali na taulauwunu. ² Na ebe yaiya sipi yadi amwahaena iluwu iya adi tau'ita avivini moiha, ³ wuwuna yadi amwahane ana tau'ita avivini amwahane mata iho'e ta sipi ana tau'ita avivinine iluwu na yana sipiwone yehadiyena iyogaedi ta alinana hibenedi na himulitaei ta himahalava maseleyai. ⁴ Maudoidi himahalava na adi tau'ita avivinine imugai na himulitaei wuwuna alinana hihanapuiya'o na himanahamwei. ⁵ Na sipiwone nigele howahowana na vali towaho himulitaei, na hesi

mata ainaena hidena, wuwuna alinanane nigele hiyahanapui na hinage nigele hiyamanahamwei.’⁶ Walo vegevegedi teina Yeisu iwalo mahalavaei aidiyai, na ginaulinane vehabana iwalo aulidi nigele iyamasele hibom aidiyai.

Yeisu iya tau'ita avivini sipi namwanamwana

⁷ Yeisu hinage iwalo aulidi iwalo, ‘Yawalo moiha alimiyai, yau sipi yadi awa'eda. ⁸ Na mugamugaidi tau'ita aviviniwone hilaoma, hiya tau'aivavali na taulauwunu eeta sipiwone nigele alinadi hiyabenaledi. ⁹ Yau hesi sipiwone yadi awa'eda na ebe yaiya iya aliguwena iluwuma iya mata namwanamwa ilobai, wuwuna hauga bagibagilina hiluwuluwu yo himahamahalava na awahi namwanamwana hilobalobaidi, ¹⁰ na tau'aivavali yadi paihowa neta hilaoma hi'aivavali yo hi'oiye mwalowoidi yo hinage hi'abiye yababadi, na yau yalaoma tomowa yawahidi namwanamwana mwaumwauna aliguwena ilobai.

¹¹ ‘Na hinage aidiyai iwalo, ‘Yau sipi adi tau'ita avivini namwanamwana wuwuna yawahigu yatalamwei ta yagu sipiwone vehabadi yamwalowoi. ¹² Na ebe yaiya nigele yana sipiwo na maiha vehabana i'ita'ita avivini, na ebe edewa manimaninina i'ita ilaolaoma sipiwone ilauvehuludi na idena. Na edewanane sipi tupwadi i'oiye mwalowoidi, yo meheuhiyena sipi maudoidi hitaubudebudeyanaedi. ¹³ Towahonane yana dena wuwuna wau maiha vehabana ipaipaihowa, na sipiwone iya nigele ainaena, eeta vehabadi nigele iyanuwanuwatuwu.

¹⁴ ‘Yau sipi adi tau'ita avivini namwanamwana, wuwuna yagu sipiwone yahanapuidi na hiya hinage hihanapuigau. ¹⁵ Dova hinage Tamagu ihanapuigau na yau yahanapuiya'o. Ta yau yawahigu bada yatalamwena'o ta yagu sipiwone vehabadi yamwalowoi. ¹⁶ Tupwadi yagu sipiwone himiyamiya, neta hiya teina ta'i nigele yagu abwaluwai hiyamiyamiya, hiya sipiwone aliguwai yalauvaidima ta ebe alinagu hibenalei na hilaoma aliguwai, na ma'adi geluwo hiyeboda ehebo, na ebe adi tau'ita avivini ehebo ta'i. ¹⁷ Tamagu ivelauwegau moiha wuwuna yawahigu yatalamwei ta ebe yamwalowoi, na mulitai yawahigu yalobuyoi. ¹⁸ Nigele mata yaiya iyaloineagau ta yamwalowoi. Yau ta'i yatalamwegau ta yamwalowoi, eena howahowagu yawahigu yavaiyoi. Wuwuna teina dova Tamagu yana nuwatuwu na hinage yana lolina aliguwai.’

¹⁹ Yeisu yana walo teina vehabadi Yudeyaone hibom aidiyai hiveta'eta'e mwala'ina, ta wahe aidiyai imahalava. ²⁰ Na tomowa bagibagilidi hiwalo, ‘Iya vi'avi'a ainai imiyamiya ainaena i'abiye buwane. Havena yana walo ambenabenaledi.’

²¹ Na tupwadi hiwalo, ‘Teina nigele dova vi'avi'a yana walo, wuwuna vi'avi'a nigele howahowana towaho mehegibugibuna mehena i'abiye maseledi!’

Yudeyaone Yeisu hita'wata'wataei

²² Bolibolimai haugana ainai na Yelusalem vada tapwalolo mwala'ina abiyemaselena hipaihowai. ²³ Eena Yeisu vada tapwalolo holanai ilowolowouhi, ehebo biliutuhi ainai neta tauwasawasa Solomoni yana biliutuhi. ²⁴ Tenem ainai Yudeyaone Yeisu hitowolo gwaigwaipileyei na hiwalo auline, ‘Owa hauga maudoina nuwamai u'oi'oiye pwanopwano na aiteya hauga ainai abo alimiyai uwalo mahalava moiha ebeha owa Besinana towahona?’

²⁵ Na Yeisu aidiyai iwalo, ‘Bada alimiyai yawalo mahalava'o na hesi nigele amyayemidiyegau. Na hinage paihowadine Tamagu yehanaena

yapapaihowaidine aidiyena bada hive'itagau'o, ²⁶ na bada ta'i nigele amyayemidiyegau, wuwuna omiu nigele yagu sipiwo. ²⁷ Na yau yagu sipiwone alinagu hibenabenalei, na hiya hinage yahanapuidi'o ta ainaena himulimulitaegau. ²⁸ Na yawahi miyamiya ateyaina yamohedi ta nigele mata hiyamwalowoi, eeta nigele mata yayi nimaguwena iya'waya'wayaidi. ²⁹ Hiya sipiwone Tamagu imohegau, ainaena nigele teya howahowana na Tamagu nimanaena i'wayai, wuwuna iya ginauli maudoina imwala'i gabaedi. ³⁰ Yau na Tamagu ehebo ta'i.'

³¹ Eeta Yudeyaone hinage gaima hivaidi na ebeha Yeisu hitalai. ³² Na Yeisu i'itadi ta aidiyai iwalo, 'Paihowa bagibagilidi na namwanamwadi Tamagu ainaena bada yapaihowaidi'o alimiyai, na vedova ta am'awa yabayababaegaune, ta ebeha gaimaena amtalaigau'.

³³ Na Yudeyaone Yeisu yana walowa hiyamaiha, hiwalo, 'Nigele ebeha yam paihowa namwanamwadi vehabadi atalaigo, na hesi yam walo yayiai vehabadi atalaigo, wuwuna owa towaho mohili na uwalo ebeha owa Yaubada'.

³⁴ Na Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Loina lelelelena yami Buki Ve'ahihi holanai iwalo, "Bada yawalo'o Ebeha omiu yaubadao". ³⁵ Na tahanapuiya'o ebeha yana walomahalava maudoina nigele oyama, na Buki Ve'ahihi tenemdova yana walomahalava ebeha hiya Yaubada yana walo imohedi'o i'awa yaubadaedi. ³⁶ Eeta hava wuwuna haugana yawalo, ebeha yau Yaubada Natuna, na yagu walone vehabana amnuwatuwu ebeha walo awawa. Na yau ihanapuigau ta ivetamalegauma bale'uwai yalaoma na yana paihowa yapaihowaidi. ³⁷ Eeta am nuwatuwui ebe yau Tamagu yana paihowa nigele yayapaihowaidi havena amyemiyemidiyegau. ³⁸ Na hesi ebe amnuwatuwui paihowadine yapaipaihowaidi na nigele amyayemidiyegau, bada yede paihowadiyaone amyemidiyedi na tenem ainaena hi'abiye gwaipilegomiu na amhanapuigau ebeha yau Tamagu aliguwai imiyamiya na yau hinage ainai yamiyamiya.' ³⁹ Tenem ainai Yudeyaone hitowoi na ebeha hi'abi avivini ta nigele howahowadi, eeta Yeisu ilalaugabaidine.

⁴⁰ Ilau Yolidani bwahi igeyo'awauyoi, neta Yoni yana aba'abiye bapitaiso mugai tupwanane ainai na tenemai imimiyane, ⁴¹ na tenem ainai tomowa bagibagilidi ainai hilaoma na hibom hiwalo, 'Yoni nigele teya paihowa wahiwahiyalana iyapaihowaidi, na hesi Yoni yana walomahalava towaho teina vehabana moihana imahalava'o'. ⁴² Eeta tupwanane ainai tomowa bagibagilidi Yeisu hiyemidiyei.

11

Lasalo mwalowoiyena itowolouyo

¹ Ehebo towaho lovalovalana yehanaede Lasalo. Lasalo iya Betani towahona na hinage nuhunao bwau, neta Meli na Malida baidana himiyamiya. ² Na Melinane iya howola mata Yeisu aena iyewoloidi yo vahunaena iba'ilidi. ³ Na haugana nuhudine Lasalo ilovala, na nuhunaone wasa hivetamalei Yeisu ainai hiwalo, 'Bada, am geluwo Lasalo ilovala'.

⁴ Ta Yeisu wasane ibenalei na iwalo, 'Lovala teina ainona ebeha Lasalo mata nigele yana hauga mwalowoi na hesi Yaubada yana wahiatala tomowa maudoidi hi'ita na Yaubada hiwalo vetuvehaeyei na hinage Natuna hiwalo vetuvehaeyegau'. ⁵ Na Yeisu Malida yo tahinane na hinage nuhudine Lasalo ivelauwedi mwala'ina. ⁶ Ta hauganane wasa ibenalei ebeha Lasalo ilovala, eeta tupwanane ainai ahubena bwau imimiyauyone.

⁷ Ahubena bwau hi'ovi na ana taumulitao aidiyai iwalo, 'Teina ta'i tawuyo Yudeya'.

⁸ Na ana taumulitaone Yeisu ainai hiwalo, 'Bada, havena talaulau tupwanane ainai, wuwuna Yudeyaone howola ta'i nuwanuwadi ebeha gaimaena hitalaigo'.

⁹ Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Ahubena maudoina ainai neta malatomtomwena ana higa ilavilavi, na ebe yaiya ahubenaena ilau mata nigele iyalautupatupa wuwuna bale'u ana masele imiyamiya, ¹⁰ na hesi ebe masigili ainai ilau neta mata ibe'u, wuwuna nigele masele ainai iyamiyamiya.'

¹¹ Yana nuwatuwu teina iwalowedi i'ovi na iwalouyo iwalo, 'Ada gelune Lasalo bada i'eno i'iwahi'o ainaena talau na yavanoi'.

¹² Na ana taumulitaone hiwalo, 'Bada, unuwatuwui ebeha i'eno i'iwahi neta mata inamwanamwa'. ¹³ Na Yeisu yana walo ainona ebeha Lasalo bada imwalowoi'o, na hesi ana taumulitaone yadi nuwatuwu ebeha moiha i'eno i'iwahi'o vehabana iwalowalone.

¹⁴ Eeta Yeisu aidiyai iwalo mahalava moiha, iwalo, 'Lasalo bada imwalowoi'o, ¹⁵ na yayaliyaya wuwuna yana mwalowoine nigele ainai yayamiyamiya na ainaena yagu paihowa am'ita na amyemidiyegau. Inamwanamwa bada talau na ta'ita.'

¹⁶ Na Tomasi iya yehana himwauwi patubwau, i'apuhini na ana geluwo aidiyai iwalo, 'Badagi yada tauve'ita baidada talau na ebe imwalowoi ita hinage tamwalowoi'.

¹⁷ Haugana Yeisu ilaoma Betani vahalinai wasa ibenalei ebeha ahubena vehopali i'ovi'o aidiyai Lasalo himwauwiya'o magariyai. ¹⁸ Betani na Yelusalem nigele amwaha daodao, ¹⁹ eeta Yudeyaone bagibagilidi mayadi atemuyamuya hilaoma ebeha Malida na Meli nuwadi tupwana hi'abiye namwanuwadi nuhudine vehabana. ²⁰ Na Malida wasa ibenalei ebeha Yeisu ilalaoma, eeta imahalava Yeisu habi lawenama, na tahinane Meli vadai imiyamiya.

²¹ Malida Yeisu ilobai na ainai iwalo, 'Bada, ebe owa mwalona teinai umiyamiya, nigele mata nuhugune iyamwalowoi. ²² Na yahanapuiya'o ebeha hauga teina ebe hava vehabana Yaubada ainai u'awanoi mata imohego ta'i.'

²³ Eeta Yeisu Malida ainai iwalo, 'Nuhumne mwalowoiyena mata itowolouyo'.

²⁴ Na waihiune iwalo, 'Ehe, yahanapuiya'o ebeha mulitai hauga yana aba'ovi ainai mwalowoiyena abo itowolouyo'.

²⁵ Na Yeisu iwalo, 'Yau towolouyo wuwuna yo hinage yawahi moiha. Ainaena ebe yaiya iyemidiyegau, na haugana imwalowoi mata yawahi miyamiya vateyaina ilobai. ²⁶ Na ebe yayiadiwo hiya mayawahidi hiyemidiyegau mata nigele hiyamwalowoi. Na owa vedova? Yagu walo teina vehabana uyemidiyegau bo nigele?'

²⁷ Na Malida iwalo, 'Bada, yayemidiyego ebeha owa Besibesinanam, Yaubada Natuna bale'uwai ulaoma'.

²⁸ Malida yana walo tuluhana ilau gwaipile vadai na tahina Meli ainai iwalo dawani, iwalo, 'Tauve'itawa bada ilaoma'o na ipanipanivilaego'.

²⁹ Haugana Meli ibenalei, itowolo mwayamwayau ta imamahalavane habi itana. ³⁰ Na Yeisu howola nigele iyalaoma dalavai, na hesi tupwanane ainai Malida ilolobaiwa imiyamiya. ³¹ Na Yudeyaone hiya Meli baidanao vadai hidoudou, Meli yana lau hi'ita na yadi nuwatuwu ebeha ilalau magariyai habi dou, ta tuluhanaena hilalaune.

³² Meli tupwanane ainai imahalava ta Yeisu i'ita, na mehenai ipwagogo aitulu na ainai iwalo, 'Bada, ebe owa teinai umiyamiya mata nigele nuhugune iyamwalowoi'.

³³ Na tenem ainai Yeisu Meli yana dou i'ita na hinage Yudeyaone hiya baidanao hilaoma yadi dou hinage i'tadi na atena imuya, na nuwana iyababa mwala'ina. ³⁴ Na aidiyai ipanivila iwalo, 'Havaidova ainai ana magaine?'

Na hiwalo, 'Bada, ulaoma ta ave'itago'.

³⁵ Na Yeisu hinage idou.

³⁶ Na Yudeyaone Yeisu yana dou hi'ita, eeta hiwalo, 'Moiha ana gelune ivelauwei mwala'ina'.

³⁷ Na tupwadi aidiyena hiwalo, 'Yeisu iya tauwahiyala, na howa-howana mehegibugibudi mehedi i'abiye maseledi awa? Na vedova ta nigele iyalaoma lavinai na ana gelune iyalaueyawahaine ta havena imwalomwalowoi.'

³⁸ Yeisu mayana nuwayababa na ihae magai ainai, na magaine bada du-luva ta ana awa'edane gaima mwala'ina ainaena hive'eno'auhine. ³⁹ Eena Yeisu boda aidiyai iwalo, 'Gaimane amvaivehulu'.

Na Malida iya taumwalowoiwa nuhunane iwalo, 'Bada, bada ibova'o, wuwuna ahubena vehopali bada hi'ovi'o ainai himwamwauwine'.

⁴⁰ Na Yeisu Malida ainai iwalo, 'Wau yawalo mahalava alimwai ebeha ebe uyemidiyegau mata Yaubada yana wahiyala abo u'ita'.

⁴¹ Eeta gaimane hivaivehulu na Yeisu i'ita hae na i'awanoi, iwalo, 'Tamagu yawewedo mwala'ina, wuwuna hauga maudoina alinagu uben-abenedi. ⁴² Na teina ya'awa'awanoine tomowa teina vehabadi ta ebe yam wahiyala hi'ita na hiyemidi moiha ebeha owa uvetamalegaumane.'

⁴³ Eeta yana awanoi tuluhanai alinana mwala'ina iyoga iwalo, 'Lasalo, umahalavama!' ⁴⁴ Na taumwalowoiwa ma'ana huma imamahalamane, wuwuna nimana yo aena na hinage maninane ale'owena hihuma, eena boda iwalo aulidi, iwalo, 'Amlivahi vehulu na am'abigabaei ta ilau'.

Yudeyaone nuwanuwadi Yeisu hi'oiye mwalowoi

⁴⁵ Tenem ainai Yudeyaone Meli ana taubo'ewone Yeisu yana paihowa hi'ita, na bagibagilidi hiyemidiyei moiha, ⁴⁶ na hesi tupwadi nigele hiyayemidiyei, ta hilau gwaipile Palisiwone aidiyai hiwalo mahalava hava dowa hi'itaya'o Yeisu ipapaihowaine.

⁴⁷ Ta Palisiwone na taupwaoliwo mayadi babadao maudoidi himiya ahaidi na hiwalo, 'Towahone hava ainai mata tapaihowai? Wuwuna paihowa wahiwahiyaladi ipaipaihowaidi. ⁴⁸ Na ebe nigele hava ainai tayapaihowai mata tomowa maudoidi ainai hiyemidi na Lomaone yadi lolina imahalava ta yada vada tapwalolo na hinage yada boda maudoidi hi'abiye yababadi.'

⁴⁹ Na ehebo aidiyena yehanaede Kayapasi iya bolimai tenem ainai taupwaoli yadi taubada mwala'ina, ana geluwone iwalo aulidi iwalo, 'Omiu ta'i nuwapwanopwanomiu! ⁵⁰ Ainaena nigele amyanuwamasele ebeha ginauli namwanamwana alidai imahalava neta ehebo towaho imwalowoi tomowa maudoida vehabada. Na nigele ana ita namwanamwana ebe ita Yudeyaone yada boda hi'abiye yababa.'

⁵¹ Na Kayapasi walo teina i'a'ataidine nigele iya yana nuwatuwuwena, na hesi bolimai tenem ainai iya taupwaoli yadi taubada mwala'ina. Ainaena hauga tenem ainai iwalo mahalava howola abo Yeisu mata imwalowoi Yudeyaone bodadi vehabadi. ⁵² Na nigele ebeha Yudeyaone hiya vehabadi na hesi tupwa maudoidi aidiyai Yaubada yana tomowao ilaugogoidima

ta hiveboda ehebo. ⁵³ Ahubenanane tenem ainai tauloinaone yadi lolina himwau na ebeha Yesu hi'oiye mwalowoi.

⁵⁴ Tenem ainai Yesu nigele Yudeyaone mehediayi yalowlowouhi, eeta ilaugabaidi ta ilau nu'ula papalaini ehebo dalava yehanaede Ipileim ainai, na tenemai ma'ana taumulitao himiyamiya.

⁵⁵ Na hauganane ainai Yudeyaone yadi Buidi'wa guyauna ana hauga muhamuhana ta tomowa bagibagilidi yadi dalavaena hihae Yelusalem habi abiye maseledi abo mulitai Buidi'wa hipaihowai. ⁵⁶ Tenem ainai Yesu hibeheae, na yadi behane ainai vada tapwalolo vahalinai hitowotowolo na hibom aidiyai hiwalo auliyoidi hiwalo, 'Vedova yami nuwatuwu? Moiha towahonane nigele mata iyalaoma guyau teina ainai awa?' ⁵⁷ Taupwaoliwo yadi babadao na hinage Palisiwone tomowa aidiyai hiloina neta ebe teya tupwa ainai Yesu hilobai hiwalo mahalava mwayamwayau babadaone aidiyai ta Yesu hi'abi avivini.

12

Yesu ana yewoloi vehabana

¹ Ahubena 6 hiha'waha'wana na Buidi'wa guyauna hipaihowai, na Yesu ilau Betani Lasalo yana dalavai, iya mwalona mwalowoiyena Yesu i'abiye towolouyoine. ² Na nemai ai'ai hilauliga Yesu vehabana, na Malida ilauhuwa, ta Lasalo yo Yesu mayana bodao himiyagogoi ta hi'ai'ai. ³ Na Meli woloi dova oiwaga, ana maiha mwala'ina, ivai ta Yesu aenai ihihi-waine. Mulitai abo Meli ipwagogo ta vahunaena Yesu aena ibaba'ilidine. Na woloiwa panena mwala'ina ainaena vadane ilau'auhi.

⁴ Eena Yudasa Isakaliyota, ibom ehebo Yesu ana taumulita yo hinage iya mata mulitai Yesu i'alomagigiyei inuwanuwatuwu ta iwalo, ⁵ 'Hava vehabana ta woloine nigele iyagimwalaei ta ana maiha dova 300 kina iyavai ta tauwewelohe iyahaguidine?' ⁶ Yudasa yana walo nigele teina walo moiha ebeha tauwewelohe vehabadi, na hesi ibom vehabana, wuwuna iya tau'aivavali ehebo, na hinage Yesu mayana taumulitao yadi mane ana tau'ita avivini, na manenane ainaena i'ai'aivavali.

⁷ Eeta Yesu iwalolau Yudasa ainai iwalo, 'Badagi, havena waihiu teina u'ulu'ulumiyanei. Wuwuna hava teina aliguwai ipapaihowaine neta agu mwau magari vehabana. ⁸ Na tauwewelohe uwawalowedine hauga maudoina vahalmiwai mata himiyamiya, na yau hesi nigele hauga daodaona mata baidamiu tayamiyamiya.'

⁹ Ta Yudeya bodadi Yesu wasana hibenalei ebeha Betani ainai imiyamiya, ta dalavanane ainai hilalaune. Yadi lau wuwuna ebeha nuwanuwadi Yesu hi'ita, yo hinage Lasalo hi'ita, ibom mwalowoiyena Yesu yana walowena i'abiye towolone. ¹⁰⁻¹¹ Tenem ainai Lasalo hi'i'itane na Yudeya bagibagilidi yadi taumugaiwo yadi lolina hita'wata'wataedi na Yesu ibom hiyemidiyei, eeta taupwaoli mwalamwala'idi hiloina toyawa ta ebeha Lasalo hi'oiye mwalowoi.

Yesu yana luwu Yelusalem

¹² I'ahubena na boda mwala'ina hilaoma Buidi'wa guyauna ainai ta Yesu wasana hibenalei ebeha ilalaoma Yelusalem. ¹³ Eeta luwuluwu hivaidi ta himahalava habi lauvaina na hiwuiwui alinadi mwala'ina hiwalo: 'Hosana!

Ano'owego Bada!

Yaubada yehanaena ulaoma

uvetauloina mwala'ina Isileli alimaiyai.'

¹⁴ Na Yeisu lagulagu yehana ase ainai igelu ta ilaulau, dova mwalo Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava iwalo:

¹⁵ 'Saiyoni dalava didigana tomowamiu havena ammehemehuehi.

Teina hauga yami tauwasawasa bada iluluwuwa alimiyai, lagulagu ase yauyaubona ainai igelu.'

¹⁶ Hauganane tenem ainai ana taumulitao nigele walone vehabana hiyanuwamasele, na hesi Yeisu yana towolouyo wasawasana abo nuwadiyena ihae neta Buki Ve'ahihi hilelelelewa ainona imamahalavane.

¹⁷ Eena tupwadi mwalona mehediayi Yeisu Lasalo magaiyena iyogaei na mwalowoiyena itowolouyo, bada hilao'o adi geluwo aidiyai, ta wasanane hiwalo mahalavaei amwaha daodaowai. ¹⁸ Tenem ainai Yudeya bagibagilidi Yeisu yana paihowa wahiwhiyalana wasana hibenalei, Eeta hilaoma habi itana. ¹⁹ Eeta Palisiwone hibom aidiyai hiwalo, 'Am'ita, yada wahiuala bada i'ovi'o, wuwuna tomowa maudoidi Yeisu yana boda aidiyai hilaulau'.

Tupwadi Gilisi nuwanuwadi na Yeisu hi'ita

²⁰ Guyaune ainai tupwadi Gilisiwone ahi'ahipudiyai himiyamiya na hiya habi tapwalolo ta hihae Yelusalem Buidi'wane guyauna ainai. ²¹ Na taumiya Gilisi mayadi panivila hilau Pilipi ainai. Na Pilipi iya Bedesaida towahona, neta Galili tupwanai. Eeta hilau hipanivilai ebe Yeisu hi'ita.

²² Na Pilipi ilau ta Andulu ainai iwalo mahalava ta hitau bwau Yeisu ainai hilaoma ta taumiya Gilisi yadi nuwatuwu hiwawalo mahalavaeine.

²³ Ta Yeisu Gilisiwone yadi walo iyemaiha iwalo, 'Hauga bada imahalava'o na Tomowa Moihagu yagu wasawasa yalobai. ²⁴ Yawalo moiha alimiyai, ebe patu bale'u ainai ta'umai, mulitai bale'u holanai ipwaha, na holanaena mata i'ini yo i'aino namwanamwa yo mwala'idi. ²⁵ Omiu dova hinage patu ebe yawahimiu amnuwawidi mata amvetaudawanidi na ebe yawahimiu amtalamwedi, hauga ilalaoma ainai yawahi miyamiya vateyaina mata amlobai. ²⁶ Ainaena ebe yaiya nuwanuwana na aliguwai ivetaupaihowa, mugai imulitaeagu, yo hinage ebe yaiya vehabagu ivetau paihowa Tamagu i'awa namwanamwaei.'

Yeisu yana mwalowoi vehabana iwalo mahalava

²⁷ 'Hauga teina ainai nuwagu ivitai mwala'ina, ta vedova mata yagu awa'awanoine? Ta vitai teina ainai Tamagu ivaivehulugau. Nuwana havena tenem dova ya'awa'awanoi, wuwuna vitai teina iya vehabana yalalamane. ²⁸ Na hesi ya'awanoi na Tamagu ainai yawalo, 'Tamagu, yehala u'abihini!'.

Eena ehebo alina galewaena hibenalei, iwalo, 'Yehagu bada ya'abihiniya'o na mulitai abo ya'abihiniyoi'. ²⁹ Na bodaone tenem ainai hitowotowolo, alinane hibenalei ta hiwalo, 'Tutu idagudagugune'.

Tupwadi hiwalo, 'Nigele, tausagenawasa hesi ainai i'au'aubabadane'.

³⁰ Mulitai Yeisu aidiyai iwalo, 'Alinane ambebenaleine nigele yau vehabagu na hesi omiu vehabamiu. ³¹ Hauga teina bada imahalava'o yo tauyababa bale'uwai himiyamiya Yaubada iloinaedi, yo hinage bale'u teina ana tauloina Tomodulele mata igabaei aituluwei. ³² Na yau bale'uwena hi'abihinigau aiwa ainai, ta tomowa maudoidi yaniulidima aliguwai.'

³³ Eeta tenem dova Yeisu ive'itadi, vedova yana mwalowoi.

³⁴ Bodaone yana walo hibenalei ta hiyemaiha, hiwalo, 'Yama Buki Ve'ahihi iwalo mahalava ebeha Yaubada yana Besinana miyamiya vateyaina, na vedova ta uwalo mata Towahonane hi'abihini? Yaiya teina Towaho?'

³⁵ Yesu iwalo, 'Hauga ubwa'ubwana ainai masele alimiyai imiyamiya ta teina hauga maselene ainai amlau. Wuwuna ebe yaiya guguyou ainai ilau mata nigele amwaha iya'ita lobai. ³⁶ Teina haugane masele alimiyai imiyamiya, ta maselene amyemidiyei, omiu masele natunao.' Yesu yana walo teina i'ataidi na ilaugabaidi ta aidiyena i'a'aidawanine.

³⁷ Yesu bada ve'ive'ilala bahudi ive'itadi'o na bada ta'i nigele hiyayemidi.

³⁸ Ainaena dova tauwalo mahalava Aisaya mwalona Buki Ve'ahihi ainai iwawaloweiwa, iyemala moiha'o, haugana iwalo:

"Bada, wasanane awalo mahalavaena'o, na nigele teya yaiya iyayemidiyei? Yam wahiyala bada hi'itaya'o na nigele hiyayemidi."

³⁹ Na hibom nigele hiyayemidi wuwuna Aisaya hinage Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava, iwalo:

⁴⁰ 'Yaubada bada mehedi i'abiye gibudi'o,
yo hinage yadi nuwatuwu i'abi auhidi'o,
Eeta nigele howahowana ta mehediyeina hi'itadi,
na nigele howahowadi yadi nuwatuwu ainaena hanapu hivai,
na nigele howahowadi hi'ita gwaipilema aliguwai
ta ebe ya'abiye namwanamwadi.'

⁴¹ Aisaya walo i'ataidi wuwuna Besinana yana wasawasa i'ita mugaiyei'o, eeta vehabana iwalo mahalavaedi.

⁴² Tenem ainai Yudeyaone adi taumugaiwo tupwana bagibagilidi Yesu hiyemidiyei, na nigele hiyawalo mahalava, wuwuna Palisiwone himeheuhedi, mata dova vada tapwalolowena hivaivehuludi. ⁴³ Hiya nuwanuwadi hino'owedi ainaena Yaubada nigele nuwadi.

⁴⁴ Yesu boda aidiyai iwalo mahalava iwalo, 'Ebe yayiyadiwo omiu amyemidiyegau, agu tauvetamale hinage amyemidiyei. ⁴⁵ Na yayiyadiwo omiu am'itagau'o, agu tauvetamalene bada am'itaya'o. ⁴⁶ Yau maseleyede teina yalaoma bale'uwai ta ebe yayiyadiwo amyemidiyegau nigele hinage guguyou ainai amyamiyamiya.

⁴⁷ 'Na ebe yaiya alinagu ibenalei na nigele iyamulitaedi, nigele mata yababa vehabana yayalauvetalaei. Wuwuna yau yalaoma nigele habi lauvetala na hesi tomowa habi livahidi. ⁴⁸ Eeta ebe yaiya owa uta'wata'wataegau yo hinage yagu walo uta'wata'wataedi, hauga yana aba'ovi ainai loina ulobai, nigele aliguwena na hesi yagu walowo aidiyena mata ulobai. ⁴⁹ Wuwuna walowone nigele yagu nuwatuwuwena, na hesi agu tauvetamalene hava dova ivenuwamwauwegauwa yawalo mahalava alimiyai. ⁵⁰ Na yana venuwamwau hahanapuiya'o yawahi miyamiya vateyaina ainai imiyamiya. Ainaena hava Tamagu yana venuwamwau aliguwai teina dova yawalawalowedine.'

13

Yesu ana taumulitao aedi iuwadi

¹ Bada hauga iu'iuna na Buidi'wa guyauna ana ahubena ebe hipaihowai, ta Yesu ihanapuiya'o bada yana hauga imamahalava na bale'u teina ilaugabaei na iwuyo Tamana ainai. Hesi Yesu yana bodao i'atemuyamuyaedi mwala'ina, hauga yana abavetuwwuni ta ilaoma yana aba'ovi.

² Na Tomodulele bada Yudasa ainai iluwu'o ta ivenuwamwauwena'o ebeha Yesu ihuhulaei. Yudasa iya Saimoni Isakaliyota natuna. Eeta yadi ai ainai ³ Yesu bada ihanapuiya'o ebeha Yaubada ginauli maudoidi imohena'o ta ibom iloina, yo hinage ihanapuiya'o iya Yaubada ainaena ilaoma yo hinage mata Yaubada ainai ilau gwaipile. ⁴ Ainaena yadi aba'aiyena Yesu itowolo ta ana luwuluwu ivai vehuludi na tawelo ivai ta ilau tulituliyei. ⁵ Na

bwahi ihiwai gaeba mwala'ina ainai na ivetuwni ta ana taumulitao aedi iuwadi na mulitai tawelowa ilalau tulituliyeiwa ainaena aedi iba'ilidi.

⁶ Na haugana Yeisu ilaoma Saimoni Pita ainai, Pita iwalo, 'Bada, havena aegu uwuwawuwadi'.

⁷ Na Yeisu iwalo, 'Nigele uyahanapui hava wau yapaipaihowaidi alimwai na hesi howola abo uhanapuidi'.

⁸ Na Pita Yeisu ainai iwalo, 'Havena hinage teya hauga aegu uwuwawuadi.'

Eena Yeisu Pita yana walo iyemaiha, iwalo, 'Ebe nigele aem yayauwadi owa nigele augelu'.

⁹ Eeta Saimoni Pita italam, iwalo, 'Bada, ausala. Na hesi havena ae'a'avagu, na nimagu yo vahugu uwuwadi'.

¹⁰ Na Yeisu iwalo, 'Ebe yayiyadiwo omiu bada amhugu'o, howahowana ae'a'avamiu am'uwadi na ainaena taumi maudoina imasele. Bada omiu ammasele'o, na hesi nigele maudoimiu.' ¹¹ Yeisu bada ihanapu mugaiyena'o yaiya iya howola abo ihuhulaei, eeta iwalo, 'Nigele maudoimiu amyamasele'.

¹² Eeta aedi iuwadi'o ta ana luwuluwu ili'wauyoi ta imiyauyo na aidiyai i'aubabada, iwalo, 'Amhanapuiya'o hava yapaipaihowaine alimiyai? ¹³ Omiu amyogaigau'o ebeha yau Tauve'ita, na hinage yami Bada, ta neta walo moiha. ¹⁴ Yau yami Bada yo hinage Tauve'ita na bada aemi yawuwadi'o, ainaena omiu amve'ao'aonaegau ta hinage ami geluwo aedi amuwadi, ¹⁵ dova hava teina yave'ive'itaedi alimiyai amve'ao'aonaedi ta ampaihowaidi ami geluwo aidiyai. ¹⁶ Na yawalo moiha alimiyai mata nigele teya taupaihowa yana taubada iyadi'wai, yo nigele mata teya tauyewasa ana tauvetamale iyataudi'wai. ¹⁷ Ainaena ve'itao teina amhanahanapuidi na ebe ampaihowaidi mata awanamwanamwa amlobaidi.

¹⁸ 'Ginauli teina nigele ebeha maudoimiu vehabamiu yayawalowalo, na hesi hiya yavesinuwaedi'o vehabadi yawalowalone, na Buki Ve'ahihi yana walomahalava teya towaho vehabana iwalo:

"Towaho teina iya ai'ai yamohei, itaugwaipile ta ive'alehaegau."

¹⁹ 'Ginaulidine teina alimiyai yawalo mahalavaedi'o mulitai abo himahalava, ta ebe haugana himahalava amyemidiyegau ta'i. ²⁰ 'Moiha, mulitai abo yavetamalegomiu boda aidiyai na ebe yaiya i'abiye yaliyayagomiu, neta yau i'abiye yaliyayagau na ebe yaiya i'abiye yaliyayagau agu tauvetamalene i'abiye yaliyaya.'

Yeisu ana huhula vehabana iwalo mahalava

²¹ Yeisu ginauliwone teina iwalowedi'o ta nuwana ivitai mwala'ina, eeta ana taumulitao aidiyai iwalo mahalava iwalo, 'Yawalo moiha alimiyai ehebo alimiyena mata ihuhulaegau'. ²² Na ana taumulitao maudoidi hibom hivinuvininuuyoidi, ta nuwadi ipwanopwano mwala'ina. Wuwuna yana walo ana maselene nigele hiyahanapui. ²³ Na ehebo ana taumulita, ibom Yeisu ana gelu moiha iduivahali Yeisu ainai, ²⁴ na Saimoni Pita nimanaena iwalo, 'Upanivilaei yaiya vehabana iwalowalone'.

²⁵ Eeta iduivahali ili'ilimani Yeisu ainai na talinanai iwalohimhim, iwalo, 'Bada, yaiya vehabana uwalowalone?'

²⁶ Ta Yeisu iwalo auli, iwalo, 'Mata beledi yatowwahi ta yayebuta na yamohei, iya neta towahonaede'. Eeta Yeisu beledine iu'luna ivai ta iyebuta ta Yudasa imomoheine, Yudasa iya Saimoni Isakaliyota natuna.

²⁷ Hauganane Yudasa beledi ivai Tomodulele iluwu ainai.

Ta Yeisu Yudasa iwalo auli, 'Umwayamwayau ta yam nuwatuwu upaihowai.' ²⁸ Na hiya Yeisu baidanao hi'a'aine nigele teya yaiya aidiyena

iyahanapui hava Yeisu vebabana iwallowalone. ²⁹ Yudasa iya yadi mane ana tau'ita'ita avivini, eeta yadi nuwatuwu ebeha Yeisu iwalo auli ta Yudasa ilalau yadi guyau pwalawana iyemaihadi, bo ilalau tupwana mane tauwewelohe imohedi. ³⁰ Eeta Yudasa belediwa i'ai, na mwayamwayawena imahalava maseleyai. Neta bada imasigili'o.

Loina vauvauna Yeisu ainaena

³¹ Yudasa bada ilaugabaidi'o, na Yeisu iwalo aulidi, iwalo, 'Yagu hauga bada imahalava'o na mata yau Tomowa Moihagu yagu wasawasa imahalava yo Yaubada yana wasawasa hinage yayemahalava. ³² Na ebe aliguwena Yaubada yana wasawasa i'abiye mahalava, yau hinage Natuna mata i'abiye wasawasaegau ta yagu wasawasane i'abiye mahalava mwayamwayauwei.

³³ 'Natuguwao, hauga iu'iu alilina ainai yau baidamiu, na mulitai ambehaegau, dova mwalonga Yudeyaone aidiyai yawalo mahalava'o, yawalo, tupwanane ainai yalaulaune omiu nigele howahowamiu na ainai amlaowa.

³⁴ 'Ainaena omiu hinage teina hauga loina vauvauna yamohegomiu, neta atemiyea amvelau ehebo ehebo ainai, dova yau yavevelauwegomiune, ³⁵ ta yami velau ainaena tomowa bodadi hihanapui ebeha omiu agu taumulitao.'

Pita yana uvala Yeisu iwalo mahalavaei

³⁶ Ainaena Saimoni Pita Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Bada, havaidova mata ulalau?'

Ta Yeisu iwalo, 'Nigele howahowam na hauga teina ainai umulitaegau, na hesi howola abo umulitaegau tupwanane ainai'.

³⁷ Eena Pita Yeisu ipanivilaei, iwalo, 'Bada, hava wuwuna teina hauga havena yamulimulitaego? Bada yatalam'o ta vebabam howahowana yamwalowoi.'

³⁸ Ta Yeisu Pita ainai iwalo, 'Yam walo aliguwai nigele yaya'awa moihayei, na yawalo moiha alimiwai ebeha mata masigili teina ainai uvalaegau mai tonuga, na mulitai am'am idou'.

14

Yeisu iya yada amwaha Tamada ainai

¹ Yeisu iguguyeidi iwalo, 'Havena am'alu'aluwagavai, na hesi Yaubada amyemidiyei, yo hinage yau amyemidiyegau. ² Na Tamagu yana tupwa ainai aba'ayawasi bahudi. Ainaena yalalau ta yami abamiya ya'atububuni. Ebe teina nigele walo moiha, mata nigele teina dova yayawalo mahalava alimiyai. ³ Na ebe yalau na yami abamiya ya'atububuni, howola abo yawuyoma na yalauvaigomiu ta tupwanane ainai yamiyamiane omiu hinage ainai ammiyamiya. ⁴ Na amwahanane ainai yalaulaune bada amhanapuiya'o.'

⁵ Eeta Tomasi iwalo, 'Bada, aiteya amwaha ainaena ulaulaune? Vedova ebe amwahanane ahanapui?'

⁶ Na Yeisu Tomasi ainai iwalo, 'Yau amwahaede, na yau walomoiha yo yau yawahimiu wuwudi. Ebe yaiya nuwanuwana na ilau Tamagu ainai, nigele teya amwaha iyamiyamia, neta bada yau ta'i.' ⁷ Na Yeisu hinage aidiyai iwalo, 'Yau bada amhanapui'gau'o, ainaena Tamagu amhanapuiya'o. Moiha, Tamagu bada amhanapuiya'o, yo hinage am'itaya'o.'

⁸ Na Pilipi Yeisu ainai iwalo, 'Bada, nuwanuwamai na Tamamne uve'itagai neta bada ainaede'.

⁹ Eeta Yeisu Pilipi ainai iwalo, 'Hauga daodaona alimiyai yamiyamiya na nigele amyahanapuigau? Na yaiyadiwo omiu bada am'itagau'o, omiu hinage Tamagu bada am'taya'o yo amhanapuiya'o. Eeta hava vebabana uwalo "Tamamne uve'itagai"? ¹⁰ Nuwana nigele uyayemidiyegau ebeha yau Tamagu ainai yamiyamiya, na hinage Tamagu ibom aliguwai imiyamiya, awa? Walowone bada yawalowedi'o alimiyai nigele yau yagu walo na hesi Tamagu ainaena, wuwuna ibom aliguwai imiyamiya, yo hinage aliguwena yana paihowa ipaipaihowaidi. ¹¹ Teina hauga amyemidiyegau neta yau Tamagu ainai yamiyamiya, na Tamagu hinage iya aliguwai imiyamiya. Na ebe yagu walowone nigele amyayemidiyedi, yede yagu paihowaone wahiwhiyaladine amnuwatuwu avivinidi, ta ainaena ebe amyemidiyegau. ¹² Na yawalo moiha alimiyai, ebe yaiyadiwo omiu amyemidiyegau, mata paihowa wahiwhiyaladi yapaipaihowaidiwa omiu hinage dova mata ampaihowaidi, yo hinage howola abo paihowa wahiwhiyala alilidi am'abiye mahalavadi, wuwuna yau yalalau Tamagu ainai. ¹³ Ebe hava dova nuwanuwamiu na yehaguwena am'awanoi, yamohegomiu ta'i, na neta ainaena Tamagu yana wasawasa ilobai yagu paihowa ainaena. ¹⁴ Ebe teya ginauli vebabana yehaguwena am'awanoi mata yapaihowai ta'i.'

Yeisu yana waloyemidi Alu'aluwa Ve'ahihi vebabana

¹⁵ Na hinage Yeisu aidiyai iwalo, 'Ebe amvelauwegau, yagu loina am'awa abiyedi, ¹⁶ na howola abo Tamagu ainai ya'awanoi ta ami Tauhagu ehebo imohegomiu. Iya Tauhagune, Alu'aluwa moiha yo dumwadumwaluna, ta iya alimiyai imiya vateyai. ¹⁷ Na hiya taumiya bale'u nigele howahowadi ta Alu'aluwane hilauvai, wuwuna ana oleya nigele hiya'ita yo nigele hiya-hanapui. Na hesi Tauhagune amhanapuiya'o iya hauga maudoina atemiya imiyamiya. ¹⁸ Mata nigele yayalugaigomiu, ta dova sinasinagehemiu, wuwuna mata yalau gwaipileuyoma. ¹⁹ Na hauga muhamuhana ainai mata yalugaigomiu, ta nigele mata taumiya bale'u hiya'itauyoigau, na omiu howola abo am'itagau mayawahigu yamiyamiya, ainaena omiu hinage dova mayawahimiu ammiyamiya. ²⁰ Na hauganane tenem ainai amhanapuigau ebeha yau Tamagu ainai yamiyamiya, na omiu aliguwai ammiyamiya na yau alimiyai yamiyamiya. ²¹ Ebe yaiya owa yagu loina uhanapuidi yo uyemidiyedi, owa bada uvelauwegau'o. Eena Tamagu hinage ivelauwego'o yo yau hinage yavelauwego na yave'itauyowegau alimwai.'

²² Ehebo Yudasa (iya nigele Yudasa Isakaliyota) Yeisu ainai iwalo, 'Bada, vedova ta abom alimaiyai mata umahalavauyo na nigele taumiya bale'u aidiyai?'

²³ Na Yeisu ainai iwalo, 'Ebe owa yaiya uvelauwegau yagu walo umulitaedi, eeta Tamagu mata ivelauwego, yo ainaena Tamagu baidagu alaowa alimwai, ta owa baidamai tamiya toyawa. ²⁴ Na ebe owa yaiya nigele uyavelauwegau, owa yagu walo nigele uyamulitaedi, na yagu walo nigele uyayemidiyedi. Na walone neta ambebenaledine nigele aliguwena, na hesi iya agu tauvetamale Yaubada ainaena.

²⁵ 'Ginauli teina yawalo auligomiu'o haugana yau baidamiu tamiyamiya, ²⁶ na howola Tauhagune, yehaguwena Yaubada ivetamalenama iya Alu'aluwa Ve'ahihi, ibom mata ginauli bahudi ive'itagomiu, yo hinage walowone maudoidi yawalawalowedine ivenuwamwauwegomiu. ²⁷ Teina na yalau vehulugomiu, ainaena yagu nuwadaumwali yamwauwi, na nuwadaumwalinane nigele dova taumiya bale'u yadi nuwadaumwali. Eeta havena am'alu'aluwagavai bo ammehemehuehi.

²⁸ ‘Yagu walo bada ambenalena'o ebeha howola mata yalau na mulitai abo yawuyoma alimiyai. Na ebe omiu amvelauwegau, yagu laune Tamadane ainai vebabana amyaliyaya, wuwuna Tamadane iya imwala'i gabaegau. ²⁹ Hauga teina ainai ginaulidine yawalo mahalavaedi alimiyai, ta ebe hauga ilalaoma ainai himahalava, neta yagu walone am'awa moihaedi. ³⁰ Mata nigele hauga daodaona ya'au'aubabada alimiyai, wuwuna bale'u ana tauloina, Tomodulele, ilalaoma, na iya nigele teya yana wahiyala aliguwai, ³¹ na agu lolina hesi Tamagu ainaena hauga maudoina yapaipaihowaidi, ta teina ainaena taumiya bale'u hihanapui ebeha Tamagu yavelauwei.

‘Badagi! Amtowolo, talau.’

15

Yeisu iya aiwa ainona moiha

¹ Yeisu hinage aidiyai iwalo, ‘Yau aiwa ainona moiha, waini aiwana dova, na Tamagu iya taupaihowa. ² Na ebe lagalagaguwone nigele hiya'aino, mata itom vehuludi; na ebe lagalagaguwone ainodi imwauwidi, igula yawahidi ta ebe hi'aino ili'ilimani. ³ Na omiu dova yagu walo ainaena bada yagulayawahigomiu'o. ⁴ Eeta omiu aliguwai ammiyamiya, yau hinage alimiyai yamiyamiya. Wuwuna ebe omiu nigele aliguwai amyamiyamiya, mata nigele amy'a'aino ili'ilimani. Dova ebe aiwa lagalagana nigele aiwana ainai iyamiyamiya, mata nigele iya'aino.

⁵ ‘Yau aiwa'ahipuna na omiu lagalagaguwao, eeta ebe yaiya aliguwai imiyamiya, i'aino ili'ilimani. Wuwuna ebe yau nigele, mata nigele hava teya namwanamwana amyapaihowai. ⁶ Na ebe yaiya iya nigele aliguwai iyamiyamiya, mata hitom vehulu ta iwelai, ta lagalaga tomtom vehuludi hitanoidi ta aiwa ala'alahina ainai higabudi. ⁷ Na ebe aliguwai ammiyamiya na hinage yagu walo alimiyai imiyamiya, na ebe hava nuwanuwamiu am'awanoi mata amlobaidi. ⁸ Ebe ammulitaegau moiha, ainomiu hinamwanamwa, na ainaena Tamagu yana wasawasa tomowa hi'ita.

⁹ ‘Tamagu ivelauwegau, dova yau hinage yavelauwegomiu, ta yagu velaune ainai ammiyamiya. ¹⁰ Ebe yagu lolina ammulita moiha, yagu velau ainai ammiyamiya. Dova yau Tamagu yana lolina yamulitaedi, ta yau yana velau ainai yamiyamiya. ¹¹ Bada dova yawalo auligomiu'o na teina ta'i yagu yaliyayaena amyaliyaya, ta nuwamiu maudoina hiyaliyaya moiha. ¹² Na teina yagu lolina alimiyai ebeha amvelauyoigomiu dova yau yagu velau alimiyai. ¹³ Na ebe yaiya ana geluwo vebabadi imwalowoi, neta velau mwala'i alilina. ¹⁴ Omiu hinage dova ebe yagu lolina am'awa abiyedi, omiu augeluwo. ¹⁵ Nigele howahowana ta ya'awa taupaihowaegomiu, wuwuna taupaihowao yadi taubada yana nuwatuwu nigele hiyahanapui. Na hesi ya'awa augeluwoegomiu, wuwuna hava dova Tamagu ainaena yabebe-nalediwa bada yawalo mahalavaedi'o. ¹⁶ Omiu nigele amyavesinuwaegau na hesi yau yavesinuwaigomiu ta ebeha yavetamalegomiu ta ampaihowa, na yami paihowane ainaena ainomiu namwanamwadi himahalava, na ainomiu himehi yateyai. Na hinage ebe hava yehaguwena am'awanoiyei, Tamagu ta'i imohegomiu. ¹⁷ Neta bada yagu lolinaede alimiyai yawalo mahalavaena'o, ebeha amvelauyoigomiu.’

Taumiya bale'u Yeisu yana bodao hita'wata'wataedi

¹⁸ Yeisu hinage aidiyai iwalo, ‘Ebe taumiya bale'u hita'wata'wataegomiu, amnuwatuwu avivini ebeha yau hinage mwalona hita'wata'wataegaune.

¹⁹ Na ebe omiu mumugamiu dova taumiya bale'u mata taumiya bale'u hivelau alimiyai, wuwuna omiu adi geluwo. Na hesi bale'u teina ainaena omiu bada yavai mahalavaegomiu'o, ainaena nigele taumiya bale'u yadi boda ainai amyamiyamiya. Neta wuwuna ta mata taumiya bale'u hita'wata'wataegomiu. ²⁰ Amnuwatuwu avivini walo mugai yamohegomiu neta nigele teya taupaihowa yana taubada iyataudi'wai. Yau mugai hive'alehaegau, ainaena omiu hinage dova mata hive'alehaegomiu. Na ebe mugai yagu walo hiyemidiyedi omiu hinage yami walo hiyemidiyedi. ²¹ Ginauliwone yababadi teina hipaipaihowaidi alimiyai wuwuna omiu yagu bodao, yo hinage agu tauvetamalene nigele hiyahanapui. ²² Ebe mugai nigele yayalaoma ta aidiyai yayawalo mahalava, nigele yadi pwanoli iyamiyamiya. Na hesi bada yalaoma'o ta aidiyai yavenuwamwau'o, ainaena nigele howahowana na yadi pwanoli vehabana hiwalogeyo'awa. ²³ Na ebe yaiya iya ita'wata'wataegau, iya hinage Tamagu ita'wata'wataei. ²⁴ Mugai paihowa abanuwapwanopwano mehediyaipaihowaidi, neta nigele teya yaiya howahowana na ipaihowaidi. Paihowa abanuwapwanopwano hi'itadi'o ta hita'wata'wataegau na Tamagu hita'wata'wataei na mata ive'ewaidi ta nigele teya yadi abauvala. ²⁵ Na yadi paihowane yababadine imahalava moiha wuwuna Buki Ve'ahihi ainai iwalo yemidi mugai, iwalo: 'Yadi ta'wata'wata vehabagu nigele wuwuna.'

²⁶ Na hesi howola ami Tauhagune Tamagu ainaena ivetamalename, ta iya iwalo mahalavaegau, ²⁷ na omiu hinage amwalo mahalava vehabagu, wuwuna yagu paihowa ana abavetuwuni ainaena ta wau omiu baidaguwao.'

16

¹ Yeisu ana taumulitao aidiyai iwalo, 'Bada ginauli teina yawalo mahalavaedi'o alimiyai ainaena nigele mata aidiyena amyabe'u. ² Wuwuna howola vada tapwalolowena hiheusiligomiu yo hinage howola hauga ilaoma ta ebe yaiya i'oiye mwalowoiomiu, iya yana nuwatuwu ebeha teina Yaubada yana awanamwanamwa. ³ Yadi paihowa teina yababadi mata alimiyai hipaihowaidi, wuwuna Tamagu yo yau nigele hiyahanapugai. ⁴ Ginauliwone tenem dova bada yawalo mahalavaedi'o alimiyai eeta haugana ebe himahalava amnuwatuwu avivinidi.'

Alu'aluwa Ve'ahihi yana mahalava

Yo hinage aidiyai iwalo, 'Ginauliwone teina dova nigele mugai yayawalo mahalavaedi alimiyai, wuwuna yau baidamiu. ⁵ Muhamuhana na yalau iya ivetamalegaumawa ainai, ainaena mata yalaugabaigomiu na nigele teya yaiya alimiyena iyapanivilaegau yo iya walo, "Havaidova ulalau?". ⁶ Yagu walo vehabadi nuwamiu hiyababa mwala'ina. ⁷ Na hesi yawalo moiha alimiyai neta inamwanamwa alili ebe yalaugabaigomiu, wuwuna ebe nigele yayalaugabaigomiu Tauhagune mata nigele iyalaoma. Na ebe yalaugabaigomiu na yalau mata Tauhagune yavetamalename alimiyai. ⁸ Ebe ilaoma, bale'uwai mata yadi paihowa yababana i'abiye mahalavadi na Yaubada yana paihowa namwanamwana yo yana lauvetala i'abiye mahalavadi. ⁹ Paihowa yababadi i'abiye mahalavadi wuwuna tomawa nigele hiyayemidiyegau. ¹⁰ Paihowa dumwadumwaluna i'abiye mahalavadi wuwuna yau bada yalalau Tamagu ainai na nigele mata amya'ita'itauyoigau. ¹¹ Na lauvetala i'abiye mahalavadi wuwuna Yaubada Tomodulele bale'u loinana bada ilauvetalaena'o ta yana yababa maihana ive'alo'ya'o.

¹² ‘Na ve’ita bahudi himiyamiya, na hesi nigele mata maudoina hauga teina yawalo mahalavaedi alimiyai, wuwuna nigele howahowamiu amhanapuidi. ¹³ Howola mata Alu’aluwa Ve’ahihi ilaoma abo iya imu-gaiyegomiu ginauli dumwadumwaludi maudoidi aidiyai. Na iya mata nigele yana nuwatuwuwena iyawalowalo, na hesi hava ibebenediwa, iwalowedi, yo hinage iwalowalo ginauli mehemiyai vehabadi. ¹⁴ Eena yagu hanapuwena alimiyai ive’ita ta ainaena yagu wasawasa i’abiye mahalava. ¹⁵ Hinage hava Tamagu yana ginauli maudoina yau aliguwena mata i’abiye mahalava. Neta vebahana yawalo auligomiu yawalo Alu’aluwana mata ive’itagomiu yau vebabagu.’

Nuwayababa tuluhanai yayaliyaya

¹⁶ Yeisu iwalouyo, iwalo, ‘Hauga muhamuhana ainai mata nigele amya’itagau, na hinage hauga muhamuhana ainai abo am’itagau’.

¹⁷ Na tupwadi ana taumulitaowa adi geluwo aidiyai hiwalo, ‘Hava yana walo teina ana hanapu? Wuwuna alidai iwalo, “Hauga muhamuhana ainai nigele mata amya’itagau, na hauga muhamuhana ainai abo am’itauyoigau. Wuwuna yalalau Tamagu ainai”, ¹⁸ eeta hava “Hauga muhamuhana ana hanapu?” Na hiwalo, ‘Ta’i’ita! Nigele tayahanapui hava vebahana iwalowalone’.

¹⁹ Na Yeisu ana taumulitaowa yadi nuwatuwu bada ihanapuidi’o ebeha ainai hipanivila, eeta aidiyai iwalo, ‘Hava vebahana ambom ampanipnivila uyowegomiune?’ Eena iwalo, ‘Hauga muhamuhana mata nigele amya’itagau, na hauga muhamuhana mulitai abo am’itauyoigau, awa?’

²⁰ Yawalo moiha alimiyai mata howola mayami nuwayababa amdoudou, na hesi taumiya bale’u maudoidi hiyaliyaya. Na omiu howola abo yami nuwayababane ibui ta yaliyaya. ²¹ Dova haugana ebe waihiu yana hauga labalaba ainai mata muya ilobai, na yana labalaba tuluhanai, muya maudoina inuwavehuludi, wuwuna gama bada i’avalaiya’o ta mayana yaliyaya. ²² Omiu dova hinage, wuwuna nuwayababa alimiyai, hauga teina, na howola yalau gwaipilema na am’itagau, na vebabagu amyaliyaya moiha. Na yaliyayane mata nigele teya yayia alimiyena iyavai velulu.

²³ Ta ebe hauganane ilaoma, omiu havena hava aliguwai vebahana ampanipnivila. Na yawalo moiha alimiyai ebe yehaguwena Tamagu ainai hava vebahana am’awanai, imohegomiu ta’i. ²⁴ Mwalona ta wau nigele teya hava vebahana yehaguwena amya’awa’awanai. Ainaena teina hauga ebe hava nuwanuwamiu vebahana am’awanai mata imohegomiu, na ainaena amyaliyaya moiha.

²⁵ ‘Bada walo vegevegediyena ginauli teina yawalo mahalavaedi’o alimiyai. Na howola hauga ilaoma mata nigele walo vegevegediyena yawalo auligomiu, na hesi Tamagu vebahana yawalo mahalava moiha alimiyai. ²⁶ Hauga howola ainai omiu yehaguwena am’awanai Yaubada ainai, na mata nigele yau vebabamiu yaya’awa’awanai, ²⁷ wuwuna Tamagu iya bada ivelauwegomiu’o. Na yana velauwegomiune wuwuna omiu amveluwegau, yo hinage amyemidiyegau ebeha Yaubada ainaena yalalao-mane. ²⁸ Yau Tamagu ainaena yalaoma ta bale’uwai yamiyamiya, ainaena teina hauga bale’u yalalaugabaei ta yawuwuyo Tamagu ainai.’

²⁹ Eena ana taumulitao hibennalei ta hiwalo auli, hiwalo, ‘Bada, teina hauga bada uwalo mahalava’o moiha alimiyai, na havena walo vegevegediyena. ³⁰ Teina ainaena ebe ahanapu ili’ilimanigo neta owa ginauli bagibagilidi uhanahanapuidi. Ainaena nigele mata ayapanivilaego, wuwuna bada yama nuwatuwu maudoidi uhanahanapuidi. Na bada ayemidiyego’o ebeha owa Yaubada ainaena ulalaomane.’

³¹ Eeta Yeisu iwalo aulidi iwalo, 'Bada amyemidiyegau'o, awa? ³² Na howola abo hauga imahalava, nuwana tawalo, bada hauga imahalavama'o, na maudoimiu amtaubudebudeyanaei yami dalava aidiyai, na yau yabom yamiyamiya. Ta nigele ebeha yau yabom, na hesi Tamagu baidagu.

³³ 'Walo teina yawalo mahalavaedi'o alimiyai ta ebe mayami nuwadaumwali ammiyamiya, wuwuna yau baidamiu. Hinage howola abo bale'u ainai vitai amlobai na hesi am'atepatu, wuwuna yau bale'u maudoina ana loina yawahiyala gabaena'o.'

17

Yeisu tauyemidiwo vehabadi i'awanoi

¹ Ginauli teina Yeisu bada i'ata'idi'o ta galewa ainai itamayahi, ta i'awa'awanoi, iwalo, 'Tamagu, yagu hauga bada ibwalenima'o. Ainaena yau natum mata yam wasawasa umohegau ta yam wasawasa ya'abiye mahalava. ² Dova owa loina umohegau tomowa maudoidi vehabadi, na ainaena yau yawahi miyamiya vateyaina tomowaowa yamohe geyo'awaei aidiyai. ³ Neta yawahi miyamiya vateyaina mata tomowa hihanapuigo ebeha owa ubom Yaubada moiha, yo yau Besibesinanagu hihanapuigau ebeha owa uvetamalegaumane. ⁴ Bale'u teina ainai yam wasawasa ya'abiye mahalavaya'o, wuwuna yagu paihowao umomohegauwa bada yave'ovidi'o. ⁵ Tamagu ee, owa, teina hauga mehewwai u'abiye wasawasae-gau, dova mugai owa na yau yada wasawasawa ainai tamiyamiya, na mulitai bale'u ta'a'atububunine.

⁶ 'Ta mumugam maudoina bada yave'itaena'o hiya taumiya bale'u umomohegaune aidiyai, wuwuna owa yam bodao na umomohegaune, ta yam walo maudoina himulitaedi, ⁷ yo hinage ginauli maudoina umomohegaune hihanapuidi'o ebeha owa alimwena hilalaomane. ⁸ Eeta walowa umomohegaune bada yave'itadi'o ta atediyai himwaudi'o, ainaena hihanapu ili'ilimanigau ebeha owa alimwena yalalaomane, yo hinage hiyemidiyegau ebeha owa uvetamalegaumane. ⁹ Ainaena teina hauga vehabadi ya'awa'awanoi alimwai. Nigele ebeha taumiya bale'u vehabadi, na hesi bodaone umomohegaune vehabadi, wuwuna hiya yam bodao. ¹⁰ Na yam bodaone yau yagu bodao dova hinage yagu bodaone owa yam bodao. Eeta yada bodaone yadi yemidi ainaena yavewasawasa'o. ¹¹ Na yau hauga teina bale'u yalagabaei na alimwai yalaowa, na hiya bale'uwai himiyamiya, vehabadi ya'awa'awanoi. Tamagu tauwahiyala yeham ala'alawowolina ainaena u'ita avivinidi na yeham umomohegauwa, ainaena hiyeboda ebeho, dova owa na yau tave'ehebone. ¹² Haugana yau baidadi yam wahiyalane umohegau'o ainaena ya'i'ita avivinidine, ta nigele teya yayagabaei, na ehebo a'ava yababa ainaena mugai Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava'o ta ebe i'wadalele.

¹³ 'Ta yau bada teina na yalalaowa alimwai, na yagu walo teina bale'uwai yagu bodao yawalawalowedine aidiyai ebe yagu yaliyaya ainaena hiyaliyaya mwala'ina. ¹⁴ Ta tomowadine yam walo bada yamohedi'o, na hesi taumiya bale'u hive'alehaedi, wuwuna hiya nigele taumiya bale'u yadi boda aidiyai hiyamiyamiya, dova hinage yau nigele yadi boda ainai yayamiyamiya. ¹⁵ Nigele yaya'awanoi vehabadi ta ebeha bale'uwena uvai mahalavaedi, na hesi ya'awa'awanoi vehabadi ta ebe havena Tomodulele i'abi'abitowoidi. ¹⁶ Ainaena teina hauga hiya nigele taumiya bale'u yadi boda ainai hiyamiyamiya, wuwuna hiya dova yau. ¹⁷ Ya'awanoi alimwai ta yam walo moihaena u'abiye ve'ahihiyedi ta ebe yam bodao masemaseledi. ¹⁸ Dova owa uvetamalegauma taumiya bale'u aidiyai yau

hinage teina yavetamaledi taumiya bale'u aidiyai. ¹⁹ Yagu bodao vehabadi yatalamwegau alimwai ta ebe hauga ilalaoma ainai hiya hinage hitalam moiha alimwai.

²⁰ 'Tamagu yo, nigele ebeha hibom vehabadi yaya'awanoi, na hesi hiya hinage mulitai yadi walowena hiyemidiyegau vehabadi. ²¹ Ya'awanoi alimwai ta ebe maudoidi hive'ehebo alidai, dova owa na yau ehebo ta'i, na ainaena taumiya bale'u hiyemidiyegau ebeha owa uvevetamalegaumane.

²² Mugai yam wasawasa umomohegauwa bada bodadine yamohedi'o, ta ainaena hive'ehebo'o, dova tabom yada ve'ehebone. ²³ Ta yau aidiyai yamiyamiya, owa hinage aliguwai umiyamiya, ta teina ainaena hive'ehebo moiha. Ta teina ainaena taumiya bale'u hihanapuigau ebeha owa uveta-malegauma, yo hinage hihanapuigo ebeha owa hiya uvelauwedi, dova yau uvelauwegau.

²⁴ 'Tamagu yo, hiya bada umohedi'o aliguwai nuwanuwagu na baidaguwao amiyamiya. Ta tenem ainaena yagu wasawasawa umomohegauwa hi'ita, wuwuna mulitai abo bale'u upaihowai owa uvelau mugaiyegau.

²⁵ 'Tamagu yo, owa taudumwalu, na taumiya bale'u nigele hiyahana-puigo, na hesi yau yahanapuigo'o. Na hinage teina bodaone bada hihana-puigo'o ebeha owa uvetamalegaumane. ²⁶ Eeta mumugam yave'itaena'o aidiyai, na howola abo yave'itauyoidi ta hihanapu ili'ilimanigo, na ainaena yam velaune ategawai imiyamiya, hiya hinage atediyai imiyamiya, na yau hinage atediyai yamiyamiya.'

18

Yeisu ana abimomohi

¹ Yeisu yana awanoi ive'oviya'o, ta ana taumulitaone baidanao hilau ta ehebo we'aha yehanaede Kidiloni higeyo'awai, ta hilau Olibe oyana ainai hiluluwune.

² Yudasa iya tauhuhulane dalavanane ihanahanapui, wuwuna hauga maudoina Yeisu mayana taumulitao tupwanane ainai hilaulau. ³ Eeta Yudasa tau'alehaone baidanao hilalaune tupwanane ainai, mayadi wodam yo lampa yo hinage mayadi gogo'aleha, wuwuna tau'alehaone hiya taup-waoliwo yo Palisiwo hivetamaledi Yudasa baidadi.

⁴ Na Yeisu bada ihanapuiya'o hava mata imahalavane ainai, eeta ilau ta tau'alehaone ipapanivilaedine, iwalo, 'Yaiya ambehabehaeine?'

⁵ Na hiya hiwalo, 'Ehebo Nasaleti towahona, yehanaede Yeisu.'

Ta Yeisu aidiyai iwalo, 'Yau teina.' Yudasa na tau'alehawone baidanao hitowotowolo.

⁶ Na hauganane Yeisu iwalo, 'Yau teina,' maudoidi hitowolo si'isi'i ta hibebe'une bale'uwai.

⁷ Tau'alehaone hitowolouyoma bale'uwena na hinage Yeisu ipanivilauy-ome, iwalo, 'Yaiya yede ambehabehaeine?'

Na hiwalo, 'Ehebo Nasaleti towahona, yehanaede Yeisu.'

⁸ Na hinage aidiyai iwalouyo, iwalo, 'Bada alimiyai yawalo'o ebeha yau teina, na ebe yau am'abi avivinigau agu taumulitaone amtalamwedi ta hilau yadi dalavai'. ⁹ Yeisu walone teina dova i'a'ataine wuwuna yana awanoiwa ebe imahalava ili'ilimani, haugana iwalo: 'Tamagu tomowaowa umomohegauwa nigele teya yayagabaei.'

¹⁰ Na Saimoni Pita vahalinai itowotowolo yana aleha elepana iwuni-hiyama ta ehebo taupwaoli mwala'ina yana taupaihowa talina tautuwana itotomvehulune, yehanaede Maki.

¹¹ Na Yeisu iwalo Pita ainai, ‘Yam elepane umwauyoi abamwauwinane ainai, nigele howahowana agu muya vedinane ulaugagayowei. Wuwuna vedi teina Tamagu imohegau ta ebeha yanuma.’

Yeisu hivetowolo Anase mehenai na Pita iuvala

¹² Tau’alehaone mayadi taumugaiwo yo Yudeyaone mayadi taupaihowao Yeisu hi’abi avivini ta nimanane hipaidi. ¹³ I’ovi na hilalaweine Anase yana vadai, Anase iya Kayapasi bwahiyana, bolimai tenem ainai Kayapasi iya taupwaoli adi taumugai mwala’ina. ¹⁴ Na hinage iya Kayapasi mwalona Yudeyaone aidiyai iwalo. ‘Howahowana teya towaho imwalowoi tomowa maudoidi vehabadi’.

¹⁵ Na Yeisu hilauvai yo ana taumulitaone hitau bwau Saimoni Pita na ehebo hinage Yeisu ana taumulita iya taupwaoline mwala’inane ana gelu ta bodaone baidadiyao hiluluwune taupwaoline mwala’inane yana vadai.

¹⁶ Pita nigele iyaluwu na hesi awa’edane vahalinai itowotowolo, eena taumulitawa iya taupwaoli mwala’ina ana geluwa imahalavauyoma ta awa’edane ana tau’ita avivini ehebo waihiu ainai iwalo ebeha Pita hinage iluwu, eeta waihiuwa italam ta Pita iluluwune.

¹⁷ Na waihiuwa Pita ipanivilaei iwalo, ‘Owa nuwana ehebo Yeisu ana taumulita, awa?’

Na Pita iuvala iwalo, ‘Yau nigele’.

¹⁸ Na hauganane gwaugwau ana hauga, ta taupaihowaone yo tau’alehaone aiwa hiyuvi na himwaimwaibwa, eena Pita iluwu aidiyai ta baidanao himwaimwaibwa.

¹⁹ Na taupwaoline mwala’inane Yeisu ipanivilaei, ‘Yaiyadiwo amtaumulitaone yo hinage vedova yam ve’ita aidiyai’.

²⁰ Na Yeisu iwalo, ‘Yau yagu ve’itane maseleyai yo vada tapwalolo holadiyai, yo hinage Yelusalema vada tapwalolo mwala’ina holanai, eena hiya Yudeyaone maudoidi hauganane ainai hiluwuluwu ta bada yagu ve’ita hibenaledi’o, wuwuna nigele aidiyena yayave’ita dawani. ²¹ Na hava wuwuna ta nigele hiya aidiyai uyapanivilane, wuwuna hiya yagu walo maudoina bada hibenaledi’o na hava yagu walo aidiyai bada hihanapuiya’o.’

²² Hauganane Yeisu yana walo tenem dova iwalo mahalavaei, ehebo tau’aleha vahalinai itowotowolo nimanaena Yeisu i’o’oinavanavavaine na iwalo, ‘Hava vehabana taupwaoli mwala’ina uwalwalo mehei’.

²³ Towahonane yana walo Yeisu iyemaiha iwalo, ‘Ebe hava yagu walopwano, uwalo mahalava tomowa aidiyai, na ebe yagu walo dumwaluna hava vehabana utatalaigaune?’ ²⁴ Na Anase Yeisu ivetamalei, ta ma’ana pai tau’alehaone hilalaweine taupwaoli mwala’ina Kayapasi ainai.

²⁵ Na Pita besiwa baidadi hitowotowolo na himwaimwaibwa, ta hipanivilaei, hiwalo, ‘Owa teina towahone ana taumulita teya, bo?’

Na Pita hinage iuvala iwalo, ‘Yau nigele’.

²⁶ Na taupwaoli mwala’ina yana taupaihowa teya mwalona Pita talinanane itotomvehulune ana gelu ehebo Pita hinage ipanivilauyoi iwalo, ‘Owa hinage Yeisu baidam alowai ya’i’itagom’unde awa?’ ²⁷ Na Pita hinage iuvala, na tenem hauganane ainai am’amne idodoune.

Yeisu yana lauvetala Pailato mehenai

²⁸ Eeta Yeisu Kayapasi yana vadaena hilauvai ta hilalaweine tauloina mwala’ina, Pailato yana vadai, na bada malane itomya’o, eeta nigele howahowana Yudeyaone hiluwu Pailato yana vadai, wuwuna hauganane ebe Buidi’wa guyauna hi’ai nigele howahowana Loma tomowana yana vadai

hiluwu, neta yadi ve'ahihi mwala'ina. ²⁹ Ainaena Pailato ibwalenima yana vadaena ta ipapanivilaedine, iwalo, 'Hava yami ve'ewa teina towahone vehabana?'

³⁰ Na Yudeyaone hiwalo, 'Ebe teina towahone nigele taupwanoli, mata nigele ayalauvaiyama alimwai'.

³¹ Na hinage Pailato aidiyai iwalo, 'Ausala, yede ambom amlauvai amlawei na yami loinaena amlauvetalaei.'

Na Yudeyaone hiwalo, 'Ai nigele ama talam ebeha towaho teya yana mwalowoi vehabana aloina'. ³² Na Yeisu yana mwalowoi aiwa lagalagana ainai vehabana mwalona bada ibom iwalowedi'o ta teina haugane ainai walowone hibwabwaleni ili'ilimani.

³³ Ta Pailato iluwuyo yana vadai, na Yeisu iyogaei ta hinage iluluwune ainai, ta ipapanivilaedine, iwalo, 'Owa Yudeyaone yadi tauwasawasa?'

³⁴ Na Yeisu iwalo, 'Teina owa yam nuwatuwu ebeha yau Yudeya yadi tauwasawasa, bo nuwana tomowa yadi walo?'

³⁵ Na Pailato iwalo, 'Yau nigele Yudeya towahona, owa hesi yam tomowao yo yam taupwaoliwo hilalauvaigomane aliguwai, hava yede yam pwanoline?'

³⁶ Na Yeisu iwalo, 'Yagu abaloina nigele teina bale'uwai, wuwuna ebe yagu abaloina moiha teina bale'uwai mata yagu hevahevaliwo hi'aleha vehabagu na nigele howahowana Yudeyaone hi'abi avivinigau, na hesi yagu abaloina hali tupwai'.

³⁷ Hinage Pailato ipanivilaedi iwalo, 'Moiha owa tauwasawasa?'

Yeisu iwalo, 'Ehe, neta dova yau tauwasawasa. Yalaoma bale'uwai hil-abahigau ebeha yavetauwasawasa na mumuga dumwadumwaluna yawalo mahalavaei. Ebe yayadiwo nuwadi himasele mata walomoiha hi'awa abiyei.'

³⁸ Na hinage Pailato ipanivila, 'walomoiha hava?' Pailato ibwaleniuyoma na Yudeyaone aidiyai iwalo, 'Nigele teya pwanoli yayalobai ainai'.

Pailato iloina Yeisu yana mwalowoi vehabana

³⁹ Pailato iwalo Yudeyaone aidiyai, 'Omiu mumugamiu neta ebe Buidi'wa guyauna ana hauga ainai mata teya taupwanoli yalivahi vehabamiu, ainaena vedova, nuwanuwamiu Yudeya yami tauwasawasa yalivahi vehabamiu?'

⁴⁰ Maudoidi hiwuiwui mwala'ina na hiwalowalo, 'Havena iya na hesi Balabasi ulivahi'. Na Balabasi iya tau'aivavali mwala'ina.

19

¹ Pailato Yeisu ilauvai ta yana tau'alehaone imomohedine, ta balavai ainaena hipwepwediline. ² Hinage haihaili womawomalina hivai ta ana pwaopwaomi hipai ta ulu'ulunai himwamwauwine yo hinage luwuluwu hawahawawalina hivai ta hiveveluwuine, ³ mulitai hilaoma vahalinai na hi'abi'abitalawahiyei hiwalo, 'Yauwedo, owa Yudeya yadi tauwasawasa!'. Na hinage nimadiyena higothagohanavanvai.

⁴ Pailato ibwalenima ta bodaone aidiyai iwalo, 'Am'ita towahowa teina yamahalavaenama'o ta ebe amhanapui neta nigele teya pwanoli yayalobai ainai'. ⁵ Na mulitai Yeisu ulu'uluna ma'ana pwaopwaomi yo ma'ana luwuluwu hawahawawalina hibwaleniyenama, na Pailato bodaone aidiyai iwalo, 'Towahowa teina am'ita'.

⁶ Na taupwaoliwo yadi babadao mayadi taupaihowao Yeisu hi'ita ta hiwuiwui hiwalo, 'Amtutu yepatu'.

Na Pailato aidiyai iwalo, 'Ambom amlauvai ta amtutuye patu, wuwuna yau nigele teya yana pwanoli yayalobai'.

⁷ Ta Yudeyaone hiwalouyo, hiwalo, 'Yama lolina neta iya bada mata imwalowoi, wuwuna i'oyama ebeha iya Yaubada Natuna'.

⁸ Tenem ainai Pailato walone ibenalei ta imeheuhi mwala'ina Yudeyaone aidiyai. ⁹ Na hinage Yeisu ilauvaiyoi ta hiluluwune yana vada'i na ipanivilaei, iwalo, 'Owa havaena ulalaomane?' Na Yeisu nigele hava teya iyawalowei; bada inobu. ¹⁰ Ta Pailato iwawalouyone, 'Nigele yagu panivilane uyayemaiha awa? Na uhanapuiya'o ebeha mayagu lolina ta hilivahigo na mayagu lolina ta umwalowoi.'

¹¹ Yeisu iwalo, 'Nigele teya yam lolina aliguwai imiyamiya ebe Yaubada nigele iyatalamwegau alimwai, na hesi uhanapui neta towahone iya itatalamwegaune yam lolina ainai, iya ana ve'ewa mwala'ina, na abo owa'.

¹² Pailato walone tenem ibenalei ta nuwanuwana mwala'ina ebeha Yeisu ilivahi. Na Yudeyaone hiwuiwui mwala'ina hiwalo, 'Ebe neta towahone ulivahi, owa nigele Sisa ana gelu. Wuwuna neta towahone iwalo ebeha iya tauwasawasa, ainaena tahanapuiya'o ebeha iya Sisa ana aleha.'

¹³ Ta Pailato yadi walone ibenalei eeta Yeisu ilauvai ibwaleniyenama ta Pailato imiyatalu yana abamiya talitalini ainai, Yudeyaone yadi yeha neta Gabata. ¹⁴ Na bada mahana ala'alapwahi ainai mulitai abo vali ahubena, na Buidi'wa guyauna hi'ai.

Ta Pailato iwalo, 'Am'ita yami tauwasawasa teina'. ¹⁵ Na hiya hiwuiwui hiwalo, 'Amtutuye patu'.

Hinage Pailato ipanivilauyo, 'Vedova ta yami tauwasawasa na ebeha hi'oiye mwalowoi?'

Na taupwaoli mwala'idi yana walone hiyemaiha hiwalo, 'Yama tauwasawasa Sisa ibom'.

¹⁶ Eeta Pailato italam ta ebe Yeisu hi'oiye patu.

Yeisu ana tutuye patu

Tau'alehaone Yeisu hi'abi avivini ta hilalaweine. ¹⁷ Ibom ana aiwa lagalagana i'avalai ta hilalaune tupwa ehebo ainai yehanaede ulu'ulu dalavana (na alina Yudeyaena hiwalo Goligota). ¹⁸ Ta tenem ainai hi'oiye patu na hinage towatowaho bwau hi'oiye patudi ta hivetowolodine vahalinai, ehebo nima tautuwanaena na ehebo nima eha'ehanaena na Yeisu ahipuwai.

¹⁹ Pailato ilaulele ta hi'o'oiye patune Yeisu ana aiwa lagalaganane ainai, iwalo:

'Yeisu towaho Nasaleti iya Yudeya yadi Tauwasawasa'

²⁰ Na tupwanane ainai Yeisu hi'oiye patune nigele amwaha dao-dao Yelusalem ainaena, eeta laulelene Yeisu vahunai himwamwauwiwa Yudeyaone maudoidi hivavahiline, wuwuna alina tonuga ainaena, hilelelene, alina Yudeya alina Loma na alina Gilisi. ²¹ Na Yudeya yadi taupwaoli babadadiyao hilaoma ta Pailato ainai hiwalo, 'Taubada, hava wuwuna ulele uwalo, Yudeya yama Tauwasawasa? Na hesi ebe ulele uwalo teina towahone iwalo ebeha iya Yudeya yadi Tauwasawasa.'

²² Na Pailato aidiyai iwalo, 'Hava yalelelene imiyamiya lelelelene'.

²³⁻²⁴ Na tau'aleha hitau vehopali Yeisu hi'o'oiye patune, ana ale'owa hivaidi ta higuyauwei hibom aidiyai na ana luwuluwu hivai ta hibom hiwalo havena tapulipulih, wuwuna luwuluwu mwala'ina na tabatabana na nigele ana dahe, eeta ehebo ai'opi'opi hipaihowai dova kati, ta ebe yaiya imugai abo luwuluwunane ivai.

Nuwatuwunane dova hipapaihowaine ta ebeha hava Yaubada yana Buki Ve'ahihi ainai iwawaloweiba ana moiha imahalava haugana iwalo: 'Agu ale'o higuyauwedi',

na agu luwuluwu hi'ai'opi'opiyedi.

²⁵ Na Yeisu ana aiwa lagalagana vahalinai waiwaihiu hitau vehopali hitowotowolo, hiya Yeisu hinana matahina yo vali Meli iya Kilopasi mwanena, na hinage Meli Magidalaena. ²⁶ Tenem ainai Yeisu i'itadobi ta hinanane waiwaihiuwone baidanao hitowotowolo i'itadine na hinage taumulitawa iya ivelauwei moiha i'itane, na hinanane ainai iwalo, 'Hinagu, natum u'ita'.

²⁷ Na hinage ana taumulitane ainai iwalo, 'Augelu, hinam u'ita'. Tenem ainai Yeisu yana mwalowoi tulahanai taumulitawa Yeisu hinanane ilauvai hilau yana vadai ta i'ita avivinine.

Yeisu yana mwalowoi

²⁸ Tenem hauganane ainai Yeisu ihanapuiya'o ebeha ginauli maudoina bada hi'ovi'o ta iwalo, 'Gadogune imaguni'. Ta teina walone ainaena Buki Ve'ahihi yana walomahalava ibwaleni ili'ilimani. ²⁹ Tupwanane ainai waini mayumayuyuna mavedina himwauwi ta imiyamiya, na balou hivai ta hiyebuta we'ahane mavedina ainai na teya aiwa yehanaede hisopa hivai ta baloune mabutabutana hi'atuwomalei na hivelele haeyei Yeisu awanai ta imalahuhuine. ³⁰ Mulitai Yeisu iwalo, 'Bada i'ovi'o'. Eeta ulu'uluna iyagelo na yawahina i'o'ovine.

Yeisu luhuluhuna hiwomali

³¹ Yeisu yo towatowahowowa hitau bwau hitutuye patudi na Yudeyaone adi taumugaiwone hilau ta Pailato ainai hi'awanoi ebe howahowana italam ta aedine higodudi na ebe himwalowoi mwayamwayau ta ebe hi'avala aituluwuwedi adi aiwa lagalaganane aidiyena, wuwuna bada ahubena mwala'ina ilau tebitebiniya'o, eeta hiya nigele nuwadi ebeha towatowahowone besiwa hi'aba'abahi ahubena tapwalolo ainai. ³² Nigele ta Pailato italam ta tau'aleha tupwadi ivetamaledi hilau towatowahowone hitau bwauwa aedine higogodudine, ta himwamwalowoina. ³³ Na haugana hilau Yeisu ainai hilauta'ai, hi'ita bada imwalowoi'o, ta nigele aenane hiyagodudi.

³⁴ Na hesi ehebo tau'aleha, gitaena luhuluhunai iwowomaline ta 'wahina yo we'aha hisasagenane. ³⁵ Yau ana taumulita teya hava meheguwena ya'itadine teina vehabana yawalowalo alimiyai ta ebeha walo moihana teina amhanapui yo amyemidiyedi. ³⁶ Teina ginauliwone bada hibwaleni'o, ta ebe Buki Ve'ahihi yana walomahalava ibwaleni ili'ilimani, hauganane iwalo, 'Nigele mata teya hilihilianane hiyagodu'. ³⁷ Na hinage Buki Ve'ahihi yana walomahalava teya iwalo, 'Towahonane hiwowomaline mata mulitai abo hi'ita'.

Yeisu ana mwau magaiyai

³⁸ Ta bada ginauli maudoina hi'ovi'o na ehebo towaho ilaoma ta Yeisu taunane Pailato ainai i'a'awanoiyeine. Iya Alimatiya towahona, yehanaede Yosepa, na hinage iya Yeisu ana taumulita dawadawanina, wuwuna Yudeyaone adi taumugaiwone aidiyai imeheuhi, na Pailato italam Yosepa ainai ta Yeisu tauna ivavaine. ³⁹ Hinage Nikodimo ilaoma Yosepa ihagui ta Yeisu taunane hivavaine. Iya Nikodimonane mwalona masigiliyena ilau Yeisu ainai ta baidana hi'a'aubabadane, na Nikodimo woloi teya mwala'ina na vitavitaina ivai ta ilawenama, na woloinane ana vitaine dova towaho ana vitai na aiwa bwau aidiyena hipapaihowaine hiya hiwalo mulo yo aloe. ⁴⁰ Ta towatowahowone hitau bwau Yeisu taunane

hivai ta woloinane ainaena hiyewoloi na ale'o daodaodi, na hewahewadi ainaena hihuma woloina baidana, bada dova Yudeyaone yadi yemagai yo yadi atu'atububuni taumwalomwalowoi vehabadi. ⁴¹ Na Yesu yana abamwalowoi vahalinai, teya tanovi, na ainai magai, na magainane nigele teya taumwalowoi hiya mwauwi ainai. ⁴² Ta magainane ainai Yesu taunane himwamwauwine, wuwuna vahalidiyai na hinage bada Yudeyaone yadi tapwalolo ana ahubena ilautebitebiniya'o.

20

Yesu yana towolouyo

¹ Bada wiki ana ahubena mugamugaina ibwaleni'o ta howola maguguyouna, Meli Magidalaena ilau magaiyai ta magaine ana oi'auhi gaima bada hive'iwahiyena'o. ² Na isagena iwuyo ta Pita na Yesu ana gelu moi hawa aidiyai iwalo, 'Badawa magaiyena bada hivaiya'o ta havaidova himwauya'o'.

³ Eeta taumulitaone Saimoni Pita na Yesu ana gelu moiha. ⁴ Hitau bwau hitowolo na hilalaune magaiyai, na yadi laune ainai hisagesagena mohili ta Yesu ana gelu moi hane itauwahiwahiyala ta imumugaine magaiyai, ⁵ ta ipwagogo na i'italuwu magaine holanai ta huma a'ava i'itadine hidabadabalala na nigele iyaluwu. ⁶ Mulitai abo Saimoni Pita igavaibwaleni ta itau'ali'aliline magaine holanai na hinage humaowone i'itadine himiyamiya. ⁷ Na ulu'ulunane ana pai na taunane ana huma nigele teya iyabudeyanaedi. ⁸ Mulitai abo towahowa taubwaleni mugaiya iluluwune magaine holanai Pita ainai, ta hinage ale'owone i'tadi ta i'awa moi hane. ⁹ (Na hesi nigele hiyanuwamasele Buki Ve'ahihi yana walomahalava, iwalo, 'Iya mata itowolouyo'.)

Yesu yana mahalava Meli Magidalaena ainai

¹⁰ Tenem ainai taumulitaone hiwuwuyone yadi vadai. ¹¹ Na Meli ibom itowolo magaine papalinali i'ai'aimehelino, na mamehelinona ipwagogo ta i'ita luwu magaine holanai. ¹² Na tausagenawasa bwau i'itadine ehebo Yesu aba'ulunai na ehebo aba'aenai himiyamiya na adi luwuluwu hewahewadi.

¹³ Na hitau bwau Meli ainai hiwalo, 'Hava vehabana udoudoune?'

Na aidiyai iwalo, 'Yagu Bada magaiyena hivaiya'o na nigele yayahanapui havaidova himwamwauwine'. ¹⁴ Iwalo i'ovi na ebeha i'ita gwaipile ta Yesu vahalinai itowotowolo, na hesi nigele yayahanapui ebeha iya Yesu.

¹⁵ Eeta Yesu Meli ainai iwalo, 'Waihiu, hava vehabana u'ai'aimehelinone, na yaiya ubehabehaeine?'

Na Meli yana nuwatuwu ebeha tanovi ana taupaihowa teya, eeta iwalo, 'Taubada ebe owa uvavai mahalavaeine uwalo mahalavaei, havaidova ta yavai'.

¹⁶ Na Yesu Meli yehanane i'atai, iwalo, 'Meli'.

Na Meli i'ita gwaipile iwalo, 'Labonai'. (Yudeyaone alinadiyena ana bui neta Tauve'ita.)

¹⁷ Yesu iwalo, 'Havena aliguwai u'abi'abi. Nigele yayaha Tamagu ainai na hesi ulau ta tahiguwone nuwadiyai umwauwi, yahaha Tamagu ainai na omiu hinage Tamamiu, yagu Yaubada na hinage yami Yaubada.'

¹⁸ Na Meli ilau taumulitaone aidiyai iwalo, 'Badawa ya'itaya'o'. Na hava Yesu iwawaloweiwa, iwalowedine taumulitaone aidiyai.

Yesu yana mahalava ana taumulitaone aidiyai

¹⁹ Wiki ana ahubena mugamugaina, lavilavinane ainai taumulitaone ehebo vada ainai hiluwu ta awa'edane higudui na holanai himiyamiya, mayadi meheuhi Yudeyaone aidiyai. Na Yeisu ilaoma ahi'ahipudiyai itowolo ta iwalo, 'Havena ammeheheuhi'. ²⁰ Mulitai nimana yo luhuluhuna ive'itadi ta hiyaliyaya wuwuna yadi Bada bada hi'itaya'o.

²¹ Na hinage Yeisu aidiyai iwalo, 'Havena ammeheheuhi, na hesi am'atepatu, wuwuna Tamagu iya ivetamalegauma na yau yavetamalegomiu'. ²² Iwalo i'ovi na yawahinane iyuvi geyo'awahehi aidiyai iwalo, 'Alu'aluwa Ve'ahihi amvai'. ²³ Na hinage iwalo, 'Ebe towaho yadi pwanoli amnuwamuidi, mata Yaubada inuwamuidi, na ebe nigele, mata besiya imiyamiya aidiyai'.

Tomasi yana awa'oya'oyama

²⁴ Tomasi iya hitau 12 aidiyena na yehana bwauna Patubwau, haugana Yeisu itaumahalava iya nigele baidadi. ²⁵ Tupwadi hiwalolau Tomasi ainai hiwalo, 'Yada Bada a'itaya'o'.

Na iya iwalo, 'Neta am'o'oyama, yau ebe ana elowone aidiyai nimagune yamwauwidi yo ya'abisawahidi abo yayemidi'.

²⁶ Wiki ehebo i'ovi na taumulitaone vada ehebonane ainai hiluwu na higudu auihyoidi ta holanai himiyamiya, na Tomasi baidadi. Na Yeisu ibwalenima ta ahi'ahipudiyai itowolo, na iwalo, 'Havena ammeheheuhi'.

²⁷ Na Tomasi ainai iwalo, 'Nimagigim utautuwuyama nimagu ainai ta u'ita. Na hinage nimam utautuwuyama luhuluhugu ainai ta umwauwi na havena unuwanuwatuwu bwaubwau na u'awa'awa oya'oyama.'

²⁸ Na Tomasi iwalo, 'Owa yagu Bada yo yagu Yaubada'.

²⁹ Na Yeisu ainai iwalo, 'Tomasi bada u'itagau ta uyemidi'o, awa? Na hiya nigele hiya'itagau na hesi hiyemidiyegau mata moiha hiyaliyaya.'

Buki teina ana lele vebabana

³⁰ Ta Yeisu aba'ita bahudi ipaihowaidi'o ana taumulitaone mehediya, na maudoina nigele yayaleledi teina Bukine ainai. ³¹ Na bada vihavihadi teina amvahili ta amhanapui yo hinage Yeisu amyemidiyei ebeha iya Yaubada yana Besinana na Yaubada Natuna ta Yeisu yehanaena yawahi miyamiya vateyaina amvai.

21

Yeisu imahalava ana taumulitao aidiyai

¹ Yeisu i'abiye mahalavauyoi ana taumulitaone aidiyai Taibiliya ni'unai.

² Temdova yana mahalava aidiyai. Ana taumulitaone teina Saimoni Pita yo Tomasi, iya hiwalo Patubwau yo Nataniyela iya yana dalava Kena, neta Galili holanai, na hinage Sebedi natunaone, yo hinage bwau taumulitaone baidadiyao. ³ Tenem ainai Saimoni Pita taumulitaone aidiyai iwalo, 'Augeluwao, nuwana yalalau yayama'.

Na ana geluwone hiwalo, 'Ehe inamwanamwa, talaowa'. Ta maudoidi higelu wagaena hiwowohene, na tenem boniyainane ainai hiyama ahubena na nigele teya yama hiya'ona.

⁴ Na bada malane itomtome ta taumulitaone Yeisu hi'itane maguwai itowotowolo, na hesi nigele hiyahanapui ebeha iya Yeisu. ⁵ Eeta Yeisu aidiyai iwalo, 'Tahiguwao viha yamane am'o'onadine?'

Na hiwalo, 'Nigele'.

⁶ Na hinage aidiyai iwalo, 'Amtaudobi ta vinayane amyahuwei wagane ateyaniyena na yama am'onadi'. Eeta yadi vinayane hiyahuwei na yama bahudi hi'o'onadine, ta nigele howahowadi vinayane hiniulihini.

⁷ Tenem ainai Yeisu ana taumulitawa iya ana gelu moihawa Pita ainai iwawalone, iwalo, 'Tenem iya yada Badawa'. Hauganane Pita ibenalei ebeha yadi Badawa, ana luwuluwu ili'wa na idadaluhugune ni'uwai.

⁸ Na Yeisu ana taumulitaone maudoidi hiwohema vinayane mayamadi hiniulidima ta hidudunane maguwai, wuwuna le'awane nigele amwaha daodao. ⁹ Ta taumulitaone maguwai hi'aitulu na yama yo beledi hi'i'tadine ali'ahuwai Yeisu bada igabudi'o.

¹⁰ Na hinage Yeisu aidiyai iwalo, 'Viha hinage ami yama amvaidima na tagabudi?'

¹¹ Ta Saimoni Pita wagai igeluyo ta vinayawa iniulihini maguwai, na vinayane imwau moiha ta yama ana bagibagili 153 hi'o'onadine na hesi vinayane nigele iyalotapulihi. ¹² Na Yeisu aidiyai iwalo, 'Amlaoma na am'ai'. Hihanapuiya'o ebeha iya yadi Badawa, ta nigele teya aidiyena iyapanivilaei ebeha 'Yaiya owa?' Wuwuna bada hihanapuiya'o. ¹³ Eena Yeisu ilau ta belediwa yo yamawa ivaiddi ali'ahuwena ta ana taumulitaone imomohedine. ¹⁴ Teina Yeisu yana mahalava tonugana ana taumulitaone aidiyai yana towolouyo tuluhanai.

Yeisu na Pita yadi aubabada

¹⁵ Hi'ai i'ovi na Yeisu iwawalone Saimoni Pita ainai, iwalo, 'Saimoni owa Yoni natuna, yam velau imwala'i alili aliguwai, na hiya teina tupwana awa?' Pita iwalo, 'Bada uhanapuigau'o ebeha yavelauwego mwala'ina'.

Yeisu iwalo, 'Yagu sipiwone u'ita avivinidi'.

¹⁶ Yeisu hinage iwalouyo, iwalo, 'Saimoni owa Yoni natuna, uvelauwegau mwala'ina?'

Pita iwalo, 'Ehe, bada uhanapuigau'o ebeha yavelauwego'.

Ainaena Yeisu iwalo, 'Yagu sipiwone u'ita avivinidi'.

¹⁷ Yeisu hinage yana walo tonugana Pita ainai iwalo, 'Saimoni, owa Yoni natuna, uvelauwegau?'

Ta tenem ainai Pita nuwanane iyayababane, wuwuna Yeisu ipanivila mai tonuga ainai, iwalo, 'Uvelauwegau?' Na Pita iwalo ainai iwalo, 'Bada ginauli maudoina uhanapuidi'o, ainaena uhanapuigau'o ebeha yavelauwego'.

Ta Yeisu Pita ainai iwalo, 'Yagu sipiwo u'ita avivinidi. ¹⁸ Yawalo moiha alimwai neta yam hauga heda ainai ubom am luwuluwu uli'wali'wa, na ebe nuwanuwam teya tupwa ainai ulau, mata bada ulau, na mulitai yam hauga yemala tautaubada ainai nimamne utau velele na vali tomowa am luwuluwune hivel'i wago na aiteya tupwa ainai nigele nuwam ulau, tupwanane ainai mata hilawego.' ¹⁹ Teina walone ainaena Yeisu ilaulau livahi Pita yana mwalowoi vehabana, ta ebe yana mwalowoine ainaena Yaubada yehanane i'abiye mwala'i. Na hinage Pita ainai iwalo, 'Umulitaegau.'

²⁰ Pita i'ita gwaipile ta teya taumulitawa Yeisu ana gelu moihawa i'i'itane (iya aine hauganane ainai Yeisu vahalinai iduivahali ta ipanivilaeine, iwalo, 'Bada yaiya amtauhuhulane'). ²¹ Na Pita towahonane i'i'itane, imulimulitaedi ta iwawalone, 'Bada, teina towahone vedova ana loina?'

²² Ta Yeisu Pita yana walone iyemaiha iwalo, 'Ebe nuwanuwagu iya imiyamiya ana higa yawuyoma, neta nigele teya hava, na owa hesi umulitaegau'. ²³ Ainaena Yeisu ana taumulitaone teina yana walone hibenalei, eeta hibom aidiyai hi'au'aubabada wuwuna yadi nuwatuwu ebeha taumulitanane mata nigele iyamwalowoi, na Yeisu nigele tenem

dova iyawalo, na hesi iwalo, 'Ebe nuwanuwagu iya imiyamiya ana higa yawuyoma, neta nigele teya hava alimwai'.

²⁴ Taumulitanane iya ginauliwone teina vhabadi iwawalo mahalavane hinage iya walowone ileleledine teina aubabadane ainai, bada tahana-puiya'o hava iwalo mahalavaedine, walo moiha maudoina.

²⁵ Yeisu yana paihowa ibagibagili alili, na ebe ehebo ehebo taleledi, yanuwatuwui mata buki hibagibagili alili na bale'u tupwa vehopali hi'oiye mwau.

PAIHOWA

Yeisu yana waloyemidi Alu'aluwa Ve'ahihi vehabana

¹ Tiyo-pilo, bukine yalele mugaiyei holanai Yeisu yana paihowao yo yana ve'itao, hauganane yana paihowa ivetu-wuni ² ana higa Yaubada ilauvai yo ihahaene galewai. Yeisu yana mwalowoi tuluhanai mayawahina imahalava yana tauyewasao aidiyai, hiya vesivesinu-wadi na Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyalaena adi lolina imohedi. ³ Ahubena 40 holadiyai imahamahalava aidiyai, na aba'ita maudoina ive'itadi ainaena yana towolouyo hi'awa moihaei na yana tauyewasao hi'ita na baidanao hi'aubabada neta Yaubada yana Abaloina vehabana ive'itadi.

⁴ Howola baidadi himiyamiya na adi lolina imohedi iwalo, 'Havena Yelusalem amlaulaugabaei na hesi Tamadane yana waloyemidine mwalona yawalowena'o vehabana amha'waha'wai. ⁵ Amnuwatuwu avivini ebeha Yoni bwahiyena i'abiye bapitaisogomiu na ahubena nigele daodaona na Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena bapitaiso amlobai.'

Yeisu ihae galewai

⁶ Haugana Yeisu yana tauyewasao hihulugogoi na hipanivila ainai hiwalo, 'Bada, howahowana na teina hauga ita Isileli umugaiyegita na tabom taloinauyowegita?'

⁷ Na Yeisu iwalo, 'Tamagu iya ibom iloiloina na nigele howahowana omiu amhanapui aiteya hauga yana loinane ipaihowaidi. ⁸ Na omiu hesi howola abo Alu'aluwa Ve'ahihi ilaoma na i'abiye wahiyalagomiu, na vehabagu ampaihowa na amwalo mahalava Yelusalem ainai yo Yudeya yo Sameliya dalavanao maudoina na bale'u maudoina aidiyai.'

⁹ Haugana walo teina ive'ovidi na hi'ita Yeisu ihaehae galewai, na yaloyalovi i'auhi na mehedi-yena itau aidawanine. ¹⁰ Ta ilaugabaidi na hiya howola hivinuvinu-nu galewai na towatowaho hitau bwau adi ale'o hewahewadi vahalidiyai hitowotowolo. ¹¹ Na hiwalo, 'Omiu Galiliwone, hava vehabana am'ita'ita haene, Yaubada bada Yeisu ilauvaiya'o galewai na howola abo iwuyoma ta ana ita dova hinage yana haene am'i'itane.'

Yudasa aivelahena

¹² Olibe oyana ainaena hilau gwaipile Yelusalem neta amwahane nigele iyadaodao wuwuna oyanane neta Yelusalem vahalinai. ¹³ Na hiluwu yadi vadai na ihiae vada ewanai, na Pita na Yoni yo Yemesa yo Andulu yo Pilipi yo Tomasi yo Batolomiu yo Madiu yo Yemesa Alipiyosi natuna yo Saimoni iya mwalona tauhamadudu abaloina vehabana yo Yudasa iya Yemesa natuna. ¹⁴ Maudoidi teina yadi nuwatuwu ehebo hi'awa'awanoi Yaubada ainai waiwaihiu baidadiyao yo Meli Yeisu hinana na hinage Yeisu tahinao.

¹⁵ Bodaone adi bagibagili dova 120 ehebo ahubena ainai Pita iguguya ahi'ahipudiyai na iwalo, ¹⁶ 'Tahiguwao mwalona Deivida yana walo Alu'aluwa Ve'ahihi imohei Yudasa Isakaliyota vehabana, na Buki Ve'ahihi ainai imiyamiya, ¹⁷ na Yudasa mwalona baidada tawalo mahalava Yeisu vehabana na hesi yada Bada ihuhulaei na imohei ana alehao aidiyai.'

(¹⁸ Yudasa bada imwalowoi'o yana paihowa yababana vehabana, na mulitai abo imwalowoi ana maiha ainaena bale'u igimwalai na bale'une holanai ibe'u na diyana italupulihine na hinaena maudoina imahalava.

¹⁹ Na wasana Yelusalem maudoina hibenalei na alinadiyena bale'une yehana himwau Akelidama na ana nuwamasele Bale'u Ma'wahina.)

²⁰ 'Dova Buki Sam holanai Deivida yana walo Yudasa vehabana iwalo: "Yana tupwa ova'ova a'avana nigele teya tomowa iyamiyamiya ainai".

Na hinage iwalo:

"Tomowa vagana mata ive'aivelaheyei".

Ainaena ilowoinanei walo teina ana nuwamasele moiha imahalava.

²¹ 'Eeta howola abo Yudasa aivelahena yayi tomowa hauga maudoina imulimulita Bada Yeisu yana hae yo yana dobi aidiyai. ²² Na hinage Yoni Yeisu i'abiye bapitaiso hauganane ainai ta ana higa Yeisu yana hae galewai, teina towahonane iya ilaoma ta Yeisu yana towolouyo vehabana ayewasaei.' ²³ Ainaena towatowaho hitau bwau yehadi hi'abihinidi ehebo Yosepa yehana bwaana Basabasi iya hinage hiyogaei Yusito, na bwaunane towaho yehana Madayo. ²⁴ Eeta hi'awa'awanoi Yaubada ainai hiwalo, 'Bada ee, owa tomowa maudoidi yadi nuwatuwu uhanapuidi'o ainaena yam vesinuwa towatowaho bwau teina aidiyena uve'itaei alimaiyai. ²⁵ Na iya mata ibom ivetaupaihowa yo iyewasa Yeisu vehabana, wuwuna Yudasa paihowane ilaugabaina'o na ilau ibom yana tupwai.' ²⁶ Na hitaubwauwone ai'opi'opyena hivesinuwa ta Madayo vesinuwa ainai imiya mahalava eeta iya iluwu tauyewasao yadi boda ainai.

2

Alu'aluwa Ve'ahihi yana laoma

¹ Mulitai Yudeya yadi guyau yehana Penitikosi ana ahubena ainai Yeisu ana tauyemidiwo maudoidi himiya ahaidi. ² Mai'ehebo na galewaena ehebo dagugu dova yaumai mwala'ina i'aituluma ta vadane i'oiye mwauone. ³ Na ehebo ginauli hi'i'itane ana ita dova aiwa alahawahawalina wahudiyai itotowane ehebo ehebo ewadiyai. ⁴ Ainaena maudoidi Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiye mwaudi na hivetuwuni ta vali alina yo vali alina aidiyena hi'au'aubabada neta Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyaena.

⁵ Ahubena tenem ainai tautapwalolo Yudeya ainai yo vali tupwa aidiyena bada hilaoma'o na Yelusalem ainai himiyamiya. ⁶ Haugana dagugune hibenalei ta boda mwala'ina himiya ahaiyama vadane vahalinai ta aluwadi igavai wuwuna tomowa ehebo ehebo alinana ibenali lobai. ⁷ Yadi aluwagavai yo nuwapwanopwano ainaena ta hiwalo, 'Teina tomowaone tenem dova hi'au'aubabadane neta hiya Galili?' ⁸ Na vedova ta ita ehebo ehebo yada dalavao alinadi ta benali lobaidine? ⁹ Alinane neta Padiya, yo Medi yo Elam yo Mesapotemiya ana taumiyao yo Yudeya yo Kapadosiya yo Ponita yo Esiya yo ¹⁰ Piligiya yo Pamipiliya yo Itipita yo Libiya tupwanao Sailini holadiyai himiyamiya yo Lomaena hilaoma. ¹¹ Tupwana Yudeya na tupwana nigele Yudeya na hesi yadi tapwalolo ainai hitalamwedi baidadiyao, na hinage Kiliti yo Alebiya na maudoida alinada vagadi na vagadi aidiyena hi'au'aubabada Yaubada yana paihowao wahiwahiyaladi vehabadi.' ¹² Ainaena maudoidi mayadi aluwagavai yo mayadi nuwapwanopwano hibom hipanivilauyowedi hiwalo, 'Hava wuwuna ta yadi paihowa tenem dova?'

¹³ Na hesi adi geluwo tupwadi hiwalo, 'Nuwana bwahi wahiwahiyalana hinuma ta hiyayaaulene'.

Pita yana walo boda aidiyai

14 Pita ana geluwo hitau 11 baidanao hitowolo na Pita ivetuwuni ta alinana mwala'ina aidiyai iguguya iwalo, 'Omiu Yudeya yo Yelusalem ana taumiyo maudoimiu yagu walo ambenalei na amnuwamasele, 15 ebeha yana paihowa teina nigele we'aha wahiwhaiyalana ainaena, wuwuna howola malatomtom nigele numa yayuaule ana hauga. 16 Na hesi ginauli teina mwalona tauwalo mahalava Yoeli iwalo mugaiyei, iwalo:

17 "Yaubada iwalo:

Howola hauga yana aba'ovi ainai

Alu'aluwagu ya'atuhiwai tomowa maudoidi aidiyai,
na natumiyo towatowahodi yo waiwaihiudi hiwalo mahalava
yo yami hevahevaliwo hi'eno mehe'ita'ita
na yami babadao hi'eno nivinivi.

18 Walo moiha hauga teina ainai Alu'aluwagu ya'atuhiwai
yagu taupaihowao towatowaho yo waiwaihiu aidiyai
na vehabagu hiwalo mahalava.

19 Na yagu paihowao abanuwapwanopwano yave'itaedi galewai
yo hinage ila'ilala bale'uwai ya'abiye mahalavadi
dova 'wahina yo aiwa alahawahawawalina yo asu badobadona,

20 yo mahana iguguyou
yo wai'ena ana ita iyemala'wahina
na mulitai Bada yana ahubena mwala'ina na namanamalina ima-
halava.

21 Na ainaena ebe yayiyadiwo Bada yehanaena hiyogayoga ainai ilivahidi
ta'i."

22 Pita hinage iwalo, aidiyai, 'Augeluwo omiu Yudeya, teina walowone ambenedi Yeisu Nasaletiyena, Yaubada yana wahiya yo yana ala'alawowoli yo yana ve'ive'ilala mehemiyai i'abiye mahalava ta ainaena Yaubada yana vesinuwa iyemala moiha. Ita teina ta hanapuiya'o wuwuna alidai ivetuwuni. 23 Yaubada mwalona Yeisune vehabana iloina na hava bale'uwai mata ilobai Yaubada ihanapu mugaiyei na omiu amhuhulaei, ta yami linaena tomowa tauyababa aiwa lagalagana ainai hiyemwalowoine.

24 Na Yaubada mwalowoi yana tupwa vitaina ainaena ihahaguine na i'abiye towolouyoi, wuwuna nigele howahowana na mwalowoi yana tupwa ainai imiya vateyai. 25 Teina vehabana mwalona Devida Yeisu yana walo iwalo mugaiyei, iwalo:

"Bada ya'ita meheguwai imiya vateyai

na nimatautuwaguwai imiyamiya, na i'abiye wahiylalagau na havena
yatapitapiya.

26 Ainaena yayaliyaya mwala'ina na yano'owe
yo yanuwatuwu avivini ebeha havena taugu ipwahapwaha.

27 Yau nigele mata bwebweso ainai alu'aluwagu umwaumwau vateyai
taumwalowoi yadi dalavai nuwana hinage taugu ipwaha.

28 Na hesi yawahi namwanamwana yana amwaha uve'itaei aliguwai.
Ainaena mehemwai u'abiye yaliyaya vateyagau."

29 Na Pita iwalo, 'Tahiguwao walo teina nigele tubuda Devida vehabana, wuwuna Devida tahanapuiya'o ebeha mwalona bada inwalowoi'o ta himwauya'o magaiyai na teina ta'i ana magaine imiyamiya. 30 Devidanane tauwalo mahalava ehebo na Yaubada yana waloyemidi ainai inuwatuwu avivini ebeha howola Devida tubuna ehebo Devidanane yana abaloina ivai Yaubada ainaena. 31 Ainaena Besinanane yana towolouyo ihanapu mugaiyei na iwalowei ebeha havena Bwebweso ainai imiyamiya alili na hinage tauna havena ipwahapwaha.

³² ‘Teina Yeisunane bada mwalowoiyena Yaubada i’abiye towolouyoiya’o na ai maudoimai a’itaya’o. ³³ Ainaena Yaubada i’abihini ta nima tauwanai imiyamiya na ibom Alu’aluwa Ve’ahihinane Yaubada mwalona iwalo yemidiyei na teina hauga bada imohegai’o ainaena paihowa teina am’ita’itadi yo ambenabenedi ibom ainaena hilalaomane.

³⁴ Wuwuna nigele Deivida iya yana hae galewa vehabana iyawalowalo, na hesi iwalo:

“Yaubada bada iwalo’o yagu Bada ainai,

‘Nimatautuaguwai umiya ³⁵ ana higa am alehao yamwau’ituluwedi aem ana abamwau ainai.’”

³⁶ ‘Teina wuwuna Isileli maudoimiu amhanapui moiha ebeha Yaubada Yeisu bada i’awa Badaena’o ibom Besinana towahona na Yeisunane bada amtutuye patuya’o aiwa lagalagana ainai.’

³⁷ Tomowaone Pita yana walo hibenalei na vehabana hinuwanuwatuwu mwala’ina, na Pita ma’ana geluwo aidiyai hipanivila, hiwalo, ‘Tahimaiyao, bada alauhapuli’o. Vedova yama paipaihowa?’

³⁸ Na Pita iwalo, ‘Yami paihowa yababadi aidiyena amnuwabui na maudoimiu Yeisu Besinana yehanaena avebapitaisogomiu na yami yababao inuwatuwuhamuidi na Alu’aluwa Ve’ahihi imohegomiu. ³⁹ Wuwuna Yaubada yana waloyemidine ebeha omiu vehabamiu, yo natumiyao hinage vehabadi, yo hiya amwaha daodaowai himiyamiya vehabadi yo yayiadiwo Yaubada iyogaedi ainai.’

⁴⁰ Pita yana walo yo yana guguya maudoina aidiyena iwalo mahalava iwalo, ‘Augeluwo, yaso teina yababana ainaena amhagujiyogomiu’. ⁴¹ Eeta ahubenane ainai tupwana tomowa Pita yana walo hibenalei ta hibapitaiso na adi bagibagili dova tausani tonuga.

Tauyemidiwo aidiyai

⁴² Tauyewasaone yadi ve’ita yo yadi ve’awa’au’augelu aidiyai hitalamweuyoidi. Na pwalawa aitomtomna ainai Yeisu abanuwatuwu avivinina hipaipaihowai na hitapwatapwalolo. ⁴³ Na maudoidi Yaubada hive’ahihiyei, na tauyewasao yadi paihowao abanuwapwanopwano na vedevede maudoidi hipaihowaidi. ⁴⁴ Tauyemidiwone maudoidi himiyamiya vahaliuyoidi na hivetobwatobwa ehebo. ⁴⁵ Na ebe yadi abaloina dalavai himiyamiya hivegimwalaedi na ginaulidine adi maihaena hi’aiyauyaedi hiya nigele yadi tobwatobwa aidiyai. ⁴⁶ Ainaena ahubena ehebo ehebo aidiyai mayadi atetalam hitapwatapwalolo Yelusalem yadi vada tapwalolo mwala’ina ainai, na hibom yadi vadai mayadi yaliyaya hi’ai’aitoyawa. ⁴⁷ Na Yaubada hiwalowalo vetuvehaeyei na hinage boda maudoina tauyemidiwone hi’awa’awa namwanamwaedi. Na ahubena ehebo ehebo aidiyai Yaubada tupwana tomowa hinage ilivalivahidi, na tauyemidiwo adi boda imwalamwala’i.

3

Pita na Yoni towaho ae peupeuna hi’abiye namwanamwa

¹ Teya lavilavi ainai, Pita na Yoni hihaehae Yelusalem vada tapwalolo mwala’ina ainai habi awanoi wuwuna neta awanoi ana hauga.

² Tenem hauganane ainai ehebo towaho ae peupeuna na iya yana hauga tubui hinana diyanai ma’ae peupeuna eeta ana geluwo ahubena ehebo ehebo aidiyai hi’ava’avalaiyama vada tapwalolone ana awa’eda mwala’ina yehana Awa’eda Ausala ainai himwaumwauwi. Na hagu i’awa’awanoi vada tapwalolo ana tauluwuwo aidiyai. Tenem dova hauga bagibagilina

ipaipaihowai. ³ Na ae peupeunane Pita na Yoni i'itadi hiluwuluwu na hagu vehabana i'awanoi aidiyai. ⁴ Eeta Pita na Yoni hivinuvununui ta Pita iwalo, 'Uvinunuigai'. ⁵ Ainaena ae peupeunane ivinuvinunuidi mayana yemidi ebeha hava mata himohei.

⁶ Na Pita iwalo, 'Nigele yagu mane, na teina velaune yamohego. Besinana Yeisu towaho Nasaleti yehanaena yaloinaego na utowolo ta ulau'. ⁷ Na nimatautuwanaena i'abiye towolone, na aena yo aetutulina ana tubweuwo maudoina hiwawahiyalane. ⁸ Na igavai hae yo idobi italutowolo yo ilau. Abo itautau gavagavai na Yaubada ino'ino'owei na Pita na Yoni baidanao hiluwu vada tapwalolo mwala'ina ainai.

⁹ Na boda hi'ita ae peupeunane ilaulau mayana walo vetuvehae Yaubada ainai, ¹⁰ hi'atai ebeha ae peupeunane mwalona vada tapwalolo ana awa'eda ainai imiyamiya na i'awa'awanoi ana hagu vehabana, na nuwadi ipwanopwano yana namwanamwauyo vehabana.

Pita yana guguya

¹¹ Ae peupeunawa Pita na Yoni i'abi avivinidi vada tapwalolo pepenai, himwauwi yehana Solomoni yana tupwa, na bodaone mayadi nuwapwanopwano hisagena ahaiyama aidiyai.

¹² Na Pita i'itadi, eeta bodaona iwalo aidiyai. 'Omiu Isileli, hava vehabana nuwamiu ipwanopwano na amvinuvinunugai? Nigele ai yama wahiyalaena bo nuwana yama mumuga dumwaluna ainaena towaho teina a'abiye namwanamwa ta itau gavagavaine. ¹³ Na hesi Yaubada yana wahiyalaena iya Abelaham yo Aisake yo Yakobo yadi Yaubada na tubudao yadi Yaubada na Yaubada yana taupaihowa yehana Yeisu i'abihini iya mwalona Pailato nuwanuwana ilivahi na omiu amuvalaei na am'awa yabayababaei Pailato mehenai. ¹⁴ Walo moiha Yeisu ibom taudumwalu na masemaselena amta'wata'wataei ta tomowa yadi tau'oiye mwalowoi nuwanuwamiu ta vehabana Pailato ainai am'awanoiyei. ¹⁵ Neta yawahi namwanamwana ana Tau'aiyauya am'oiye mwalowoiine na Yaubada ibom mwalowoiyena i'abiye towolouyoi na maudoimai a'itaya'o. ¹⁶ Ainaena towaho teina bada inamwanamwa'o ta am'itaya'o na amhanapuiya'o neta yemidi Besinana yehanaena mehemiayi inamwanamwa moiha na iwahiyala'o.

¹⁷ 'Tahiguwao yahanapuigomiu'o ebeha yami nuwapwanopwanowena Yeisu am'oiye mwalowoi dova yami babadao. ¹⁸ Na amnuwatuwu avivini ebeha Yaubada yana tauwalo mahalava aidiyena hiwalo mahalava mugai ebeha Besinanane yana muyamuya ilobaidi ainaena walonane ana moiha bada imahalava'o. ¹⁹ Eeta ilowoinanegomiu ebe amnuwabui ta yami lauhapuliwone ivai gabaedi na lautowoi namwanamwana amlobai Bada ibom ainaena. ²⁰ Hinage Besinanane ibom ivesinuwa mugaiyei vehabana ivetamalei alimiyai, neta Yeisu. ²¹ Iya bada galewai ihae'o na imiyamiya ana higa ginauli maudoidi i'abiye dumwaludi dova Yaubada yana tauwalo mahalavao ve'ave'ahihidi mwalona hiwalo mahalava mugaiyei. ²² Mwalona Mosese hinage iwalo yemidi iwalo:

Mata howola yada Bada Yaubada alimiyena ehebo towaho i'abihini na ivetauwalo mahalava vehabamiu dova yau i'abihinigau na yana walomalhalava maudoina ambenaledi'o.

²³ Na ebe yayadiwo tauwalo mahalavane yana walo hita'wata'wataei Yaubada i'abiye yababadi yo ivaigabaedi yana tomowa aidiyena.

²⁴ Tauwalo mahalavao Samwela yana haugai na ivetuwuni ta iha-haemane neta hava hiwawalowediwa wau hivevetuwuni. ²⁵ Na omiu

tauwalo mahalavaone tubudiyao ainaena Yaubada waloyemidi tubudane Abelaham imohei iwalo,

“Owa yam huhu wena howola abo abaloina maudoina bale'uwai awanamwanamwa yamohedi”.

Ainaena awanamwanamwane omiu hinage vebabamiu. ²⁶ Na Yaubada yana taupaihowa Yeisu mwalowoiyena i'abiye towolouyoi ta omiu Yudeya alimiyai ivetamale mugaiyei na ebe yami lauhapuliwone vebabadi amnuwabui neta yana awanamwanamwa alimiyai.

4

Pita na Yoni yadi lauvetala

¹ Pita na Yoni howola hi'au'aubabada boda aidiyai na taupwaoliwo yo vada tapwalolo ana tuilala mwala'ina, yo hinage Sadusiyao hilaoma, ² mayadi modi'ini wuwuna Pita na Yoni boda hive'itadi ebeha Yeisu mwalowoiyena itowolouyo'o na ainaena mata tomowa maudoida tatowolouyo. ³ Eeta hi'abi avininidi ta vada paipaiyai himwauwidi na ebeha i'ahubena abo yadi lauvetala hipaihowai, wuwuna bada iboni'o. ⁴ Na hinage yadi guguya bodaone bada hibenalena'o ta tupwana boda hiyemidi, ainaena tauyemidi maudoidi towatowaho adi vahivahili 5,000.

⁵ I'ahubena ta Yudeya yadi tauloinao yo yadi babadao yo loina ana tauve'itao himiya gogoidi Yelusalem. ⁶ Na hinage Anasa ibom taupwaoli mwala'ina mayana huhuwo yo yana bodao neta Kayapasi yo Yoni yo Alekisana baidadiyao himiya gogoidi.

⁷ Ta Pita na Yoni ahi'ahipudiyai hitowolo na hipanivilaedi, hiwalo, 'Yami paihowa teina yaiya yana wahiyalaena yo hinage yaiya yehanaena ampaipaihowaine?'

⁸ Na Pita Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiye mwau na iwalo aidiyai, 'Yama tauloinao yo yama babadao, ⁹ nuwana yamala uvetala wau wuwuna ae peupeunane ahahaguine yo ebeha vedova ta a'abiye namwanamwane? ¹⁰ Eeta nuwanuwamai omiu yo Isileli maudoimiu amhanapui ebeha towaho teina mehemiyai itowotowolone yana namwanamwa Yeisu Besinana ainaena, ibom towaho Nasaleti, aiwa lagalagana ainai am'oiye mwalowoi na Yaubada i'abiye towolouyoina. ¹¹ Yaubada yana Buki iwalowalo Yeisu vebabana iwalo:

“Tau'abi vada omiu logidi teina amta'wata'wataeiwa neta itaugwaipile ta logidi haehae alilina”.

¹² Nigele teya yaiya howahowana na ilivahigita. Neta bada Yeisu ibom. Wuwuna nigele ehebo teya dova yeha bale'uwai iyamiyamiya na ainaena livahi talobai. ¹³ Na tauloinaone hi'ita Pita na Yoni yadi atepatu, na hihanapuiya'o neta hibom bada taumiya dalava na abase'ulu mwala'ina aidiyai nigele hiyaluwu, ainaena nuwadi ipwanopwano na hinuwatuwu avivini ebeha mwalona Yeisu baidadi himiyamiya. ¹⁴ Na hinage ae peupeunane bada inamwanamwa'o hi'ita lau vahalidiyai itowotowolo, ta nigele howahowana ebeha hava hiwalowei. ¹⁵ Ainaena Pita na Yoni hivetamaledi ta hi'aitulu maseleyai na tauloinaowone hibom hi'ulewahi. ¹⁶ Na hiwalo, 'Vedova taloina towatowaho teina hitau bwau vebabadi, wuwuna Yelusalem maudoidi hinanapuidi'o ila'ilala mwala'ina bada hipaihowaiya'o na nigele howahowana tauvalaei. ¹⁷ Na hesi tatowoi na mumuga teina ta'auhi na havena idabadabalala boda maudoidi aidiyai, eeta taloina wahiyala aidiyai na havena Yeisu yehanaena tomowa aidiyai

hi'au'aubabada.' ¹⁸ Hiyogaedima na hiluwuyo aidiyai na hiloinaedi ta ebe havena Yeisu yehanaena hi'au'aubabada yo hive'ive'ita tomowa aidiyai.

¹⁹ Hesi Pita na Yoni yadi walo hiyemaihadi, hiwalo, 'Omui ambom am'ita sipwai aiteya Yaubada mehenai idumwalu, a'awa abiye gomi, bo Yaubada a'awa abiyei. ²⁰ Na ai nigele howahowamai na yama walo ilaumwau ginaulidine a'tadi'o yo waloaledi'o vehabadi.'

²¹ Tauyewasao ne alo auhi wahiwahiyalana himohedi na hi'abigabaedi ta hilalaune. Nigele howahowana ta hipaidi wuwuna hava imahama-halavane vehabana tomowa maudoidi Yaubada hino'owei. ²² Wuwuna ae peupeunane ana bolimai 40 na tupwana bada hi'abiye namwanamwaya'o.

Tauyemidiwo yadi awanoi

²³ Pita na Yoni himahalava na hilau adi geluwo aidiyai na taupwaoliwo mwala'idi yo babadao yadi walo hiwalo mahalavaedi. ²⁴ Na adi geluwone hibenalei ta maudoidi nuwadi ehebo na hitapwalolo Yaubada ainai hiwalo, 'Bada, owa Tauwasawasa, galewa na bale'u yo ni'u na ginauli maudoina holadiyai himiyamiya tauyemaseledi, ²⁵ ainaena yam taupaihowa neta tubumai Devida Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyaena yam walo iwalo mahalavaei iwalo:

'Hava wuwuna abaloina maudoina Bada ainai hive'aleha.

Na hinage hinuwanuwatuwu awawa?

²⁶ Ainaena bale'u yadi tauwasawasao yo yadi tauloinao himiya ahaidi na hi'atububuni habi aleha Bada yo yana Besinana aidiyai.'

²⁷ 'Walo moiha dalava teina holanaena hilaoma habi aleha yam taupaihowa masemaselena yo Besinana ibom Yeisu ainai. Hibom tau'alehaone neta Helodi yo Ponitiyo Pailato yo Yudeya yo hinage nigele Yudeya. ²⁸ Na hipapaihowaine hava dova owa yam ala'alawowoli yo yam nuwatuwu mwalona uloina na hipaihowaidi'o. ²⁹ Bada ee, yadi walo manimanini yam taupaihowao alimaiyai havena ubenabenedi na hesi u'abiye wahiylagai, na mayama atepatu yam walo ayewasaei. ³⁰ Na hinage yam wahiyaena tau'asiyebwao uhaguidi, yo u'abiye namwanawadi. Yam taupaihowa Yeisu wesivesinuwana yehanaena ve'ive'ilalao yo vedevedede u'abiye mahalavadi.'

³¹ Yadi awanoi teina hive'ovidi na vada ainai himiyamiyawa imwahali, na maudoidi Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyaena i'oiye mwaudi. Na Yaubada yana walo hiwalo mahalavaei.

Yadi tobwatobwa hi'aiyaunedi ehebo ehebo aidiyai

³² Tauyemidi maudoidi yadi nuwatuwu yo yadi velau ehebo. Nigele teya yaiya iyawalo, 'Yau teina yagu ginauli'. Na hesi yaiya ginauli yehana itanitaniwagaene neta maudoidi vehabadi. ³³ Na hinage Bada Yeisu yana tauyewasao hiwahiyala alili yana towolouyo ana walomahalava vehabana, na maudoidi hivelau toyatoyawa. ³⁴ Na hinage maudoidi ma'adi yo ma'adi ale'o, wuwuna vewasawasao aidiyena bada yadi bale'u yo yadi vadao hivegimwalaedi'o. ³⁵ Na adi maiha maudoina hivaiyama na himohedi Yeisu yana tauyewasao, aidiyai na hibom hi'aiyauya yaiyadiwo himiya vitai aidiyai. ³⁶ Towaho ehebo Saipilosiyena yehana Yosepa na yehana vauvana tauyewasao himohei Banabasi, neta ana nuwamasele, 'Tau'abiye atepatu', iya Livai yana huhu ehebo. ³⁷ Na ibom yana tanovi ivegimwalaedi na manenane ivaiyama na imohedi Yeisu yana tauyewasao aidiyai.

5

Ananayasi yo Sapaila

¹ Towaho ehebo mamwanena yadi tanovi higimwalaei, na manena hivaiyama. Towahonane yehana Ananayasi na mwanenane Sapaila.

² Hitaubwaune hiloina ta tupwana mane hidawani, na ana tupwa Ananayasi ivaiyama tauyewasaoone aidiyai, na i'oyama iwalo teina tanovi manena maudoina.

³ Eeta Pita iwalo auline, 'Ananayasi hava vhabana Tomodulele nuwam ivai na tanovi ana maiha tupwana umwaudawanine? Neta yam oyama Alu'aluwa Ve'ahihi ainai. ⁴ Mwalona nigele uyavegimwalaei, tanovine owa yam abaloina, hinage hauganane uvegimwalaei manena owa yam abaloina. Na hava vhabana atemwai unuwauwatuwu dawani mane vhabana na u'oyama. Na yam oyama teina nigele alimaiyai yo tomowa aidiyai, na hesi Yaubada ainai.'

⁵ Pita yana walo teina Ananayasi ibenalei na ibe'u ta imwamwalowoine. Ainaena tomowa maudoidi wasane hibenalei na himeheuhi mwala'ina.

⁶ Na hevahevali hilaoma ta tauna ale'owena hihuma na hi'avala mahalavaei ta magaiyai himwamwauwine.

⁷ Dova mahana hawahawagana tonuga hi'ovi na mwanenane imahalava ta nigele iyahanapui hava imamahalavane. ⁸ Na Pita ipanivilaei iwalo, 'Sapaila, yami tanovine amvegimwalaeine, viha ana maiha amvavaine? Dova mwanem iwalo alimwai?'

Na Sapaila iwalo, 'Ehe moiha, neta dova'.

⁹ Eeta Pita iwalo, 'Vedova ta amtau bwau ebeha Bada Alu'aluwana am-towoi? Ubenalei, mwanemne ana taumagaiwone hiluluwuma na hi'avala mahalavaego hinage yam oyama vhabana.'

¹⁰ Mai ehebo na Sapaila ibe'u Pita aenai, ta imwamwalowoine na hevahevaliwone hiluwuma ta hi'ita bada imwalowoi'o, ta hi'avalai na hilau himagaiyai mwanenane vahalinai.

¹¹ Ainaena tauyemidi maudoidi himeheuhi mwala'ina na hinage yaiyadiwo wasanane hibebenaleine hinage himeheuhi.

Ala'alawowoli yo ila'ilala

¹² Hinage boda ahi'ahipudiyai Yeisu yana tauyewasao ala'alawowoli na ila'ilala bagibagilidi hi'abiye mahalavadi. Na tauyemidi maudoidi himiya ahaidi vada tapwalolo ainai, Solomoni yana tupwai.

¹³ Na boda maudoidi himeheuhi ta nigele hiyaluwu tauyemidi baidadiyao, na tomowa maudoidi tauyewasao hive'ahihiyedi na hino'owedi mwala'ina. ¹⁴ Na hesi tauyemidiwone yadi boda imwalamwala'i towatowaho yo waiwaihiu yaiyadiwo Bada hiyemidiyei neta hiluwuluwu. ¹⁵ Tauyewasao yadi paihowa aidiyena na tau'asiyebwao hilauvaidima ta amwahai gwalatau yo halabi aidiyai hiveve'enodine.

Ebe Pita yana lau ainai, na mahana ihinali ta alu'aluwana italu tau'asi'asiyebwaone aidiyai mata hinamwanamwa. ¹⁶ Hinage dalavaone Yelusalem vahalinai adi taumiyo himiya ahaidima na yadi tau'asiyebwao yo tupwadi yaiyadiwo alu'aluwa yababadi hi'abiye asiyebwadi hivaidima ta maudoidi hi'abiye namwanamwadi.

Yeisu yana tauyewasao hi'abiye muyadi

¹⁷ Taupwaoiliwo yadi babadao mwala'idi yo Sadusiyao yadi boda baidadiyao himanini na hi'alomagigiliyedi. ¹⁸ Ainaena hitowolo na Yeisu yana tauyewasao hi'abi avinidi na vada paipaiyai himwamwauwidine.

¹⁹ Na boniyaiyena Bada yana tausagenawasa vada paipai ana awa'eda iho'e na ilauvaiidi ta himamahalavane. ²⁰ Na iwalo aidiyai, 'Amlau vada tapwalolo ainai ta nemai amtowolo yo tomowa aidiyai walone yawahi namwanamwadi vehabadi amguguyaedi'.

²¹ Ainaena tausagenawasa yana walo hibenalei na i'ahubena ta vada tapwalolo ainai hiluwu, na boda hive'ive'itadi.

Taupwaoli mwala'ina yo ma'ana geluwo Isileliwone babadadiyao hiyogaedi yo hiya tau'ulewahi himiya ahai, neta Isileliwone yadi boda mugamugaina. Na maudoidi hiyogaedima ta yadi taupaihowa vada paipaiyai tupwana hivetamaledi ta Yeisu yana tauyewasao hilauvaidima, na hilauvetala mehediyai. ²² Na hilau ta vada paipai a'avana hi'i'itane, na hiwuyoma hiwalo, ²³ 'Vada paipai guduguduna a'i'itane, na ana tau'ita aviviniwone hitowotowolo awa'edane ainai, na hauganane awa'edane aho'e alonane nigele teya tomowa aya'ita.'

²⁴ Na vada tapwalolo ana tau'ita avivini mwala'idi yo taupwaoliwo mwala'idi wasa hibenalei ta hi'atehawawali mwala'ina, hava mata imahalavane.

²⁵ Ainaena ehebo towaho aidiyai ilaoma iwalo, 'Tomowaone vada paipaiyai ammwanwauwidiwa, vada tapwalolo ainai hive'ive'ita boda aidiyai'.

²⁶ Eeta vada paipai taniwagana yana hevali baidana hilau ta tauyewasao hilauvaiidi ta hiwuwuyone. Na hesi nigele hiyatotoyaidi wuwuna himeheuhi hiwalo mata tomowa himodi'ini na tau'ita aviviniwone hive'alagaimaidi. ²⁷ Tauyewasao hiluwuwedi ta tau'ulewahiwo mehediyai hivetowolodi. Na taupwaoli yadi tauloina ipanivilaedi, iwalo, ²⁸ 'Walo'auhi wahiwahiyalana amohegomiu'o, awalo havena Yeisu yehanaena amve'ive'ita boda aidiyai. Na am'itaya'o hava ampapaihowaine? Yami ve'ita amtaluye dabalala ta Yelusalem i'oiye mwau, na teina towahone yana mwalowoi vehabana ebeha amve'ewaigai.'

²⁹ Na Pita yo tauyewasao tupwadi hiwalo, 'Ilowoinanegai na Yaubada yana walo amulitaei na havena tomowa yadi walo. ³⁰ Walo moiha omiu Yeisu aiwa ainai amtutuye patu na ana higa imwalowoi, na tubudao yadi Yaubada Yeisu i'abiye towolouyoine, ³¹ na i'abihini nimatautuwanai imwanwauwine ta ibom Taumugaiyegita yo Taulivahigita, ta ebeha tanuwabui, na ainaena ita Isileliwone yada yababa inuwahamuidi. ³² Eeta ai ginauli teina vehabadi awalowalo mahalava na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi ibom tauwalo mahalava, iya Yaubada yana aiyauya ana tau'awa abiwo alidai.'

Gameliyela yana walo

³³ Na tauloinao Yeisu yana tauyewasao yadi walo teina hibenaledi, na adi modi'i'ini moiha, na nuwanuwadi ta hi'oiye mwalowoidi. ³⁴ Na ehebo aidiyena yehana Gameliyela ibom Palisi na loina ana tauve'ita, na ma'ana ve'ahihi tau'ulewahiwo bodadi aidiyai, itowolo na iloina ta ebeha Yeisu yana tauyewasao himahalavaedi hauga ubwa'ubwana ainai. ³⁵ Ainaena mulitai iwalo tauloinao aidiyai, 'Omiu Isileli ee, am'ita avivinigomiu na havena amloiloina wahiyala teina tomowaone aidiyai. ³⁶ Amnuwatuwu avivini haugana mwalona Tudesi imahalava ebeha ibom taumugai vagana ehebo, na tomowa adi bagibagili dova 400 hiluwu yana boda ainai, na hesi Tudesinane hi'oiye mwalowoi, na ana taumulitao hitaububudeyanaedi, na yadi boda i'o'ovine.

³⁷ 'Na mulitai tomowa vahilina haugana ainai, ehebo hinage towaho Galiliyena itowolo mahalava yehana Yudasa na tomowa tupwadi iniulidi

na himumulitaeine. Iya hinage tomowa tupwadi hi'oiye mwalowoi na ana taumulitaone hilolo'uhagwaline.

³⁸ 'Ainaena teina hauga yawalo alimiyai, ebeha havena hava amloiloina towatowaho tenem vehabadi. Ebe adi loina nuwana yadi paihowa teina tomowa aidiyena imahalava, howola abo hitapiya. ³⁹ Na hesi ebe yadi loina Yaubada ainaena imahalava, nigele howahowamiu na am'auhidi, wuwuna mata dova ta Yaubada amve'alehaei.'

⁴⁰ Eeta Gameliyeli yana loina himulitaei, na tauyewasao hiyogaedima aidiyai, na hisapidi, na hiwalo, 'Havena Yeisu yehanaena am'au'aubabada tomowa aidiyai'.

⁴¹ Na tau'ulewahiwo hilaugabaidi, yo hilau hibom yadi boda aidiyai mayadi yaliyaya, wuwuna howahowana muyamuya hilobaidi Yeisu yehanaena. ⁴² Ahubena ehebo ehebo aidiyai himiyamiya ahai vada tapwalolo mwala'ina holanai na hinage tomowa yadi vada aidiyai Yeisu ibom Besinana towahona wasana namwanamwana hive'ive'itaei yo higuguguyaei.

6

Tauve'itao hitau 7 hivesinuwaidi

¹ Haugana tenem ainai Yeisu yana boda imwalamwala'i, ta Gilisiwone Yudeyaone baidadiyao hiveta'eta'e. Gilisiwone hiwalo ai'ai ana aiyauya ahubena ehebo ehebo aidiyai yadi hiwahiwapewo hi'ita'ita di'wadi'waidi.

² Ainaena Yeisu yana tauyewasao hitau 12 tauyemidiwo maudoidi hiyogaedima na hiwalo, 'Nigele howahowana Yaubada yana walo ana guguya alaumwauwi na ebeha ai'ai a'iyauya. ³ Eeta tahimaiyao, omiu alimiyena towatowaho hitau 7 amvesinuwaidi, yaiyadiwo ma'adi ve'ahihi, na hanahanapudi, na hinage ebeha Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyala aidiyai, ta paihowa teina ai'ai ana aiyauya vehabana tavetowolodi. ⁴ Na ai a'aipate awanoi vehabana, na hinage Yaubada yana walo ana ve'ita vehabana.'

⁵ Boda maudoidi hiyaliyaya yadi loina teina vehabana, eeta hitau 7 hivesinuwadi neta, Sitiveni, ibom yana yemidi mwala'ina Yeisu ainai, na Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyala ainai, yo Pilipi yo Pilikolasi yo Nikano yo Timoni yo Pamenasi yo hinage Nikolasi, ibom towaho Anitiyoki na bada Yudeya yadi tapwalolo ainai iluwu'o. ⁶ Ainaena tomowaone teina hi'abihinidi Yeisu yana tauyewasao mehediya, na hi'abidebaidi na vehabadi hi'awa'awanoi Yaubada ainai, na paihowane hive'avalaidi.

⁷ Eeta Yaubada yana walo idabalala tomowa aidiyai, na tauyemidi adi boda imwala'i i'alili tupwa Yelusalem ainai, na taupwoliwo bodadi hinage walone hibenalei, na Yeisu hiyemidiyei.

Sitiveni hi'abi avivini

⁸ Sitiveni Yaubada yana ala'alawowoli yo yana atemuyamuya i'oiye mwau, na paihowa abanuwapwanopwano yo ve'ive'ilalao ipaihowaidi tomowa ahi'ahipudiyai.

⁹ Na tupwana tomowa hilaoma na Sitiveni baidadi hi'awa pa'ipa'i hiya tupwana Yudeya yadi tapwalolo yehana himwauwi 'Talatalamdi', na tupwana Sailini ainaena, na tupwana Alekisanidiliya ainaena, na tupwana Silisiya yo Esiya aidiyena. ¹⁰ Na nigele howahowana hiwahiyala, wuwuna Sitiveni yana walo hanahanapu Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena.

¹¹ Eeta dawaniyena tomowa hiyemaihadi na hivetowolodi ta hiya hiwalo, 'Abenabenali na Mosese yo Yaubada i'awa'awa yababaedi'. ¹² Ta tomowa nuwadiyai himwauwi na Sitiveni hive'alehaei, ainaena maudoidi

yo babadao yo tauloinao yo hinage loina ana tauve'itao hilaoma, na hi'abi avivini, na hilauvai tau'ulewahiwo yadi abamiya gogoi ainai. ¹³ Na tau'awa oya'oyamaone hilauvoidima na hiwalo, 'Towaho teina, hauga maudoina aidiyai, Mosese yana loinao yo vada tapwalolo masemaselena hinage ihinalidi. ¹⁴ Na hinage yana walo abenalei iwalo, "Yeisu ibom towaho Nasaleti howola abo vada tapwalolo teina ilo'e vehulu, na yada mumuga Mosese ainaena ivetuwuni na ilalaomawa imwaubuidi, na vagadi imwauwidi".

¹⁵ Tau'ulewahiwoone maudoidi Sitiveni maninane hivinuvinunui, ana ita dova Tauwalo mahalava manina.

7

Sitiveni yana walouyo

¹ Taupwaoliwo yadi tauloina Sitiveni ipanivilaei, iwalo, 'Teina tomowaone hava hiwalowalowedine neta moihadi?'

² Na Sitiveni yadi walo iyemaiha iwalo, 'Tahiguwao yo tamaguwao, yagu walo teina ambenalei, Yaubada Didigana mwalona tubudawa Abelaham Mesapotemiya ainai imiyamiya, na howola nigele iyavedalava Halana ainai

³ Na iwalo Abelaham ainai, "Yam dalava yo yam huhuwo teina ulaugabaidi na ulau vali dalavai, tupwanane yave'itago ainai umiya".

⁴ 'Neta ainaena Kalidiya ilaugabaei, na ivedalava Halana ainai. Na Abelaham tamana imwalowoi mulitai abo Yaubada imugaiyei na ivedalavane tupwa teina ainai tamiyamiya. ⁵ Ta nigele hinage teya tupwa nuwana bale'u iyamohei Abelaham yana abaloina, na Yaubada iwalo yemidi hauga teina ebeha tupwanane Abelaham mayana huhuwo yadi bale'u hivai, na hauganane ainai Abelaham nigele natuna. ⁶ Na hinage Yaubada iwalo mugai ebeha Abelaham tubunao himiya taumana vali boda yadi tupwa ainai, yo dalavaone tanitaniwagadiyaone paihowa vitavitaidi himohedi, na himiya vitai bolimai 400 aidiyai. ⁷ Na hesi Yaubada iwalo, "Howola abo dalava tanitaniwagadi loina vitavitaina yamohedi, na mulitai tupwa tenem ainaena yagu boda himahalava na hipwagogo aliguwai tupwa teina ainai".

⁸ Eeta Yaubada Abelaham ulewahi ana ve'ive'ilala imohei neta 'wapi ana hapi vehabana. Abelaham Aisake ilabahi ta hawahawaga ehebo i'ovi na hapi himomoheine. Dova hinage Aisake natuna Yakobo hapi imohei. Na Yakobo hinage natunao towotowohodi 12 adi bagibagili hapi imomohedine.

⁹ 'Tubudane Yakobo natunao hiya tahidi Yosepa hivegimwalaei Itipita aidiyai, wuwuna hi'alomagiligiyei ta nemai ivetaupaihowa nigele maihana na hesi Yaubada baidana. ¹⁰ Na ihagui ana vitai aidiyena, na hinage hanapu namwanamwana imohei, Itipita yadi Pelo hanapunane i'ita lobai, ainaena Pelo Yosepa i'abihinine na loina imohei tupwa Itipita maudoina ainai, na hinage tauwasawasa yana vada holanai.

¹¹ 'Na mulitai vahali imahalava Itipita maudoina yo Kenani aidiyai, na miya vitai imahalava na tubudaone nigele adi. ¹² Ta Yakobo wasa ibenalei ebeha ai'ai Itipita ainai imiyamiya, na natunao towatowahodi ivetamaledi Itipita ainai, ai'ai vehabana. ¹³ Mulitai ivetamaleuyoidi Itipita ainai, na Yosepa tahinao aidiyai iwalo mahalava, iwalo, "Yau tahimu Yosepa", na hinage Pelo ainai iwalo mahalavaedi iwalo, "Teina tahiguwao". ¹⁴ Ainaena Yosepa tamana Yakobo mayana huhuwo iyogaedima, adi bagibagili 75, na Itipita ainai hilalaomane. ¹⁵ Eeta tubudane Yakobo manatunao hidobi Itipita ta nemai himiyamiya ta himwamwalowoine. ¹⁶ Na yadi asiyebwao mwalomwalowoidi hilawedi ta mwalona Abelaham igimwalaiya'o Sikem,

hibom Emoli natunao aidiyena na magainane ana maiha siliba imomohe-dine neta ainai hiyeyemagaina.

¹⁷ ‘Na hauga bada ilau tebitebiniya’o ta Yaubada yana waloyemidi ainona imiya mahalava Abelaham ainai neta ebeha Isileliwone Itipita hi’aitulu gabaai. Wuwuna tubudaone adi boda ihaehae. ¹⁸ Na tauwasawasa vauvauna itowolo ta yana hauga loina, na tauwasawasane Yosepa nigele iyahanapui. ¹⁹ Tubudaone i’oya’oyamaedi, na muya imohemohedi. Na iwalo wahiyala ta ebe natudiyao vauvaudi hitubui higabae mahalavaedi ta himwalowoi balabala awawai.

²⁰ ‘Gama Mosese itubui hauga tenem ainai, ibom ana ita inamwanamwa, na tamana yo hinana yadi vadai hi’ita’ita avivini neta wai’ena tonuga. ²¹ Na mulitai yadi vadaena himwau mahalavaei, na Pelo natuna waihiuna ilolobaine, na ilauvaiyama yana vadai, na ebeha natuna i’ita avivini. ²² Eeta Mosese Itipita yadi hanapu maudoina hive’itaei, ta ihanahanapuidi na yana walowone yo yana paihowao hiwahiyala alili.

²³ ‘Hauganane ana bolimai 40 ilobai Mosese nuwanuwana yana tomowao Isileli i’itadi. ²⁴ Ainaena yana itane ainai Itipita ehebo towaho Isileli italai awawai, eeta Mosese tahina ihagui na towaho Itipita i’oiye mwalowoine. ²⁵ Na Mosese yana nuwatuwu ebeha yana huhuwone mata hihanapui, neta Yaubada nimanane iyeyepaihowa ta Itipitaone aidiyena ivaivehuludi na hesi nigele hiyahanapui. ²⁶ I’ahubena ta Mosese tahinao bwau ilolobaidine, na nuwanuwana ebeha i’auhidi ta iwalo, “Augeluwu, omiu boda ehebo na hava vehabana yami miyamiya amveyaveyababa?”.

²⁷ ‘Na tau’alehaone ehebo aidiyena Mosese yana walo iyemaiha, na iwalo, “Yaiya owa utuwoi na uvetauloina alimaiyai? ²⁸ Vedova? Nuwanuwam na u’oiye mwalowoigau, lavi dova Itipita towahona u’oiye mwalowoine?” ²⁹ Walo teina Mosese ibenalei ta imeheuhi, na idena ilau Midiyani ainai, imiya taumana, na tenemai itawahola yo natunao towatowahodi bwau, ilabahidi.

³⁰ ‘Bolimai 40 tuluhanai Mosese tupwa balabala awawai oya Sainai vahalinai ilowolowouhi, na Yaubada yana tauwalo mahalava i’abiyamahalavauyoi aiwa alahawahawalina ainaena aiwa lugulugudi holadiyena. ³¹ Ta Mosese i’aluwagavai ta iwutulau tupwanane ala’alahinane vahalinai ebeha i’ita ili’limani, ainaena Bada alinana ibenalei iwalo, ³² “Yau tubumwao hibom Abelaham yo Aisake yo Yakobo yadi Yaubada”. Na Mosese yana meheuhiyena ibatubatutuli, ta nigele iya’ita lau.

³³ ‘Ainaena Bada iwalo, “Am ae humahuma uwuludi wuwuna neta bale’une ainai utowotowolone bale’u ve’ahihi. ³⁴ Yagu tomowa yadi miya vitai Itipita holanai yahanapuiya’o, na yadi dou, bada yabenalena’o, ainaena yadobima habi haguidi. Eeta owa utowolo na yavetamalego Itipita ainai, paihowa teina vehabana.”

³⁵ ‘Isileliwone Mosese hita’wata’wataei, hiwalo, “Yaiya owa ebeha utowoi na uvetauloina na u’abiye dumwalugai?”. Eeta Isileliwone hita’wata’wataei na Yaubada yana vesinuwa haugana tauwalo mahalava aiwa ala’alahawawalina ainai ivesinuwai iwalo iya tauloina na taulivahi. ³⁶ Yudeyaone imugaiyedi ta Itipita hi’aitulu gagaeine. Mulitai ginauli abanuwapwanopwano na ve’ive’ilala i’abiye mahalavadi Itipita ainai yo ni’u hawahawalina ainai. Na hinage ginauli abanuwapwanopwano yo ve’ive’ilala i’abiye mahalavadi balabala awawai neta bolimai adi bagibagili 40.

³⁷ “Teina Mosese Isileli aidiyai iwalo, “Yaubada howola abo tahimiyaone aidiyena ehebo Tauwalo mahalava ivesinuwai vebabamiu, dova mwalona yau ivesinuwaigaune.” ³⁸ Na hinage Mosesenane nu’ulai Isileli tubunao maudoidi baidanao, oya Sainai ainai himiyamiya na tauwalo mahalava Mosese loina namwanamwana yawahida vebabana imomohedine.

³⁹ “Na tubudaone Mosese yana loina hita’wata’wataei, ta nuwanuwadi yo hilau gwaipile Itipita ainai, ⁴⁰ Na Eloni ainai hiwalo, “Yada abapwagogowo u’atububunidi, na himugaiyegita, wuwuna Mosese ibom mwalona Itipita ainaena imugaiyegitamawa, havaidova ilao’o”. ⁴¹ Tenem haugane ainai abapwagogo aiwa tagitagi hipaihowai ta ana ita dova bulumakau natuna. Na ainai hipwaopwaoli yo nimadiyena hava hipapaihowaine hiyaliyayai ainaena na higuyaguyau. ⁴² Eeta Yaubada ita’wata’wataedi, na hibom yadi nuwatuwu hipaihowai, neta utuiwo galewa aidiyai hipwagopwagogo, dova tauwalo mahalavao yadi buki holanai Yaubada yana walo imiyamiya, iwalo:

“Omiu Isileli tupwa balabala awawai bolimai 40 ammiyamiya, lagulaguwao amwunuidi, na nigele aliguwai amyapwaopwaoli.

⁴³ Na yami abapwagogo yehana Moloke yana gwau, am’avalai yami abapwagogo na hinage Lepani yana utui amtagi yo ainai amwalowalo vetuvehae.

Ainaena mata ya’oipeiyegomiu na amlau Babiloni tulutuluhanai.” ’

⁴⁴ Na Sitiveni iwalo, ‘Mosese gwaune i’abi, neta dova Yaubada ive’ita ma’ama’ayaune ainai. Ainaena hi’abi na hauganane tupwa balabala awawai hilaulau Yaubada yana gwaune hinage hi’avalai vali tupwai”.

⁴⁵ Mulitai tubudiyao Yosua baidanao teina gwaune hivaiyama na tupwanane ainai tubudao taumiya dalavao hiheusilidi tupwa teina ainaena, na Yaubada ihaguidi ta hiwahiyala, na yadi bale’u teina hivai, na gwaune imiyamiya ana higa Devida ivetauwasawasa aidiyai. ⁴⁶ Iya Yaubada ana awanamwanamwa imohei. Na Yaubada ainai ipanivila na ebeha italamwei ta Yakobo, yana Yaubada yana vada i’abi. ⁴⁷ Na hesi Yaubada yana vadane Devida natuna Solomoni i’a’abine.

⁴⁸ “Yaubada ewa’aliliyai yana vada tomowa nimadiyena hi’abi’abi nigele alonai iyamiyamiya, dova tauwalo mahalava yana walo iwalo:

⁴⁹ “Galewa yagu abamiya wasawasa, na bale’u aegu adi abamwau.

Ainaena aiteya vada howahowana, na vebabagu am’abi na vadanane ainai ya’aiyawasi?

⁵⁰ Wuwuna ginauli teina maudoidi yau yapaihowaidi.” ’

⁵¹ Na Sitiveni iwalo, ‘Omiu tau’ateyaiyaiwo. Yaubada wasana ainai neta atemiu yabidaidi’o yo talinamiu yagohaye tuidi’o. Omiu bada dova hauga daodaona tubumiyao Alu’aluwa Ve’ahihi amta’wata’wataei. ⁵² Walo molha tubumiyao tauwalo mahalavao maudoidi hi’abiye muyadi na hi’oiye mwalowoidi. Hiya Taudumwaluwa yana laoma vebabana hiwalo mugaiyeiwa, na teina hauga omiu hinage Taudumwaluwa amhuhulaei, ta am’o’oiye mwalowoine. ⁵³ Na omiu Yaubada yana loina himohegomiu tausagena wasao aidiyena, na nigele amyamulitaei.’

Sitiveni hi’oiye mwalowoi

⁵⁴ Sitiveni yana walo tauloinao hibenalei ta adi modi i’ini mwala’ina, na awadi hitauve’alahi yadi modi’ini vebabana. ⁵⁵ Na hesi Alu’aluwa Ve’ahihi Sitiveni i’oiye mwau, ta galewa ivinuvininui, na Yaubada yana wasawasa masele ainai ihae na Yeisu nimatautuwana itowotowolo, i’itane. ⁵⁶ Na

iwalo, 'Am'ita, galewa ilotaho'e na Tomowa Moihana Yaubada nimatautuwanai ya'ita itowotowolo.'

⁵⁷ Hiwuiwui wahiyala, na talinadi hi'abi auhidi, na ebeha havena yana walo hibenabenablei. Eeta maudoidi vehabana hisagena na hi'abi avivini. ⁵⁸ Na dalavane tuluhanai higabaei aituluwei, na gaimaena hitatalaine. Na tau'aisamasaniwone adi luwuluwu himwauwi hevali teya yehana Saulo aenai.

⁵⁹ Sitiveni howola gaimaena hitalatalai na Bada ainai i'awa'awanoi, iwalo, 'Bada Yeisu alu'aluwagu uvaiyawa'. ⁶⁰ Na aetutulina i'atuwomalei na iyoga wahiwahiyala iwalo, 'Bada, yadi mumuga yababana teina havena uyemayemaiha aidiyai'. Na yana walo teina tuluhanai yawahina i'ovi.

8

¹ Na Saulo bodaone i'awa namwanamwaedi Sitiveni ana oiyemwalowoi vehabana.

Saulo tauyemidiwo i'alehaidi

Ahubena tenem ainai tauyemidiwo tupwa Yelusalem ainai adi alehao hivetuwuni na hi'aleha, ainaena hilouhagwali Yudeya yo Sameliya tupwanao aidiyai, na Yeisu yana tauyewasao hitau 12 Yelusalem ainai himiyamiya. ² Na tupwana tomowa Yaubada ana tauyemidiwo Sitiveni hiva'i ta hidoudouwi i'ovi na abo higagaliyaunaene. ³ Na hesi Saulo itowoi na tauyemidiwo yadi boda i'oiye sawali. Vada ehebo iluwuluwuidi na tauyemidiwo towatowahodi yo waiwaihiudi ilaulaugogoidi na vada paipaiyai imwaumwauluwuwedi.

Pilipi iguguya Sameliya ainai

⁴ Tauyemidiwo hilo'uhagwali, ta ebeha tupwa teya ainai wasana namwanamwana higuguyaei tomowa aidiyai. ⁵ Ainaena Pilipi idobi Sameliya tupwanane ainai, na tenemai Besinana Tomowana wasana iguguyaei aidiyai. ⁶ Na maudoidi Pilipi yana walo hibenalei, na yana paihowa wahiwahiyalana hi'itadi, ⁷ Ebe yayyadiwo hi'asiyebwa, alu'aluwa yababana aidiyena mata imwau mahalavaedi, mayogayogadi yo hinage taubelubelu, yo taulepelowo i'abiye namwanamwadi. Ainaena bodaone hitalatalam toyatoyawa Pilipi yana guguya ainai. ⁸ Na ainaena abayaliyaya mwala'ina dalavanane ainai.

⁹ Na taumiya dalava ehebo yehana Saimoni, iya Pilipi yana walo iyemidiyei. Saimoninane mwalona tau'oba'oba na oyamaena iwalo mahalavaeuyowei ebeha iya teya towaho mwala'ina. ¹⁰ Tomowa maudoidi, tomowa mohili yo tomowa mwala'idi ainai hibenabenali ta hiwalo, 'Teina tomowane dova Yaubada. Owa uwahiyala alili.' ¹¹ Eeta Saimoni yana walowone hibenaledi wuwuna yana obaena i'abiye nuwapwanopwanodi hauga maudoina aidiyai. ¹² Na mulitai Pilipinane imahalavama na wasana namwanamwana Besinana Yeisu yehana yo Yaubada yana lona vehabadi, iguguya, na hiyemidiyei, na hibapitaiso, towatowaho yo waiwaihiu. ¹³ Na Saimoni hinage Yaubada iyemidiyei, na yana bapitaiso tuluhanai Pilipi baidana himiyamiya. Na Saimoninane Pilipi yana ala'alawowoli yo yana ve'ive'ila ipaihowaidi wahiwahiyaladi i'itadi, na inuwapwanopwano moiha.

¹⁴ Ainaena Yeisu yana tauyewasao Yelusalem ainai himiyamiya, wasa hibenalei ebeha bada Sameliya hitalam'o Yaubada yana walo ainai, eeta Pita na Yoni hivetamaledima. ¹⁵ Na hitau bwaune hidobi Sameliya ainai, na tauyemidi vauvaudi vehabadi hi'awa'awanoi, na Alu'aluwa Ve'ahihi aidiyai

iluwu. ¹⁶ Wuwuna howola nigele teya yaiya Alu'aluwa Ve'ahihi iya'oiye mwau na bapitaiso ibom Bada Yesu yehanaena hivaiya'o. ¹⁷ Ainaena Pita na Yoni nimadi aidiyai himwauwi na Alu'aluwa Ve'ahihi aidiyai iluwu.

¹⁸ Na Saimoni paihowa teina i'ita ebeha Yesu yana tauyewasao nimadi himwau tomowa aidiyai na Alu'aluwa Ve'ahihi aidiyai iluwu, ainaena mani ivai ta ebeha Pita na Yoni imohedi. ¹⁹ Na iwalo, 'Teina ala'alawowoline ammohegau ta ebe yaiya nimagu ainai yamwauwi mata Alu'aluwa Ve'ahihi iluwui'.

²⁰ Ta Pita Saimoni iwalowei, iwalo, 'Yam mane baidam amsilahe vateyai, wuwuna ebeha Yaubada yana velau yam mane ainaena uyemaiha. ²¹ Owa nigele yama boda, na atem imumuga yababa Yaubada mehenai. ²² Eeta ilowoinanego na yam yababa ainaena unuwabui, na u'awa'awanoi Bada ainai, na ebe inuwahamuigo. ²³ Na yahanapui atem paipaina alomagigili, yo mumuga yababana aidiyena.'

²⁴ Na Saimoni iwalo, 'Am'awa'awanoi Bada ainai ta ginauline yabadadine amwalo mahalavaedi'o, havena aliguwai himiyamiya yo hilaolaoma'.

²⁵ Mulitai Pita na Yoni yadi Bada vehabana hiwalowalo mahalava na yana walo higuguyaei, na hiwuyo Yelusalem ainai, na yadi wuyone ainai wasa namwanamwana hiwalo mahalavaei Sameliya tupwanoa aidiyai.

Pilipi towaho Itiyopiya ehebo i'abiye bapitaiso

²⁶ Na Bada yana tausagena wasa Pilipi iwalo, ainai 'U'atububuni na ulau tupwa yavana amwaha Yelusalem yo ilau Gasa ainai'. Amwahane ilaulau balabala awawa ainai. ²⁷ Eeta Pilipi itowolo ta ilalaune. Tenem hauganane tauloina mwala'ina, Itiyopiyaena ilaulau gwaipile yana dalavai. Iya Itiyopiya yadi alawata yehana Kanidesi yana mane i'ita'ita avivini. Iya ilau Yelusalem ta Yaubada iwalo vetuvehaeyei na iwuyowuyoma. ²⁸ Igelu ta ilaulau na waloyemidi bukina Aisaya ainai ilaulauvahili. ²⁹ Ainaena Alu'aluwa Ve'ahihi Pilipi iwalo ainai, 'U'lau mwayamwayau waga niuniuli vahalinai'.

³⁰ Eeta Pilipi isagena ilau ainai ta ibenabenali na towahone ilaulauvahili Aisaya yana buki ainaena. Na Pilipi ipanivilaei iwalo, 'Uhanapuiya'o hava uva'ihivahiline?'

³¹ Na towahonane iwalo, 'Nigele, wuwuna nigele teya yaiya na ebe i'aubabada ili'ilimani aliguwai'. Na iwalo ta Pilipi imwalae taohani ta waga niuniuline ainai baidana himimiyane.

³² Yaubada yana Buki ivahivahili iwalo:

'Ibom dova sipi mata hiwunui,
ta dova sipi natuna ebe hiwunuwunui, na ana tautomne mehenai
itowotowolo,
nigele alinana yo nigele teya hava iyawalowei.

³³ Na hinage yana lauvetala ainai nigele hiya abiye dumwaluyana ililimani, na ihinimaya.

Ainaena nigele teya natunao ta ebe hiwalo mahalavae,
wuwuna yawahina bale'uwai i'o'ovi.'

³⁴ Na towaho Itiyopiyaenane Pilipi iwalo ainai, 'Yaiya vehabana tauwalo mahalava teina iwalowalone? Ibom vehabana nuwana vali towaho vehabana?' ³⁵ Ainaena Pilipi ivetuwuni vahilinane ana livahi ainai, na Yesu wasana ive'itaei.

³⁶⁻³⁷ Eeta amwahanane hilaulau, na bwahi hi'ita lobai, ta towahonane iwalo, 'Tenem we'ahane! Vedova howahowana ainaena uvebapitaiso-gau?' ³⁸ Ta yana taupaihowa iloinaei na waga niuniuli ilaumwauwi, na hitau bwau Pilipi baidana hi'aitulu bwahiyai, na Pilipi towahone i'abiye

bapitaione. ³⁹ Ainaena bwahiyena hihaema na Bada Alu'aluwana Pilipi ilauvai, na towahone Pilipi nigele iya'itauyoi, ainaena mayana yaliyaya ilalaune yana dalavai. ⁴⁰ Na Pilipi hilobai dalava Asotosi ainai ilaulau na wasa namwanamwana iguguyaei dalava ehebo ehebo aidiyai, na ana higa imahalava Sisaliya ainai.

9

Saulo yana nuwabui

¹ Saulo howola i'ale'aleha Bada ana taumulitao aidiyai. Eeta ilau taupwaoli mwala'ina ainai, ² nuwanuwana yana letao ileleledi na ilawedi Yudeya yadi miyagogoi Damasiko aidiyai. Na letaone aidiyena ebe Yeisu yana amwaha adi taumulitao ilobaidi, towatowaho yo waiwaihiudi i'abi avivinidi na ivaidima Yelusalem ainai habi lauvetalaedi. Eeta letadine ivaidi na ilau. ³ Na Saulo ilaulau ta Damasiko ainai muhamuhana imahalava, na masele galewaena imasele ta i'i'iliyei. ⁴ Ta ibe'u bale'uwai na ehebo alina ibenalei, iwalo, 'Saulo, Saulo, hava vebabana u'abi'abiye muyagaune?'

⁵ Saulo iwalo, 'Bada, yaiya owa?'

Na alinane iwalo, 'Yau Yeisu, u'abi'abiye muyagaune. ⁶ Na hesi utowolo na uluwu dalavai na tenemai amvenuwamwau ubenalei, yo hava mata upaihowaine.'

⁷ Na tomowaone Saulo baidanao hilaulau hitautowolo na tomowa alinana hibenalei na hesi nigele teya hiya'ita. ⁸ Ainaena Saulo bale'uwena itowoloma na nuwanuwana ta mehena imasele, na hesi nigele howa-howana hava i'ita, eeta Saulo hi'abinimai na hiluwuwei Damasiko ainai. ⁹ Na nemai ahubena tonuga aidiyai nigele hava teya iya'ita, na hinage nigele iya'ai yo iyanuma.

¹⁰ Na Damasiko ainai Yeisu ana taumulita ehebo imiyamiya, yehana Ananayasi, na yana eno niviniviyena Bada iwalo ainai, iwalo, 'Ananayasi'.

Ta Ananayasinane iwalo, 'Bada, Yau teina'.

¹¹ Eeta Bada iwalo, 'Utowolo na ahi'ahipuwena ulau amwaha yehana Dumwadumwaluna ainai, yo Yudasa yana vadai ehebo towaho upanivilae, ibom towaho Tasosiyena na yehana Saulo, na hauga teina ainai i'awa'awanoi. ¹² Na eno'ita'itaena i'ita'ita na ehebo towaho yehana Ananayasi iluwu ta nimana ulu'ulunai imwauwi na ebe ivinunuyo.'

¹³ Na Ananayasinane iwalo, 'Bada, towahonane wasana tomowa maudoidi hibenalena'o ebeha towaho yababana, na yam tauyemidiwo Yelusalem ainai bada ive'aleha aliliyedi. ¹⁴ Na hinage taupwaoliwo mwala'idi hitalamwei na hauga teina ilaoma ta ambodao maudoina Damasiko ainai habi paigai ebe yehamwena awa'awanoi.'

¹⁵ Na Bada iwalo ainai, 'Badagi, ulau ainai. Wuwuna iya bada yavesinuwaiya'o na wasagu iwalowei tomowa tupwa vehopali alodiyai, yo tauloinao mwala'idi mehediya yo Isileli hinage aidiyai. ¹⁶ Na hinage yave'itae yana muyamuyao mwala'idi mata ilobaidi, yau agu walomahalava vebabana.'

¹⁷ Ainaena Ananayasi ilau, na Yudasa yana vadai iluwu, na nimana imwauwi Saulo ulu'uluna ewanai iwalo, 'Tahigu Saulo, Bada Yeisu imahalava alimwai, ibom ivetamalegauma mehem ya'abiye masele, yo hinage Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena i'oiye mwaugo'. ¹⁸ Eeta Saulo mehenaena dova yama onavidi hibe'u na i'itauyone. Ainaena itowolo na ibapitaio, ¹⁹ na hinage ai'ai ivai na i'ai ta yana wahiyala ilolobauyoine.

Saulo iguguya Damasiko ainai

Tupwana ahubena aidiyai Saulo Yesu ana taumulitao baidanao himiyamiya Damasiko ainai. ²⁰ Na Yudeya yadi vada tapwalolo aidiyai Saulonane iguguya, 'Ebeha Yesu ibom Yaubada Natuna moiha'.

²¹ Na taubenaliwo hinuwapwanopwano mwala'ina, na hiwalo, 'Yana guguya teina ambenalei ibom mwalona Yesu ana taumulitao Yelusalem ainai ive'ave'alehaedi. Na hinage yana laoma teina wuwuna ebeha Yesu ana taumulitao teinao himiyamiya i'abi avivinidi na ipaidi ta ilawedi Yelusalem, taupwaoliwo mwala'idi aidiyai, bo?' ²² Na hesi Saulo yana guguya i'ala'alawowoli, ana moiha ebeha Yesu iya Yaubada yana Besinana neta wuwuna ivenuwawaivai moiha ainaena ta Yudeyaone himiyamiya Damasiko nigele howahowana yana walo hiyemaiha.

Saulo Yudeya idena gabaedi

²³ Saulo Damasiko ainai imiyamiya, na Yudeya hiloiloina ebeha hi'oiye mwalowoi. ²⁴ Na hesi yadi loina dawani bada Saulo ihanapuidi'o. Boniyai yo ahubena dalavane alina ana awa'eda hivinuvinunui ebeha yana aitulu ainai na hi'oiye mwalowoi. ²⁵ Na hesi boniyai ehebo ainai Saulo ana taumulitao boha ainai hiyemiya, na hivedawedawe dobiyei aline hawahawagana ainaena.

Saulo yana laoma Yelusalem

²⁶ Eeta Saulonane iwuyo Yelusalem na itowoi ta ebeha iluwu Yesu ana taumulitao aidiyai, na himeheuhe, wuwuna nigele hiyayemidiyei ebeha bada inuwabui'o. ²⁷ Na Banabasi ibom Saulo ihagui, na ilauvaiyama Yesu yana tauyewasao aidiyai, na i'au'aubabada vedova Saulo amwahai Bada ilolobaine ta alinana ibebenaleine. Na vedova Saulo iguguya atepatu Damasiko ainai Yesu yehanaena hinage i'aubabadanei. ²⁸ Eeta hitalam Saulo baidadi himiyamiya. Na Yelusalem maudoina ita'i'iliyei mayana wahiyala Bada yehanaena iguguguguya. ²⁹ Na Yudeya hibom tau'alina Gilisi Saulo baidadi hive'awa pa'ipa'i'i, na hiloiloina vedova na hi'oiye mwalowoi. ³⁰ Na Yesu ana taumulitao hibenalei, ta Saulo hilawei Sisaliya, na tenem ainai hivetamalei ta ilau Tasisi ainai.

³¹ Ainaena tautapwalolo Yudeya yo Galili yo Sameliya dalavadi maudoidi himiya ili'ilimani. Na Bada hive'ahihiyei, na Alu'aluwa Ve'ahihina yana wahiyala yo yana vehaguhagu aidiyai na himiyamiya, ta yadi boda imwalamwala'i.

Pita yana ta'i'ili Lida yo Yopa aidiyai

³² Pita ita'i'ili Yaubada yana tomowa masemaseledi aidiyai, na ilaoma ehebo dalava yehana Lida ainai. ³³ Na ehebo towaho taubelubeluna ilobai, yehana Eniyasi ibom bolimai 8 yana aba'eno ainai i'eno'eno, nigele howahowana ilowouhi. ³⁴ Eeta Pita iwalo ainai, 'Eniyasi, Yesu Besinana i'abiye namwanamwago. Ainaena utowolo na yam halabi u'avalai na ulau, ta itowolo mwayamwayau.' ³⁵ Na tomowaone Lida yo Saloni adi taumiyaone hi'ita na ainaena Bada Yesu ainai hinuwabui.

³⁶ Na dalava Yopa ainai Yesu ana taumulita ehebo waihiuna imiyamiya, yehana Tabita, na ana bui Dokasa, na Dokasa ana bui neta lagulagu teya yehana, na waihiunane velau wuwuna ta tauwewelohe ihaguhaguidi. ³⁷ Tenem hauganane ainai i'asiyebwa yo imwalowoi, na wagawagana hivai ta hivehugui, na hevala ehebo ewanai himwamwauwine. ³⁸ Yopa neta Lida vahalinai ainaena haugana Yesu ana taumulitao Pita wasana hibenalei ta tomowa bwau hivetamalei Lida ainai Pita vehabana.

Tomowaone wasa hilawei Pita ainai hiwalo, 'Ulaw mwayamwayauma ta'ulaoma alimaiyai'.

³⁹ Eeta Pita itowolo na tomowaone baidanao hilalaune, haugana himahalava neta hilavai ta hihae vadane ana hevala ewanai. Na hiwahiwapewone maudoidi Pita hitowolo gwaigwaipileyei na luwuluwu yo abalauli'wa Dokasa mwalona ipapaihowaidiwa hi'abiye mahalavadi na hidoudou.

⁴⁰ Na Pita iloinaedi ta vadaena himahalava, na ibom imiyamiya, na aetulina i'atuwomalei yo i'awa'awanoi Yaubada ainai, eena i'ita gwaipile na tauna iwalo lau ainai iwalo, 'Tabita utowolo'. Na waihiune mehena i'itane na Pita i'itane, ta eno'enowena itowolo imimiyane. ⁴¹ Na Pita nimanai i'abi na i'abiye towolone. Na tauyemidiwo yo hiwahiwapewo iyogaedima, na Tabita mayawahina ive'itae aidiyai. ⁴² Na wasane iyewasaei tupwa Yopa maudoina ainai, ainaena tomowa maudoidi Bada Yesu ainai hiyemidi. ⁴³ Na Pita Yopa ainai imiya daodao, towaho yehana Saimoni yana vadai, ibom yana paihowa lagulagu 'wapidiyena tobwatobwa ipaipaihowaidi.

10

Pita Koniliyosi ibo'eyei

¹ Dalava Sisaliya ainai ehebo towaho yehana Koniliyosi imiyamiya, iya Italiwone yadi tau'alehao, adi taumugai. ² Ibom towaho namwanamwana na mayana huhuwo Yaubada hive'ahihiyei, na hauga maudoina tauwewelohe ihaguhaguidi na i'awa'awanoi Yaubada ainai. ³ Ahubena ehebo lavilaviyena, Koniliyosi i'eno ita'ita na Yaubada yana tausagenawasa ehebo i'ita'ita ili'ilimani na ilaoma ainai iwalo, 'Koniliyosi!'.

⁴ Koniliyosi tausagenawasane ivinuvinunui na mayana meheuhi, iwalo, 'Bada, hava?'

Na tausagenawasa iwalo, 'Yaubada yam awanoi yo yam hagu tauwewelohe aidiyai ihanahanapui, na ainaena inuwatuwu avivinigo.

⁵ Eeta yam taupaihowao tupwadi uvetamaledi, na hilau Yopa ta Saimoni iya yehana himwau Pita, hilavaiyama. ⁶ Pitanane ehebo hinage Saimoni yana vadai le'awa ainai imiyamiya, na Saimoninane yana paihowa lagulagu 'wapidi aidiyena ginauli ipaipaihowaidi.'

⁷ Tausagenawasane yana walo i'ovi na ilalaune. Na Koniliyosi yana taupaihowao bwau iyogaedima na yana tau'aleha ehebo hinage Yaubada ana tauve'ahihi mwala'ina iya Koniliyosi taumiya vahalina. ⁸ Ainaena tausagenawasane yana walomahalava Koniliyosi i'aubabadaei hitau tonugane aidiyai, na ivetamaledi Yopa ainai ta hilalaune.

⁹ I'ahubenama mahana ala'alapwahiyai hilaulau Yopa vahalinai, na Pita vadai imiyamiya, na ihae ewai habi awanoi. ¹⁰ I'awa'awanoi mavahalina na howola vadai ai'ai hi'atu'atububuni na Pita i'eno ita'ita. ¹¹ Na galewa i'itane ilotaho'e, na ehebo ginauli i'ita idobidobima, ana ita dova ale'o mwala'ina papalina vehopali aidiyena hi'aba'abahi dobima bale'uwai. ¹² Na holanai vali lagulagu yo vali lagulagu daladaladi yo vali lowolowo yo vali lowolowo. ¹³ Ainaena ehebo alina Pita iwalo ainai, iwalo, 'Pita, utowolo yo neta lagulaguwone uwunuidi na u'aidi'.

¹⁴ Na Pita ita'wata'wataedi, iwalo, 'Bada, badagi wuwuna nigele teya hinage lagulagu laulaugagayodi teina dova yaya'aidi'.

¹⁵ Na alinane iwalouyo iwalo, 'Yaubada lagulagu bada i'abiye maseledi'o, ainaena havena u'awa'awa yabayababaedi'.

¹⁶ Ginauli teina mai tonuga Pita ainai imahalava, alinanane mai tonuga dova iwalowei, na mulitai ginaulinane iheheyuone galewai.

17 Pita howola yana eno'ita'itane ainona inuwanuwatuwui na Koniliyosi tomowaowa tonuga ivevetamalediwa Saimoni yana vada hilobai na hilaoma ta ali awa'edanai hitowotowolo. 18 Na hipanavila hiwalo, 'Teina ainai taumana yehana Saimoni Pita imiyamiya?'

19 Vadanane ewanai Pita inuwatuwu behabeha, na Alu'aluwa Ve'ahihi ainai iwalo, 'Pita, towatowaho hitau tonuga hibehebehaego, na bada hilaoma'o ta elauhai himiyamiya. 20 Ainaena utowolo na u'aitulu aidiyai ta baidamwao amlau na havena unuwatuwu gwaigwaipile, wuwuna yau tomowaone yavetamaledima.'

21 Ta ainaena Pitanane i'aitulu aidiyai na iwalo, 'Yau Pita. Hava vehabana amlalaomane?'

22 Na hiwalo, 'Tau'alehao yadi taumugai yehana Koniliyosi ivetamalegai ta alalaomane. Iya towaho dumwadumwaluna na Yaubada iwalowalo vetuvehaeyei. Eeta hiya Yudeya maudoidi hive'ahihiyei. Yaubada yana tausagenawasa masemaselena Koniliyosi iwalo auli ta ivetamalegai yo alaoma ebeha ave'i'imanego ta talau yana vadai, yo hava mata u'au'aubabadaneine ibenalei.' 23 Pita tomowaone iyogaedi, na vadai hivetaumana.

I'ahubena na hitowolo ta Pita baidadi hilau, na tupwana adi geluwo Yopa ainaena baidadiyao hilaulaune. 24 I'ahubenauyo abo himamahalavane Sisaliya ainai, na tenem ainai Koniliyosi yana huhuwo yo ana geluwo iyoga ahaidima, na yana vadai hiha'waha'wa. 25 Na Pita imahalava vadai na Koniliyosi imahalavama Pita mehenai ibe'u dobi na ipwagogo. 26 Na Pita Koniliyosi i'abiye towolo, na iwalo, 'Utowolo! Yau tomowa mohili owa dova.'

27 Ainaena Pita yo Koniliyosi baidana hi'au'aubabada na hiluwu vadai, na Pita boda i'itadi hiha'waha'wa. 28 Eeta iwalo lau aidiyai iwalo, 'Omiu amhanapuiya'o neta ai Yudeyaone nigele howahowana na omiu nigele Yudeya baidamaiyao ta'awa heliheliyam, neta yama laugagayo ta ebe havena abo'ebo'eyegomiu. Na hesi Yaubada ive'itagau ebeha laugagayone bada i'ovi'o. 29 Ainaena hauganane Koniliyosi yana walo ivetamalenama nigele yayata'wata'wata, na hesi yatalamwegau ta yalalaomane. Na hava vehabana uyogaegaune?'

30 Koniliyosi iwalo, 'Ahubena vehopali bada hi'ovi'o ainai lavilaviyai, dova wau teina ulalaomane eeta yagu vadai ya'awa'awanoi na tomowa ehebo ana ale'o namanamalina meheguwai itaumahalavane. 31 Ta iwalo, 'Koniliyosi, Yaubada yam awanoi yo yam aiyauya ihanapuidi'o ainaena i'atemuyamuyaego. 32 Tomowa uvetamaledi ta hilau Yopa ainai towaho yehana Saimoni Pita hilauvai. Na towaho teya hinage yehana Saimoni iya lagulagu 'wapidi ana taulauhaili ainai ivetaumana na Saimoninane yana vada neta ni'u vahalinai.' 33 Eeta vehabam walo yavetamale mwayamwayawenawane ta u'atemuyamuyaegai na ulalaomane. Ainaena mata maudoimai teina Yaubada mehenai na ginauliwone hava Bada iwawalo auligowa ebeha u'aubabadaei neta maudoimai aha'waha'wa ebeha abenalei.'

Pita yana walo Koniliyosi mayana bodao aidiyai

34 Eeta Pita iwalo aidiyai, 'Walo moiha bada nuwagu imasele'o ebeha tomowa maudoidi Yaubada mehenai toyatoyawa, na nigele Yudeya hibom iyavelauwedi. 35 Na hesi vali tomowa tupwa ebeho ebeho tomodiyo ebe hive'ahihiyei, na himumuga dumwalu, Yaubada iyaliyaya vehabadi. 36 Na Besinana Yeisu ibom maudoida yada Bada na Yaubada nuwadaumwali wasana namwanamwana Yeisu imohegai, ai Isileli yama

awanamwanamwa vehabana. Na omiu wasanane amhanahanapui. ³⁷ Wuwuna Yoni wasanane ivetuwuni Galili ainaena, hauganane iguguya, na tomowa i'abiye bapitaisodi na mulitai Yeisu wasana ivetuwuni Yudeya tupwana maudoina ainai. ³⁸ Wasanane ebeha Yaubada Yeisu towaho Nasaleti i'abiye wahiyala Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena, ta i'ala'alawowoli na tomowa ihaguhaguidi, ebe yayiyadiwo Tomodulele yana ala'alawowoliyena hi'asiyebwa, Yeisu i'abiye namwanamwadi, wuwuna Yaubada yana ala'alawowoli ainaena.

³⁹ 'Na ai Yeisu ana tauwalo moiha, wuwuna yana paihowao a'itadi'o Yudeya tupwanane aidiyai yo Yelusalem ainai na ana higa aiwa lagalagana ainai hitutuye patu ta imwamwalowoine. ⁴⁰ Na ahubena tonuga ainai Yaubada i'abiye towolouyoi, na i'abiye mahalavauyoi. ⁴¹ Nigele tomowa maudoidi aidiyai, na ai Yaubada ivesinuwaigai ebeha tauwalo moiha alimaiyai, na ana higa yana towolouyo tuluhanai a'ai na anumanuma Yeisunane baidamai. ⁴² Na iloinaegai ta tomowa aidiyai aguguya ebeha Yaubada Yeisunane ivesinuwai yo hauga yana aba'ovi ainai lauvetala ipaihowai, tomowa hibom bada himwalowoi vehabadi na hinage ita mayawahida vehabada. ⁴³ Tauwalo mahalava hinage mwalona hiwalo mahalava mugai, ebeha yayiyadiwo Yeisu ainai hiyemidi yadi pwanoli ana nuwahamu Yaubada ainaena hivai Yeisu yehanaena.'

Alu'aluwa Ve'ahihi i'aitulu hibom nigele Yudeya aidiyai

⁴⁴ Pita howola i'au'aubabada na Alu'aluwa Ve'ahihi i'aitulu taubenabenali aidiyai ⁴⁵⁻⁴⁶ Na vali alina yo vali alina aidiyena hi'au'aubabada, na Yaubada hiwalowalo vetuvehaeyei, na Yudeya hibom Yeisu ana tauyemidiwo Pita baidanao Yopa ainaena hilalaomawa, nuwadi ipwanopwano, wuwuna hi'ita Yaubada bada yana velau Alu'aluwa Ve'ahihi imohedi'o hibom nigele Yudeya aidiyai.

Ainaena Pita iwalo aidiyai, ⁴⁷ 'Augeluwu! Am'ita Alu'aluwa Ve'ahihi bada hivaiya'o dova ita mwalona, eeta nigele howahowana yadi bapitaiso bwahiyena ta'auhi awa?' ⁴⁸ Ainaena Pita iloina Besinana Yeisu yehanaena hibapitaiso, na mulitai tomowadine Pita hi'awanoiyeyi yo tupwana ahubena hinage himiyamiya, baidadi ta itatalamne.

11

Paihowa teina vehabana Pita i'au'aubabada

¹ Yeisu yana tauyewasao yo tauyemidiwo, hibom Yudeya ana taumiyao, bada wasa hibenalena'o ebeha tupwana nigele Yudeya tomowadiyao Yaubada yana walo hiyemidiyeyi. ² Ainaena hauganane Pita iheuyo Yelusalem ainai, Yeisu ana taumulitao hibom Mosese yana loina ana tauyewasao Pitanane hi'ulumiyanei, ³ hiwalo, 'Vedova ta owa uluwu hibom nigele Yudeya yadi vadai na baidamwao am'ai'ai?'

⁴ Eeta Pita i'avalaihini ta yana paihowa maudoina i'aubabadaei, iwalo, ⁵ 'Mwalona yau Yopa ainai yamiyamiya na ya'awa'awanoi Yaubada ainai, na eno'ita'ita ainaena, ehebo ginauli ya'ita dova ale'o mwala'ina na papalina vehopali aidiyena hi'aba'abahi dobima aliguwai. ⁶ Ginaulinane yavinuinunui, na lagulaguwao, yo lagulagu daladaladi, yo hinage lowolowo, ale'onane holanai ya'i'itadine. ⁷ Na ehebo alina yabenalei iwalo aliguwai, iwalo, "Pita, utowolo na amlagulagu ulauwunu na u'ai".

⁸ 'Na yau yawalo, "Bada badagi! Wuwuna nigele hinage teya lagulagu laulaugagayodi teina dova yaya'aidi."

⁹ ‘Na alinane galewaena iwalouyo, iwalo, “Yaubada lagulagu neta bada i’abiye maseledi’o, ainaena havena u’awa’awa yabayababaedi”.

¹⁰ Ginauline mai tonuga aliguwai imahalava, na alinane hinage mai tonuga iwalo aliguwai, na mulitai maudoina ihae na i’wadalele galewai.

¹¹ ‘Na tenem mahanane ainai, towatowaho tonuga himahalavama vadanane ainai himiyamiya, Sisaliya ainaena hilaoma vehabagu. ¹² Eena Alu’aluwa Ve’ahihi iwalo aliguwai, iwalo, “Utowolo yo havena un-uwauwawaubwau na tomowaone baidamwao amlau”. Na tahidao Yopaene hitau 6 hi’wayabuigau, ta alau Sisaliya ainai ta maudoimai aluluwune Koniliyosi yana vada alonai.

¹³ ‘Na towahonane alimaiyai i’au’aubabada iwalo, “Mwalona ehebo tausagenawasa ya’ita yagu vada holanai itowotowolo”, na iwalo, ‘Koniliyosi, tomowa uvetamaledi Yopa ainai, na Saimoni yehana Pita, hilauvaiyama, ¹⁴ na iya wasanane mata iwalowedi alimiyai yo ainaena owa mayam huhuwo Iivahi amvai’.”

¹⁵ ‘Eeta ya’avalahini na ya’au’aubabada, na Alu’aluwa Ve’ahihi aidiyai i’aituluma, dova mwalona ita alidai i’aitulu mugaiwa. ¹⁶ Ainaena Bada yana walo mwalona yanuwatuwu avivini, iwalo, “Yoni bwahiyena i’abiye bapitaisodi, na omiu mata howola abo Alu’aluwa Ve’ahihi ainaena am’abiye bapitaiso”. ¹⁷ Na ana masele neta Yaubada yana aiyauya aidiyai dova ita alidai, hauganane tayemidi Bada Yeisu Besinana ainai. Ainaena yau nigele howahowana Yaubada yana paihowa teina ya’auhi.’

¹⁸ Haugana teina walowone hibenaledi ta yadi walo wahiwhiwo hilaumwauwidi na Yaubada hino’owei na hiwalo, ‘Abo Yaubada nigele Yudeya hawahawaga imohedi ta ebe hinuwabui yo yawahi miyamiya vateyaina hivai.’

Tauyemidiwo dalava Anitiyoki ainai

¹⁹ Mwalona tauyemidiwo adi alehao Sitiveni hi’oiye mwalowoi, na hinage hitowoi na tauyemidiwo maudoidi hi’oiye uhagwalidi ta hilau Pinisiya yo Saipilosi yo Anitiyoki aidiyai, na wasana namwanamwana hiwalowei Yudeya hibom aidiyai, na nigele dalavanane adi taumiya maudoidi aidiyai.

²⁰ Mulitai tupwana tauyemidiwo, Saipilosi yo Sailini, himahalava Anitiyoki ainai na Bada Yeisu wasana higuguyaei nigele Yudeya hinage aidiyai. ²¹ Na Bada i’abiye wahiyaladi, na tomowa maudoidi yadi walo hiyemidiyei, na hinuwabui Bada ainai.

²² Hibom nigele Yudeya, na hesi hiyemidi’o Bada ainai, eeta tauyemidiwo Yelusalem ainai ta Banabasi hivetamalei Anitiyoki ainai. ²³ Haugana imahalava neta Yaubada yana ve’i’ila mwala’ina i’ita lobai ta iyaliyaya. Ainaena i’abiye wahiyaladi na ebeha maudoidi hauga daodaona Bada ainai hi’awa’awa abi na nuwadi maudoina ainaena hinuwauwatuwu avivini. ²⁴ Wuwuna Banabasi towaho namwanamwana, Alu’aluwa Ve’ahihi i’oiye mwau na mayana yemidi mwala’ina Bada ainai. Eeta tomowa boda mwala’ina Bada hiyemidiyei.

²⁵ Banabasi ilau Tasisi ainai, Paulo ibehaei, ²⁶ na ilobai, ebeha baidana hilau gwaipile Anitiyoki ainai. hitau bwau bolimai ehebo holanai hiluwuluwu tauyemidiwo yadi miya toyawa aidiyai, na tomowa maudoidi hive’ive’itadi dalavadine Anitiyoki ainai, ta Yeisu yana tauyewasao hauganane ainai hivetuwuni yehanane Keliso yana boda.

²⁷ Haugana tenem ainai tauwalo mahalava Yelusalemaena hidobi Anitiyoki ainai. ²⁸ Na ehebo aidiyena yehana Agabusi, yadi miyagogoi ainai itowolo, na Alu’aluwa Ve’ahihi yana wahiyalaena iwalo mugai ebeha

howola vahali mwala'ina imahalava tupwa maudoina aidiyai. Muli-tai tauloina Kalodiyosi yana hauga ainai vahali mwala'ina imahalava. ²⁹ Hauganane Yaisu yana tauyewasao Agabusi yana walone hibenalei, hibom hiloiloina ta ehebo ehebo hitowotowoi na velau hagu mane hive-tamalei adi geluwone tupwa Yudeya ainai himiyamiya hihaguidi. ³⁰ Teina yadi vehaguhagune neta Banabasi na Saulo nimadiyai himwamwauwine ta hilalaweine tauyemidiwo yadi tauloinao tupwa Yudeya aidiyai.

12

Yemesa hi'oiye mwalowoi na Pita vada paipaiyai himwau luwuwei

¹ Hauganane ainai tauwasawasa Helodi yana loina wahiyala ainaena yana tau'alehao tupwana tauyemidiwo hi'abi avivinidi na hi'abiyababadi. ² Ainaena Yemesa Yoni tahina, Helodi yana loinaena na elepa ale'aleha ainaena hi'oiye mwalowoine. ³ Na i'i'itane neta teina mumugane Yudeyaone i'abiye yaliyayadi eeta ihamadudui ta Pita ipapaine. Teina mumugane neta Buidi'wa guyauna ainai ivevetuwunine. ⁴ Na haugana Pita ipai ta vada paipaiyai imwauwi ta i'ovi na tau'ita avivini tomowa vehopali vehopali ihiwaidi ta ilau boda vehopali ipapaihowaidine. Yana nuwatuwu ebeha Buidi'wa guyauna tuluhanoi Yudeyaone imohedi na hi'oiye mwalowoi.

⁵ Eeta vada paipaiyai himwauwi ta imiyamiya na hesi tauyemidiwo vehabana hi'awa'awanoi wahiyala Yaubada ainai.

Tausagenawasa Pita ihagui

⁶ Mata i'ahubena na boniyainane ainai Helodi Pita mata i'oiye mwalowoi. Na wau boniyainane tau'alehao bwau awa'edane neta gulawa pwawap-wawati ainaena Pita hipaigwaigwaipileyei yo himomohi bwauwedi na hi'eno'eno na hinage tau'aleha bwau vehaudi hi'ita'ita avivini. ⁷ Nigele bweda na masele vadane alonai ihinali ta Yaubada yana tausagenawasa itowolo mahalava. Towahone Pita labelabenai igoha na ivanoi iwalo, 'Utowolo mwayamwayau'. Gulawa pwawapwawatiwowa Pita nimanai hibebe'une.

⁸ Na tauwagenawasane iwalo lau Pita ainai iwalo, 'Am ale'o yo am aehumahuma uli'wadi'. Eeta Pita i'awa abiyei, na tausagenawasane iwalooyo iwalo, 'Am abobo ainaena u'ohamuigo na umulitaegau'. ⁹ Eeta tausagenawasane imahalava na Pita imulitaei ta vada paipaine i'aitulu gabaeine. Na hesi tausagenawasane hava ipapaihowaidine neta moihadi himahamahalava na Pita nigele iyanuwamasele. Yana nuwatuwu ebeha i'e'eno nivinivi. ¹⁰ Hilaoma ta tau'ita avivini ehebo hilaugabaei, na bwauna hinage hilaugabaei, na awa'eda mwala'ina pwawati hipapaihowaine ainai hilaoma, na awa'edane ibom ilotaho'e, na himahalava dalavai, na amwa-haena hilau bwaubwau nigele daona na tausagenawasane Pita ilau-gabaeine.

¹¹ Ainaena Pita inuwamasele, na iwalo, 'Yahanapuiya'o ebeha yau Helodi nimanaena Bada iyaiyovigau na yana tausagenawasa ivetamalei, ta iha-haloigaune. Na hinage Yudeyaone yadi nuwanuwatuwu ebeha aliguwai hava hipaihowai neta yalaugabaidi'o.'

¹² Pita bada nuwana imasele'o na ilau Meli yana vadai, Yoni hinana, na Yoni yehana bwauna Maki, na vadanane holanai tauyemidiwo maudoidi himiya gogoi, na hi'awa'awanoi Yaubada ainai. ¹³ Na Pita vada ana awa'eda ainai i'aigohagoha, na taupaihowa waihiuna ehebo yehana Loda ilaoma.

¹⁴ Na Pita alinana ibenali lobai, ta iyaliyaya mwala'ina, na nigele awa'eda iho'e, eeta ilau gwaipile ta vada holana'i iwalo, 'Pita awa'edai itowotowolo'.

¹⁵ Na hiwalo, 'Nuwana uyauyaule!'. Na waihiune awana ipa'i'i ebeha Pitanane. Eeta hiwalo, 'Nuwana Pita alu'aluwana'.

¹⁶ Hi'awa pa'ipa'i'i na Pita howola i'ai'aigohagoha, ainaena awa'eda hiho'e ta hi'ita ebeha ibom Pita, na nuwadi ipwanopwano moiha. ¹⁷ Na Pita nimanaena i'auhidi na hinobu, na iwalo aulidi Bada vada paipaiyena ilauvaiyama. Ainaena iwalo, 'Wasa teina amwalowei Yemesa yo augeluwo aidiyai'. Na ilaugabaidi ta ilau vali tupwai.

¹⁸ I'ahubena na tau'alehao nuwadi ipwanopwano, na hi'atehawawali mwala'ina Pita vehabana, vedova imamahalavane. ¹⁹ Na Helodi iloinaedi ta Pita hibehaei, na nigele hiyalobai, ainaena tau'ita aviviniwone yadi lauvetala ipaihowai, na adu oiyemwalowoi iloinaei. Eeta Helodinane Yudeya ainaena idobima Sialiya imimiyane.

Helodi yana mwalowoi

²⁰ Helodi hiya Taya yo Saidoni imodi'iniyedi eeta hiya nuwanuwadi ebeha hivenuwa ehebouyo. Ainaena hilaoma ta yana vada ana tau'ita avivini yehana Bilasito baidadi hi'awa heliheliyam. Na hi'awanoiyei ta ebeha tauwasawasane yo hiya hivenuwa ehebo. Wuwuna tauwasawasane yana dalavai hiduivahali lau ai'ai yana tupwa ainaena.

²¹ Na Helodi ehebo ahubena iwaloewei na baidadi hi'au'aubabada, na ahubenanane ainai ana ale'o vauvauna ili'wa, na yana abamiya wasawasa ainai imiya. ²² Na bodaone hiyogayoga, na hiwalo, 'Yam aubabada bada dova Yaubada na nigele tomowa'. ²³ Na yadi no'o ivai ta nigele Yaubada iyawalo vetuheaeiyei eeta Bada yana tausagenawasa Helodi ipaihowai ta i'asiyebwane ta mwatamwata hiwomali ta imwamwalowoine.

²⁴ Neta hauganane ainai tomowa Yaubada yana walo hibenalei yo hi'awa abiyei. Na yadi boda imwalamwala'i. ²⁵ Na Banabasi yo Saulo yadi paihowa Yelusalem ainai hive'oviya'o, ta hidobiuyo Anitiyoki ainai, na Yoni yehana bwauna Maki hilauvai baidadi.

13

Banabasi na Saulo yadi paihowa

¹ Tauyemidiwo Anitiyoki ainai, neta tupwadi yadi tauwalo mahalavao yo tauve'itao. Eeta teina yehadi, Banabasi na Simiyoni iya hiyogaei taugibag-ibana, na Lusiyasi iya gama Sailini, na Mana'eni iya tauwasawasa Helodi ana abi'abiyemwala'i, yo Saulo. ² Hibom hitapwatapwalolo mayadi hudi Yaubada ainai na Alu'aluwa Ve'ahihi iwalo aidiyai, iwalo, 'Nuwanuwagu Banabasi na Saulo yagu paihowa ehebo vehabana hipaihowai, ainaena amtalamwedi paihowanane ainai'. ³ Eeta Yaubada ainai hi'awanoiuyo mayadi hudi, na hi'avivahuidi, na Banabasi yo Saulo hivetamaledi yadi paihowane vehabana.

Yadi paihowa Saipilosi ainai

⁴ Alu'aluwa Ve'ahihi bada ivetamaledi'o ta hi'aitulu Selusiya, na wagaena higelu ta hi'adau bwanabwana Saipilosi vehabana. ⁵ Na dalava yehana Salamisi ainai hiduna, ta nemai Yudeya yadi vada tapwalolo ainai Yaubada yana walo higuguyaei. Na ehebo yadi hevali baidadi hita'i'ili yehana Yoni Maki.

⁶ Bwanabwanane maudoina hita'i'iliyei, na dalava Paposi ainai himahalava, ta tenemai tau'oba yehana Bayeis, towaho Yudeya, ibom teya tauwalo mahalava oya'oyamana. ⁷ Na Bayeisunane Sagiyo Paulosi baidana,

iya dalava ana tauloina, na towaho hanahanapuna. Ainaena Sagiyo Paulosi Banabasi na Saulo iyogaedima, na nuwanuwana ebeha Yaubada yana walo ibenalei. ⁸ Na hesi tau'obane i'auhidi, wuwuna nigele nuwanuwana na tauloinane Yeisu ainai iyemidi. Tau'obane yehana ana bui Elimasi neta taubalau. ⁹ Na Saulo iya yehana bwauna hiyogaei Paulo, Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiye mwau na tau'obane ivinuvununui. ¹⁰ Na iwalo, 'Owa Tomodulele yo Alawai yana boda, na oyama wuwuna, ainaena paihowa dumwadumwaluna uve'alehaei na Bada yana amwaha dumwadumwaluna hauga maudoina utowotowoi ta u'abiye yababa yo u'abiye giyo. ¹¹ Eeta teina mata Bada yana wahiyalaena mehem igibu ta mata nigele uyavinunuyo ana higa Yaubada yam ahubena iwawaloweia ainai abo uvinunuyo.'

Hauga tenem ainai dova hogahoga na tau'obane mehena iguguyou, ta ibehabeha yaiya ihagui na ivedadabi. ¹² Na tauloinane Sagiyo Bada yana ala'alawowoli teina i'ita na Bada wasana vehabana nuwana ipwanopwano, eeta iyemidiyei.

Hilau Anitiyoki tupwana Pisidiya holanai

¹³ Paulo ma'ana bodao Paposiyena higelu, na hi'adauyo ta Pega ainai hiluluwune, tupwa Pamipiliya holanai. Na Yoni Maki ilaugabaidi ta iwuyo Yelusalem ainai. ¹⁴ Na bodaone Pega hilaugabaei, na Anitiyoki ainai himahalava, neta tupwa Pisidiya holanai. Eena ahubena Yudeya yadi tapwalolo ana ahubena ainai hiluwu Yudeya yadi vada tapwalolo ainai hitalumiyahiwa. ¹⁵ Haugana Mosese yana loinao yo tauwalo mahalavao yadi laulele vahilina tuluhanai vada tapwalolo adi babadao walo hiveta-malei Paulo ma'ana geluwo aidiyai hiwalo, 'Tahimaiyao, ebe tomowa abiye wahiyalana aubabadadi alimiyai neta amwalowedi'.

¹⁶ Ainaena Paulo itowolo na nimana i'abihini, ta iwalo, 'Tahiguwao Isileli yo omiu vali tupwaena Yaubada ana tauve'ahihiwo, yagu walo teina ambenalei. ¹⁷ Yaubada mwalona Isileli tubudao ivesinuwaidi, na yadi boda i'abiye mwala'i yadi miya taumana Itipita ainai, na yana wahiyala mwala'ina ainaena imugaiyedi, ta Itipita hilaugabaeine. ¹⁸ Na bolimai 40 aidiyai yadi tapiyao i'alama'i'itaedi haugana balabala awawai hilaulau. ¹⁹ Na Kenani bale'une holanai dalava ana bagibagili 7 matomowadi imumutudine. Na tubudaone italamwedi ta Kenani bale'une hiloloinaeine, ²⁰ neta bolimai ana bagibagili 450 aidiyai.

²¹ 'Hi'awa'awanoi na Yaubada yadi tauwasawasa imohedi Saulo, ibom Kisa natuna, na yana huhu Beniyamina ainaena, na bolimai 40 aidiyai iloiloinaedi. ²² Mulitai Yaubada Saulo isosomanaei, na yadi tauwasawasa vauvauna Devida imwauwi, iya Devida vehabana iwalo, 'Yesi natuna Devida yalobai, na yavelauwei wuwuna yagu nuwatuwu maudoina mata ipaihowaidi'.

²³ 'Ta Devida yana huhu ainaena Yaubada Isileli adi Taulivahi Yeisu i'abiye mahalava, dova mwalona iwalo mugai. ²⁴ Na mwalona hauganane ainai Yeisu nigele iyadobima, Yoni iguguya Isileli aidiyai, na yadi lauhapuli aidiyena hinuwabui, na i'abibapitaesodi. ²⁵ Yoni yana paihowa ana aba'ovi ainai iwalo, omiu amnuwatuwui ebeha yau yaiya? Yau nigele Taulivahine na iya tuluhaguwena ilalaoma iya imwala'i gabaegau, ainaena yau nigele iyalowoinanegau na ana aehumahuma yavaivehulu.

²⁶ 'Tahiguwao, omiu Isileli yo Abelaham tubunao, na omiu nigele Yudeya yaiyadiwo Yaubada hino'ono'owei teina ainai, ita alidai teina livahine wasana Yaubada ivevetamalenamane. ²⁷ Wasane neta Yeisu vehabana, na hesi yaiyadiwo Yelusalem ana taumiyao yadi tauloinao baidadiyao nigele

hiyahanapui ebeha iya Taulivahine. Na hinage tauwalo mahalavao yadi walo tapwalolo bagibagilidi aidiyai hivahivahili neta nigele hiyanuwatuwu lobai. Hesi Yeisu hive'ewai ta ainaena tauwalo mahalavao yadi walo iyemala moiha. ²⁸ Nigele teya yana lauhapuli hiya'ita lobai, na hesi Pailato hi'awanoiyei ebeha hi'oiye mwalowoi. ²⁹ Ainaena walodine Buki Ve'ahihi ainai hiwalo mugaiyedi'o Taulivahi vehabana na maudoina Yudeya bada hipaihowaidi'o, na yana mwalowoi tuluhanai aiwa lagalagana ainaena himwau aituluwei, ta magai ainai himwamwauwine. ³⁰ Eeta Yaubada mwalowoiyena i'abiye towolouyoi, ³¹ na ahubena tupwana bagibagilina aidiyai imahamahalava, ana taumulitaone aidiyai. Hibom mwalona baidanao Galiliyena yo Yelusalemaena hilaoma. Hiya teina wau ana tauwalo moiha hiwalowalo mahalava tomowa aidiyai.

³² 'Na ai hinage wasana namwanamwana amohegomi, mwalona Yaubada yana waloyemidi tubudao aidiyai. ³³ Na bada hi'abiye mahalavaya'o yaso vauvauna ita alidai, haugana Yeisu yana mwalowoiyena i'abiye towolouyoi. Teina vehabana Sam bwauna ainai Yaubada yana walo hiwalo mugaiyei, iwalo:

"Owa natugu

wau teina ainai ya'awa Natuguwego".

³⁴ Na Yaubada Yeisu i'abiye towolouyoi ta nigele howahowana Yeisu ipwaha, dova yana walo tenem dova iwalo:

"Mata awanamwanamwa ve'ave'ahihina yamohego neta Deivida ainai yawawalo yemidiyeiwa".

³⁵ Na ainaena iwalooyo iwalo,

"Havena utalatalam ta yam taupaihowa ve'ave'ahihina ipwahapwaha".

³⁶ 'Walo teina nigele Deivida vehabana. Deividanane yana hauga ainai Yaubada yana nuwatuwu ipaihowaidi, na imwalowoi na himwauwi magaiyai, na tubunao baidanao hipwapwahane. ³⁷ Na hesi towahonane mwalowoiyena Yaubada i'abiye towolone nigele iyapwaha.

³⁸ 'Ainaena tahiguwao amhanapui moiha ebeha teina towahone ainaena yami lauhapuli inuwahamuidi ta neta vehabana na wasana aguguyaei alimiyai. ³⁹ Na ebe yaiya ibom ainai yemidi, yana lauhapuli aidiyena ilivahi, na hesi Mosese yana lina nigele howahowana ilivahigomiu.

⁴⁰ Ainaena am'ita avivinigomiu na walonane tauwalo mahalavao mwalona vehabana hiwalowalo yemidiwa, havena amve'ave'alo. Walonane iwalo:

⁴¹ "Omiu tau'abitalawahi ambenabenali, amlau yabayababa na ammwalowoi.

Wuwuna yami hauga ainai paihowa hava yapaipaihowaine mata nigele amyayemidiyei.

Bwagana teya tomowa iwalo auligomiu na mata nigele amyayemidiyei." '

⁴² Haugana Paulo na Banabasi himahalava, na bodaone hi'awanoiyedi ta vali tapwalolo ainai ve'ita teina vehabana aidiyai hiwaloweuyoi. ⁴³ Na boda vada tapwalolowena himahalava, na tupwana Yudeya yo tupwana Yaubada ana tauyemidiwo vali tupwa yo vali tupwa aidiyena, Paulo na Banabasi himulitaedi, ainaena Paulo na Banabasi aidiyai higuguya ta ebeha Yaubada yana ve'i'ila hi'ita yo hi'abi avivini.

⁴⁴ Na vali tapwalolo ainai dalava ana taumiyaone maudoidi himiya ahaidi Bada yana walo vehabana yo habi benaleina. ⁴⁵ Hiya Yudeya boda mwala'ina hi'i'itane, na hi'alomagigili, yo Paulo yana guguya ainai hi'awa yabayababaei.

⁴⁶ Hesi Paulo na Banabasi mayadi atepatu hiwalo mahalava Yudeya aidiyai, hiwalo, 'Ilowoinanei na Yaubada yana walo awalo mahalava mugai alimiyai, na hesi amta'wata'wataei, na omiu ambom amloinaegomiu ebeha nigele howahwana na yawahi vateyai amlobai, neta vebabana ata'wata'awataegomiu ta vali bodao aidiyai aguguya hibom nigele Yudeya.

⁴⁷ Wuwuna Bada ivenuwamwau'o alidai, iwalo:

"Yami paihowa bada yamohegomiu'o na ebeha omiu nigele Yudeya yadi masele,

na tupwa maudoina aidiyai adi livahi amlawei".

⁴⁸ Ainaena hibom nigele Yudeya Paulo na Banabasi yadi walo teina hibenalei, na hiyaliyaya mwala'ina, ta Yaubada wasana hi'awa namwanamwaei. Na yayyadiwo Yaubada ivesinuwaiddi yo yawahidi miyamiya vateyaina hilobai, ebe walonane hiyemidiyei.

⁴⁹ Na Bada wasana ivehulu tupwa maudoina aidiyai, yo holadiyai. ⁵⁰ Na Yudeya Paulo na Banabasi hive'alehaedi, na hi'ulumiyaedi, hiya waiwaihiu alawatao yo tautapwalolo yo hinage dalava adi babadao. Eeta Paulo na Banabasi hiheusilidi, ta tupwanane hilalagabaeine. ⁵¹ Na mulitai abo tupwanane hilalagabaei, aedi namonamona hi'oiye hoyeholudi yadi tupwai neta aba'ita taumiya dalava aidiyai. ⁵² Na ainaena taumulitao hiyaliyaya mwala'ina, na Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiye mwauidi.

14

Paulo na Banabasi Aikoniyom ainai

¹ Aikoniyom ainai Paulo na Banabasi Yudeyaone yadi vada va'ahihi ainai hiluwu ta higuguya. Yadi guguya ainai hibom Yudeya na nigele Yudeya boda mwala'ina hiyeyemidina. ² Na Yudeya tupwadi Besinana nigele hiyayemidiyei, na hiwalo huluhuluidi hibom nigele Yudeya ta tauyemidiwo heve'alehaedi. ³ Eeta Paulo na Banabasi himiya daodao Aikoniyom ainai. Bada vebabana hi'au'aubabada wahiyala. Na Bada yana ve'i'ila iyemala moiha yadi walowo vebabadi neta Paulo na Banabasi ipaihowaidi ta ve'ive'ilala yo ala'alawowoli nimadiyena hi'abi'abiye mahalavadi.

⁴ Dalavane alonai neta tomowa hiwahei ta boda bwau. Tupwadi tauyemidiwone aidiyena hilalaune na tupwadi Yudeyaone aidiyena hilalaune. ⁵ Eeta Yudeyaone yo nigele Yudeyaone, yadi babadao baidadiyao hi'ulewahi ta ebeha Paulo na Banabasi hiwalo sebasebaiyedi na gaimaena hitalaidi. ⁶ Haugana yadi ulewahine hihanapui Paulo na Banabasi hidena ta hilalaune Lisitila yo Debi, dalava mwala'ina Laikoniya tupwanane ainai. Na hinage davala tupwadi Laikoniya alonai, ⁷ aidiyai Yaubada yana walo higugyaei.

Paulo na Banabasi Lisitila yo Debi alodiyai

⁸ Tomowa ehebo Lisitila ainai imiyamiya neta hinana diyana aena yababana ta haugana itubui nigele iyalaulau na hesi imiyamiya. ⁹ Iya Paulo yana walo ibenalei na Paulo towahone ivinuvinuni ili'ilimani ta iwalo, 'Teina towahone yana yemidi vebabana howahwana na inamwanamwa'.

¹⁰ Eeta Paulo ilaumwau na towahone ivinuvinunui ta alinana mwala'ina ainaena iwalolau iwalo, 'Aemwena utowolo dumwadumwalu!'. Towahone itaugavai ihae na idobi italutowolone ta aenaena ilau na ilaoma.

¹¹ Hava Paulo ipapaihowaine, boda hi'itaya'o ta Laikoniya alinadiyena hiwui hiwalo, 'Yaubada bwau hiyemala tomowa mohili ta hi'aituluma alidai'. ¹² Banabasi yadi yaubada hiyewaligehaei ta hiwalo 'Siusi'. Na Paulo yadi yaubada vebauna hiyewaligehaei ta hiwalo 'Hemisi', wuwuna

iya miyagogoi ana tauloina. ¹³ Yaubada Siusi yana taupwaoli yana vada tapwalolo dalavane vahalinai neta bulumakau yo vane ilawedima dalavane awa'edanai na ainai ebeha tomowa baidanao hipwaoli tauyewasaone aidiyai.

¹⁴ Hesi Paulo na Banabasi teina paihowaone hibenalena'o ta yadi luwuluwu hilihahidi na boda alodiyai hiluwu ta hiwuiwui hiwalo, ¹⁵ 'Vedova ta teina mumugane ampaipaihowaine? Ai tomowa mohili dova omiu. Na alaoma ebeha wasana namwanamwana a'aubabadaei alimiyai ta teina mumugaone amta'wata'wataedi na am'ita gwaipile Yaubada Mayawahine ainai. Teina Yaubadane iya galewa yo bale'u yo ni'u iyeyemaseledine. Na alodiyai hava himiyamiya hinage iyemaseledine. ¹⁶ Mwalona yaso mugamugaina italamwedi ta yadi nuwatuwuwo hibom himulimulitaedi. ¹⁷ Hesi mumuga namwanamwadi hauga maudoina ipaipaihowaidi neta hiyemala moiha aidiyai. Mahuli yo dohi galewaena imohegita. Ai'ai imohegita ta ateda i'abiye yaliyayadi.' ¹⁸ Teina abawalo au'auhine wuwudi hiwalowedi na hesi howola boda hi'ai'aipate ebeha Paulo na Banabasi hipwaoli aidiyai.

¹⁹ Tupwadi Yudeya Anitiyokiyea hilalaomane neta Pisidiya alonai yo Aikoniyomyena hilaoma Lisitila ainai. Hiya tomowa bodadi yadi nuwatuwuwo hi'oiye tomatomadi ta Paulo gaimaena hitalai na hiniulilawe dalavane papalinali. Yadi nuwatuwu ebeha bada imwalowoi'o. ²⁰ Na hesi haugana tauyemidiwo hilaoma na hitowolo gwaigwaipileyei, itowolo ta dalavane ainai iluluwuyone. I'ahubenama ta iya na Banabasi baidana hilalaune Debi.

Paulo na Banabasi yadi laugwaipile Anitiyoki ainai

²¹ Paulo na Banabasi wasa namwanamwana Debi ainai higuguyaei ta tomowa bodadi hi'abiye nuwabuidi. Na hilau gwaipile ta hilau Lisitila ainai yo Aikoniyom ainai yo hilau Anitiyoki neta Pisidiya alonai. ²² Yadi lau aidiyai tauyemidiwo hi'abiye wahiyaladi ta hiwalo, 'Am atepatu yami yemidiwo aidiyai. Wuwuna to'oto'o bagibagilidi mata tagiulidi na abo Yaubada yana Abaloina ainai tamahalava.' ²³ Paulo na Banabasi boda ehebo ehebo alodiyai yadi babadao hivetowolodi. Na mayadi awanoi yo mayadi hudi hi'aiyauyaedi Bada nimanai wuwuna iya ainai yadi yemidi himwauwidi. ²⁴ Pisidiya tupwana hitauyayahi na abo hilalaune Pamipiliya yana abaloina ainai. ²⁵ Wasa namwanamwana Pega ainai higuguyaei na abo hidodobine Ateliya. ²⁶ Ta Ateliya ainai na higelu ta hilalaune Anitiyoki teya ainai neta Siliya tupwanai. Mwalona Anitiyoki ainai tauyemidiwo Yaubada yana ve'i'ila yo yana ita'avivini vehabana hi'awanoi ta Paulo na Banabasi hivevetamalediwa neta himahalavauyo wuwuna yadi paihowa hive'ovidi'o.

²⁷ Haugana Anitiyoki ainai himahalava, tauyemidiwo yadi boda hitau'ahaidi na Yaubada ginauli maudoidi aidiyai ipaipaihowaidi neta hiwalo aulidi. Na nigele Yudeya Yaubada yadi hawahawaga imohedi ta hiyemidi.

²⁸ Na Anitiyoki ainai tauyemidiwo baidadiyao himiya daodao.

15

Miya ahai Yelusalem ainai

¹ Tomowa tupwadi Yudeyaena hilaoma Anitiyoki ainai ta adi geluwo hive'ive'itadi hiwalo, 'Ebe nigele yami ve'ive'ilala 'wapi ana hapi amyavai dova Mosese iloina ilelelelewa ainai mata nigele livahi amyavai'. ² Paulo na Banabasi tomowaone baidadiyao heveta'eta'e teina walone vehabana. Eeta

Paulo na Banabasi tomowa tupwadi hivevetowolodiwa baidadiyao hilau Yelusalem ainai ta tauyewasao yo tauloinao ebeha hi'itadi teina walone vehabana. ³ Paulo na Banabasi yo tomowaone hivetamaledi ta hilaulau neta haugana Pinisiya tupwanane yo Sameliya tupwanane hiluwuidi ta hilau na hiwalowalo mahalava hiwalo, 'Hiya nigele Yudeya Yaubada hiyemidiyei'. Teina wasane ainaena tauyemidi maudoidi hiyaliyaya mwala'ina. ⁴ Haugana Yelusalem ainai himahalava, tauyemidi yadi boda yo tauyewasao yo tauloinao hi'abiye yaliyayadi. Na Paulo na Banabasi Yaubada ginauli maudoidi aidiyai ipapaihowaidiwa neta hiwalo aulidiane.

⁵ Hesi Yudeyaone yadi loina adi tauve'itao tupwadi Yesu himulitaei ainaena hitowolo ta hiwalo, 'Hiya nigele Yudeya tomowadiyao yayiyadiwo Yesu hiyemidiyei amwalo aulidi amwalo, "Ve'ive'ilala 'wapi ana hapi amvai ta dova Mosese yana loina ilelelelewa neta ebeha am'awa abiyei'".³

⁶ Eeta tauyewasao yo tauloinao himiya ahai ta teina walone hi'aubabadaneine. ⁷ Na yadi aubabadane ana daodao alonai neta Pita itowolo ta iwalolau aidiyai iwalo, 'Tahiguwao, amhanapuiya'o mwalona alomiyena na Yaubada ivesinuwaigau yo ebeha hibom nigele Yudeya aidiyai wasa namwanamwana yaguguyaei, na mata hibenalei yo hiyemidi. ⁸ Na tomowa yadi nuwatuwu neta Yaubada ihanapu ili'ilimanidi'o, ta nigele Yudeya yayiyadiwo hiyemidiyei i'awa namwanamwaedi. Yana awanamwanamwa i'abiye mahalava neta Alu'aluwa ve'ahihi imohedi dova ita imomohegitane. ⁹ Hiya yo ita nigele iya'ita ve'ahagita. Atedi i'abiye maseledi wuwuna hiyemidi. ¹⁰ Ainaena taumulita vauvaudi havena ta'abi'abiye be'udi Mosese yana loina ainaena. Teina vitaine nigele howahowana ebeha ta'avalai wuwuna mwalona ta wau neta loinane yada ababe'u. Teina paihowane ainaena havena Yaubada tatowotowoi. ¹¹ Ta yemidi'o ta Bada Yesu yana ve'i'ilaena livahi tave'aloya'o bada dova hiya hinage.'

¹² Pita yana walo tuluhanai tomowa maudoidi himiya nobu ta nigele alinadi. Na mulitai Banabasi yo Paulo Yaubada yana ve'ive'ilala yo yana ala'alawowoli maudoidi nigele Yudeya aidiyai ipapaihowaidiwa neta maudoina hi'aubabadanedi.

¹³ Yadi aubabada tuluhanai Yemesa iwawalone iwalo, 'Tahiguwao, ambenabani! ¹⁴ Pita i'aubabadaei vedova Yaubada nigele Yudeya aidiyai i'abiye mahalavauyoi ta aidiyai yana tomowa ivesinuwaidi.

¹⁵ Tenemdova tauwalo mahalavao yadi walo Yaubada yana buki ainai i'awa namwanamwa iwalo:

¹⁶ "Teina tuluhanai mata yawuyoma yo Deivida yana vada iguguliwa yavetowolouyoi.

Hava iyayababawa mata ya'abiye vauvauyoi, na yavetowolodi,

¹⁷ yo mata tomowa maudoidi yau Bada hibehaegau.

Na nigele Yudeya mayehadi mata yagu tomowao.

¹⁸ Teina dova Bada alinana mwalona iwawalo mahalavaeine."

¹⁹ 'Eeta yagu loina ebeha nigele Yudeya Yaubada hiyemidiyei, havena adi vitai tamwaumwauwi. ²⁰ Na hesi tawalo aulidi leta ainaena ta havena ai'ai himohemohedi abapwago aidiyai hi'ai'aidi. Havena himehemehe'ayo. Hinage havena uibai ma'wahinana yo gadodi hi't'i'di hi'ai'aidi. ²¹ Wuwuna teina loinaone Mosese ileleleledine hauga daodaona higuguguyaei hiya Yudeya yadi vada tapwalolo ainai. Ta yana walo higuguyaei tapwalolo ehebo ehebo dalava maudoina ainai.'

Taumiya ganamuli yadi leta hivetamalei

²² Tauyewasao yo tauloinao yo tauyemidiwo bodadi baididiyao hi'ulewahi ta tomowa hivesinuwaide bodane alonai. Hiya mata Paulo na Banabasi baidadiyao hivetamaledi ta hilau Anitiyoki ainai. Tomowaone hivevetowolodine neta Yudasa (yehana vehauna Basabasi) na hinage Sailasa. Neta hitau bwauwone tahidaone hive'ahihi ili'ilimanidi.

²³ Tomowaone hivetamaledi leta baidana ta hilalaune neta tenem dova yana walo:

Tauyewasao yo tauloinao ai tahimiyao yama awayauwedo omiu tahimaiyao maudoimiu alimiyai.

Omiu nigele Yudeya tomowadiyao Anitiyoki ainai yo Siliya ainai yo Silisiya adi taumiyao.

²⁴ Bada abenalena'o neta yama boda ainai tomowa hilaowa ta hi'abiye vitaigomiu yo nuwamiu hi'abiye yababadi'o yadi walo aidiyena hesi nigele alimaiyai hiyapanivila na teina laulaune hipapaihowaine.

²⁵ Eeta amiya ahai ta maudoimai atalam na tomowa avesinuwaide ta hilalaowane alimiyai ada geluwo Banabasi yo Paulo baidadiyao.

²⁶ Hitaubwau yawahidi hitalamwei Bada Yeisu Besinana yahanaena.

²⁷ Na Yudasa yo Sailasa avetamalediwa'o hiya mata ginauliwowa alelelelediwa howahowadi mata hiwalo auligomiu. ²⁸ Wuwuna Alu'aluwa Ve'ahihi yana nuwatuwu dova yama nuwatuwu ta ebeha havena a'abi'abiye vitaigomiu, na hesi teina ginauliwone hibom ammulitaedi. ²⁹ Ai'ai himohemohedi abapwagogo aidiyai havena am'ai'aidi. Havena uibai ma'wahinadi yo gadodi hi'i'idi am'ai'aidi. Havena ammehemehe'ayo. Ebe teina ginauliwone havena aidiyai amya'abi'abilau neta mata ammiya ili'ilimani.

Kaiyoni.

³⁰ Tauyewasaone hivetamaledi ta hilalauwa neta hidobi Anitiyoki ainai ta tauyemidiwo yadi boda hilau ahaidi na letane himomohedine. ³¹ Na tomowaone letane hivahili ta yana walo abiyewahiyala ainaena ta hiyaliyaya moiha. ³² Yudasa na Sailasa neta hiya Yaubada yana tauwalo mahalavao eeta adi geluwo baidadiyao hi'aubabada mwala'ina. Hi'abiye wahiyaladi ta hitowolo wahiyala. ³³ Hiya baidadiyao himiya daodao, na abo hivetamaledi yo mayadi nuwadaumwali hilau gwaipile tauvetamalediwa aidiyai. ³⁴ [Hesi Sailasa inuwanuwatuwu ta nemai imimiyane.] ³⁵ Paulo na Banabasi Anitiyoki ainai himiyamiya, na tomowa bagibagilidi baidadiyao Bada yana walo higuguyaei yo heve'itaei.

Paulo na Banabasi yadi lau hiwahehi

³⁶ Ahubena viha hi'ovi na Paulo iwalolau Banabasi ainai, iwalo, 'Talau gwaipileuyo ta tahidaone tataubo'eyedi mwalona dalavaowa aidiyai Bada yana walo taguguyaeiwa hola ta'itauyoidi vedova yadi miyamiya ana ita'.

³⁷ Banabasi yana venuwa ebeha Yoni Maki hilauvai ta baidadi hilau.

³⁸ Na Paulo inuwanuwatuwu ta nigele iyadamwalu, wuwuna mwalona Pamipiliya himiyamiya ta Yoni Maki idena gabaedi na nigele iyamulitaedi ta yadi paihowa hiyave'ovi. ³⁹ Ainaena Paulo na Banabasi teina walowone aidiyena na hi'awa pa'ipa'i'i ta hiwawaheine. Banabasi Yoni Maki ilauvai ta hi'u'e yo hilalaune Saipilosi. ⁴⁰ Na Paulo Sailasa ivesinuwai ta baidana ebeha hilau, nigele ta adi geluwo hi'awa'awanoi Paulo yo Sailasa vehabadi ebe Bada yana ve'i'ila yo yana ita'avivini imiya vahalidi. ⁴¹ Na hiso'e'eli ta Siliya na Silisiya yadi abaloina dalavadiyao hiluwuidi yo tauyemidiwo yadi boda maudoidi hi'abi'abiye wahiyaladi.

16

Timoti, Paulo na Sailasa hi'adau

¹ Neta hauganane ainai Paulo na Sailasa hilau Debi ta hinage hilaugabaei yo hilau Lisitila. Na nemai Lisitila ehebo taumulita imiyamiya, yehana Timoti. Timoti hinana neta waihiu Yudeyaena na Yeisu iyemidiyei. Na tamana towaho Gilisiyena. ² Tauyemidi maudoidi Lisitila yo Aikoniyom aidiyai neta Timoti hi'awa namwanamwaei moiha. ³ Paulo nuwanuwana ebeha Timoti ilauvai. Eeta Yudeyaone yadi paihowaena yadi ve'ive'ilala 'wapi ana hapi ivai wuwuna tomowa nemai taumiya hiya Yudeyaone hihanapuiya'o ebeha Timoti tamana towaho Gilisiyena. ⁴ Lisitila hilaugabaei yo hilaulau dalava ehebo ehebo hiluwuidi ta Yelusalem ana tauyewasao yo ana tauloinao hava hiloloinaewa neta tauyemidiwo hiwalo aulidi ebeha hi'awa abiyedi. ⁵ Eeta tauyemidi yadi boda hi'abiye wahiyaladi ta ahubena ehebo ehebo tomowa hinuwanuwabui na tauyemidi yadi boda imwalamwala'i.

Paulo i'eno ita'ita Tilowasi ainai

⁶ Hi'adau ta hilau tupwa Piligiya yo Galetiya aidiyai na Alu'aluwa Ve'ahihi nigele iyatalamwedi ebeha Bada yana walo higuguyaei Esiya ainai. ⁷ Eeta Misiya tupwanane ainai hilau ta sigane ainai himahalava ta hi'ai'aipate ebeha Bitiniya tupwane hiluwui. Na hesi Yeisu Alu'aluwana Ve'ave'ahihina nigele iyatalamwedi ebeha hiluwui. ⁸ Eeta Maisiyaena hiso'e'eli ta hidodobine Tilowasi ainai. ⁹ Na tenem boniyaine ainai Paulo i'eno ita'ita ta tomowa Masedoniyaena ivinuvininui na Paulo i'awa'awanoiyei iwalo, 'U'atemuyamuyaegai na ugeyo'awama Masedoniya ainai yo uhaguigai'. ¹⁰ Haugana Paulo towahone i'eno ita'itaei ta itautowolo yo a'tububuni ta yau ebeha baidaguwao alau Masedoniya wuwuna anuwatuwui neta Yaubada iyogaegai ta wasa namwanamwana tomowa tenem aidiyai aguguyaei.

Lidiya yana nuwabui Pilipai ainai

¹¹ Eeta Tilowasiyena waga avai ta a'u'e yo adumwalu ta agegeyo'awane bwanabwana yehana Samotilesi ainai. Na i'ahubenama ta agegeyo'awane Niyapoli ainai. ¹² Tenem ainaena na aluwu ta alau Masedoniya dalavana mwala'ina Pilipai ainai. Dalavane hinage Loma himimiyaine. Na nigele ahubena hiyabagibagili dalavanane ainai amiyamiya.

¹³ Eeta tapwalolowai dalavane alaugabaei ta alau bwahi papalinali, ta yama nuwatuwu mata Yudeyaone yadi aba'awanoi tenemai alobai. Waiwaihiu nemai himiya ahai ta ainaena amiya na aidiyai a'au'aubabada. ¹⁴ Taubenaligaine ehebo neta Lidiya, waihiu Tayatailaena. Iya luwuluwu hawahawalalidi ivegivegimwalaedi. Waihiune neta Yaubada ana tauwalo vetuvehae teya eeta nuwanuwana yo Bada i'abiho'e ainai na Paulo hava iwalowalowedine neta aidiyai i'awa moiha. ¹⁵ Ta tenem hauganane ainai iya yo yana vada alona tomowanao hibapitaiso na tuluhanai ive'i'imanegai iwalo, 'Omui amwalo yau Bada ana tauyemidi moihana ainaena amlaoma ta yagu vadai ammiya'. Na nuwamaiyaone i'oi'oidi ta alalaune.

Paulo yo Sailasa adi mwau vada paipai ainai

¹⁶ Vali ahubena ainai alaulau aba'awanoi dalavana ainai na taupaihowa waihiuna alolobaine. Waihiune neta alu'aluwa oba'obana iluwui, na howahowana iwalo mahalavaedi hava mata himahalavane hauga mehedai. Teina paihowane ainai na mane mwala'ina yana tauloinao vehabadi ipaipaihowai. ¹⁷ Ainaena waihiunane Paulo na ai imulimulitagai

na iyogayoga, 'Teina tomowaone Yaubada ewa aliliyai yana taupaihowao hiya livahi amwahana hi'au'aubabadaei alimiyai.'

¹⁸ Waihiunane tenem dova iyogayoga ahubena ehebo ehebo aidiyai, ana higa Paulo taunane ita'wata'wata, na i'ita gwaipile ta alu'aluwa oba'obanawa iwalo laui, iwalo, 'Yeisu Besinana yehanaena yaloinaego na waihiu neta ainaena umahalava. Nigebweda na alu'aluwa oba'obanane wahiune i'aitulu gabaene.

¹⁹ Na waihiune yana tauloinao himodi'iniyedi, wuwuna yadi mane mwala'ina abalobaina waihiunane, na bada Paulo i'abiye namwanamwaya'o, ta Paulo yo Sailasa hi'abi avininidi, na hiniuli lawedi abagimwala tupwana adi tauloinao aidiyai. ²⁰ Hilawedima ta taulauvetala Loma mehediya na hiwalo, 'Teina Yudeya tomowadiyao na yada dalava alonai taususomana himwaumwauwi. ²¹ Wuwuna laugagayo hive'ive'itaei neta ita Loma yada laugagayowo hidi'wadi'wai ta nigele howahowana tavaidi yo tamulitaedi.'

²² Na bodao hinage hive'ewaidi, ainaena tauloinao hiloina ta Paulo na Banabasi adi ale'o hilihahidi, na hipwedipwedilidine. ²³ Ta pwedipwedili mwala'ina himohedi, mulitai abo vada paipaiyai himwamwauwidine, na vada paipai ana tau'ita avivini hiloinaei na vada igudu momohi. ²⁴ Na tau'ita avivini walo ibenalei, na imwau luwuwedi vada paipai holanai, na aedi ihipwaidi aiwa aidiyai, ta ebe havena hiddenadena.

²⁵ Boniyai gamwagamwana na Paulo yo Sailasa hi'awa'awanoi yo hiwali-wali Yaubada ainai, na tauluwu vada paipaiyai maudoidi hibenabenedi. ²⁶ Nigele bweda na mwani'ini'i mwala'ina isagena ta vada paipai ana logidi inu'uvi na aluwadi igavai, na vada paipai ana awa'eda maudoina hilotaho'e, na tauluwu vada paipaiyai aedi adi gulawao maudoidi hilotativahi. ²⁷ Na vada paipai ana tau'ita avivini aluwana igavai, na itowolo ta awa'eda ho'eho'edi i'itadi na yana nuwatuwu tauguguyaone bada hidena'o, eeta elepa ivai na ebeha ibom i'oiye mwalowouyoi. ²⁸ Na Paulo i'ita ta iyoga iwalo, 'Augelu, havena ubom u'oi'oiye mwalowoigo, wuwuna maudoimait teina amiyamiya'.

²⁹ Na tau'ita avininine yana taupaihowao aidiyai iyoga na lampa hivaiyama, na lampane ivai ta iluwu mayana meheuhi, na ibe'u dobi Paulo yo Sailasa mehediya. ³⁰ Na mulitai itowolo ta ivaimahalavaedi, na iwalo, 'Babadao, amwalo aliguwai hava yapaihowai, na yawahigu Yaubada ilivahi?'

³¹ Na Paulo yo Sailasa hiwalo ebe Bada Yeisu ainai uyemidi, mata owa na yam vada alona tomowadi livahi amlobai.' ³² Eeta Bada wasana hiyewasae ibom yo yana vada alona aidiyai. ³³ Boniyai tenem ainai Paulo na Sailasa ivai mahalavaedi, ta elodi iwuwadi na iya yo yana huhuwo hiyaliyaya na hibapitaiso. ³⁴ Na abo ilauvaidi ta hihae yana vada ainai ta ai'ai imohedi ta hi'a'aine. Na tomowane yana huhuwo baidanao hiyaliyaya mwala'ina wuwuna Yaubada hiyemidiyei.

³⁵ T'ahubena ta tauloinao yadi taulaupaiwo hivetamaledi, ta vada paipai ana tau'ita avivini hivenuwa mwau ainai, ebeha tomawa bwau vada paipaiyai amwauwidi'o, ulivahidi na himahalava.' ³⁶ Na tau'ita avivini walo teina iwalowei Paulo ainai, iwalo, 'Tauloinao wasa hivetamalema ebeha yalivahigomiu, ainaena ammahalavama na mayami yaliyaya amlau'.

³⁷ Na Paulo ita'wata'wata, ta iwalo, 'Havena alaulau. Wuwuna nigele teya yama lauhapuli lauvetala ainai hiyalobai, na babadao mehediya hisapigai na vada paipaiyai himwauwigai, wuwuna ai Loma tomowadiyao. Na hava

vehabana ebeha hilivahigai ta dawaniyena himwau mahalavaegai? Na hesi hibom hilaoma na hilauvaigai, na amahalava.

³⁸ Na taulaupaiwo teina walowone hiwalowedi taulauvetala aidiyai ta taulauvetalaone himeheuhi mwala'ina wuwuna Paulo na Sailasa neta hiya Loma. ³⁹ Eeta hilaoma vada paipaiyai na atemuyamuyaena hiwalo velau Paulo na Sailasa aidiyai, na vada paipaiyena hivaidi, na hi'awanoiyedi ta hilau vali dalavai. ⁴⁰ Eeta Paulo yo Sailasa vada paipaiyena hilau Lidiya yana vadai, na tauyemidiwo hi'abiye wahiyladi na mulitai hilalagabaidine.

17

Paulo Tesalonaika ainai

¹ Ainaena Paulo na Sailasa Ampipolisi yo Apoloniya aidiyena hilau na Tesalonaika ainai himahalava, na Tesalonaika ainai Yudeya yadi vada tapwalolo imiyamiya. ² Eeta Paulo yadi tapwalolo ainai iluwu ipaihowa dova tupwa maudoidi aidiyai ipaipaihowa, na tenem ainai tapwalolo tonuga himiyamiya, na aidiyai Yaubada yana Buki ive'ive'ita, na baidadiyao hi'awa'awa pa'ipa'i'i, ³ na Paulo hanapu imohedi iwalo, 'Besinana ilowoinanei ebe muyamuya ilobai na imwalowoi, na hinage mwalowoiyena itowolouyo'. Na hinage iwalo, 'Yeisunane yawawaloweiwa alimiyai, ibom Besinana towahona'. ⁴ Yudeyao tupwadi hi'awa moihaei na Paulo yo Sailasa yadi boda ainai hiluwu, na Yaubada ana tauyemidiwo yo ana tauve'ahihi hiya Gilisi aidiyena yo waiwaihiu yehadi mwala'idi aidiyena maudoidi hiyemidi.

⁵ Hesi Yudeyaone hi'alomagigili ta tomowa yababadi hilaugogoidi ta boda hipapaihowaine. Na dalavane maudoina alonai hidagudagugu ta Yesoni yana vada hive'alehaei, ebeha vedova na Paulo yo Sailasa hibehaedi ta ebe hi'aituluwedi tomowa bodadi mehediyai. ⁶ Hesi nigele hiyalobaidi, eeta Yesoni yo tauyemidiwo tupwadi hiniulilawedi dalava adi tauloinao aidiyai na hiwuiwui hiwalo, 'Paulo na Sailasa hiya neta tupwa maudoina hiveyaveyababa. Na wau hiluwuma yada dalava alonai. ⁷ Ta Yesoni yana vada ainai imwauwidi ta himiyamiya. Hiya yada tauwasawasa mwala'ina Sisa yana laugagayo hidi'wadi'wai. Na hiwalo, 'Wasawasa teya yehana Yeisu'. ⁸ Dalava ana tauloinao yo bodao walo teina hibenaledi, ta hiveta'eta'e, ⁹ na hiwalo ta Yesoni ana geluwo baidanao hiyemaiha mane ainaena adi livahi vhabana abo mulitai hi'abigabaedine.

Paulo na Sailasa yadi paihowa tupwa Beliya ainai

¹⁰ Masigiliyena tauyemidiwo Paulo na Sailasa hivetamaledi ta hilalaune Beliya, hauganane himahalava hiluwu Yudeya yadi vada tapwalolo ainai, na Yeisu wasana hive'itaei. ¹¹ Mwalona Tesalonaika ainai Yudeya nigele nuwanuwadi wasanane, na Yudeya Beliya ainai yadi talam namwanamwana ta wasanane nuwadi ivai, ainaena ahubena ehebo ehebo Buki Ve'ahihi hivahivahili na nuwanuwadi wasana namwanamwana ana moiha hihanapui. ¹² Eeta Yudeya bodadi hiyemidiyei, na hinage Gilisi waiwaihiu tupwadi hibom yehadi mwala'idi na hinage Gilisi towatowaho bagibagilidi hiyemidi.

¹³ Na Yudeya Tesalonaika ana taumiya hibenalei ebeha Paulo Yaubada wasana bada iguguyaena'o dalava Beliya ainai, ta hilau mwayamwayauma na bodao hivenuwamwau aidiyai ebeha Paulo na Sailasa hi'alehaidi. ¹⁴ Eeta tauyemidiwo Paulo hivetamalei ta i'dodobine le'awai na Sailasa Timoti baidanao himiyamiya Beliya ainai. ¹⁵ Tupwana tauyemidiwo aidiyena Paulo hi'wayabui ta hilalaune Atenisi na Paulo lina imohedi ebeha Sailasa

yo Timoti hilau mwayamwayauma Atenisi ainai, eeta tauve'wayabuwone hilau gwaipile Beliya.

Paulo yana miyamiya Atenisi ainai

¹⁶ Paulo Atenisi ainai Sailasa yo Timoti vehabadi iha'waha'wa, na inuwayababa vehabadi, wuwuna i'ita dalavanane ainai yadi abayemidi vagadi aidiyai hipwagopwagogo. ¹⁷ Eeta Yudeya na tupwana Yaubada ana tauyemidiwo, baidadiyao hiveta'eta'e nuwatuwu teina vehabana, Yudeya yadi vada tapwalolo ainai, na hinage tomowa tupwadi ebe yalobaidi abagimwala ainai baidanao hiveta'eta'e ahubena ehebo aidiyai. ¹⁸ Na tauhanahanapuwo yadi boda yehadi Epikulo yo Siteoke Paulo baidanao hiveta'eta'e. Na tupwadi hiwalo, 'Teina yauyaulene hava ebeha iwaloweine?'

Tupwadi hiwalo, 'Ana ita dova tupwa teya yaubadadi adi tauguguya'. Teina walone hiwaloweine wuwuna Yeisu wasana yo yana towolouyo iguguguyaeine. ¹⁹ Eeta Paulo hilauvai yo hilawei tauloina yadi miyagogoi yehana Aliyopago ainai ta hiwalo, 'Ve'ita vauvauna teina owa u'au'aubabadaneine ebeha ahanapui. ²⁰ Na ana benali alimiyai abanuwapwanopwano, eeta ulivahi alimiyai na nuwamai imasele, na ahanapui.' ²¹ (Yadi panivila wuwuna teina, Atenisiwone yo hinage vali tupwa tomowadi Atenisi ainai himiyamiya neta nigele teya hava hiya-paipaihowai na ginauli vauvaudi hita'eyedi na hiwalowalowedi.)

²² Ainaena Paulo vada miyagogoi holanai itowolo, na iguguya aidiyai, iwalo, 'Atenisi omiu, bada yahanapuigomiu'o ebeha ammwahamwahaliuhi yami tapwalolo aidiyai. ²³ Wuwuna yami dalavao ya'ita yayahidi yo yalau na abatapwalolo dalavadi ya'itadine yo gwalatau aidiyai teina walowone yalolobaidine, iwalo, "Yaubada nigele tayahanapui yana gwalatau". Ainaena Yaubadane iya anwalo vetuvehaeyeine na hesi nigele amyanapui iya ya'aubabadaneine alimiyai.

²⁴ 'Yaubada bale'u tauyemaselena yo ginauli maudoidi ainai himiyamiya tauyemaseledi, eeta iya galewa na bale'u ana Bada, na vada tapwalolo tomowa hipaipaihowaidi nigele ainai iyamiyamiya. ²⁵ Na tomowa ita nigele howahowana na ehebo hava nimadaena tamohei Yaubada ainai, wuwuna iya yawahida yo alu'aluwada yo yada ginauli maudoidi adi tau'aiyauya. ²⁶ Na ehebo towaho yehana Adam ainaena Yaubada vali tupwa yo vali tupwa tomowadiyao iyemaseledi yo tomowa hidabalala bale'u maudoina aidiyai, eeta boda ehebo ehebo yadi hauga yo yadi abamiya higana Yaubada mwalona iwalowedine. ²⁷ Yana nuwatuwu ebeha ibom hibehaei yo howola abo hitowoi ta hilobai. Na hesi Yaubada vahalidai imiyamiya. ²⁸ Wuwuna ibom ainaena yawahida tavaivai na baidada taulaulu yo baidada tamiyamiya. Na dova yami tauwalo mahalava teya Yaubada vehabana iwalowalo neta ita hinage maudoida natunao."

²⁹ 'Yaubada natunao ita ainaena nigele ebeha Yaubada ana ita tanuwanuwatuwui dova abapwagogo tomowa yadi nuwatuwuwena hipaihowaidi. Gola bo siliba bo gaima ainaena hileleleledi, hiya nigele dova Yaubada. ³⁰ Nuwapwanopwano haugadi aidiyai Yaubada nigele tomowa yemaihana iyamodeyei. Na wau tomowa maudoida iwalowalo auligita iwalo, 'Yami mumuga yababadi amtalamwedi. ³¹ Wuwuna yada ahubena lauvetala howola Yaubada iwalowena'o na bale'u maudoina ada lolina dumwaluna imohegita, towahone ivesinuwaiya'o ainaena, na towahonane mwalowoiyena i'abiye towolouyoi na ainaena tomowa maudoida wasa teina ta'awa moihaei.'

³² Na taumwalowoiwo yadi towolouyo wasana hibenalena'o, na tupwadi hiwalo sebasebai, na tupwadi hiwalo, 'Nuwanuwamai ebe nuwatuwu teina vehabana u'aubabadauyo na abenalei'. ³³ Ainaena Paulo bodaone aidiyena imahalava. ³⁴ Na tupwana tomowa Paulo yana walo hiyemidiyei na yana boda ainai hiluwu, na holadiyena ehebo towaho yehana Diyonsiyo, iya vada abalauvetala ana taupaihowa ehebo na ehebo waihiu yehana Damalisi, na tupwana hinage boda baidadiyao.

18

Paulo yana paihowa dalava Kolinita ainai

¹ Mulitai Paulo Atenisi ilaugabaei na ita'i'ili Kolinita ainai. ² Na tenemai Yudeya towahona lobai, yehana Akwila, na yana dalava Ponita, na mwanena Pilisila vauvauna Italiyena hilaoma, wuwuna tauwasawasa Kalodiyosi Yudeya maudoidi iloinaedi na Loma ainaena himahalava. ³ Ainaena Paulo ilau itaubo'eyedi na baidadi himiyamiya, wuwuna iya yo hiya yadi mane amwahana neta palae hipaipaihowai. ⁴ Tapwalolo bagibagili aidiyai vada tapwalolowai Yudeyaone yo Gilisiwone baidadiyao hiveta'eta'e. Na i'ai'aipate ebeha nuwadi igwapile.

⁵ Haugana Sailasa na Timoti Masedoniyaena himahalavama, neta Paulo yana paihowa palae hailina ilaugabaei na yana hauga guguya ainai igagabaeine. Na Yudeyaone iwalowalo auli ili'ilimanidi neta Yeisu iya Besinana towahona. ⁶ Eeta hi'awa pa'ipa'i na hi'awa oya'oyama, ta Paulo ana luwuluwu mu'amulina i'oiye hoyeholu mehediya, neta yadi abitau'wata ana aba'ita ipaihowaine, na iwalo aidiyai, 'Omiu howola abo amsilaha yami abitau'wata vehabana, ta neta omiu ami ve'ewa na nigele yau agu ve'ewa. Eeta wau'ivetuwuni ta ilaulau mata yalaugabaigomiu na wasana namwanamwana yalawei nigele Yudeya aidiyai.'

⁷ Ainaena yadi vada tapwalolo ainaena himahalava, na hiluwu Titiyo Yusito yana vadai, ibom Yaubada ana tauve'ahihi ehebo, na yana vada Yudeya yadi vada tapwalolo vahalinai. ⁸ Na vada tapwalolone ana taumugai yehana Kilisiposi, mayana huhuwo Bada Yeisu ainai hiyemidi, na hinage Kolinita bagibagilidi Paulo yana guguya hibenalei, na Yeisu ainai hiyemidi yo bapitaiso hivai.

⁹ Masigiliyena Paulo yana eno mehe'ita'itaena Bada Yeisu i'i'itane, na Yeisu iwalo, 'Paulo, havena u'ate'atehawawali, na hesi wasa uwalowei, na havena ulaulau mwau. ¹⁰ Na yau baidamiu tamiyamiya, wuwuna dalava teina ainai tomowa bagibagilidi hiyemidiyegau, yo yagu bodao imwala'i na nigele howahowana yaiya i'aleha alimwai, yo iveyababago.' ¹¹ Eeta bolimai ehebo na tupwana aidiyai Paulo tenemai imiyamiya, na Yaubada yana walo ive'ive'itaei.

¹² Haugana Galiyo ivetauloina mwala'ina, dalava Gilisi ainai, Yudeyaone hiloina na Paulo hilawei habi lauvetala Galiyonane ainai. ¹³ Na hiwalo towaho teina tomowa nuwadi i'oi'oidi, na ebeha Yaubada hiwalo vetuvehaiyei na neta yada loinao iho'eho'edi.'

¹⁴ Ta Paulo ebeha iwalouyo, na Galiyo iwalo mugai Yudeya aidiyai, na iwalo, 'Yudeya omiu yagu walo ambenalei. Ebe towaho teina imumuga yababa yo lauhapuli paipaihowai, ilowoinanei na yami ve'ewa yabenalei. ¹⁵ Na hesi nuwatuwu teina omiu ambom yami walowo yo yehao yo loinao yami dalavaena. Ainaena omiu amloina, na yau yata'wata'wata.' ¹⁶ Na abalauvetala ainaena iheusilidi ta himamahalavane. ¹⁷ Na bodaone Sositeni hi'abi avivini, iya Yudeya yadi vada tapwalolo ana tau'ita avivini na

hitatalaine Galiyo yana abalauvetala mehenai, na hesi Galiyonane nigele vehabadi iyamode.

Paulo iwuyo Anitiyoki

¹⁸ Paulo Kolinita ainai imiyamiya ahubena bagibagilina na abo mulitai tauyemidiwo ilaugabaidi na Akwila mwanena Pilisila baidanao wagaena higelu na hi'adau Siliya vehabana. Na ehebo ginauli neta mulitai abo higelu Paulo iwalo hae Yaubada mehenai Kenikiliya ainai ta vahuna hi'wa'wahine. ¹⁹ Na Kenikiliya hi'adau ta hilau Epeso ainai, ta Pilisila na Akwila ilaugabaidi na iluwu Yudeya yadi vada tapwalolo ainai, ta baidanao hi'au'aubabada. ²⁰ Ainaena hi'awanoiyei na ebeha hauga daodaona baidadi himiyamiya, na ita'wata'wata. ²¹ Na hesi iwalo howola abo yawuyoma, ebe Yaubada italamwegau eeta Epeso ilaugabaei na igeluyo. ²² Na igelu ta Sisaliya ainai iduna, na ihae Yelusalem ainai na tauyemidiwo baidanao hi'awa heliheliyam, na mulitai ilalaune Anitiyoki ainai.

²³ Anitiyoki ainai imiya daodao, na abo mulitai itowolo ta ilau Galetiya yo Piligiya tupwane ehebo ehebo aidiyai ita'ita i'ili, na Yeisu ana taumulitao maudoidi i'abi'abiye wahiyaladi.

Apolosa iguguya Epeso ainai

²⁴ Hauganane ainai ehebo Yudeya towahona yehana Apolosa na Alek-isanideliyaena ilaoma Epeso, ibom tauguguya wahiwahiyalana Yeisu vehabana, na Buki Ve'ahihi ihanapu moiha. ²⁵ Ve'ita Bada yana Amwaha ainai ivai ta italam moiha yo Yeisu vehabana ive'ive'itadi yo i'au'aubabadaedi neta ivedumwaludi. Na hesi Yoni yana bapitaiso ibom ihanapuine. ²⁶ Yudeyaone yadi vada tapwalolowai ivetuwuni ta i'aubabada wahiyala na haugana Pilisila na Akwila hibenalei ta hilalauvaine. Hilaluvai ta hilawei yadi vada ainai ta Yaubada yana Amwaha hi'aubabadaye dumwalune ainai.

²⁷ Mulitai Apolosa inuwanuwatuwu ebeha igeyo'awa Gilisi ainai, eeta tauyemidiwo Epeso ainai hihagui ta hilaulelelau taumulitao Gilisi aidiyai. Hiwalo aulidi ebe Apolosa hiyaliyayai na hilauvai. Haugana imahalava neta Yaubada yana ve'i'ila ita'aviviniyena na tomowa hiyemidi neta aidiyai ivehaguhagu moiha. ²⁸ Na yana ve'ita Yudeya yadi ve'ita iwahiyala gabaei wuwuna Buki Ve'ahihi ainaena ive'itadi ebeha Besinana towahona ibom Yeisu.

19

Paulo yana paihowa Epeso ainai

¹ Apolosa howola Kolinita ainai imiyamiya, na Paulo ita'i'ili tupwana nu'ula aidiyena na Epeso ainai ilaoma le'awai. Tenem ainai tupwana Yeisu ana taumulitao ilobaidi. ² Na iwalo, 'Ageluwo, hauganane Yeisu amyemidiyei neta Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyala amlobai bo nigele? Na hiyemaiha hiwalo howola nigele ayabenalei neta Alu'aluwa Ve'ahihi vehabana'. ³ Ainaena Paulo iwalo, 'Aiteya bapitaiso ainaena ambabapitaisone?' Na hiwalo, 'Yoni yana bapitaiso ainaena'.

⁴ Paulo iwalo aidiyai, 'Yoni yana bapitaiso neta nuwabui ana bapitaiso yo mumuga yababana vehabana. Na Yoni ivenuwamwauwedi ebeha iya howola abo ilaoma ainai hiyemidi neta Yeisu'. ⁵ Teina Epesowone hibenalei na Bada Yeisu yehanaena bapitaiso hivai. ⁶ Na Paulo i'abidebaidi na Alu'aluwa Ve'ahihi iluwu atediyai na yana wahiyalaena vali alina yo vali alina aidiyena hi'au'aubabada na hiwalowalo mahalava. ⁷ Na maudoidi adi bagibagili dova 12.

⁸ Ta wai'ena tonuga aidiyai Yudeya yadi vada tapwalolo holanai Paulo iguguguguya na Yaubada yana Abaloina vehabana mayana atepatu i'au'aubabada na ihamahamaduidi. ⁹ Na hesi tupwadi hi'abitau'wata ta nigele hiyayemidi, na Bada yana Amwaha hi'abiyebara. Eeta Paulo taumulitaone ivaidi ta baidanao, na tomowaone hilaugabaidine. Na ahubena ehebo ehebo tauve'ita yehana Tilanasi yana abave'ita vadana ainai i'au'aubabada. ¹⁰ Yana paihowaone teina dova ipaipaihowai bolimai bwau aidiyai. Ainaena tupwa Esiya ana taumiyo maudoidi hibom Yudeya yo hinage tupwana nigele Yudeya, Bada wasana hibenalei.

Sikiva natunao

¹¹ Yaubada vedevedede mwala'idi i'abiye mahalavadi Paulo yana paihowaena. ¹² Ainaena tomowa manidi ababa'ilina yo adi luwuluwu Paulo i'abitowoidi na hivaiddi ta hilawedi tau'asiyebwao aidiyai na adi asiyebwao hi'ovi yo alu'aluwa yababadi hilaugabaidi.

¹³⁻¹⁴ Na tupwana Yudeya yadi tau'obao himiyamiya na hauga maudoina hita'ita'i'ili alu'aluwa yababadi higabagabaei aituluwedi. Ainaena Paulo wasana hibenalei yo yana paihowa hiya neta taupwaoili mwala'ina yehana Sikiva natunao towatowahodi hitau 7. Na hitau 7 hitowoi ebeha Bada Yesu yehanaena alu'aluwa yababadi tau'asiyebwao aidiyena hiheusilidi eeta ehebo alu'aluwa yababana ainai, hiwalo, 'Yesunane, Paulo iguguyaei ibom yehanaena aloinaego na towahone ulaugabaei na ulau.' ¹⁵ Na alu'aluwa yababanane iwalo, 'Yesu yahanahanapui yo Paulo yahanahanapui na hesi omiu yayediwo?' ¹⁶ Towahone teina ainai alu'aluwa yababana imiyamiya neta itautowolo yo italaiddi, na elo imohedi yo adi ale'o ipulipulihidi ta tau'a'avadi higavai aitulu yo hidena ta hilalaune.

¹⁷ Na wasane teina Epeso ana taumiyaone maudoidi hibenalei, na himeheuhi hiya Yudeya yo nigele Yudeya. Na Bada Yesu yehana hi'awa wahiyalaei. ¹⁸ Na tauyemidi vauvaudi boda hilaoma na boda mehediyai yadi mumuga yababadi yo mumuga guguyou hiwalowedi. ¹⁹ Ebeha hibom hinage hi'oba'oba. Na yadi obao bukidu hivaiddima na boda maudoidi mehediyai higabudi, na bukiwone hitano'ahaidi na adi maiha kina 50,000 maudoina ana mwala'i dova. ²⁰ Tenem ainai Yaubada yana walo i'ini ta imwala'i yo iwahiyala tomowa maudoidi aidiyai.

Epeso hi'aleha

²¹ Teina paihowaone tuluhadiyai Paulo i'ulewahi ebeha Masedoniya yo Gilisi tupwadiyaone itauyahidi yo ilau Yelusalem. Na iwalo, 'Yalalau Yelusalem ainai mulitai abo yalau Loma'. ²² Eeta imiyamiya Esiya hauga ubwa'ubwana ainai ana tau'abihaguwo Timoti yo Elasiyosi ivetamaledi na hilalaune Masedoniya.

²³ Hauga tenem ainai tomowa himanini wuwuna nigele nuwanuwadi ebeha Bada yana amwaha Paulo i'aubabadaei. ²⁴ Towaho ehebo yehana Dimitilo ibom samali ana taupaihowa siliba ainaena, na Epeso yadi abapwagogo waihiuna yehana Dayana, yana vada tapwalolo alu'aluwa habuludi isamalidi na igimwagimwalaedi tomowa aidiyai na wasawasa mwala'ina ainaena ilobalobai, yo yana taupaihowao hinage. ²⁵ Na Dimitilo yana taupaihowao iyoga ahaidima na tomowa tupwadi hinage yadi paihowa dova, na iwalo, 'Augeluwu amnuwatuwu avivini ebeha paihowa teina ainaena yada wasawasa talobalobai. ²⁶ Bada am'itaya'o yo amhanapuiya'o ebeha teina towahone Paulo hava ipaipaihowaidine. Iya iwalo abapwagogo tomowa nimadiyena hipaipaihowaidi neta nigele yadi ala'alawowoli. Na tomowa bodadi ivenuwavaiddi ta hi'a'awa abiyeine. Nigele Epeso

tomowadi hiyabom na Esiya tupwana maudoina. ²⁷ Ainaena ebeha tadena moiha wuwuna mata teina yada paihowane yehana iyababa. Na hinage nigele yada paihowa yehana ibom, na ebeha tadena wuwuna mata yada abapwagogo waihiuna haehaena yehana Dayana yana vada tapwalolo nigele hiyave'ahihiyei. Teina yada abapwagogo waihiuna Esiya tupwana maudoina yo bale'u maudoina hiwalowalo vetuvehaeyei mata ana no'o i'ovi.'

²⁸ Na bodaone Dimitilo yana walo hibenalei na himodi'ini mwala'ina, na hiyogayoga, 'Dayana Epesowena ihae alili'. ²⁹ Eeta tomowa maudoidi hisagena gogoidi na hiyogayoga awa'awawa, na Masedoniya towatowahodi bwau hi'abi avivinidi ta vada abamiya gogoi ainai hiluluwuwedine. Hiya teina Paulo baidadi hi'ada'adau yehadi Gayosi na Alisitako. ³⁰ Na Paulo nuwanuwana tauwuiwone aidiyai ilau, na tauyemidiwone hi'auhi. ³¹ Na tupwana ana geluwo Esiya babadadi walo hivetamaledi na Paulo hi'awanoiyei ebeha havena iluwuluwu vada miyagogo ainai.

³² Tauwuiwone tupwadi ginauli vagana hiwuiwuiyei na tupwadi ginauli vagana hiwuiwuiyei. Wuwuna tomowa bodadi hiluwuluwu neta hinuwapwanopwano ta nigele hiyahanapui hava vehabana hiluluwune. ³³ Tomowa tupwadi hiwalo Alesana iya maninine ivevetuwunine wuwuna Yudeyaone hiwalo ta ihae boda mehediya. Na Alesana nimana i'abihinidi yo i'oi'au'auhidi ebeha hinobu na iwalo aulidi neta Yudeyaone havena hive'e've'ewaidi. ³⁴ Na hesi Alesana hi'ta lobai ebeha iya towaho Yudeyaena ainaena mahana hawahawagana bwau alonai hiwuiwui toyatoya hiwalo, 'Dayana Epesowena ihae alili'.

³⁵ Eeta dalavane adi tauloinao yadi taulaulele tomowaone i'abiye nobudi na iwalo 'Augeluwu omiu Epeso, tomowa maudoida tahanapuiya'o Epeso dalavanane neta Dayana haehae alilina yana vada tapwalolo ana tau'ita avivini na hinage gaima galewaena ibe'u dobima neta iya tau'ita avivinina. ³⁶ Mata nigele yayia teya teina ginauliwone iyauvalaedi. Ainaena na ebeha amnobu na havena ampaihaiowa yauyaule. ³⁷ Na am'ita tomowaone teina amlauvoidimane hiya nigele yada vada tapwalolo ainaena hiya'aivavali, yo yada abapwagogo waihiuna hiya'awa yabayababae? ³⁸ Ainaena na ebe Dimitilo mayana taupaihowao tomowa teya hive'ewai, neta abalauvetala himiyamiya yo tauloinao himiyamiya, howahowana tenemai hive'ewauyoidi. ³⁹ Na hesi ebe nuwanuwamiu ginauli tupwadi am'aubabadaedi mata dalava tomowadiyao yadi miya ahai ainai loinaena hi'abiye dumwalu. ⁴⁰ Na wau yami walo awa'awawa vehabana ana ita mata loina talobai, wuwuna nigele yada wuwu. ⁴¹ Na yana walo ive'ovi na boda ivetamaledi ta hilo'uhagwaline.

20

Paulo yana ta'i'ili Masedoniya yo Gilisi aidiyai

¹ Walo i'ovi, na Paulo taumulitao iyogaedima na i'abiye wahiyaladi, yo i'awa yauwedo, na ilau Masedoniya. ² Na Masedoniya tupwanao aidiyai, i'abiye wahiyaladi yana ta'i'ili aidiyai, na mulitai Gilisi ainai imamahalavane. ³ Tenemai wai'ena tonuga imiyamiya na muhamuhana wagaena hi'adau Siliya vehabana, na tupwana walo ibenalei ebeha Yudeyaone hiloiloina vehabana habi abi'avivinina, eeta yana amwaha ibui na Masedoniya holanaena ilau gwaipilene. ⁴ Pilosi natuna yehana Sopata Beliya towahona yo Tesalonaika hitau bwau, Alisitako yo Sikanidosi na Debi

towahona yehana Gayosi yo Timoti yo Tikiko yo Tilopimo Esiya tupwanaena, teina hiya maudoidi Paulo baidanao hilalaune. ⁵ Hibom teina hilau mugai wagaena ta Tilowasi ainai hiha'waha'wa. ⁶ Na ai Pilipai ainai amiyamiya ana higa pwalawa a'avana ai'aina apaihowai na mulitai agelu, na ahubena 5 holadiyai asagesagena, na mulitai aluwu Tilowasi, na ama geluwu alobaidi na ahubena 7 amiyamiya.

Paulo yana paihowa Tilowasi ainai

⁷ Tapwalolo ainai amiya ahaigai yo a'ai'ai Bada abanuwatuwu avivinina avai, na Paulo i'aubabada tomowa aidiyai. I'aubabadane neta ilau ta boniyai gamwagamwana ivai wuwuna ebeha mata i'ahubena na ilau. ⁸ Na vada ana hae dova vada tonuga adi hae ainai amwalae, na lampa bagibagilidi agabudi. ⁹ Na hevali ehebo yehana Yutikosi vada ana awa'eda ana heva ainai imiya, na mehena i'eno'eno, na Paulo howola i'au'aubabada na Yutikosinane i'eno i'iwahi, ya ibe'u dobi bale'uwai, eeta hi'aitulu hi'avalai na hi'abihini, na hesi bada imwalowoi'o. ¹⁰ Na Paulo i'aitulu ta ainai ipwagogo na i'atuhapwali, na aidiyai iwalo, 'Havena am'ate'atehawawali wuwuna yawahina imiyamiya'. ¹¹ Eeta Paulo imwalaeyu na beledi i'aiyauya aidiyai, na inulidi hibom yadi bodao aidiyai, na hi'ai ta baidadiyao hi'au'aubabada ana higa i'ahubena, na hitowolo ta hilaugabaidi. ¹² Na hevalinane hi'avalaihini mayawahina ta mayadi nuwadaumwali hilalaune.

Tilowasi ainaena a'adau Molita vehabana

¹³ Amugai alau wagai na a'u'e ta atata i'iline Asosi ainai na ebeha tenem ainai Paulo ado'oi, wuwuna iwalo alimaiyai iwalo, 'Wagaena amlau na yau aeguwena yalau.'

¹⁴ Haugana Asosi ainai na ilobaigai ta igelu, na alalaune Mitilini ainai. ¹⁵ Tenem ainaena na agegeluyowa atau ahubena Kiyu bwanabwanana vahilinaena alalaune. I'ahubenama ta Samo ainai aduna, na i'ahubenaayo ta agegeyo'awane Melito ainai adudunane. ¹⁶ Paulo bada iwalo'o alimaiyai ebeha Epeso alaugabaei, na havena ahubena agabagabaei Esiya tupwanao aidiyai, wuwuna nuwanuwana ilau mwayamwayau ebe howahowana Yelusalem ilobai Penitikosi ai'aina ana ahubena ainai.

Paulo yana walovelau Epeso aidiyai

¹⁷ Eeta Melito ainaena na walo ivetamalei ta ilalaune Epeso ainai tauyemidiwo yadi taumugaiwo hiha'waha'waidi. ¹⁸ Haugana himahalava ta Paulo iwalo aidiyai, iwalo, 'Omiu amhanahanapui yagu mumuga haugana tamiyamiya baidaguwao, Esiya ainai yagu laoma mugai ainaena na ana higa wau teina. ¹⁹ Neta Bada vehabana yapaipaihowa mayagu nuwadobi yo mayagu dou yo hinage muya yalobaidi ahubena ehebo ehebo aidiyai Yudeya yadi loinaena. ²⁰ Na nigele ehebo hava Bada wasana namwanamwana ana walomahalava yayanuwavi, na hesi maudoina yave'itagomiu yami tapwalolo aidiyai, yo yami vada ehebo ehebo aidiyai. ²¹ Na yagu ve'ita alimiyai dova Yudeya alimiyai na hinage omiu vali tomowao dova, maudoimiu yaguguya'o alimiyai ta yami mumuga yababana aidiyena amnuwabui'o Yaubada ainai na Bada Yeisu amyemidiyei.

²² Ta ainaena Alu'aluwa Ve'ahihi yana loinaena yalau Yelusalem, na nigele yayahanapui hava mata imahalava aliguwai. ²³ Na hesi dalava ehebo ehebo aidiyai Alu'aluwa Ve'ahihi iwalowalo mahalava aliguwai ebeha howola abo Yelusalem ainai pai yo muyamuya yalobaidi. ²⁴ Na nigele yawahigu vehabana yayanuwawanuwatuwu na yayanuwavi yo yaya'auhi. Na

hesi yagu amwaha yo yagu paihowane Bada Yeisu imomohegauwa vehabana yanuwawuwuwu na ebeha yave'ovi, neta ve'i'ila ana walomahalava wasa namwanamwana vehabana Yaubada ainaena.

²⁵ Haugana baidamiu tamiyamiya Yaubada yana Abaloina vehabana yaguguya na yalau yo yalaoma. Na wau yahanapuiya'o ebeha mata nigele manigu amya'itauyoi. ²⁶⁻²⁷ Ainaena teina hauga yawalo mahalava alimiyai ebeha Yaubada yana loinao maudoidi bada yamohe gomiu'o, nigele teya yayadawani alimiyai. Eeta ebe teya alimiyena i'wadalele neta nigele yau agu ve'ewa. ²⁸ Na hesi taumugaiwone omiu ambom am'ita aviviniuyogomiu na yami sipiwone am'ita avivinidi, wuwuna Alu'aluwa Ve'ahihi yami paihowa imohegomiu ta Yaubada yana boda am'ita avivinidi, wuwuna yada Bada Yeisu 'wahinanaena igimwalaigita'o. ²⁹ Yahanahanapui hinage yagu lautuluhanai mata tauve'ita yababadi, dova edewa manimanini, hilaoma na sipi tupwadi hiveyababadi. ³⁰ Na omiu howola alimiyena tomowa hitowolo na hive'ita oya'oyama alimiyai yo tupwana taumulitao hiniulidi hibom yadi bodao aidiyai. ³¹ Ainaena am'ita avivinidi yo hinage yagu guguya amnuwuwuwu avivini, neta bolimai tonuga holadiyai nigele yaya'aiyawasi, ahubena yo boniyai aidiyai, mamehelinogu yaguguguya ehebo ehebo alimiyai.

³² 'Na wau Yaubada nimanai ta yana ve'i'ila walona ainai yamwawuwogomiu, iya mata i'abiye wahiyalagomiu. Natunao masemaseleda vehabada na awanamwanamwa imwauwi ta'imiyamiya mata imohegomiu. ³³ Haugana yau baidamiu tamiyamiya, nigele teya yaiya yana mane yo yana ale'o namwanamwadi yayavenuwadi. ³⁴ Na hesi amhanapuiya'o ebeha teina nimaguwena agu yo yagu tobwatobwa yalobalobaidi, na hinage augeluwu yahaguhaguidi. ³⁵ Yagu mumuga ainaena yave'itagomiu ebeha ilowoinanegita na ita yada paihowaena tautapitapiya tahaguidi. Dova hinage Bada Yeisu yana walo amnuwuwuwu, iwalo, 'Tavai mohilei, yaliyayana ihabulu, na aiyauya yaliyayana imwala'i i'alili'.

³⁶ Paulo yana walo i'ovi na aetutulina i'atuwomalei babada baidanao na hi'awa'awanoi Yaubada ainai. ³⁷ Na maudoidi Paulo hi'atuhapwali na hidouwi i'ovi na hivelauwei. ³⁸ Na hinuwayababa mwala'ina wuwuna iwalo aidiyai, 'Mata nigele amya'itayoigau'. Na hidobiyei wagai ta hivevegelune.

21

Paulo yana lau Yelusalem ainai

¹ Paulo baidamai ama geluwo avelauwedi, na a'u'e dumwadumwaluna Kosa bwanabwanana ainai. I'ahubenama ta a'u'euyo Lodi ainai aluwu, na vali ahubena aluwu Patala ainai. ² Na Patala ainai waga alobai habi geyo'awa Pinisiya, ta waganane ainai agelu geyo'awa ta alalaune. ³ Alaoma ta Saipilosi bwanabwanana a'ita lawei na waga higwaipile ta alalaune tupwa yavana na adudunane Taya Siliya tupwanai. Waga ginauli idodo'oidi ebeha tenemai ihiwa'aituluwedi. ⁴ Na tupwana Yeisu ana taumulitao alobaidi, ta baidamaiyao amiyamiya ahubena 7. Na Alu'aluwa Ve'ahihi yana nuwamaseleyena ama geluwone Paulo hiwalo auli, 'Havena uhaehae Yelusalem.' ⁵ Ainaena yama ahubena hi'ovi ta adobi wagai, na manwanediyao yo manatudiyao hidobiyegai dalava yana aba'ovi le'awai, aemai a'atuwomaledi na a'awa'awanoi Yaubada ainai. ⁶ Na a'awa yawewo, na agelu wagai, na hibom hilau gwaipilene dalavai.

⁷ Taya alaagabaei na a'adauyo, na Tolemaisi ainai aluwu, na a'aitulu ta taumulitao alobaidi na a'awa yauwedo, ta ahubena ehebo baidamaiyao amiyamiya. ⁸ I'ahubena na alau Sisaliya, ta Pilipi iya tauguguya hitau 7 aidiyena yana vadai aluwu, na amiyamiya baidamai. ⁹ Na Pilipi natunao hitau vehopali waiwaihiudi, na hesi nigele hiyatawaha, hiya yadi paihowa neta Yaubada yana nuwatuwu hiwalowalo mahalavaedi tomowa aidiyai.

¹⁰ Ahubena tupwana amiyamiya, na ehebo tauwalo mahalava yehana Agabusi, Yudeyaena idobima. ¹¹ Na alimaiyi ilaoma ta Paulo ana tulituli ivai, na aena yo nimana ipaipaiuyoidi, na iwalo, 'Alu'aluwa Ve'ahihi iwalo teina dova, Yudeya tomowadiyao Yelusalem ainai mata teina tulituline taniwagana hipai, yo himohedi hiya taumiya ganamuli aidiyai.'

¹² Ai na dalavanane ana taumiyaone walo teina abenalei, na Paulo a'awanoiyei, awalo havena uhaehae Yelusalem.' ¹³ Na hesi yama walo igwai pile iwalo, 'Hava ampaipaihowaine ta teina dova amdoudou na ategu am'abi'abiyemuya. Bada yatalamwegau'o na himwaugau vada paipaiyai yo hi'oiye mwalowoiyau Yelusalem ainai Bada Yesu vehabana.' ¹⁴ Na a'auhi ahayai ta alaumwauwi 'Inamwanamwa neta, hava Bada yana nuwatuwu dova ipaihowai.'

¹⁵ Ahubenaone hi'ovi, na yama tobwatobwa a'atububuni, ta aha-haene Yelusalem. ¹⁶ Na tupwadi Yesu ana taumulitao Sisaliya ainaena baidamaiyao alau, na hilawegaima Nesoni towaho Saipilosiyena yana vadai, iya Yesu ana taumulita mugai teya, ebeha ainai amiyamiya.

Paulo na Yemesa yadi velaulobaloba

¹⁷ Bada Yelusalem ainai alaoma'o, na taumulitao hivelauwegai mayadi yaliyaya. ¹⁸ Na i'ahubena ta Paulo baidamai alau Yemesa yana vadai, na tenemai tauyemidiwo yadi taumugaiwo alobaidi. ¹⁹ Ta Paulo ive-lauwedi, na Yaubada yana paihowa nigele Yudeya holadiyai vehabana i'au'aubada aidiyai.

²⁰ Na maudoidi hibenalei ta Yaubada hino'owei, na hiwalo Paulo ainai, 'Tahimai, u'ita tausani viha boda bada Yesu ainai hiyemidi'o, yo bagibagilidi tauyemidiwone Yudeya, yo Mosese yana lina howola himulimulitaei. ²¹ Na wasam hibenalei ebeha owa Yudeya vali tupwanao adi taumiya uve'ive'itadi yo ebeha Mosese yana lina hita'wata'wataei, na uwalo aidiyai ebeha havena natuidiyau towatowahodi hihapihapi di yo tubudiyau yadi mumuga havena himulimulitaei. ²² Na mata tomowa bodadi hibenalei ebeha bada ulaoma'o, ainaena hava mata tapaihowaine? ²³ Yama nuwatuwu tenem dova, Towatowaho hitau vehopali yama boda ainaena bada Yaubada ainai hiwalo hae'o. ²⁴ Teina tomowaone ulauwaidi ta amlau yo hi'abiye maseleuyoidi neta owa baidadi. Na uyemaiha ta ebe vahumiu hi'wahi vehuludi. Teina mumugane ainaena na mata tomowa vehabam hi'au'aubabada na hi'awa oya'oyamaeuyowedi. Na mata hiwalo owa hinage Mosese yana lina umulimulitaei. ²⁵ Na Yesu ana tauyemidiwo hiya nigele Yudeya bada yadi leta avetamalena'o, na ebeha hava dova tomowa hipwaopwaoliyedi vali abayemidiwo aidiyai havena hi'ai'aidi, na hinage lagulagu ma'wahinadi yo gadodi hi'i'i'i'idi havena hi'ai'aidi, na hinage havena hipwanopwanoli.

²⁶ I'ahubena na Paulo tomowaowa vehopali ilauwaidi ta baidanao hi'abiye maseleuyoidi. Na vada tapwalolo mwala'ina iluwui ta tomowa iwalo aulidi mata ahubena viha abiye maseleuyoidi i'ovi na yadi abapwaoli hi'aiyauyanedi.

Paulo hi'abi avivini

²⁷ Yadi ahubena muhamuhana na 7 hi'ovi, ainaena Yudeya hiya mwalona himiyamiya Esiya ainai, hilaoma Paulo hi'ita vada tapwalolo mwala'ina holanai, na boda hi'oiye mwahalidi, ta Paulo hi'abi avivinine. ²⁸ Na hiwuiwui hiwalo, 'Ama geluwo omiu Yudeya amhaguigai. Teina iya towahone tupwa maudoina ita'i'iliyei na tomowa ive'ive'itadi iwalo Yudeya tomowadi Mosese yana loina yo teina vada tapwalolone havena hi'awa'awa abiyei. Na wau hinage nigele Yudeya ilauvaidi ta hiluwuma vada tapwalolo mwala'ina ainai ta teina tupwa haehaena hiyeyebi'ine.' ²⁹ (Teina walowone hiwalowalowedi wuwuna Paulo na Tilopimo Epesowena hi'ita'itadi na hihae yo hidobi dalavane ainai. Na yadi nuwatuwu hiwalo Paulo Tilopimone ilauvai ta hiluluwune vada tapwalolo mwala'ina alonai.)

³⁰ Teina vehabana Yelusalem maudoidi himodi'ini, ta hisagenama, na Paulo hi'abi avivini, ta vada tapwalolowena hiniuli mahalavaei, na awa'eda higuguduidine. ³¹ Tomowaone bodadi hi'ai'aipate ebeha Paulo hi'oiye mwalowoi ta walo hivetamalei Lomaone yadi tau'aleha adi tauloina ainai hiwalo Yelusalemaone maudoidi himamanini. ³² Ainaena ilau mwayamwayau na tau'alehao mayadi taumugaiwo ivaiddi, na boda aidiyai hisagena aitulu. Na hauganane boda tau'alehao mayadi tauloina hilaolaoma hi'itadi, Paulo ana talai hilaumwauwi.

³³ Eeta aleha ana tauloina idobima na Paulo i'abi avivini ta iloina na balavai pwawati bwau aidiyena hipai, na ipanivila boda aidiyai, iwalo, 'Yaiya iya? Na hava ipapaihowaine?' ³⁴ Na boda hiyoga alinadi vagana yo vagana, ta aleha ana tauloina nigele howahowana na ibenaledi wui wahiwhiyala ainaina, eeta iloina ta ebeha tau'alehao yadi vadai hilawei. ³⁵ Paulo hihaeyei neta vada ana amwaha ainai na hi'avalai wuwuna boda tuluhanana hilaolaoma himodi'ini alili ebeha hi'oiye mwalowoi. ³⁶ Na hinage hi'avalai wuwuna tomowaone hiwuiwui hiwalo, 'Ta'oiye mwalowoi!'

Paulo yana walo boda aidiyai

³⁷ Muhamuhana hilauvaiyama vadai, na Paulo aleha ana tauloina i'awanoiyei, iwalo, 'Howahowana walo ehebo alimwai yawalowei'.

Na tauloinane aluwana igavai, na iwalo, 'Alina Gilisi uhanahanapui? ³⁸ Yagu nuwatuwu owa Itipita towahona, mwalona ulaoma tau'oiye mwalowoi 4,000 iyoga ahaidi aleha vehabana, na umugaiyedi nu'ula awawai.'

³⁹ Na Paulo tauloina yana walo iyemaiha iwalo, 'Nigele. Yau towaho Yudeyaena na Silisiya tupwanaei dalava yehana Tasisi ainai hilalabahi-gaune. Tenem dalavane Silisiya ihae alili na yau dalavane towahona. Ya'awa yawwedo mwala'ina alimwai na utalamwegau yo tomowa aidiyai ya'aubabada.'

⁴⁰ Na ainaena italamwei na Paulo vada ana awa'eda ainai itowolo, na nimana i'avalaihini, ta hinobu, na maudoidi aidiyai ai'aubabada alina Hibulu ainaena.

22

¹ 'Tahiguwao yo tamaguwao, ambenabenali na mehemiya yau vehabagu yagu walo yawalowei.'

² Tomowaone hibenabenali na Paulo Yudeya alinadiyena i'au'aubabada eeta hinobo ili'ilimani. ³ 'Yau towaho Yudeyaena. Na Silisiya dalavana yehana Tasisi ainai yatutubuine, na hesi teina Yelusalem ainai yamwala'i ta yase'ulu, yagu tauve'ita yehana Gameliyela, na ive'itagau tubudao yadi

loina wahiwhiyalana ainaena. Na ya'aipate moiha ta Yaubada ainai yatalam wegau dova maudoimiu wau yami talam. ⁴ Na yemidi vauvauna teina ana taumulitao yave'alehaedi, na towatowaho yo waiwaihiu vada paipaiyai yamwauluwuwedi, na tupwadi ya'oiye mwalowoidi. ⁵ Taupwaoli mwala'ina yo tau'aleha babadadiyao howahowana hava yawalowaloweine hi'awa moihaei. Hiya Yudeya tomowadiyao Damasiko ainai himiyamiya yadi leta hileledi ta abeha yalawedi. Eeta yalaulau tenemai ta Bada Yeisu ana taumulitao ebeha gulawa pwawapwawatiyena yapaipaidi yo yalawedi Yelusalem ainai ta hilauvetalaedi.

⁶ 'Ta mahana ala'alapwhiyai yalaulau, na Damasiko ainai ebeha yamahalava, na masele mwala'ina galewaena imahalavama, na imasele ta'iliyegau. ⁷ Eeta bale'uwai yabe'u, na alina ehebo yabenalei aliguwai, iwalo, "Saulo, Saulo, hava vebabana u'abi'abiye muyagaune?"

⁸ ' "Na yapanivila, Bada, yaiya owa?"

'Na iwalo aliguwai, "Yau Yeisu Nasaletiyena, u'abi'abiye muyagaune".

⁹ Hauga tenem ainai towatowahowone baidaguwao alaulau maselenane hi'itane, na hesi towahone iwalowalo laoma aliguwai ainona nigele hiyahanapui.

¹⁰ 'Na yawalo, "Bada, hava yapaihowai?"

'Na iwalo aliguwai, "Utowolo, na Damasiko ainai ulau, na tenemai amloina ubenalei". ¹¹ Na masele yana wahiylaena mehegu igibu, ainaena hiya baidaguwao alalauwa hi'abinimaigau, ta alalaune Damasiko ainai.

¹² 'Na Damasiko ainai ehebo towaho yehana Ananayasi, imiyamiya ibom Yaubada ana tauyemidi moiha, na Mosese yana loina ana taumulita, na Yudeya tupwana ana taumiyo hi'awa namwanamwaei. ¹³ Na Ananayasi-nane ilaoma vahaliyuwai itowolo, na iwalo aliguwai, iwalo, "Tahigu Saulo, mehem imaseleuyo", tenem ainai mehegu inamwanamwauyo, na towahonane ya'itane.

¹⁴ 'Na iwalo aliguwai, "Tubudao yadi Yaubada ivesinuwaigo yo yana nuwatuwu uhanapui, yo Taudumwalune u'ita, na alinana ubenalei. ¹⁵ Ibom vebabana uwalo mahalava, yo hinage hava u'itaya'o na ubenalena'o vebabana tomowa maudoidi uwalo aulidi. ¹⁶ Na hava uha'waha'waine? Utowolo na yehana uyogaei, na ainaena ubapitaiso, yo yam yababa iwuwa gabaedi."

¹⁷ 'Mulitai yalau gwaipile Yelusalem, na vada tapwalolo ainai ya'awa'awanoi, na dova ya'eno nivinivi. ¹⁸ Bada ya'ita, iwalowalo aliguwai, iwalo, "Ulau mwayamwayau na Yelusalem ulaugabaei, wuwuna howola yam walowena vebabagu mata hisosomanaego?"

¹⁹ 'Na yawalo ainai, "Bada, hibom bada hihanapuigau'o ebeha yadi vada tapwalolo ehebo ehebo aidiyai amtauymidiwo yatalatalaidi, yo vada paipaiyai yamwauwauwidi. ²⁰ Na hauganane yam tauwalo mahalava Sitiveni hi'oiye mwalowoi, yau hinage vahalinai yatowotowolo, na yadi paihowao aidiyai yatalam, na hinage tautalaihewone adi 'wamao ya'ita avivinidi."

²¹ 'Eeta Bada iwalo aliguwai, "Teina ainaena mata yavetamalego na ulau dalava amwaha daodaowai nigele Yudeya aidiyai".

Paulo iwalo tau'aleha adi tauoina ainai

²² Tomowa hinobu na hibenabenali ana higa Paulo walowone teina iwalowedi, na hinage hivetuwuni na hiwuiwui alinadi mwala'ina ainaena hiwalo, 'Ta'oiye mwalowoi towaho teina nigele iyalowoinanaei ebeha imiyamiya'.

²³ Na dova hiyogayoga, ta yadi modi'ini vehabana adi luwuluwuwo higa-bagabaehinidi, na namonamo hinage higabagabaehinidi. ²⁴ Na tau'aleha adi tauloina yana tau'alehao iloinaedi, iwalo, 'Towaho teina amlau vadai, yo sapi bagibagilina ammohei, na ana higa iwalo mahalava hava yadi modi'ini ainai vehabana'. ²⁵ Na hilawei vadai, na hipai habisapina, na tau'alehao adi taumugai vahalinai itowolo, na Paulo taumugainane iwalo ainai, 'Yau bada yave-Lomao, na nigele teya lona iyamiyamiya ta ebeha amsapigau, wuwuna nigele teya hava yagu lauhapuli amyaloibai lauvetala ainai'.

²⁶ Eeta taumugaine Paulo yana walo ibenalei, ta ilau mwayamwayau ilau yadi aleha ana tauloina ainai, na ipanivilaei iwalo, 'Hava ebeha upaihowai towahone ainai? Towaho teina iya Lomaena?'

²⁷ Ta tauloinane ilaoma na Paulo iwalo ainai, 'Uwalo moiha owa Loma towahone?'

Na Paulo iwalo, 'Ehe, yau towaho Lomaena'.

²⁸ Eeta tauloinane iwalo, 'Yau nigele Loma natudi na hesi mane mwala'ina yamwauwi ta yaluluwune alodiyai'.

Na Paulo iwalo, 'Yau Loma natudi wuwuna Tasisi ainai hilabahigaune'.

²⁹ Eeta tautalainaowa mai'ehebo na hilaugabaeine. Na tau'aleha yadi tauloina i'ita'ita ta imeheuhi moiha wuwuna lona idi'wai ta Paulo Loma towahona na iwalo ta aena yo nimana hipaipaidine.

Paulo yana lauvetala Yudeya yadi tauloina mehediayi

³⁰ Tau'alehaone yadi tauloina inuwanuwatuwu mwala'ina ebeha ihana-pui hava vehabana Yudeyaone Paulo hiveve'ewaine. Eeta i'ahubena na iwalo ta taupwaoliwo babadadiyao yo tau'ulewahiwo maudoidi himiya ahai. Eena Paulo vada paipaiyai ivaivehulu ta ilawei yo mehediayi ivevetowolone.

23

¹ Eeta Paulo Yudeya yadi tau'ulewahiwo i'itadi, na iwalo aidiyai, iwalo 'Tahiguwao mwalona ta wau yagu nuwalele ebeha Yaubada yana lona yamulitaei moiha'. ² Na Ananayasi iya taupwaoli mwala'ina, na hiya Paulo vahalinai hitowotowolo iwalo aidiyai na Paulo awana hisapi. ³ Ainaena Paulo iwalo Ananayasi ainai iwalo, 'Owa am'ita namwanamwana, na hesi atemwai yababa mwala'ina, Yaubada mata italaigo. Neta ainai umiya na ebeha lonaena ulauvetalaegau na hesi tomowa uwalo ta hitatalaigaune neta lona udi'wai?'

⁴ Na hiya hitowotowolo Paulo vahalinai hiwalo, 'Vedova ta Yaubada yana taupwaoli mwala'ina ainai uwalo sebasebaine?'

⁵ Na Paulo iwalo, 'Yauwedo tahiguwao! Nigele yayahanapui ebeha neta taupwaoli mwala'ina. Buki Ve'ahihhi yana walo dova, iwalo, 'Havena yam tauloina ainai uwalo sebasebai.'

⁶ Teina hauga Paulo i'ita ebeha taumiya dalavaone yadi boda bwau, ehebo Sadusiyao na ehebo Palisiwo, eeta aidiyai iyoga mahalava, iwalo, 'Tahiguwao, yau ehebo Palisi yadi boda, wuwuna tamagu hinage iya Palisi yadi boda, na yagu lauvetala teina wuwuna yayemidi, ebeha taunwalowoi mwalowoiyena mata hitowolouyoma.' ⁷ Paulo yana walo teina vehabana Palisiwo, yo Sadusiyao, hive'awa pa'ipa'i'i, na ainai boda hiwahei. ⁸ Wuwuna Sadusiyao hiwalo taunwalowoi nigele howa-howana hitowolouyo, na hinage hiwalo ebeha tausagenawasa yo alu'aluwa yababadi nigele ehebo iyamiyamiya, na hesi Palisi hiyemidi ebeha taunwalomwalowoi mata hitowolouyo, na hinage tausagenawasao yo alu'aluwa yababadi himiyamiya.

⁹ Eeta ta'eta'e mwala'ina imahalava, ta tupwana lolina adi tauve'itao hiya Palisi yadi boda aidiyena hitowolo, na hiwalo wahiyala, hiwalo, 'Teina towahone nigele howadahwana hava yababana alobai ainai. Nuwana alu'aluwa bo Yaubada yana tausagenawasa moiha Paulo ainai iwawalo laune.' ¹⁰ Yadi veta'eta'e mwala'ina ilaulau ta aleha ana tauloina bodao imeheuhedi, wuwuna mata Paulo hi'abi avivini na hi'oiye mwalowoi. Eeta tau'alehaone iloinaedi na hidobi, ta Paulo ahi'ahipudiyena hivavaiyamane vadai.

¹¹ Boniyaiyena Bada Paulo vahalinai itowolo, na iwalo, 'Paulo u'atepatu. Bada uwalo mahalavaegau'o Yelusalem ainai, yo dova hinage mata Loma aidiyati uwalo mahalavaegau'.

Paulo oiymwalowoina hi'ulewahiyei

¹² I'ahubena, ta Yudeyaone tupwadi hi'ulewahi yo hiwalohae ebeha mata nigele hiya'ai bo hiyanuma ana higa Paulo hi'oiye mwalowoi. ¹³ Tomowa ana bagibagili 40 idi'wai neta hiya ulewahine hipapaihowaine. ¹⁴ Eeta hilau taupwaoli mwala'idi yo babadao aidiyai, na hiwalo, 'Ai bada awalo hae'o, ta ebeha havena teya ai'ai alaulautowoi ana higa Paulo a'oiye mwalowoi. ¹⁵ Eeta omiu yo tau'ulewahiwo baidamiyao amlau aleha ana tauloina ainai, na am'oyamaei ta Paulo ilauvaiyama ta ebeha yana lauhapuli habi behaei moiha. Na ai a'a'atububuni ebe hauganane alidai ilalaoma bada a'oiye mwalowoi.'

¹⁶ Paulo yana gama tau'oiye mwalowoiwone yadi ulewahi ibenalei, na tau'aleha yadi abamiya iluwui na Paulo ainai iwalo mahalava.

¹⁷ Na Paulo tau'alehao yadi taumugai ehebo iyogaenama, na iwalo ainai, 'Hevali teina ulawei aleha ana tauloina ainai, na hava yana nuwatuwu iwalo mahalava ainai.'

¹⁸ Ta ilauvaiyama tauloinane ainai, na iwalo ainai, 'Paulo vada paipaiyai imiyamiya iyogaegau na iwalo aliguwai ebeha hevaline teina yalauvaiyama, na hava yana nuwatuwu iwalo mahalava alimwai.'

¹⁹ Ainaena tauloinane hevalinane i'abinimai na tupwana hilau, hibom, na ipanivilaei, iwalo, 'Hava ebeha uwalowei aliguwai?'

²⁰ Na hevalinane iwalo, 'Yudeya yadi tau'ulehiwo hi'awanoiyego ebeha i'ahubena Paulo ulauvai na udobiyei yadi abamiya gogoi ainai yo ebeha yana lauhapuli yadi tupwai hibeaei. ²¹ Na yadi awanoi havena ubenabenalei, wuwuna hitau 40 idi'wai hi'eno dawani amwahai Paulo vehabana, na bada hiwalo yemidi'o ebeha havena hi'ai'ai yo hinumanuma ana higa Paulo hi'oiye mwalowoi mugaiyei. Maudoidi hiha'waha'wa ebeha talam hilobai Paulo vehabana.'

²² Ainaena tauloinane iwalo, 'Uluu na havena teya yaiya ainai uwalowalo mahalava neta bada yadi nuwatuwu dawani aliguwai uwalowena'o.

Paulo hivetamalei Sisaliya ainai

²³ Ainaena aleha ana tauloina yana taumugaiwo bwau iyogaedi na iwalo, mata ta'alehao 200 am'abinonovaidi, na hosi adi taugeluwo 70 adi bagibagili na gita adi tau'awala adi bagibagili 200 baidamiyao amlau Sisaliya ainai. Am'atububuni ta boniyena dova eno ana mahana ainai amtowolo yo amlau. ²⁴ Na hosi tupwadi amvaidi na ainaena Paulo igelu, na mayana namwanamwa amlawei gabana Pilikesa ainai.'

²⁵ Na hinage leta ilele tenem dova iwalo:

²⁶ 'Yauwedo owa gabana mwala'ina Pilikesa alimwai, yau Kalodiyosi Lisiyasi aliguwena.

²⁷ Towaho teina Yudeya hi'abi avivini na mata hi'oiye mwalowoi, na wasana yabenalei ebeha ibom Loma towahona eeta tau'alehao baidaguwao alau aidiyai, na nimadiyena ahahaguine. ²⁸ Na nuwanuwagu yadi ve'ewane wuwuna yahanapui, eeta yadi tau'ulewahi, ainai yawawalone. ²⁹ Na ya'ita lobai nigele teya hava yana yababa ta ebe imwalowoi bo vada paipaiyai amwauwi. Tomowaone hiveve'ewaine neta hiya hibom yadi loinaena. ³⁰ Bada yadi ulewahi yabenalena'o Paulo ana oiyemwalowoi vehabana, eeta yamwayamwayau na yavetamalenawa alimwai, ta ana tauve'ewaone hinage yawalo aidiyai, na hilaowa alimwai, na netai hiwalo mahalava hava yadi ve'ewa wuwuna towaho teina vehabana.'

³¹ Tau'alehao walo himulitaei ta Paulo boniyaiyena hilauvaiyama Anitipatili ainai. ³² Na i'ahubena ta tupwana tau'alehaone hilau gwaipile yadi tupwai, na taugelu hosi hibom Paulo hilalaweine. ³³ Paulo hilauvai ta hidobi Sisaliya ainai ta letane gabana Pilikesa himohei na Paulo hilauyemiyaine ainai. ³⁴ Na gabana yana leta ivahili i'ovi, na Paulo ainai ipanivila, 'Havaidova yam dalava?'

Na Paulo iwalo, 'Yagu dalava Silisiya holanai.'

³⁵ Eeta gabana iwalo, 'Amtauve'ewaone hilaoma abo yam lauvetala yapaihowai'. Na tau'alehao iloinaedi na Paulo hi'ita avivini vada wasawasa mwalona Helodi yana vada ainai.

24

Paulo yana lauvetala Pilikesa mehenai

¹ Ahubena 5 hi'ovi na Ananayasi, taupwaoli mwala'ina yo tupwadi Yudeya yadi babadao, na hinage ehebo towaho iya taulauvetala, yehana Tetalosi, iya baidanao hidobima, na gabana Pilikesa ainai yadi ve'ewa Paulo vehabana hivaiyama. ² Eeta Paulo hilauvai mahalavaei, na Tetalosi itowolo na ve'ewa Paulo vehabana iwalo mahalavaei, iwalo, 'Yauwedo owa yam loina namwanamwadi aidiyena mumuga yababana bada hidumwalu'o abaloina teina holanai, na teina hauga amiyamiya daumwali. ³ Teina miyane tupwa maudoina, ayaliyai yo a'awa yawuedo moiha alimwai. ⁴ Na nigele nuwagu hinage yagu walo ya'abiye daodao alimwai, na hesi ya'awanoiyego ta nuwanamwanamwaena yama walo ahu'ahubalina yawalo mahalavaedi towaho teina vehabana.

⁵ 'Walo moiha towaho teina a'ita lobai neta iya towaho yababa'alilina. Bale'u tupwa vehopali ainai Yudeyaone aidiyai hauga daodaona manini ivetuvetuwuni. Na Yeisu towaho Nasaletiyena yana boda iloiloinei na imugamugaiyedi. ⁶ Iya hinage itowoi na yama vada tapwalolo mwala'ina i'abiye yababa, na a'abi avivini yo ebeha aloinaei yama loinaena. ⁷ Na Lisiyasi iya aleha ana tauloina ilaoma, na nimanaena ihaloigai ta ilalaweine. ⁸ Na iloina ebeha ana tauve'ewaone alaoma alimwai, na alau vetala. Eeta abo ubom upanivilaei, ta yana pwanoli u'ita lobai dova yama walomahalava.'

⁹ Na Yudeya ve'ewane hi'awa moihaei.

¹⁰ Ainaena gabana nimanaena Paulo ainai iwalo ta ebeha i'aubabada, eeta Paulo iwalo, 'Yahanapui owa abaloina teina ainai bolimai bagibagilina iloiloina, eeta mayagu yaliyaya, na mehemwai ya'aubabada vehabagu. ¹¹ Ebe tomowa upanivilaedi, hiwalo mahalava alimwai neta ahubena ¹² hi'ovi'o aidiyai, hauganane yahaema Yelusalem ainai ebeha Yaubada

yawalo vetuvehaeyei. ¹² Nigele teya yaiya baidagu ayaveta'eta'e na Yudeya tomowadiyao hiyalobaigau. Na vada tapwalolo mwala'ina yo habuludi yo Yelusalem alonai nigele tomowa yaya'abiye modi'inidi na hiyalobaigau. ¹³ Teina wau hiveve'ewaigaune neta nigele howahowana na hiyemala moiha. ¹⁴ Na teina yawalo auligo, Yeisu yana amwaha taumulitaena yau eeta hi'awa oya'oyamaegau. Na hesi tubumaiyao yadi Yaubada yawalowalo vetuvehaeyei na Mosese yana loinao yamulitaedi na tauwalo mahalavao yadi buki aidiyai ginauli maudoidi hilelelelediwa neta yau yayemidiyedi. ¹⁵ Na yagu nuwatuwu avivini Yaubada ainai dova teina hiya tomowaone, neta tomowa maudoidi namwanamwadi yo yababadi mata mwalowoi ainaena hitowolouyo. ¹⁶ Eeta hauga maudoina aidiyai yatowotowoi wahiyala ebeha yamumuga dumwalu Yaubada mehenai, yo tomowa aidiyai.

¹⁷ 'Na bolimai bada hi'ovi'o yawuyoma Yelusalem na velau mane yalawenama yagu boda aidiyai, na hinage yapwaoli Yaubada vebabana. ¹⁸ Yau bada ya'abiye maselegau'o, na pwaolinane yapaihowai vada tapwalolo mwala'ina holanai, na nigele boda baidaguwao, yo nigele paihowa yabayababa. ¹⁹ Hesi Yudeyaone Esiya tupwanaena hilalao-mawa neta tenemai. Hiya ebe yadi nuwayababa aliguwai eeta hilaoma yo alimwai ebe hive'ewaigau. ²⁰ Ainaena hiya bada hilaoma'o teina mehemwai, ilowoinanedi na hava yagu lauhapuli hi'ita lobai, hauganane yadi tau'ulewahiwo hilauvetalagau hiwalowe alimwai. ²¹ Na ehebo walo yawalo mahalavaei, hauganane ahi'ahipudiyai yatowotowolo, na vebabana hive'ewaigau, neta walo moiha. "Na yagu walone ebeha wau mehemiyai yalauvetala, wuwuna yayemidi ebeha taumwalowoi mata hitowolouyo."

²² Yaiyadiwo Yeisu yana ve'itao tomowa himulimulitaedi neta Pilikesa ihanapui ili'ilimanidi'o ainaena na lauvetala igudui na iwalo, 'Tau'aleha yadi tauloina yehana Lisiyasi imahalavama abo yami lauvetala vebabana yanuwauwatuwu.' ²³ Eeta Pilikesa aleha adi taumugai iwalo auli iwalo, 'Paulo am'ita avivini na hesi habuluna am'abigabaei ta yana venuwa hava ana geluwo himohemohei'.

Paulo vada paipaiyai

²⁴ Ahubena veba hi'ovi na Pilikesa mwanena Dalusila baidana hilaoma, iya Yudeya waihiuna, na Pilikesanane Paulo iyogaenama, ta yana aubabada hibenalei neta yemidi Yeisu Besinana vebabana. ²⁵ Na Pilikesa imeheuhi, hauganane Paulo yana guguya ibenalei, ta mumuga dumwaluna, yo atepatu, yo lauvetala ilalaoma vebabana, na Pilikesa iwalo, 'Badagi! Ulau gwaipile, na aiteya hauga malamalaina aliguwai abo yayogaego.' ²⁶ Na Pilikesa nuwanuwana mane ilobai Paulo ana livahi vebabana, na tenem vebabana iyogayoga hamahamadudu na baidana hi'au'aubabada.

²⁷ Eeta ana higa bolimai bwau hi'ovi, na Posiu Pesitosi neta Pilikesa ive'aivelaheyeine. Na Pilikesa nuwanuwana Yudeya hi'awa namwanawaei, ainaena iloina ta Paulo vada paipaiyai imiyamiya.

25

Paulo i'awanoi na Sisa ainai ilauvetala

¹ Pesitosinane ilaoma Sisaliya, na ivetuwuni yana vetauloina, ta ahubena tonuga hi'ovi na ihae Yelusalem. ² Na taupwaoliwo mwala'idi yo Yudeya yadi babadao hilaoma, ta yadi ve'ewa Paulo vebabana hiwalo mahalavaei.

³ Na Pesitosi ainai hi'awanoi wahiwahiyala hiwalo, 'Howahowana na Paulo

uvetamalenama Yelusalem, na teinai alauvetalai?’ Na yadi nuwatuwu moiha, neta ebeha Paulo hi’oiye mwalowoi amwahai, hauganane ebe ilaoma. ⁴ Eeta Pesitosi iyemaiha iwalo, ‘Havena yatalatalam, na hesi Paulo Sisaliya vada paipaiyai bada imiyamiya, na yau abo yawuyowa Sisaliya, ⁵ na ebe nuwanuwamiu yami tauloinao baidaguwao adobi, na hava yami ve’ewa Paulo vebabana tenemai amlau vetala.’

⁶ Hawahawaga ehebo na tupwana aidiyai imiyamiya, ta ainaena idobi Sisaliya, na i’ahubena, ta lauvetala ana abamiya ainai imimiyane, na iloina ta Paulo hilalauvaiyamane. ⁷ Paulo ilaoma na Yudeyaone hiya Yelusalemaena hidobima, na hitowolo ta’iliyei, na yadi ve’ewa Paulo vebabana hiwalowedi, mayadi modi’ini, na maudoidi yadi walomahalava nigele moiha.

⁸ Na Paulo ibom iwalolau Pesitosi ainai iwalo, ‘Yau nigele Yudeya yadi loina yo vada tapwalolo mwala’ina ana loina, yo Sisa yana loina yayaho’eho’e’.

⁹ Na Pesitosi hesi nuwanuwana ta Yudeyaone i’abiye yaliyayadi, ainaena Paulo ainai iwalouyo iwalo, ‘Vedova, nuwanuwam na Yelusalem ainai uhae, na amve’ewaone teina vebabadi ulauvetalaedi?’

¹⁰ Na Paulo iwalo, ‘Nigele nuwagu yagu lauvetala vebabana Yudeya hiloinaegau, wuwuna nigele teya hava aidiyai yaya’abiye yababa, na owa bada uhanapuiya’o na hesi Loma yami abalauvetala ainai yatowotowolo, na teina ilowoinanegau. ¹¹ Ebe loina yehana bada yadi’waya’o na lauhapuli yapaihowaya’o inamwanamwa yo yamwalowoi. Nigele ebeha mwalowoi yadena gabaei. Na ebe teina ve’ewaone oyama mata nigele teya yaiya imohe geyo’awahegau teina tomowaone aidiyai. Yagu awanoi ebeha Sisa yada tauwasawasa mwala’ina mehenai yalauvetala.’

¹² Ainaena Pesitosinane imahalava na yana tauhanapuwoone baidanao hi’au’aubabada, ta iwuyoma mayana yemaiha, iwalo, ‘Inamwanamwa, nuwanuwam Sisa yana lauvetala, ainaina Sisa yana lauvetala ainai yaveta-malego.’

Agalipa mamwanena himahalavama

¹³ Ahubena viha i’ovi, na tauwasawasa Agalipa mamwanena Benisi baidana Sisaliya ainai himahalava, Pesitosi habi walovelauweina. ¹⁴ Na yadi miyamiya ahubena bagibagilina ainai Pesitosi tauwasawasa Agalipa ainai Paulo ana ve’ewao iwalo mahalavaedi, na hi’au’aubabada, ‘Towaho ehebo teina vada paipaiyai Pilikesa ilaugabaei. ¹⁵ Iya towahonane vebabana mwalona Yelusalem ainai yamiyamiya, na Yudeya yadi taupwaoli mwala’idi yo yadi babadao aliguwai hiwalo, na hi’awanoiyegau ebeha yaloinaei yo hi’oiye mwalowoi.

¹⁶ ‘Hesi yawalo aulidi yawalo, ‘Loma yama mumuga neta nigele howa-howana ta lauhapuli taupaihowaina awalo ta hi’oiye mwalowoi awawai, ana higa tauve’ewanane baidana hilauvetala. Na lauhapuline ana tau-paihowane yana hawahawaga amohei yo ibom vebabana i’aubabada.’

¹⁷ Eeta hilaoma teina ainai, na nigele yayabweda, na i’ahubena na abamiya lauvetala ainai yamiya, na yawalo ta towahonane hilalauvaiyamane. ¹⁸ Na ana tauve’ewao hitowolo, ta yagu nuwatuwu mata hava yana yababa vebabana hiwalowei. Na hesi nigele. ¹⁹ Hava maudoina hiwawalowedina neta hiya hibom yadi yemidi yo yadi miyamiya vebabadi. Na towaho ehebo yehana Yeisu hiwalowalowe hiwalo, Bada imwalowoi’o, na Paulo iwalo, ‘Nigele, howola mayawahina imiyamiya. ²⁰ Na yau yanuwatuwu bwaubwau, vedova na ginauli teina vebabana yaloina, eeta Paulonane yapanivilaei ebeha howahowana hihae Yelusalem na tenemai ilauvetala.

²¹ Na Paulonane ita'wata'wata, na Sisa yana lauvetala vehabana i'awanoi. Eeta vehabana yatalamwei na vada paipaiyai imiyamiya, howola ana higa amwaha alobai, na yavetamalei Sisa ainai.'

²² Na Agalipa Pesitosi iwalo ainai, 'Yau hinage nuwanuwagu na towahonane yana walo yabenalei'.

Na Pesitosi iwalo, 'Inamwanamwa, ahubena mata yana walo ubenalei'.

²³ Ainaena i'ahubena ta Agalipa yo Benisi hilaoma yadi wasawasa ale'ona hi'apasaedi na vada abamiya gogoi ainai hiluwu, na aleha ana tauloinao yo dalavanane ana babadao hi'abiye dunadi mayadi ve'ahihi, na Pesitosi iloinaedi na Paulo hilauvai vada holanai. ²⁴ Eeta Pesitosi iwalo, 'Owa tauwasawasa Agalipa, yo omiu amlaoma maudoimiu, towaho teina am'ita. Ibom vehabana Yudeya maudoidi Yelusalemaena yo hinage tupwa teina ainaena hi'awanoiyegau, na hiwalo wahiya aliguwai hiwalo, 'Towaho teina mwalowoi ibom ilowoinanei. ²⁵ Na nigele teya yana lauhapuli yayalobai, na vehabana imwalowoi, na ibom nuwanuwana na yada tauwasawasa mwala'ina Sisa ainai ilauvetala, ainaena yaloina na yavetamalei Sisa ainai. ²⁶ Na nigele teya yana lauhapuli vehabana, na yada Bada Sisa ainai yalaulele. Teina ainaena yalauvaiyama mehemiyai omiu maudoimiu, na ana dumwalu owa tauwasawasa Agalipa mehemwai. Na lauvetala teina tuluhanai yana lauhapuli ehebo talobai, na vehabana yalaulele Sisa ainai. ²⁷ Wuwuna nigele iyadumwalu ebeha tomowa vada paipai ana taumiya yavetamalei, na nigele teya hava ve'ewa vehabana yayamwau yemahalava.'

26

Paulo iwalo mahalava tauwasawasa Agalipa ainai

¹ Ainaena Agalipa Paulo ainai iwalo, 'Inamwanamwa Paulo, ubom vehabam u'aubabada'.

Ta Paulo nimana i'abihini, na iwalo ainai tenem dova, ² 'Tauwasawasa Agalipa ee, wau yayaliyaya mwala'ina wuwuna owa mehemwai yatowolo, na Yudeya yadi ve'ewao aliguwai vehabadi ya'aubabada, ³ Yudeya yama mumuga yo yama hamahamadudu uhanapuidi'o. Eeta ya'awanoiyego mayam alama'ita yagu walo ubenalei.

⁴ 'Mahabuluguwai na yagu miya ilaoma ta wau Yudeyaone hihanapuiya'o. Yawahigu yagu dalavai yo Yelusalem ainai neta ivetuwni ta ilalaomane bada hihanapuiya'o. ⁵ Mwalona bada hihanapuiya'o yada tapwalolo ana lolina wahi'wahiya'ana moiha yana boda yehana Palisi neta yau adi gelu teya. Ebe nuwanuwadi, abo hiwalo mahalavaei.

⁶ 'Na wau teina ainai yatowolo na hilauvetalae'au, wuwuna Yaubada yana waloyemidi tubudao aidiyai towolouyo vehabana neta ainai yaha'waha'wa na yayemiyemidi. ⁷ Na hesi yada huhu ana bagibagili 12 ahubena yo boniyai aidiyai Yaubada hiwalowalo vetuvehaeyei, na teina waloyemidi ainai hiha'waha'wa na hiyemidi ebeha mata hilobai. Tauwasawasa owa, teina ainaede ha'wane yo yemidine vehabana na Yudeyaone hive'ewaigau wuwuna ya'au'aubabada Yeisu yana towolouyo vehabana. ⁸ Hava vehabana Yaubada tomowa mwalowoi ainai na i'abiye towolouyoidi tupwamiu nigele howahowana ta amyemidiyei?

⁹ 'Walo moiha, yau mwalona yagu nuwatuwu ebeha ginauli maudoidi yatowoidi, na Yeisu towaho Nasaleti yehana ya'abiye yababa, yo ya'auhi. ¹⁰ Teina vehabana Yelusalem ainai tauyemidiwo maudoidi yamwauwidi vada paipaiyai, dova taupwaoli mwala'idi hiwalo aliguwai ta hi'oiye mwalowoidi, yau dova hinage yatalam. ¹¹ Na hauga bagibagilina vada

tapwalolo maudoidi aidiyai ya'auhidi yo yahamahamadudu na Yeisu hita'wata'wataei, eeta yamodi'ini yo yatalaidi vali dalava aidiyai.

¹² 'Ainaena taupwaoliwo mwala'idi hiloinaegau na Damasiko ainai yalau. ¹³ Na tauwasawasa u'ita ahubenanane yalalau Damasiko mahana ala'alapwahiyai, na galewaena masele mwala'ina imaselema na nigele dova mahana maselema, na ya'ita ma'augeluwko masele ita'i'iliyegai.

¹⁴ Na maudoimai abe'u dobi bale'uwai, na alina yabenalei alina Hibulu ainaena iwalowalo, iwalo, "Saulo, Saulo hava vehabana u'abi'abiye muya-gaune? Moiha ubom uve'aleha aliguwai yo upewapewauyoigo."

¹⁵ 'Na yawalo, "Bada, yaiya owa?" na iwalo, "Yau Yeisu u'abi'abiye muyagaune". ¹⁶ Na hesi aemwena utowolo. Ya'abiye mahalavauyoigau ebeha yavetowologo ta owa yagu taupaihowa. Wau hava aliguwai u'itawa ebeha tomowa tupwadi uwalo aulidi. Na hinage hauga mehedai hava yave'ive'itago neta ebeha tomowa uwalo aulidi. ¹⁷ Na ebe Yudeya yo nigele Yudeya hitowoi na hi'abiye muyamuyago yahaguigo. ¹⁸ Wuwuna nigele Yudeya aidiyena yavetamalego, na mehedai u'abiye maseledi, na guguyou ainaena hinuwabui masele ainai, na hinage Tomodulele yana wahiyala ainaena himahalavama na yadi yababa Yaubada inuwahamuidi, na yadi yemidi aliguwena mata Yaubada yana tomowa abamiya hilobai."

¹⁹ 'Tauwasawasa Agalipa, teina vehabana eno'ita'ita galewaena ya'ita na nigele yata'wata'wataei. ²⁰ Na hesi Damasiko ainai yawalo mahalava mugai, na mulitai Yelusalem ainai na Yudeya tupwana maudoidi aidiyai, na hinage nigele Yudeya aidiyai, yawalo mahalava ta ebeha yadi mumuga yababana aidiyena hinuwabui Yaubada ainai, na yadi mumuga namwanamwana ainaena yadi nuwabui hive'itaei.

²¹ 'Yagu paihowa teina ainaena Yudeya hi'abi avininigau vada tapwalolo mwala'ina ainai, ebeha hi'oiye mwalowoi. ²² Na ilaoma ainaena ta ana higa wau Yaubada ihaguhaguigau ta yatowolo na yawalowalo mahalava tomowa haehaedi yo dobidobidi aidiyai. Hava tauwalo mahalava yo Mosese hiwawaloweiwa ebeha mata ivetuwuni neta walone ehebo awalowaloweine. ²³ Neta ebeha Besinana towahona muyamuya ilobai, na mwalowoi ainaena itowolo mugai, na masele ivehulu Yudeya yo nigele Yudeya aidiyai.'

Pesitosi Paulo i'awa yauyauleyei

²⁴ Paulo teina dova i'au'aubabada na Pesitosi iwalo wahiyala, iwalo, 'Paulo yauyaulem! Nuwana use'ulu alili ainaena i'abiye yauyaulegone.'

²⁵ Na Paulo iwalo, 'Bada Pesitosi nigele yayayaule, na hesi hava yawalowaloweine neta walo moiha, na dumwaluna. ²⁶ Ginauli teina tauwasawasa Agalipa ihanahanapuidi, yo mehenai yawalowalo nigele mayagu hinimaya, na yahanahanapui ginauli teina nigele teya dawadawanina, wuwuna teina nigele paihowa dawadawanina. ²⁷ Tauwasawasa Agalipa, tauwalo mahalavao yadi walowo uyemidiyedi? Bada yahanapuiya'o ebeha uyemidiyedi'o.'

²⁸ Agalipa Paulo ainai iwalo, 'Yamnuwatuwu ebe hauga ubwa'ubwana ainai u'abiye nuwabuigau!'

²⁹ Na Paulo Agalipa yana walo iyemaiha iwalo, 'Hauga ubwa'ubwana bo daodaona ainai nigele yayamode. Hesi yagu tapwalolo Yaubada ainai neta owa yo omiu maudoimiu ambenabenali aliguwai yawalo ebeha mata iyawegu ampeli. Na hesi nigele nuwanuwagu ebeha gulawa pwawap-wawatiyena hipaipagomiu.'

³⁰ Eeta tauwasawasa yo mwanenane Benisi yo gabana taumiya aitulu maudoidi hitowolo, na himahalava. ³¹ Na hibom hi'au'aubabada hiwalo, 'Towaho teina nigele teya hava yana lauhapuli, na vehabana imwalowoi bo tamwauwi vada paipaiyai.'

³² Ainaena wasawasa Agalipa Pesitosi ainai iwalo, 'Towaho teina ebe nigele Sisa yana lauvetala vehabana iya'awanoiyei howahowana talivahi.'

27

Paulo yana adau Loma vehabana

¹ Loina bada hiwalowena'o ebeha Itali ainai alau, eeta Paulo yo tupwadi paipaidi baidanao Sisa yana tau'alehao adi taumugai nimanai himwauwi yehana Yuliyasi na yama adau ainai i'ita avivinidine.

² Adilamitiyom ainaena wagaena agelu, na ibom waganane ebeha is-
 agena ilalau Esiya le'awana tupwanao aidiyai, ta a'u'e Alisitako baidamai, ibom yana dalava Masidoniya tupwa Tesalonaika ainaena. ³ I'ahubena na Saidoni ainai aluwu, na Yuliyasi Paulo i'atemuyamuyaei na italamwei ta ilau ana geluwo aidiyai, na yana venuwa hava neta himohei. ⁴ Tenem ainai na agelu neta yaumai mehena atupatupai eeta Saipilosi bwanabwananane woyonaena alalaune. ⁵ Na bada Silisiya yo Pamipiliya ni'unao alaagabaidi, na Maela aluwu, tupwa Lasiya ainai.

⁶ Tenem ainai Lasiya wagana Alekisanidelaena ilalau Itali alobai eeta ainai agelu geyo'awane. ⁷ A'u'e ta alaulau neta nigele ayasagena ainaena na ahubena viha agabaedi na mulitai Nidosi le'awana papalinali adudunane. Yaumaine howola itowatowa eeta nigele dumwaluwena ayalau na Kiliti bwanabwananane woyonaena alalaune ta Salimone yihuna ata'iliiyei.

⁸ Le'awa papalinaena a'abi'abivelolo na alau ta Lasiya dalavana vahalinai alo teya yehana Abaduna Namwanamwana ainai adudunane.

⁹ Hauga daodaona agabaei, ta vahali ana hauga i'ovi, na yaumai ana hauga yababana bada ivetuwniya'o, eeta Paulo iwalo aidiyai, ¹⁰ iwalo, 'Babada, ilowoinanei na ta'ayawasi teina ainai. Havena tatowotowoi na ta'ada'adau mata dova ta tasilahе, na tobwatobwa yo waga tavesilahe, yo ita hinage ta mwalowoi.'

¹¹ Na tau'alehao adi taumugai waga taniwagana yo waga ana tauyiu alinadi ibenaledi, ta nigele Paulo yana walo vehabana iyanuwanuwatuwu.

¹² Abadunane neta ehive yo hauga yababa haugadi aidiyai nigele iyanamwanamwa ilimani. Ainaena na tomowa hibagibagili alili yadi venuwa ebeha higelu aitutlu na howahowadi mata hi'aipate na Pinikisi hivai. Pinikisi neta abaduna teya Kiliti bwanabwanane ainai. Teina abadunane mehena tupwa yalasi ainai eeta mata hi'ayawasi hauga yababa ainai.

Wowoli hilobai

¹³ Haugana yavana manumanuwana itowatowa yadi nuwatuwu hiwalo bada yaumai namwanamwana hive'aloja'o. Eeta yadi lowom hitabeidi na hi'u'e ta Kiliti ni'u papalinaena a'abi'abiye patu na alalaune. ¹⁴ Nigele daona na yaumai bwauli mwala'ina itowa dobima oyane ainaena. ¹⁵ Yaumaine waga ainai igohagoha ta nigele howahowamai na mehenaena alau eeta aboboyoweine. ¹⁶ Na bwanabwana habuluna yehana Kalodiya woyonaena iwoyoigai ta alalaune na a'ipate wahiwahiyala ta wagane ana waga habuluna amwau ili'ilimanine. ¹⁷ Na wagane habuluna ana taupaihowao hiniulihini na wagane mwala'ina gulawanaena hi'wam'wam alateine.

Saitisi ainai tavali himeheuehi na wolewole mwala'ina hiwulihhi na ilibaigai ta alalaune.

¹⁸ Na wowoli mwala'ina waga i'oi'oi buibui aliliyei, na ana aido'o maudoina hihiwa dobiyedi ni'uwai. ¹⁹ Na ahubena tonugana ainai waga ana tobwatobwao hivaidi, na hivehulu aituluwedi.

²⁰ Na ahubena maudoina aidiyai nigele mahana yo utui aya'itadi, na yaumaine howola imutumutugai eeta yama nuwatuwu mata amwalowoi.

²¹ Na bada ahubena bagigabigilidi hi'ovi, ta waga ana taugelugeluwo nigele hiya'ai, ahubena maudoina aidiyai, na Paulo ahi'ahipudiyai itowolo ta iwalo, 'Tahiguwao, ebe yagu walo ambenalei na havena Kilitiyena tagelugeluma, mata nigele vitai tayalobai yo ginauli taya vehuludi. ²² Hesi yawalo auligomiu ebeha am'atepatu, na mata nigele teya iyamwalowoi, na hesi waga ibom mata tagabaei. ²³ Wuwuna boniyaiyena yagu Yaubada ibom yayemidiyei ta yana tausagenawasa ilaoma vahaliguwai itowolo, ²⁴ na iwalo aliguwai, "Paulo havena umehemheuhi, mata Sisa mehenai utowolo, wuwuna yam awanoi ainaena waga ana taugeluwu maudoidi baidamwao mata Yaubada iyayovigomiu ta mata nigele amyamwalowoi." ²⁵ Ainaena babadao ebeha am'atepatu, wuwuna Yaubada yayemidiyei, na howola ipaihowai alidai dova yana tausagenawasa iwalo auligaune. ²⁶ Na howola bwanabwana ebebo ainai mata taduna.'

Waga iduna

²⁷ Hawahawaga bwau hi'ovi na ni'u didigai howola ilibalibaigai. Dova boniyai gamwagamwana na wagane ana taupaihowao hi'ita lobai ebeha bada le'awa atavahavahaliya'o. ²⁸ Eeta ni'u hilivetowotowoi ana daodao, na hilobai dova guli ana bagigabigili 20 ana dobi. Na tupwana ilibahaiyegai, na hinage hilivetowoi na hi'ita lobai dova ana dobi 15 guli ana bagigabigili. ²⁹ Na himeheuhi gaima vehabana mata ainai hiduna, eeta lowom vehopali higabaei, waga tuluhanai na hi'awa'awanoi ahubena vehabana na ebeha i'ahubena mwayamwayau.

³⁰ Na tupwana waga ana taupaihowao nuwanuwadi ebeha waga hidenaga gabaei na waga habuluna higabaei aituluwei ni'uwai, na hinage hi'oyama na ebeha lowom higabaei waga mehenana. ³¹ Na hesi Paulo iwalo tau'alehao na aleha ana taumugai aidiyai iwalo, 'Ebe teina wagane ana taupaihowao nigele wagai hiyamiyamiya mata nigele amyawahai.' ³² Eeta tau'alehaone wagane habuluna gulawana hitomwutuhi na hivelibai ta ilalaune.

³³ I'ahubena gabaei ta ilaulau na Paulo tomowa maudoidi i'awanoiyedi ebeha hitowoi na hi'ai. Teina dova iwalo, 'Amha'waha'wa neta hawahawaga bwau teina wau. Na hawahawaganane ainai neta nigele hava amyaitowoi. ³⁴ Ainaena na ya'awanoiyegomiu ebeha am'ai wuwuna ai'ai vahunaena mata amyawahai. Na mata nigele teya yaiya iyamwalowoi.'

³⁵ Iwalo i'ovi na beledi ivai na vehabana maudoimai mehemaiyai i'awa yawuwedo Yaubada ainai ta i'abitomwahi, na ibom i'a'ai mugaine. ³⁶ Na maudoimai a'atepatu ta hinage a'a'aine. ³⁷ Na ama bagigabigili wagane ainai agegeluna neta 276. ³⁸ Bada diyamai hiseseha'o, na witi waga holanaena hihiwa aituluwei ni'uwai, ta ebeha waga imalamalai.

³⁹ I'ahubena na le'awa nigele hiya'atai na hesi le'awa namonamona hi'ita lobai, na hinuwanuwatuwu ebe howahowana wagane hihaeyei maguwai.

⁴⁰ Eeta lowom hitomwutuhidi ta ni'uwai himiyamiya na hilalagabaidine.

Na hinage yabiyabi bwau gulawaena hipapaidine neta gulawadine hito-mwutuhidine. Abo waga aimehenai dibi hi'u'ei na yaumai iyuvi'ona na ahahaene maguwai.

⁴¹ Na aluhi ilibawahiyegai na waga avedunaei namonamo magumaguna ainai, ta waga aimehenai iduna, na nigele howahowana imwahali na hinage dubinai bagodu ilasalasa na i'oi'oiwowski ta tupwatupwadi.

⁴² Ainaena tau'alehao hinuwanuwatuwu na ebeha vada paipai ana tau-miyao hi'oiye mwalowoidi, wuwuna mata hitubahae maguwai na hidena.

⁴³ Na hesi aleha adi taumugaine nuwanuwana na Paulo ihagui, eeta i'auhidi ebeha havena hi'oi'oiye mwalowoidi. Na tomowa maudoidi iwalo aulidi iwalo, 'Yaiyadiwo tuba hihanapui higavai mugai yo hitubahae magumaguwai. ⁴⁴ Na yaiyadiwo nigele tuba hiyahanapuine neta aiwa yo wagane tupwatupwadi aidiyena hi'abi avivini na hitubahae.' Teina dova maudoimai manamwanamwamai na ahahaena muguwai.

28

Yama miya Molita ainai

¹ Manamwanamwamai atubataohani magumaguwai na bwanabwanane ana taumiyao hiwalo alimaiyai ebeha bwanabwanane teina yehana Molita.

² Na bwanabwanane hivelau alimaiyai, na aiwa hiyuvu na maudoimai hiyogaegai ta amwaibwa aiwane ainai, wuwuna 'wesu yo gwaugwau ana hauga ainai.

³ Na Paulo aiwa itanoiyama na aiwa ala'alahina ainai imwaulawei na ala'alawowolinane ainaena mwata itauteli ta Paulo nimanai i'oipaipaiyeine.

⁴ Na taumiya dalava hi'ita Paulo nimanai mwata i'aba'abahi, na hi'au'aubabada hibom, hiwalo, 'Moiha towaho teina nuwana taubalau eeta Yaubada iyemaiha ta ni'uwai nigele iyamwaloi ta mwata ainaena mata imwalowoi.' ⁵ Na Paulo mwatane igoha avalai aiwa ala'alahina ainai na hesi nigele muya iyalobai yo iyalautowoi. ⁶ Na bwanabwanaone ana taumiyaone Paulo hivinuvinunui, ta yadi nuwatuwu ebeha mata nimanane iloloni yo tauna i'ape'ape, na imwalowoi, na hiha'waha'wa ta Paulo nigele hava iyavai, eeta yadi nuwatuwu hibui na hiwalo, 'Tawahone teina yaubada teya'.

⁷ Na bwanabwanane ana bada yehana Pubiliyosi, na yana dalava vahalinai aluluwune na Pubiliyosinane ilauvaigai ta ahubena tonuga aidiyai i'ita avivinigai.

⁸ Na hauganane ainai Pubiliyosi tamana vadai i'eno'eno mayana asiyebwa, na yana asiyebwane neta ala'alawowoli yo diyasagena, na Paulo iluwu ainai na vehabana i'awa'awanoi Yaubada ainai, na tauna i'abitowoi, ta inamwanamwane.

⁹ Eena bwanabwanaone maudoidi tau'asiyebwao hilaoma Paulo ainai, ta i'abiye yawahaidi. ¹⁰ Na velau maudoina himohegai ta yama hauga gelu ainai hava yama venuwa himohegai ado'oidi ta a'adaune.

Molita na Loma ainai

¹¹ Bwanabwanai amiyamiya neta wai'ena tonuga hi'ovi'o. Na mulitai abo waga teya Aleksanideliyaena hauga yababa alonai na iha'waha'wa ainai agegelune. Teina wagane aimehenai neta abapwagogo bwau hisasamali-dine.

¹² Na a'u'e ta Silakusa ainai awulih, ahubena tonuga amiyamiya. ¹³ Tenem ainaena ata'i'ili Legiyom ainai awulih, na i'ahubenama yavana

itowama, ta a'u'euyo asagesagena na i'ahubenauyo aluluwune Puteyoli ainai.

¹⁴ Puteyoli ainai tupwana taumulitao alolobaidine, ta hiyogaegai yadi vadai, na aidiyai amiyamiya hawahawaga ehebo ainai. Na tenem ainaena alau Loma vehabana.

¹⁵ Na taumulitaone Loma ainai wasamai hibenalei, na hilaoma amwahai hivedunagai tupwa abagimwala yehana Apiyosi ainai na Vada Taumana Tonuga aidiyai. Hauganane ainai Paulo ama geluwone ilobaidi, na Yaubada ainai i'awa yawewedo, na i'atepatu. ¹⁶ Haugana alau Loma ainai amahalava, na tau'alehao Paulo hitalamwei ta ibom imiyamiya na tau'aleha ehebo i'ita'ita avivini.

Paulo yana paihowa Loma ainai

¹⁷ Ahubena tonuga hi'ovi, na Paulo Yudeya yadi taumugaiwo iyoga ahaidima, na iwalo aidiyai, 'Tahiguwao, yau nigele hava teya yababana yada bodao aidiyai yayapaihowai, yo yada mumuga tubudao aidiyena yayaho'e, na hesi hipaihowaigau ta Yelusalem ainai hipaigau yo Lomaone nimadiyai himwamwauwigaune. ¹⁸ Na yagu lauvetala mugai ainai Loma nuwanuwadi ebeha hilauvaigau, wuwuna nigele teya yagu lauhapuli na ebeha yamwalowoi ¹⁹ Na Yudeyaone hesi nuwatuwune hitowolo auhine. Teina paihowane iduiduigau ta lauvetala Sisa ainai ya'a'awanoiyeine. Na hesi yagu dalava tomowadiyao nigele teya ve'ewa yayamohedi. ²⁰ Neta vehabana ta yayogaegomiuma na tau'au'aubabada. Wuwuna ita Isileli yada ha'wa yo yada yemidi teina vehabana vada paipaiyai himwauluwuwegaune.'

²¹ Na Paulo ainai hiwalo, 'Nigele teya leta Yudaena ayavai owa vehabam. Na nigele tahida teya wasam iyalawenama ta wasam yababana iya aubabadaei. ²² Na hesi nuwanuwamai abenalei alimwena hava yam nuwatuwuwone wuwuna ta tupwa maudoidi tomowadiyao yam boda hi'awa yababaedi.'

²³ Ainaena ahubena himwauwi, na boda maudoidi hilaoma Paulo yana vadai na malatomtwena ta ana higa iboni aidiyai iguguya, Yaubada yana Abaloina vehabana, na Mosese yana lolina ainaena yo tauwalo mahalavao yadi walo aidiyena ive'itadi Yesu vehabana, na itowoi ta ebeha hinuwabui. ²⁴ Eeta tupwadi hiyemidiyei na tupwadi nigele. ²⁵ Ta Paulo yana walo ehebo tuluhanai hilo'uhagwali wuwuna holadiyai nuwatuwuwu vagadi vagadi ivevetuwunine. Ana wuwune neta teina dova iwalo, 'Alu'aluwa Ve'ahihi yana ala'alawowoliyena Yaubada tauwalo mahalava yehana Aisaya tubudao aidiyai i'aubabada neta iwalo ili'ilimani'o iwalo:

²⁶ "Ulau na tomowaone uwalo aidiyai,

Ambenalei na mata nigele nuwamiu iyamasele
yo hinage amvinuvinunu na hesi mata nigele amya'ita.

²⁷ Wuwuna tomowa teina yadi nuwatuwuwu hipwanopwano'o,

na talinadi itui'o;
na hinage mehedi ihoga'o.

Mata dova ta mehediyeina hi'ita

na talinadiyena hibenalei,
na hinuwamasele,
na aliguwai hi'ita gwaipile,

na ya'abiye namwanamwadi.' "

²⁸ Eeta Paulo walonane hinage iwalowei, iwalo, 'Amhanapui ebeha Yaubada yana walomahalava ada livahi vehabana bada ivetamalenama'o nigele Yudeya aidiyai, na hiya mata walone hibenalei. ²⁹ [Na walo

teina hibenalei na hiwalowalo mwala'ina hibom.] ³⁰ Eeta Paulo yana vada teina iyemayemaiha na ainai imiyamiya bolimai bwau aidiyai, na tomowa maudoidi yana vadai hiluwuluwu na baidanao hi'awa heliheliyam. ³¹ Na Yaubada yana Abaloina vehabana iguguya mayana nuwatuwu wahiwahiyalana na ive'itadi Bada Yeisu Besinana vehabana, na nigele teya yaiya iyatowoi na yana guguya i'auhi.

LOMA

Awayauwedo

¹ Yau Paulo Yesu Besinana yana taupaihowa, yo tauyewasa Yaubada iyogaegau yo imwauwahiyegau na wasa namwanamwana vebabana yawalo mahalava. ² Wasa namwanamwana mwalona Yaubada iwalo yemidiyei yana tauwalo mahalavao aidiyai, ta hileleya'o Buki Ve'ahihi ainai. ³ Wasane neta Yaubada Natuna Yesu Besinana vebabana ibom iyemala tomowa moiha Devida yana huhu ainaena, ⁴ na mulitai Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyalaena i'abiye mahalava neta iya Yaubada Natuna na mwalowoiyena i'abiye towolouyoi, ta ive'itagita ebeha Yesu Besinana iya yada Bada. ⁵ Na iya ainaena Yaubada i'atemuyamuyaegau ta ivesinuwaigau ebeha Besinana yehana vebabana yavetau yewasa ta ebeha tomowa tupwa maudoidi yemidi awa'abina yamugaiyedi.

⁶ Na omiu hinage Loma Yaubada bada iyogaegomiu'o ta omiu Yesu Besinana yana boda ainai ammiyamiya. ⁷ Ainaena na yalaulele omiu maudoimiu Loma ainai ana taumiya. Omiu Yaubada ivelauwegomiu ta iyogaegomiu ebeha omiu iya yana tomowao ve'ave'ahihimiu. Yaubada Tamada na Bada Yesu Besinana yadi atemuyamuya yo yadi nuwadaumwali imiya vahaligomiu.

Paulo nuwanuwana Loma itaubo'eyedi

⁸ Ya'awa yauwedo Yaubada ainai Yesu Besinana ainaena, wuwuna bagibagilimiu yami yemidi wasana hibenabenalei tupwa maudoina ainai. ⁹ Yaubada ihanapuigau'o, hauga maudoina yagu awanoi ainai yanuwauwatuwuigomiu. Yaubada ibom yana paihowa ainai yatalamyowegau mwala'ina Natuna wasana ana guguya vebabana. ¹⁰ Yagu awanoi Yaubada ainai hauga maudoina ebeha howahowana yalaowa yataubo'eyegomiu, ebe teina iya yana nuwatuwu dova.

¹¹ Wuwuna nuwanuwagu mwala'ina yo ya'itagomiu, ta Alu'aluwa Ve'ahihi yana aiyauya ainaena ya'abiye wahiyalogomiu. ¹² Teina ainaena omiu na yau tavehaguhagu, eeta omiu yami yemidiyena amhaguigau, yau hinage yagu yemidiyena yahaguigomiu. ¹³ Tahiguwao, nuwanuwagu ta amhanapui neta hauga bagibagilidi yagu nuwatuwu ebeha yataubo'eyegomiu na hesi nigele howahowagu. Na nuwanuwagu ebeha gamwagamwanimiyai tupwamiu ya'abiye nuwabuigomiu ta dova taumiya ganamuli tomowadi gamwagamwanidiyai ya'abiye nuwabuidine.

¹⁴ Wuwuna ilowoinanegau ebe boda maudoidi aidiyai yapaihowa, hiya dalava mwala'idi aidiyai himiyamiya, yo hinage nu'ula adi taumiya, yo tauhanapuwo, yo hinage taunuwapwanopwanowo. ¹⁵ Ainaena omiu Lomaone nuwanuwagu mwala'ina wasa namwanamwana alimiyai yaguguyaei.

¹⁶ Wasa namwanamwana ana guguya vebabana nigele yayahinihini-maya, wuwuna Yaubada yana wahiyala ainai imiyamiya ainaena ebe yayiyadiwo hiyemidi ilauyeyawahaidi, mugai ai Yudeya alimiyai, na omiu taumiya ganamuli mulitai abo alimiyai. ¹⁷ Eeta moiha, wasa namwanamwana teina ive'itagita ebeha yada yemidi a'ava ainaena Yaubada imwau yedumwalugita ta hauga maudoina mayada yemidi. Wuwuna Buki Ve'ahihi yana walo dova, iwalo, 'Taudumwaluwo yadi yemidiyena yawahi hilobai'.

Tomowa yadi mumuga yababana

¹⁸ Yaubada hinage galewaena yana modi'ini bada ive'itaena'o hiya tau-mumuga yababa maudoidi aidiyai, wuwuna hiya yadi mumuga yababana aidiyena mumuga dumwaluna hi'au'auhidi. ¹⁹ Yaubada ana hanapu bada i'abiye mahalavaya'o aidiyai, na ibom ive'itauyowena'o ta nuwadi bada imasele'o. ²⁰ Haugana Yaubada bale'u iyemasele, yana mumuga dawadawanidi dova yana ala'alawowoli miyamiya vateyaina yo lautowoi haehaedi aidiyena tomowa bada hi'itaya'o. Eeta nigele howahowana ta tomowa hiwalo, 'Nigele ayahanapui'.

²¹ Na hihanapuiya'o ibom Yaubada, na hesi nigele hiyave'ahihi bo ainai hiya'awa yauwedo, ainaena ta nuwatuwu awa'awawao aidiyai hiwahiyala, eeta guguyou ana amwahao atedi i'oiye mwau. ²² Na hiya hi'awa hanapuy-owedi, na hesi yauyauledi. ²³ Wuwuna Yaubada miyamiya vateyaina nigele hiyawalo vetuvehaeyei, na hesi miyalaena yadi abayemidi ginauli vagadi hipaihowaidi adi ita dova tomowa yo lagulagu yo lowolowo yo lagulagu daladaladi, ta aidiyai hitapwatapwalolo.

²⁴ Ainaena Yaubada italam ta yadi nuwatuwu bi'ibi'idi atediyai himiyamiya hipaipaihowaidi, eeta gamwagamwadiyena taudi hipwanop-wanoli mumuga yababana ainaena. ²⁵ Wuwuna walomoiha Yaubada vehabana higwaipile oyama vehabana ainaena Yaubada nimaginaulidi aidiyai hitapwatapwalolo, na Tauyemaselediwa nigele hiyawalo vetuvehaeyei, ibom ana no'o miyamiya vateyaina. Moiha.

²⁶ Ainaena Yaubada italam ta yadi nuwatuwudawaniwo yababadine hipaihowaidi, eeta yadi waiwaihiuwone nigele taudi ana yepaihowa moihana ainaena hiyalaulau, na vali mumuga ainaena hilaulau neta yadi taliya waiwaihiuwo baidadiyao hi'eno'eno. ²⁷ Na hinage dova towatowahodi. Ve'awa au'augelu moihana waiwaihiu baidadiyao hibui ta yadi taliya towatowaho baidadiyao hinuwanuwaleleuyoidi. Taudi ana yepaihowa vedebahinihimayadi aidiyena ta yababana ana maiha ewanai mata yababana.

²⁸ Tenem ainaena nigele nuwadi Yaubada ana nuwatuwu hanapu, eeta Yaubada aidiyai italam ebeha nuwatuwu yababana i'oiye mwaudi ta ginaulidine nigele iyalowoinanedi, hipaihowaidi. ²⁹ Hiya mumuga yababa maudoina i'oiye mwaudi, dova tobwatobwa nuwanuwadi yo mumuga yababa yo alomagigili yo oiyemwalowoi yo awapa'ipa'i'i yo oyamao yo tauvesosomana yo ulumiyai, ³⁰ walo yabayababa yo ve'aleha Yaubada ainai yo awasewa yo nuwahaehae yo gagasa yo paihowa yababadi adi tau'abiye mwala'i, na tamadiyao yo hinadiyao hi'awa sewaedi. ³¹ Na hiya yauyaule, ta yadi waloyemidi nigele hiya paihowaidi, na hinage nigele velau yo atemuyamuya aidiyai iyamiyamiya. ³² Teina tomowaone Yaubada yana lolina hihanapuiya'o ta ebe yayiyadiwo dova himumuga mwalowoi ta'i ilowoinanedi, na hesi yababanane hipaipaihowai ta ainaena adi geluwo hive'ao'aonaedi na hiwalo huluhulidi.

2

Yaubada yana lauvetala

¹ Augeluwo havena ami geluwo yadi mumuga vehabana am'awa yababaedi, wuwuna ebe am'awa yababaedi na omiu hinage mumuga ehebonane ampaihowai neta, ambom am'awa'awa yababaegomiu. ² Na tahanapuiya'o ebeha Yaubada ibom ilowoinanei na taipaihowa yababaone ana dumwaluwena ilauvetalaedi. ³ Ainaena augeluwo omiu, ebe vali tomowa am'awa'awa yababaedi havena amnuwanuwatuwu ebeha

Yaubada yana lauvetala mata nigele amyalobai. Nigele! Mata iloinaegomiu hinage, wuwuna mumugane omiu dova ampaipaihowaidi. ⁴ Na havena Yaubada yana velau am'awa'awa ginauli yabayababaedi, wuwuna i'atemuyamuyaegomiu na vehabamiu i'alama i'ita ta ebeha yami yababa ainaena i'abiye buigomiu ainai.

⁵ Ta omiu yami talinatui yo yami tuluhayaiyai vehabana ami maiha yababana amhiwahiwai ewana. Eeta haugana Yaubada yana modi'ini yo yana lauvetala dumwadumwaluna i'abiye mahalava ana ahubena ainai ami maiha mata imwala'i alili. ⁶ Wuwuna maudoida mata ehebo ehebo alidai iyemaiha, hava yada paihowa dova. ⁷ Tomowa tupwadi amwaha namwanamwana hipaihowai ala'alabiliyei ta ebeha Yaubada yana vewasawasa yo ve'ahihi yo velau miyamiya vateyaina hibehaei, ta hiya mata Yaubada yawahi vateyai imohedi. ⁸ Na hesi tupwadi tomowa hi'ulu'uluyaiyai alili ta mumuga namwanamwana hita'wata'wataei, na mumuga yababana himulimulitaei, ainaena ebe Yaubada imodi'iniyedi mata iloinaedi. ⁹ Eeta yayiayidiwo mumuga yababana ana taupaihowao mata loina vitaina yo muyamuya mwala'ina hilobai, mugai Yudeyao na mulitai abo nigele Yudeyao. ¹⁰ Na taumumuga dumwalu maudoida mata Yaubada yana vewasawasa yo ve'ahihi yo nuwadaumwali imohegita. Ita Yudeya Yaubada mata iyemaiha mugaiyegita na abo hinage nigele Yudeya. ¹¹ Yaubada mata maudoida iloinaetoyatoyawaegita.

¹² Na yayiayidiwo howola Mosese yana loina nigele hiyabenalei na mumuga yababana hipaipaihowai mata nigele iyalauvetalaedi yadi yababa vehabana ta maudoidi mata himwalowoi. Dova hinage Yudeyaone hiya bada Mosese yana loina hihanapuiya'o na ebe hilauhapii mata ilauvetalaedi Mosese yana loinao aidiyena. ¹³ Wuwuna nigele loina ana benali a'ava ainaena Yaubada iyamwau yedumwalugita na hesi yana loina ana paihowa ainaena. ¹⁴ Hiya nigele Yudeyaone loinane Mosese ainaenane nigele aidiyai, na hesi hiya yadi nuwatuwuwena hipaihowa hava namwanamwana, neta bada hiya yadi loina. ¹⁵ Ainaena yadi paihowa aidiyena tahanapui ebeha atediyai loina namwanamwana imiyamiya dova Mosese yana loina, ta hiya yadi mumuga hihanapuidi'o neta aiteya yababana na aiteya namwanamwana. ¹⁶ Wasana namwanamwana, bada yaguguyaena'o alimiyai ta mata lauvetala ana hauga ainai Yaubada Yeisu Besinana iloinaei ta ibom tomowa yada nuwatuwu dawadawanidi vehabadi ilauvetalaegita.

Yudeya vehabadi

¹⁷ Na omiu vedova? Ta ambom am'abi'abihihiyogomiune na amwalo, 'Ai Yudeya Yaubada ihaguhagugai na yana loina imohegai Mosese ainaena'. ¹⁸ Eeta Yaubada yana nuwatuwu bada ahanapuiya'o wuwuna loinanane bada ive'itagomiu'o, mumuga namwanamwa alilina vehabana. ¹⁹ Eena ambom am'awa hanapuwegomiu ebeha tomowa mehegibugibudi adi tau-mugaiwo, yo hiya mumuga guguyou ana taumiyao, am'abiye maseledi. ²⁰ Na yauyauledi yo hedaheda aidiyai amvetauve'ita, ebeha omiu Mosese yana loina ainaena nuwamasele na walomoiha amvaiya'o. ²¹ Owa uve'ive'ita tomowa aidiyai, na vedova owa? Ebe aidiyai uwalo, 'Havena aivavali', na owa, u'ai'aivavali? ²² Na hinage ebe uwalo, 'Havena ampwanopwanoli', na owa upwanopwanoli. Na ebe uwalo yau yaubada oya'oyama yata'wata'wataena'o, na owa yaubada oya'oyamane yana vada tapwalolowai u'ai'aivavali? ²³ Omiu amwalo haehae alili amwalo, 'Mosese

yana lolina alimaiyai imiyamiya', na hesi loinanane nigele amyamulitaedi, ainaena yada Yaubada ammwaumwau dobiyei. ²⁴ Dova Buki yana walomahalava, iwalo, 'Omiu Yudeya yami mumuga ainaena nigele Yudeya Yaubada hi'awa yabayababaei'.

²⁵ Na moiha omiu Yudeya Abelaham yana ila'ilala hapi taumiya imiyamiya. Na ebe Mosese yana lolinaone ammulitaedi, ila'ilalawa hapine ginauli namwanamwana alimiyai, na hesi ebe loinanane nigele amyamulitaedi moiha ila'ilalanane alimiyai ginauli awa'awawa. ²⁶ Na hesi nigele Yudeya Abelaham yana ve'ive'ilalane nigele taudiyai iyamiya, na ebe loinadine hi'awa abiyedi hiya adi oleya dova ila'ilalanane aidiyai imiyamiya. ²⁷ Ainaena omiu Yudeya howola abo nigele Yudeya hiwalo meheigomiu, wuwuna Mosese yana lolina yo Abelaham yana ila'ilalane alimiyai imiyamiya, na nigele loinadine amyamulimulitaedi, na hesi nigele Yudeya bwagana nigele Abelaham yana ila'ilalane taudi ainai, Mosese yana lolina himulimulitaedi.

²⁸ Eeta aiteya tomowa ana ve'ive'ilala tauna hapi tomowa nimadiyena hipaipaihowai, neta iya nigele Yudeya moiha. ²⁹ Hesi Yudeya tomowana moiha neta atenai ve'ive'ilalane. Nigele lolina lelelelena yana paihowaena na Yaubada Alu'aluwana yana paihowaena. Nuwana tomowa teina dova mata nigele tomowa hiyano'owedi, na hesi Yaubada mata ino'owedi.

3

¹ Ebe dova, hava ana namwanamwa ita boda teina yehada Yudeya? Na hinage hava ana namwanamwa ve'ive'ilala tauda hihapihapidi? ² Ta moiha, ginauli namwanamwadi bagibagilidi alidai himiyamiya. Na ginauli mugamugaina neta Yaubada yana walo alidai imwauwiya'o.

³ Na ebe Yudeyaone tupwadi nigele hiyayemidi, neta mata vedova? Mata taunuwatuwu bwaubwau vehabadi na Yaubada yana waloyemidi mata nigele iyayemala moiha, bo? ⁴ Mata nigele! Bwagana tomowa maudoidi hi'oya'oyama na Yaubada mata nigele iya'oyama. Dova Yaubada yana Buki ainai hilele hiwalo,

'Yam walo aidiyai ebeha tomowa hi'awa dumwaluwego. Lauvetala ainai yam walo hidumwalu ta havena tomowa hiwalo au'auhi.'

⁵ Hesi ebe yada mumuga yababa Yaubada yana mumuga namwanamwana i'abiye mahalava, na hava vehabana mata ilaumehe sabuwegitane. Nuwana mumugana nigele hi'abiye dumwalu, bo? (Teina tomowa yadi nuwatuwuwana ya'au'aubabadane.) ⁶ Mata nigele. Wuwuna ebe Yaubada nigele yana dumwalu nigele howahowana taumiya bale'u ilauvetalaegita. ⁷ Eeta yada ve'oya'oyamaena mata Yaubada yana vewasawasa yo yana dumwalu ta'abiye mahalava, hava vehabana na mata ve'ewa tavai ita tauyababa. ⁸ Na nuwana amwa'amwaha yababadi ta paipaihowaidi aidiyena na mata Yaubada yana namwanamwa ta'ita lobai, bo? Mata nigele. Tomowa tupwadi teina ve'itane vehabana na hiwalo sebesebaiyegau. Na ana dumwalu hiya mata ve'ewa hivai.

Nigele teya yana mumuga namwanamwana

⁹ Ebeha ita Yudeya yada miyamiyane nigele Yudeya yadi miyamiya inamwanamwa gabaei? Nigele! Bada yave'itagita'o ebeha maudoida tauyababa. ¹⁰ Dova Buki Ve'ahihi yana walomahalava iwalo: 'Nigele teya yana mumuga dumwaluna. Nigele alili.

¹¹ Nigele hinage teya yaiya iyahanapui, ta nigele teya yaiya Yaubada iyabehabehaei.

- ¹² Eeta, tomowa maudoidi bada hilau hapuli'o ta amwaha yababana ainai himahalava'o. Nigele teya hinage yana paihowa namwanamwana. Nigele alili.
- ¹³ Na awadi hibowa dova magari ho'eho'ena, ta ve'oya'oyama memenadiyena himahamahalava. Hopadiyena yadi walowone dova weso womawomalidi.
- ¹⁴ Na walo yabayababa yo manini hauga maudoina himahamahalava.
- ¹⁵ Na aedi himwayamwayau tomowa adi oiymwalowoi vehabadi.
- ¹⁶ Na ebe aiteya tupwa ainai hilalau, mata ginauli maudoina hi'abiye yababadi yo hivenuwayababadi.
- ¹⁷ Nigele teya nuwadaumwali bo ve'awa au'augelu aidiyai iyamiyamiya.
- ¹⁸ Yo hinage nigele Yaubada ana meheuhi aidiyai iyamiyamiya.'
- ¹⁹ Na wau tahanapuiya'o Mosese yana loina hava iwalowaloweine neta iwalowalo lawei yayiyadiwo loina alonai adi taumiya aidiyai. Eeta neta ainai na tomowa mata nigele hiyawalo au'auhi na Yaubada mata tomowa maudoida ilauvetalaegita. ²⁰ Wuwuna mata nigele yayia teya iwalo, 'Yaubada mehenai yau yadumwalu wuwuna yana loina hava iwalowalowe maudoina yamulimulitaei'. Loina yana paihowa tomowa ipaihowaidi ta hi'tauyoidi ebeha bada hiyababa'o.

Yaubada imwau dumwaluwegita

- ²¹ Hesi teina hauga Yaubada tomowa imwauye dumwalugitawa iya baidana bada imiya mahalava'o. Iya nigele yana paihowa loina yana tupwa ainai. Bwagana Mosese yana loina yo tauwalo mahalavao teina mumugane hiwalo'auligita. ²² Yaubada tomowa imwau yedumwalugita yada yemidi ainaena Yeisu Besinana ainai. Teina dova Yaubada ipaihowai maudoida Yeisu Besinana ana tauyemidiwo alidai wuwuna nigele teya ana vagavaga.
- ²³ Taumiya bale'u maudoida tauyababa, na tamiya wahi Yaubada yana wasawasa ainaena. ²⁴ Na hesi Yaubada yana aiyauya ve'i'ilaena maudoida imwau yedumwalugita Yeisu Besinana ainaena ta ihahaloigitane. ²⁵ Na Yaubada Natuna i'aiyauyanei ta 'wahinanaena ilauvaigita Yaubada ainai baidada tave'au'augelu, neta ebe Yeisu tayemidiyei. Teina Yaubada ipaihowai ta ainaena ive'itagita ebeha iya taudumwalu, wuwuna mwalona tomowa yadi yababao i'itadi'waidi na i'alama'i'ita ana higa Yeisu Besinana ivetamalenama alidai. ²⁶ Eeta teina hauga Yaubada ive'itagita ebeha ibom taudumwaluna, ta Yeisu ana tauyemidiwo ita i'awa dumwaluwegitai.
- ²⁷ Eena vedova, howahowana tawalo haehae ginauli teina vehabana? Nigele ta'! Wuwuna yada yemidi a'awa ainaena i'awa'awa dumwaluwegita, na nigele loina ana awa'abi ainaena. ²⁸ Ainaena ta'ita lobai neta tomowa yada yemidiyena Yaubada mata i'awa dumwaluwegita, na nigele loina ana awa'abi ainaena. ²⁹ Yede Yaubada ita Yudeya tabom yada Yaubada? Nigele, na nigele Yudeya hinage yadi Yaubada. ³⁰ Yaubada ehebo ta'i. Ainaena na ita Yudeya imwauye dumwalugita yada yemidiyena, na hinage nigele Yudeya yadi yemidiyena imwau yedumwaluwedi. ³¹ Eeta ebeha teina yemidina vehabana na Mosese yana loina tamwau gabaie, bo? Nigele! Hesi loina ana tupwa ainai tatowolo wahiyala.

4

Abelham yada aba'ita

- ¹ Na hava mata Abelham vehabana tawalowei? Abelham iya tubuda mugamugaina, na hava iya yana ita loba? ² Ebe iya Yaubada imwau

dumwaluwe i ginauliwone ipaipaihowaidine aidiyena, howahowana vehabadi iwalo haehae, na hesi havena Yaubada mehenai. ³ Wuwuna Buki Ve'ahih'i iwalo, 'Abelraham Yaubada iyemidiyei, ta yana yemidi ainaena Yaubada ivahili ta iya tomowa dumwadumwaluna'.

⁴ Towaho ipaihowa neta ana maiha himohemohei, ta nigele hiyawalowe i ebeha dova ana aiyauya, na hesi yana ala'i'iwahi ana maiha. ⁵ Ainaena ebe yayi tomowa nigele yana paihowa na hesi Yaubada iyemidiyei neta iya tauyababao inuwanuwahamuidi. Neta tomowane yana yemidi vehabana na Yaubada i'awa dumwaluwe. ⁶ Na mwalona bada Deivida iwalo'o haugana tomowa teya Yaubada i'awa dumwaluwe nigele yana paihowaena na hesi yana yemidiyena. Eeta yana yaliyaya vehabana iwalo: ⁷ 'Hiya tauyaliyaya moiha wuwuna Yaubada yadi yababao maudoidi inuwahamuidi na imwauwahiyedi'o.

⁸ Hiya hinage hiyaliyaya wuwuna Bada yadi yababao mata nigele iyavahilidi.'

⁹ Teina yaliyayane Deivida iwawaloweine tomowa hibom taudi hapipidi ve'ive'ilaladi vehabadi, bo? Nigele alili! Hiya hinage nigele taudi ve'ive'ilaladi aidiyai. Eeta bada awalowena'o awalo, 'Abelraham Yaubada iyemidiyei ta yana yemidi vehabana Yaubada ivahili iya tomowa dumwadumwaluna'. ¹⁰ Maivihana teina laulaune ivevetuwunine? Howola nigele Abelraham yana ve'ive'ilala hiyamwauwi bo bada himwauya'o na ivevetuwunine? Howola nigele Abelraham yana ve'ive'ilala hiyamwauwi na teina laulaune ivevetuwunine. ¹¹ Neta haugane nigele ve'ive'ilala hiyamwauwi na ve'ive'ilalane ebeha i'abiye mahalava neta yana yemidi vehabana na Yaubada ivahili iya tomowa dumwadumwaluna. Teina ainona neta yayiyadiwo ma'adi ve'ive'ilalao na hiyemidi ebeha Yaubada imwaumwau yedumwaludi, hiya Abelraham adi mumuga. ¹² Hiya mayadi ve'ive'ilalao neta Abelraham adi mumuga, na yemidinane ainai himiyamiya na himulimulitaei dova Abelraham yana yemidine mulitai abo ve'ive'ilalanane ivavaine.

Yemidiyena Yaubada yana waloyemidi tawai

¹³ Yaubada Abelraham iwalo yemidiyei ebeha mata mayana huhuwo bale'u maudoina hiloina. Na yana waloyemidi neta nigele yana awa'abi loina vehabana ainaena, na hesi yemidiyena awadumwalu ilobai Yaubada ainaena. ¹⁴ Eeta, ebe Yaubada yana waloyemidi loina ana awa'abi ainaena, neta mata yada yemidi nigele ainona, yo hinage Yaubada yana waloyemidi nigele ainona. ¹⁵ Wuwuna loina ainaena Yaubada yana modi'ini ilawelawenama. Na havaidova ainai nigele loina neta ainai nigele loina ana awasewa.

¹⁶ Eeta neta waloyemidine ita tauyemidiwo alidai imiyamiya. Teina vehabana na waloyemidine yana wahiyala imiya geyo'awa Abelraham tubunao aidiyai neta yana ve'i'ila nigele maihana. Ita nigele tau'awa abi tayabom alidai na hiya hinage loina nigele hiyabenabenalei na hiyemidi dova Abelraham iyeyemidine. Ainaena Abelraham iya maudoida ada mumuga mugamugaina. ¹⁷ Dova Yaubada yana Buki ainai iwalo, 'Yavesinuwaigo'o ta owa bale'u maudoina tubudi'. Abelraham Yaubada iyemidiyei. Ibom Yaubada taumwalowoi adi tau'abiye towolouyo, na hinage hava nigele iyamiyamiya howahowana iwalo na himahalava.

¹⁸ Abelraham iyemidi na inuwatuwuhae. Bwagana nigele teya nuwatuwuhae ana aino iya'ita, na hesi dalawa maudoida iya ada mumuga. Dova Buki yana walo, 'Tubumwao adi bagibagili mata dova utui adi bagibagili'. ¹⁹ Eeta, Abelraham bada ana bolimai muhamuhana na 100 na hesi yana yemidi nigele iyatapiya haugana inuwatuwui tauna bada

imwalowoi'o yo hinage mwanena Sela nigele howahowana na heda ilobahi. ²⁰ Na yana yemidi nigele iyalaugabaei eeta Yaubada iwalo yemidiyei ebeha havena inuwanuwatuwu bwaubwau. Na hesi yemidi wahiyala ainaena i'oiye mwau ta Yaubada iwalo vetuvehaeeyine. ²¹ Iya atenai iwahiyala alili, ebeha Yaubada yana waloyemidine howahowana ipaihowai. ²² Neta vehabana ta Abelaham yana yemidi Yaubada i'awa dumwaluwe. ²³ Walowone ainaena ana awadumwalu ilolobaine nigele iya ibom vehabana hiyalele, ²⁴ ita hinage maudoida vehabada hilele. Ebeha mayada yemidi Yaubada ainai, iya yada Bada Yesu mwalowoiyena i'abiye towolouyoi mata ivahiligita ita tomowa dumwadumwaluda. ²⁵ Na ita yada yababao vehabana Yesu hiyemwalowoi, na mwalowoiyena Yaubada i'abiye towolouyoi, ta ainaena ebeha i'abiye dumwalugita Yaubada mehenai.

5

Miyadumwalu Yaubada baidada

¹ Ainaena teina hauga yada yemidiyena bada Yaubada imwau yedumwalugita'o ta Yaubada baidada tanuwadaumwalu yada Bada Yesu Besinana ainaena. ² Ta yemidiyena Yesu iya iluwuwegita Yaubada yana ve'i'ila alonai ta wau tamiyamiya. Na Yaubada yana wasawasa ve'alona taha'wai mayada yemidi di'waena tayaliyaliyayai. ³ Hinage tayaliyaya hauga vitai aidiyai wuwuna ta hanapui neta vitai iya alama'i'ita ivaivaiyama. ⁴ Na alama'i'ita iya Yaubada yana mumuga namwanamwa ilawelawenama. Na mumuga namwanamwana iya yemidi miya ha'wana ilawelawenama. ⁵ Nuwatuwuhaene teina nigele teya nuwa'uvali ainai iyamiyamiya, wuwuna Yaubada yana velau ilau'atuhiwai atedai Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena neta iya yana aiyauya.

⁶ Haugana ita howola tapitapiyada Besinana imwalowoi yada yababao vehabadi mahananane ivevesinuwaiwa ainai. ⁷ Ginauli olo'ololona ebe yayi imwalowoi taudumwalu vehabana. Nuwana mata dova ta tomowa teya i'atepatu ta imwalowoi tomowa namwanamwana vehabana. ⁸ Hesi Yaubada ive'itagita yana velau ana mwala'i haugana ita howola tauyababa neta Besinana yana mwalowoi ainaena.

⁹ Iya 'wahinana yana sarena vehabana imwau yedumwalugita Yaubada baidada ainaena ta hanapui ili'ilimani Yaubada yana modi'ini mata nigele tayave'alo wuwuna Besinana bada imwalowoi'o vehabada. ¹⁰ Eeta moiha, mwalonai ita Yaubada ana alehao na hesi natuna yana mwalowoi ainaena bada tave'au'augelu'o. Ta teina haugane ita Yaubada ana geluwo eeta Besinana yana yawahaiyena mata ilivahigita. ¹¹ Hesi neta nigele ibom, ita hinage tayaliyaya wuwuna hava Yaubada ipapaihowaine yada Bada Yesu Besinana ainaena ta hauga teina Yaubada ainai ta'awa au'augeluyo.

Adam na Besinana

¹² Mugai mumuga yababana ilaoma bale'uwai ehebo towaho ainaena, na yana yababa ainaena mwalowoi baidana ivaiyama, eeta ainona neta mwalowoi idabalala tomowa maudoida alidai, wuwuna maudoida tau-mumuga yababa. ¹³ Na mwalonai Mosese yana lona nigele bale'uwai hiyamiyamiya, yababa imiyamiya, na hesi Yaubada nigele tomowa iya'awa yababaedi wuwuna nigele loinanane aidiyai. ¹⁴ Eeta, Adam yana haugai ana higa Mosese yana hauga ainai mwalowoi iloina tomowa maudoidi

aidiyai. Bwagana hiya yaiyadiwo nigele hiyalauhapuli dova Adam ipapai-howaine haugana Yaubada yana lolina i'awa sewaedine na hesi mwalowoi iloinaedi. Towaho mata mulitai ilalaoma neta ana oleya dova Adam.

¹⁵ Na hitau bwauwone nigele ehe'ehebodine wuwuna Yaubada yana aiyauya nigele dova Adam yana lauhapuli. Moiha neta tomowa maudoina himwalowoi wuwuna ehebo towaho yana lauhapuli ainaena. Na hesi Yaubada yana ve'i'ila imwala'i alili na hinage yana aiyauya tomowa bagibagilidi aidiyai ehebo towaho yana ve'i'ila ainaena neta Yesu Besinana.

¹⁶ Na tenem ehebo ana vagavaga gamwagamwai neta Yaubada yana aiyauya na towaho ehebo yana lauhapuli. Lauhapuline tuluhanai yababa ve'ewana ana lauvetala ilalaomane na hesi lauhapuli bagibagilidi tuluhadiyai aiyauya ainona Yaubada imwau yedumwalugita. ¹⁷ Eeta, towaho ehebo ta'i yana yababa ainaena mwalowoi ivetauloina towaho ehebo yana yababa ainaena. Na hesi towahone bwaunane yana pawohwa iwahiyala alili, ibom Yesu Besinana Yaubada yana ve'i'ila imohe vehulugita nigele i'awa maimaiha, na hesi imwau yedumwalugita iya baidada. Ta mata aiyawasi ainai Yesu Besinana ainaena taloina.

¹⁸ Ainaede tahanahanapui ebeha ehebo towaho yana yababa ainaena na tomowa maudoida lauvetala ve'ewana taveve'alone. Dova hinage ehebo towaho yana pawohwa dumwaluna ainaena howahowana tomowa maudoida ilivahigita, na Yaubada i'awa namwanamwaegita na yawahi vateyai imohegita. ¹⁹ Eeta ehebo towaho yana lolina ho'e ainaena tomowa maudoidi hiyababa, na hinage ehebo towaho yana awa'abi ainaena tomowa maudoidi i'abiye maseledi ta Yaubada i'awa dumaluwedi.

²⁰ Moiha, hauganane Mosese yana lolina imahalava, yababa imwala'i, na haugana yababa imwala'i alili Yaubada yana ve'i'ila imwala'i di'wa.

²¹ Ainaena tahanapuiya'o ebeha yababa ainona neta mwalowoi iwahiyala tomowa aidiyai, na Yaubada yana ve'i'ila ainona iwahiyala alili, eeta imwau yedumwalugita iya baidada na yawahi vateyai tavai yada Bada Yesu Besinana ainaena.

6

Ita na Besinana tavetoyatoyawa

¹ Yede hava mata tawaloweine? Ita ebeha mumuga yababana ainai besiuwa tamiyamiya na Yaubada yana ve'i'ila alidai imwala'i, bo? ² Nigele alili! Ita tamwalowoi'o yada yababao miyamiyadi ainaedi nigele howahowana talautowoi na vedova ta mata tamiyamiya alabili yababa holanai?

³ Wuwuna tahanapui neta haugana bapitaiso tavavaine, yada ve'ehebo Yesu Besinana baidada hinage bapitaiso ainaena tamwalowoi toyatoyawa.

⁴ Ainaena haugana ta bapitaiso neta Besinana baidada tamwalowoi, ta hiyemagai eheboigita'o. Teina vehabana na Besinana Tamana yana wasawasaena mwalowoiyena i'abiye towolouyoi neta dova hinage ita mata yawahi vauvauna ainai tamiya ilimani.

⁵ Na ita bada yana mwalowoine alonai tave'ehebo'o. Eeta mata iya yo ita tave'ehebo yana towolouyo ainaena. ⁶ Tahanapuiya'o neta ada lautowoi miyamiyadi bada Besinana baidana hive'abahi oviyedi'o. Eeta tauda adi lautowoi bi'ibi'idi yadi wahiyala bada ibohoidi'o ta mata nigele yababa ainai tavetaupaihowa. ⁷ Wuwuna haugana tomowa imwalowoi, neta bada yababa yana pai ilotalivahi'o.

⁸ Na ebe Besinana baidada tamwalowoi toyawa tayemidi mata iya baidada mayawahida tamiya toyawa. ⁹ Wuwuna tahanapuiya'o neta Besinana mwalowoiyena itowolouyo'o ta mata nigele hinage

iyamwalowoiuyo. Mwalowoi yana wahiyala iya ainai bada i'ovi'o. ¹⁰ Besinana mai'ehebo imwalowoi eeta yababa yana wahiyala iya ainaena bada i'ovi'o ta wau livahine imiyamiyane neta Yaubada vehabana imiyamiyane. ¹¹ Ainaena ita yababa ana tupwa ainai tavahiliuyoigita'o neta bada tamwalowoi'o na Yeisu Besinana ainaena Yaubada vehabana tamiyamiya.

¹² Yababa havena amtalatalamwei ta taumiu yana paihowa bi'ibi'idi iloiloinaegomiu ta yadi nuwalelewo ammulumulitaedi. ¹³ Havena taumiu yaunao amtalatalamwedi ta tau ana yepaihowa yababana vehabadi. Na hesi Yaubada ainai amtalamwegomiu dova tomowa mwalowoiyena i'abiye yawahaigomiu. Yaubada ainai maudoina amtalamwedi ta iya mumuga dumwalu vehabana iyepaihowagomiu. ¹⁴ Yababa havena iloiloinaegomiu, wuwuna Yaubada yana ve'i'ila ammiyamiya, na nigele yana lina ainaena.

Dumwalu ana taupaihowao

¹⁵ Yede mata vedova? Howahowana yababa tamulitaei wuwuna nigele Mosese linaena tayamiyamiya na Yaubada yana ve'i'ilaena ilivahigita, bo? Nigele alili! ¹⁶ Tahanapui ili'ilimani neta ebe tauloina teya ainai tatalamyowegita ebeha tavetaupaihowa moihana ita neta tauloinane ta'awa'awa abiyeine. Ebe yababa ainai tatalamyowegita mata tamwalowoi na ebe Yaubada ta'awa abiyei mata imwau yedumwalugita. ¹⁷ Hesi Yaubada ya'awa yawwedowei wuwuna mwalona yababa iyepaihowagomiu na wau ve'ita teya ana ita amvai ta ve'itane ainai yami nuwatuwu holadiyena am'awa abiyei. ¹⁸ Na yababaena Yaubada ivaivehulugomiu ta wau mumuga dumwaluna ana taupaihowao.

¹⁹ Yaayadiwo tomowa hi'au'aubabada alimiyai neta dova yau ya'au'aubabada vetaupaihowa vehabana wuwuna yami hanapu nigele iyamwala'i. Mwalona taumiu yauidyao tupwadi amtalamwedi ta amyepaihowadi miya bi'ibi'idi ta yababadi aidiyai ta yababana iyepaihowagomiu. Howahowana dova wau, taumiu yauidyao amtalamwedi ta amyepaihowadi mumuga dumwaluna ainai ta miya ve'ave'ahihina vehabana amvetaupaihowa. ²⁰ Haugana ita yababa iyepaihowagita, nigele habuluna mumuga dumwaluna taya'ita lobai. ²¹ Neta mumugaone wau tahinimayaedi. Hesi mwalona tapaipaihowaidi hava namwanamwana aidiyena talolobaidine. Neta mumugaone tapaipaihowaidine tuluhanai mata mwalowoi tave'alo. ²² Hesi wau yababa yana paiyena Yaubada ivaivehulugita ta ita Yaubada yana taupaihowao. Yada vetaupaihowa maihana mata miya ve'ave'ahihina iya ainai talobai ta tuluhanai mata aiyawasi vateyai tave'alo. ²³ Wuwuna yababa ana maiha neta mwalowoi, na hesi Yaubada yana aiyauya nigele maihana, neta yawahi vateyai yada Bada Yeisu Besinana ainai.

7

Aba'ita tawahola ainai

¹ Tahiguwao, hava ebeha mata yawalowei neta amhanapui ili'ilimaniya'o wuwuna maudoimiu Mosese yana lina amhanapuiya'o. Loinane neta tomowa iloiloinaei ana higa tomowane yawahina bale'uwai i'ovi. ² Aba'ita dova waihiu tawatawaholana. Loinaena mata waihiune mwanena ainai imiyamiya ana higa towahone imwalowoi. Hesi ebe towahone imwalowoi mata lina waihiune ipapaiyepatune towahone ainai bada ilotaho'e'o. ³ Ainaena ebe mwanena howola mayawahina na waihiune teya towaho

baidana himiyamiya neta mata iya yehana taumehe'ayo. Hesi ebe mwana imwalowoi mata loinaena iya nigele pai ainai iyamiyamiya ta mata nigele yehana taumehe'ayo ebe towaho teya itawaholai.

⁴ Tahiguwao, howahowana hinage dova ita. Loina ainai ita bada tamwalowoi'o Besinana Tauna ainaena wuwuna ita Besinana tauna yau-nao. Na iya mwalowoi ainaena Yaubada i'abiye towolouyoi ta ita iya ainaena ebe ta'aino ili'ilimani Yaubada vehabana. ⁵ Wuwuna haugana tabom yada nuwatuwuwena tamiyamiya neta loina ada lautowoi holadai bi'ibi'idi i'oi'oiye mwahalidi ta hipaipaihowa ta ebeha ta'aino ili'ilimani mwalowoi vehabana. ⁶ Na hesi wau loinanane yana pai ainai bada tamiya wahi'o, wuwuna mwalona loinanane i'abi avivinigitane bada tamwalowoi gabaena'o. Ainaena ta'ita nigele loina miyamiyana lelelelena ainai tayapaipaihowa na Alu'aluwa Ve'ahihi mayawahina vauvauna ainai tapaipaihowane.

Loina na yababa

⁷ Ainaena hava mata tawaloweine? Ebeha loinaone neta yababadi, bo? Nigele! Na hesi ebe nigele loina, mata nigele yababa yayahanapui. Ebe nigele loina teina dova iyawalowei iwalo, 'Hava tomowa teya ainaena havena unuwaleleyei', mata nigele yayahanapui neta nuwalele tenem dova imiyamiya. ⁸ Hesi loina teina ainaena na yababa yana hawahawaga ilobai ta nuwalele aiduma ana ita vagana ateguwai imahamahalava. Ebe nigele loina mata yababana nigele ana ita yayahanapui. ⁹ Yau hinage mwalona loinane nigele yayahanapui neta mayagu yaliyaya yamiyamiya. Na hesi haugana loinane yahanapui ta yababa ive'ita lobaigau ta yau yanuwayababa. ¹⁰ Na loinanane ainona ebeha mata yawahi ivaiyama na yau aliguwai neta mwalowoi ivavaiyamane. ¹¹ Loinane ainaena yababana yana hawahawaga ilobai ta i'oyamaegau yo i'oi'oiye mwalowoi'gau. ¹² Eeta Mosese yana loina neta ginauli ve'ave'ahihina, ta loinane ana aubabada neta idumwalu yo inamwanamwa ta iya ainai ve'ave'ahihina.

¹³ Yede teina loinane namwanamwanane mwalowoi ivavaiyama aliguwai, bo? Nigele alili. Yababana iya yagu mwalowoi ivavaiyama. Na hava namwanamwana ainaena mwalowoi ipaipaihowa holaguwai neta ebeha yababana i'abiye mahalava neta yababana. Eeta loinane ainaena ebeha i'abiye mahalava neta yababa moiha iyababa vateyai.

Alu'aluwada na tauda yadi paihowa

¹⁴ Mosese yana loinane bada tahanapuiya'o ebeha Yaubada ainaena, na yau neta tomowa mohili ta taugu yana nuwaleleyena yamiyamiya yo yababana ainai yapaipaihowa. ¹⁵ Eena nigele yayanuwamasele hava vehabana ginaulidine yapapaihowaidine, wuwuna hava yata'wata'waedi'o besiwa yapaipaihowaidi, na hesi hava nuwanuwagune nigele yapapaihowaidi. ¹⁶ Eeta, Mosese yana loinane ya'awa moihaei, wuwuna yababa yapaihowaiya'o nigele namwanamwana aliguwai. ¹⁷ Nigele ebeha yau yagu paihowa na hesi lautowoi yababana ateguwai yana paihowa. ¹⁸ Yahanapuiya'o ebeha nigele teya mumuga namwanamwana tauguwai iyamiyamiya, eeta mumuga namwanamwana nuwanuwagu na hesi nigele howahowagu yapaihowai. ¹⁹ Ainaena, nuwanuwagu mwala'ina yamumuga namwanamwana na hesi nigele howahowagu, wuwuna yababa howola yapapaihowai. ²⁰ Teina ainaena tahanapui ebeha yababanane yapaipaihowaine nigele yau aliguwena, na hesi lautowoi yababana ateguwai iya yana paihowa,

²¹ Ginauli teina hive'ita ili'ilimanigau ebeha hava namwanamwana nuwanuwagu yapaihowaidi, na hesi yababa iha'waha'wa ta mata bada yapaihowai. ²² Yahanapu ili'ilimaniuyoigau'o Yaubada yana loina ainai yayaliyaya moiha, ²³ na hesi vali loinao aidiyena taugu maudoina iloiloinaegau, hauga maudoina lautowoi yababana ateguwai iwahiyala alili ta yagu nuwatuwu namwanamwadi i'abi'abiye tapiyadi, na taugu yana paihowa yababana ainaena pai yo mwalowoi yalobalobaidi. ²⁴ Moiha yau tomowa ate muyamuyagu! Teina nuwalelene taugu ilawelawei mwalowoi ainai na mata yaiya ihaloigaune? ²⁵ Na hesi ta'awa yauwedo Yaubada ainai wuwuna yada Bada Yesu Besinana ihaloigau'o.

Ainaena yagu miya teina dova yau ategu yatalamwei moiha Yaubada yana loina yapaihowai, na hesi taugu nuwanuwana loina yababana yapaihowai.

8

Yaubada Alu'aluwana yawahi moiha wuwuna

¹ Eeta moiha ebe Yesu Besinana baidada, nigele mata yababa ve'ewana tayave'alo. ² Besinana Yesu baidada, ainaena Yaubada Alu'aluwana yana wahiyalena yababa yo mwalowoi yadi loina aidiyena ilivahigita'o, ta yawahi vauvauna talobaiya'o. ³ Livahine teina Mosesena yana loinane nigele howahowana, wuwuna ada lautowoi tapitapiyana, ainaena Yaubada livahine ipaihowai, neta Natuna moiha italamwei idobima bale'uwai ana oleya dova ita tauyababa tauda ili'wa, na yada yababa vehabana ipwaoliyowei ta yada yababaone iwahiyala gabaedi, ⁴ eeta teina hauga Yaubada Alu'aluwana yana hagu ainaena howahowana loina dumwadumwaluna tamulitaei, na nigele ada lautowoi tapitapiyana ainaena.

⁵⁻⁶ Wuwuna ebe yayyadiwo adi lautowoi tapitapiyana himulimulitaedi neta hibom vehabadi hinuwanuwatuwu, na mumugane ainaena mwalowoi hilobalobai, na yayyadiwo ebe Alu'aluwa Ve'ahihi himulimulitaei, hiya Yaubada yana nuwatuwu hipaipaihowai, adi maiha neta yawahi namwanamwana yo miyadaumwali. ⁷ Na ebe ada lautowoi tapitapiyana tamulitaei, neta bada Yaubada tave'ave'alehaei, ainaena nigele howahowana yana loina tamulitaei. ⁸ Eeta ebe ada lautowoi tapitapiyana nigele howahowana Yaubada iyaliyaya vehabada.

⁹ Na hesi omiua Yaubada Alu'aluwana iloiloinaegomiu yo hinage alimiyai imiyamiya, ainaena ambom ami lautowoi tapitapiyana nigele iyaloiloinaegomiu. Eeta ebe yaiya nigele Besinana Alu'aluwana ainai iyamiyamiya, iya nigele Besinana yana boda. ¹⁰ Eeta moiha, tauda mwalomwalowoidi mumuga yababa ainaena, na ebe Besinana alidai imiyamiya, alu'aluwada nigele howahowana imwalowoi, na hesi mayawahida tamiya namwanamwa, wuwuna bada i'abiye dumwalugita'o. ¹¹ Yaubada Alu'aluwana Yesu mwalowoiyena i'abiye towolouyoi, eeta ebe alimiyai imiyamiya, mata Yaubada Alu'aluwanane ainaena taumi mwalomwalowoidi alimiyai yawahi vauvaudi i'aiyauya.

¹² Ainaena tahiguwao, nigele iyalowoinenegita ebe ada lautowoi tapitapiyana tamulimulitaei. ¹³ Mata dova ta tamwalowoi, na hesi ada lautowoi tapitapiyana tata'wata'wataei na Yaubada Alu'aluwana tamulitaei ta ebe Alu'aluwanaena ada lautowoi tapitapiyana ta'oiye mwalowoi, ta ebe yawahi namwanamwana talobai. ¹⁴ Na hinage Yaubada i'awa natugu alidai ebe Alu'aluwana tamulitaei. ¹⁵ Wuwuna Alu'aluwane Yaubada imomogegitawa nigele ebeha ipaihowaigita ta mayada meheuhi tapaihowa. Na hesi Alu'aluwane ipaihowaigita ta ita Yaubada natunao yo Alu'aluwane

yana ala'alawowoliyena tayoga Yaubada ainai na tawalo, 'Aba, Tamamai'.
¹⁶ Yo hinage Alu'aluwanaena alu'aluwada hanapu imohedi ta ebe tahana-hanapui ebeha ita Yaubada natunao. ¹⁷ Ebe ita Yaubada natunao mata Besinana baidada awanamwanamwa talobai Yaubada ainaena. Na hesi tamuya dova Besinana yana muya ta ebe wasawasa talobai dova Besinana yana wasawasa.

Vewasawasa mehedai

¹⁸ Muya teina hauga talobalobai yanuwatuwui ebeha nigele gin-auli mwala'ina, wuwuna miya wasawasa howola abo talobai, neta namwanamwa alilidi, ¹⁹ wuwuna Yaubada yana yemaselewo maudoidi hiha'waha'wa nuwanuwadi mwala'ina ebeha natunaone i'abiye mahalavagita ta hi'itagita. ²⁰ Na Yaubada yana yemaselewo nigele yababadi, na iloinaedi ta teina hauga hiveginauli awa'awawa, na hesi yana yemaselewo ma'adi yemidi hiha'waha'wa mata ivedumwaludi. ²¹ Wuwuna howola abo Yaubada i'abiye vauvaudi ta havena hipwahapwaha, na yadi miya namwanamwana imohedi, dova ita natunaone na yadi vewasawasa hive'alo.

²² Tahanapuiya'o neta Yaubada yana yemaselewo hauga maudoina adi muyamuyao aidiyena hisidasida, dova waihiu ana muyao labalaba ainai. ²³ Na ita hinage Alu'aluwa Ve'ahihi lautowoi namwanamwana habuluna ta'i imohemohegita na mulitai abo miya namwanamwana moiha talobai, ainaena teina ta'i ma'ada muyao tasidasida na taha'waha'wa, aiteya hauga ainai tauda i'abiye vauvau, na i'awa natuna moiha alidai. ²⁴ Hauga teina yemidiyena ta ha'waha'wa neta ada livahi ainona ebeha ta'ita. Wuwuna neta yada nuwatuwuhae nigele taya'ita lobai. Moiha, howola nigele taya'ita ginauli hava ta'ita'itadine neta vebabana havena tanuwanuwatuwu mugai. ²⁵ Na ebe yada nuwatuwuhae ainona nigele tayalobai, bada besiuwa mayada alama'i'ita taha'waha'wa ana higa ta'ita lobai.

²⁶ Alu'aluwa Ve'ahihi hinage yada tapiya aidiyena ihaguhaguigita, wuwuna yada awanoi aidiyai nigele tayahanapui vedova mata ta'awanoine. Hesi Alu'aluwa Ve'ahihi ibom ateda yana sida ainaena na Yaubada ainai i'awa'awanoi vebabada nigele howahowana tawalowei. ²⁷ Yaubada ibom ateda i'ita yayahidi'o na ihanapuidi'o hava Alu'aluwa Ve'ahihi inuwanuwatuwuine. Wuwuna ita yana tomowa ve'ave'ahihida eeta Alu'aluwa Ve'ahihi i'awa'awanoi vebabada Yaubada yana nuwatuwuwena.

²⁸ Tahanapuiya'o neta yayiyadiwo Yaubada tavelauwei yo ita yayiyadiwo yana nuwatuwuwena na iyogayogaegita mata ginauli maudoidi vebabada imwau ili'ilimanidi. ²⁹ Ainaena yayiyadiwo ita iyogaegita'o bada iwalo yemidiyegita'o ebeha natunao, bada dova natunane, eeta ibom ada tautuwa na ita maudoida tahinao. ³⁰ Yaubada ivesinuwaegita ta iyogaegita na i'awa dumwaluwegita yo hinage yada abamiya wasawasa imohemohegita.

Yaubada yana velau

³¹ Moiha, Yaubada yana velaune vebabana nigele howahowana hava tawalowei, wuwuna ebe Yaubada baidada na ihaguhaguigita nigele howahowana yayia ive'alehaegita. ³² Na Yaubada Natuna moiha nigele iyanuwavi, na hesi italamwei maudoida vebabada, ainaena ginauli maudoina hinage howola abo imohe awawaigita. ³³ Ainaena nigele howahowana yayia teya ive'ewaigita wuwuna Yaubada bada ivesinuwaegita'o yo i'awa dumwaluwegita'o. ³⁴ Na hinage nigele howahowana yayia ebeha lauvetala ve'ewana alidai imwauwi, wuwuna Besinana Yesu imwalowoi'o

vehabada na mwalowoiyena itowolouyo, ta teina hauga Yaubada nima tautuwana imiyamiya, na vehabada i'awa'awanoi. ³⁵ Eeta nigele teya ginauli howahowana Besinana yana velau alidaena iwaheigita, vitaiwone dova, walosebasebai yo muya yo alomagigili yo vahali yo wewelohe yo silahe yo mwalowoi. ³⁶ Wuwuna Buki Ve'ahihi ainai waloyemidi ehebo iwalo:

'Ahubena ehebo ehebo aidiyai yam paihowa vehabana na abamwalowoi ainai atowotowolo,

dova sipi ainai guyau habi oiymwalowoidi'.

³⁷ Na hesi ginauli maudoina teina aidiyena tawahiyala alili, wuwuna Besinana yana velau yo yana hagu alidai imwala'i. ³⁸ Bada yahanapuiya'o moiha neta nigele teya ginauli howahowana Yaubada yana velau alidaena ivai vehuludi, ita mayawahida yo mwalomwalowoida, yo hinage tausagenawasao yo Tomodulele ma'ana geluwo yadi paihowao aidiyena, hauga teina ainai yo hauga ilalaoma aidiyai. ³⁹ Yo tauloinao galewai bo bale'uwai yadi wahiyaena, wuwuna nigele teya yaiya howahowana Yaubada yana velaune yada Bada Yeisu Besinana ainaena, ivaivehulu alidaena.

9

Yaubada yana bodao Isileli vehabadi

¹⁻² Yawalo dumwalu alimiyai, yau Besinana baidagu na nigele yaya'oya'oyama, neta yagu huhu Isileli vehabadi nuwagu iyababa mwala'ina, ainaena hauga bagibagilina ategu imuyamiya vehabadi. Yagu walomalalava teina Alu'aluwa Ve'ahihi ihanahanapui neta walo moiha.

³ Bada ebe vehabadi na Yaubada yana awayababa alonai yamiyamiya ta Besinana vehabadi ive'ahagau ta hiya yagu huhuwo hivebesinana.

⁴ Wuwuna hiya Yudeyaone ivesinuwaedi ta hiya natunao yo aidiyai yana wasawasa i'abiye mahalava. Yana waloyemidi ipaihowa hiya baidadi ta Mosese yana lolina imohedi. Hiya walovetuvehae moiha aidiyai yo Yaubada yana waloyemidi hivaiya'o. ⁵ Babada mugamugaidi aidiyai, hiya dova Abelaham yo Aisake yo Yakobo na mulitai yadi huhu ainaena Besinana imahalava. Eeta ginauli teina vehabadi Yaubada ibom imwala'i alili tawalo vetuvehae hauga maudoina. Moiha.

⁶ Nigele Yaubada yana waloyemidi iyabe'u wuwuna Isileli tomowadi maudoidi nigele Yaubada yana tomowao. ⁷ Eeta moiha, nigele Abelaham yana huhu maudoina Yaubada iya'awa natunaedi, wuwuna Yaubada iwalo, 'Yam huhuwo Aisake natunao ainaena', mata nigele Aisake tahina ainaena.

⁸ Eeta teina ana nuwamasele ive'itagita'o moiha ebeha Yaubada natunao nigele Abelaham yana huhu ainaena, na hesi Yaubada yana waloyemidi ainaena. ⁹ Wuwuna mwalona Yaubada Abelaham ainai iwalo yemidi, iwalo, 'Howola abo hauga yawalowe aiainai, yalau gwaipilema na natum towahona yamohego, mwanemne Sela ainaena'.

¹⁰ Na hinage dova tubuda Aisake Lebeka itawaholai, na natunao patubwau diyanai, ¹¹⁻¹² na mulitai abo Lebeka ilabalaba, Yaubada iwalo auli, iwalo, 'Ebe natumwone ulabahidi alomauna ivetauloina tautuwa ainai'. Teina ainai tahanapui moiha ebeha hedahedadaone nigele yadi paihowa namwanamwana bo yababana aidiyena iyavesinuwaedi na hesi yana waloyemidi ainaena, wuwuna Yaubada nigele tomowa yadi paihowaena iyavesinuwaedi, na hesi ibom yana nuwatuwuwena. ¹³ Dova hinage Yaubada iwalo mahalava Buki Ve'ahihi ainai, iwalo, 'Yakobo yavelauwei, na hesi Iso yata'wata'watai'.

14 Ainaena hava mata tawaloweine Yaubada yana paihowa teina vehabana, ebeha nigele dumwaluna, bo? Nigele! 15 Wuwuna Mosese yana loina ainai, Yaubada iwalo:

‘Ebe teya nuwanuwagu ya’atemuyamuyaei mata ya’atemuyamuyaei, hinage ebe yaiya nuwanuwagu yavelauwei mata yavelauwei’.

16 Teina ainaena ive’itagita ebeha Yaubada yana velau nigele iyamahahalava awawa, tomowa yadi nuwatuwuwo bo nuwana yadi paihowao aidiyena, na hesi ibom bada yana atemuyamuyaena. 17 Na teina hinage ehebo aba’ita Itipita yadi tauwasawasa ainaena, wuwuna mwalona Yaubada yana walo Pelo vehabana, iwalo, ‘Yavetowologo ta owa tomowa mwala’ina wuwuna ebeha alimwena yagu wahiyala ya’abiye mahalava yo hinage yehagu u’abiye dabalala bale’u tupwa maudoina aidiyai.

18 Eeta moiha, ebe Yaubada nuwanuwana na yaiya i’atemuyamuyaei mata i’atemuyamuyaei bada, na ebe yaiya nuwanuwana na i’abiye tui mata i’abiye tui.

Yaubada yana modi’ini yo yana atemuyamuya

19 Nuwana tupwamiu omiu ginauli teina vehabana amnuwanuwatuwu, ebeha maudoida yada mumugaone Yaubada yana vesinuwaena, hava yede vehabana ive’ewaigita? 20 Augeluwu, ita havena teina dova Yaubada ta’ulu’ulumiyanei, dova walata ana tau’abi, ehebo hauga towahonane walata i’abidi, na ehebo walata tau’abiwa iwalo auline, iwalo, ‘Hava wuwuna nigele uya’abigau dova augelune?’ 21 Na hesi ana dumwalune neta tau’abi walatane ibom yana paihowa iloinaei, ebe nuwanuwana na toputopu ehebonane ainaena walata bwau i’abidi, ehebo ana ita namwanamwana na ehebo nigele. Ibom abo iloiloina.

22 Yaubada hinage dova yana paihowa ibom iloiloina, na hauga maudoina tauyababa aidiyai i’ala’alama’i’ita mwala’ina, na yadi yababa nigele iyaveuveuyodi, ta yana modi’ini yo yana wahiyala hiya’ita. 23 Hinage nuwanuwana na yana wasawasaone mugai i’atububunidi’o ita ivesinuwaegita vehabada, ebeha yana atemuyamuya ive’itagita. 24 Eeta boda bwau aidiyena iyogaegita, Yudeya alimaiyena, na omiu nigele Yudeya alimiyena.

25 Dova tauwalo mahalava Hoseya yana Buki ainai iwalo mahalava, iwalo: “Tomowao hiya nigele yagu bodao yayogaedima ta yagu boda ainai hiluwu, wuwuna mwalona nigele yagu velau ainai hiyamiyamiya, na teina hauga bada yavelauwedi’o.

26 Na dalavanane ainai Yaubada iwalo aidiyai, iwalo:

Omiu nigele yagu bodao,
mata walonane hibui ta hiyogaedi hiwalo,
‘Hiya Yaubada Miyawahina natunao!’.”

27 Aisaya hinage dova Isileli vehabadi iwalo mahalava, iwalo:

“Howola abo Isileli bodanao idabalala dova namonamo le’awai, na hesi mata aidiyena vihavihadi Yaubada ilaueyawahaidi.

28 Wuwuna Bada mata bale’u maudoina ilaumehesabu mwayamwayauwei’.

29 Dova hinage mwalona Aisaya yana walo, iwalo:

“Yaubada ibom Tauwahiyala,
ainaena ebe nigele teya ada mumuga iya’atemuyamuyaedi,
mata maudoida imutugita,
dova Sodoma yo Gomola maudoidi i’oiye mwalowoidine”.

Isileliwo nigele hiyayemidiyei

³⁰ Teina ainaena tahanapui ebeha nigele Yudeya nigele hiyatowotowoi ta ebeha Yaubada i'awa dumwaluwedi, na hesi yadi yemidi aidiyena awadumwalu hilobalobai. ³¹ Na hesi Isileliwone hi'ai'aipate ta ebeha loina ana awa'abi ainaena Yaubada i'awa dumwaluwedi, na hesi hi'ai'aipate ahaya. ³² Hiya yadi nuwatuwu ebeha yadi paihowa vebahana mata Yaubada i'awa dumwaluwedi ainaena, ta nigele hiyayemidiyei. Neta yadi lauhapuli dova gaima ainai hitupatupa. ³³ Eeta Buki Ve'ahihi ainai vebahana iwalo: "Am'ita avivinigomiu wuwuna gaimane mata Saiyoni ainai yamwauwi, na tomowa bagibagilidi ainai hibe'u, na hesi ebe yayiyadiwo ainai hiyemidi, mata nigele hinimaya hiyalobai".

10

¹ Tahiguwao, walo moiha yagu bodaone vebabadi yanuwanuwatuwu mwala'ina vedova na livahi hilobai, ainaena hauga bagibagilina vebabadi ya'awa'awanoi wahiwahiyala Yaubada ainai. ² Yahanahanapuidi ebeha Yaubada vebahana hi'ai'aipate wahiya, na hesi nigele ana amwaha moiha ainaena hiyalau. ³ Amwahanane iyababa, ainaena hiya yadi nuwatuwu himulimulitaedi, ta ebeha ainaena Yaubada i'awa dumwaluwaedi, na hitowoi ahaya, wuwuna Yaubada yana nuwatuwune adi awadumwalu vebabadinane nigele hiyatalamyowedi. ⁴ Eeta Mosese yana loina neta Besinana itomvehuluya'o, ta ebe yayia Besinana iyemidiyei mata awanamwanamwa ilobai Yaubada ainaena.

Yaubada yana livahi tomowa maudoida vebabada

⁵ Mosese yana loina ada awadumwalu vebahana, na ilele, iwalo, 'Ebe yayia loina maudoina imulitaedi, mata yawahi ilobai'. ⁶ Na teina ta'i ita yada yemidi ebeha Yaubada ibom i'abiye dumwalugita, wuwuna ginauli teina vebahana Buki Ve'ahihi yana walomahalava ainai iwalo, 'Havena teya alimiyena inuwanuwatuwu iwalo, "Yaiya mata ihae galewai?".' (Ana nuwamasele ebeha yayia Besinana ilauvaiyama?) ⁷ Na hinage havena yayia alimiyena inuwanuwatuwu iwalo, "Yaiya i'aitulu bale'u elauhanai?".' (Ana nuwamasele ebeha yayia Besinana i'abiye towolouyoi mwalowoyena?) ⁸ Na hesi Buki Ve'ahihi yana walomahalava dumwadumwaluna iwalo, 'Walonane vahalimiyai imiyamiya neta awamiyai yo hinage atemiyai'. Eeta ai yemidi vebahana aguguguguya. ⁹ Ainaena ebe Yaubada nuwanuwada ilivahigita awadaena tatalam, tawalo, 'Yagu Bada owa Yeisu', na atedaena tayemidi moihana neta Yaubada Yeisu mwalowoyena i'abiye towolouyoiya'o. ¹⁰ Wuwuna atedaena Yaubada tayemiyemidiyei na imwau yedumwalugita, na awadaena tawalobalo mahalava, ta ilivalivahigita, ¹¹ dova Buki Ve'ahihi iwalo, 'Ebe yayiyadiwo hiyemidiyei, mata nigele hinimaya hiyalobai'. ¹² Eeta nigele teya wahi alidai iyamiyamiya, ai Yudeya na omiu nigele Yudeya ahi'ahipudai, wuwuna maudoida ita yada Bada. Ainaena ebe ainai ta'awanoi mata awanamwanamwa mwaumwauna tavai. ¹³ Dova Buki Ve'ahihi yana walo, 'Ebe yayia yehanaena i'awanoi, mata ilivahi'.

¹⁴ Na moiha, tomowa nigele howahowana na livahi vebahana hi'awanoi ainai, ebe nigele hiyayemidiyei. Na ebe nigele hiyayemidiyei mata vedova wasanane hibenaleine. Na nigele howahowana hibenalei ebe nigele yadi tauguguya. ¹⁵ Mata vedova wasane namwanamwana higuguyaedi ebe tauguguyaone nigele hiyavetamaledi? Dova Buki Ve'ahihi ainai iwalo, 'Tauguguyaone hiya wasa namwanamwanane higuguyaedi iyawedi inamwanamwa alili'.

- ¹⁶ Na hesi tomowa tupwadi wasa namwanamwana nigele hiya'awa abiyei, dova Aisaya iwalo mahalava'o vehabadi, iwalo, 'Bada, yam walo teina vehabana nigele hiyayemidiyegau'. ¹⁷ Eeta yemidi wasa ainaena ilaolaomane. Na wasana neta Besinana guguyana ainaena ilaolaoma. ¹⁸ Na yapanivila Yudeyaone bada yana walone hibenalena'o, bo nigele? Bada hibenalena'o, wuwuna Buki Ve'ahihi ainai iwalo:
 "Yadi guguya bada dalava maudoina hibenalena'o,
 wuwuna bale'u maudoina ainai walonane hiwalo mahalavaena'o".
- ¹⁹ Na vedova? Walo teina vehabana Isileli hinuwamasele'o bo nigele? Bada hihanapuiya'o, wuwuna Yaubada mwalona Mosese ainai iwalo:
 "Omiu Isileli, mata yagu paihowa ainaena vali tomowa am'alomagigilyedi,
 yo hinage ammodi'iniyedi, nigele Yudeya vehabadi."
- ²⁰ Aisaya hinage iwalo wahiyala Yaubada yana walo vehabana iwalo:
 "Yaiyadiwo, nigele hiyabehabehaegau hiya hilobaigau'o,
 na hiya nigele hiyapanipanivila vehabagu,
 bada aidiyai ya'abiye mahalavauyoiga'o".
- ²¹ Hesi Isileliwone vehabadi iwalo:
 "Hauga maudoina yayogayoga ebeha hilaoma aliguwai,
 na hesi hita'wata'wataegau,
 wuwuna hiya tau'abitau'wata".

11

Isileli vihavihadi mata himiya namwanamwa

- ¹ Yapanivila, moiha Yaubada yana bodao Isileliwone ita'wata'wataedi'o, bo? Nigele! Yau ehebo Isileli huhu Beniyamina ainaena, na ama mumuga mwala'ina yehana Abelaham. ² Ainaena yahanapuiya'o ebeha ai Yaubada yana bodao ivesinuwa mugaiyegai ta ai yana tomowao, eeta nigele mata iyasosomanaegai. Mwalona Elaitiya Isileli ivetalapiliyedi Yaubada ainai, na yana walowone Buki Ve'ahihi ainai iwalo, ³ 'Bada, yam tauwalo mahalavao maudoidi hi'oiye mwalowoidi'o yo hinage yam abapwaoli hi'abiye yababaya'o, na yau yabom yatutupwane, na teina ta'i nuwanuwadi ebeha hi'oi'oiye mwalowoigau'. ⁴ Na yana panivilane maihana hava Yaubada ainai iwawaloweine? Na Yaubada iwalo, 'Nigele ebeha ubom umiyamiyane, yagu bodao hitau 7,000 hinage himiyamiya, hiya Ba'ala ainaena ya'abi avivinidi, ta nigele ainai hiyatapwatapwalolo'. ⁵ Hinage dova teina ta'i Yaubada bada yana bodao Yudeya a'ava vihavihamai ivesinuwaegai yana ve'i'ilaena, na ai teina atupwa amiyamiyane. ⁶ Hagu teina alobai nigele ebeha yama paihowao aidiyena, na hesi Yaubada yana ve'i'ila ainaena, wuwuna ve'i'ila ma'ana maiha neta nigele ve'i'ila moihana.
- ⁷ Yede vedova. Teina ainaena Isileli maudoidi hava hibehabehaeine nigele hiyalobai, na hesi ai vihaviha a'avamai Yaubada yana bodao ivesinuwaneagai ta livahine alolobaine. Na maudoidi talinadine itui ta Yaubada yana yoga nigele hiya benalei. ⁸ Na Buki Ve'ahihi dova yana walomahalava, iwalo:
 "Mwalona ta wau Yaubada i'abiye nuwapwanopwano,
 ainaena mehedi igibuidi
 na hinage talinadi i'abiye tuidi".
- ⁹ Deivida hinage yana walomahalava dova iwalo:
 "Ilowoinanedi ebe yadi guyau aidiyena mata hi'ona na ilauhipwaidi dova
 hipwahipwa,
 yo hinage dova ha'e aidiyai hibe'u, ta maihana hive'alo.
- ¹⁰ Na hinage ilowoinanedi ebe mehe gibugibudi havena hava hi'ita'ita,

na hinage hauga maudoina adi ava'avala vitaidi aidiyena tuluhadi hilotayou vateyai.”

Hiya nigele Yudeya adi livahi vehabana

¹¹ Na yapanivila, nuwana Yudeyaone bada hibe'u vateyai'o ta nigele mata hiyatowolouyo, bo? Nigele, howola abo hitowolouyo. Eeta amnuwatuwu avivini neta hiya hilauhapuli ta omiu nigele Yudeya livahi amlobalobai ta Isileliwone hi'alomagigiliyegomiu. ¹² Na moiha omiu nigele Yudeya awanamwanamwa amlobalobai wuwuna hiya Yudeya bada hibe'u'o, na hesi ebe hitowolouyo neta awanamwanamwa mwala'ina maudoida alidai.

¹³ Yagu walo teina omiu nigele Yudeya vehabamiu, wuwuna yave-tauewasa omiu nigele Yudeya vehabami eeta yagu paihowa teina vehabana yawalo haehaei. ¹⁴ Ta ebe Yudeyao hi'alomagigiliyegomiu, na yadi alomagigiline ainaena nuwadi i'abi gwaipiledi, ta livahi hilobai Yaubada ainaena. ¹⁵ Na moiha, Yaubada Yudeya ita'wata'wataedi na omiu nigele Yudeya Yaubada i'awa au'augeluwegomiu, na ebe aiteya hauga ainai Yudeyaone hinuwabui neta, ginauli namwanamwana, na ainona taumwalowoi mata hiyawahai ili'ilimani. ¹⁶ Ebe pwalawa tupwana Yaubada tamohai, neta ve'ave'ahihina ta pwalawane maudoina mata ve'ave'ahihina. Dova hinage aiwa ebe lamlamna am'ita ve'ave'ahihina, bada amhanapuiya'o ebeha lagalagana maudoina ve'ave'ahihidi.

¹⁷ Na Yudeyaone dova Yaubada yana aiwa, wuwuna lagalaganao tupwadi igodudi na omiu alimiyena itole'aivelaheyedi, wuwuna omiu vali aiwa laganao na hesi ivaigomiu ta yana aiwa ainai itubwegomiu, eeta yana aiwane ana bwahiyena amnumanuma, neta Yaubada yana velau hauga maudoina amlobalobai. ¹⁸ Na hesi velaunane havena vehabana amnuwatuwu haehae, wuwuna lagalaga nigele howahowana wuwu iloinaei, na hesi aiwa wuwuna howahowana lagalaga iloinaei. ¹⁹ Wuwuna ebe amnuwahaehae na amwalo, 'Yaubada yana aiwa lagalaganao bada igodudi'o na ai alimiyena itole'aivelaheyedi'. ²⁰ Neta walo moiha. Na hesi amnuwatuwu avivini neta lagalaganaone igogodudine, nigele hiyayemidiyei, ainaena omiu yami yemidiyena amtowolo wahiuala. Eeta ilowoinanegomiu ebe Yaubada ammeheuehi na havena amnuwahaehae, ²¹ Yudeyaone hiya lagana moiha na Yaubada ita'wata'wataedi. Yami nuwatuwu amwalo ebeha mata nigele iyatom vehulugomiu, bo?

²² Ve'ita teina ive'itagita ebeha Yaubada yana ve'i'ila yo yana lauvetala ta'ita lobaiya'o, neta taube'u aidiyai loina imwauwi. Na omiu mata inuwanamwanamwa alimiyai ebe nuwanamwanamwa ainai ammiyamiya. Na hesi ebe yana ve'ilane amta'wata'wataedi, omiu hinage igoduvehulugomiu. ²³ Na ebe Yudeya hinuwabuiuyo na hiyemidiuyowei, mata Yaubada itubweuyoidi, wuwuna Yaubada howahowana na ipaihowai. ²⁴ Na omiu nigele Yudeya amnuwatuwu avivini neta mwalona omiu vali aiwa lagalaganao, ta nigele Yaubada yana aiwane ainai ammiyamiya, na hesi yana paihowa abanuwapwanopwano mwala'ina alimiyai ipaihowai, wuwuna yana aiwane ainai itubwegomiu, eeta Yudeyaone, hiya Yaubada yana aiwa lagalaganao moiha, ta Yaubada howahowana itubweuyoidi yana aiwane ainai.

Isileli mata livahi hilobai

²⁵ Tahiguwao, nuwanuwagu ehebo ginauli dawadawanina Isileli vehabadi yawalo mahalava alimiyai na ebe havena amnuwahaehae, na hesi ginauli teina amhanapui neta howola Isileli mayadi awasewa himiyamiya ana higa omiu nigele Yudeya ami vahivahili maudoina ilaoma Yaubada

ainai. ²⁶ Na howola abo Isileli livahi hilobai. Wuwuna Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava, iwalo:

'Taulivahine towaho Saiyoni howola abo imahalava
na Yakobo yana huhu yadi yababa aidiyena ivaivehuludi.

²⁷ Na haugana ebe yadi yababa yavaivehulu,
mata waloyemidi namwanamwana yamohedi.'

²⁸ Na moiha, teina hauga Yudeya Yaubada hive'ave'alehaei, wuwuna yana wasa namwanamwana hita'wata'wataei, ainaena omiu nigele Yudeya livahi amlobalobai, na hesi amnuwatuwu avivini ebeha Isileli Yaubada ive-lauwedi, wuwuna mwalona tubudiyane Yaubada ivesinuwanedi'o yana bodao. ²⁹ Wuwuna Yaubada mumugana yo yana velau yo yana vesinuwa aidiyai mata nigele iyamwau gwaipiledi. ³⁰ Na omiu nigele Yudeya mwalona Yaubada nigele amyamulitaei, na teina hauga Yaubada yana atemuyamuya bada amlobaiya'o, wuwuna Isileli Yaubada hita'wata'wataei.

³¹ Ainaena wau Yudeyaone Yaubada hi'awa sewaei ta atemuyamuyane ehebonane amveve'alone hiya hinage mata hive'alo. ³² Wuwuna Yaubada tomowa maudoida ipaihowigita ta awasewa yana pai holanai tamiyamiya. Eeta iya mata yana atemuyamuya i'abiye mahalava maudoida alidai.

³³ Yaubada yana wasawasa yo yana nuwatuwu honihoni imwala'i alili ainaena ita nigele teya howahowana Yaubada yana nuwatuwu yo yana paihowa ihanapuidi.

³⁴ Eeta moiha, yana hanapu imwala'i alili,
ainaena nigele howahowada tadi'wai yo ebeha tave'ita ainai teya hava ginauli vehabana.

³⁵ Na nigele howahowana ta ana vagavaga tamwauwi na ebeha alidai iyemaihauiyo.

³⁶ Wuwuna ibom ginauli maudoina adi taupaihowa, yo hinage ibom yana wahiyaena ginauli maudoina ibom vehabana iginaulidi. Ainaena Yaubada tawalo vetuvehae vateyai. Moiha.

12

Tauda maudoina Yaubada ainai tatalamwei

¹ Tahiguwao, amnuwatuwu avivini neta Yaubada yana atemuyamuya alidai imwala'i alili, ainaena teina yagu awanoi alimiyai ebeha haugana mayawahimiu ampwaoliyegomiu Yaubada ainai, wuwuna Yaubada nuwanuwana na taumiu maudoina amtalamwedi yana paihowa ve'ave'ahihina ainai. Teina tapwalolo moiha Yaubada mehenai ebe dova ampaihowai. ² Havena ampaihowauyogomiu ta mumuga bale'u ammulimulitaei, na Yaubada ainai amtalamyowegomiu, ta yami nuwatuwu ilauyevauvaudi ta ainaena ami oleya ibuidi ta mata howahowana Yaubada yana nuwatuwu hava namwanamwadi, yo yaliyaliyayadi, yo dumwadumwaludi amhanapuidi.

³ Yau Yaubada ainaena atemuyamuya yalobai, eeta ilowoinaegau na ya'aubabada alimiyai na ebe nuwatuwu moiha amvai ta havena amnuwahaehae, na hesi mayami nuwamasele amliveliveuyogomiu wuwuna yami yemidi ehebo ehebo amlobalobai Yaubada yana aiyauya ainaena.

⁴ Na tauda ehebo ta'i, na hesi yaudao bagibagilidi na yaudaone maudoidi yadi paihowa vagadi vagadi. ⁵ Na ita hinage Yeisu Besinana Tauna, na yada paihowa vagadi yo vagadi, na hesi maudoida Besinana ainai taveboda ehebo, na tavehaguhaguyogita. ⁶ Eeta ve'ila ana mwala'i viha Yaubada imohemohegita neta hinage dova ebeha ada aiyauya vagadi vagadi tayepaihowadi. Ebe ada aiyauya Yaubada yana tauwalo mahalava,

mata yada yemidi ana mwala'yena tawalo mahalavaei. Ta ebe yaiya alimiyena mayana yemidi yo hinage mayana nuwamasele walomahalava vebabana, ana lowoinana moiha ebe bada ipaihowai. ⁷ Na ebe yada aiyauya neta abihagu, ta'abi hagu ili'ilimani. Na ebe Yada aiyauya ve'ita, tave'ita dova. ⁸ Na ebe yaiya i'ai'aipate yo ana geluwo hauga maudoina i'abi'abiye wahiyaladi, dova yana paihowa. Na ebe yaiya hauga bagibagilina i'ai'aiyauya awawa, mayana talam ipaihowa dova. Na ebe taumugaiwone paihowa ilowoinanedi, hipaihowa bada. Na hinage ebe yaiya yana atemuyamuyaena ana geluwo ihaguhaguidi, mayana yaliyaya ipaihowa.

Velau amwa'amwaha moiha

⁹ Amvelau moiha na yababana amta'wata'wataei, na hesi mumuga namwanamwana am'abi avivini. ¹⁰ Awa tahina ana velau ainaena amvelauweuyoigomiu yo ve'ahihi ainai amvelauweuyoigomiu. ¹¹ Na havena Yaubada yana paihowa ainai am'abi'abitau'wata, na hesi mayami atetalam ampaihowa. ¹² Na amnuwatuwu avivini neta howola abo Yaubada yana hagu imahalava alidai yo vebabana amyaliyaya, ainaena yami miya vitai aidiyai am'awa'awanoi Yaubada ainai mayami alama'i'ita. ¹³ Na ebe tauyemidiwo hi'abiye ahubali, yami tobwatobwaena amhaguidi, na amyogaedi yami vadai.

¹⁴ Ebe yaiyadiwo hita'wata'wataegomiu havena amwalowalowedi, na hesi am'awa namwanamwaedi. ¹⁵ Na ebe tauyaliyayao am'itadi, baidamiyao amyaliyaya. Hinage dova ebe taudou am'itadi, baidamiyao amdou, ¹⁶ ainaena maudoimiu nuwami ehebo na amiyamiya. Havena amnuwahaehae na hesi paihowa nuwanuwadobidi amvaidi. Havena amnuwanuwatuwuyogomiu na amwalo ebeha omiu tauhanahanapu.

¹⁷ Ebe yaiyadiwo hive'alehaegomiu, havena mumuga yababana ainaena amyemayemaiha aidiyai, na hesi amyemaihadi mumugane tomowa maudoidi hi'awa'awa namwanamwaedine aidiyena. ¹⁸ Na hinage amtowoi wahiyala ta mumuga namwanamwana ainaena miya daumwali vebabana amiya tomowa maudoidi aidiyai. ¹⁹ Na havena tauyababa aidiyai amvaivai maiha yo ebeha yadi yababao amyemaihadi, wuwuna ginauli teina Yaubada ibom ana tauloina, vebabana Buki Ve'ahihi ainai bada iwalo mahalava'o, iwalo, 'Yayoi tomowa yadi yababa vebabana yaloina'. Teina dova Taubada yana walo:

²⁰ 'Na ebe ami alehao hivahali, ai'ai am mohedi
yo ebe gadodi imaguni, bwahi am mohedi,
ta ebe yadi yababao aidiyena hihinimaya i'iwahi.'

²¹ Ainaena havena yababa ainai amtalatalamwegomiu ta alimiyai iwahiwahiyala, na omiu hesi amwahiyala gabaei yami mumuga namwanamwana aidiyena.

13

Tauloinao tave'ahihiyedi

¹ Maudoida howahowana ebe yada gabemaniwo tave'ahihiyedi, wuwuna yadi abatowolowo Yaubada imohedi. Na ebe yadi abatowolowone nigele Yaubada ainaena, nigele howahowana na alidai hivetauloina. ² Ainaena ebe yaiya tauloinao ihinalidi, neta Yaubada yana paihowa ihinaliya'o, eeta maiha yababana ilobai. ³ Na tauloinaone nigele yadi paihowa ebeha taunamwanamwao hi'abiye meheuhidi, tauyababa aidiyai. Ainaena ebe nigele nuwanuwamiu tauloinao ammeheuhedi, howahowana ammumuga

dumwalu, ta ebe tauloinaone hi'awa namwanamwaegomiu. ⁴ Wuwuna hibom Yaubada yana taupaihowao inwauwidi habi haguigomiu. Na ebe ammumuga yababa, mata ammeheuhi, wuwuna hiya tauloinao ta howahowana hiloinaegomiu. Neta Yaubada yadi abatowolo imohedi'o ta ebeha loina himwauwi tauyababa aidiyai. ⁵ Eeta howahowana ebe tauloinao am'awa abiyedi ta Yaubada yana modi'ini havena amve'ave'alo yo am'ate'atehawawali.

⁶ Hinage howahowana yada takesi tamohedi, wuwuna hiya Yaubada ivesinuwanedi teina paihowane vehabana. ⁷ Ami vagavaga tomowa aidiyai imiyamiya amvedumwaludi. Ebe ami vagavaga takesi ainaena amvedumwalu. Ebe ami vagavaga tomowa aidiyai ainaena amvedumwaludi. Eeta yami ve'ahihi maudoidi am'abiye mahalava yo tomowa maudoidi amve'ahihiyedi.

Velau

⁸ Ami vagavagao amyemaiha ve'ovidi, ta ebe vagavaga ehebo ta'i neta velau vehabana amnuwanuwatuwu wuwuna velau nigele howahowana amyemaihadi, ainaena ebe ada geluwo tavelauwedi, loina maudoidi bada tapaihowaidi'o, ⁹ Loina dova havena pwanoli, yo havena yemwalowoi, yo havena aivavali, yo havena tomowa yadi tobwatobwa amnuwanuwaleleyedi, yo hinage loinao tupwadi himiyamiya, na hesi loinaone adi uini teina dova iwalo, 'Am geluwo uvelauwedi dova owa amvelau'. ¹⁰ Ta ebe loina teina umulitaei, Mosese yana loinao maudoidi bada u'awa abiyedi'o, wuwuna ebe yaiya velau atenai imiyamiya, mata nigele ana geluwo iya'abi'abiye yababadi.

¹¹ Eeta teina ta'i howahowana na dova ampaihowa, wuwuna hauga muhamuhana na i'ovi. Yeisu bada amyemidiyena'o, ainaena havena am'eno'eno, na hesi amhilahlawa, wuwuna hauga muhamuhana ainai na ada Taulivahi imahalavama. ¹² Boniyai nige bweda na i'ovi ta masele muhamuhana na imahalava. Ainaena na guguyou mumugadi ta paipaihowaidi talaumwauwidi na masele aleha ginaulidi tali'wadi ¹³ Eeta ta'ita avivinigita ta dova tomowa masele ana taumiya. Na havena tapwanopwanoli, na havena tanuma yauyaule, na havena meheganawali, na havena aleha, na havena wahei, na havena alomagigili. ¹⁴ Na hesi Bada Yeisu Besinana tali'wa na havena bale'u mumugana vehabana tanuwanuwatuwu na tamulumilitaedi.

14

Havena tomowa ta'ulu'ulumiyaedi

¹ Tupwana tomowa yadi yemidi tapitapiyadi, nigele wahiwahiyaladi, ainaena howahowana tatalam na baidadao taveboda ehebo, na havena ta'awa yagayagala. ² Tupwadi tomowa hiwalo, 'Ai'ai maudoina howahowana ta'aidi', na tupwadi yadi yemidi tapitapiyana hiwalo, 'Lagulagu bunumadi havena ta'ai'aidi'. ³ Howahowana na hibom lagulagu bunumadi adi tau'ai havena adi geluwo hi'ulu'ulumiyaedi, dova hiya bunuma ana tauve'ahihi havena hinage adi geluwo hiya bunuma adi tau'ai hi'ulu'ulumiyaedi, wuwuna Yaubada bada ivesinuwaedi'o ebeha natunao, ⁴ Omieu vedova ta Yaubada yana taupaihowao amloiloineaedi. Wuwuna Yaubada ibom yana taupaihowao ebe i'awa namwanamwaedi bo i'awa yabayabaeidi na ibom mata i'abiye wahiwaladi.

⁵ Tupwadi tomowa hinage dova yadi nuwatuwu, ebeha tupwadi ahubena, ahubena mwala'idi, na hesi tupwadi adi geluwo yadi nuwatuwu ebeha ahubena maudoina ehe'ehebonane bada. Ebe ginauli teina dova

talobaidi, howahowana na ehebo ehebo tabom, ebe hava tahanapui neta inamwanamwa tamulitaei. ⁶ Wuwuna ebe yaiya ahubena teya inuwatuwuidi ebeha ahubena mwala'idi, neta ibom yana nuwatuwu ebeha tenem ainaena Bada ive'ahihiyei. Hinage dova ebe yaiya ai'ai maudoina i'ai'aidi, neta ibom yana nuwatuwu ebe ainaena Bada ive'ahihiyei, eeta ai'aidine vehabadi i'awa yawwedo Yaubada ainai. Hinage dova ebe yaiya tupwadi ai'ai aidiyena ive'ahihi, ibom hinage yana nuwatuwu ta ainaena Bada ive'ahihiyei mayana velau na i'awa yawwedo Yaubada ainai. ⁷ Na moiha, nigele tabom tayaloloinauyowegita bwagana mayawahida bo tamwalowoi. ⁸ Ebe tayawayawahai, neta yada Bada vehabana tayawayawahaine. Na ebe tamwalowoi, neta yada Bada vehabana tamwalomwalowoine. Ainaena yada Bada ibom yawahida maudoina yo yada mwalowoi adi tauloina. ⁹ Teina ainaena Besinana imwalowoi na itowoloyo, eeta taumwalowoi yo ita mayawahida maudoida alidai iloina. ¹⁰ Eeta amnuwatuwu avivini na havena ami geluwo am'ulu'ulumiyaedi na am'awa'awa yababaedi, wuwuna howola mata maudoida Yaubada mehenai tatowolo na ibom iloinaegita, ¹¹ dova Buki Ve'ahihi yana walomahalava ainai Yaubada iwalo:
 'Moiha, yau miyamiya vateyaigu,
 eeta tomowa maudoidi meheguwai hipwagogo,
 na alinadi mwala'inaena hiwalo vetuvehaegau na hiwalo, Yau Bada'.
¹² Mata ita ehebo ehebo tabom yada mumuga tawalo mahalavaedi Yaubada ainai.

Havena ada geluwo ta'abi'abiye tapiyadi

¹³ Ainaena tahida havena ta'awa'awa yababaedi, na hesi tabom yada paihowa yo yada mumuga ta'ita avivinidi, ta ebe havena teya ada gelu ta'abi'abiye be'u yana ve'ahihi aidiyena. ¹⁴ Na moiha, yada Bada Yeisu bada i'abiye nuwamaselegau'o ta yahanapuiya'o ebeha nigele teya ai'ai laulaugagayona iyamiyamiya, na hesi ebe teya tomowa inuwatuwui tupwadi ai'ai laulaugagayodi, laugagayodine ibom bada vehabana ainaena ibi'ibi'i. ¹⁵ Na ebe tupwadi tahidao hinuwanuwatuwu ebeha bunuma ginauli laulaugagayodi, na ebe bunuma u'ai'ai mata tomowadine ta'abiye nuwayababadi ta bada velau amwahana tagabaena'o. Na hesi unuwatuwu avivini neta tomowadine vehabadi Besinana imwalowoi, ainaena havena ginauli ve'ave'ahihinane mehediayi u'ai'ai mata dova u'abiye tapiyadi. ¹⁶ Na ai'ainane alimwai ebeha namwanamwana, na hesi vali tomowa aidiyai nigele, ta ebe hi'itago na u'ai mata hi'awa yabayababaego. ¹⁷ Na hesi amnuwatuwu avivini ebeha Yaubada yana Abaloina nigele ai'ai yo bwahi vehabadi, na hesi mumuga dumwadumwaluna yo nuwadaumwali yo yaliyaya, Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena, vehabadi. ¹⁸ Ta ebe mumugane teina aidiyena Besinana yana paihowa tapaihowai, mata Yaubada vehabada iyaliyaya, na hinage tomowa hi'awa namwanamwaegita.

¹⁹ Eeta yada abamasi nuwadaumwali, ta ebe ehebo ehebo ta'abiye wahiyalauyoigita. ²⁰ Na hesi havena ai'ai aidiyena Yaubada yana paihowa am'abi'abiye yababa, wuwuna ai'ai maudoina namwanamwadi, na ebe tupwadi ai'ai aidiyena ada geluwo ta'abiye be'udi, ai'ainane havena hinage ta'ai'aidi. ²¹ Ainaena teina ta'i howahowana ginaulidine vehabadi ada geluwone hive'ave'ahihine, bunuma yo waini, havena ta'abi'abitowoidi, mata dova ta ta'abiye be'udi.

²² Yam yemidi ana miyamiya teina mumugane ainaena nigele tomowa hiyahanahanapui na owa Yaubada ubom alimwai. Hiya nigele adi lautowoi yababana hauganane na ginauli teya hipaihowai na hi'awa

dumwaluwehi hiya tauyaliyaya. ²³ Na hinage ebe mayada nuwabwaubwau ai'aidine ta'aidi, neta bada talauhapuli'o Yaubada mehenai, wuwuna nigele tayayemidi. Na bada tahanapuiya'o ebeha hava tapaihowaiya'o, na nigele mayada yemidi, neta lauhapuli.

15

Hiya yadi yemidi tapitapiyana tahaguidi

¹ Yaiyadiwo ita yada yemidi wahiwahiyalana, ilowoinanegita na ada geluwo hiya yadi yemidi tapitapiyana tahaguidi, na havena tabom vehabada tanuwanuwatuwu. ² Ainaena ehebo ehebo howahowana ada geluwo tahaguidi ta ebe yadi yemidi imwala'i. ³ Wuwuna Besinana hinage dova nigele ibom vehabana iyanuwanuwatuwu, na hesi dova Yaubada yana Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava'o, iwalo, 'Yaiyaidiwo hi'awa'awa yababaego, yadi awayababane aliguwai hi'ataidi'. ⁴ Na hinage ve'ita bagibagilidi Buki Ve'ahihi ainai imiyamiya Yaubada yana ve'itawone vehabada. Na mayada alama'i'ita taha'waha'wa na Buki Ve'ahihi yana haguwena mata nuwatuwuhae tavai.

⁵ Ainaena tanuwatuwu avivini ebeha Yaubada ibom alama'i'ita yo abiye wahiya wuwuna, eeta ibom howahowana na 'abiye wahiya lagita nuwatuwu ehebo ainaena, dova Besinana Yeisu yana nuwatuwu, ⁶ ta ebe maudoida nuwatuwu ehebo ainaena Yaubada tano'owei, iya yada Bada Yeisu Besinana Tamana yo yana Yaubada.

Wasana namwanamwana teina omiu nigele Yudeya alimiyai

⁷ Ainaena ami geluwo ehebo ehebo amyaliyayaidi yami awa'au'augelu aidiyena, dova Yeisu Besinana ita i'awa au'augeluwegita, ta yami awa'au'augelu namwanamwana ainaena Yaubada ana no'o imwala'i. ⁸ Na yawalo auligomiu ebeha Besinana hinage Yudeya aidiyai ivetau paihowa, ta Yaubada yana waloyemidi babada mugamugaidi aidiyai ana moiha imahalava, ⁹ na hinage hibom nigele Yudeya tupwa maudoina aidiyai himiyamiya, Yaubada hino'owei yana atemuyamuya aidiyai vehabadi. Wuwuna ehebo lele Buki Ve'ahihi ainai iwalo:

'Teina ainaena nigele Yudeya baidaguwao awalo vetuvehaego,

na hinage yeham vehabana mayama walo vetuvehae awaliwali al-imwai'.

¹⁰ Na hinage iwalo:

'Omiu nigele Yudeya, Yaubada yana tomowao baidamiyao amyaliyaya'.

¹¹ Na hinage iwalo:

'Omiu nigele Yudeya Bada amno'owei,

na hinage tomowa maudoimiu amno'owei'.

¹² Hinage dova Aisaya yana Buki ainai iwalo:

'Yesi yana huhu ainaena ehebo towaho ilaoma

na tupwa maudoidi aidiyai ivetoloina,

na nigele Yudeya hinuwatuwuhae ainai'.

¹³ Yaubada iya nuwatuwuhae wuwuna na iya yami yemidiyena yaliyaya mwala'ina yo nuwadaumwali maudoina mata imohegomiu ta Alu'aluwa Ve'ahihi yana ala'alawowoliyena yami nuwatuwuhaene mata imwala'i alili.

Paulo yana loguguya vehabana

¹⁴ Tahiguwao, bada yahanapuigomiu'o moiha ebeha omiu tomowa namwanamwamiu na hanahanapumiu, ainaena howahowana ami geluwo aidiyai amwaha namwanamwana amve'ita. ¹⁵ Na mayagu atepatu yami leta teina yaleleyawa ta tupwadi ginauli amnuwatuwu avivinidi, wuwuna

yagu paihowa teina Yaubada imohegau, ¹⁶ neta Yeisu Besinana vehabana yawalo mahalava omiu nigele Yudeya alimiyai. Yagu paihowa teina ainai dova pwaoli yapaipaihowai ta ebe Yeisu wasana ambenalei, na mulitai yamohegomiu Yaubada ainai, wuwuna Alu'aluwa Ve'ahihi bada i'abiye maselegomiu'o ta Yaubada vehabamiu iyaliyaya mwala'ina.

¹⁷ Eena moiha, mayagu yaliyaya Yaubada yana paihowa vehabana yapaipaihowa, wuwuna Yeisu Besinana baidagu apaipaihowa. ¹⁸ Eeta hava Besinana ipaihowai ta omiu nigele Yudeya Yaubada am'awa abiyei ta mata mayagu atepatu ibom yawalowe. Teina yagu walo yo yagu paihowa ipaihowai aidiyena. ¹⁹ Na hinage yagu paihowao ve've'iladi yo wahiwhahiyaladi yo abanuwapwanopwano ta Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiylaena Besinana wasana maudoina yaguguya ta'i'iliyei Yelusalemaena ana higa yalaoma Ililikom. ²⁰ Na wasa namwanamwana nuwanuwagu tupwa vauvaudi hiya aidiyai yaguguya mugai, hibom tupwadine nigele Besinana wasana hiyabenalei, wuwuna nigele nuwanuwagu na vali tauguguyao yadi paihowa yayemutulaidi. ²¹ Wuwuna Buki Ve'ahihi iwalo mahalava'o iwalo: 'Yaiyadiwo hiya Besinana wasana nigele hiyabenalei, mata howola abo hibenalei, na hinuwamasele'.

Paulo nuwanuwana Loma itaubo'eyedi

²²⁻²³ Teina wuwuna ta nigele yaya'itagomiu. Na hesi moiha, bolimai bagibagilina aidiyai nuwanuwagu na ya'itagomiu, na nigele howahowagu. Na tupwaone teina aidiyai yagu paihowa bada yave'ovidi'o. ²⁴ Ainaena teina hauga ya'ita mugaiyegomiu, na tupwana omiu baidaguwao tayaliyaya, na amhaguigau ta yalau Sipeni. ²⁵ Na hesi mulitai abo yalaowa alimiyai, nuwanuwagu yalau mugai Yelusalem na Yaubada yana bodao adi hagu yamohedi. ²⁶ Wuwuna Masidoniya yo Gilisi nuwanuwadi ebe yadi velau yamohedi Yaubada yana bodao wewelohedi Yelusalem ainai. ²⁷ Tenem velaune hiya adi yaliyaya na hesi ana dumwalu wuwuna adi vagavaga hiya Yudeyaone aidiyai mwalona. Yudeyaone wasa namwanamwana hilawei aidiyai ta Besinana Yeisu hilobai eeta adi lowoinana ta teina hauga yadi vehaguhagu hinage mane habuluna hivetamalei ta yalawei Yelusalem. ²⁸ Ainaena teinai yagu paihowane yave'ovi, neta velaune teina Yelusalem yamohedi, na mulitai yalaowa alimiyai na ya'itagomiu, na alimiyena yageluyo ta yalau Sipeni. ²⁹ Na yahanapuiya'o mata yagu taubo'ene inamwanamwa, wuwuna Besinana yana awanamwanamwa mwala'ina aliguwai imiyamiya, ainaena tayaliyaya toyawa.

³⁰ Tahiguwao, yada Bada Yeisu Besinana yehanaena na Alu'aluwa Ve'ahihi yana velauwena, alimiyai ya'awanoi mwala'ina ebe omiu na yau Yaubada ainai ta'awanoi vehabagu, ³¹ neta Yudeya tupwadi Yeisu nigele hiyayemidiyei, ta ebe havena hipaipaigau, yo hinage Yaubada yana bodao Yelusalem ainai vehabadi, na ebe velau teina yalalawedi vehabadi hiyaliyaya. ³² Eeta Yaubada yana nuwatuwu teina dova, mata mayagu yaliyaya yalaowa alimiyai, ta netai alimiyai ya'aiyawasi.

³³ Yaubada baidamiu, ibom nuwadaumwali wuwuna. Moiha.

16

Paulo yana awayauwedo

¹ Nuwamiyai yamwauwi nuhudane Pibi vehabana, iya dalava Kenikiliya ainai Yaubada yana boda ihaguhaguidi, ² na hauganane ilaowa alimiyai, nuwanuwagu na yami vadai amyogaei, Bada yehanaena, wuwuna amwa'amwaha teina dova Yaubada yana tomowa ilowoinanedi, eeta Pibi

amhagui ebe tupwadi ginauli aidiyena i'ubwa, wuwuna ibom hinage dova Yaubada yana boda bagigabilidi ivelauwedi'o, na hinage yau dova ihaguigau.

³ Na hinage yagu awayauwedo Pilisila yo Akwila aidiyai amwalowei, hiya mwalona baidaguwao Besinana Yeisu vebabana avetau paihowa. ⁴ Na hinage yawahidi hitalamwedi vebabagu hauga abasilahe aidiyai. Ainaena vebabadi ya'awa yauwedo, na nigele ebeha yabom yagu awayauwedo, na hinage Yaubada yana bodao hibom himiyamiya nigele Yudeya aidiyena.

⁵ Na hinage yagu awayauwedo amwalo mahalavaei hiya Yaubada yana bodao himiya gogoi Pilisila yo Akwila yadi vada ainai.

Na yagu awayauwedo amwalo mahalavaei augelu Epenitosi ainai, iya Yeisu Besinana ana tauyemidi mugai Esiya yana abaloinao aidiyena.

⁶ Na hinage yagu awayauwedo Meli ainai, iya ipaipaihowa mwala'ina vebabamui.

⁷ Ya'awa yauwedo hinage augeluwu Anidalonikosi yo Yuniyasi aidiyai, hiya Yudeya mwalona baidaguwao vada paipaiyai amiyamiya, hitau bwaune ma'adi ve'ahihi Yeisu ana tauyewasao aidiyena, wuwuna hiya Besinana ana tauyemidiwo mugamugaidi, na mulitai yau.

⁸ Na hinage yagu awayauwedo augelu moiha Ampiliyasi ainai, iya Bada ana tauyemidi ehebo.

⁹ Na hinage yagu awayauwedo Ebanosi ainai, iya baidada Besinana vebabana tapaipaihowa, hinage yagu awayauwedo augelu Sitakisi ainai.

¹⁰ Na hinage yagu awayauwedo Apelisi ainai, iya Besinana ana tauyemidi moiha.

Na Alisitobulosi mayana bodao yagu awayauwedo hinage aidiyai, ¹¹ yo hinage Helodiyoni iya Yudeya towahona, na hinage Bada yana bodao hiya Nasisosi yana vadai himiyamiya.

¹² Yagu awayauwedo hinage Bada yana taupaihowao hiya waiwaihi-udiyao Tilipena yo Tiliposa aidiyai.

Na hinage augelu Pesisai ainai, ibom Bada vebabana ipaipaihowa mwala'ina.

¹³ Na yagu awayauwedo hinage Luposi ainai, iya Bada ivesinuwai, yo hinanane hinage ainai, iya ivelauwegau dova yau natuna moiha.

¹⁴ Yagu awayauwedo hinage Asinikilito yo Pilegoni yo Hemisi yo Patalobasi yo Hemasi, yo Yaubada yana bodaone baidadiyao aidiyai.

¹⁵ Yagu awayauwedo Pilologosi yo Yuliya aidiyai, na hinage towahone Neliyosi manuhuna aidiyai, yo Olimipasi, yo Yaubada yana tomowao bodaone baidanao aidiyai.

¹⁶ Ainaena ehebo ehebo ami geluwu awa'au'augelu moiha ainaena amvelauwedi.

Na hinage Besinana yana bodao maudoidi tupwa maudoina aidiyena, yadi velau omiu Yaubada yana bodao Loma ainai alimiyai.

Paulo yana venuwamwau yana aba'ovi

¹⁷ Tahiguwao, teina yagu awanoi mwala'ina alimiyai ebeha am'ita avivinogomiu hiya tauwahehi aidiyena, wuwuna ve'itanane mwalona amvaiya'o hiya nigele nuwadi, ainaena hi'awa'awa yababaei, na hinage tomowa yadi yemidi hi'abi'abiye tapiyaedi eeta amdena gabaedi. ¹⁸ Ebe yayiyadiwo yadi paihowa tenem dova, hiya nigele yada Bada Besinana vebabana hiyapaihowa, na hesi hiya yadi aiduma hipaipaihowaidine, wuwuna yadi walo am'amnadi aidiyena tomowa hiya nigele wahiwhahiyal-adi hi'oya'oyamaedi, na hiniuniuli wuyowedi. ¹⁹ Na omiu bada tomowa

hihanapuigomiu'o maudoimiu ebeha wasa namwanamwana ana taumuli-
tao, ainaena vebabamiu yayaliyaya mwala'ina. Na hinage nuwanuwagu
na mumuga namwanamwana maudoina amhanapui moiha, na mumuga
yababana amta'wata'wataedi.

²⁰ Walo moiha, Yaubada ibom nuwadaumwali wuwuna, na aemiuhahali-
nai mata Tomodulele igoha mutumutu.

Yada Bada Yesu Besinana yana ve'ila alimiyai.

²¹ Timoti baidagu apaipaihowa na yana velau ilalaowa alimiyai, dova
hinage tupwadi ama geluwo Yudeya aidiyena, Lusiyesi yo Yesoni yo
Sosipateli.

²² Yau Tetiyasi leta teina yalele Paulo vebabana, yagu awayauwedo
alimiyai Bada yehanaena.

²³ Na hinage towahone yana vadai amiyamiya, Yehana Gayosi, yana velau
alimiyai, vada teina Yaubada yana boda yadi abamiya dalavai.

Na hinage Elastosi, ibom dalava teina mwala'ina ana mane ana tau'ita
avivini, na tahidane Kwatasi, hitau bwau yadi velau alimiyai. [²⁴ Yada Bada
Yesu Besinana yana ve'ila maudoimiu alimiyai.]

²⁵ Ainaena teina hauga Yaubada tano'owei, wuwuna ibom howahowana
na i'abiye wahiylagomiu, yau yagu guguya ainaena, neta Yesu Besinana
wasana. Na hinage mwalona bolimai daodaodi aidiyai wasa teina
dawadawanina na teina hauga i'abiye mahalavaya'o. ²⁶ na hesi teina
hauga bada i'abiye mahalavaya'o alidai tauwalo mahalavao yadi leleowa
aidiyena, na hinage Yaubada Miyamiya vateyaina iloina na ebeha dalava
maudoina tomowadiyao wasa teina hihanapui ta ebe hiyemidi na hi'awa
abiyei. ²⁷ Yaubada ibom tauhanapu moiha, ainaena howahowana Yesu
Besinana yehanaena tano'owei, hauga maudoina. Moiha.

1 KOLINITA

Awayauwedo

¹⁻² Yau Paulo na Yaubada ivesinuwaigau na ebeha Yeisu Besinana yana tauyewasa. Omiu Kolinita tauyemidiwo yami leta teina tahida Sodeni ihaguigau na yaleleyawa. Wuwuna omiu bada Yeisu Besinana i'abiye maselegomiu'o na yana boda vesivesinuwadi aidiyai amluwuma na am-miyamiya, hiya Yeisu Besinana yehanaena baidamiyao am'awa'awano. Hiya tupwa maudoina aidiyena baidadao yada Bada Yeisu Besinana ehebo a'ava. ³ Ta yada Bada Yeisu Besinana yo tamada Yaubada yadi ate muyamuya yo yadi nuwadaumwali imiya vahaligomiu.

⁴⁻⁵ Moiha ta'i, Yaubada ive'i'ilaegomiu na ginauli bagibagilidi namwanamwadi imohegomiu, dova yami walo namwanamwadi yo yami nuwamasele namwanamwadi Yeisu Besinana ainaena. Eeta hauga maudoina vehabamiu ya'awa yawwedo Yaubada ainai. ⁶ Na hinage ya'awa yawwedo wuwuna Besinana am'awa moihaei na wasana amyemidiyei. ⁷ Na hinage Yaubada yana aiyauya namwanamwadi maudoidi alimiyai himiyamiya, hauga teina am ha'waha'wa yada Bada Yeisu Besinana yana mahalavauyoma vehabana. ⁸ Na iya i'abi'abiye wahiyalagomiu, na nigele teya yami pwanoli ana higa ahubenanane iwuyoma. ⁹ Yaubada ma'ana yemidi mwala'ina, eeta iyogaegomiu na ebeha natuna Yeisu Besinana yada Bada, baidamiu am'awa au'augelu.

Havena wahei

¹⁰ Tahiguwao, teina yagu guguya alimiyai yada Bada Yeisu Besinana yehanaena na yami nuwatuwu ehebo yo yami aubabada ehebo, na havena am'awa'awa pa'ipa'i'i yo amwahewaheigomiu. ¹¹ Wuwuna tupwadi Kalowi yana bodao bada hiwalo'o aliguwai yami awapa'ipa'i'i vehabana. ¹² Eeta tupwamiu amwalo, 'Ai Paulo yana boda', na tupwamiu amwalo, 'Ai Apolosa yana boda' na tupwamiu amwalo, 'Ai Pita yana boda', na tupwamiu amwalo, 'Ai Besinana yana boda'.

¹³ Vedova Besinana ibagibagili, bo? Nigele. Yau Paulo vehabamiu yamwalowoi aiwa lagaga ewanai, bo? Nigele. Na yehaguwena hi'abiye bapitaisogomiu, bo? Nigele. ¹⁴ Ya'awa yawwedo Yaubada ainai, wuwuna nigele boda mwala'ina yaya'abiye bapitaisogomiu. Na hesi Kilisiposi yo Gayosi, hibom. ¹⁵ Ainaena havena amnuwanuwatuwu na amwalo, 'Ai Paulo yana boda, wuwuna Paulo i'abiye bapitaisogai'. ¹⁶ (Moiha ta'i, hiya hinage Sitepana yana huhu ya'abiye bapitaisodine. Neta bada adi bagibagiline.) ¹⁷ Wuwuna yagu paihowa Besinana imohegau neta wasa namwanamwana ana guguya vehabana, na nigele abiye bapitaiso. Na hinage guguyanane nigele yagu hanapuwena, mata dova ta Besinana yana mwalowoi aiwa lagalagana ainai wasana ya'abiye tapiya.

Yeisu yana mwalowoi aiwa lagalagana ainai

¹⁸ Yeisu yana mwalowoi aiwa lagalagana wasana tupwadi tomowa hiya alu'aluwadi mwalomwalowoidi hi'awa oya'oyamaei, na hesi ita tayemidiyeiwa ebeha Yaubada yana wahiyala wasanane ainai imiyamiya, na ainaena ilivahita. ¹⁹ Teina vehabana na Yaubada Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalavaei iwalo: "Hiya tauhanapuwo yo taunuwamaselewo yadi nuwanuwatuwu yata'wata'wataedi na yalaudawanidi".

²⁰ Eena vedova hiya tauhanapuwone? Yo nuwana tauve'itaone? Yo tauguguyaone teina hauga bale'uwai himiyamiya? Moiha ta'i, Yaubada yadi hanapuwone i'awa ginauli awa'awawaidi. ²¹ Wuwuna hanapu bale'u nigele howahowana ainaena Yaubada tahanapui. Na hesi Yaubada yana nuwatuwu na yana wasa namwanamwana, ana walomahalava ainaena ita ana tauyemidiwo ilivahigita. Wasanane taumiya bale'u hi'awa ginauli yabayababaei. ²² Hiya Yudeya nuwanuwadi ve'ive'ilala hi'ita, na hiya Gilisi hanapu hibehabehaei. ²³ Na ita hesi wasanane taguguyaei, Besinana yana mwalowoi aiwa lagalagana ainai, na Yudeya hita'wata'wataei, na Gilisiwone wasane hi'awa ginauli awa'awawaei. ²⁴ Na hesi ita Yaubada ana tauyemidiwo ivesinuwanegita, boda Yudeya yo vali boda aidiyena, na Besinana ainaena Yaubada yana wahiyala na yana hanapu imohigita. ²⁵ Wuwuna hava Yaubada yana paihowa belubeluna yo habuluna, tomowa ita yada wahiyala mwala'ina iwahiyala gabaedi.

²⁶ Na tahiguwao amnuwatuwu avivini ebeha ita Yaubada ivesinuwaigita, na tabagibagili alili nigele bale'u ana tauhanapuwu nuwana ana tauwahiyalao nuwana ana babadao. ²⁷ Na hesi buwabuwada ivesinuwaigita, ta tauhanahanapuwowa ta abiye hinimayadi, na bale'uwai tatapitapiyawa Yaubada ivesinuwaigita ta tawahiyala'o ta'abiye yauyauledi. ²⁸ Na hinage bale'u elauhanai Yaubada yana paihowao hi'awa ginauli awa'awawaedi, na hesi Yaubada yana paihowa aidiyena yadi ginauli maudoina i'oipeiyedi. ²⁹ Eeta nigele teya tomowa howahowana na iwalo hae Yaubada mehenai. ³⁰ Wuwuna Yaubada iya yana paihowaena Yeisu Besinana baidada tave'ehebo, ainaena Yaubada yana hanapu Yeisu imwaugeyo'awahei alidai, ta Yeisu iya tauna ipwaoliyowei vebabada, na ainaena i'abiye vauvaugita, na i'abiye dumwalugita. ³¹ Buki ve'ahihi yana walomahalava ginauli teina vebabana iwalo, 'Ebe yaiya nuwanuwana na ino'o, yada Bada ibom ino'owei'.

2

Paulo yana guguya

¹ Tahiguwao, amnuwatuwu avivini haugane mwalona Yaubada wasana yavaiyama na yawalowei alimiyai, nigele ebeha yau tauhanapu mwala'ina. ² Na hesi nuwanuwagu na Besinana iya vebabana yaguguya alimiyai, iya hi'oiye mwalowoi aiwa lagalagana ainai. ³ Eena yagu mahalava alimiyai dova tautapitapiya, na mayagu batutuli yo mayagu atehawawali. ⁴ Na hinage yagu guguya alimiyai nigele walo wahiwahiyalana yo nuwamasele aidiyena, na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyalaena. ⁵ Ainaena yagu guguya ambenalena'o na amyemidiyei ebeha nigele tomowa yadi nuwamasele ainaena, na hesi Yaubada yana wahiyalaena.

Nuwamasele moiha

⁶ Nuwamasele moiha Yaubada ainaena yawalowalo mahalava omiu yami nuwatuwu hunadi alimiyai, na hesi bale'u teina ana taunuwamaselewo yo tauloinao yadi nuwamasele mata sawasawalidi. ⁷ Na nuwamasele Yaubada ainaena mwalona dawadawanina, na teina hauga bada i'abiye mahalavaya'o. Wuwuna mulitai na bale'u iyemasele, mugai nuwanuwana na ada awanamwanamwa imohigita. ⁸ Na bale'u teina ana tauloinao nuwamasele nigele hiyahanapui, na bada ebe hihanapu mugaiyei, nigele howahowana yada Bada galewaena hi'oiye mwalowoi aiwa lagalagana ainai. ⁹ Teina vebabana na Yaubada yana Buki Ve'ahihi iwalo mahalava iwalo:

“Nigele teya tomowa iya'ita bo iyabenalei,
 yo nigele teya iyanuwatuwui mata imahalava,
 neta bada Yaubada i'abinonovaidi'o yayiyadiwo hivevelauweine”.

¹⁰ Na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena Yaubada nuwamasele bada i'abiye mahalavaya'o alidai.

Wuwuna Yaubada Alu'aluwana ginauli maudoidi ihanapuidi, eena Yaubada yana nuwatuwu dawadawanina hinage ihanahanapuidi. ¹¹ Ta amnuwatuwu avivini ita tomowa, wuwuna ebe yayiya towaho mayana nuwatuwudawani, towahonane iya alu'aluwana ihanahanapui dova hinage Yaubada Alu'aluwana ibom yana nuwatuwu ihanahanapui.

¹² Yaubada Alu'aluwana nigele taumiya bale'u alu'aluwadi dova, na hesi Yaubada Alu'aluwana imohegita, ainaena tanuwamasele yana velauwone alidai vebabadi. ¹³ Ainaena yada walo nuwana yada ve'ita, nigele taumiya bale'u yadi nuwamasele ainaena, na hesi Yaubada Alu'aluwana. Eeta ebe yayiyadiwo Alu'aluwanane aidiyai imiyamiya, howahowana walonane hihanapui. ¹⁴ Na ebe nigele, nigele howahowana hihanapui, wuwuna aidiyai ebeha ginauli yaunyaledi ta'i. Eena nigele howahowadi ginaulidine hihanapuidi, wuwuna Yaubada Alu'aluwana nigele howahowana i'abiye maseledi. ¹⁵ Ita hesi ginauli maudoidi tave'aha ili'ilimanidi Yaubada Alu'aluwanaena ta nigele teya yayiya ebeha iyalaunvetalegita. ¹⁶ Dova Yaubada yana Buki iwawaloweewa iwalo:

'Moiha ta'i, nigele ehebo yayiya Yaubada yana nuwatuwu iyahanapui yo eheha ive'itaei'.

Na ita hesi Besinana yana nuwatuwu ainaena tanuwanuwatuwu.

3

Yaubada yana taupaihowao

¹ Tahiguwao, nigele howahowana na nuwamasele moiha yawalo mahalavaei alimiyai, wuwuna alu'aluwamiu nigele hiyahuna, na yami nuwanuwatuwu howola bale'u yana nuwanuwatuwu dova. Wuwuna omiu amvetuwuni Besinana ana yemidi ainai, dova hedaheda habuludi.

² Ainaena nigele howahowana na ai'ai yamohegomiu, na hesi huhu a'ava ainaena yave'aigomiu, wuwuna mwalona ainaena ta ana higa wau nigele howahowamiu ai'ai am'ai. ³ Moiha, yami mumuga howola taumiya bale'u dova, wuwuna howola am'awa'awa pa'ipa'i'i yo am'alo'alo magigili. ⁴ Na tupwamiu amwalo, 'Ai Paulo yana boda'. Na tupwamiu hinage amwalo, 'Ai Apolosa yana boda'. Yami walone dova taumiya bale'u yadi walo, bo?

⁵ Vedova ta yau na Apolosa vebabamai am'awa pa'ipa'ine? Ai taupaihowa yada Bada vebabana. Yama paihowa bada ivaiyama vagana yo vagana apaipaihowaidi, na ainaena omiu Besinana amyemidiyei. ⁶ Yau yagu paihowa tau'uma bada, na Apolosa tau'ita avivini, na Yaubada iya yana wahiyaena ai'ai imwalamwala'i. ⁷ Ainaena Yaubada iya tawalo vetuvehaeyei, na ai mata nigele. Wuwuna ai a'umai yo a'ita avivini na Yaubada ainona tau'abiye mwali'ina. ⁸ Tau'uma na tau'ita avivini howahowamai mata ama maiha alobai yama aipate wahiwhiyala ana mwala'i neta dova. ⁹ Teina hauga Yaubada baidamai yana tanovi apaipaihowai, na yana tanovine neta omiu tomowa. Na hinage omiu Yaubada yana vada.

¹⁰ Wuwuna Yaubada i'atemuyamuyaegau, na ivesinuwaiwau ebeha yana tau'abi vada, ainaena logidi yamwauwi ili'ilimanidi na ebe tupwadi hinage taupaihowao logidine aidiyena hilau'abi na hi'ita aviviniuyoidi ta hilau'abi ili'ilimani. ¹¹ Yada logidi wahiwhiyalana imiyamiya, iya Yeisu

Besinana, ainaena nigele howahowana na vali logidi tavetowolo. ¹² Na hesi logidinane ewanai yada ginaginauli tamwauwidi. Tupwana tomowa yadi ginaginauli namwanamwadi hivaidima, dova hi'ahi'a yo ulabwa yo pauli, na tupwadi yadi ginaginauli tapitapiyadi hivaidimane, dova keipoke yo mala'wa yo mulumulu. ¹³ Ainaena howola lauvetala ana ahubena ainai, yada Bada ehebo ehebo yada paihowao i'itadi na itowoidi, hiwahiyala bo hitapiya. ¹⁴ Ebe yayiyadiwo logidine ewanai hivada'abi ili'ilimani mata maiha hivai. ¹⁵ Na hiya tauvada'abi yababadi mata yadi vada igohayasawalidi, na tomowadine mata hagu hive'alo na yadi tobwatobwa mata nigele teya iyamiyamiya.

¹⁶ Ainaena amnuwatuwu avivini ebeha ita Yaubada yana vada hae-haena, wuwuna Yaubada Alu'aluwana alidai imiyamiya. ¹⁷ Ebe yayiyadiwo Yaubada yana vada hi'abiye yababa, hinage Yaubada i'abiye yababadi, wuwuna yana vada masemaselena hiya hiveyababa, na yana vadane neta ita.

¹⁸ Havena yayiya owa ubom u'oya'oyamaego ebeha owa ehebo tauhanapu, wuwuna ebe bale'u teina ana hanapu a'ava uhanapui, ilowoinanego na hanapunane uta'wata'wataei, na nuwamasele moiha Yaubada ainaena uvai. ¹⁹ Wuwuna hanapu teina bale'u ainaena dova hanapu buwabuwana Yaubada mehenai. Na Buki Ve'ahihi ainai yana walomahalava teina dova iwalo:

“Yaubada tauhanapuwo i'onadi'o na hisilahe'o hibom yadi hipwahip-waena”.

²⁰ Na hinage iwalo:

“Bada tauhanapuwoone ihanapuidi'o neta hinuwanuwatuwu pwano”.

²¹ Na havena amwalowalo gagasa yami taumugaiwone bale'uwai vehabana, wuwuna Besinana ginauli maudoidi bada imohegomiu'o. ²² Dova yau yo Apolosa na Pita imwauwigai, ami tauhaguwo, na bale'u maudoina imohegomiu, na hinage yawahimiu yo yami mwalowoi, na hinage ginauli maudoina hauga teina ainai yo hauga hilalaoma aidiyai imohegomiu.

²³ Wuwuna omiu Besinana yana tomowao, na Besinanane Yaubada ainaena.

4

Besinana ana tauyewasao

¹ Ai Besinana yana taupaihowao, wuwuna wasanane Yaubada ainaena mwalona dawadawanina, na teina hauga awalowalo mahalava alimiyai.

² Yama paihowane ainaena ilowoinanei na apaihowa ili'ilimani. ³ Yagu paihowa teina vehabana, mata amlauvetalaegau bo tomowa tupwadi hilauvetalaegau neta nigele ginauli mwala'ina wuwuna nigele yayalauvetalauyowegau. ⁴ Na hinage yau yagu nuwatuwu ebeha yagu paihowa namwanamwana, na hesi nigele yayahanapui moiha, namwanamwana bo yababana. Yaubada ibom ihanapuiya'o ta abo imwauve'aha. ⁵ Ainaena teina haugane havena teya yayiya ana gelu ainai i'ainimavelele. Hesi Bada yana laoma vehabana amha'waha'wa, wuwuna yana hauga laoma ainai mata imwau ve'ave'ahagita. Yana ve'ahane hidumwalu wuwuna yada nuwatuwu yababadi atedai Yaubada mata imwau yemahalavadi na yada nuwatuwu namwanamwadi mata hinage imwau yemahalavadi ta vehabadi i'awa namwanamwaegita.

⁶ Aba'ita teina yau yo Apolosa alimayiena am'ita, eena ainaena amwa'amwaha namwanamwana havena amlaulaugabaei, na havena

amwalowalo haehae yami taumugai vehabadi. ⁷ Na havena amnuwahaehae ebeha ami geluwone amnamwanamwa gabaedi, wuwuna hava namwanamwana alimiyai himiyamiya, maudoina Yaubada ainaena amlobalobai, ainaena havena amwalowalo gagasa.

⁸ Bada am'ita lobaiya'o, bo? Bada amvewasawasa'o, bo? Bada amyemidi'o na hiya howola, bo? Bada ebe amyemala wasawasa ta omiu na ai taloina toyawa. ⁹ Na hesi teina hauga ana ita dova Yaubada yana tauyewasao ai miya vitai imohegai, dova hiya paipaidi habi oiyemwalowoidi, na ainaena tausagenawasa yo tomowa yo ginauli maudoidi mehediya. ¹⁰ Na ama ita dova yauyaulemai Besinana vehabana, na omiu ami ita dova Besinana ana tauhanapuwo, wuwuna ai tapitapiyamai na omiu wahiwhiyalamiu, yo mayami ve'ahihi, na ai mayama hinimaya. ¹¹ Hauga maudoina ma'ama vahali yo ma'ama gadomaguni, yo nigele ama ale'o, yo nigele yama vadao, ainaena ama ita dova amiya wewelohe. ¹² Abom nima-maiyena apaipaihowa, na ebe yayiyadiwo hi'awa yabayababaegai walovelauwena ayemaihadi, na hinage ebe hi'abiye muyaegai a'alama'i'ita. ¹³ Na hinage ebe himodi'iniyegai mayama namwanamwa a'awa au'augeluwedi. Moiha, ai dova mohomoho, ainaena tomowa hita'wata'wataegai.

¹⁴ Walo teina yaleleyawa nigele habi abiye hinimayagomiu, na hesi habi abiye dumwalugomiu dova natuguwao moiha omiu. ¹⁵ Walo moiha yami tauve'itao hibagibagili alili, Besinana yana amwaha vehabana, na yabom bada tamamui, wuwuna wasana namwanamwana ana guguya ainaena yalauvaigomiuma Yeisu Besinana ainai. ¹⁶ Eeta natuguwao, ya'awanai alimiyai na amve'ao'aonaegau. ¹⁷ Na natugu Timoti yavetamalenawa yo yagu mumuga Besinana ainai vehabana iwalo mahalavaei alimiyai, dova tauyemidiwo yave'itadi dalava maudoidi aidiyai, yo ainaena havena amnuwanuwapwanopwanowei. Timoti yavelauwei na yayemidiyei mwala'ina, wuwuna Bada yana paihowa ainai imwala'i alili, na teina hauga ilalaowa alimiyai.

¹⁸ Na hesi tupwadi alimiyena hinuwatuwui ebeha yau havena yalao-laowa, ainaena hinuwanuwhaehae yo higagagasa. ¹⁹ Nigele! Na hesi ebe yada Bada italam, howola abo yalau mwayamwayauwa alimiyai, na taugagasaone yatowoidi, nigele ebeha yadi walowone aidiyena, na yadi paihowao hesi ya'itadi, wahiwhiyaladi nuwana tapitapiyadi. ²⁰ Wuwuna Yaubada yana Abaloina holanai yana tomowao nigele hiyawalowalo mohili, na hesi yana wahiyalaena hipaipaihowa. ²¹ Na vedova yami nuwatuwu? Mayagu loina wahiyala nuwana mayagu velau yo yagu mumuga hegoyana yalaowa? Omiu amloina.

5

Kolinita yadi lauhapuli

¹ Yami yababa yabenalei wuwuna ehebo tomowa alimiyena tamana mwanena baidana hipwanoli. Pwanoli neta iyababa alili. Hiya nigele Yudeya tupwa maudoidi aidiyai nigele dova yadi mumuga. ² Eena havena amnuwahaehae, na hesi mumuga teina vehabana amdou, yo towahonane yababana yami boda ainaena amvai vehulu. ³ Teina hauga yau yamiya amwaha daodaowai, na hesi yagu nuwatuwu alimiyai imiyamiya, dova yau baidamui, ainaena yababanane ana loina alimiyai yawalo mahalavaenawa, neta yada Bada Yeisu yehanaena. ⁴ Ana loinane teina dova, ammiya ahaigomiu, yada Bada Yeisu yana wahiyalaena, ⁵ tauyababane ammohe

gabaei Tomodulele ainai na ebe tauna i'abiye yababa, na ainaena howola yada Bada yana ahubena ainai tomowanane alu'aluwana ihagui.

⁶ Havena amnuwahaeae, na hesi amnuwatuwu avivini ebe yababana habuluna alimiyai imiyamiya, mata maudoimiu iveyababagomiu.

⁷ Eeta yababanane alimiyena amvaivehulu na amveboda ehebo namwanamwana, wuwuna Besinana yana mwalowoiyena i'abiye maselegomiu, na Besinananane iya dova yada buidi'wa guyauna puhomana, wuwuna bada vehabada hi'oiye mwalowoiya'o. ⁸ Na yada guyaune tapaihowaidi, nigele mayada mumuga yababa aidiyena, na hesi mayada mumuga masemaseledi yo dumwaluna aidiyena.

⁹ Mwalona yami leta ehebo ainai yawalo mahalava ebeha havena taumehe'ayowo baidamiyao am'awa'awa au'augelu. ¹⁰ Na hesi nigele yayaloiloina na ebeha taumehe'ayo yo tobwatobwa nuwanuwadi yo tau'aivavaliwo yo tau'oba amsomanaedi, wuwuna bale'u teina ainai hiya, hibagibagili alili, ainaena nigele howahowana talaugabaidi. ¹¹ Na hesi yagu loina alimiyai teina hauga ebe yaiya tauyemidi imehe'ayo, bo tobwatobwa nuwanuwana bo i'oba'oba, yo imanimanini, yo we'aha wahiwahiyalana inumanuma, yo i'aivavali, havena am'awa'awa au'augeluwei yo baidamiu am'ai'ai.

¹² Na hesi yau yagu abaloinao tauyemidiwo aidiyai, na havena vali bodao aidiyai. ¹³ Wuwuna hiya howola abo Yaubada iloinaedi, na hesi taupwanoline ehebo yami boda, ainaena ilowoinanei na amloinaei, yo alimiyena amheusili.

6

Lauvetala vehabana

¹ Ehebo ginauli alimiyai imiyamiya, neta yami lauvetala aidiyai omiu amlaulau hiya nigele tautapwalolo yadi tauloinao aidiyai, na ana dumwalu ebeha amlau hiya taumaselewo aidiyai. ² Amnuwatuwu avivini ebeha ita Yeisu ana tauyemidiwo howola abo taumiya bale'u maudoina taloinaedi, ainaena howahowamiu na ginauli habuhabuludi lauvetala aidiyai amloinaedi. ³ Howola galewai tausagenawasa hinage taloinaedi, eeta teina ta'i howahowada na paihowa bale'uwai taloinaedi. ⁴ Ainaena havena amlaulau tauloinao hiya nigele tauyemidiwo aidiyai. ⁵ Neta ginauli abahinimaya. Na ebe yaiya alimiyena nuwanuwana ana gelu baidana hilauvetala, ilowoinanedi na ehebo taunuwamasele boda tautapwalolo ainaena hibehaei, na iya lauvetalane vehabana iloina. ⁶ Na hesi omiu yami paihowa nigele dumwaludi, wuwuna hiya nigele Besinana ana tauyemidiwo mehediya amlaulauvetala.

⁷ Omiu tauyemidiwo ebe amlauvetala, ana ita nigele namwanamwana, na hesi ebe vitai alimiyai himahamahalava, ilowoinanegomiu na ami tau'oyamaone vehabadi am'alama'i'itanedi na havena amlaulauvetalaedi.

⁸ Hinage nigele ebeha teina haugane omiu tauyemidiwo tahimiyao am'oyamaedi na aidiyena am'aivavali.

⁹ Ebe mumugamiu dova havena am'oya'oyamaeuyoigomiu wuwuna Yaubada yana Abaloina ainai tauyababa maudoidi i'auhidi, dova tau'obaone yo taupwanoliwone na pwanoliwone waiwaihiu a'ava hibom baidadiyao hipaipaihowai na hinage towatowaho a'ava hibom ma'adi geluwo hipaipaihowai. ¹⁰ Na tau'aivavaliwone yo tau'aidumao yo taunuma yayaualewo yo yawalo yabayababao yo tau'oyamao hiya mata nigele hiyaluwu Yaubada yana Abaloina ainai. ¹¹ Mwalona amumuga dova, na hesi teina haugane Yaubada iwuwagomiu'o na ammasele'o, wuwuna yada

Bada Yeisu Besinana yehanaena, na Alu'aluwa Ve'ahihi yana paihowaena, bada i'abiye dumwalugomiu'o.

Pwanoli vehabana

¹² Ehebo walo yabenalei, wuwuna tupwana tomowa hiwalo, “Mumuga maudoina howahowagu.” Moiha, howahowada ginauli maudoina tapaihowaidi, na hesi tupwana mumuga nigele hiyahaguigita, wuwuna yadi wahiyalaena na howahowana hipaigita. ¹³ Amnuwatuwu avivini ai'ai vehabana, moiha, ai'ai diyada vehabana, na hinage diyada ai'ai vehabana, na hesi howola ai'ai yo diyada Yaubada imutudi, na tauda Yaubada imohegita nigele pwanoli vehabana, na iya hesi vehabana, yo iya ita vehabada. ¹⁴ Yo hinage iya yana wahiyalaena mwalowoiyena i'abiye towologita, dova yada Bada Yeisu mwalowoiyena i'abiye towolouyoi. ¹⁵ Tauda neta Besinana yaunao, ainaena havena yaiya owa taumehe'ayo baidam amnumuga yababa. ¹⁶ Wuwuna ebe yaiya towaho taumehe'ayo baidana hi'enogwau neta bada hive'ehebo, dova Buki Ve'ahihi yana walomahalava, iwalo, “Hitaubwau hive'ehebo, dova taudi ehebo”. ¹⁷ Na hesi ebeha yada Bada baidam amve'ehebo alu'aluwamiu ainaina.

¹⁸ Eeta ilowoinanegomiu na pwanoli amta'wata'wataedi, wuwuna pwanoli nigele dova vali mumuga yababadi. Moiha, vali mumuga yababadi nigele tauda hiya'abi'abiye yababadi, na pwanoli hesi tauda i'abi'abiye yababadi. ¹⁹ Eena amnuwatuwu avivini ebeha tauda Alu'aluwa Ve'ahihi yana vada, wuwuna Alu'aluwa Ve'ahihi Yaubada ainaena ilaoma na holadai imiyamiya, eeta ita nigele alidaena na Yaubada ainaena. ²⁰ Wuwuna bada iyemaihagita'o, eeta ilowoinanegita na tauda aidiyena yehana ta'abiye mwala'i.

7

Tawahola vehabana

¹ Nuwatuwune tawahola vehabana yagu leta ainai ampanivilaegau eeta yau yawalo auligomiu. Ebe towatowaho havena hitawatawahola neta inamwanamwa. ² Nigele howahowana yo maudoimiu teina dova ammiyamiya. Na ebe mehe'ayo ana lautowoi alimiyai imahalava, ana dumwalu ebeha amtawahola ta vehau vehau mwanena. ³ Na ainaena towatowaho mwanemiyao yadi nuwatuwu ammulitaedi. Hinage dova omiu waiwaihiu mwanemiyao yadi nuwatuwu ammulimulitaedi. ⁴ Wuwuna ebe waihiu itawahola, nigele howahowana na ibom tauna iloinaei, na hesi mwanena towahone iloina. Hinage towaho, nigele howahowana na ibom tauna iloinaei na hesi mwanena waihiuna iloina. ⁵ Na mwanemiyao havena am'eno'eno wahi gabaedi. Ebe yami nuwatuwu ehebo ainaena ahubena viha'a'ava amhudiuyogomiu ebeha Yaubada ainai am'awanoi abo'am'eno bwauyo, na havena ammiyamiya wahi alili, mata dova ta nuwatuwu dawaniwo alimiyai himahalava ta Tomodulele yana towoiyena i'abiye be'ugomiu. ⁶ Ebe nuwanuwamiu na amtawahola, inamwanamwa, na havena yaloioloinaegomiu ebeha maudoimiu amtawahola. ⁷ Yau nigele yayatawahola, ainaena ebe tupwamiu dova yau. Hesi Yaubada ada guyau imohegita ta tupwamiu amtawahola na tupwamai nigele.

⁸ Eena omiu 'wahi'wahi'i yo hiwahiwapewone ami venuwamwau teina ebeha havena amtawatawahola, neta inamwanamwa ammiyamiya, dova yau nigele yayatawahola. ⁹ Ebe nuwanuwamiu na amtawahola, inamwanamwa, amtawahola, ta ebe havena nuwalele i'abi'abiye yababagomiu.

¹⁰ Omiu tautawahola yada Bada yana loina yawalo mahalava alimiyai ebeha havena amvinavinawahe. ¹¹ Na hesi ebe yaiya waihiu mwanena mwalona ivinawaheyena'o yana amwaha bwau namwanamwadi himiyamiya, neta ebe waihiunane iya imiyamiya na havena itawatawaha, na inamwanamwa hinage ebe ilaugwaipileuyo mwanena ainai. Na hinage towatowaho mwanediyao havena hivinavinawaheyedi.

¹² Teina hinage tupwana nuwatuwu yau aliguwena, na nigele yada Bada yana loinaena, neta ebe yaiya owa towaho mwanem nigele iyayemidi Yaubada ainai, na yana nuwatuwu dova na baidam ammiyamiya, havena uvinavinawaheyei. ¹³ Hinage dova ebe ehebo waihiu owa mwanem nigele iyayemidi Yaubada ainai, na nuwanuwana na baidam ammiyamiya, havena uvinavinawaheyei. ¹⁴ Ebe yaiya towaho bo waihiu mwanena nigele Yaubada iyayemidiyei, na hesi baidana himiyamiya, howola abo tauyemidine mwanena Yaubada i'abiye namwanamwa, na ainaena natudiyao tupwa masemaselena ainai himiyamiya.

¹⁵ Na ebe yaiya owa mwanem nigele Yaubada ainai iyayemidi na nuwanuwana na ivinawaheyege, u'abi gabaie na havena unuwauwavi. Wuwuna Yaubada nuwanuwana ammiya daumwali, na nigele nuwanuwana yo ammiya manimanini. ¹⁶ Omiu towatowaho bo waiwaihiu mata vedova na mwanemiyao am'abiye nuwabuidi ta hiyemidi, ta'i'ita. Nigele tayahanapui?

Yada miyamiya Yaubada iloinaedi

¹⁷ Yada paihowa bada Yaubada i'aiyauya'o ehebo ehebo alidai, ainaena abapaihowadine aidiyai tamiyamiya. Teina yagu loina tauyemidi tupwa maudoina aidiyai. ¹⁸ Ebe yaiya owa Yudeya tomowana na Yudeya yadi ila'ilala mwalona hihapigo taumwai na mulitai Yeisu Besinana ainai uyemidi, havena unuwauwavitai Yudeya yadi ila'ilala vebabana. Na ebe nigele ve'ive'ilalane alimwai, havena hihapihapigo. ¹⁹ Wuwuna hapi nigele ginauli mwala'ina, na ginauli mwala'ina hesi Yaubada yana loina adi mulita. ²⁰ Havaidova ainai umiyamiya na Yaubada iyogaego ta uyeyemidiyeine neta ainai umiyamiya. ²¹ Ebe yaiya owa ehebo Yaubada yana taupaihowa ta haugana unuwabui, havena unuwauwatuwu alili yam paihowa awa'awawane vebabana, na ebe yam hawahawaga itaumahalava mata uwuyo yam dalavai. ²² Moiha ta'i, taupaihowa bale'uwai ebe Besinana ainai hiyemidi, Yaubada howahowana yadi yababa aidiyena ilivahidi, na hinage towatowaho mwala'idi ebe Besinana ainai hiyemidi, hivetau paihowa iya vebabana. ²³ Wuwuna Besinana iyemaihagita'o ta ita yana bodao. Eeta havena amtalalamwegomiu vali taubadao aidiyai. ²⁴ Ainaena tahiguwao, yami abamiya hava ainai na Yaubada iyogaegomiu ta amyemidiyeine neta ainai ammiyamiya, Yaubada baidamiu.

Hiya vavahala yo hiwahiwape adi loina

²⁵ Omiu nigele tawatawaholamiu amivenuwamwau. Nigele loina teya Bada iyamohegita na i'atemuyamuyaegau ta abatowolo dumwadumwaluna imohegau eeta teina yawalowalo auligomiune. ²⁶ Ainaena hauga teina hauga vitaina na yagu nuwatuwu ebeha havena amtawatawaha. ²⁷ Na ebe yaiya owa bada utawahola'o, mamwanem ammiyamiya. Na ebe yaiya owa nigele uyatawahaha, havena waihiu ubehabeha. ²⁸ Na hesi ebe yaiyadiwo bada hitawahola'o neta nigele lauhapuli, na hesi tawatawaholadi yadi paihowa mwala'ina, ainaena nuwanuwagu na ya'abiye mala-malaigomiu.

²⁹ Tahiguwao, yagu aubabada ainona neta teina hauga bada i'ahubali'o, ainaena tawatawaholamiu ilowoinanegomiu na ebe ammumuga dova hiya nigele hiyatawahola. ³⁰ Na omiu taudou ampaihowaigomiu ta dova hiya nigele taunuwayababa, na omiu tauyaliyaya ampaihowaigomiu ta dova hiya nigele tauyaliyaya na omiu taugimwala dova abo nigele yami tobwatobwa. ³¹ Havena bale'u teina yana ginauliwo vehabadi amnuwanuwatuwu alili, wuwuna hauga bada i'ahubali'o na bale'u teina isawali.

³² Ainaena nuwanuwagu na havena ginauli bale'u vehabadi amnuwanuwatuwu alili, na hesi ammumuga dova nigele hiyatawahola. Wuwuna hibom nigele hiyatawahola Yaubada yana paihowa a'ava vebabana hinuwanuwatuwu mwala'ina, ebeha nuwanuwadi na yada Bada hi'abiye yaliyaya. ³³ Na hiya tawatawaholadi bale'u yana ginauliwo nuwanuwadi na ebeha aidiyena mwanediyao hi'abiye yaliyayadi. ³⁴ Eeta nigele howahowadi na amwaha bwau aidiyena hilaulau. Na hinage vavahala yo waiwaihiu hiya nigele hiyatawahola, howahowadi na hinuwanuwatuwu mwala'ina, na ainaena taudi na alu'aluwadi hi'moheuyoidi Yaubada ainai, na hesi tawatawaholadi hinuwanuwatuwu ginauli bale'u vehabadi na ebeha aidiyena mwanediyao hi'abiye yaliyayadi. ³⁵ Yagu walo teina ainaena nigele tawahola yaya'auhi, na hesi habi haguigomiu, Yaubada yana paihowa aidiyai ampaihowa namwanamwa, na havena vali ginauli vehabadi amnuwanuwatuwu.

³⁶ Ebe owa towaho teya yaiya vahala baidam am'awa heliheliyam'o bada ta'i Besinana vebabana ammiyawahi na ammiyamiya. Na ebe am vahalane bada ivewaihiu mwala'i'o, ta vebabana unuwanuwatuwu neta am'amna upaihowai ta yam nuwalele ebeha utawaholai, neta nigele teya yababana.

³⁷ Na ebe towaho yana nuwatuwu iwahiyala na havena itawatawahola na ebe howahowana na i'alama'i'ta na havena itawatawahola na hinage ebe nigele yaiya aidiyena iyanuwanuwayababa laugagayo teina vebabana, neta inamwanamwa alili. ³⁸ Eeta ebe yaiya itawahola neta inamwanamwa, na ebe nigele iyatawahola neta inamwanamwa alili.

³⁹ Na ebe yaiya waihiu tawatawaholana na mwanena baidana himiyamiya na ebe towaho imwalowoi, waihiune howahowana na itawaholauyo. Na neta ana lowoinana na Yaubada ana tauyemidi towahone ehebo baidana hitawahola. ⁴⁰ Na hesi yanuwatuwui ebeha waihiune ibom imiyamiya, na havena itawatawaholauyo, neta inamwanamwa alili, nuwana Yaubada alu'aluwana yana nuwatuwu teina dova.

8

Abayemidi oya'oyamao

¹ Ehebo panivila hinage yagu leta ainai bada yawalo mahalavaena'o, neta ai'ai tomowa himohemohedi yadi abapwagogo gaima yo aiwa aidiyai. Ginaulidine yadi aba'oyama amhanahanapuidi, na hesi havena amnuwanuwa-haehae yami hanapu vebabana, na ilowoinanegomiu na ami geluwo maudoidi atemiyena amvelauwedi, wuwuna velau ginauli mwala'ina, na hanapu nigele ginauli mwala'ina.

² Ebe yaiya tomowa inuwatuwuyoi na iwalo, "Yau tauhanahanapu". Neta iya howola alili. ³ Na hanapu moihana neta ebe tomowane Yaubada ivelauwei, mata Yaubada tomowanane ihanapui.

⁴ Eena vedova ai'ai tomowa himohemohedi yadi abapwagogo oya'oyamao aidiyai? Mata ta'ai bo nigele. Abapwagogo oya'oyamao

teina nigele abapwagogo moiha, wuwuna Yaubada ibom imiyamiya, na vali abapwagogo neta ginauli awa'awawa bada. ⁵ Na tomowa bagibagilidi yadi nuwatuwu ebeha abapwagogo yo yaubadao bagibagilidi bale'uwai na galewai himiyamiya. ⁶ Na ita alidai neta Yaubada ehebo a'ava iya Tamada eeta ginauli maudoidi ainaena hilalaomane, ta hiya vehabana himiyamiya. Na hinage ita alidai neta Bada ehebo a'ava iya Yeisu Besinana, na Besinanane ainaena Yaubada ginauli bagibagilidi iya ainaena hilalaomane ta iya ainaena tamiyamiya.

⁷ Ita yada yemidi wahiwhiyalana, na tupwadi yadi yemidi tapitapiyana, wuwuna hinuwatuwu bwaubwau ebeha vali abayemidi hinage abayemidi moiha, eeta ebe tomowaone abayemidi oya'oyamaone adi hi'aidi mata himeheuhi aidiyai. ⁸ Na hesi ai'ai vehabana Yaubada mata nigele iyave'ewaigita wuwuna nigele teya ai'ai alu'aluwada iya'abi'abiye namwanamwa bo iya'abi'abiye yababa.

⁹ Ainaena ai'ai maudoina howahowana na ta aidi na hesi amnuwatuwu avivini na havena amiu aidiyena tauyemidi tapitapiyadi am'abi'abiye be'udi.

¹⁰ Wuwuna ebe yaiya owa mayam nuwamasele uhanapui ebeha vali abapwagowo ginauli awa'awawa, na nigele teya yadi abawahiyala, ainaena ebe adi u'aidi, na am gelu ehebo mayana yemidi tapitapiyana i'itago, iya hinage i'ai, na hesi mayana meheuhi. ¹¹ Moiha, owa mayam hanapu, na hesi yam hanapu ainaena howola abo tahim tapitapiyanane u'abiye yababa. Na unuwatuwu avivini ebeha Besinana imwalowoi am gelune tapitapiyanane habi haguina. ¹² Na ebe tahimne u'abiye be'u ta inuwabwaubwau, neta yam lauhapuli Besinana ainai. ¹³ Na yau hesi nigele nuwanuwagu na ehebo tahida ya'abiye be'u, ainaena ai'aidine yata'wata'wataedi moiha, na havena yalaulau towoidi, mata aidiyena tahidao yaveyababadi yo ya'abiye be'udi.

9

Tauyewasao yama mumuga

¹ Havena tomowa hitowotowoi na hiloinaegau, yo hi'ulu'ulumiyane-gau, na hesi amnuwatuwu avivinidi ebeha yau yada Bada Yeisu yana tau-paihowa ehebo, na Badane bada ya'itaya'o, na wasana bada alimiyai yawalowena'o, ta amyemidiyena'o. ² Ainaena amhanapuigau yau Yeisu ana tauyewasa moiha. Na tupwana tomowa hi'ulumiyane-gau ebeha yau nigele Yeisu ana tauyewasa. Na nigele! Amnuwatuwu avivini yau yagu guguyaena yada Bada ainai yami yemidi ammwamwauwine.

³ Ta teina dova yawalo agu tau'ulumiyaiwone aidiyai. ⁴ Ebeha yau Besinana ana tauyewasa moiha dova hiya. Wuwuna hiya adiwo yo adi bwahi ammohemohedi, eeta ilowoinanei na yau hinage dova ammohegau.

⁵ Na hinage hiya tauyewasao na yada Bada Yeisu tahinao yo hinage Pita, yadi ta'ili aidiyai mamwanediyao hilaowa ta am'iita avivinidine. Ainaena ebe yau dova yatawahola ta ma'asolegu ata'i'ili, ilowoinanei na baidaga am'ita avivinigai. ⁶ Na yau yo Banabasi nigele alimaiyai dova amyapaipaihowai, wuwuna ai abom a'ita aviviniuyoigai yama paihowa ana maiha aidiyena.

⁷ Ehebo panivila yapanivilaegomiu na amnuwanuwatuwu vehabana. Panivila teina: tau'alehaone havaidova ainaena adi ita avivini hilobalobaidine? Gabemani aidiyena, bo hibom bada aidiyena? Hinage ehebo yagu panivila: Ebe towaha yana tanovi i'umai, na laulau eli ana hauga, vedova mata ainonane i'ai bo nigele? Hinage ehebo yagu panivila:

Vedova ebe towaho ehebo yana maheyao i'ita'ita avivini mohiledi na nigele teya iyawunui yana guyau vehabana, hava yana ita avivinine ana namwanamwa? ⁸ Aba'ita teina dalavaena, na Mosese yana loina baidana hivetoyatoyawa, ⁹ iwalo, "Ebe bulumakau witi holanai ipaipaihowa, ilowoinanei na witiwone aidiyena i'ai". Yaubada nigele iyanuwatuwuwu bulumakau hibom vehabadi. ¹⁰ Na hesi iwalowalo yana taupaihowao ita vehabada, ainaena loina teina imwauwi ta ayemidiyei ebeha yama paihowa aidiyena amai alobai, dova hibom taulau venuvenu yo hinage taulau eli hiyemiyemidi ai'ai yadi alowena hi'ai. ¹¹ Ai hinage dova alu'aluwamai adiwo bada a'umaidi'o alimiyai, ta ilowoinanegomiu na taumai ana ammohegai. ¹² Tauyewasao tupwadi amve'aidi'o, ainaena ilowoinanegomiu na ai hinage amve'aigai?

Na haugana baidamiu ta miyamiya nigele yami hagu ayavaivai na hesi a'alama'i'ita mata dova ta Besinana wasana ataugudugudui. ¹³ Na hinage vada tapwalolo mwala'ina ana taupaihowao amnuwatuwu avivinidi. Hiya tomowa yadi velauwone aidiyena adi hilobalobaidi, na hinage taupwaaliwone adi hilobalobaidi lagulaguwone abapwaoli ainai hiwunuwunuidi na aidiyena hivaivaidi. ¹⁴ Bada yana loina teina dova na ebeha Yeisu Besinana wasana ana tauyewasao adi hilobaidi yadi paihowa aidiyena.

¹⁵ Na hesi nigele yayawalo alimiyai na amve'aigau, na hinage havena yami leta yalelele na ebeha amve'aigau, nigele yawalowalo ai'ai vehabana. Ebe vahaliyena yamwalowoi, teina inamwanamwa, wuwuna nigele nuwagu na amiu yavaidi. ¹⁶ Yagu paihowa teina wasa namwanamwana ana walomahalava vehabana, na nigele ebeha paihowa teina ainaena agu walo vetuvehae yalobai, wuwuna yagu paihowa bada, na ilowoinanegau na yapaihowa. Na ebe yata'wata'wataedi mata vitai mwala'ina aliguwai imahalava. ¹⁷ Yaubada agu loina teina imwauwi yagu paihowa vehabana na nigele yau yabom vehabagu yo yagu nuwatuwunena, ainaena havena maiha yavaivai paihowanane vehabana. ¹⁸ Hesi bada yayaliyaya wuwuna wasa namwanamwana alimiyai ya'aiyauya awawa, na hesi havena yanuwatuwuwu maiha vehabana.

¹⁹ Na hinage havena tomowa agu loina himwaumwauwi, na hesi tomowa maudoidi vehabadi yapaipaihowa na yahaguidi. ²⁰ Eeta yamumuga Yudeya yadi mumuga dova na ainaena ebeha Yudeya yahaguidi. Na hiya Mosese yana loina himulimulitaedi, ebe baidaguwao amiyamiya yamumuga dova hiya na ainaena yahaguidi. Na hesi ateguwenana nigele howahowana loinadine aidiyai yamulimulita. ²¹ Na hinage hiya Mosese yana loina nigele hiyahanapui, ebe baidaguwao amiyamiya, yamumuga dova na yahaguidi, na hesi havena agu loina Besinana ainaena yaho'eho'e. ²² Na hinage ebe hiya yadi yemidi tapitapiyana na baidaguwao amiyamiya, yamumuga dova hiya na yahaguidi. Ainaena tomowa maudoidi baidaguwao vehabadi yatowoi wahiyala na yamanahamwedi ta ainaena tupwana aidiyena hagu hilobai Besinana ainaena. ²³ Yagu paihowa teina wasa namwanamwana vehabana, ta ebe omiu baidaguwao hagu talobai wasanane ainaena.

²⁴ Na amnuwatuwuwu avivini ebe abasagena ainai maudoidi hivesage-sagena, ehebo aidiyena mata imugai, eeta ilowoinanegita na tatowoi wahiyala na tamugai. ²⁵ Na yayadiwo hiya bale'uwai hitowoi wahiyala, na hinage hi'alama'i'ita yadi towoi ainaena, ebeha maiha ovi'ovina hilobai, na hesi ita tatowoi wahiyala na maiha miyamiya vateyaina galewaena talobai. ²⁶ Teina vehabana yasagena alili, wahiyalaena, yo yamwahali alili wahiyalaena, na havena yamwahali awa'awawa. ²⁷ Ainaena taugu yaloina

wahiyalaei na havena yamumuga awa'awawa, mata dova yagu guguya vali tomowa aidiyai na tuluhanai yau yabe'u.

10

Abayemidi pwanu

¹ Tahiguwao tubudao amnuwatuwu avivinidi ebeha mwalona hauganane ainai balabala awawai hilaulau, yaloyalovi ainaena Yaubada imugamugaiyedi, na hinage ni'u holanaena yadi amwaha ipaihowai na ainaena higeyo'awa vali tupwai. ² Eena yaloyalovi yo ni'u aidiyena yadi bapitaiso hilobai ebeha Mosese ana taumulitao. ³ Na hinage adiwa yo adi bwahi maudoina galewaena hilobaidi alu'aluwadi vebabadi ⁴ Na adi bwahi hivaivaidi gaima ehebo ainaena, na gaimanane galewaena baidadi hilaulau, yehana Besinana. ⁵ Na hesi Yaubada nigele iyayaliyaya tubudaone vebabadi, ainaena nu'ulai himwalowoi, na wagawagadi nemai hilaugabaidine.

⁶ Hiya aba'ita alidai na havena pwanoli vebabana tanuwanuwatuwu. ⁷ Na hinage havena tapwalolo vagana adi abayemidi aidiyai, dova hiya nu'ula awawai hipapaihowaine. Buki Ve'ahihi ainai hiya vebabadi iwalo mahalava, iwalo, "Tomowaone himiya na hi'ai'ai na hinumanuma, na mulitai hitowolo na hipaihowa awa'awawa". ⁸ Na hinage hipwanopwanoli, ainaena ahubena ehebo ainai hitau 23,000 aidiyena Yaubada i'oiye mwalowoidine. Teina aba'ita alidai yo ebeha havena tapwanopwanoli. ⁹ Na hinage Yaubada ana tau'wata'wata himwauwi na weso ainaena i'oiye mwalowoidine. Teina ive'itagita ebeha havena hinage ita tapapaihowai dova. ¹⁰ Na hinage Yaubada hi'ulumiyanei, na ehebo tausagenawasa ivetamalename na i'abiye yababadi yadi ulumiyaine vebabadi. Aba'ita teina alidai na ebeha havena ta'ulu'ulumiyai.

¹¹ Aba'itane teina maudoina Buki Ve'ahihi ainai hileledi na ebeha teina ta'i ita yaso mulimulitada maihane vitaidine alidai tanuwatuwu avivini, na havena lauhapuline tapapaihowaidi. ¹² Eeta ebe yaiya owa unuwanuwatuwui ebeha mayam wahiyala utowotowolo, u'ita avivinigo na havena utapitapiya, ¹³ wuwuna abatowoine aidiyena Tomodulele itowotowoigomi, maudoida itowotowoigita dova, na hesi Yaubada yana lina imwauwi na havena Tomodulele itowotowoi ala'alabiliyegita, na ebe ta'alama'i'ita howola abo amwaha namwanamwagaive'itagita na ainaena abatowoine tawahiyala gabaedi.

¹⁴ Augeluwu, nuwanuwagu na vali abayemidi amta'wata'wataedi. ¹⁵ Omiu mayami nuwamasele, ainaena yagu walo teina vebabana amnuwanuwatuwu mwala'ina. ¹⁶ Wuwuna ebe numa masemaselena vebabana ta'awa yauwedo Yaubada ainai na tanuma, neta Besinana 'wahinana i'abiye namwanamwagita na Besinana baidada tavetoyatoyawa. Dova beledi, ebe ta'abi tomwahi na ta'ai, beledinane ainai Besinana baidada talau ehebo'o, wuwuna iya tauna ta'a'aine. ¹⁷ Beledine ehebo ainaena maudoida ta'ai, ainaena Besinana tauna ainai taveboda ehebo.

¹⁸ Dova Isileli maudoidi yadi pwaoliwo hiwunuidi Yaubada vebabana na hi'aidi, eena Yaubada baidadi hiveboda ehebo. ¹⁹ Moiha ta'i, ai'aine hiya taumiya ganamuli himomohedine vali abayemidi aidiyena, na hinage yadi abayemidiwone, aiwa yo gaima, yo ginauli awa'awawa aidiyai, na hesi nigele yadi wahiyala. ²⁰ Na hinage paihowadine hiya taumiya ganamuli ginaulidine vebabadi hipapaihowa, nigele Yaubada vebabana hiyanuwatuwu, na hesi Tomodulele ma'ana geluwu vebabadi.

Ainaena nigele nuwagu na vali abayemidiwo vehabadi ampaipaihowa, ta mata Tomodulele ana geluwo baidamiyao amveboda ehebo. ²¹ Nigele ana ita namwanamwana ebe yada Bada ana vedi ainaena amnumanuma na yana aba'ai ainaena am'ai'ai, na Tomodulele yana paihowa ampaipaihowaidi, ²² wuwuna yada Bada atena am'abiye doyedou. Yada Bada tauwahiyala ibom, ainaena havena ta'abi'abiye modi'ini, mata dova ta i'oyesawaligita.

Ai'ai vali abayemidiwo vehabadi

²³ Ginauli maudoidi howahowada na tapaihowaidi, na tupwana paihowa nigele howahowana hihaguigita. ²⁴ Nigele ebeha tabom vehabada tanuwanuwatuwuyogita na ebeha ada geluwo tupwadi hinage ta haguigi.

²⁵ Ainaena ebe lagulagu bunumadi vali tomowa aidiyena amgimwala, havena ampanipanivila bunumanane vehabana, na hesi am'ai bada, na havena amnuwanuwatuwu yababana hava mwalona ai'ainane ainai hipaipaihowaine. ²⁶ Wuwuna bale'u maudoina ta hinage ginauli maudoina bale'uwai Yaubada yana Abaloinao.

²⁷ Na hesi ebe taumiya dalava ehebo iyogaego na ulaulau yana vadai na am imwauwi vehabam, bada ta'i u'ai, na havena upanipanivila hava mwalona ipaihowai ai'ainane ainai, na ainaena havena unuwanuwatuwu vitai vehabana. ²⁸ Na hesi ebe yaiya iwalo mahalava ai'ainane vehabana na alimiyai iwalo, "Hiya yadi paihowa Tomodulele vehabana ai'ai neta hipaihowai ainaena". Havena ai'ainane u'ai'ai, mata tauwalo mahalavane inuwayababa, yo imeheuhi, ainaena owa hinage unuwayababa. ²⁹ Nigele owa yam meheuhi ainaena, wuwuna owa nigele Tomodulele uyamehe-meheuhe, na hesi tauwalo mahalavane yana meheuhiyena. Na nuwana tomowa teya iwalo, "Paulo, hava vehabana na mata tautapitapiya vehabadi loina yave'alo? ³⁰ Hava vehabana na tautapitapiya hi'ulumiyane'au? Bada agu vehabana ya'awa yawwedo'o Yaubada ainai ta nigele yababa teya aliguwai iyamiyamiya."

³¹ Hiya yadi walo ana maiha teina, ebeha ilowoinanegita na yada paihowa maudoina, yo yada ai, yo yada numa, yo hava hinage, aidiyena Yaubada yehana ta'abiye mwala'i. ³² Eeta havena vali tomowa am'abi'abiye nuwayababadi, nuwana Yudeya, yo taumiya ganamuli, yo Yaubada yana boda. ³³ Dova yau yatowotowoi na ebeha havena yagu nuwanuwatuwuwena yapaipaihowa, na hesi hava tomowa yadi nuwatuwu dova yapaihowai, na hiyaliyaya, na ainaena adi hagu hilobai Yaubada ainaena.

11

¹ Ilowoinanegomiu na yagu mumuga teina amve'ao'aonaei, dova yau Besinana mumugana yave'ao'aonaeine.

Waiwaihiu yadi pasa tapwalolo ainai

² Yawwedo tahiguwao, wuwuna ve'itaone yamomohegomiune bada amnuwatuwu avivinidi na am'abi avivinidi.

³ Na nuwanuwagu amhanapui ebeha Besinana towatowaho yada Bada, na hesi waiwaihiu yadi bada neta mwanediyao, na Besinana yana Bada Yaubada. ⁴ Ebe towaho ma'ana pwaopwaomi i'awa'awanoi yo iwalo mahalava neta abahinimaya yana Bada Besinana ainai. ⁵ Na ebe waihiu vahu a'avana i'awa'awanoi yo iwalo mahalava, neta hinage abahinimaya yana bada, iya mwanena, ainai. Moiha ta'i, ana ita yababana ebe vahuna maudoina 'wahi'wahina. ⁶ Wuwuna ebe waihiu nigele vahuna iya'oi'oiamui,

vahuna itom na ihinimaya vahuna 'wahi'wahina vehabana, ainaena i'oighamui na ana ita inamwanamwa tapwalolo ainai. ⁷ Tapwalolo holanai towaho nigele howahowana na vahuna i'oi hamui, wuwuna towaho ana ita Yaubada dova, na hinage ana walo vetuvehae Yaubada ana walo vetuvehae dova, na waihiu ana walo vetuvehae towaho ana walo vetuvehae dova. ⁸ Wuwuna nigele towaho mugamugaina waihiu ainaena iyamahalavama, na hesi waihiu towaho ainaena imamahalavamane. ⁹ Na hinage Yaubada towaho nigele waihiu vehabana ipapaihowaine, na hesi waihiu towaho vehabana ipapaihowaine. ¹⁰ Ainaena waiwaihiu ilowoinanedi na vahudi hi'oihamuidi tapwalolo ana hauga ainai, na waiwaihiuwone yadi awa'abi mwanediyao aidiyai tausagenawasao hi'itadi.

¹¹ Na hesi ebe yada Bada yana amwaha tamulitaei nigele howahowana na waihiu ibom iloinaei bo towaho ibom iloiloina. ¹² Wuwuna waihiu towaho ainaena imahalava na towaho waihiu ainaena itubui, na maudoida Yaubada ainaena ta mahalava. ¹³ Eena amnuwatuwu avivini, ebe waihiu vahu a'avana na i'awa'awanoi Yaubada ainai, vedova ana ita, namwanamwana bo nuwana iyababa. ¹⁴ Maudoida bale'uwai tamiyamiya, ebe towaho ta'ita vahuna daodaona, na ana ita dova waihiu, neta abahinimaya. ¹⁵ Na ebe waiwaihiu vahudi daodaodi neta adi abawalo vetuvehae, yo hinage vahudi ana aba'oighamui. ¹⁶ Ada lolina teina dova, na nigele hinage teya lolina Yaubada yana boda maudoida alidai, ainaena havena ehebo yaiya lolina teina vehabana iwalowalo gwaipile.

Bada yana ai

¹⁷ Ehebo hinage mumugamiu vehabana nigele yayaliyaya, neta nigele iyanamwanamwa. ¹⁸ Wuwuna tupwana tomowa hiwalo aliguwai ebeha yami miya dalava aidiyai amwahewaheuyoiogomiu ta vehau vehau yana boda, eeta neta nuwana moihana. ¹⁹ Na yami waheine ainai ana namwanamwa neta ebeha yayadiwo hiya Yaubada i'awa dumwaluwedi moiha tahanapuidi. ²⁰ Na hinage yami miya dalava aidiyai ebe yada Bada yana ai ve'ave'ahihina am'ai, neta ana ita nigele iyanamwanamwa. ²¹ Wuwuna omiu tupwana amiu am'ai'ai, na ami geluwu tupwadi ma'adi vahali, na hinage omiu am'ai'ai yo hinage amnumanuma mwala'ina ainaena ambuwabuwa. ²² Eeta ilowoinanegomiu na ambom yami vada aidiyai am'ai yo amnuma, na havena Yaubada yana tapwalolo am'abi'abiye yababa, na hiya wewelohedi am'abi'abiye hinimayadi. Teina vehabana nigele yayawalo vetuvehaeyegomiu.

²³ Yada Bada Yeisu yana ai ana nuwamasele bada hive'itagau'o na yau yave'itagomiu'o, neta boniyainane Yudas Yeisu i'alomagigliyei, mulitai Yeisunane beledi ivai, ²⁴ na i'awa yawedo Yaubada ainai na itomwahi, na iwalo, 'Teina taugu omiu ami hagu vehabana. Ta teina dova ampaihowai agu abanuwatuwu avivini vehabana.' ²⁵ Eeta hi'ai i'ovi, na hinage Yeisu vedi ivai, na iwalo, 'Vedi teina waloyemidi vauvauna vehabana, na waloyemidine vauvaunane 'wahinagu ya'abiye mahalava. Ebe aiteya hauga ainai amnuma amnuwatuwu aviningau.' ²⁶ Na beledine ana ai yo vedine ana numa aidiyena yada Bada yana mwalowoi vehabana tave'itaei hauga maudoina, yo ana higa ilau gwaipilema.

²⁷ Na hesi ebe yaiya ai'ainane i'ai awa'awawai yo yada Bada ana vedine ainaena inuma yabayababa, towahonane neta yana pwanoli, wuwuna yada Bada tauna yo 'wahinana aidiyena ipaihowa yabayababa. ²⁸ Na ebe nuwanuwada na yada Bada yana ai ta'ai, mugai mumugada vehabana tanuwanuwatuwu, yo hinage ta'abiye dumwalugita, na mulitai ai'ainane

ta'ai, na hinage vedinane ainaena tanuma. ²⁹ Wuwuna ebe yaiya i'ai awa'awawa yo inuma awa'awawa, na nigele iyanuwawuwuwu Besinana tauna vehabana, howola mata ana loina ilobai. ³⁰ Teina wuwuna ami lovalao yo yami tapiyaone tupwana bagibagilidi himahamahalava alimiyai, na hinage tupwana ami bodao bada hi'wadalele'o. ³¹ Eeta ilowoinanegita na yada mumuga ta'abiye dumwaludi, na ebe Yaubada havena iloiloinea-gita. ³² Na ebe hauga teina ainai Bada ilauvetalaegita, neta i'abiye dumwalugita, ta ebe hauga mehedai mata nigele taumiya bale'u baidadi yilauvetala eheboigita.

³³ Tahiguwao, ebe hauganane yada Bada yana ai am'ai, ami geluwo amha'waidi na am ai toyawa. ³⁴ Na ebe yaiya ivahali, yana vadai nemai i'ai mugai, na ainaena havena i'ai ala'alabili tapwalolo ainai, mata dova Yaubada imanini yami tapwalolo ana ita yababana vehabana. Neta ibom loina teina vehabana.

Na hesi tupwana ami loina hinage himiyamiya, ainaena ebe hauganane yalaowa alimiyai, loinanane ya'abiye dumwaludi alimiyai.

12

Yaubada yana aiyauya vehabada

¹ Tahiguwao, nuwanuwagu na Yaubada yana aiyauya alu'aluwada vehabadi yalivahi na amhanapui. ² Wuwuna mwalona guguyou yana tupwa ainai ammiyamiya na vali abatawalolo aidiyai amtalatalamwegomiu, hiya nigele howahowana ta hi'aubabada, na hesi hi'oya'oyamaegomiu. ³ Eeta teina hauga ebe yayadiwo omiu Yaubada Alu'aluwana alimiyai imiyamiya, neta nigele Yeisu amyawalo dobidobiyei, na hesi am'awa Badaei, wuwuna nigele teya yaiya howahowana na Yeisu i'awa Badaei ebe nigele Alu'aluwa Ve'ahihi ainai iyamiyamiya.

⁴ Alu'aluwa Ve'ahihi ehebo ta'i na hesi yana aiyauya alidai vagana yo vagana. ⁵ Badane ehebo a'ava, na yada hagu vagadi yo vagadi tomowa tamohemohedi. ⁶ Paihowa vagadi yo vagadi ta paipaihowaidi na wuwudi ehebo a'ava neta Yaubada, iya ginauli maudoidi i'abiye mahalavadi.

⁷ Na Alu'aluwa Ve'ahihi yana aiyauya ehebo ehebo alidai neta maudoida ada hagu vehabana. ⁸ Alu'aluwa Ve'ahihi yana aiyauya ana ita vagadi yo vagadi, wuwuna tomowa ehebo ana aiyauya nuwamasele, na ehebo hanapu ginauli dawadawanina vehabana. ⁹ Na ehebo yemidi, yo ehebo tauvala adi tauhagu. ¹⁰ Na ehebo vedevedede ana paihowa, na ehebo tauwalo mahalava, na ehebo vali alu'aluwa adi aba'atai nuwana namwanamwana bo yababana, na ehebo hinage vali alina howahowana na aidiyena i'aubabada, na ehebo hinage alina ana taubui. ¹¹ Aiyauya teina Alu'aluwa Ve'ahihi iya ivesinuwa, na i'ayauya ehebo ehebo alidai, na imohegita na dova tapaihowaidi.

Tau ehebo na yaunao bagibagilidi

¹² Ita dova tau'ehebo eeta tahanapuiya'o ebeha tau'ehebo, na yaunao bagibagilina. Taune neta Besinana na yaune neta ita. ¹³ Wuwuna maudoida bada tabapitaiso'o, Alu'aluwa ehebo ainaena, na bada taveboda ehebo'o. Ai Yudeya yo omiu vali tupwa aidiyena, yo taumiya vitai yo taumiya namwanamwa, na bada maudoida taveboda ehebo'o ta Alu'aluwa Ve'ahihi alidai imiyamiya ainaena.

¹⁴ Moiha, yau nigele ehebo na hesi maudoina vagana yo vagana. ¹⁵ Ainaena ebe ae iwalo, "Yau nigele tau yana boda ainai yamiyamiya,

wuwuna yau nigele nima”, Yana walone teina nigele walo moiha. ¹⁶ Hinage ebe dova talina iwalo, “Yau nigele tau yana boda, wuwuna yau talina, na nigele mehe”. Talina yana walone nigele walo moiha. ¹⁷ Ebe tau maudoina mehe a'ava, nigele howahowana na walo teya ibenalei, na ebe hinage tau maudoina talina a'ava nigele howahowana yo ginauli teya i'ita. ¹⁸ Na Yaubada tenem dova inuwatuwui na yau maudoidi yadi paihowa imohedi. ¹⁹ Wuwuna ebe yau ehebo ta'i, neta nigele tau maudoina. ²⁰ Ainaena tau'ehebo ta'i ipaihowai na hesi yauna bagibagilidi.

²¹ Eeta nigele howahowana na hinage mehe iwalo nima ainai, “Nigele nuwanuwagu owa”. Na hinage nigele howahowana na vahu iwalo ae ainai, na iwalo, “Nigele nuwanuwagu owa”. ²² Na tupwadi hinage tauda yaunao adi ita dova hitapiya, na hesi yadi paihowa mwala'ina tauda ana hagu vehabana. ²³ Hinage yaudao tupwadi havena tawalowalo vetuvehaedi nuwana vehabadi tahinihinimaya na hesi ta'ita avivinidi yo ta dawanidi. ²⁴ Na nigele tauda maudoina adi ita avivini dova. Wuwuna Yaubada tauda ipaihowai na ebeha yauda maudoina hiya nigele adi walo vetuvehae na ta'ita avivini ili'ilimanidi. ²⁵ Eeta havena wahei imahamahalava tau yaunao aidiyena. Na hesi maudoina hivetoyatoyawa na maudoidi hivehaguhagu yada paihowa aidiyena. ²⁶ Wuwuna ebe yauda ehebo imuya mata tauda maudoina himuyamuya hinage. Ebe yau ehebo mayana yaliyaya mata tau hinage maudoina hiyaliyaya.

²⁷ Ita maudoida Besinana taunao na ehebo ehebo taunane yaunao. ²⁸ Wuwuna yada paihowa Yaubada yana boda holanai vagana yo vagona, Yaubada i'aiyauya alidai, mugai hiya Besinana ana tauyewasao, yo mulitai tauwalo mahalavao, mulitai tauve'itao, yo vedevede adi taupaihowao, yo tauvala adi taupaihowao, yo tauhaguwo, yo tau-mugaiwo, yo hiya vali alina adi tau'aubabadao. ²⁹ Maudoida tauyewasao, bo? Maudoida tauwalo mahalava, bo? Maudoida tauve'ita, bo? Maudoida vedevede tau'abiye maseledi, bo? ³⁰ Maudoida tau'abiye namwanamwa, bo? Maudoida alina vauvaudi adi tau'aubabadao, bo? Maudoida walo ana tau'abiye masele, bo? Nigele ali'alili. ³¹ Paihowa teina Yaubada i'aiyauyaei maudoidi alidai, ainaena ilowoinanegomiu na amnuwanuwatuwu aiyauya namwanamwadi vehabadi, na hinage amwaha namwanamwana yave'itagomiu'o, neta velau.

13

Velau vehabana

¹ Ebe yagu walowone namwanamwadi, dova tauguguyaone yo dova galewa tausagenawasao yadi walo, na ebe velau nigele ateguwai iyamiyamiya, yagu guguyane ginauli awa'awawa, dova sinaha hitututu awawai, yo yoguli hiyuviyuvi awawai. ² Na hinage ebe yau Yaubada yana tauwalo mahalava, na mayagu hanapu mwala'ina bale'u yo galewa vehabana, yo ebe yayemidi moiha Yaubada ainai na ainaena yawalo oya aidiyai, howahowana hilau vali tupwai, na ebe nigele velau ateguwai, yau bada towaho awa'awawa. ³ Na ebe yagu tobwatobwa maudoina ya'aiyauyaei tauwewelohe aidiyai, na hinage taugu yatalamwei na higabu yadi pwaoli vehabana, na ebe nigele velau ateguwai iyamiyamiya, yagu paihowaone ainodi nigele howahowana yalobaidi.

⁴ Moiha, velau mumuga maudoidi imwala'i gabaedi, velau i'alama'i'ita yo inuwahegoya tomowa aidiyai, na nigele iya'alo'alomagigili, na nigele iyanuwatuwuyoyi ta iyanuwahaehae. ⁵ Na nigele iyatalitalinatui. Velau nigele iya'ai'aiduma na nigele iya'abi'abituluha yaiyai na nigele

iyavaivai maiha. ⁶ Velau mumuga yababana vebabana nigele iyay-aliyaliyaya, na hesi mumuga dumwaluna vebabana iyaliyaliyaya. ⁷ Velau ginauli maudoina howahowana. Velau iyemidi. Velau inuwatuwu avivini. Velau i'alama'i'ita.

⁸ Ainaena velau havena i'ovi'ovi, na hesi hiya Yaubada ana tauwalo mahalavao howola yadi walowone hive'ovi. Dova hiya vali alina yo vali alina aidiyena hiwalowalo, howola abo alinadine i'ovi. Na tauhanapuwo howola abo yadi hanapu isawali. ⁹ Wuwuna teina hauga yada hanapu tupwana, eeta yada walomahalava tupwana hinage. ¹⁰ Na hauga ilalaoma aidiyai hanapu vauvauna maudoina imahalava na hanapu miyamiyana tanuwapwanopwanowei. ¹¹ Dova yau mwalona hedaheda bada, na hesi teina hauga bada yavetowaho mwala'i'o ta heda yana walo yo yana paihowa yo yana nuwanuwatuwu bada aliguwena hi'ovi'o. ¹² Teina haugane yada nuwamasele hihogahoga na howola abo ta'ita ili'ilimani. Na yau hanapu tupwana yahahanapuine, na hesi howola abo maudoina yahanapu ili'ilimani dova hauga teina Yaubada ihanahanapu ilimanigau.

¹³ Ginauli mwala'idi tonuga himiya vateyai, neta yemidi, yo nuwatuwuhae, yo velau, na maudoidi aidiyena velau imwala'i gabaedi.

14

Alu'aluwa Ve'ahihi yana aiyauya

¹ Ainaena tatowoi wahiwhahiyala na tavelavelauyowegita moiha, na hinage tatowoi wahiwhahiyala na Yaubada Alu'aluwana yana aiyauya alidai talobaidi, na aiyauya ehebo namwanamwa alilina, neta walomahalava Yaubada yana nuwatuwu tawalo mahalava mugaiyei. ² Na ehebo hinage aiyauya tomowa aidiyai, neta vali alinao adi aubabada vebabana. Ebe vali alina aidiyena ta'au'aubabada, neta Yaubada iya ainai ta'au'aubabada, na nigele tomowa aidiyai, ainaena walowone adi nuwamasele tomowa aidiyai ipalipali, ta teina Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyaena nuwamasele dawadawanina tawalowalowedi, ainaena tomowa nigele hiyanuwamasele. ³ Na ebe tawalo mahalava tomowa aidiyai, na yada walo ainaena hinuwamasele, neta adi hagu, atepatu yo yaliyaya vebabadi. ⁴ Na ebe yaiya vali alina ainaena i'au'aubabada, neta iya bada ihaguhaguyoi, na hesi ebe tauwalo mahalava hiwalo tauyemidiwo bodadi alinadiyena neta maudoidi adi hagu. ⁵ Yau nuwanuwagu na maudoimiu vali alina aidiyena am'au'aubabada. Na hinage nuwanuwagu mwala'ina na amwalo mahalava, wuwuna tauwalo mahalava yadi paihowa ginauli mwala'ina, na walo vali alina aidiyena nigele ginauli mwala'ina, na hesi ehebo taubui imiyamiya na walodine iya ibuibuidi, neta ginauli namwanamwana boda adi hagu vebabana.

⁶ Tahiguwao amnuwatuwu avivini ebe yalalaowa alimiyai, na vali alina ainaena ya'au'aubabada alimiyai, nuwana mata nigele hagu ainaena amyalobai. Na hesi ebe yalaowa alimiyai lautowoi vauvauna yo nuwamasele yo walomahalava yo ve'ita yamohegomiya, teina abahagu alimiyai.

⁷ Nigele iyadumwalu ebe tomowa huwehuwena hiyuvi awawai na wali teya hiwaliyei neta mata nigele habuluna tomowaone hiyabenali lobai.

⁸ Na hinage ebe yaiya yoguli iyuvi awawai, alinana ana nuwamasele nigele tayahanapui, aleha vebabana, bo hava ana yoga vebabana. ⁹ Dova hinage ita, ebe nigele tayawalo dumwalu nigele howahowana tomowa yada walone hiyanuwamasele vebabana, wuwuna yada walone dova walo awa'awawa yo ta'e awa'awawa. ¹⁰ Na moiha, bale'uwai alinaone hibagibagili alilidi himiyamiya, na tupwa ehebo ehebo aidiyai taumiya dalavaone

hiya alinadi hihanahanapuidi. ¹¹ Ainaena ebe vali tupwaone alinadi nigele yayahanapuidi, yau dova taumana wuwuna yateibaba, eeta nigele howahowagu na alinadi yahanapui. Na hinage hiya nigele howahowadi na yagu walo hihanapui. ¹² Yauwedowo augeluwu, nuwanuwamiu na Yaubada Alu'aluwana yana aiyauya alimiyai amvaidi, ainaena ilowoinanegomiu na amtowoi ta ami aiyauyane aidiyena yana boda am'abiye wahiyaladi.

¹³ Na ebe teya alimiyena vali alina aidiyena i'au'aubabada, ilowoinanei na i'awa'awanoi Yaubada ainai na nuwamasele ilobai, yo ainaena yana walo ibui ta tomowa aidiyai iwalowalo mahalavaei. ¹⁴ Wuwuna ebe vali alina ainaena ya'awa'awanoi, alinane ana nuwamasele nigele yayahanapui, wuwuna alu'aluwagu ibom i'awa'awanoi, na hesi yagu walowone nigele yayahanapuidi, hava vehabadi ya'au'aubabadane. ¹⁵ Na ilowoinanegau ebe mayagu nuwamasele yo hinage alu'aluwaguwena ya'awa'awanoi, na yawali vetuvehae Yaubada ainai alu'aluwaguwena na hinage mayagu nuwamasele. ¹⁶ Ebe yaiya owa alu'aluwamwena uno'ono'owei, vali alinanaena, nigele uyahanapui, yo am geluwone nigele hiyanuwamasele, vedova mata hi'awa moihaei? ¹⁷ Walo vetuvehae inamwanamwa, na hesi nigele iyanamwanamwa alili wuwuna ada geluwu nigele iyahaguidi. ¹⁸ Eeta ya'awa yauwedo Yaubada ainai wuwuna vali alina aidiyena ya'au'aubabada alili abo omiu. ¹⁹ Na tapwalolo miya ahaina ainai, nuwanuwagu alina yehana yahanahanapui ainaena ve'ita ahu'ahubalina yawalowe tomowa aidiyai na nigele yaya'awa namwanamwaei vali alina ainaena ya'au'aubabada alili, wuwuna tomowa nigele hiyahanapui.

²⁰ Tahiguwao, havena yami nuwatuwu dova hedaheda, na hesi yami nuwatuwu dova towaho mwala'ina yana nuwatuwu. Havena paihowa yababana vehabana amnuwanuwatuwu alili yo ebeha amhanapuiya'o. ²¹ Wuwuna Buki Ve'ahihi holanai Yaubada yana lolina ehebo imiyamiya, iwalo:

“Taumanao howola hilaoma na vali alinao aidiyena yagu bodao aidiyai yagu walo hiwalo mahalavaei. Na hesi havena yagu walone himulimulitaedi.”
Yaubada yana walo dova.

²² Wuwuna alinao vagadi aidiyena ta'au'aubabada, neta ve'ive'ilala nigele ita tauyemidi vehabada na hesi hiya taumiya ganamuli vehabadi. Na walomahalavaena ta'au'aubabada neta ve'ive'ilala nigele taumiya ganamuli vehabadi na tauyemidi vehabada. ²³ Na ita ebe tapwalolo vebabana tamiya ahaigita na vali alina aidiyena ta'au'aubabada, na tupwadi nigele Yaisu ana tauyemidiwilo hiluwu na alinada palipalina hibenalei, mata yadi nuwatuwu ebeha tabuwa. ²⁴ Na ebe maudoida Yaubada yana walo tawalo mahalavaei na tupwadi hiya nigele Yaisu ana taumulitao hiluwuma ta walomahalavane hibenalei mata yadi yababao hi'ita lobaidi na hive'ewauyoidi. ²⁵ Yo ainaena yadi nuwatuwu dawani vehabadi hinuwavitai na hihinimaya, na Yaubada mehanai hibe'u aitulu na ainai hipwagogo na hi'awa moiha, yo ainai hiwalo, “Moiha, Yaubada baidamii ammiyamiya”.

Tapwalolo ana amwaha

²⁶ Tahiguwao, ebe tapwalolo vebabana amluwuluwu, ehebo towaho wali i'abihini, ehebo ive'ita, na ehebo nuwatuwu vauvauna iwalo mahalavaei, na ehebo vali alina ainaena i'aubabada, na ehebo alinane ibuidi, na aidiyena paihowane boda hihaguidi. ²⁷ Na ebe vali alina tomowadiyao hi'au'aubabada, neta inamwanamwa mata hitau bwau bo hitau tonuga, hi'aubabada na hesi ehebo ehebo hi'aubabada na yadi aubabada ana

taubui mata walowone ainodi iwalo mahalavaedi. ²⁸ Na ebe alinaone nigele adi taubuiwo, havena teya yaiya vali alina ainaena i'au'aubabada tapwalolo ana hauga ainai, na hesi ibom nuwanaena i'aubabada Yaubada ainai.

²⁹ Na hinage tauwalo mahalava hitau bwau bo hitau tonuga hi'au'aubabada ta ambenalei na yadi walowone vehabadi amnuwanuwatuwu ili'ilimani. ³⁰ Na ebe ehebo towaho tapwalolo holanai imiyamiya yo hanapu vauvauna ilobai, itowolo na ginaulinane iwalo mahalavaei, na tauguguyane inobu. ³¹ Na maudoimiu howahowamiu na ehebo ehebo amwalo mahalava, yo am'abiye wahiyalagomiu, na nuwamiu am'abiye namwanamwadi. ³² Tauwalo mahalava howahowana yo yadi aubabada hi'ita avivini. ³³ Wuwuna Yaubada iya i'abi'abiye dumwaluwegita, eeta mayada nuwahegoya tatapwatapwalolo.

³⁴ Na waiwaihiu omiu, ilowoinanegomiu na tapwalolo ainai amnobu na walo ambenalei. Wuwuna Buki Ve'ahihi ainai Mosese yana lolina waiwaihiu vehabadi teina dova, na dova hinage tauyemidiwo vehabadi tupwa maudoidi aidiyai. ³⁵ Ebe waiwaihiu maudoidi na hava hihanapui, howahowadi na yadi vadai mwanediyao hipanivilaedi na hiya hive'itadi. Wuwuna ebe waiwaihiu hiwalo tapwalolo ainai, abahinimaya alidai.

³⁶ Na havena amnuwanuwahaehae ebeha ambom alimiyai Yaubada yana walo imahamahalava, yo ambom alimiyai imiyamiya. ³⁷ Na hinage ebe yaiya inuwatuwui ebeha ibom Yaubada yana tauwalo mahalava na Yaubada Alu'aluwana ainai imiyamiya, na yana nuwamasele imohei, mugai ihanapui ebeha yagu walo leta teina ainai yavetamalenawa, neta Yaubada yana lolina alimiyai. ³⁸ Na ebe tomowane yagu walo nigele iya'awa moihaei, yana walo havena am'awa'awa moihaei.

³⁹ Ainaena tahiguwao, ilowoinanegomiu na amtowoi wahiwahiyala ta Yaubada yana walo amwalo mahalavaei, na vali alina adi walowone vehabadi havena am'au'auhidi tapwalolo ainai. ⁴⁰ Na hinage ginauli maudoidi dumwadumwaludi namwanamwadi yami tapwalolo aidiyai ampaihowaidi.

15

Besinana yana towolouyo

¹⁻² Tahiguwao, wasa namwanamwana bada yawalo mahalavaena'o alimiyai, amnuwatuwu avivini ebeha mwalona atemiu amtalamwei wasanane ainai, na i'abiye wahiyalagomiu na ainaena ami hagu amlobai, ebe wasanane am'abi avivini. Na ebe nigele amya'abi avivini, yami yemidine ginauli awa'awawa.

³ Wasa teina ya'ita lobai ainaena yawalo mahalava alimiyai na nuwatuwu mwala'ina neta Besinana yada yababao vehabadi imwalowoi, dova Buki Ve'ahihi yana walo mahalava. ⁴ Ta himwauwi magaiyai na ahubena tonugana ainai itowolouyo, dova Buki Ve'ahihi iwalo mahalava. ⁵ Itowolouyo na Pita ainai i'abiye mahalavauyoi na hinage tauyewasao hitau 12 aidiyai i'abiye mahalavauyoi. ⁶ Ehebo hauga ainai ada geluwo hitau 500 aidiyai i'abiye mahalavauyoi. Boda neta tupwadi bada himwalowoi'o na hibag-ibagili alili mayawahidi. ⁷ Yemesa ainai i'abiye mahalavauyoi, na hinage Besinana ana tauyewasao maudoidi aidiyai i'abiye mahalavauyoi. ⁸ Na yana aba'ovi yau aliguwai i'abiye mahalavauyoi, na hesi yagu hauga tubuiyo ainai yamataimeyameya.

⁹ Na yau yehane tauyewasa nigele iyalowoinanegau wuwuna Yaubada yana bodao ya'abiye muyamuyadi ainaena Besinana ana taumulitao maudoidi hinamwanamwa gabaegau. ¹⁰ Na hesi Yaubada ive'i'ilaegau na ilivahigau. Ainaena nigele iyalivahi awawaigau, wuwuna bada yayemidi'o moiha na tauyewasao maudoidi yadi paihowa yalaugabaei, nigele yau yagu wahiyalaena, na Yaubada yana ve'i'ilaena. ¹¹ Eeta tauyemidiwone alimiyai bada higuguya'o, na yau hinage bada alimiyai yaguguya'o, ainaena Besinana amyemidiyena'o.

Towolouyo vehabana

¹² Yama guguya alimiyai awalo mahalava ebeha Besinana mwalowoiyena itowolouyo'o, na amyemidiyei. Eena hava vehabana ta tupwamiu amwalo, "Ebeha tomowa nigele howahowana na mwalowoiyena hitowolouyo?" ¹³ Wuwuna ebe tomowa nigele mwalowoiyena hiyatowotowolouyo, Besinana hinage nigele mwalowoiyena iyatowolouyo. ¹⁴ Ainaena yama guguyaone nigele ainona ta omiu hinage yami yemidine Besinana vehabana nigele ainona. ¹⁵ Na hinage ai Yaubada ana tauyewasao dova a'oya'oyamaegomiu yama walowone aidiyena, wuwuna awalo, "Yaubada Besinana mwalowoiyena i'abiye towolouyo". Na tupwamiu amwalo, "Nigele taumwalomwalowoi hiyatowotowolouyo". ¹⁶ Yami nuwatuwu vedova? Besinana hinage nigele iyatowolouyo, bo? ¹⁷ Ebe Besinana nigele iyatowolouyo neta yami yemidine Besinana ainai nigele habuluna ainona ta mata yami yababa ainai ammiyamiya. ¹⁸ Na yami nuwanuwatuwu amwalo hiya mwalona Besinana hiyemidiyei ta himwamwalowoiwa mata nigele hiyanamwanamwa, bo? ¹⁹ Na hinage ita Besinana ana taumulitao atemuyamuyada, ebe Besinana yana hagu alidai teina hauga bale'uwai vehabana, na nigele hauga ilalaoma vehabana yada mwalowoi tuluhana.

²⁰ Na ana dumwalu neta Besinana mwalowoiyena itowolo mugai, na mulitai abo taumwalomwalowoi maudoidi hitowolouyo. ²¹ Wuwuna towaho ehebo ta'i ainaena mwalowoi imahalava bale'uwai, neta Adam, na hinage dova towaho ehebo yana paihowa ainaena towolouyo i'abiye mahalava. ²² Ainaena bada tahanapuiya'o ebeha Adam yana yababa ainaena maudoida mwalowoi alidai imamahalavane, na moiha Besinana ainaena yawahi vateyai talobaine. ²³ Na yawahi vateyai yana lau teina dova, mugai Besinana itowolouyo na howola ilau gwaipileuyoma ita yayyadiwo yana bodao, hinage tatowolouyo. ²⁴ Na mulitai Besinananane tauloinao maudoidi iwahiyala gabaedi na Tomodulele yo tauloinao yababadi maudoidi iwahiyala gabaedi, yo hauga yana aba'ovi ainai Besinana yana lolina imohegeyo'awahei Tamana ainai. ²⁵ Wuwuna Besinana mata mayana wahiyala iloiloina ana higa ana alehao maudoidi iwahiyala gabaedi. ²⁶ Na aleha mwala'ina yana aba'ovi ainai mata Besinana mwalowoi iwahiyala gabaedi, na igwaipile ta namwanamwa. ²⁷ Wuwuna Yaubada lolina maudoina Besinana imoheina'o. Na hesi Tau'aiyauyane nigele howahowana Besinana iloinaei. ²⁸ Ainaena howola hauganane ainai Besinana gin-aui maudoidi iloinaei, iya italam Tamana yana lolina ainai, wuwuna Tamanane Besinana yana lolina maudoina ana taumohe, eeta Yaubadanane ihae alili.

²⁹ Na ebe taumwalowoi havena hitowotowolouyo, hava wuwuna omiu tupwamiu bapitaiso amvaivai hiya taumwalomwalowoi vehabadi? ³⁰ Na hinage vedova yau? Ebe nigele howahowana na mwalowoiyena yaya-towolouyo, hava vehabana abasilaha ainai hauga maudoina yapaipaihowa

Besinana vehabana? ³¹ Moiha ta'i, ahubena ehebo ehebo aidiyai dova yamwalomwalowoi, na hesi mayagu yaliyaya omiu yami towolo wahiyala vehabana, yada Bada Yeisu Besinana ainai. ³² Na hinage mwalona Epeso ainai tomowa manamaninidi dova maheya nu'ula hi'alehaigau, na hesi alehanane nigele ana namwanamwa aliguwai ebe nigele mwalowoiyena yayatowolouyo. Ainaena hiwalo:

“Ebeha ilowoinanegita na hauga bale'uwai tayaliyaya yada ai yo yada numa aidiyena”,

wuwuna mwalowoi ana hauga nigele howahowana teya hava talobai.

³³ Na hesi walodine neta oyama, neta ainaena havena aidiyena hi'oya'oyamaegomiu, mata yadi mumuga yababana amve'ao'aonaedi.

³⁴ Yo tupwamiu Yaubada amnuwapwanopwanowei. Teina abahinimaya alimiyai, ainaena ilowoinanegomiu na amhanapui, yo ainaena yami mumuga yababana amlaumwauwidi.

Tau vauvauna vehabana

³⁵ Na tupwamiu nigele amyanuwatuwu masele towolouyo vehabana, ainaena amwalo, “Tau mwalowoiwone aiteya tau ana ita mata ainaena hitowolouyo?”. ³⁶ Na ilowoinanegomiu amhanapui ebeha dova patu ta'umai na i'ini howola mata patunane ipwaha.

³⁷ Amhanahanapui ebe pegapega bo ehebo patu ta'umai, taunane ainaena i'ini, nigele patu mugamugaina ana ita dova, na hesi vagana. ³⁸ Wuwuna tauloina iya Yaubada, na aiwa yo awahi ehebo ehebo adi ita yana nuwatuwu dova, na imwauwidi. ³⁹ Na tauda hinage yana nuwatuwuena iyemasele. Tomowa tauda ana ita vagana na lagulagu taudi adi ita vagadi na lowolowo taudi adi ita vagana, na yama taudi adi ita vagana. ⁴⁰ Galewa ginaulidi himiyamiya yo hinage bale'u ginaulidi himiyamiya na adi ita namwanamwa vagana yo vagana.

⁴¹ Na hinage mahana ana ita vagana, na wai'ena ana ita vagana, na utui ana ita vagana, na utui ehebo ehebo adi ita vagadi yo vagadi.

⁴² Dova hinage yada towolouyo ana ita, ginauli mwalomwalowoina ta hamui na ginauli nigele iyamwalomwalowoi mata itowolouyo.

⁴³ Moiha ta'i, taudao ama'amagogoidi hihamuidi na tatowolouyo manamwanamwada. Tauda tapitapiyadi hihamuidi na tatowolouyo mayadi wahiyala. ⁴⁴ Wuwuna tau bale'uwena himagamagaiyedi na tau galewaena hitowotowolouyo, wuwuna tau bale'uwena vagana na tau galewaena vagana.

⁴⁵ Buki Ve'ahihi yana walomahalava hinage dova iwalo, “Towaho mugamugaina, Adam, tauna mayawahina”, na towaho bwauna, Yeisu, alu'aluwana ainaena tomowa yawahida imohegita. ⁴⁶ Towaho alu'aluwana nigele iyamahalava mugai, na hesi tauna imahalava mugai na alu'aluwana mulitai. ⁴⁷ Wuwuna towaho mugamugaina Yaubada ipaihowai bale'u ainaena, na towaho bwauna galewaena idodobimane. ⁴⁸ Adam bale'u mu'amu'alinaena imahalavama, eeta ita hinage bale'u mu'amu'alinaena tamamahalavane, na hesi Besinana iya galewaena idodobimane eeta ita mata dova Besinana ta yemala tomowa galewaena. ⁴⁹ Ainaena ada ita dova tomowa bale'uwena na hesi ada itane mata igwaipile ta dova Besinana iya tomowa galewaena.

⁵⁰ Tahiguwao amnuwatuwu avivini ebeha tauda bale'u nigele howahowana na Yaubada yana Abaloena ainai hiluwu, wuwuna tau bale'uwena pwahapwahana na tau galewaena mata nigele iyapwaha. ⁵¹ Na hinage hanapu vauvauna yave'itagomiu ebeha havena ita Besinana yana boda maudoida tamwalomwalowoi, na hesi ita howola mayawahida tamiyamiya

na Yaubada tauda imwau buidi. ⁵² Wuwuna hauga yana aba'ovi ainai yoguli hiyuvi mwala'ina na Yaubada tauda i'abibui mwayamwayauwedi, yo hinage taumwalowoi mataudi vauvauna hitowolouyo, na ita mayawahida tauda hinage i'abibuidi. ⁵³ Wuwuna Yaubada howahowana tauda pwapwahadi na mwalomwalowoidi i'abibuidi, na hivauvau na miyamiya vateyaidi. ⁵⁴ Yo howola hauga tenem ainai Buki Ve'ahihi ana awamoiha imahalava, neta iwalo:

“Mata mwalowoi i'oiye sawali na ita tamiya alili”.

⁵⁵ “Mwalowoi, havaidova yam wahiyala? I'ovi'o.

Mwalowoi, havaidova yam muya? I'ovi'o.”

⁵⁶ Mwalowoi yana wahiyala imahalavama mumuga yababana ainaena, na mumuga yababana Mosese yana lolina aidiyena tahanahanapui. ⁵⁷ Na yada Bada Yeisu Besinana ihaguigita ta mwalowoi tawahiyala gaebei, ainaena Yaubada ainai ta'awa yauwedo mwala'ina.

⁵⁸ Na hinage tahiguwao ya'awa yauwedo mwala'ina alimiyai, na yaguguyegomiu na amtowolo wahiyala, ta hauga maudoina am'atepatu Bada yana paihowa ainai, wuwuna howola Bada yana paihowa ainaena ainona talobai.

16

Velau tauwewelohe vehabadi

¹ Ehebo hinage ginauli, velau Yaubada yana tomowao Yelusalem ainai adi hagu vehabana. Mwalona Galetiya yadi velau vehabana yawalo aulidi, ainaena omiu dova hinage ampaihowai. ² Neta tapwalolo ehebo ehebo aidiyai yami velau ammwaumwauwidi. Ebe yami mane mwala'ina velau mwala'ina, na ebe yami mane habuluna yami velau hinage habuluna, na hauganane yalaowa, bada yami velau imiyamiya. ³ Na ebe hauganane yalaowa alimiyai tupwadi ami geluwo amvesinuwanedi na yami velaune hilawei Yelusalem ainai, na hinage Yelusalemaone yadi leta yalele na velaune baidana hilawedi. ⁴ Na ebe ilowoinanegau, yau baidaguwao alau Yelusalem.

⁵ Teina hauga nuwanuwagu na yalau Masedoniya na mulitai yalaowa alimiyai, ⁶ na neta ainai ya'aiyawasi. Mata nuwana neta ainai yamiya daodao ana higa gwaugwau ana hauga i'ovi, na aiteya tupwa yanuwauwatuwui ainaena amhaguigau ta ya'adau lau aidiyai. ⁷ Wuwuna nigele nuwanuwagu hauga ubwa'ubwana omiu baidaguwao tamiyamiya, na hesi ebe Yaubada italam, ainaena hauga tupwana daodaona baidamiu nemai tamiyamiya. ⁸ Teina hauga Epeso ainai yamiyamiya ana higa Buidi'wa guyauna i'ovi na mulitai yalaowa. ⁹ Wuwuna dalava teina ainai howahowana na Yeisu yana paihowa mwala'ina yapaihowai, bwagana agu alehao himiyamiya, na nigele yayamodemode aidiyai.

¹⁰ Na Timoti hinage ebe ilaowa alimiyai, amyogaei yami vadai na am'abiye yaliyaya moiha, wuwuna iya yada Bada vehabana ipaipaihowa, yau dova. ¹¹ Na havena yaiya Timoti isosomanaei, na hauganane ilalau gwaipilema aliguwai amhagai na mayana yaliyaya ilau gwaipilema, wuwuna iya na tupwana tahinao hinage yaha'waha'waidi.

¹² Apolosa hinage iya tahida ehebo, na mwalona Apolosa ya'awanoiyei ebeha tahidao baidanao hilaowa alimiyai, na ita'wata'wata, na ebeha teya hauga ainai inamwanamwa abo ilaowa.

¹³ Augeluwu am'ita avivinigomiu, na yemidi moiha ainaena amtowolo momohi na amwahiyala mayami atepatu. ¹⁴ Yo hinage yami paihowao maudoidi aidiyai amvelavelauyowegomiu.

¹⁵ Sitepana yana huhu amhanapuidi'o ebeha hiya Besinana ana tauyemidiwo mugai tupwa Gilisi ainai, na hitalamwedi Yaubada yana tomowa adi hagu vehabana. ¹⁶ Ainaena nuwamiyai yamwauwi na yadi walowone ammulitaedi, yo yayyadiwo hinage baidadiyao Besinana vehabana hipaipaihowa hiya hinage ammulitaedi. ¹⁷ Hauga teina yayaliyaya mwala'ina wuwuna Sitepana yo Potunato yo Akaikosi bada hilaoma'o, na hiya dova omiu miyalaemiyao bada hi'abi'abiye yaliyayagau. ¹⁸ Dova omiu mwalona hinage hi'abi'abiye yaliyayagomiu, ainaena teina hauga ta'i agu lautowoi inamwanamwa alili. Teina vehabana tomowa dova hiya amve'ahihiyedi.

¹⁹ Yaubada yana boda maudoidi tupwa Esiya ainaena yadi awayauwedo ilalaowa alimiyai. Na hinage Akwila yo Pilisila, yo hinage tauyemidiwo hiya yadi vadai hitapwatapwalolo yada Bada yehanaena, yadi awayauwedo alimiyai. ²⁰ Yaubada yana boda maudoidi hinage yadi awayauwedo alimiyai. Tahimiyao velauwena amnihoidi.

²¹ Teina yagu awayauwedo alimiyai yau nimaguwena yaleleyawa.

²² Ebe yaiya nigele Bada iyavelauwei miya vitaina ive'alo. Bada ee, nuwanuwagu na ulaoma.

²³ Yada Bada Yeisu yana ve'i'ila imiya vahaligomiu.

²⁴ Na hinage yagu awayauwedo Yeisu Besinana yehanaena ilalaowa maudoimiu alimiyai.

2 KOLINITA

Awayauwedo

¹ Yau Paulo Yaubada yana nuwatuwuwena yavetauyewasa Yeisu Besinana vehabana, na tahida Timoti ainaena.

Yami leta ilaolaowane neta Yaubada yana bodao Kolinita ainai vehabamiu. Na hinage Yaubada yana bodao Gilisi tupwana maudoina alonai vehabadi.

² Yaubada Tamada yo Bada Yeisu Besinana yadi atemuyamuya yo yadi nuwadaumwali himiya vahalogomiu.

Yaubada yana hagu

³ Yaubada iya Bada Yeisu Besinana Tamana yo yana Yaubada ta'awa yauwedowe'i iya atemuyamuya wuwuna. Yaubadanane ainaena vehaguhagu maudoina ilaolaoma vehabana ta'awa yauwedowe'i. ⁴ Iya ada vitai maudoidi aidiyai ihaguhaguigita. Eeta vehaguhugu ehebonane Yaubada imohemohegita ainaena mata tomowa tupwadi adi vitaiwo vagadi yo vagadi tahaguidi. ⁵ Wuwuna Besinana yana muya bagibagilidi ita hinage alonai baidada eeta Besinana ainaena Yaubada yana vehaguhagu mwala'ina mata tave'alo. ⁶ Ebe Yaubada yana paihowa vehabana abom amuyamuya, neta ta'i omiu ami hagu yo ami yayovi vehabana abom amuyamuyane. Na ebe hagu alobai omiu hinage mata ihaguigomiu ta muyaone ehebonane a'alama'i'itaedine mata i'abiye wahiyalagomiu ta'am'alama'i'ita. ⁷ Yama itahae ana wahiyala alimiyai imiyamiya wuwuna ahanapuiya'o ebeha dova yama muya'alodiyai ammuyamuya hagune ave'ave'alodine omiu mata hinage amve'alo.

⁸ Tahimaiyao, nuwanuwamai ebeha avenuwamwauwegomiu vitaiwone ave'ave'alodine Esiya tupwanane ainai vehabadi. Vitaiwone alimiyai himwamwauwidine neta himwala'i yo hivitai alili ta yawahimai muhamuhana na agabaei. ⁹ Alautowoi ebeha mwalowoi bada ilaoma'o alimiyai. Eeta teina imahalava ta ebe havena abom ayemiyediuyowegai, na hesi Yaubada ibom taumwalomwaloi i'abi'abiye towolodi ebeha ainai aduivahali. ¹⁰ Mwalowoi mwala'i alilina ainaena iyayoviga ta mata ilauyeyawahaigai. Na yama itahae iya ainai amwauwi ta mata iyayovi-uyoigai. ¹¹ Omiu hinage ebeha awanoyena amhaguhaguigai. Eeta ebe awanoi maudoidi vehabamai Yaubada mata iyemaihadi yo hinage i'awa nawanamwaegai, na tomowa bagibagilidi mata vehabamai na hi'awa yauwedo iya ainai.

Paulo yana ulewahi ibui

¹² Yama gagasa wuwuna teina, neta yama nuwanuwatuwu iwalo yedumwalu alimiyai ebaha yawahimai teina bale'une ainai yo hinage ginauli mwala'ina dova yama ve'awa'au'augelu omiu baidamai neta hiya Yaubada yana nuwatuwu ve'ave'ahihinaena yo yana walo moihanaena iloiloinaegai, nigele taumiya bale'u yadi nuwatuwuhonihoniyena na hesi Yaubada yana ve'i'ilaena. ¹³ Neta vehabana hauga maudoina alaulelelaowa nigele walo dawaniyena na hesi ebeha amhanapuidi. ¹⁴ Hava alelelediwane nuwanuwamai ebeha nuwamiu himasele ta amhanapu ili'ilimanigai. Haugana yada Bada Yeisu yana ahubena laugwaipileuyoma ainai mata amgagasa vehabamai dova ai hinage agagasa vehabamiu.

¹⁵ Yami gagasa yahanapu ili'ilimani ta mwalona yagu ulewahine ebeha yalaowa alimiyai mai bwau ta ebe yami hagu ilauhepoi. ¹⁶ Mwalona

nuwanuwagu yagu laomane Masedoniya ainai yataubo'eyegomiu na yagu laugwaipilene ainai yataubo'euyoigomiu. Na yagu taubo'euyoigomiune ainai mata amhaguigau ta ya'adau lau Yudeya ainai. ¹⁷ Yawalo ebeha yalaowa na hesi nigele yayalaowa. Teina yagu ulewahine ya'abi avivinine nigele yau taunuwatuwu bwaubwau. Yagu ulewahine yapaipaihowaidi nigele dova taumiya bale'u ginauli ehebo vehabana na hiwalo ehe na ana dumwalu nigele.

¹⁸ Bada dova Yaubada iwalowalo moiha neta dova yagu waloyemidi alimiyai. Nigele yayawalo ehe na ainona nigele. ¹⁹ Wuwuna Yaubada Natuna Yeisu Besinana, Sailasa, Timoti na yau aguguyaei gamwagamwanimiyai neta nigele ehe na hinage nigele. Iya Yaubada ana moiha. ²⁰ Wuwuna Yaubada yana waloyemidi maudoidi hiyemala moiha neta Besinana ainai. Teina vehabana iya ainaena 'Moiha' ta tawalwei ebeha Yaubada ta'awa wasawasaei. ²¹ Eeta Yaubada iya Besinana ainai ivetowolo momohigai omiu baidamaiyao. Na Yaubada iya ivesinuwaigita yo i'abidebaigita ²² ta iya yana ve'ive'ilala alidai imwauwi neta Alu'aluwa Ve'ahihi imohegita ta atedai. Teina dova yana aiyauya mugamugaina, na ainaena tahanapui ebeha yana aiyauya tupwadi vehabada i'atububunidi'o ta hiha'waha'wa.

²³ Yaubada mehenai yawalo moiha neta mwalonga nigele yayalaowa Kolinita alimiyai wuwuna nigele nuwanuwagu ta ya'abiye nuwayababagomiu. ²⁴ Hava ebe amyemidiyei nigele aya'aipate ebeha ainai aloina. Wuwuna ahanapuiya'o neta yami yemidine aidiyai amtowolo wahiyala'o. Eeta omiu baidamaiyao tapaihowa yami yaliyaya vehabana.

2

¹ Nigele yayalaowa alimiyai wuwuna yagu nuwatuwu yapaihowai ta nigele ebeha ya'abiye nuwayababauyoigomiu. ² Ebe ya'abiye nuwayababagomiu, yaiya mata itupwa ta i'abiye yaliyayagaune? Nigele teya yaiya wuwuna tomowa tau'abiye yaliyayagau mata ya'abiye nuwayababagomiu. ³ Teina vehabana na leta neta yaleleyawa alimiyai. Nigele nuwanuwagu yalaowa ta omiu ebeha am'abiye yaliyayagauwa am'abiye nuwayababagau. Wuwuna yahanapui ili'ilimani neta yagu yaliyayane omiu hinage yami yaliyaya. ⁴ Eeta yalaulelewa mayagu nuwavitai yo mayagu atemuyamuya yo mamehelinogu; ta nigele ebeha ya'abiye nuwayababagomiu na hesi yagu velau ana mwala'i alimiyai ebeha amhanapui.

Tauyababa ana nuwahanu

⁵ Ami gelu teya i'abiye nuwayababagau ta ebe yau mayagu nuwayababa omiu hinage tupwana mayami nuwayababa. Teina yawalowalone nigele ebeha ami gelune ya'abiye nuwavitai. ⁶ Na tomowa maudoimiu amhulugogoi ta yemaihana teina dova ammohemoheine neta bada howahowana. ⁷ Na hesi amnuwahanu na am'abiye wahiyala ta havena inuwanuwayababa alili mata ainaena ibe'u. ⁸ Eeta ya'awanoiyeigomiu ebeha yami velau iya vehabana am'abiye mahalavauyoi. ⁹ Teina vehabana na yalaulelelaowa ebeha yami awa'abi yatowoi ta yahanapuiigomiu neta moiha yagu loguguya maudoidi aidiyai am'awa abi, bo nigele? ¹⁰ Ebe yaiya teya yana yababa amnuwahanu mata yau hinage yanuwahanu. Na ebe hava vehabana na yanuwahanu neta Besinana mehenai na yapapaihowaine omiu vehabamui. ¹¹ Na yapapaihowaine ebeha Tomodulele havena iwahiwahiyala gabaegita, wuwuna yana nuwatuwuwo bada ta hanapuidi'o.

Besinana ainaena ta wahiyala

¹² Haugana Tilowasi ainai yamahalava ya'ita lobai ebeha Besinana wasana namwanamwana yaguguyaei neta tenem ainai Bada yagu hawa-hawaga iho'eya'o. ¹³ Hesi yagu nuwatuwu nigele iyatalu wuwuna tahigu Taito yabeha ahayai Tilowasi ainai. Nigele ta yavelauwedi na yalaugabaidi ta yalalaune Masedoniya.

¹⁴ Na Yaubada ainai ta'awa yauwedo wuwuna iya yana lau ahaiyena hauga maudoina Besinana ainaena ta wahiyala di'wa. Ta Yaubada iyepaihowagai na Besinana ana hanapu vehabana a'abiye dabalala tupwa maudoina aidiyai dova pwalawasi panena. ¹⁵ Wuwuna ita dova pwalawasi panena namwanamwa alilina Besinana i'aiyauyanei Yaubada ainai. Neta panenane idabadabalala ta livalivahidi na taumwalomwalowoi gamwagamwadiyai hibenabenalei. ¹⁶ Taumwalomwalowoi aidiyai teina panenane dova mwalowoi ivaivaiyama. Na livalivahidi aidiyai teina panenane iya yawahi ivaivaiyama. Teina vehabana ta yaiya howahowana mata teina vitaiwone ipaihowaidi? ¹⁷ Hesi ai howahowamai wuwuna ai nigele dova tomowa tupwadi hiya Yaubada yana Walo hivai ta dova aba'aigimwagimwala. Ai Yaubada ivetamalegai eeta iya mehenai nuwatuwu moihaena a'au'aubabada Besinana yehanaena.

3

Waloyemidi vauvauna ana taipaihowa

¹ Teina walone ana dagugu dova ya'awa namwanamwauyowegau, bo? Yau nigele dova yavetaumanaegomiu ta nuwanuwamiu abiye masele letana tomowa aidiyena ilaowa alimiyai ebeha yau yaiya dova tomowa tupwadi. Na nigele ebeha omiu alimiyena am'abiye mahalavaegai tomowa aidiyai. ² Mwalona ilaoma ta wau yagu abiyemasele letana neta omiu. Atemiyai yaleledi'o ta tomowa bagibagilidi hivahili ta hihanapuiya'o. ³ Na imiya mahalava ili'ilimani neta Besinana iya teina lelene ilelelene yau aliguwena. Iya nigele abalaulele we'awe'ahana ainaena iyalaulele na hesi Yaubada Mayawahina Alu'aluwana Ve'ave'ahihina ainaena. Na hinage nigele abalaulele gaima tabatabana dova Mosese yana loina na abalaulelene tomowa atemiyai.

⁴ Teina walone awalowei wuwuna Besinana ainaena na a'atepatu Yaubada mehenai. ⁵ Nigele teya hava alimiyai iyamiyamiya ta ebeha awalowegai neta howahowamai ta mata teina paihowane apaihowai. Ala'alawowoli alimiyai imiyamiya neta Yaubada ainaena ilaolaoma. ⁶ Iya i'abiye ala'alawowoligai ta waloyemidi vauvauna awalo mahalavaei. Teina waloyemidi vauvaunane neta nigele loina lelelelene ainaena, na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena. Wuwuna loina lelelelene neta tomowa i'oi'oye mwalowoidi na Alu'aluwa Ve'ahihi tomowa yawahi imohemohedi.

⁷ Loinane neta abalaulele gaimana Yaubada ainai ilele ta haugana Mosese ivavaiwa neta Yaubada yana wasawasa namanamalina i'abiye mahalava. Moiha Mosese manina maselena mata isawali ta ilau na hesi maninane maselenane imehe'ai'ai moiha ta nigele howahowana na Isileliwone manina hivinunui. Loina ana paihowa alonai tomowa himwalomwalowoi na hinage yana hauga laoma manamanamalina. ⁸ Na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi yana laoma namanamalina idi'wa alili yana paihowa alonai. ⁹ Na loina mumugana iya yababa ve'ewana ivaivaiyama neta manamanamalina ilalaomane. Ainaena na Alu'aluwa Ve'ahihi iya awadumwalu ilawelawenama neta mata namalina idi'wa alili. ¹⁰ Na wau namanamalina mugamugaina ana ita dova nigele iyamasele ili'ilimani wuwuna mulumulitana namalina imwala'i alili. ¹¹ Waloyemidi miyamiyana

isawali na hesi mayana namanamalina ilalaomane eeta tahanapui ebeha mata waloyemidi miyamiya vateyaina namanamalina idi'wa alifi.

¹² Ita yada nuwatuwu hae ana ita teina dova neta vehabana a'atepatu moiha. ¹³ Ita nigele dova Mosese. Iya ale'owena manina ilau'au'auhi haugana yana namanamalina ihabuhabulu ta isasawaline ta ebe Isileliwone havena hivinuvini. ¹⁴ Na mayadi nuwapwanopwano mwalona ta wau haugana waloyemidi mugamugaina hivahili neta hiya ale'one ehebonane howola yadi nuwatuwu i'oi'oi'au'auhi ta nigele hiyavaivehulu. Wuwuna Besinana ibommo ainaena mata teina ale'one Yaubada ivaivehulu. ¹⁵ Na mwalona ta wau, haugana Mosese yana loina hivahili neta ale'one howola yadi nuwatuwu ilaulau'au'auhi. ¹⁶ Na hesi haugana tomowa i'ita gwaipileuyo Bada ainai neta Yaubada ale'one mata ivaivehulu. ¹⁷ Na Badane neta iya Alu'aluwa Ve'ahihi. Na havaidova ainai Bada Alu'aluwana imiyamiya neta ainai nigele loina bo yababa yana pai teya iyamiyamiya. ¹⁸ Ainaena maudoida nigele manida abalau'au'auhina na Bada yana vewasawasa tave'itaei. Na Badane neta iya Alu'aluwa Ve'ahihi eeta igwaipilegita ta ana ita dova Besinana yana wasawasa alidai imwalamwala'.

4

Yada tapiyao dova walata

¹ Ainaena teina waloyemidi vauvauna yana paihowa Yaubada yana atemuyamiyana imohegai ta nigele ayatapiya. ² Mumuga dawadawanidi yo vedebahinihinimayadi amwau gabaedi'o. Nigele mumuga oya'oyamaena ayamiyamiya yo nigele Yaubada yana walo ayapaipaihowa pwanoli. Na awamoiha maudoina ainaena Yaubada mehenai amiyamiya ebeha tomowa maudoidi yadi nuwanuwatuwu ilimani vehabana amoheuyoigai. ³ Wasa namwanamwana aguguyaei ta ebe italu aidawani mata tomowa tupwadi aidiyai italu aidawani. ⁴ Hiya nigele hiyayemidi wuwuna Tomodulele bale'u ana tauloina yababana yadi nuwatuwu i'auhidi. Iya iguduidi ta masele ihinahinalidi nigele howahowana na hi'ita lobai. Masele neta iya wasa namwanamwana ainaena ilalaomane. Na wasane ainaena Besinana yana vewasawasa i'abiye mahalava wuwuna iya Yaubada ana oleya moiha.

⁵ Nigele ayabom wasamai aguguguyaei na Yesu Besinana iya Bada wasana aguguguyaeine. Na awalowalo neta ai yami taupaihowa Yesu vehabana. ⁶ Mwalona Yaubada iwalo ebeha, 'Mata guguyou holanai masele ihinali'. Na teina haugane Yaubada ehebonane yana wasawasa tahanapui neta ta'ita'ita ihinahinali Besinana maninai.

⁷ Hesi ai Yaubada yana wasawasa taumai tapitapiyadi aidiyai himiyamiya ta dova bagi namwanamwana walata miyamiyana alonai. Ai wahiya mwalai alilina a'abiye mahalava neta ai nigele alimaiyena na hesi Yaubada iya ainaena. ⁸ Hauga daodaona hi'abiye nuwavitaigai na hesi nigele hiya'abiye yababagai. Hauga tupwadi anuwatuwu bwaubwau na hesi nigele ayatapiya. ⁹ Hauga tupwadi hi'abiye muyagai na hesi Yaubada nigele iyanuwapwanopwanowegai. Hauga tupwadi hitalaigai na hesi nigele ayasilahe moiha. ¹⁰ Hauga maudoina amwalomwalowoi dova Yesu ta ebe iya yawahina tomowa hi'ita holamaiyai. ¹¹ Yama miya ahubena ehebo ehebo alodiyai Yesu vehabana na mwalowoi awutu vahavahali moiha. Na teina alonai a'alama'ita ta ebe Yesu yawahina tomowa hi'ita. ¹² Eeta moiha mwalowoi holamaiya ipaipaihowa na omi yawahi amlobalobai.

¹³ Yaubada yana Buki iwalowe iwalo, 'Ya'aubabada wuwuna yayemidi'. Teina yemidine ehebonane alimaiyai vebabana na a'aubabadaei wuwuna ayemidi. ¹⁴ Tahanapuiya'o neta iya Yaubadane ehebonane Bada Yesu mwalowoiyena i'abiye towolouyoia'o na hinage mata omiu na ai i'abiye towolouyoigita. Yesu baidada na ilau ahaigita ta talau iya mehenai. ¹⁵ Teina maudoina neta omiu vebabamiu. Na Yaubada yana ve'i'ila idabalala boda ta boda aidiyai ta mata Yaubada yana vewasawasa ana awayauwedo imwala'i.

Yemidiyena tamiyamiya

¹⁶ Eeta mata nigele ayatapiya. Moiha taumai hitapitapiya na hesi alu'aluwamai ahubena ehebo ehebo i'abi'abiye vauvauyoi. ¹⁷ Na teina vitaiwone habuludi hauga ahu'ahubalina alonai aveve'alodine, mata vewasawasa mwala'ina yo miyamiya vateyaina ilawelawenama, teina vitaiwone mata imwala'i gabaedi. ¹⁸ Hava ta ita'itadine nigele aidiyai ayanuwanuwatuwu alili. Na hava nigele taya'ita'itadine hiya aidiyai anuwanuwatuwu moiha. Wuwuna hava ta ita'itadine neta hauga ahu'ahubalina vebabana na hava nigele taya'ita'itadine neta hauga miyamiyavateyaina vebabana.

5

¹ Na tahanapuiya'o neta taudane teina gwau tamiyamiyaneine bale'uwai mata ilotalotalo'e na Yaubada ainaena vada tavai. Neta vadane galewai nigele tomowa nimadiyena hiya'abi na mata imiya ta ilau hauga nigele yana aba'ovi. ² Teina haugane ta'am'amna yababa na yada venuwa neta ebeha Yaubada vada vauvauna mata imohegita dova ale'o vauvauna. ³ Ta ebe teina ale'one Yaubada imohegita mata alu'aluwada nigele hiyabugewa. ⁴ Teina gwaune holanai amiyamiyane neta a'am'amna yababa wuwuna anuwavitai. Nigele ebeha teina nuwanuwada ada ale'o tavaivehuludi na hesi nuwanuwada Yaubada iveli'wagita tauda vauvauna ainaena ta ebe yawahi tauna mata taudawa mwalomwalowoina i'abiye sawali. ⁵ Yaubada iya teina ginauline ainai i'atububunigita ta Alu'aluwa Ve'ahihi imohegita dova abavetuwuni. Eeta tahanapui neta mulitai abo hava tupwadi vebabada i'atububunidiwa imohegita.

⁶ Ainaena hauga maudoina ta'atepatu. Tahanapuiya'o teina haugane taudaone aidiyai tamiyamiyane neta howola nigele Bada baidada tayamiyamiya yana tupwai. ⁷ Nigele vinunuwena tayalaulau na hesi yemidiyena talaulaune. ⁸ Eeta ta'atepatu yo nuwanuwada ebeha teina taudaone talaugabaidi ta talau Bada baidada tamiyamiya yana tupwai. ⁹ Bwagana teina tamiyamiya tauda holadiyai bo Yaubada yana tupwai ta miyamiya na hesi yada aipate mwala'ina ebeha ta'abiye yaliyaya. ¹⁰ Wuwuna maudoida mata Besinana mehenai tatowolo ta iya ilauvetalae-gita. Tomowa ehebo ehebo hava tauna ainai ipapaihowaine mata maihana ivai. Namwanamwana mata maihana namwanamwana na yababana mata maihana yababana.

Besinana ainaena Yaubada baidada ta'awa heliheliyam

¹¹ A'aipate ebeha tomowa tupwadi nuwadi avaidi wuwuna Bada meheuhina ahanapuiya'o. Na Yaubada ihanapuigai'o ta hinage nuwana omiu bada atemiyena amhanapuigai'o. ¹² Nigele ebeha a'awa namwanamwauyowegai mehemiayi na hesi vedova mata ammwahinigai ana wuwuna awalo auligomiu. Eeta yayiyadiwo tomowa hivinunuidi tuluhaena na nigele yadi mumuga nuwa'alodiyai vebabana

hiyanuwatuwuhuhu mata yadi walo amyemaihadi. ¹³ Ebe ayayuaule dova tomowa yadi aubabada neta Yaubada vehabana na ayayuaulene. Na ebe ulu'ulumai dumwadumwaludi neta omiu vehabamiu na ulu'ulumai hidudumwalune. ¹⁴ Besinana yana velaune iloiloineaegai wuwuna ahanapui neta iya ibom tomowa maudoida vehabada imwamwalowoine. Ainaena ita hinage maudoida tamwalowoi. ¹⁵ Na maudoida vehabada imwamwalowoine ta yayiyadiwo ita mayawahida nigele ebeha tabom vehabada ta paihowa na hesi Besinana vehabana ta paihowa. Wuwuna iya vehabada imwalowoi ta itowolouyo.

¹⁶ Ainaena teina haugane tomowa mata nigele yadi nuwatuwu ayanuwatuwuudi bale'u nuwanuwatuwuna ainaena. Moiha mwalona Besinana teina dova anuwatuwuine na teina haugane nigele. ¹⁷ Haugana tomowa ive'ehebo Besinana ainai neta iya tomowa vauvauna. Ginauli miyamiyadi bada hi'ovi'o na ginauli maudoidi higwaipiledi ta dova vauvaudi. ¹⁸ Teina ginauliwone maudoidi neta Yaubada ipapaihowaidine. Iya mwalona ana aleha ita na Besinana ainaena igwaipilegita ta ita ana geluwo. Na tomowa tupwadi apaihowaidi ta iya baidadi hi'awa au'augelu neta Yaubada paihowane imomohegaine. ¹⁹ Yada wasa neta taumiya bale'u maudoida Besinana ainaena na Yaubada i'awa au'augeluwegita ta nigele yada yababao iyavahivahilidi. Na yayiyadiwo mata tomowa apaihowaidi ta i'awa au'augeluwedi neta yewasane paihowana imomohegaine. ²⁰ Eeta ai Besinana vehabana a'au'aubabada, bada dova Yaubada iya i'awa'awanoi ai awamaiyena. Na ai Besinana vehabana a'awa'awanoiyegomiu awalo, 'Yaubada am'awanoiyei ta i'awa'awa au'augeluwegomiu'. ²¹ Wuwuna Besinana nigele yana yababa na ita vehabada na Yaubada ipaihowai ta yada yababa maudoidi i'awala gogoidi. Teina dova ipaihowai ta ebe tave'ehebo Besinana baidada mata Yaubada yana paihowa dumwaluna ta ve'alo.

6

¹ Nigele ta Yaubada baidamai yama paihowa toyawa holanai a'awanoiyegomiu omiu Yaubada yana ve'i'ila tauvaina havena yana ve'i'ilane amgebegebe awawai. ² Wuwuna iya iwalowei iwalo, 'Atemuyamuya ana hauga ainai yami awanoi yabenaledi.

Na livahi ana ahubena ainai yahaguigomiu.'

Walo moiha, teina Yaubada yana atemuyamuya haugana ebeha mata ami livahi amlobai.

³ Nigele nuwanuwamai ebeha yayiya teya yama paihowa i'taye yababa. Ainaena na ababe'u nigele teya yayiya yana amwaha ainai ayamwaumwauwi. ⁴ Hesi ginauli maudoidi holadiyai apapaihowaidi ebeha a'abiye mahalava neta ai Yaubada yana taupaihowao: Alama'i'ita moihanaena vitali yo wewelohe yo muya holadiyena atowotowolo momohi. ⁵ Ama alehao hitalaigai ta vada paipaiyai higuduigai ta himiya gwaigwaipileyegai na hiwalowalo yababaigai. Na apaihowa wahiyala. Na nigele aya'eno'eno ili'ilimani. Na nigele aya'ai'ai ili'ilimani. ⁶ Na yama nuwatuwu masemaselenaena yo nuwatuwu hanahanapuwena yo yama nuwadobiyyena yo aiyauyaena yo Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena yo velau moihanaena a'abiye mahalavauyoigai ai Yaubada yana taupaihowao. ⁷ Na yama walo moiha yo Yaubada yana ala'alawowoliyena a'abiye mahalavauyoigai ai Yaubada yana taupaihowao. Na mumuga dumwadumwaluna avai ta iya yama aba'aleha yo abalau'au'auhi. ⁸ Tomowa hive'ahihiyegai na tupwadi hi'ita dobiyegai na hi'awa yababaegai na tupwadi hiwalo vetuvehaeyegai. Hiwalo ebeha a'oya'oyama na hesi

awalowalo moiha, ⁹ na hinage hiteibabaegai na hesi hihanapuigai'o. Na hipaihowaigai ebeha amwalowoi na hesi mayawahimai. Bwagana hitalaigai na hesi nigele hiya'oi'oiye mwalowoigai, ¹⁰ yo bwagana hivenuwayababagai na hauga daodaona ayaliyaliyaya. Ama ita dova tauwewelohe na hesi tomowa bagibagilidi a'abi'abiye tobwatobwadi. Na Ama ita dova nigele teya hava alimayai na hesi ginauli maudoidi ai alimayai.

¹¹ Ama geluwo omiu Kolinita awalo dumwalu alimiyai neta ginauli maudoidi awalo mahalavaidi'o ta atemai aho'e gabaedi alimiyai. ¹² Ai nigele atemai ayaguduidi alimiyena na omiu yami venuwaena atemiu anguduidi alimiyai. ¹³ Eeta teina yawalowalo laowa alimiyai dova omiu natuguwao. Teina yama mumugane amyemaiha ta omiu hinage atemiu amho'e gabaedi alimiyai.

Ita Yaubada yana vada tapwalolo

¹⁴ Yaiyadiwo nigele hiyayemidi havena aidiyai ampatupatu. Wuwuna mumuga dumwadumwaluna na mumuga yababana nigele howahowana na hive'ehebo. Na nigele howahowana masele na guguyou himiya gogoi. ¹⁵ Nigele howahowana Besinana na Tomodulele yadi nuwatuwu ehebo. Tomowa yemiyemidina na tomowa nigele iyayemidi nigele howahowana yadi nuwatuwu ehebo. ¹⁶ Yaubada yana vada tapwalolo nigele howahowana aiwa tagitagi holanai himiya. Na ita Yaubada yana vada tapwalolo dova iya yana Buki holanai iwawaloweine iwalo, 'Yau mata holadiyai yo gamwagamwadiyai yamiya. Na yau mata yadi Yaubada na hiya mata yagu tomowao.'

¹⁷ Na Bada iwalooyo iwalo,
'Omiu yagu tomowao,
amlaugabaedi yo hiya aidiyena amwaheigomiu.
Hava nigele iyamasele havena ainai am'abi'abilau,
ta yau mata yayaliyayaigomiu.'

¹⁸ 'Eeta yau mata Tamamiu
na omiu mata natuguwao towatowahomiu yo waiwaihiumiu.'
Teina dova Bada Yaubada Tauwahiyala alili iwawaloweine.

7

¹ Ainaena augeluwo mihadi omiu, teina waloyemidiwone bada maudoidi tavaidi'o. Eeta yada nuwatuwu dawadawanidi tata'wata'wataedi neta ginauliwone tauda yo alu'aluwada hi'abi'abiye bi'idi aidiyena. Yauwahida ta'abiye masaledi Yaubada mehenai wuwuna tave'ahihiyei.

Paulo yana yaliyaya

² Atemiu amho'edi alimayai wuwuna nigele teya yaiya aya'abiye yababa yo nigele teya yaiya ayave'ita pwanoli. Na hinage nigele teya yaiya aya'oyamaei na yana tobwatobwa ayavai vehulu. ³ Teina yawaloweine nigele ebeha yave'ewaigomiu wuwuna bada dova mwalona yawawaloweina neta omiu ami nuwatuwu atemaiyai imiyamiya eeta bwagana mata amwalowoi bo amiya na hesi hauga daodaona talaulautoyawa. ⁴ Omiu vehabamiu ya'atepatu yo yanuwahaehae moiha. Na ama vitai maudoidi holadiyai yagu nuwatuwu hitalu ta yaliyaya i'oiye mwaugau.

⁵ Haugana tenem bada amahalava'o Masedoniya ainai na hesi howola taumai nigele hiya'aiyawasi. Vitaiwo himiya gwaigwaipileyegai neta veta'eta'e tomowa baidamaiyao yo meheuhi atemaiyai na amiyamiya. ⁶ Na hesi Yaubada iya taunuwavitaiwo adi tau'abiye atepatu eeta Taito yana

laoma ainai i'abiye atepatugai. ⁷ Nigele yana laoma ibom ainaena iya'abiye atepatugai na hesi vedova am'abiye atepatuwa wasana ainaena hinage i'abiye atepatugai. Na yami velau yo yami nuwayababa yo yami talam vehaguhagu yau vehabagu iwalowalo auligai ta yagu yaliyaya imwala'i alili.

⁸ Mwalona yagu leta ainai ya'abiye muyagomiu, ta vehabana yanuwanuwatuwu na teina haugane nigele vehabana yayanuwanuwatuwu wuwuna yagu leta i'abiye nuwayababagomiu hauga ahu'ahubalina. ⁹ Leta neta yalelele vehabana yayaliyaya. Na nigele yayaliyaya ya'abiye nuwayababagomiune na hesi yayaliyaya wuwuna yami nuwayababa ainona neta yami nuwabui. Neta nuwayababane Yaubada nuwanuwana ainaena nigele aya'abiye yababagomiu. ¹⁰ Nuwayababa Yaubada nuwanuwana wuwuna neta nuwabui yana abavetuwuni ta tomowa hilaulau yawahai ta hi'awa namwanamwaei. Na taumiya bale'u yadi nuwayababa ainaena mwalowoi hive'ave'alo. ¹¹ Am'ita hava Yaubada ipapaihowaine yami nuwayababa ainaena ta am'atepatu wahiyala na amnuwalele vedumwaluyoigomiu ainai. Eeta amwalo wahiyala mayami meheuhi yo mayami velau ammoheuyoigomiu mayami atetalam ta am'atububuni taumumuga yababa yemaihana vehabana. Ginauli maudoidi aidiyai am'abiye mahalavauyoigomiu neta nigele teya hava yami pwanoli. ¹² Eeta teina leta yapaihowai nigele taipwanoli mehena yayasabui yo hinage nigele pwanoli ana tauyemaiha yayahaguhagui vehabana yayalaulele. Na yalaulele ebeha yami atetalam vehabamai Yaubada mehenai ya'abiye mahalava alimiyai. ¹³ Teina vehabana na yama nuwatuwu hiwahiyala.

Nigele yama nuwatuwu wahiyala ibom na hinage yama yaliyaya. Wuwuna Taito maumaudoimiu am'abiye wahiyala ta yana yaliyayaena i'abiye yaliyayagai. ¹⁴ Na yagu nuwatuwu haehae omiu vehabamiu yawalo auli ta nigele amya'abiye hinimayagau. Mwalona ginauli maudoidi awalowalowedi alimiyai neta moihadi. Eeta yama nuwahaehae Taito ainai vehabamiu neta imiya mahalava moihana. ¹⁵ Taito inuwatuwu avivini vedova amyaliyayaine mayami meheuhi yo mayami ve'ahii na hinage mayami awa'abi vehabana eeta yana velau vehabamiu iwahiyala. ¹⁶ Na yau yayaliyaya wuwuna ginauli maudoidi aidiyai yayemidiyegomiu moiha.

8

Tauyemidiwo yadi velau

¹ Ama geluwo nuwanuwamai ebeha amhanapui hava Yaubada yana atemuyamuya ipapaihowaine tauyemidiwo yadi boda Masedoniya ainai. ² Hiya vitai holanaena hilaulau neta towoi mwala'ina hive'ave'alo ta bwagana hiwewelohe na yadi yaliyaya imwala'i alili ta ainaena yadi velau idi'wa alili. ³ Mata yawalo mahalavaedi alimiyai neta velau ana mwala'i hava howahowadi mata himwauwauwi neta himwauwi. Na hinage hava nigele howahowadi na himwauwi mata himwauwau di'wa. Hibom yadi talam ⁴ alimiyai hi'awanoi hamahamadudu ebeha Yaubada ana tauve'ahihiwu Yudeya vehabadi yadi tupwa hipaihowai hagu ainaena. ⁵ Yama nuwatuwu mata velau a'ava himwauwi na hesi hivelau di'wa wuwuna himoheuyoidi Yaubada ainai na mulitai atedi hitalamwedi alimiyai. ⁶ Ainaena Taito bada velau ana vai ivetuwuni gamwagamwanimiyai eeta a'awanoiyei ebeha ive'ovidi. ⁷ Na ginauli dova yemidi yo aubabada yo hanapu yo vehaguhagu nuwalelena yo yami velau vehabamai

aidiyai ammahuli alili. Eeta nuwanuwamai ebeha teina hinage velaune paihowana ainai ammahuli moiha.

⁸ Teina yawalawaloweine nigele dova loina na ebeha tomowa tupwadi yadi vehaguhagu nuwalelena ya'abiye mahalava ta ainaena na yami velau moiha yaalautowoi. ⁹ Yada Bada Yesu Besinana yana ve'i'ila bada amhanapuiya'o. Wagana iya imahuli alili na hesi iweweweloheyowei omiu vehabamiu ta ebe yana veweweloheyena iyemahuligomiu.

¹⁰ Na yagu nuwanuwatuwu teina dova. Bolimai tuluhadai haugana velau amvetuwuni inamwanamwa ta teina haugane amve'ovidi. Wuwuna omiu velau ana taupaihowao mugamugaimiu yo hinage omiu tomowa mugamugaimiu velau amyaliyayai. ¹¹ Mwalona velaune amyaliyayai na yami yaliyayane iyemala moiha ta teina haugane hava howahowamiu yami tobwatobwao aidiyena paihowane amve'ovi. ¹² Ebe velau tayaliyayai mata yada velaune Yaubada vehabana iyaliyaya. Yaubada nuwanuwana hava alidai imiyamiyane tamohei na hava nigele alidai iyamiyamiya nigele nuwanuwana.

¹³⁻¹⁴ Teina nigele yawalo ebeha tomowa tupwadi vitai hi'avalala vehulu na omiu am'avalai. Na hesi nuwanuwamai neta maudoimiune amtoyatoyawa. Wuwuna hiya adi vahali holanai ta ebeha omiu yami mahuliyena amh-aguidi. Eeta omiu mata ami vahali holanai yadi mahuliyena hihaguigomiu. Teina dova mata ampaihowauyoigomiu ta maudoimiu amtoyatoyawa. ¹⁵ Dova Yaubada yana Buki holanai hilele hiwalo, 'Yaiya tomowa itano'ahai mwala'ina nigele ana tupwa mwala'ina. Na yaiya tomowa nigele iy-atano'ahai moiha nigele iya'abiye ahubali.'

Taito ma'ana geluwo yadi lau Kolinita

¹⁶ Yaubada ainai ya'awa yawewo wuwuna iya ipaihowai ta Taito yana nuwalelene alimiyai dova yau. ¹⁷ Moiha yama awanoi ainai italam na hesi ami hagu ainai inuwalele moiha ta ibom yana nuwatuwuwena itowolo ta ilalaowa alimiyai. ¹⁸ Taito na tahida teya avetamaledi ta hilalaowa. Wasa namwanamwana guguyana ainai tahida teina ilau'alili ta teina ainaena tauyemidi yadi boda maudoidi hive'ahihiyei mwala'ina. ¹⁹ Teina tahidane tauyemidiwo yadi boda hivesinuwai ta iya mata ihaguigai ta velaune alawei Yudeya. Ainaena Bada a'awa wasawasaei na mata tomowa hihanapui neta nuwanuwamai tauyemidiwo ahaguidi. ²⁰ Teina velau mwala'ina yayiyadiwo a'ita'ita avivini ebeha ahibahiba ili'ilimani ta tomowa havena hivetavetalapili neta vehabana tahida teina alalauvaine. ²¹ Eeta yama venuwa ebeha yama mumuga hinamwanamwa nigele ebeha Yaubada mehanai ibom na tomowa hinage mehediya.

²² Hinage tahida teya avetamalei ta teina tomowaone ivetonugaedi ta baidanao hilalaowa. Hauga bagibagilina alautowoi ginauli vagadi yo vagadi aidiyena ta alolobaine iya tautalam. Na teina haugane iya tautalam moiha vehabamiu wuwuna alimiyai iyemidi. ²³ Na Taito iya yagu taliyataupaihowa ta ami hagu vehabana iya baidagu apaipaihowa. Na tahidao bwau Taito baidanao hilalaowa neta hiya tauyemidiwo yadi bodao vehabadi hitowotowolo yo hinage Besinana yana vewasawasa hi'abiye mwala'i. ²⁴ Eeta yami velau amve'itaedi aidiyai ta tauyemidiwo yadi boda maudoidi mata hi'ita lobai ta yama nuwahaehae iyemala moiha.

¹ Yaubada ana tauve'ahihiwo adi haguha amvetamalei Yudeya vebabana mata nigele howahowana yalaulele ili'ilimani. ² Na Yahana-puiya'o neta nuwanuwamiu mwala'ina ebeha amvehaguhagu. Tomowa Masedoniya aidiyai yamwahnigomiu, yawalo, 'Hiya Gilisi bolimai tuluhada'i bada hi'atububuni'o ebeha hivehaguhagu'. Na hibagibagili alili yami nuwalele nuwadi i'abiye mwahali. ³ Hesi tahidao yave-tamaledi ta hilalaowane nigele ebeha yagu nuwahaehaene neta walo a'ava na hava yawalowalowedine ebeha am'atububuni na amha'waha'wa. ⁴ Ebe Masedoniya tupwadi baidaguwao alaowa ta hi'ita lobai nigele amya'atabubuni, omiu yo ai tahinimaya moiha. Na yau hinage yahin-imaya wuwuna vebabamiu yanuwahaehae. ⁵ Ainaena yawalo in-amwanamwa tahidao ya'awanoiyedi ta hilau mugaiwa alimiyai ta mata velau amwalowalo yemidiyegauwa am'atububuni vateyaidi. Ainaena novona haugana ya'abimahalahawa ta imiya mahalava neta yami nuwatuwuwena amvelavelau na nigele hiyahuluhuluigomiu.

⁶ Teina amnuwatuwu ili'ilimani. Yaiya nigele iyalaupeli mwala'ina mata nigele iyalaupeli mwala'ina. Na yaiya ilaupeli mwala'ina mata ilauyaba mwala'ina. ⁷ Ainaena tomowa ebeho ebeho vedova yana nuwatuwu ipaipahowai ebeha ipaihowai ta'i. Nigele ebeha mayana nuwavitai na ivelau yo hinage nigele ebeha ivelau wuwuna iya yana paihowa ebeha ivelavelau. Tomowa mayana yaliyaya na ivelau neta Yaubada yana awanamwanamwa. ⁸ Na Yaubada howahowana mata ami velau mwala'ina imohegomiu yo hauga daodaona ginauli maudoidi amnuwanuwaleleyedi mata amlobaidi ta howahowamiu. Na hinage mata vagavagana imohegomiu ta paihowa namwanamwadi maudoidi vebabadi howahowana. ⁹ Dova Yaubada yana Buki holanai hilele iwalo:

'Tomowa nuwanuwana i'aiyauya hauga maudoina tauwewelohe aidiyai,
Yana mumuga dumwaluna imiyamiya mata ilau ta hauga nigele ana higa'.

¹⁰ Yaubada taulaupeli venuvenu imohemohedi ta hilaulaupeli na mulitai venuvenu yo ai'ai namwanamwana ainaena tamahuli, na mata ipai-howai ta yami mumuga namwanamwana mahulina i'abiye mwala'i. ¹¹ Eeta Yaubada mata amwaha maudoidi aidiyena i'abiye mahuligomiu ta mayami mumuga namwanamwa hauga maudoina, eeta tomowa bag-ibagilidi Yaubada hi'awa yawwedowei yami velau vebabana neta ainaena hilolobaiwa.

¹² Wuwuna teina velaune ampaipaihowaine nigele Yaubada yana tomowao adi haguha iya ibom iyave'alo, na tomowa bagibagilidi hi-nage ipaihowaidi ta Yaubada ana awayauwedo hi'abiye mwala'i moiha. ¹³ Teina velaune paihowana ampaipaihowaine mata ami ita imiya mahalava. Tomowa bagibagilidi mata Yaubada hi'awa wasawasaei wuwuna yami walomahalava wasa namwanamwana vebabana. Na yami velau mwala'ina aidiyai yo tomowa tupwadi aidiyai mata Yaubada hino'owei wuwuna yami atetalamwena am'aiyauya. ¹⁴ Na vebabamiu hi'awanoi ta ami velaune atediya imwala'i wuwuna Yaubada yana ve'i'ila mwala'ina alimiyai imiyamiya. ¹⁵ Yaubada nigele howahowada ta'aubabadaei vebabana na ta'awa yawwedowei.

10

Paulo yana paihowa vebabana i'awa pa'ipa'i'i

¹ Yau Paulo, Besinana yana nuwadobiyena yo yana nuwanamwanamwaena ya'awanoiyegomiu. Tupwamiu amwalo ebe

yau baidamiu neta yanuwadobi na ebe yau amwaha daodaowai neta yawalowalo wahiyala. ² Eeta ya'awanoiyegomiu haugana yalalaowa havena amhuluhuluigau ta yawalowalo wahiyala. Wuwuna yayiyadiwo hiwalo bale'u yana nuwatuwuwena alaulau yahanapuiya'o mata aidiyai walo wahiwahiyalana yavetowolo. ³ Moiha bale'uwai tamiyamiya na hesi nigele bale'u yana nuwatuwuwena aya'ale'aleha. ⁴ Wuwuna yama alehao ginaulidi neta nigele bale'u ginaulidi na hesi ala'alawowoli haehae alilina. Yaubada yana ala'alawowoli ainaena ali wahiwahiyaladi hibuibuiyedi. ⁵ Awa pa'ipa'i'i yo abawalo gagasao maudoidi Yaubada yana hanapu hi'ale'alehai ai agohalo'elo'edi. Na nuwanuwatuwuwu maudoidi apaidi ta Besinana hi'awa abiyei. ⁶ Haugana ebe am'awa'abi ili'ilimani ai a'atububuni'o ta tau'awa sewa maudoidi ayemaihadi.

⁷ Ebe teya tomowa inuwatuwuyoi na iwalo iya Besinana yana taupaihowa, bada ebe inuwatuwuyoi neta ai hinage Besinana yana taupaihowao. ⁸ Ebe yada Bada yana loina imohemohegai mata vebabana yawalo haehae habuluna na nigele yayahinimaya wuwuna yagu loina ainona ebeha yami yemidi ya'abiye wahiwaladi na nigele ebeha agohalo'edi. ⁹ Nigele ebeha yawalo yemeheuhigomiu yagu leta aidiyena. ¹⁰ Tomowao tupwadi yadi aubabada hiwalo, 'Paulo leta ainai yana walo hiwahiyala yo hivitai. Na hesi haugana iya baidada nigele teya yana wahiyala ta yana walowo dova ginauli awa'awawa.' ¹¹ Tomowao teina ebeha hihanapui ili'ilimani neta haugana ai lovai na yama leta alodiyai awalowalowedi mata neta dova yama mumuga haugana ai badamiu.

¹² Ami geluwo tupwadi hino'ono'oweuyowedi. Havena awalowalo ta ebeha avetoyatoyawa wuwuna yehadi himwauwauhinidi. Na hesi tomowa teina hiyauyaule wuwuna hiya hibom adi liveyena hivetoyatoyawa. Na hinage yadi mumuga hivetoyatoyawa adi geluwo baidadiyao eeta hibom hi'awa namwanamwauyowedi. ¹³ Yaubada yana paihowa dalava tupwadi aidiyai yo gamwagamwanimiyai imohogai'o na neta paihowane ana higahiga a'au'aubadaeine ta anuwahaehaeeyine na hesi ai mata nigele nuwahaehae ana higahiga ayadi'wai. ¹⁴ Ai nigele ayalaulau alili nuwahaehae ainai wuwuna moiha Besinana wasana namwanamwana ai amumugaiyeyine. ¹⁵ Ainaena yagu nuwahaehae vebabamiu neta nigele tomowa tupwadi yadi paihowa vebabana na yayanuwahaehae. Hesi ai paihowa vebabana yagu nuwatuwu wahiwahiyalana ebeha yami yemidi imwalamwala'i ta mata yagu abapaihowaowa gamwagamwanimiyai hinage imwala'i. ¹⁶ Mulitai abo alau dalava amwaha dodaowai tupwadi aidiyai wasa namwanamwana aguguyaei. Ainaena mata nigele ayalau tahidao yadi abapaihowa dalavadi aidiyai ta havena awalo haehae tomowa tupwadi yadi paihowa ainona vebabana. ¹⁷ Dova Yaubada yana Buki holanai hilele hiwalo, 'Yaiya nuwanuwana na iwalo haehae Bada hava ipapaihowaidine vebabana iwalo haehae'. ¹⁸ Wuwuna ebe Bada towaho i'awa namwanamwaei neta inamwanamwa Yaubada mehenai na ebe towahonane ibom i'awa namwanamwaeuyowei neta nigele iyanamwanamwa Yaubada mehenai.

11

Paulo na tauyewasa oya'oyama

¹ Nuwanuwagu am'alama'i'ita ta aubabada yauyaule habuluna yapaihowai. Yauwedo na amtalamwegau ta yapaihowai. ² Yaubada yana alomagigilyena vebabamiu ya'alomagigili. Wuwuna omiu dova nuwapuyo ta ebeha mata yawalo yemidiyegomiu dova vahala atena masemaselena

hilalawei mwanena ehebo mohimohili Besinana ainai. ³ Na yameheuhi wuwuna mata tomowa hiniuligomiu ta yami nuwanuwatuwuwo hive-taulyabayabadi ta yami talam masemaselena maudoina Besinana ainai amlaugabaei. Dova mwalona mwata yana oyama hanahanapuwena Ive i'o'oyamaeine. ⁴ Ebe tomowa teya ilaoma na Yeisunane aguguguyaeine imiyamiya na Yeisu vagana iguguyaei neta am'atububuni moiha ebeha ammoheuyoigomiu. Na Alu'aluwa Ve'ahihi amvavaiwa imiyamiya na alu'aluwa vagana amvai neta am'atububuni moiha ebeha ammoheuyoigomiu. Na hinage ebe wasa namwanamwana alimaiyai amvavaiwa imiyamiya na vagana amvai neta am'atububuni moiha ebeha ammoheuyoigomiu. ⁵ Teina tomowaone hiyogauyowedi tauyewasao gamwagamwanimiyai na hesi nigele hiya namwanamwa di'waigau. ⁶ Ta mata walo ainai nigele yayanamwanamwa na hesi hanapu ainai yau bada ainaede. Neta hanapune imasele ili'ilimani hauga bagibagilina yama mumugao maudoidi aidiyena.

⁷ Yaubada wasana namwanamwana yaguguyaei alimiyai neta nigele yaya'awa maihaei, na yamwau dobiuyowegau ta ebeha ya'abihinigomiu. Na teina mumugane yapaipaihowaine neta yababa yapapaihowaine, bo?

⁸ Haugana gamwagamwamiyai yapaipaihowa neta tauyemidi boda tupwadi aidiyai ya'abilau na omiu nigele. Na yagu abilaune ana ita dova yadi mane ya'aivavali ta ainaena yahaguigomiu ta nigele ami vaga teya.

⁹ Na haugana yau baidamiu tamiyamiya na ya'abiye ahubali ginauli ainaena nigele teya yaiya yaya'abiye vitai. Wuwuna tahidao Masedoniyaena hilalaomane hiya yagu miya ahubali ainai hihaguigau. Na hauga mulitai mata nigele yaya'abi'abiye vitaigomiu dova hinage mwalona nigele yaya'abiye vitaigomiu. ¹⁰ Besinana iya tauwalo moihaana na yau hinage yawalo dumwalu alimiyai neta mata nigele teya yaiya Gilisi tupwanaena yagu nuwahaehae iya gudui wuwuna nigele yaya'abiye vitaigomiu. ¹¹ Nigele yayavelauwegomiu eeta teina walone yawawaloweine, bo? Nigele ali'alili. Yagu velau omiu vehabamiu Yaubada ihanapuiya'o.

¹² Na hava yapaipaihowaine neta nigele maihana eeta mata yapaipaihowa ala'alabiliyei. Wuwuna yayyadiwo yadi nuwahaehaeyena hiwalo ebeha yadi paihowa dova ai mata yaguduidi.

¹³ Tomowa teina dova neta nigele tauyewasa moihadi. Hiya taupaihowa oya'oyamao adi ita moihadi hidawanidi na hipaihowauyoidi ta dova Besinana yana tauyewasao. ¹⁴ Na havena am'alu'aluwagavai wuwuna Tomodulele ana ita moihaana idawadawani na ipaihowauyoidi ta ana ita dova masele ana tausagenawasa. ¹⁵ Eeta ebe yana taupaihowao hinage adi ita moihadi hidawadawanidi na hipaihowauyoidi ta dova mumuga dumwaluna ana taupaihowao neta havena am'alu'aluwagavai. Teina yadi paihowane yana aba'ovi ainai na hava hipapaihowaiwa mata maihana hivai.

Paulo yana yewasa miyana

¹⁶ Na yawalo auliuyoigomiu havena teya yaiya i'awa'awa yauyauleyegau. Ebe am'awa yauyauleyegau yede amtuluhahegoyaegau ta mata yagu abanuwaehae habuluna. ¹⁷ Yagu nuwahaehae ainai bada ebeha yawalo neta nigele Bada yana nuwatuwuwena yayawalowalo na yabom yagu yauyauleyena teina nuwahaehaene ainaena yawawaloweine. ¹⁸ Boda holamiyai neta hiwalowalo haehae dova bale'u maudoina ainai ta hinage yau mata yawalowalo haehae. ¹⁹ Omiu amhanapu alili eeta tauyaulewo amtalamwedi ta alimiyai hinuwanuwahaehae! ²⁰ Wuwuna ebe tomowa ivehevaliyegomiu na yami namwanamwa itanotanoidi yo

oyamaena ivaivaigomiu yo i'ta'ita dobiyegomiu yo ilaunavanavaigomiu neta amtalamwei ta teina dova ipaipaihowaine. ²¹ Yau yatapiya ta nigele yayatalaigomiu. Neta yagu abahinimaya, bo?

Hesi ebe yaiya howahowana ginauli hava vehabana inuwahaehae yau hinage dova howahowagu yanuwahaehae. Teina ya'au'aubabadane neta dova yauyaule. ²² Ebe hiya Hibulu, yau hinage Hibuluwena. Ebe hiya Yudeya yau hinage Yudeyaena. Ebe hiya Abelaham tubunao yau hinage Abelaham tubuna. ²³ Ebe hiya Besinana yana taupaihowao yau hesi yana taupaihowa ili'ilimani moiha ta yadi'waidi. Teina ya'au'aubabadane neta dova buwa. Yagu paihowa wahiwhaiyala ainai yo vada abapaiyai yo tomowa hitalaigau aidiyai yo hauga bagibagilina mwalowoi yawutu vahavahali. ²⁴ Pwedipwedili ana bagibagili 39 himomohegaune neta mai nima ehebo yavevealodine hiya Yudeyaone aidiyena. ²⁵ Lomaone mai tonuga hipwepwediligaune. Na mai ehebo tomowa tupwadi ebeha gaimaena higohaye mwalowoi. Na mai tonuga wagaena yayoyoline na mai ehebo ni'uwai yatubatuba neta ahubena ehebo na boniyai ehebo. ²⁶ Na yagu adau bagibagilidi holadiyai yasilahae abaita ainaena yo yasilahae tau'aivavali aidiyena. Na yasilahae yagu taliya Yudeya aidiyena yo yasilahae nigele Yudeya aidiyena. Dalava mwala'idi holadiyai yo balabala awawai bada dova muya yave'ave'alodi. Gabwai bada dova muya yave'ave'alodi yo yasilahae tauyemidi oya'oyamao aidiyena. ²⁷ Paihowa vitavitaidi yapaihowaidi ta ya'ala'i'iwahi. Hauga ibagibagili alili boniyena nigele yaya'eno'eno. Na vahali yo gadomaguni holadiyai yamiyamiya yo hauga bagibagilina nigele agu yo nigele agu ale'o ta gwaugwau holadiyai yamiyamiya. ²⁸ Na nigele teina mumugaone hibom. Na hesi yanuwawanuwatuwu tauyemidi yadi boda maudoidi vehabadi ahubena ehebo ehebo iya i'abi'abiye vitaigau moiha. ²⁹ Haugana tomowa teya itapiya neta yau hinage yatapiya. Na haugana tomowa teya hi'abiye be'u neta yau yanuwavitai moiha.

³⁰ Ebe mata yanuwahaehae mata ginauliwowa hi'abi'abiye tapiyagawuo himiya mahalava na vehabadi yanuwahaehae. ³¹ Bada Yeisu yana Yaubada yo Tamana awanamwanamwa miyamiya vateyaina ihanapuiya'o neta nigele yaya'oya'oyama. ³² Haugana yau Damasiko na tauwasawasa Aletasi elauhanai tauloina dalava awa'edana ainai tau'ita aviviniwo ivetowolodi ta ebeha hi'abi avivinigau. ³³ Hesi tauyemidwio tupwadi dalavane alinane hawahawagana ainaena kodowena hive'abahi dobiyegau ta tauloinane yadena gabaene.

12

Yaubada eno'ita'ita Paulo imomoheine

¹ Nuwahaehae nigele teya hava ana namwanamwa na nigele howahowagu ta awagu yagudui eeta mata yanuwahaehae. Hesi teina haugane eno'ita'ita yo abiye mahalava Bada imomohegaawa mata ya'aubabadaedi.

² Bolimi 14 bada hi'ovi'o ainai tauyemidi* yahanahanapui Yaubada i'abihini ta ihahaene galewa haehae ali'alilina ainai. Teina ivetuwuni neta matauna ilalaune bo alu'aluwa a'avana ilalaune nigele yayahanapui, na Yaubada ihanapuiya'o. ³⁻⁴ Yahanapuiya'o neta Yaubada teina tomowane i'abihiniya'o ta ihahaeyeine yana abamiya wasawasana ainai. Teina ivetuwuni neta matauna ilalaune bo alu'aluwa a'avana ilalaune nigele

* **12:2:** Tauyemidi neta Paulo iya ibom vehabana i'au'aubabadane. Nigele nuwanuwana ebeha iwalo haehae eeta tomowa teya vehabana i'au'aubabadane.

yayahanapui. Yaubada ihanapuiya'o. Na tenem ainai hava ibebenale-dine nigele howahowana ta'aubabadaedi yo nigele iyalowoinanei tomowa awadiyena hiwalowei. ⁵ Eeta teina vehabana mata yanuwahaehaeyei na yau vehabagu mata nigele yayanuwahaehaeyowegau. Hesi ginauli hava yagu tapitapiya hi'abiye mahalavadi mata yanuwahaehaeyedi. ⁶ Ebe nuwanuwagu yanuwahaehae mata yau nigele buwa wuwuna yawalowalo moiha. Eeta mata nigele yayanuwahaehae wuwuna nigele nuwanuwagu ebeha tomowa hi'abihinigau, na hava aliguwai hi'i'itadine yo hibebenale-dine neta aidiyena hi'ita lobaigau.

⁷ Teina abiye mahalavaone Yaubada imomohegaune neta moiha imwala'i alili na Yaubada nigele nuwanuwana ebeha yanuwahaehae. Eeta vitai italamwei aliguwai dova haihaili womawomalina taugu iwomawomali. Na teina neta Tomodulele yana taupaihowa italaigau na i'abiye laumwauwigau ta mata nigele yanuwahaehae di'wa.

⁸ Teina vehabana na mai tonuga Bada ainai ya'awanoi ebeha haihaili womawomalina ivai vehulu. ⁹ Na hesi aliguwai iwalo, 'Havena, yagu ve'i'ila owa howahowam wuwuna yam tapiya haugana neta yau yagu ala'alawowoli yana hauga wahiyala'. Ainaena na yayaliyaya alili yagu tapitapiya yagagasaedi neta mata Besinana ala'alawowoli aliguwai imwauwi. ¹⁰ Besinana vehabana na vetapitapiya yo walo hinahinali yo silahe yo taumuya yo vitai hauga maudoina aidiyena yanamwanamwa. Wuwuna yagu tapiya haugana neta abo yawahiyala moiha.

Paulo inuwanuwatuwu Kolinita vehabadi.

¹¹ Yagu walo dova yauyaule na hesi omiu ampaihowaigau eeta teina dova ya'au'aubabadane. Bada ebe am'awa namwanamwaegau, na hesi nigele. Teina tomowaone hiyogauyowedi tauyewasao gamwagamwanimiyai, na hesi nigele hiyanamwanamwa di'waigau, bwagana yau ginauli awa'awawa. ¹² Gamwagamwamiyai ya'alam'i'ita ili'ilimani na ve'ive'ilala yo vededevede yo paihowa wahiwahiyaladi bagibagilidi aidiyena ya'abiye mahalavauyowegau neta yau tauyewasa moihagu. ¹³ Yagu mumuga gamwagamwanimiyai neta dova hinage yagu mumugane vali tauyemidiwo boda maudoidi aidiyai, na hesi haugana ya'ahubali ginauli aidiyena nigele teya yaya'abiye vitai. Yauwedo na teina paihowa pwanone vehabana annuwahamuigau.

¹⁴ Teina yagu hauga tonugana ya'atububuni ebeha yalaowa ta yataubo'eyegomiu na mata nigele ya'abiye vitaigomiu. Nigele yami tobwatobwa yayavenuwa wuwuna yau dova tamamio. Eeta hedaheda nigele yadi paihowa ebeha hinadiyao yo tamadiyao adi haguhaugu vehabana hi'atububuni. Na hesi hina yo tama hiya yadi paihowa natudiyao adi haguhaugu hi'atububuni vehabadi. ¹⁵ Yagu abayaliyaya neta ami haguhaugu vehabana yagu tobwatobwa maudoidi yatalamwedi yo hinage yatalamweuyogau vehabamio. Neta yagu velau ana mwala'i imiya mahalava. Na vedova omiu yami velau mata ihabulu?

¹⁶ Na tupwamio am'au'aubabada amwalo, 'Paulo yama tobwatobwa nigele iyatanotanoidi na yana hanapuvena i'oya'oyamaegai'. ¹⁷ Tomowaowa yavetamalediwaowa alimiyai, vedova teya aidiyena ya'oyamaegomiu na yami tobwatobwa yatanoidi? Nigele! Amhanapuiya'o neta nigele yayapaihowa. ¹⁸ Taito ya'awanoi hamahamadudui ebeha ilaowa alimiyai. Na tahida teya yavetamalei ta iya baidana hilalaowane. Vedova yami tobwatobwa itanoidi? Nigele. Iya na yau yama mumuga ehe'ehebodine.

19 Teina leta amvahivahiline nuwana amnuwanuwatuwu ebeha mehemiyai a'au'aubabadane ama ve'ewa ana abiyedumwalu vehabana, nigele. Na hesi ai Besinana yana taupaihowao ta amiyamiya na a'au'aubabada Yaubada mehenai ta ebe a'abiye wahiwhiyalagomiu. 20 Na yagu meheuhine neta nuwana ebe yamahalavawa ta mata ya'itagomiu nigele dova yagu nuwanuwatuwu vehabamiu. Na yami mumugao mata nigele hiya'abiye yaliyayagau, na hava yapaipaihowai mata nigele hiya'abiye yaliyayagomiu. Na yagu meheuhine neta nuwana mata manini yo alomagigili yo modi'ini yo aiduma yo awayabayababa yo vetalapili yo nuwahaehae yo talina tui yalobaidi. 21 Hinage yagu meheuhine neta nuwana mata yagu laugwaipileuyowa ainai Yaubada i'abiye nuwadobiyegeu mehemiyai. Na tomowa bodadi mwalona yababa hipaihowaidi ta nigele hiyanuwabui aidiyai mata yadou vehabadi. Hiya nuwatuwu bi'idi mumugadi hipaipaihowaidi yo meheganawali yo paihowa bi'ibi'idi hipaipaihowaidi mata vehabadi yadou.

13

Paulo yana walo gudugudu

1 Teina yagu hauga tonugana yalalaowa alimiyai. Dova lolina teya iwalo, 'Ebe tauwalo moiha bwau bo tonuga ve'ewa hava ainai yadi walo ana benali ehebo abo mata ammulitaei'. 2 Omiu yayiyadiwo mwalona yababa ampaipaihowaidi yo omiu nigele amyapaipaihowaidi ebeha yawalo guduguduigomiu maudoimiu. Mwalona yagu laowa bwauna ainai yawalowe i na teina yau lovai ta mata yawaloweuyoi, haugana yalalau gwaipileuyowa tauyababa maudoidi lauvetala mata hive'alo. 3 Yami venuwa ebeha amhanapui neta Besinana aliguwena i'au'aubabada eeta ana moiha mata ya'abiye mahalava. Iya yana paihowa alimiyai nigele iyatapiya na hesi alomiyai iwahiyala alili. 4 Bwagana Yesu tapiya holanai hive'abahi na hesi Yaubada yana ala'alawowoliyena mayawahina. Dova itatapiyane ai hinage atapitapiya na yama paihowa alimiyai neta Yaubada yana ala'alawowoliyena mata iya baidamai amiya.

5 Am'itauyogomiu yemidi amwahanaena amlaulau bo nigele. Yami mumuga am'ita lobaiya'o ebeha Yesu Besinana alimiyai imiyamiya. Ehe, iya alimiyai imiyamiya. Na ebe ginauli yababadi ampaipaihowaidi na ambe'u neta nigele. 6 Na yayemidi neta mata am'itagai ebeha nigele ayabe'u. 7 Na Yaubada ainai a'awanoi ta mata ihaguigomiu yo havena yababa ampaipaihowaidi. Nigele ebeha ama ita a'abiye mahalava ta tomowa hiwalo yama paihowa idumwalu, na omiu ebeha yami mumuga maudoidi hidumwalu. Bwagana ama ita dova nigele taupaihowai namwanamwamai na hesi nuwanuwamai ebeha yami mumuga maudoidi hidumwadumwalu. 8 Wuwuna ai nigele howahowamai ta walo moihana agudui. Hesi howahowamai ta walo moihana vehabana apaihowa. 9 Mata ayaliyaya ebe atapiya na amwahiyala. Na a'awanoi ebeha Yaubada ihaguigomiu ta yami mumuga hinamwanamwa moiha. 10 Yau lovai na teina yalalele ebeha yalalaowa ta nigele ebeha abiye dumwalugomiu vehabana yagu walo yo yagu mumuga hivita moiha. Na yagu lolina neta Bada imohegau ebeha yami yemidi ya'abiye wahiwaladi na nigele ebeha yagoha loe'elo'edi.

Paulo yana awayauwedo

11 Tahiguwao, teina yagu walo ana higa. Kaiyoni! Am'aipate wahi-wahiyala ta ebe yami mumuga hinamwanamwa moiha. Yagu guguya am-benedi ta maudoimiu nuwamiu ehebo yo nuwahegoyaena ammiyamiya.

Na velau yo nuwadaumwali ana Yaubada mata omiu baidamiu am-miyamiya.

¹² Ainihoniho ve'ave'ahihina ainaena am'awa yauwedoweuyoigomiu. Yaubada ana tauve'ahihiwo maudoidi hi'awa yauwedowegomiu.

¹³ Bada Yeisu Besinana yana ve'i'ila yo Yaubada yana velau yo Alu'aluwa Ve'ahihi yana ve'awa'au'augelu maudoimiu alimiyai imiya vahaligomiu.

GALETIYA

Awayauwedo

¹ Yau Paulo, Yeisu Besinana yana tauyewasa teya, nigele tomowa yadi vesinuwaena, na hesi Yeisu yana vesinuwaena, yo hinage Tamada Yaubada. Ibom Yeisu mwalowoiyena i'abiye towolouyoi. ² Na tahidao baidaguwao yami leta avetamalenawa omiu tautapwalolo, boda ehebo ehebo tupwa Galetiya holanai ammiyamiya.

³ Tamada Yaubada yo yada Bada Yeisu Besinana yadi ve'i'ilaena ammiya namwanamwa. ⁴ Wuwuna Tamada Yaubada yana nuwatuwu teina dova, ainaena Yeisu ibom italam ta imwalowoi yada pwanoli vehabadi, eeta ihaguigita teina bale'u yababana yana wahiyalaena, ⁵ teina vebabana Yaubada ainai tawalowalo vetuvehae, nigele yana aba'ovi. Moiha.

Wasa namwanamwana ehebo ta'i

⁶ Abanuwapwanopwano teina aliguwai, wuwuna Yaubada mugai ivesinuwaigomiu ta ebe Besinana ainaena ve'i'ila amlobai, yo wasana namwanamwana amyemidiyei. Na mwayamwayauwena teina hauga amta'wata'wataena'o, na wasa vagana amyemidiyeine. ⁷ Wasa namwanamwana ehebo ta'i, na nigele teya hinage wasa iyamiyamiya, na hesi tupwadi tomowa bada hivelau pwanopwanogomiu'o, wuwuna nuwanuwadi yo Besinana wasana himwau gwaipile ta ainaena hi'oya'oyamaegomiu. ⁸ Besinana wasana mugai ambenaleine neta moiha, eeta havena teya yaiya vali wasa imohemohegomiu. Ai yo tausagenawasa galewaena nigele howahowana wasa vagana ayamohegomiu. Na ebe yaiya wasa namwanamwana imwau gwaipile ta vali wasa iyemahalava, vitai mata ilobai Yaubada ainaena. ⁹ Bada mugai awalo mahalava'o alimiyai, na teina hinage yawalo mahalavauyo neta ebe yaiya vali wasa imohemomiu, yababana mata ilobai Yaubada ainaena.

¹⁰ Vedova, tomowadine adi walo vetuvehae vebabana yanuwauwatuwu, bo nuwana Yaubada ana walo vetuvehae? Wuwuna ebe tomowa yadi nuwatuwu yapaipaihowai, nigele howahowagu ta Besinana vebabana yavetaupaihowa.

Paulo yana nuwabui

¹¹ Tahiguwao, amnuwatuwu avivini neta wasa namwanamwana yawalowalo mahalavae, nigele tomowa aidiyena. ¹² Wasane nigele tomowa yadi walomahalavao yo yadi ve'itao aidiyena, na hesi Yeisu Besinana yana ve'itao aliguwai ainaena. ¹³ Na yagu mumuga mugamugaina, haugana taumiya Yudeya yadi boda holanai yamiyamiya, neta ambenalena'o, ebeha Yaubada yana bodao ya'abi'abiye muyadi na nuwanuwagu yo yamutudi. ¹⁴ Ainaena agu yasowone taumiya Yudeya holanai yawahiyala gabaedi, wuwuna tubudao yadi mumuga vebabana ya'ai'aipate wahiyala na agu yasoyasowowa yadi aipate tupwana ta'i.

¹⁵ Haugana nigele hiyalabahigau, na mugai Yaubada yana ve'i'ilaena bada ivesinuwa'gau'o, ¹⁶ ta ibom yana nuwatuwena natuna aliguwai ive'itaei, ta yavetauyewasa vebabana nigele Yudeya aidiyai. Ainaena nigele yayalaulau tomowa aidiyai habi panivila wasa teina vebabana. ¹⁷ Nigele yayalau Yelusalem Besinana ana tauyewasa mugai aidiyai, na hesi yalau Alebiya, ta nemai yamiyamiya ana higa yalau gwaipilema Damasiko.

¹⁸ Mulitai bolimai tonuga tuluhadiyai yahae Yelusalem, Pita yatau bo'eyei, na nemai baidagu ahubena 15 amiyamiya. ¹⁹ Na Yeisu ana tauyewasa bahudi nigele yaya'itadi. Neta bada Yemesa, ibom yada Bada tahina. ²⁰ Yagu walo teina Tamada mehenai yalelediwa nigele teya hinage oyama.

²¹ I'ovi na Yelusalem yalagabaei ta yalau Siliya yo Silisiya yadi tupwa ainai. ²² Na haugana yamiyamiya aidiyai Besinana yana bodao Yudeya tupwanao aidiyai nigele agu oleya hiyahanapui. ²³ Bada wasagu hibenalena'o ebeha 'Ibom mugai iyeyemuyagitawa, na hesi bada inuwabui'o, ta wasa namwanamwana mugai ilaulaugagayoweia hauga teina iguguguyaei.' ²⁴ Ainaena Yaubada hiwalo vetuvehaeyei yagu nuwabui vebabana.

2

Besinana ana tauyewasao hitalam Paulo yana guguya ainai

¹ Bolimai 14 hi'ovi na Banabasi baidagu ahaeyo Yelusalem na Taito yalauvai ta baidamai ahaheene.

² Na yagu lau wuwuna Yaubada yana ve'ita aliguwai. Eeta yahae Yelusalem, na yalau Yaubada yana bodao adi taumugaiwo aidiyai, ta abom a'au'aubabada, na yagu yewasa yaguguyaei hiya nigele Yudeya aidiyai. Wuwuna nigele nuwagu yaguguya awa'awawa, eeta yadi taumugaiwo yagu guguyane hi'awa namwanamwaei.

³ Na Taito i'wayabuigau ta ahaheene Yelusalem, ibom teya towaho Gilisi, na hesi taumugaiwone nigele hiyaloinaei yo ebe 'wapina hihapi vehulu ana ve'ive'ilala dova hibom. ⁴ Na tupwadi adi geluwo oya'oyamadi bada alimaiyai hiluwuma'o, nuwanuwadi yada miya namwanamwana Yeisu Besinana imomohegitawa hi'ita, na hibom nigele tauyemidi moiha, nuwanuwadi yo lina vitaina himohegai. ⁵ Na hesi yadi lina maudoina ata'wata'wataei, ta nigele teya hava ainai ayatalam. Havena yada wasa moihana himwaumwauwe gwaipile.

⁶ Na hinage tauyewasao tomowa hiyogaedi adi taumugaiwo, na hesi nigele yayamodemode aidiyai nuwana hiya taumugaiwo bo taumulitao wuwuna maudoida Yaubada mehenai tatoyatoyawa, hiya havena teya lauhepoi himwaumwauwi yagu guguyane ainai.

⁷ Na hesi taumugaiwone Yaubada yana vegueguyai hihanapuiya'o ebe yau wasa namwanamwana yaguguguyaei hiya nigele Yudeya aidiyai, na Pita hesi iguguguyaei Yudeya aidiyai. ⁸ Wuwuna Yaubada Pita wahiyala imohenao yana paihowa Yudeya aidiyai, na yau hinage dova wahiyala imohengau yagu paihowa hiya nigele Yudeya vebabadi.

⁹ Ainaena taumugaiwone, Yemesa, Pita na Yoni, Yaubada yana velau aliguwai hi'ita lobai, na hitalam Banabasi yo yau alimaiyai, ta nimamaena avelau. Hitau tonugaone tomowa hi'awa taumugaiyedi hitalam alimaiyai ta ebe yau yo Banabasi alau hiya nigele Yudeya aidiyai, na hibom hilau Yudeya aidiyai. ¹⁰ Ta ehebo ginauli vebabana hivenuwamwauwegai, ebeha wewelohedi ahaguidi. Ginauli teina inamwanamwa alili eeta hauga maudoina ya'ai'aipate wahiyala vebabana.

Paulo Pita iwalo debadebai

¹¹ Hauganane Pita ilaoma Anitiyoki ainai, ta nemai yana mumuga nigele hiyadumwalu, ta yawalo debadebai yana mumuga yababadi vebabana.

¹² Moiha ta'i, yana lau mugaima ainai yana mumuga namwanamwana, eeta Yaubada yana bodao hiya nigele Yudeya i'awa au'augeluwedi ta baidanao hi'ai'ai ehebo, na mulitai tupwadi Yemesa yana bodao hilaoma, ta Pita Yudeyao imeheuhedi, eeta ai toyawa nigele Yudeya baidanao

ita'wata'wataei, yo ilaugabaidi. Neta Pita yana lauhapuli. ¹³ Eeta taumiya Yudeya bahudi hinage hi'oyama, ta Banabasi hinage yadi oyamane imulitaei.

¹⁴ Ainaena yau yahanapuiya'o ebeha Yeisu Besinana wasana dumwad-umwaluna nigele hiyamulimulitaei moiha, ta maudoidei mehediyai Pita yapanivilaei, yawalo, 'Augelu, owa Yudeya towahona, na tupwana hauga taumiya Yudeya yada mumugao utautau gabaedi na vali dalava mumugadi uve'ao'aonaedi, eeta vedova mata vali dalava tomowadiyaone u'abiye nuwabuidine ta ita Yudeya mumugada himulitaei?'

Yaubada i'awa namwanamwaegita yada yemidi a'ava ainaena

¹⁵ Hiya nigele Yudeya dalava maudoina aidiyai yabayababadi ta'i, na tabom hesi taumiya Yudeya, ¹⁶ tahanahanapui neta Yaubada tomowa i'awa'awa dumwaluwegita nigele Mosese yana loina ana awa'abiyena, na hesi yada yemidi Yeisu Besinana ainai vehabana. Wuwuna ita yada yemidi Yeisu Besinana ainai tamwauwiya'o ta Yaubada i'awa dumwad-umwaluwegita. Na hesi yada yemidi nigele Mosese yana loina ana awa'abi ainai tayamwaumwauwi, wuwuna Yaubada nigele tomowa iya'awa'awa dumwadumwaluwedi Mosese yana loina ana awa'abi vehabana.

¹⁷ Maudoimai taumiya Yudeya nuwanuwamai yo Besinana yana mwalowoi ainaena Yaubada i'awa dumwaluwegai. Na tupwana hauga alaulau hapuli pwanoli ainaena, vedova teina, nuwana Besinana ivevelau pwanoligai? Nigele.

¹⁸ Yau ebe yawuyouyo ta yagu yemidi Mosese yana loina ainai yamwauwi, neta yayababa'o. ¹⁹ Wuwuna Mosese yana loine bada iyemwalowogau'o, na mulitai yana wahiyala aliguwena i'ovi'o, ta ebeha yawahi moiha yalobai Yaubada yana paihowa vehabana. ²⁰ Besinana baidagu bada hive'abahi gogoigai'o, ta yamwamwalowoine na hesi yawahigu yalobauyoi, nigele yau yawahiguwena na Besinana yawahina aliguwai imiyamiya. Teina hauga mayawahigu yamiyamiya, na yawahigune wuwuna neta yagu yemidi Yaubada Natuna ainai. Besinana ibom yana ve'i'ilaena italamyowei, ta vehabagu imwamwalowoine.

²¹ Havena Yaubada yana ve'i'lane aliguwai yauvauvalaei. Havena tanuwanuwatuwu ebeha Mosese yana loinao adi awa'abi ainaena Yaubada i'awa namwanamwaegita. Mata dova ta Besinana yana mwalowoine iveginauli awa'awawa.

3

Yemidi Besinana ainai

¹ Omiu Galetiyao yauyaulemiu! Yaiya ivevenayaigomiune ta nuwamiune hipwanopwanone? Mugai ave'itagomiu ta nuwamiune himasele moiha Yeisu Besinana vehabana, ebeha aiwa lagalagana ainai imwalowoi na hesi amnuwagabaena'o! Ainaena yami nuwatuwu ebeha Mosese yana loina ana yemidiyena livahi amlobai? ² Ehebo panivila yapanivilaegomiu: Aiteya amwaha ainaena Alu'aluwa Ve'ahihi amvavaine? Mosese yana loina ana paihowa ainaena, bo Besinana wasana ambenalei ta ana yemidi ainaena? ³ Yauyaulemiu! Yami tapwalolo yana vetuwuni amhanapuiya'o ebeha Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena, eeta havena amtowotowoi ta ebeha yami tapwalolo amve'ovi ambom yami paihowa aidiyena. ⁴ Vedova ta ami lautowoi maudoina amyepaipaihiyei, na Besinana ana yemidi ainai am'aipate ahaya?

⁵ Ehebo hinage panivila: Yaubada ibom Alu'aluwa Ve'ahihi imohemohe alimiyai, na yana wahiyalaena yami paihowa wahiwhiyaladi ampaipai-howaidi. Vedova yana aiyauyao alimiyai, Mosese yana loinao adi awa'abi, bo Besinana wasana ana yemidi ainaena?

⁶ Amnuwatuwu avivini Abelaham neta ibom Yaubada iyemidiyei, ainaena Yaubada i'awa dumwaluwei, ⁷ yo amhanapui neta Yaubada ana tauyemidiwo hibom Abelaham natunao.

⁸ Mwalona Yaubada Abelaham iwalo auli, iwalo, 'Owa alimwena mulitai vali dalava yadi awanamwanamwa hilobai.' Na Yaubada yana walo teina Buki Ve'ahihi holanai iwalo mahalava mugai, neta dalava bagibagilidi adi abiye dumwalu Yaubada ana yemidi ibom ainaena.

⁹ Eeta tahanahanapui neta tauyemidiwone maudoidi adi awanamwanamwa hilobai, hiya Abelaham baidanao.

¹⁰ Na yayiyadiwo yadi nuwatuwu neta ebeha Mosese yana loina ana awa'abi ainaena hinamwanamwa, mata awayababa a'ava hilobai, wuwuna Buki Ve'ahihi iwalo,

'Loina maudoina buki teina holanai ebe yayia nigele iyamulitaei moiha, awayababa abo ilobai.'

¹¹ Nigele howahowana Yaubada i'awa dumwaluwegita ebe Mosese yana loina a'ava ta'awa'abiyei. Wuwuna Buki Ve'ahihi dova iwalo, 'Taudumwalu yadi yemidiyena yawahi namwanamwana mata hilobai.'

¹² Mosese yana loina ana amwaha vagana, na yemidi ana amwaha vagana. Loina ana amwaha Buki Ve'ahihi ainai teina dova hileleya'o, iwalo, 'Ebe yayia loina maudoina i'awa abiyedi, yawahi namwanamwana ilobai.'

¹³ Na nigele howahowana na loina maudoina tamulitaedi, eeta Besinana ive'aivelahegita ta ihaguigita teina loinane ana vitai ainaena. Loina ana vitai teina ebe nigele tayamulitaei mata tamwalowoi, eeta Besinana ita vehabada imwalowoi dova tauyababa mwala'idi adi oiyemwalowoi aiwa lagalagana ainai. Buki Ve'ahihi mugai yana walo teina dova iwalo, 'Ebe yayiyadiwo aiwa lagalagana ainai himwauwidi ta himwalowoi, hiya awayababa hilobai Yaubada ainaena.' Ta Besinana ita vehabada vitainane i'a'avalaine.

¹⁴ Ta Yeisu Besinana ainaena nigele Yudeya yaliyaya hilobai, dova yaliyayawa Yaubada iwalo yemidiyeiwa Abelaham ainai, ebeha maudoida yada yemidiyena mata Alu'aluwa Ve'ahihi iwawalo yemidiyeiwa imohegita.

Waloyemidi vehabana

¹⁵ Tahiguwao, ehebo aba'ita yada mumuga ainaena yamohegomiu, teina dova: Ebe towaho iwalo yemidi yana heda ainai, yana waloyemidine nigele teya yayia howahowana yo imwau gwaipiledi. ¹⁶ Dova hinage Yaubada yana waloyemidi Abelaham yana huhu imohei.

Nigele ebeha Buki Ve'ahihi iyawalo, 'Huhuwo aidiyai' na hesi yana huhu ehebo ta'i ainai, neta Besinana.

¹⁷ Ana hanapu neta Yaubada yana ulewahi ivenuwamwau mugaiyei Abelaham ainai, eeta bolimai 430 tuluhanai Mosese yana loina imahalava. Na nigele howahowana waloyemidine iho'e, bo imwau gwaipiledi loinanane ainaena, na hesi mayana wahiyala howola imiyamiya.

¹⁸ Amnuwanuwatuwu avivini, ebe ada awanamwanamwa talobai Mosese yana loina ainaena, neta mata nigele Yaubada yana walo yemidi tayalobai. Na hesi mugai Yaubada awanamwanamwa iwalo yemidiyei Abelaham ainai.

¹⁹ Na hava vehabana loina imamahalavane? Loinane i'a'abiye mahalavane alidai yada yababao vehabadi ta alidai imiyamiya ana higa Abelaham yana huhuwa Yaubada iwalo yemidiyeiwa imamahalavamane. Na loinane tausagenawasa aidiyena Mosese ivai, ta tomowa imohedi. ²⁰ Na Yaubada yana waloyemidi ana mohene vagana, wuwuna Yaubada imohe dumwalu Abelaham ainai.

Yada yemidiyena Yaubada i'awa natunaegita

²¹ Havena amnuwanuwatuwu ebeha Mosese yana loina Yaubada yana waloyemidi iveve'alehaei? Wuwuna nigele hinage teya loina howahowana yo yawahida imohegita bo yada mumuga i'abiye dumwaludi. Nigele. ²² Na hesi Buki Ve'ahihi maudoida i'awa yababaegita, eeta Yeisu Besinana ana tauyemidiwo hibom Yaubada yana waloyemidi hilobalobai.

²³ Mugai haugana nigele yemidi tayahanapui, ita Mosese yana loina i'abi avivinigita na tamiya vitai, ana higa Yaubada yemidi i'abiye mahalava alidai. ²⁴ Ta loinanane i'ita'ita avivinigita ana higa Besinana imahalava, na ebe tayemidi ainai mata Yaubada i'awa namwanamwaegita. ²⁵ Teina hauga Besinana bada ilaoma'o, eeta loina yana ita avivini alidai i'ovi'o, ²⁶ na hesi yada yemidiyena Yaubada howahowana i'awa natuguwegita, Yeisu Besinana baidada.

²⁷ Wuwuna yaiyadiwo omiu ambapitaiso'o Yeisu Besinana yehanaena bada Besinana ibom baidamiu ammiya ehebo. ²⁸ Na hinage maudoida Besinana baidada, na nigele teya wahei holadai iyamiyamiya. Ainaena taumiya Yudeya yo vali bodao ita ehebo, na taubadao yo yana taupaihowao hiya boda ehebo, yo hinage towatowaho na waiwaihiu hiya boda ehebo, ta maudoida Yeisu Besinana ainaena taveboda ehebo'o, ²⁹ ta maudoida Abelaham yana huhu, wuwuna maudoida Besinana yana bodao, eeta Yaubada yana waloyemidi Abelaham ainai bada tavaiya'o.

4

¹ Ebe yaiya yana hauga gama ainai na tamana yana abaloina imohei, gamanane mata nigele iyavetauloina, na hesi ivetaupaihowa, ² na yana tauve'itao alinadi i'awa abiyedi, ana higa aiteya hauga tamana italam na natunane ivetauloina.

³ Ita dova, wuwuna mugai yada yemidi mugamugaidi vehabadi tave-taupaihowa. ⁴⁻⁵ Ainaena Yaubada Natuna yana hauga ana lowainana ainai ivetamalenama, na hinana ilabahi ta ivetomowa alidai, neta ita Mosese yana loinao hipaipaigita, ta aidiyena ivavai vehulugitane. Teina ainaena Yaubada maudoida i'awa natuguwegita. ⁶ Eeta Yaubada Natuna alu'aluwana atedai imwauwiya'o ta Yaubada i'awa tamanaei, iwalo, 'Tamagu!' ⁷ Ainaena, omiu nigele ebeha yana taupaihowao, na hesi natunao, howola abo yana abaloina imohegomiu, dova yana waloyemidi.

Taumiya Galetiyao Paulo nuwanuwana

⁸ Omiu mugai Yaubada nigele amyahanapui, ta yami abayemidiwo bale'u ginaulidi aidiyai, hibom dova yaubada oya'oyamao. ⁹ Na teina hauga Yaubada amhanapuiya'o, nuwana tawalo Yaubada ihanapuigomiu'o. Ainaena havena Yaubada amta'wata'wataei, na amwuyowuyo yami abayemidiwo tapitapiyadi vehabadi ampaipaihowa. ¹⁰ Yami nuwatuwu pwano vehabadi na tupwana ahubena, bo wai'ena, bo nuwana bolimai, bo vali hauga na vali hauga vehabadi yami paihowaone ampaipaihowaidi. ¹¹ Teina vehabadi ya'atehawawali, ta nuwana mata yagu paihowao alimiyai amveginauli awa'awawaedi.

¹² Tahiguwao, bada ami boda ainai yaluwu'o ta yau dova omiu, eeta llowoinanegomiu ebe omiu yagu mumugao amvaidi.

Nigele teya yababana aliguwai amyapaihowai. ¹³ Na amnuwatuwu avivini mugai yalaowa alimiyai ma'agu lovala, na besiu wasa namwanamwana yaguguyaei alimiyai. ¹⁴ Ta nigele amyasomanaegau taugu yana tapiya vehabana, na hesi amtalam aliguwai ta amlauvaigau dova Yaubada yana tausagenawasa ehebo bo nuwana Yesu Besinana dova. ¹⁵ Na hinage amve'au'augeluwegau moiha, ebe howahowana mehemi amvaivehuludi ta ammohegau mehegu yababadi adi miyalae. Na teina hauga vedova yada ve'au'augeluwa? ¹⁶ Ana ita dova bada amveve'alehaegau, wuwuna walo moiha bada yamohegomiu'o.

¹⁷ Yami nuwabui wuwuna yami tauve'itao vauvaudi bada hi'ai'aipate vehabamui, na hesi hi'oya'oyamaegomiu. Hibom nuwanuwadi ta yagu lolina amta'wata'wataei na yadi lolinao nuwamiu hivaidi.

¹⁸ Yagu lolina teina ebe yau baidamiu tamiyamiya, bo nuwana ebe alimiyena yamiya daodao, yagu lolina ehebo ta'i, neta howahowamui ta am'aipate paihowa namwanamwana vehabana.

¹⁹ Natuguwao, vehabamui ategu imuyamuya hauga maudoina yami nuwabui vehabana, na ana higa Besinana alimiyai imahalavauyo, ta atemiyai imiya, ta ainaena yagu abayaliyaya yalobauyoi.

²⁰ Ebe dova yau baidamiu tamiyamiya, na ainaena amnuwabui ta agu lautowoi hinamwanamwa, na hesi bada yanuwanuwatuwu mwala'ina yami yababao vehabadi.

Heiga yo Sela aubabadadi

²¹ Omiu nuwanuwamiu ta Mosese yana lolinao ammulitaedi, na hesi adi hanapuwo nigele amyahanapuidi. ²² Amnuwatuwu avivini Abelaham aubabadana hileledi'o, natunao towatwahodi bwau, ehebo yana vahala ainaena, na bwaunane mwanena moiha ainaena. ²³ Yana vahalane yehana Heiga, na mwanenane yehana Sela, ta Heiga yana hiума mumuga bale'u ainaena, na Sela yana hiумane Yaubada yana waloyemidi ainaena, ta natuna yehana Aisake.

²⁴ Na teina waiwaihiuwone au'aubabadadi aidiyena waloyemidi bwau ta'ita lobaidi'o. Waiwaihiu hitau bwau adi nuwamasele teina: Heiga dova Yaubada yana lolina tomowa imohemohedi oya Sainai ainaena. Eeta natunao ilabahidi hiya taupaihowa paipaidi. ²⁵ Na yadi tupwa Alebiya holanai, oya Sainai ainai, na Heiga ana 'ita dova hibom taumiya Yelusalem wuwuna wau hiya paipaidi Mosese yana lolinao aidiyena.

²⁶ Na Sela ana ita dova ita Yelusalem galewaena tomowada wuwuna ita natunao livalivahida.

²⁷ Ginauli teina vehabana Buki Ve'ahihi ainai hileleya'o, iwalo: 'Waihiu owa yaiyaipaim uyaliyaya.

Mugai nigele uyalabalaba,

na hesi uyaliyaya mwala'ina natumwao boda mwala'ina vehabana,
na waihiune iya mamwanena himiyamiya
manatudiyao, nigele adi boda.'

²⁸ Tahiguwao, ita Aisake dova, wuwuna Aisake hinana yaiyaipoina, na mulitai Yaubada yana waloyemidi vehabana ta ilalabalabane.

²⁹ Na Isimeli Aisake ive'alehaei. Aba'ita teina, ibom mumuga bale'u ainaena hilalabahine ive'alehaei iya waloyemidiyena hilalabahine. Mugai hiya hitau bwauwone dova wau teina hinage tomowa, adi geluwo aidiyai hipaipaihowai.

³⁰ Na Buki Ve'ahihi holanai lolina lelelelena iwalo:

'Vahalane manatuna uheusili mahalavaedi. Havena vahala natuna na natum moiha hiloiloina ehe'ehebo. Na hesi Aisake ibom abaloinane ivai.'

³¹ Ita nigele Isimeli dova, wuwuna Isimeli taupaihowa paipaina natuna, na hesi ita Aisake dova, ta yada miya namwanamwana.

5

¹ Miya namwanamwa vehabadi Besinana ilivahigita ada paiwo aidiyena, eeta amtowolo wahiyala na havena amtalatalamyo Mosese yana loina paipaina ainai.

Besinana yana loina namwanamwana

² Yau Paulo yaguguya alimiyai ta ebe Mosese yana loinao aidiyai amtalam na Yudeyao yadi ve'ive'ilala 'wapimiu hihapi vehulu mata Besinana yana hagu alimiyai iveginauli awa'awawa. ³ Wuwuna ebe yaiya alimiyena italam ta 'wapina hihapi vehulu, howahowana yo hinage Mosese yana loina maudoidi i'awa abiyedi, ⁴ yo ebe yaiya owa nuwanuwam na Mosese yana loinao adi awa'abiyena mata awanamwanamwa ulobai, bada Besinana yana ve'ila alimwai ugabaena'o, ta utom vehuluya'o.

⁵ Na ita Yaubada tayemidiyei mata i'awa dumwaluwegita. Teina yada nuwa'avivini Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena, na vehabana taha'waha'wa.

⁶ Moiha ta'i, Yeisu Besinana ainai Yudeyao adi ve'ive'ilala, neta hapi, nigele iya'abiye dumwalugita, yo hinage ebe hapi tata'wata'wataei neta nigele ginauli mwala'ina. Na hesi ebeha Yeisu tayemidi ainai na tavelawei, ibom ada tau'abiye dumwalu.

⁷ Omiu mugai amsigena wahiyala yemidi ana amwaha moihana ainaena, na yaiya imwau auhigomiune? ⁸ Laugagayo teina nigele Yaubada ainaena, wuwuna mugai Yaubada iyogaegomiu ibom yana amwaha ainai, na hesi laugagayo teina vali tomowa aidiyena. ⁹ Teina dova ehebo ginauli iu'iuna na yababana, tahowahowana yo maudoimiu i'abiye yababagomiu.

¹⁰ Yau yada Bada yayemidiyei ebeha howahowana i'abiye nuwamaselegomiu, ta yagu loina a'ava ammulitaei na ebe yaiya i'abiye tapiyagomiu, ana maiha Yaubada ainaena mata ilobai.

¹¹ Tahiguwao, havena amnuwanuwatuwu yagu guguya vehabadi ta ebeha tomowa hapi hivai yo Yudeyao yadi loina himulitaei, na yagu guguya hesi Besinana yana mwalowoi aiwa lagalagana ainai vehabana, na guguya teina vehabana taumiya Yudeya hinuwanuwayababa ta hiveve alehaegau.

¹² Moiha ta'i howahowana yo ami tau'abiye tapiyaone hivehapihapiuyoidi hibom.

¹³ Tahiguwao, Yaubada bada ivesinuwaigomiu'o ta livalivahimiu, na havena amnuwanuwatuwui ebeha nigele ami loina teya ta mumuga bale'u ammulimulitaedi, na hesi velau namwanamwa ana loinaena amlau ta ambom amvehaguhaguyoigomiu.

¹⁴ Wuwuna loina maudoina adi uini, loina ehebo teina, iwalo, 'Am geluwo uvelau namwanamwaedi dova ubom amvelaune.'

¹⁵ Ebe loinane teina amtaugabaei na ambom alimiyai amveve'alehauyoigomiu, howola ami boda amvesawali.

Alu'aluwa ainona vagana na yada nuwalelewo vagana

¹⁶ Alimiyai yawalo, Alu'aluwa Ve'ahihi ammulitaei ta havena mumugada ainaena amlaulau.

¹⁷ Wuwuna yada nuwalelewo Alu'aluwa Ve'ahihi ive'ave'alehaedi, ainaena hinage Alu'aluwa Ve'ahihi yada nuwalelewo ive'ave'alehaedi. Eeta holadai hi'ale'aleha, na hava namwanamwana nuwanuwada ebe

tapaihowai nigele howahowada tapaihowai. ¹⁸ Neta ta'i ebe Alu'aluwa Ve'ahihi imugaiyegomiu, Mosese yana loinao hi'o'ovi alimiyena.

¹⁹ Yada nuwalelewo yana paihowa tahanahanapuidi, neta pwanoli, mehe'ayo, aihigani, ²⁰ balau, alawai awapa'ipa'i'i, aleha, alonagigili, modi'ini, aiduma, wahei, vehinahinali, ²¹ yo hinage abayaliyaya yababana bwahi wahiwahiyalana ana numa ainaena, yo tupwadi mumuga yababadi. Mumugaone teina vehabadi mugai yavenuwamwau'o, ta wau hinage yavenuwamwau alimiyai, ebeha adi taupaihowao havena Yaubada yana Abaloina ainai hiluwuluwu.

²² Na Alu'aluwa Ve'ahihi ainona namwanamwana atedai hibom neta, velau, yaliyaya, nuwadaumwali, alama'i'ita, atemuyamuya, vehaguhagu, nuwa'ehebo, ²³ nuwahegoya, yo tuluhegoya. Na nigele teya loina iyamiyamiya yo mumugaone teina ilaugagayowedi. ²⁴ Na hesi ita Yeisu Besinana iloinaegita, ta yada nuwalelewo yababadi i'oiye mwalowoidi'o ana aiwala lagalagana ainaena. ²⁵ Na yawahi namwanamwana imohegita Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena, ta howahowana Alu'aluwa Ve'ahihi imugaiyegita.

²⁶ Na havena tanuwanuwahae, bo nuwana ada geluwo tata'wata'watadi, bo ta'alo'alomagiliyedi.

6

Tavehaguhagu

¹ Tahiguwao, ebe tahida ehebo yana lauhapuli ainaena ibe'u, omiu alu'aluwamiu wahiwahiyaladi amtowoi ta tahidane amvedumwalu, nuwahegoyaena, na hesi am'ita'tayoigomiu, ta ebe havena hinage yana aba be'une ainai ambe'ube'u.

² Ami ava'avalao vitavitaidi aidiyai amvehaguhaguyoigomiu, wuwuna teina ada loina Besinana ainaena.

³ Ebe yaiya i'abihiniuyoi ebeha iya tauwasawasa, neta i'o'oyamauyowei.

⁴ Eeta howahowana ehebo ehebo ibom yana mumuga i'ita, aiteya paihowa namwanamwana na aiteya yababana. Na ebe namwanamwana, anawalo vetuvehaei yana nuwatuwuwena ibom ilautowoi na havena ana geluwo yadi walo ainaena. ⁵ Na ada ava'avala tabom ehebo ehebo ta'avalaidi.

⁶ Tapwalolo ana tauve'itao, ebe hanapu hive'itagita, howahowana ginauli tamohedi, ebe teya hava aidiyai i'ubwa.

⁷ Havena ubom u'oya'oyamauyoigo, wuwuna nigele howahowana Yaubada ta'oyamaei. Havaidova towaho itudai, ainaena ilau'eli. ⁸ Ebe yada nuwalelewo ainaena i'uma, lau'eline ainai yababana ilobai, na ebe Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena i'uma, mata yawahi miyamiya vateyaina i'eli.

⁹ Havena yada paihowa namwanamwadi aidiyena tatapitapiya, wuwuna ebe havena tatapitapiya, mata laulau'eli ana hauga lau'eli namwanamwana talobai. ¹⁰ Ainaena howahowada hauga maudoina tomowa maudoidi tahaguhaguidi, na hesi Yaubada ana tauyemidiwo tahaguidi mwala'ina.

Walo yana aba'ovi

¹¹ Lele teina mehena mwala'ina yau nimaguwena yaleleyawa. ¹² Yudeya yadi hapi ana tauvaiwo nigele nuwadi yagu guguyane teina dova: ada abiyedumwalu talobai Besinana yana mwalowoi a'ava ainaena, na nigele hapi ainaena. Eeta hive'ive'i'imanegomiu ta ebeha yadi hapine amvai, ta hi'awa namwanamwaegomiu.

¹³ Na amnuwatuwu avivini ebeha hapi ana tauvaiwo ilowoinanedi yo Mosese yana loinao maudoidi himulitaedi, na hesi nigele hiyamulimulitaedi. Neta ta'i nuwanuwadi hapi amvai, ta tenem yadi abagagasa yami luwu adi boda holanai vebabana. ¹⁴ Na yau havena yawalo haehae, na hesi yada Bada Yeisu Besinana ana aiwa lagalagana vebabana yawalo haehae, wuwuna mumuga bale'u i'oiye mwalowoiya'o ta yana loinane aliguwai i'ovi'o, na hinage hibom mumuga bale'u ana taumulitao hita'wata'wataegau dova yau taumwalowoi.

¹⁵ Moiha ta'i, hapi nigele ginauli mwala'ina, na hinage ebe hapi nigele tayavai teina nigele ginauli mwala'ina. Ginauli mwala'inane ehebo ta'i, neta ebeha Yaubada Alu'aluwana i'abiye vauvaugita. ¹⁶ Ebe i'abiye vauvaugita mata Yaubada yana nuwadaumwali yo yana atemuyamuya imiya vahaligita ta dova Isileliwo moiha.

¹⁷ Teina hauga yo hauga ilalaoma aidiyai havena teya yaiya i'abi'abiye tau'wata'watagau, wuwuna 'wapiguwai Yeisu yana ve'ive'ilala himiyamiya, teina 'weyadine yalobaidi yana paihowa vebabana.

¹⁸ Tahiguwao, yada Bada Yeisu Besinana yana ve'i'ila namwanamwana alu'aluwamiu aidiyai. Moiha.

EPESO

Awayauwedo

¹ Yauwedowo omiu Yeisu Besinana ana tauyemidiwo, yami leta teina yau Paulo aliguwena. Yaubada yana nuwatuwuwena yavetauyewasa Yeisu vebabana. ² Tamada Yaubada yo Bada Yeisu Besinana yadi ve'i'ilaena na yadi nuwadaumwali himiya vahaligomiu.

Abihagu Besinana ainaena

³ Augeluwu ta'awa yauwedo Yaubada ainai, iya yada Bada Yeisu Besinana Tamana, na Besinana ainaena alu'aluwada ivelauwedi na wasawasa galewa maudoina imohegita'o. ⁴ Wuwuna mwalona howola bale'u nigele iyayemasele, na ivesinuwa mugaiyegita ta ebeha taveboda ehebo Besinana baidada, yo Yaubada mehenai mumugada masemaselena, na nigele ada abave'ewa.

⁵ Ainaena Yaubada nuwanuwana na yana velauwena ivesinuwaegita na Yeisu Besinana ainaena i'awa natunaegita, ⁶ na Yaubada tano'owei teina ve'i'ila namwanamwa alilina vebabana, iya Natuna moiha imohe awawaigita. ⁷⁻⁸ Na natunane wahinanaena ilivahigita yada pwanoli aidiyena, ta Yaubada inuwahamuidi, neta iya yana ve'i'ila mwala'i alilina imohegita. Na ana mwala'i nigele ana abalive.

⁹ Hinage nuwamasele yo hanapu imohegita, eeta ibom yana nuwatuwu dawadawanidi tahanahanapuidi, wuwuna yana waloyemidi miyamiyana ebeha Besinana ainaena hagu imohegita. ¹⁰ Yana waloyemidi teina ebeha hauga yana aba'ovi ainai Besinana ginauli maudoidi imwau'ahaidi na hiyemala ehebo, neta ginauli galewai yo hinage ginauli bale'uwai maudoidi imwau'ahaidi iya mehenai.

¹¹ Na Yaubada ibom yana nuwatuwuwena iloiloina, ta yana paihowa maudoina ipaipaihowaidi, na inuwatuwu mugai vebabada ta ivesinuwaegita na iloinaegita Besinana yana boda vebabana, ¹² ebeha tauyemidi mugamugaimai Besinana ainai yana wasawasa ano'owei.

¹³ Na hinage omiu Besinana ainaena wasa moiha na namwanamwana, neta ami livahi vebabana, ambenalena'o, eeta iya amyemidiyei na hinage Alu'aluwa Ve'ahihiwa iwalo yemidiyena'o ta imohegomiu'o, ¹⁴ iya dova ila'ilala, ta ainaena tahanapui ebeha ada maiha galewai Yaubada ainaena howola abo talobai, na ainaena yana wasawasa tano'owei.

Paulo yana awanoi

¹⁵⁻¹⁶ Hauga maudoina aidiyai omiu vebabamiu ya'awa'awa yauwedo Yaubada ainai, na ya'awa'awanoi vebabamiu, wuwuna wasamiu yabenalena'o neta Bada Yeisu amyemidiyena'o, na hinage ana tauyemidiwo maudoidi atemiyena amvelavelauwedi. ¹⁷ Na yagu awanoi vebabamiu ebeha yada Bada Yeisu Besinana yana Yaubada, iya Tamada na Tauwasawasa mwala'ina, i'abiye hanapugomiu, na iya amhanapui ili'ilimani. ¹⁸ Yo hinage atemiyena ginaulidine namwanamwadi vebabadi iyogaegomiu'o mata amhanapuidi, yo amyemidiyei ebeha howola abo amlobaidi. Ta ebe amhanapuidi yana aiyauya mwala'ina yana tomowao ita alidai, neta iya yana wasawasa ainaena. ¹⁹ Na hinage mata amhanapui Yaubada ipaipaihowa wahiyala ita ana tauyemidiwo vebabada. ²⁰ Yana wahiyalane ive'itaei Besinana ainaena, haugana mwalowoiyena i'abiye towolouyoi, na yana abamiya galewai imohei, Yaubada nima

tautuwanaena. ²¹ Ainaena Besinana tomowa dawadawanidi yadi loinao maudoidi imwala'i gabaedi, nuwana 'tausagenawasao yadi loinao bo alu'aluwa yababadi yadi loinao, bo hiya yehadi mwala'ina yadi loinao, teina hauga yo hauga hilalaoma aidiyai. ²² Wuwuna Yaubada Besinana ana laina imohei ginauli maudoidi ebeha iloinaedi, na tauyemidiwo ita hinage maudoida iloiloina alidai. ²³ Wuwuna tauyemidiwo ita dova Besinana taunao, ainaena Besinananane i'oiye mwauwigita dova ginauli maudoidi i'oiye mwauwidi.

2

Mwalowoi ainaena mata yawahi namwanamwana talobai

¹ Omiu mwalona dova mwalomwalowoimiu yami awasewa yo yami yababao aidiyena. ² Na mwalona bale'u mumugana yababadi ampaipai-howaidi, wuwuna alu'aluwa yababadi hiya yadi bada yana wahiyala alonai ammiyamiya yo am'awa'awa abiyei, eeta neta alu'aluwane, iya tauwalo sebasebaiwo himulimulitaei ta nuwadiyai imiyamiya. ³ Mwalona hinage ita dova hiya na tauda yana nuwatuwu dawaniwo tamulimulitaei, ta haya ita yada nuwatuwu tapaipaihowaidi. Ainaena Yaubada imodi'iniyegita wuwuna mumugada yababadi, dova taumiya bale'u maudoidi.

⁴⁻⁵ Ainaena yada lauhapuliwone hi'oi'oiye mwalowoigita, na hesi Yaubada yana atemuyamuya imwala'i alili yo yana ve'i'ila mwala'ina alidai na ainaena i'abiye towolouyoigita, Besinana baidada. Yaubada iya yana velau ainaena ilivahigita, ⁶ na hinage Besinana baidada i'abihinigita, na galewa yana wahiyala imohegita, ta Yeisu Besinana yana besinanaena taloiloina. ⁷ Teina ipaihowai na ebeha hauga ilalaoma aidiyai yana ve'i'ila mwala'i alilina ive'itaei, neta yana atemuyamuya Yeisu Besinana ainaena.

⁸ Moiha, yana ve'i'ila ainaena ilivahigomiu'o yami yemidi vehabana, na nigele ambom yami paihowa aidiyena, na hesi Yaubada yana aiyauya ainaena. ⁹ Yada abihagune nigele ebeha yada paihowa ainaena tayalobai, mata dova ta tanuwahaehae ebeha ita bada yada wahiyalaena. ¹⁰ Na hesi Yaubada iya yana paihowa atedai i'atububunidi'o Yeisu Besinana ainaena, na ebeha tapaipaihowai paihowaone namwanamwadi Yaubada mugamugaina ivesinuwanedi'o vehabada.

Besinana yehanaena taveboda ehebo

¹¹ Omiu taumiya ganamuli na nigele Yudeya tomowadiyao na nigele Yudeya, eeta hiya Yudeya yadi ve'ive'ilala neta 'wapi ana hapi tomowa nimadiyena nigele amyavaivai, ta hihinahinaligomiu. ¹² Mwalona omiu nigele Besinana yana boda, ainaena ammiya bala daodao, ta Isileli yana abaloina ammiya tulutuluhaei na Yaubada yana waloyemidi iwawalo mahalavaeiwa, nigele habuluna amyaita lobai. Ainaena nigele amyaita haeyei, wuwuna Yaubada nigele amyahanapui na nigele amyanuwauwatuwui.

¹³ Mwalona ammiyawahi, na teina haugane Yeisu Besinana imwalowoi na 'wahinana isagena vehabamiu eeta ilauvaigomiu ta amlaoma'o vahalinai. ¹⁴ Mwalona tamiya tulutuluhauyoigita ta ai Yudeya na omiu nigele Yudeya na teina haugane Besinana yada miyawahei iho'eya'o na imwauwi ili'ilimanigita daumwali alonai ta ita huhu ehebo. ¹⁵ Iya tauna ana 'oiyemwalowoi ainaena Mosese yana laugagayowo itau'au'auhigomiu maudoidi ibohoidi, eeta ilau ahaigita ta taveboda ehebo iya baidada, na nigele dova mwalona boda bwau himiyamiya, na teina hauga tamiya daumwali. ¹⁶ Hinage yada wahei aidiyena ilivahigita ta ivaigitama Yaubada

ainai yo iya baidada ta'awa au'augeluyo'o, ta yana paihowane, iya tauna ehebo ainaena aiwa lagalaga ainai hi'oiye patu, ta ve'alehaone hi'o'ovine.

¹⁷ Ainaena Yeisunane ilaowa na daumwali iguguyaei omiu taumiya amwaha daodao alimiyai, yo ai hinage vahalinai amiyamiya alimaiyai. ¹⁸ Eeta iya ainaena, omiu yo ai Alu'aluwa ehebo ainaena ilauvaigita Tamada ainai.

¹⁹ Omiu mwalona taumanao ammiya wahi'o, na hauga teina hesi bada amvetaniwaga toyawa'o Yaubada yana bodao baidamiyao, na amveboda ehebo Yaubada yana huhu ainai. ²⁰ Omiu hinage hi'abigomiu, eeta ita dova vada, na Yeisu Besinana iya yada wahuwahu, iya ainai logidi mwala'idi neta Yeisu ana tausagenawasao yo tauwalo mahalavao, ²¹ na ainaena ita maudoida vada ana ginaginauli, na Yeisu i'abigita ta tayeveda mwala'ina na ve'ave'ahihida. ²² Na omiu nigele Yudeya ta hesi bada amyemala ginaginauli'o, Yaubada Alu'aluwana yana abamiya.

3

Paulo yana paihowa nigele Yudeya vehabadi

¹ Teina vehabana yau Paulo yapwagogo na ya'awa'awanoi Yaubada ainai, iya yagu paihowa imohegau omiu nigele Yudeya alimiyai, na Yeisu yana paihowa vehabana vada paipaiyai himwauwigau'o ta yamiyamiya.

² Mwalona yagu paihowa wasana ambenalena'o, ta yagu paihowane Yaubada imohegau, na ebeha iya yana ve'i'ilaena omiu ami hagu amlobai.

³ Na yagu paihowa teina hanapu mwalona dawadawanina vehabana, na hesi ana nuwamasele Yaubada bada ive'itagau'o, dova mwalona yaleleyawa yami leta ubwa'ubwana ainai. ⁴ Na ebe amvahili mata am'ita lobai ebeha Besinana ana hanapu dawadawanina bada yahanapuiya'o.

⁵ Na hanapunane yaso mugamugaidi nigele hiyahanapui, eeta teina ta'i Alu'aluwa Ve'ahihi i'abiye mahalava yana tauyewasao yo tauwalo mahalavao alimaiyai. ⁶ Hanapu dawadawanina ainaena omiu nigele Yudeya howahowana na Yaubada yana livahi amlobai, ai Yudeya dova. Yana livahi mwalona iwalo yemidiyena'o, eeta Yeisu Besinana wasana ainaena talobaiya'o ta taveboda ehebo'o.

⁷ Na Yaubada yana wahiyalaena yo yana velauwena paihowa teina imohegau, ta ebeha wasa namwanamwanane Besinana vehabana yawalo mahalavaei. ⁸ Na yau dova wewelohe tauyemidiwo holadiyai, na hesi Yaubada yana ve'i'ilaena paihowa teina imohegau, na omiu nigele Yudeya alimiyai Besinana wasana yaguguyaei, ta ainaena yana wasawasa mwala'i alilina am'ita lobaidi. ⁹ Yo hinage tomowa maudoidi hihanapui ebeha Yaubada iya ginauli maudoina adi tauyemasele, na hauga daodaona aidiyai yana nuwatuwu idawani, ta wau yagu paihowaena i'abiye mahalavaya'o. ¹⁰ Eeta Yaubada yana waloyemidi ebeha ita yana boda alidaena yana hanapu vagana yo vagana i'abiye mahalavadi galewa ana tauloinao yo tauwahiyalao dawadawanidi aidiyai.

¹¹ Teina Yaubada yana nuwatuwu mwalona ta ana higa wau, na teina ta'i i'abiye mahalavaya'o yada Bada Yeisu Besinana ainaena. ¹² Besinana bada tayemidiyena'o eeta ta'atepatu na baidada taluwu Yaubada mehenai ta'awa'awanoi ainai. ¹³ Ainaena agu muyao teina vehabamiu havena vehabana atemi hitapitapiya, na hesi amhanapui ebeha agu muyaone teina omiu yami vewasawasa vehabana.

Besinana yana velau mwala'ina

14 Teina wuwuna yau aetutuligu yatauyoudi Tamada mehenai. 15 Iya huhu maudoidi galewai yo bale'uwai wuwudi. 16 Na ya'awa'awanoi ainai ta ebeha yana wasawasa yo yana wahiyala italamwei alimiyai, ta ebe iya Alu'aluwana atemiya i'abiye wahiyaladi. 17 Na hinage yami yemidiyena Besinana imiyamiya atemiyai, ta mumugamiu yo yami miya maudoina ana wuwu moihaana velau ta'i. 18-19 Ainaena taumaselewo maudoidi baidamiyao howahowamiu Besinana yana velau amhanapu ili'ilimani neta ana tabataba, yo ana daodao, yo ana hae, yo ana dobi, nigele ana live. Besinana yana velau imwala'i alili, yo hinage Yaubada iya tauwahiyala moiha yana mumugaena i'oiye mwaugomiu.

20 Moiha, yana wahiyala holadai ipaipaihowa, ta ebe hava vebabana ta'awanoi mayada yemidi, iya howahowana na ipaihowai, ma'ana yemutulai mwala'ina vebabada. 21 Ainaena yana boda maudoida Yesu Besinana yehanaena tano'ovateyai, yaso ta yaso hilalaoma hauga maudoina aidiyai. Moiha.

4

Boda ehebo

1 Yau Bada yana taupaihowa paipaina, yagu nuwatuwu ebeha yami mumugao hinamwanamwa ta dova iya iyogaegomiu yana mumuga. 2 Na mayami nuwadobi, yo mayami atetalam, yo mayami alama'ita, na ehebo ehebo amvelauyoigomiu, yo amnuwatuwu avivini ami geluwo aidiyai. 3 Na am'aipate wahiyala, ta ebe Alu'aluwa Ve'ahihi i'uinigomiu, ta mayami nuwadaumwali ammiya yaliyaya.

4 Moiha ita bada ehebo, Alu'aluwa Ve'ahihi hinage ehebo ta'i, ta iyo-gaegita omiu yo ai, na tanuwanuwatuwu ada livahi ehebo a'ava hauga ilalaoma vebabana. 5 Yada Bada hinage ehebo ta'i, yada yemidi ehebo ta'i, yada bapitaiso hinage ehebo ta'i. 6 Tamada Yaubada ehebo ta'i, iya ginauli maudoidi ewadiyai, na hinage alidai imiyamiya. 7 Na Besinana yana wasawasa ainaena ada yau i'aiyauya. 8 Teina vebabana Buki Ve'ahihi yana walo, iwalo:
 "Haugana ihae ewai ana alehao iwahiyala gabaedi, na tomowa i'aiyauyanei adiyau."

9 Walo teina ebeha "ihae galewai", na vedova? Nigele iyabom iyahae na hesi i'aitulu bale'u hola'alilina. 10 Na iya tau'aitulune ihae ta galewa ihae gabaedi ewai, ainaena iya tupwa maudoidi aidiyai imiyamiya na iloilo. 11

11 Na yana aiyauyane teina dova, ebeha tupwadi tomowa tauyewasao, na tupwadi tauwalo mahalava na tupwadi tauguguya na tupwadi taumugai na tupwadi tauve'ita. 12 Na maudoida yada paihowa ehebo ehebo neta yana boda ada hagu vebabana na ebeha tawahiyala, Besinana bodana yana mwala'i vebabana. 13 Na maudoida tayemidi ovi, na hinage Yaubada Natuna tahanapui mayada mumuga hunadi, dova Besinana yana mumuga hunana, na namwanamwana maudoina.

14 Teina ainaena heda mumugana alidaena talaugabaidi, wuwuna mwalona yada hanapu tapitapiyana ainai ve'ita vagadi yo vagadi hi'abi'abiye nu'uvigita, neta tupwadi tau'oyama yadi ve'ita am'amnadi yo yababadi aidiyena. 15 Na hesi ilowoinanegita na velauwena tawalowalo moiha, eeta yada mumuga maudoidi himwala'i ulu'uluda Besinana yana mumuga dova. 16 Wuwuna ita Besinana taunao, na yau vagadi yo vagadi imohegita ebeha ta tubweuyoidi yo tavehaguhaguyoigita velauwena na tawahiwahiyala.

Mumuga miyamiyana na mumuga vauvauna

¹⁷ Teina hinage Bada yehanaena yaguguya alimiyai ebeha yami mumuga taumiya ganamuli dova amlaumwauwi, wuwuna yadi nuwatuwu awa'awawa aidiyena. ¹⁸ Yadi hanapu higuguyou, na nigele Yaubada yawahina aidiyai iyamiyamiya, eeta yadi ulu'ulu yaiya aidiyena bada talinadi itui'o. ¹⁹ Ainaena bada hiyababa alili'o, ta hitalamwedi mumuga mehe'ayo aidiyai, na mumuga bi'ibi'idi maudoidi nuwadi ivai.

²⁰ Na omiu Besinana yana mumuga bada amhanapuiya'o ebeha vagana. ²¹ Wuwuna mwalona amwaha moiha ambenalena'o ta Yeisu vehabana hive'itagomiu.

²² Ainaena mumuga miyamiyana amta'wata'wataedi, neta paihowadine mwalona ampaipaihowaidi, hauganane nuwadawaniwo hi'abi'abiye yababagomiu moiha, ²³ na hesi howahowana yami nuwatuwuwo yo atemiu hivauvauyo. ²⁴ Ta ainaena mumuga vauvauna amvai, Yaubada yana mumuga dova, wuwuna iya atedai mumuga dumwadumwaluna yo masemaselena imwauwiya'o.

²⁵ Ainaena oyama amta'wata'wataei na maudoimiu amwalowalo dumwadi ehebo ehebo alimiyai, wuwuna maudoida Besinana tauna yauna. ²⁶ Na ebe ammodi'ini, havena ammumuga yababa, na hesi amtowoi na amnuwadaumwali mwayamwayau. ²⁷ Havena Tomodulele yana hawahawaga ammohemohei ta ivetauloina alimiyai. ²⁸ Tau'aivavali ilowoinanedi na hilaumwau, na hesi ginauli namwanamwadi nimadiyena hipaihowaidi, ta paihowanane ana maiha ainaena hagu himohemohedi tauwewelohe aidiyai.

²⁹ Havena hinage teya walo yababana am'ata'ataidi, na hesi walo namwanamwa a'avadi tomowa adi hagu vehabana, hava hauga ehebo ehebo ana lowoinana vehabana am'au'aubabada, ta ainaena yayiyadiwo hiya hibenalegomiu yami aubabadaena mata hagu hilibai. ³⁰ Havena Alu'aluwa Ve'ahihi nuwana am'abi'abiye yababa, wuwuna Alu'aluwa Ve'ahihinane dova ve'ive'ilala alidai, ebeha howola abo ada abiye vauvau talobai.

³¹ Na hinage yababaone teina dova amta'wata'wataedi: walo abelena, modi'ini, awapa'ipa'i'i, manini, awayabayababa, na hinage walo hinahinali, ³² Hesi amvehaguhaguyoigomiu, yo amnuwahegoya ta ami geluwo yadi yababa amnuwahamuidi ehebo ehebo ainai, dova Yaubada yami yababao Besinana ainaena inuwahamuidi'o.

5

¹ Yaubada yana velauwena bada i'awa natunaegomiu'o, ainaena iya yana mumugane amve'ao'aonaei. ² Hinage amvelavelauyoigomiu dova Besinana yana velaune, ta italamweuyoi na ivetaupwaoli Yaubada ainai ita vehabada ta imwamwalowoine dova pwaoli panena Yaubada ibenalei ebeha namwanamwana.

³ Omiu Yaubada ana tauyemidiwo, ainaena ilowoinanegomiu na pwanoli yo mehe'ayo yo wasawasa ana nuwalele amlaugabaidi, na havena vehabadi hava teya amwalowalowe. ⁴ Hinage havena mumuga bi'ibi'idi am'ata'ataidi yo walo awa'awawa am'ata'ataidi, yo walo talawahi wuwuna walodine nigele adi lowoinana holamiyai, na hesi yami walowena Yaubada amwalo vetuvehaeyei.

⁵ Moiha, tauyababa nigele howahowana hiluwu Besinana yo Yaubada yadi abaloina ainai, dova hiya taupwanoli yo taumehe'ayo yo tau'aiduma,

wuwuna tobwatobwa ana nuwalele ainona teina, ebeha yada yemidi tamwauwi tobwatobwa aidiyai, na nigele Yaubada ainai.

Masele vehabana

⁶ Mumuga teina vehabadi Yaubada loina ana tauho'ewo imodi'iniyedi, eeta havena teya yaiya yana walo awa'awawaena i'oya'oyamaegomiu. ⁷ Na hinage havena loina ana tauho'ewo baidamiyao am'awa'awa au'augelu.

⁸ Wuwuna omiu guguyou mwalona ainaena bada amgeyo'awama'o Bada yana masele ainai, eeta masele mumugadi ampaipaihowaidi. ⁹ Ta mugaone namwanamwadi yo dumwaludi yo moihadi himahamahalava masele ainaena.

¹⁰ Na hinage hava yada Badane nuwanuwana amtowoi ta amhanapuidi na ampaihowaidi. ¹¹ Na guguyou ana paihowa awa'awawa aidiyena amdena, ta amve'itadi ebeha yababadi. ¹² Moiha ta'i abahinimaya, ebe hiya yadi paihowa dawadawanidi vehabadi ta'au'aubabada. ¹³ Na masele ana taupaihowa mata yababao i'abiye mahalavadi. ¹⁴ Wuwuna masele ginauli bi'ibi'idi mata i'abiye mahalavadi ta ainodi tahanapuidi. Teina vehabana na hi'au'aubabada na hiwalo:

“Owa tau'eno'eno, mwalowoiyena utowolo
ta Besinana maselena imaseleigo.”

¹⁵ Ilowoinanegomiu na yami mumuga am'ita ili'ilimanidi na havena ampaipaihowa awa'awawa, na hesi amhanapui ili'ilimani. ¹⁶ Havena yami hawahawaga amgabagabaei, wuwuna teina ta'i hauga yababa alilina. ¹⁷ Ainaena havena amyauyaule, na hesi nuwamiu imasele, hava Yaubada dova yana nuwatuwu vehabamiu.

¹⁸ Havena we'aha wahiwhiyalana ainaena amnumanuma yauyaule, neta ginauli abasilaha, na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi i'oiye mwaugomiu. ¹⁹ Na amwaliwali ma'amni geluwo, wali tapwalolo, yo Sam walinao, yo hinage walibui aidiyena, mayami yaliyaya atemiyena amwali yada Bada ainai. ²⁰ Na hauga maudoina am'awa'awa yauwedo ginauli maudoidi vehabadi, yada Bada Yeisu Besinana yehanaena Tamada Yaubada ainai.

Hiya tawatawaholadi adi loina

²¹ Yami ve'ahihi Besinana ainai dova hinage omiu ambom amve'ahihiyuyowegomiu. ²² Omiu waiwaihiu tawatawaholamiu mwanemiyao yadi walo amve'ahihiyedi, dova yami ve'ahihi Besinana ainai. ²³ Wuwuna waihiu ana taumugai neta mwanena, dova Besinana ita yana boda ada taumugai na ada Taulivahi, na ita dova tauna yaunao.

²⁴ Ainaena ita Besinana yana boda ta tamulitaei, dova hinage waiwaihiu mwanediyao yadi nuwatuwu himulimulitaedi.

²⁵ Tautawahola towatowaho ilowoinanegomiu na mwanemiyao amvelauwedi, dova Besinana yana boda ivelauwegita, eeta iya italamyowei ta imwalowoi vehabada. ²⁶ Ada abiye masele vehabana, neta yada yababa ana aba'uwa we'ahana yana walo ainaena. ²⁷ Ainaena ita mata i'ita lobaigita yana boda namanamalina, na nigele ebeha bi'i bo hava yababana alidai, na hesi maudoina bada namwanamwana, na vauvauna.

²⁸ Neta dova towatowaho ilowoinanegomiu na mwanemiyao amvelauwedi, omiu taumi dova. Wuwuna ebe yaiya mwanena ivelauwei, neta ibom bada ivelauyowena'o.

²⁹ Wuwuna nigele teya hinage tomowa ibom tauna ainai iyave'aleha, na hesi i'ita avivini na ana ai'ai imohei tauna ana hagu vehabana, dova

Besinana yana boda ita i'ita avivinigita. ³⁰ Eeta ita iya tauna yaunao.

³¹ Yaubada yana Buki iwalowei:

“Towaho tamana yo hinana ilaugabaidi na mamwanena himiya ehebo, dova tau ehebo ta'i.”

³² Walo teina dova walo vevegedi dawadawanina, na ana hanapu neta Besinana yo tauyemidiwo vehabada. ³³ Eeta ilowoinanegomiu na ehebo ehebo mwanena ivelauwei ibom dova, na waihiu tawatawaholana howahowana mwanena ive'ahihiyei.

6

Hedaheda adi loina

¹ Omiu hedaheda ilowoinanegomiu na hinamiyao yo tamamiyao yadi walo am'awa abiyedi, yada Bada mehenai, wuwuna teina ainaena ebeha ammumuga namwanamwa. ² Hinage, “Tamam yo hinam uve'ahihiyedi”. Teina loina mugamugaina ma'ana waloyemidi ana tau'awa abiwo vhabadi. ³ Teina dova iwalo, “Aba yaliyaya ulobai na bale'uwai umiya daodao”. ⁴ Omiu tama hinage havena natumiyao adi tau'wata'wata amwamwauwi ta mata himodi'iniyegomiu, na hesi yada Bada yana loinao yo yana ve'itao amguguyaedi.

Babadao yo taupaihowao adi loina

⁵ Omiu taupaihowa mohili yami babadao bale'uwai yadi walo mayami meheuhi amve'ahihiyedi, yo yadi walo am'awa abiyedi, dova Besinana yana walo am'awa abiyei, na havena hinage yami nuwatuwu bwau. ⁶ Nigele ebeha hauganane yami babadaone hivinuvinuigomiu na abo aidiyai ampaihowa ili'ilimani, na hesi Yaubada vhabana amtu-luhahegoya atemiya na Besinana vhabana ampaihowa ili'ilimani. ⁷ Omiu Besinana yana bodao, ilowoinanegomiu na yami babadao aidiyai am'atetalam, dova Bada ainai am'ate'atetalamne, na vhabadi ampaihowa ili'ilimani. ⁸ Ta amnuwatuwu avivini ebeha babadao yo yadi taupaihowao maudoidi yadi paihowa namwanamwadi adi maiha Bada ainaena hilobai ehe'ehebona.

⁹ Omiu babadao hinage ammumuga ili'ilimani yami taupaihowao aidiyai, na havena amwalowalo yagaidi, na hesi amnuwatuwu avivini ebeha omiu na hiya yami Bada galewai imiyamiya, eeta yana loina alimiyai ehe'ehebona maudoimiu vhabamiu, nigele vagana yo vagana.

Yaubada yana aba'aleha tobwatobwana

¹⁰ Tahiguwao, yana aba'ovi teina, Bada yana 'ala'alawowoli ainaena amwahiyala. ¹¹ Yo Yaubada yana aba'aleha maudoina aidiyena am-lauli'wa, na ainaena havena amtapitapiya hauganane ebe Tomodulele i'oyamaegomiu. ¹² Wuwuna yada alehane nigele tomowa baidadao, na hesi tauloina yababadi aidiyai, hiya guguyou teina ta'i bale'uwai adi tauloinao, yo galewa ana alu'aluwao yababadi.

¹³ Teina vhabana Yaubada yana aba'aleha maudoina amli'wadi, na ebe havena amtapitapiya howola hauga yababana ainai, na ainaena mayami wahiyala ana higa hauga ilalaoma amtowolo wahiyala. ¹⁴ Eeta amtowolo na walomoihana amlau tulituliyei, na nuwa'epomiu amlau au'auhidi mumuga dumwaluna ainaena. ¹⁵ Yo ami aehumahuma amli'wadi neta nuwadaumwali, wasa namwanamwana ainaena amlau'wa. ¹⁶ Na hinage yami yemidi dova yami 'wapeya ainaena amlau au'auhigomiu, neta howahowana Tomodulele yana gita hawahawawalina ilau au'auhidi.

¹⁷ Ulu'ulumiu ana oi'au'auhi Yaubada yana livahi amvai, yo Alu'aluwa Ve'ahihi yana elepa ale'aleha amvai, neta Yaubada yana walo.

¹⁸ Hauga maudoina Alu'aluwa Ve'ahihi yana hagu ainaena am'awa'awanoi Yaubada ainai awanoi bagibagilidi aidiyena. Havena amtapitapiya na hesi amtowolo wahiyala na am'ita avivinigomiu na am'awanoi Yaubada yana tomowao maudoidi vehabadi. ¹⁹ Yo yau hinage vehabagu, ta ebe mayagu atepatu wasa namwanamwana ana nuwamasele dawadawanina yawalowalo mahalavaei. ²⁰ Wasa teina ana paihowa vehabana vada paipaiyai himwauwigau, ainaena am'awa'awanoi Yaubada ainai ta ebe wasanane yawalo mahalavaei mayagu atepatu, wuwuna ana lowoinana teina dova.

Aba'ovi

²¹⁻²² Tikiko, iya tahida namwanamwana, ta i'ai'aipate yada Bada yana paihowa ainai, na yavetamalenawa'o ta ebe wasagu maudoina i'aubabadaei alimiyai, na ebeha yagu miya yo yagu paihowa vehabadi amhanapuidi, eena yama miya vehabana ivenuwamwauwegomiu, yo hinage i'abiye wahiylagomiu. ²³ Velau yo yemidi yo nuwadaumwali Tamada Yaubada yo Bada Yeisu Besinana aidiyena omiu tahiguwao moiha alimiyai. ²⁴ Yo hinage yayyadiwo baidamiyao, ebe yada Bada Yeisu Besinana ainai hivelau vateyai, iya yana ve'i'ilaena hinage ivelauwedi.

PILIPAI

Awayauwedo

¹ Yau Paulo na Timoti baidagu apaipaihowa Taulivahi Yeisu vehabana, yami leta aleleyawa omiu taumiya Pilipai Yeisu Besinana yana Yaubada yana bodao yo hinage yami taumugaiwo na Besinana yana taupaihowao maudoimiu alimiyai. ² A'awanoi Tamada Yaubada na yada Bada Yeisu Besinana yadi ve'i'ila yo yadi nuwadaumwali imiyamiya alimiyai.

Paulo yana awanoi taumiya Pilipai vehabadi

³ Hauga teina Yaubada ainai ya'awa yauwedo, hauganane yanuwatuwigomiu. ⁴ Na yayaliyaya vehabamiu yagu awanoiwo aidiyai. ⁵ Yo Yaubada ainai ya'awa yauwedo ama haguwo alimiyena alobalobaidi, wasa namwanamwana ana walomahalava abavetuwuni ainai ta wau.

⁶ Yo hinage yahanapui ebeha Yaubada yana paihowa namwanamwadi bada alimiyai ivetuwuniya'o ta ibom mata ive'ovi Yeisu Besinana yana ahubena mwala'ina ainai. ⁷ Yagu yaliyaya vehabamiu idumwalu wuwuna omiu nuwagu amvaiya'o, ta omiu baidaguwao Yaubada ihaguhaguigita teina hauga vada paipaiyai yamiyamiya, yo ihaguhaguigita hinage wasa namwanamwana ana lo'aleha, yo yana abawahiyala aidiyai.

⁸ Yaubada ihanahanapuigau neta Yeisu Besinana yana velauwena nuwanuwagu yavelauweomiu. ⁹ Na ya'awa awanoi vehabamiu ta yami velau namwanamwa imwala'i, mayami hanapu yo nuwamasele maudoina. ¹⁰ Ta ainaena ginauli namwanamwadi amvesinuwaidi, eeta Besinana yana ahubena ainai mata mumugamiu dumwadumwaludi yo masemaseledi, ¹¹ na yami paihowa namwanamwadi Yeisu Besinana yana wahiyalaena vehabamiu tomowa Yaubada hiwalo vetuvehaeyei yo hi'awa wasawasaei.

Paulo yana talam Besinana ainai

¹² Tauhiguwao, nuwanuwagu yo amhanapui ebeha vitaiwone teina bada yalobaidi'o ta aidiyena wasa namwanamwana i'aiyauya tomowa bagibagilidi aidiyai. ¹³ Ainaena dalava teina Sisa yana tau'alehao yo tomowa maudoidi bada hibenalena'o ebeha Besinana vehabana himwamwauwigaune vada paipaiyai. ¹⁴ Yo hinage tahidao bodadi yagu miya vada paipaiyai hi'itaya'o, ta hinuwamotu yada Bada yana paihowa ainai, yo Yaubada yana walo hiwalowalo mahalava mayadi atepatu.

¹⁵ Tupwadi tauguguyao alomagigiliyena higuguguguya Besinana vehabana, na tupwadi neta nuwatuwu namwanamwa ainaena higuguguguya, ¹⁶ ta hiya hivelauegau yo hihanapuigau neta vada paipaiyai yamiyamiya wasa namwanamwana ana ve'ita vehabana, ¹⁷ Na hesi tau'alomagigiliwone nuwanuwadi ta hi'abiye nuwavitaiyegau hauga teina vada paipaiyai yamiyamiya, eeta oyamaena Besinana wasana higuguguguyaei hibom yadi boda vehabana. ¹⁸ Besiwa, na Besinana wasana ana guguya mwala'ina vehabana yayaliyaliyaya, nuwana oyamaena bo walomoihaena. ¹⁹ Yo hinage yayaliyaya, wuwuna yahanahanapui neta Yeisu Besinana Alu'aluwana yana hagu ainaena, yo yami awanoi aidiyena, ebe hilivahigau teina miya vitai ainaena.

²⁰ Hinage mayagu nuwatuwuhae ta nuwanuwagu mwala'ina ebeha havena yahinihinimaya, na hesi mayagu atepatu teina ta'i ta hauga maudoina Besinana yehana ya'abi'abiye mwala'i, nuwana yagu miya bale'uwai mayawahigu, bo nuwana yagu mwalowoi ainaena.

²¹ Moiha ta'i, yagu miya bale'uwai neta Besinana baidagu, na hesi yagu mwalowoi ainai lauhepoi Besinana ainaena mata yalobai. ²² Ebe bale'uwai yamiyamiya yagu paihowao namwanamwadi Besinana vehabana himahamahalava, eeta nigele yayahanapui hava mata nuwanuwagu yavesinuwaetine. ²³ Na ginauli bwau aidiyena adi vesinuwa aliguwai hivitai alili. Nuwanuwagu yo bale'u teina yalaugabaei ta Besinana baidagu amiyamiya, neta abayaliyaya mwala'ina. ²⁴ Na hesi ilowoinanegau ta bale'uwai yamiyamiya yo ebe yahaguhagugomiu.

²⁵ Eena yahanapui moiha mata omiu baidaguwao tamiyamiya na yahagugomiu ta amyaliyaya yami yemidi Besinana ainai vehabana, ²⁶ yo hinage yagu laugwaipilewa alimiyai vehabana amyaliyaya mwala'ina, wuwuna Yeisu Besinana yana hagu alidai.

²⁷ Am'ita avivinogomiu ebeha yami paihowaena tomowa Besinana wasana hi'awa namwanamawaei, eeta yatau bo'eyegomiu, bo nuwana ebe yamiyauyo, bada ta'i wasamiu namwanamwana yabenabenalei ebeha mayami atetalam amtowotowolo wahiyala, na yami nuwatuwu ehebo ta am'ai'aipate wasa namwanamwana ana yemidi vehabana. ²⁸ Havena hinage ammeheheheuhi ami alehao aidiyai. Teina wuwuna hibom hihanapui moiha ebe hisilahe, omiu mata livahi amlobai Yaubada ainaena.

²⁹ Wuwuna Yaubada bada italam'o alimiyai ta Besinana ainai amyemiyemidi ta ibom hinage vehabana muyao mata amlobaidi. ³⁰ Dova yagu lo'aleha Besinana vehabana yo agu muyao am'itadi'o, na teina hauga ambenabenedi, ta omiu hinage yami lo'aleha yo ami muyao dova amlobalobaidi.

2

Nuwadobi

¹ Howahowana Besinana i'abiye atepatugita, bo yana velauwena ta'ai'aipate? Howahowana Alu'aluwa Ve'ahihi ive'au'augeluwegita, yo ainaena tavelau namwanamwaegita yo ta'atemuyamuyauyoigita?

² Ebe dova, amvenuwatoyawa na amvelau namwanamwaegomiu, alu'aluwamiyena yo atemiyena amve'ehebo ta ebe yami velau namwanamwana teina vehabana yayaliyaya moiha. ³ Havena am'ai'aiduma yo amnuwahaehae, na hesi amnuwadobi, yo ami geluwo yehadi am'abihinidi. ⁴ Havena ambom yami paihowa vehabana amnuwanuwatuwu na hesi ami geluwo yadi miya namwanamwa vehabana amnuwanuwatuwu.

⁵ Howahowana ebe yami nuwatuwuwu Yeisu Besinana yana nuwatuwu dova. ⁶ Iya Yaubada, na hesi nigele nuwanuwana ta yana vetauloina i'abi avivini, ⁷ aenaena Yaubada yana wasawasa ilaugabaei, na hilabahi bale'uwai, ta ivetaupaihowa ana oleya tomowa ita dova. ⁸ Hinage yana nuwadobi ainaena, ibom italamyowe'i ta imwalowoi aiwa lagalagana ainai.

⁹ Teina vehabana Yaubada Yeisu i'abihini na yehanane i'abihiniuyoi yeha maudoidi ewadiyai, ¹⁰ eeta yehanane taumiya galewa yo taumiya bale'u na taumiya bwebweso hinage, maudoida tapwagogo ainai, ¹¹ yo ta'awa moiha ebeha Yeisu Besinana ibom yada Bada, neta Tamada Yaubada tano'owei.

Masele taumiya bale'u vehabadi

¹² Augeluwo, mwalona am'awa abi moiha na teina ta'i alimiyena yamiya amwaha daodao'o, na besiwa howola am'awa'awa abi ili'ilimani, ta mayami meheuhi na mayami atehawawali ampai-paihowa ta ebe livahi namwanamwana ainai ammiya ili'ilimani. ¹³ Yaubada iya atemiyai ipai-paihowa, ta ibom yana nuwatuwuwena amnuwanuwatuwu na ampai-paihowa.

¹⁴ Yami paihowa aidiyai amtalam ampaihowa, na havena amta'wata'wata yo nuwana am'ulu'ulumiyai, ¹⁵ ta ainaena omiu Yaubada natunao namwanamwamiyo yo masemaselemiu, eeta nigele teya yami yababa, na hesi taumiya bale'u yadi masele omiu, wuwuna hibom mumugadi guguyouna yo yababana.

¹⁶ Augeluwo, wasa namwanamwana am'abi avivini ta ainaena yawahi vateyai amlobai, na haugana Besinana ilau gwaipilema yayaliyaya, wuwuna nigele nuwagu yagu paihowa alimiyai gwaibaedi.

¹⁷ Ebe agu alehao hi'oiye mwalowoigau, neta dova hipwaoliyegau yami yemidi vehabana, ta mata omiu baidaguwao tayaliyaya. ¹⁸ Ta ebe howahowana na omiu baidaguwo tayaliyaya toyawa.

¹⁹ Yanuwatuwuhae ebeha yada Bada Yeisu yana haguwena mata hauga iu'iuna ainai Timoti yavetamalaenawa ta wasamiu ivaiyama, eeta yabenalei na ebe yayaliyaya. ²⁰ Timoti ibom agu tauhagune, na nigele teya yaiya iyamiyamiya ta ebe vehabamiu inuwatuwu ili'ilimani. ²¹ Na agu tau'abihaguwo bagibagilidi hibom vehabadi hinuwanuwanuwatuwu, na nigele Yeisu Besinana yana paihowa vehabana hiyanuwanuwanuwatuwu. ²² Timoti amhanapuiya'o neta towaho namwanamwana, ta iya dova natugu baidagu wasa namwanamwana vehabana a'ai'aipate. ²³ Eeta haugana ebe agu loina yabenalei, nuwanuwagu na Timoti yavetamalenawa alimiyai. ²⁴ Na yayemidi mata yada Bada yana hagu yalobai ta hauga iu'iuna ta'i na yau hinage yalaowa alimiyai.

²⁵ Teina hauga nuwanuwagu Epapilodaito yavetamalenawa ilau gwaipilewa alimiyai, ibom tahigu baidagu apaipaihowa, bada dova a'ale'aleha Yeisu Besinana vehabana. Epapilodaito mugai agu hagu alimiyena ivaiyama'o, ²⁶ na teina ta'i iya nuwanuwana omiu, ta haugana yana lovala wasana ilaowa ta ambenalena'o, inuwavitali moiha wuwuna omiu am'ate'atehawawali yana lovala vehabana. ²⁷ Bada iloval'a'o mwala'ina, na hesi Yaubada i'atemuyamuyaei, yo hinage yau i'atemuyamuyaei wuwuna mata dova ta Epapilodaito imwalowoi na ainaena yanuwavitali moiha. ²⁸ Ainaena nuwanuwagu mwala'ina yavetamalenawa na am'itauyoi mayana namwanamwa ta ebe anyaliyaya, eeta yagu nuwayababa i'ovi. ²⁹ Haugana imahalavawa yada Bada yehanaena amyogaeyami vada'i mayami yaliyaya. Yo hinage tupwadi yada Bada yana tau-paihowao, ebe hilaowa alimiyai dova amve'ahihiyedi. ³⁰ Moiha Epapilodaito muhamuhana na Besinana yana paihowa ainaena imwalowoi, wuwuna omiu nigele howahowamiyo yo amhaguigau, eeta iya italam ta ihahaguigaune neta vehabana ilolovalane.

3

Mumuga namwanamwa vehabana

¹ Tahiguwao, yada Bada vehabana anyaliyaya. Mwalona nuwatuwu teina yaleleyawa'o, na teina hinage nuwanuwagu ebeha yaleleuyoi, yami miya namwanamwa vehabana. ² Am'ita aviniginomiu tauyababao yadi mumuga dova edewa, hibom hapi 'wapidiyai ana tauvai bodadi

aidiyena. ³ Na hesi ita ada hapi atedai, ta Yaubada ainai tapwagopwagogo Alu'aluwana ainaena, eeta Yeisu Besinana ibom tawalowalo vetuvehaeyei, na nigele ginauli bale'u ainai tayayemiyemidi, neta ainaena ita hapi moiha bada tavaiya'o. ⁴ Yau bale'u mumugana aidiyena yanuwahaehae, wuwuna yau hinage tomowa tupwadi yamwala'i gabaedi. ⁵ Yau ta'i Isileli towahona moiha, na yagu huhu Beniyamina, ta agu ulutubu Hibulu na 'wapiguwai hihapigau yagu tubui ana ahubena 8 ainai, ta taupwaoliwo yadi loinao yamulita ili'ilimanidi dova Palisi yadi boda. ⁶ Na tapwalolo ainaena ya'ai'aipate mwala'ina Yaubada yana bodao adi abiyemuya vehabana, na loina ainai nigele teya Mosese yana laugagayo yayaho'e. ⁷ Na hesi teina mumugaone bada ya'awa ginauli awa'awawaedi'o, wuwuna Besinana ibom ainai yatalamwegau'o. ⁸ Moiha, yagu Bada Yeisu Besinana ana hanapu iya ginauli mwala'i alilina, na ginauli bale'uwai imwala'i gabaedi, eeta mumugawone teina nigele nuwagu, ta Yeisu ibom vehabana ginauli maudoina yamwauvehuludi yo ya'awa yababaedi wuwuna nuwanuwagu Besinana ta'i. ⁹ Yo hinage nuwanuwagu Besinana ainai yamiyamiya nigele ebeha yabom yagu mumuga dumwaluwena bo Mosese yana loinao aidiyena, na hesi yagu yemidi Besinana ainai vehabana. Neta mumuga dumwaluna Yaubada ainaena na imohemohegita yada yemidi Besinana ainai vehabana. ¹⁰ Nuwanuwagu hinage Besinana yahanapui yo yana towolouyo ana wahiyala yalautowoi, ta ana muyao baidagu ave'ava'avaledi, na hinage yana mwalowoi yave'ao'aonaedi, ¹¹ ta ainaena ebe mwalowoiyena yau hinage yatowolouyo.

¹² Nigele ebeha towolouyo bada yalobaiya'o, bo nuwana yagu mumugao maudoidi hinamwanamwa'o na hesi teina ebeha ya'abi avivini. Ginauli teina vehabana Yeisu Besinana bada i'abi avivinigau'o. ¹³ Tahiguwao, nigele yayawalowalo ebeha bada ya'abi aviviniya'o, na hesi yagu nuwatuwu ebebo ta'i, ainaina ginauli dagelaguwai yanuwagabaedi'o ta hava meheguwai vehabadi ya'ai'aipate wahiyala, ¹⁴ neta abamasiwa, Yaubada yana yoga haehaena ana maiha galewai Yeisu Besinana ainaena.

¹⁵ Eeta maudoida teina dova tanuwatuwu toyatoyawa ebe yada nuwatuwu bada hihuna'o. Na ebe yami nuwatuwu vagadi, ginauli teina vehabadi howola abo Yaubada ive'itaedi alimiyai. ¹⁶ Na hava talobalobaidi ebeha ta'abi avivini ili'ilimanidi.

¹⁷ Tahiguwao, maudoi miu amve'ao'aonaegau, na ebe yayiyadiwo yadi mumuga dova yau, amvinuvinunuidi ta omiu amvemumuga dova. ¹⁸ Na hesi tomowa bagibagilidi yadi mumuga ainaena Besinana yana mwalowoi aiwa lagalagana ainai hive'alehaei. Hiya mwalona yawalo mahalavaedi'o alimiyai, na teina hauga hinage mayagu dou yawawalouyo tauyababaone vehabadi. ¹⁹ Hibom yadi aba'ovi ainai mata hisilahe, wuwuna yadi abayemidi diyadi ibom vehabana, yo ginauliwo abahinimaya hiwalowalo vetuvehaeyedi, wuwuna ginauli bale'u ta'i nuwanuwadi. ²⁰ Na ita hesi yada dalava galewai, ta ainaena ada Taulivahi, ibom yada Bada Yeisu Besinana, howola abo iwuyoma, eeta vehabana taha'waha'wa. ²¹ Na haugana iwuyoma, mata tauda tapitapiyadi imwau gwaipiledi, ta tauda wahiwahiyaladi yo masemaseledi dova ibom taunane. Yana paihowa teina ibom yana wahiyalaena, wuwuna howahowana yo ginauli maudoidi aidiyai ivetauloina.

4

¹ Tauhiguwao, yagu velau alimiyai wuwuna omiu yagu abayaliyaya yo yagu abano'o, eeta yagu nuwatuwu mwala'ina ebe ya'itauyogomiu.

Amtowolo wahiyala yada Bada ainai.

Guguya

² Omiu waiwaihiu, Yuwodiya na Sinitiki ya'awanoi alimiyai ebeha amve'awa au'augeluyo, yada Bada yana nuwatuwu teina dova. ³ Hinage owa augelu moiha, ya'awanoi ta waiwaihiu teina uhaguidi, wuwuna mwalona hibom baidaguwao apaipaihowa toyawa wasa namwanamwana ana walomahalava vebahana, yo hinage Kalemeliti na tupwadi agu tauhaguwo baidamaiyao apaipaihowa, hiya yehadi yawahi bukina holanai leleleledi.

⁴ Hauga maudoina amyaliyaliyaya yada Bada vebahana, na yawalouyo ebeha amyaliyaliyaya ta'i. ⁵ Howahowana yo tomowa maudoidi yami alama'i'ita hihanahanapi, wuwuna mata yada Bada iwuyouyoma.

⁶ Havena teya hava vebahana am'ate'atehawawali, na hesi am'awa yawuwedo ginauli maudoidi vebabadi Yaubada ainai, na ampwagopwagogo, ta yami nuwatuwuwo vebabadi am'awa'awanoi. ⁷ Ta Yaubada yana nuwadaumwali ainaena i'abiye yaliyayagomiu. Na yana nuwadaumwaline nigele howahowana tanuwamaseleyei eeta ainaena Yeisu Besinana baidamiu atemiyo yo yami nuwatuwu himiya namwanamwa.

⁸ Tahiguwao, teina yagu walo ana higa, neta ginauli moiha vebabadi amnuwanuwatuwu: Ginauli namwanamwadi, yo dumwadumwaludi, yo masemaseledi, yo adi oleya namwanamwadi, yo venuwawaivaidi, ta hava ebe namwanamwa aidiyai, vebabadi amwalo vetuvehai. ⁹ Omiu amve'ao'aonaegau, yagu paihowaone am'i'itadine aidiyena, yo yagu walowone aidiyena na yagu ve'itaone ambebenaledine ta amhanapuidi'o. Ainaena Yaubada mayana nuwadaumwali baidamiu ammiyamiya.

Taumiya Pilipai yadi velau Paulo ainai

¹⁰ Yada Bada iveyaliyayagau'o wuwuna teina hauga am'atemuyamuyaegau'o. Mwalona nuwanuwamiu amhaguigau, na hesi nigele teya amwaha. ¹¹ Ta havena ya'ulu'ulumiyai yagu miya vitai mwalona vebahana, wuwuna bada yahanapuiya'o ta howahowagu yagu miyamiya maudoina aidiyai yayaliyaliyaya ta'i: ¹² Hauga miyavitai bo yaliyaya; hauga mahuli bo vahali; hauga vewasawasa bo vewewelohe. ¹³ Howahowagu miya maudoidi aidiyai ebeha yayaliyaya, wuwuna Besinana ibom baidagu ta ainaena i'abi'abiye wahiyalagau. ¹⁴ Na yagu miyavitai teina bada am'abiye malamalaiya'o yami haguwena, ta vebahana ya'awa yawuwedo mwala'ina alimiyai. ¹⁵ Omiu taumiya Pilipai amhanapuiya'o wasa namwanamwana ana walomahalava mugai alimiyai, na haugana Masedoniya yalaugabaei, nigele teya Yaubada yana bodao tobwatobwa yo ai'ai ainaena hiyahaguhaguigau, na omiu hesi taumiya Pilipai ambom amhahaguigaune. ¹⁶ Hauga mugai Tesalonaika ainai yamiyamiya amhaguigau'o na mulitai hinage amhahaguyoigaune.

¹⁷ Yagu walo teina nigele ebeha nuwanuwagu aiyauya awawa ammo-hemohegau, na hesi ebeha yami aiyauya ainona alimiyai imwala'i ami hagu moiha vebahana. ¹⁸ Na yami velauwa Epapilodaito ivavaiyamawa maudoina yalobaiya'o ta imwala'i alili bada dova yami pwaoliwo Yaubada ainai amgabudi'o ta panena namwanamwana ibenedi'o ta vebahana iyaliyaya.

¹⁹ Eeta yagu Yaubada yami venuwao maudoidi imohemohegomiu, neta ibom yana wasawasa ibagibagili alili Yeisu Besinana yana paihowa aidiyena. ²⁰ Ainaena Tamada Yaubada tano'owei ta nigele yana aba'ovi. Moiha.

²¹ Yagu awayauwedo Yesu Besinana yana Yaubada yana bodaone maudoidi aidiyai, yo tahiguwone teinai baidaguwao amiyamiyane hinage yadi awayauwedo alimiyai, ²² yo Yaubada yana bodaone Sisa yana vadai hipaipaihowane, yo hinage Yaubada yana bodao maudoidi yadi awayauwedo alimiyai.

²³ Yada Bada Yesu Besinana yana ve'i'ilaena alu'aluwamiu himiya namwanamwa.

KOLOSE

Paulo yana leta Kolosewone aidiyai

¹ Yau Paulo, Yaubada yana vesinuwaena yavetauyewasa Yeisu Besinana ainai. Na tahidane Timoti ihaguigau ta yami leta teina aleleyawa ² omiu Kolosewone Yaubada yana bodao na hinage Besinana ana tauyemidiwo alimiyai. Yaubada tamada yana ve'i'ila na yana nuwadaumwali alimiyai.

Paulo i'awa yauwedo Kolosewone aidiyai

³ Yaubada iya Yeisu Besinana Tamana, na hauga maudoina yama awanoiyna, anuwanuwatuwu avininigomiu na vehabamiu a'awa'awa yauwedo, ⁴ wuwuna wasamiu abenalei ebeha Yeisu Besinana anyemidiyei na Yaubada yana bodao maudoidi amvelauwedi, ⁵ eena amnuwatuwu avivini ebeha yami abayaliyaya howola abo galewai amlobai, dova mwalona wasa namwanamwana, neta walomoiha, bada ambenalena'o.

⁶ Wasane ambebenaleine imwalamwala'i na hinage i'ai'aino, teina hauga tupwa maudoina aidiyai. Dova omiu hauganane ainai Yaubada yana ve'i'ila ambenali mugaiyei Epapilasi ainaena na am'awa moiha.

⁷ Moiha, adage Epapilasi towaho namwanamwana. Wasane iveve'ita mugaiyegomiune, iya ai'avelahemai ipaipaihowa Besinana vehabana alimiyai. ⁸ Na Epapilasi Alu'aluwa Ve'ahihi ana velau atemiyena bada iwalo mahalavaena'o aliguwai.

Besinana yana paihowa

⁹ Hauganane wasamiu abenali mugaiyei ana higa wau, nigele awanoi ayalaumwauwi vehabamiu, na hesi Yaubada ainai a'awa'awanoi na ebe Alu'aluwa Ve'ahihi nuwamiu i'abiye maseledi, ta amhanapui moiha hava yana nuwatuwu vehabamiu, ¹⁰ na hinage yami paihowaena yada Bada am'abiye yaliyaya yo hinage mumugamiu namwanamwana i'ai'aino, ta Yaubada ana hanapu atemiyai ebe imwala'i, ¹¹ yo hinage ibom ana wahiyala mwala'inaena i'abiye wahiyalagomiu, na yami paihowa maudoidi aidiyena, am'alama'i'ita, na amtowolo wahiyala, ¹² na hinage mayami yaliyaya, am'awa yauwedo Tamada ainai, iya ibom yana talamwena wau teina tamiyamiya tupwa masemaselena ainai, yana tomowa baidadao.

¹³ Iya tupwa guguyou ainaena ilauvaigita ta imwaulawegita Natuna namwanamwana yana Abaloina ainai. ¹⁴ Wuwuna iya igimwalaigita, ta yada pwanoli aidiyena i'abiye maselegita.

¹⁵ Ita nigele howahowada Yaubada ta'ita, na hesi ana ita dova Natunane, na Besinana Yeisu yemaselewo maudoidi aidiyena inamwanamwa gabaedi, ta iya ihae alili.

¹⁶ Wuwuna iya ginauli maudoidi galewai yo bale'uwai ibom wuwudi, ginauli ta'ita'itadi yo ginauli nigele taya'ita'itadi, yo hinage tausagenawasao yo tauloinao yo tauwahiyalao yo alu'aluwao, hiya maudoidi Yaubada iyemaseledi Natuna yana paihowaena, na Natunane vehabana.

¹⁷ Mulitai abo yana yemaselewo himahalava iya imiyamiya, na yana wahiyalaena ginauli maudoina hipaipaihowa.

¹⁸ Ita Yaubada yana bodao dova taunao, hinage iya ibom ulu'uluda yo ibom abavetuwuni na iya ibom mwalowoiyena itowolo mugai, eeta ginauli maudoidi adi taumugai.

¹⁹ Yaubada yana nuwatuwuwena na yana wahiyalaena yo mumugana maudoina aidiyena Yeisu i'oiye mwau.

²⁰ Na Yeisu aiwa lagalagana ainai 'wahinana yana sarena ginauli maudoidi bale'uwai yo galewai himimiyawahiwa, bada ivaidima'o Yaubada ainai habi awaheliheliyanyo.

²¹ Omiu hinage mwalona ammiyawahi alili na yami nuwanuwatuwu aidiyena Yaubada ainai am'aleha na ammumuga yababa. ²² Na Yeisu tauna mwalowoiyena ivaigomiuma ta i'abiye ve'ahihigomiu'o na hinage i'abiye maselegomiu'o ta ebe imwau hinigomiu Yaubada mehenai madumwad-umwalumiu. ²³ Neta ebe yami yemidi havena hitapitapiya, na hinage amtowolo wahiyala wasana namwanamwana ambebenaleiwa ana yemidi ainai, ta havena amlaulaugabaei. Wasanane ana guguya tomowa maudoidi bale'uwai hibenalena'o, na yau Paulo ana tauguguya teya.

Paulo yana paihowa Yaubada yana bodao vehabadi

²⁴ Teina hauga yagu muya yalobalobai omiu vehabamiu, na hesi mayagu yaliyaya. Yau taugu yana muya na Besinana yana muya ilauhepoiye di na mwala'i'o Yaubada yana bodao vehabamiu, wuwuna omiu neta Besinana taunao.

²⁵ Yau hinage Yaubada yana loinaena yavetauvepaihowa omiu Yaubada yana bodao vehabamiu, ta ebeha Yaubada yana walo maudoina ya'au'aubabadaedi.

²⁶ Walonane mwalona tomowa mugamugaidi ita tubudao aidiyena imwau dawanidi, na teina hauga imwau mahalavaedi Yaubada yana bodao ita alidai. ²⁷ Wuwuna Yaubada ana hanapu mwalona dawadawanina, na inamwanamwa alili, eeta nuwanuwana i'abiye mahalava omiu nigele Yudeya alimiyai, hanapunane ebeha Besinana imiyamiya atemiyai, yo ainaena amnuwatuwu avivini ebeha tupwa wasawasa holanai mata am-luvu.

²⁸ Ibom Besinanane awalowaloweewa na mayama nuwamasele moihaena aguguya na ave'ita tomowa maudoimiu alimiyai, na omiu Besinana ana taumulitao ebeha a'abiye mahalavaegomiu mayami mumuga maudoina namwanamwana yo hunana. ²⁹ Teina vehabana yapaipaihowa na yawahiwahiyala ibom yana wahiyala mwala'ina aliguwai ainaena.

2

¹ Nuwanuwagu amnuwamasele ebeha yau yapaipaihowa mwala'ina omiu vehabamiu yo hinage taumiya Laodisiya vehabadi, yo hinage hiya manigu nigele hiya'ita vehabadi. ² Ta ebe ainaena hibom velauwena hi'awa heliheliyam moiha ma'adi lautowoi namwanamwana yo mayadi nuwamasele moiha. Ainaena hiyaliyaya mwala'ina, wuwuna bada nuwadi imasele'o mwalona nuwatuwu dawadawanina vehabana, neta iya Besinana. ³ Na Besinana ainai hanapu yo nuwamasele maudoina wasawasadi himiyamiya. ⁴ Yawalowalo ebeha havena vali tomowa yadi walo am'amnana ainaena hi'oya'oyamaegomiu. ⁵ Teina hauga taugu imiyawahi alimiyena, na yagu nuwanuwatuwu alimiyai imiyamiya, na yayaliyaya yami miya namwanamwana yo yami yemidi wahiwhiyalana Besinana ainai vehabadi.

Besinana baidada

⁶ Eeta Besinana Yeisu yada Bada ainai am'atetalam'o, ainaena ibom ta'i yana wahiyalaena amlaulau. ⁷ Wuwuna Besinana yami yemidi ana wahuwahu, na yami yemidi ana abiyemwala'i, yo ana abiyewahiyala, dova hiveve'itagomiune, ta vehabana am'awa yawwedo mwala'ina.

⁸ Havena teya yaiya i'oya'oyamaegomiu tomowa yadi hanapu aidiyena, yo alu'aluwa yababadi yadi nuwatuwena wuwuna yadi nuwamaselelene ginauli awa'awawa bale'uwena, na nigele Besinana ainaena.

⁹ Besinana ibom ainai Yaubada yana wahiyala yo hinage mumugana maudoina himiyamiya. ¹⁰ Na Besinana ainaena miya namwanamwa moihana bada amlobaiya'o ta tausagenawasao yo alu'aluwa yababadi maudoidi iwahiyala gabaedi, na iloiloinaedi.

¹¹ Na hinage Besinana ainaena yami ve've'ilala amlobaiya'o ana ita dova hapi, nigele hapi ababwa'abwa'ala 'wapina ainai, na hesi mumuga bale'u atemiya itom gabaedi'o. ¹² Hinage Besinana baidamiu bapitaiso amvaiya'o neta himagayegomiu'o, na Besinana baidamiu yami bapitaisowa ainaena amtowolouyo'o, wuwuna Yaubada yana wahiyala amyemidiyei neta Besinana mwalowoiyena i'abiye towoloya'o.

¹³ Omiu mwalona nigele hapi amyavai, ta yami mumuga yababana ainai ammwalowoi moiha, na hesi Besinana baidada yawahi vauvauna Yaubada imohegita'o na yada pwanoliwone inuwahamuidi'o.

¹⁴ Ada vagavaga ana lolina vitaina bada itomgabaena'o, na ana aiwa lagalagana ainai hitutuye patune vehabada. ¹⁵ Na hinage Tomodulele yo ma'ana geluwo maudoidi imwau aituluwedi, na ana aiwa lagalagana ainai adi hinimaya imwauwi yo iwahiyala gabaedi.

¹⁶ Nigele howahowana teya yaiya i'awa'awa yababaegomiu amiu bo ami bwahi bo yami guyau bo wai'ena vauvauna ana haugai bo tapwalolo aidiyai, dova Yudeyaone. ¹⁷ Ginauliwone aba'ita ta'i, na hesi adi hanapu moiha Besinana ibom ainaena i'abiye maseledi.

¹⁸ Na havena yaiya teya i'awa'awa yabababaegomiu wuwuna omiu nigele amyatapwatapwalolo mayami nuwadobi tausagenawasa aidiyai. Tomowadine yadi nuwamasele niviniviyena vehabana hinuwahaehae bale'u ana nuwatuwu aidiyena. ¹⁹ Na hesi Besinana nigele hiya'abi avivini, ibom ulu'uluda, na ita Besinana taunao ehebo ehebo, na taunane ehebo ta'i ainai tapaipaihowa yana namwanamwa vehabana, yo taunane imwalamwala'i Yaubada yana paihowa ainaena.

Yawahi vauvauna Besinana ainaena

²⁰ Mwalona ammwalowoi'o Besinana baidamiu, neta alu'aluwa yababadi yadi lolina alimiyai bada i'ovi'o, na hava vehabana howola ampaipaihowa dova bale'u yadi paihowa? Hava vehabana tomowa yadi ve'itao ²¹ yo yadi linao ammulimulitaedi, ebeha havena ginauli laulaugagayodi am'abi'abitowoidi yo amlaulautowoidi?

²² Teina ginauli sawasawalidi na ebe tayepaihowadi mata hi'ovi. Wuwuna tomowa yadi nuwatuwuwena yo yadi ve'ita aidiyena hilalao-mane. ²³ Teina linaone adi ita a'ava dova hanapu moiha, na adi tau-mulitao himumuga mayadi nuwadobi, yo hinage taudi hilaugagayowedi, na hesi loinadine nigele teya yadi wahiyala, ainaena taudi yana nuwatuwu dawadawanidi iloiloinaedi.

3

¹ Yaubada Besinana baidamiu bada mwalowoiyena i'abiye towolouy-ogomiu'o eeta howahowana galewa ana nuwatuwu ambehaedi, wuwuna Besinana Yaubada nima tautuwanai imiyamiya galewai. ² Hinage yami nuwatuwuwo ammwauwidi galewai, havena bale'u ainai. ³ Wuwuna bada ammwalowoi'o na teina hauga yawahimiu Besinana baidamiu Yaubada ainai. ⁴ Eeta yawahida namwanamwana Besinana ainaena tavaiya'o, ta ebe

haugana Besinana ilaoma omiu hinage Besinana baidamiu ammahalava yana wasawasa masemaselena ainai.

⁵ Ainaena bale'u mumugana atemiyai amyemwalowoidi, dova ainatole yo paihowa yababadi yo nuwatuwu dawani yo aiduma yo vetobwatobwa neta vali abayemidi pwanowo. ⁶ Na ginauliwone teina vehabadi mata Yaubada imodi'ini alidai.

⁷ Mumugaone yababadine teina mwalona bada ampaihowaidi'o, ⁸ ta teina ta'i amta'wata'wataedi, neta modi'ini, aleha, alomagigili yo hinali yo awayabayababa.

⁹ Hinage havena am'oya'oyama ami geluwo aidiyai, wuwuna mumuga bale'u bada amta'wata'wataena'o. ¹⁰ Ainaena mumuga vauvauna amlobaiya'o, ta ada tau'abiye masele hauga maudoina i'abi'abiye vauvau-gomiu, ebeha amhanapui ta ami lautowoi ana ita dova iya. ¹¹ Eeta nigele teya wahei iyamiyamiya, na amwalo, 'Yudeya vali boda bo hiya nigele Yudeya vali boda', bo nuwana amwalo, 'Hiya 'wapidi hihapidi boda vagana, na hiya nigele hiyahapidi boda vagana', bo 'Taumanao yo dalava tanitaniwagadi', bo 'Taupaihowao mohili yo tauloinao', na hesi boda teina maudoina Besinana yana boda, eeta iya atedai imiyamiya na ibom ta'i ilaulau ahaigita.

¹² Omiu Yaubada yana velauwena ivesinuwaigomiu ta ebe ve'ave'ahihimiu ibom vehabana, ainaena am'atemuyamuya yo amvelauyoigomiu yo amnuwadobi mayami atetalam yo mayami alama'i'ita. ¹³ Na amvehaguhagu ehebo ehebo ainai, ta havena ami geluwo am'awa'awa yaliyedi, na hesi hiya yadi pwanoliwone amnuwahamuidi, wuwuna yada Bada hinage yami pwanoliwo inuwahamuidi'o.

¹⁴ Na velau amli'wa wuwuna velau mumuga haehae alilina na mumuga maudoidi i'uinidi. ¹⁵ Na hinage Besinana yana nuwadaumwali atemiu iloinaei, wuwuna Yaubada maudoida iyogaegita ta taye'boda ehebo eeta ta'awa yawwedo Yaubada ainai.

¹⁶ Hinage Besinana yana walo namwanamwa alilidi hi'ini'ini ili'ilimani atemiyai, yo ainaena ehebo ehebo ainai amve'ita yo amguguya hanapu moiha ainaena; yo yami wali yo Sam walinao aidiyena yo walibui ta ebe Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena am'awa yawwedo Yaubada ainai atemiyena.

¹⁷ Na yami paihowao yo yami walowo maudoina aidiyena yada Bada Yeisu yehanaena ampaihowaidi mayami awayawwedo Tamada Yaubada ainai.

Vali boda yo vali boda adi loina

¹⁸ Yada Bada yana tomowao ita ada lowainana ebeha waiwaihiu tawatawaholamiu mwanemiyao yadi walo ammulitaedi.

¹⁹ Hinage dova omiu towatwaho mwanemiyaoone amvelau aidiyai, na havena amwalowalowedi.

²⁰ Hedaheda habulumiu, omiu hauga maudoina tamamiyao yo hinamiyao alinadi ammulitaedi teina yada Bada yana abayaliyaya. ²¹ Na omiu tama, natumiyao havena am'abi'abiye modi'inidi, mata dova ta taudi hisosomana yo hi'wata'wata.

²² Omiu hinage taupaihowaone yami tautaubadao bale'uwai alinadi ammulitaedi ginauli maudoidi vehabadi, na nigele ebeha hiya'ita'itagomiu abo aidiyai ampaihowa mayami tuluha hegoya, na ebeha am'abiye yaliyayadi hauga maudoina aidiyai mayami atetalam, ta ebe Bada amve'ahihiyei.

²³ Yami paihowa maudoina aidiyena amtuluhahegoya nigele tomowa vehabadi, na hesi Bada vehabana. ²⁴ Eeta mulitai abo Besinana ainai ami maiha amvai, wuwuna yada Bada Besinana vehabana tapaipaihowa.

²⁵ Na hesi tauyababao iyemaihadi ginauli yababadi aidiyena, wuwuna Bada mata nigele iyave'ahadi.

4

¹ Omiu tautaubadao amloina dumwalu yami taupaihowaone ehebo ehebo aidiyai, wuwuna amnuwatuwu avivini omiu hinage yami Taubada imiyamiya galewai.

Guguya awanoi vhabana

² Am'ita avivinigomiu, na havena yami awanoi itapitapiya, na hesi am'awa yawuwedo Yaubada ainai, yo am'alama'i'ita awanoi aidiyena.

³ Na hinage ai vhabamai am'awa'awanoi ta ebe Yaubada amwaha i'abiye mahalava alimiyai, na Besinana wasana mwalona dawadawaninawa ebe ayewasaei tomowa aidiyai, na teina wasane vhabana himwamwauwigaune vada paipaiyai Yesu wasana ana guguya vhabana.

⁴ Ainaena am'awa'awanoi vhabagu, ta wasanane ana nuwamasele ya'abiye masele. Yagu paihowa ana lowainana dova. ⁵ Na hinage hiya Yesu nigele hiyayemidiyei aidiyai amnumuga dumwalu, na havena yami hauga amgababaei.

⁶ Am'aubabada ili'ilimani hauga maudoina mayami nuwamasele moiha, na ebe ami geluwo hipanivilaegomiu amyemaiha dumwalu ehebo ehebo aidiyai.

Walo velau Kolose aidiyai

⁷ Tikiko howola abo ilaowa na yagu paihowa maudoina iwalowe alimiyai. Na iya tahida velavelauna, yada Bada yana taupaihowa dumwaluna, na baidamai apaipaihowa ovi. ⁸ Ta bada yavetamalenawa'o alimiyai abo iya yama miya i'aubabadaei, na hinage yana walowena i'abiye wahiyalagomiu.

⁹ Tahidane Onesimo Tikiko baidana hilalaowa. Onesimo iya yami dalava towahona, na tahida velavelauna mayana yemidi. Na hinage hava teinai himahamahalava mata hi'aubabadaedi alimiyai.

¹⁰ Alisitako iya baidagu vada paipaiyai amiyamiya, na yana awayauwedo alimiyai teina yawalowenawa, na hinage Maki, neta Banabasi nubaina, mwalona bada nuwamiyai yamwauwiya'o Maki vhabana, na ebe ilaowa alimiyai, amyogaei yami vadai.

¹¹ Na hinage Yesu iya yehana bwauna Yasitosi, na hitau tonuga yadi awayauwedo alimiyai. Hitaunugaone teina hiya Yudeya na baidaguwo apaipaihowa Yaubada yana Abalona vhabana, na hiya yagu miya vitai aidiyena hi'abi'abiye wahiyalagau.

¹² Epapilasi hinage yana awayauwedo alimiyai, na iya yami boda alimiyena na ipaipaihowa Besinana Yesu vhabana. Na hinage yana awanoi-wone aidiyai i'awa'awanoi mwala'ina ebe amtowolo wahiyala mayami mumuga namwanamwana maudoina dova Yaubada yana nuwatuwu.

¹³ Moiha ta'i, Epapilasi ibom ipaihowa'o mwala'ina vhabamiu, yo Laodisiyaone yo Hiyelapolowone vhabadi.

¹⁴ Hinage ada gelu Luke iya tau'asiyebwaone yadi taulaumulamula yo Dimasa yadi awayauwedo alimiyai. ¹⁵ Tahidao tupwa Laodisiya ainai himiyamiya yagu awayauwedo amwalowe aidiyai, yo hinage Yaubada yana bodaone waihiu Nimipasi yana vadai hitapwatapwalolo aidiyai.

¹⁶ Yami leta teina omiu Yaubada yana bodao amvahili mugaiyei, mulitai amvetamalei Yaubada yana bodao tupwa Laodisiya aidiyai, yo Laodisiyao

yadi letane hinage hivetamalenawa alimiyai na amvahili. ¹⁷ Akiposi amwalo ainai, 'Paihowawa yada Bada imohego'o uwahiyala na uve'ovi.'

¹⁸ Awayauwedo teina yau nimaguwena yalelelene, Yau Paulo.

Na amnuwatu avivinigau ebeha yau vada paipaiyai yamiyamiya.
Ve'i'ila alimiyai.

1 TESALONAIKA

Awayauwedo

¹ Yau Paulo na Sailasa yo Timoti baidaguwao teina yami leta aleleyawa omiu Yaubada yana bodao Tesalonaika ainai. Omiu Tamada Yaubada yo yada Bada Yeisu Besinana adi tauyemidiwo yadi ve'i'ilaena ammiya daumwali.

Tesalonaika himumuga namwanamwa

² Hauga maudoina a'awa yauwedo Yaubada ainai, mumugamiu namwanamwana vebabana, yo hinage hauga maudoina Tamada Yaubada ainai a'awa'awanoi vebabamiu. ³ Wuwuna yami yemidiyena ampaihowa ili'ilimani, yo hinage yami paihowao velauwena mayami alama'i'ita yo mayami yemidi yada Bada Yeisu Besinana ainai yo Yaubada Tamada mehenai.

⁴ Tahimaiyao, Yaubada bada ivelauwegomiu'o yo ivesinuwanegomiu'o. ⁵ Eeta haugana wasa namwanamwana amohgomiu, nigele ebeha walo a'ava, na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi walone i'abiye wahiyala alimiyai, ta ebe walonane am'awa moihaei. Na hinage yama paihowa vebabamiu am'i'tane neta paihowa dumwaluna. ⁶ Eeta bada amve'ao'aonegai yo hinage yada Bada amve'ao'aonaena'o. Ammiya vitai'o na hesi wasanane amvaiya'o mayami yaliyaya na yaliyayanane Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena ilalaomane. ⁷ Ta omiu aba'ita namwanamwana Besinana ana tauyemidiwo tupwa Masedoniya, yo Gilisi aidiyai. ⁸ Moiha yada Bada wasanane bada alimiyena idabalala'o Masedoniya, yo Gilisi aidiyai na hinage omiu yami yemidi Yaubada ainai wasana bada idabalala'o tupwa maudoidi aidiyai; ainaena ebe tupwa yehana ainai alalau nigele howahowana vebabamiu a'aubabada, ⁹ wuwuna hiya alimaiyai hi'au'aubabada yami talam mwalona ai alimaiyai vebabana, ebeha yami abayemidi miyamiyadi amta'wata'wataedi'o ta Yaubada ainai amtalamwegomiu'o, wuwuna ibom Yaubada moiha na mayawahina, eeta iya vebabana ampaihowa. ¹⁰ Na Natuna amha'waha'wai aiteya hauga i'aituluma galewaena. Wuwuna Yeisu itowolouyo'o mwalowoiyena na howola mata ilaoma na Yaubada yana modi'ini ainaena ihaloigita.

2

Paulo yana paihowa Tesalonaika ainai

¹ Tahimaiyao, bada amhanapuiya'o ebeha mwalona yama taubo'e alimiyai, nigele ayataubo'e awawa na hesi ma'ainona. ² Amnuwatuwu avivini hinage ebeha Pilipaiwone mwalona himumuga yababaegai ta hi'abiye hinimayaegai, na besiwu Yaubada i'abiye wahiyalagai, yo i'abiye atepatugai na wasa namwanamwana awawaloweine alimiyai, bwagana tomowa hive'ave'alehaegai? ³ Na aguguguguya alimiyai nigele oyamaena, nigele walo yababana ainaena, na hesi walomoiha ainaena. ⁴ Yama paihowa teina Yaubada italam alimaiyai ebeha wasa namwanamwana awalo mahalavaei na yama walone nigele teya hava tomowa nuwanuwadi na hesi hava Yaubada nuwanuwana. Na nuwatuwuwone atemaiyai himiyamiya, Yaubada ibom ihanahanapuidi. ⁵ Na amhanapuiya'o mwalona alaowa alimiyai, nigele yama walo gwawawalidi yo hinage Yaubada ihanapuiya'o nigele ebeha yama walo am'amnaena na ebeha yami ginauli avaidi.

⁶ Na hinage ginauliwone apaipaihowaidine mehemiyai yo hinage vali tomowa mehediya nigele ai ama no'o vebabana na hesi omiu ami hagu vebabana. ⁷ Moiha, ai Besinana ana tauwalo mahalavao, howahowana avetauloina alimiyai, na hesi nigele. Yama mumuga alimiyai mayama nuwahogoya dova waihiu natunao aidiyai mayana nuwahogoya. ⁸ Na nuwamai amvaiya'o eeta mayama atetalam alimiyai Yaubada wasana ayewasaei na hinage ai abom atalamwegai ta a'awa au'augelu moiha alimiyai. ⁹ Ama geluwo amnuwatuwu avivini mwalona yama paihowa alimiyai ahubena yo boniyai aidiyai apaipaihowa mwala'ina, ta ebe abom ave'aigai na hinage Yaubada wasana awalo mahalavaei alimiyai, wuwuna nigele nuwanuwamai ami vitai amwauwi ama ita'avivini vebabana.

¹⁰ Omiu Besinana ana tauyemidiwo, na yama mumuga alimiyai amhanapuiya'o, yo hinage Yaubada ihanapuiya'o ebeha masemaselemai yo dumwadumwalumai na namwanamwamai. ¹¹ Wuwuna maudoimiu a'ita avivinigomiu dova towaho natunao i'ita'ita avivinidi, ¹² na hinage aguguyegomiu ta a'abiye wahiylagomiu na awalo alimiyai ta ammumuga namwanamwa, wuwuna Yaubada ivesinuwaigomiu'o iya yana abaloina yo yana wasawasa vebabana.

¹³ Tahimaiyao, hauga maudoina a'awa'awa yauwedo Yaubada ainai, wuwuna Yaubada yana walo bada amohegomiu'o ta ainai amtalamwegomiu'o nigele ebeha tomowa yadi walo na hesi Yaubada ainaena. Eeta moiha, walone Yaubada ainaena amyemidiyena'o ta ana wahiyla bada amlautowoiya'o. ¹⁴ Na hinage miya vitai amlobaiya'o, dova hinage Yeisu Besinana ana tauyemidiwo Yudeya ainai, wuwuna Yaubada yana bodao miya vitai hilobalobai hiya yadi boda aidiyena. ¹⁵ Ainaena Yudeya hiya mumugadiyena, ta yada Bada Yeisu hi'oiyemwalowoi yo hinage mwalona tauwalo mahalavao hi'o'oiyemwalowoidine eeta ai hinage hive'alehaegai ainaena Yaubada nigele aidiyai iyayaliyaya wuwuna tomowa mauidi hita'wata'wataedi. ¹⁶ Yama walomahalava tupwa maudoina tomowadiyao aidiyai hitowotowoi na hi'auhigai wuwuna nigele nuwadi na Yaubada ilivahigomiu, ainaena yababa i'oiye mwaudi ta Yaubada yana modi'ini bada hive'aloja'o.

Paulo nuwanuwana ebeha itaubo'eyoidi

¹⁷ Tahimaiyao, mwalona alaugabaigomiu na hauga ahu'ahubalina nigele aya'itauyoigomiu na hesi nigele ayanuwapwanopwanowegomiu na atowotowoi wahiyla ta alaowa habi itauyoigomiu. ¹⁸ Yau Paulo yatowotowoi wahiyla na ebeha alaowa na ataubo'eyegomiu, na a'aipate ahaya, wuwuna Tomodulele yama amwaha iguduguidi. ¹⁹ Omiu ambom anuwatuwatuwu avivinigomiu na ebe aiteya hauga yada Bada Yeisu yana mahalavama, ²⁰ mata walo vetuvehae yo yaliyaya vebabamiu alobai.

3

¹ Haugana Atenisi ainai amiyamiya a'ate'atehawawali vebabamiu eeta yaloina yawalo, 'Timoti, ulau Tesalonaika na ataubwau teina amiyamiya'.

² Eeta tahidane Timoti avetamalenawa, wuwuna iya teya ama bada Yaubada yana paihowa Besinana wasana vebabana, tahidane avetamalenawa ta ebeha i'abiye wahiylagomiu na Besinana ainai amyemidi moiha,

³ ta ebe havena yami muyamuya aidiyena amtapitapiya, wuwuna bada miya vitaiwone amhanapuidi'o ebeha mauidoi talobalobaidi. ⁴ Mugai ai baidami tamiyamiya, bada awalo'o alimiyai mata miya vitaiwone alimiyai himahalava, eeta teina himahamahalavane.

⁵ Neta vebabana yanuwauwuwu mwala'ina ta Timoti yavetamale-nawa na yami yemidi i'ita ta wasamiu ivaiyama aliguwai, wuwuna a'atehawawali Tomodulele ainai, mata dova ta abatowoi mwala'ina imo-hegomiu na amtapiya ta yama paihowa mwalona alimiyai i'abiye yababa.

⁶ Ainaena Timoti ilaowa na wasamiu ivaiyama iwalo, 'Tesalonaika Besinana ainai hiyemidi moiha na velau wuwudi na hinage hauga maudoina yada taubo'e mugamugaina hinuwatuwu avivini mayadi yaliyaya, na nuwanuwadi ta hi'itauyoigita'. Ai hinage dova nuwanuwamai na a'itauyoigomiu. ⁷ Tahimaiyao, bwagana mayama muyamuya yo mayama miyavitai na hesi yami yemidi wasana bada abenalena'o ta i'abiye yaliyaya-gai'o. ⁸ Ainaena yami towolo wahiyala Bada vebabana ama lautowoi inamwanamwa. ⁹ Eeta yama awayauwedo Yaubada ainai nigele howa-howana alaunwauwi, wuwuna Yaubada ainai yama yaliyaya vebabamiu imwala'i alili. ¹⁰ Na boniyai yo ahubena aidiyai a'awa'awanoi wahiyala ebeha manimiu a'itauyoidi yo hinage viha ababe'u alimiyai himiyamiya aidiyena a'abiye wahiyalagomiu.

¹¹ Ainaena yagu nuwatuwu bwau teina: Mugai Tamada Yaubada yo yada Bada Yeisu yama amwaha hiloinaei na ainaena alaowa alimiyai. ¹² Bwauna ebeha Bada yana velauwena i'oiye mwaugomiu na ambom amvelauyoigomiu, yo hinage vali tomowa amvelauwedi, dova ai avelavelauwegomi-une. ¹³ Na ebe haugana yada Bada Yeisu ma'ana tauyemidiwo hima-halavama omiu mayami wahiyala yo nuwamiu masemaseledi Tamada Yaubada mehenai amtowolo.

4

Yaubada nuwanuwana mumuga namwanamwana

¹ Tahimaiyao, teina ginauli yana aba'ovi, mwalona mumuga ave'itagomiu ebeha Yaubada am'abiye yaliyaya ta teina haugadine bada ammulitaedi'o eeta havena amlaulaumwau na ebeha Bada Yeisu vebabana ampaihowa hamahamadudu. ² Yada Bada Yeisu yana lolina yamohegomiu'o ta amhanapuidi'o. ³ Yaubada nuwanuwana yami miya masemaselena na havena ammeheheganawali, ⁴ na ehebo ehebo amtawahola mumuga namwanamwana na dumwaluna ainaena. ⁵ Havena nuwatuwu dawani dova hiya ganamuli Yaubada nigele hiyahanapui.

⁶ Hinage havena vali tomowa mwanediyao amhalohaloidi mata dova Bada yana modi'ini amlobai. Ginaulidine bada mwalona vebabadi avenuwamwauwegomiu'o. ⁷ Wuwuna Yaubada ivesinuwaegita nigele mumuga bi'ibi'idi vebabana, na hesi mumuga masemaseledi vebabana. ⁸ Ainaena ebe yayi lolina iho'e nigele ebeha tomowa yadi lolina na hesi Yaubada yana lolina iho'eho'e wuwuna Alu'aluwa Ve'ahihi iya nuwatuwu ana tau'abiye masele ta teina Yaubada yana aiyauya alidai.

⁹ Tahidao adi velau vebabana, mata nigele ayalelediwa, wuwuna Yaubada bada ive'itagomiu'o eeta ambom bada amvelauyoigomiu'o. ¹⁰ Dova hinage tahidao Masedoniya holanai bada amvelauwedi'o. Eeta awalo huluhulugomiu ta yami velauwone aidiyai imwala'i. ¹¹ Na hinage amtowoi ta ammiya daumwali na ambom yami paihowa ampaipaihowaidi, na havena tomowa yadi paihowa amvetavetalapiliyedi dova mwalona bada yawalo'o alimiyai. ¹² Teina ainaena mata hiya nigele Besinana ana tauyemidiwo hive'ahihiyegomiu eeta yami miya vebabana havena vali tomowa aidiyai amduiduivahali.

Bada yana laugwaipilema vebabana

¹³ Tahimaiyao, havena amnuwanuwapwanopwano taumwalomwalowoi vehabadi na ebe teya ada gelu imwalowoi, havena amnuwanuwayababa dova hiya nigele yadi yemidi towolouyo ainai. ¹⁴ Na ita Yeisu tayemidiyei ebeha mwalowoiyena itowolouyo na hinage tayemidiyei ebeha ada geluwo bada himwalowoi'o, Yaubada abo ilauvaidi Yeisu baidanao.

¹⁵ Teina yada Bada yana walo awalowaloweine alimiyai ebeha haugana iwuyoma hiya taumwalowoi Besinana hilobai mugaiyei na ita mayawahida mulitai. ¹⁶ Wuwuna Bada alinana mwala'ina howola imahalava, na tausagenawasao adi taumugai hinage iyoga yo hinage yoguli hiyivi mwala'ina na Badawa galewaena i'aituluma na taumwalowoiwo mwalona Besinana ana tauyemidiwo hitowolo mugai, ¹⁷ na hinage ita howola mayawahida hiya baidadao tahae galewai na yada Bada baidada tave-laulobaloba yaloyalovi ainai na iya baidada tamiya vateyai. ¹⁸ Eeta teina wasane ainaena am'abiye wahiyalagomiu yo amyaliyaya.

5

¹ Tahimaiyao, nigele howahowana na yami letane teina ainaena awalo alimiyai aiteya hauga ainai Yeisu mata iwuyoma, ² wuwuna bada amhana-puiya'o ebeha nigele tayahanapui, na hesi yana laomane dova tau'aivavali yana laoma boniyaiyena, ³ na ebe tomowa hiwalo, 'Yadi miya maudoina namwanamwana', na mulitai hisilahe hiya mata ive'aluwagavaidi dova waihiu yana abivelolo yana hauga labalaba ainai. Ainaena teina dova silahene nigele howahowana hidena gabaei. ⁴ Eeta tahimaiyao, omiu nigele tupwa guguyoua ainai amyamiyamiya, ainaena silahe haugana mata nigele ive'aluwagavaigomiu dova tau'aivavali. ⁵ Wuwuna omiu masele ainai ammiyamiyane, eeta maseleyena taulaulu na havena guguyou yana amwahaena. ⁶ Ainaena havena ta'eno'eno, dova tomowa maudoidi hi'eno'enone, na hesi Yeisu taha'waha'wai mayada nuwadumwalu. ⁷ Havena ita dova hiya taumehe'eno'eno, yo bwahi wahiwahiyalana aadina taunumao, hiya guguyou yadi abapaihowa.

⁸ Na hesi ita masemaseleda, eeta ita tabom ta'ita avivinigita, yo alu'aluwada tawutu'au'auhi Yaubada ana yemidi yo ana velau aidiyena, na hinage mayada nuwatuwu avivini ada livahi howola abo talobai ainaena. ⁹ Wuwuna Yaubada nigele ebeha iloinaegita na yana modi'ini ana tupwa ainai tamahalava, na hesi nuwanuwana yada Bada Yeisu Besinana yana paihowa ainaena lavihi tavai. ¹⁰ Eeta Besinana vehabada imwalowoi ta ebe mayawahida bo mwalomwalowoida na iwuyoma, ilauvaigita ta baidada tamiya vateyai. ¹¹ Ainaena howahowana ambom am'abiye wahiyalagomiu yo amvehaguhaguyogomiu, neta paihowane dova teina hauga ampaipai-howaidine.

Aba'ovi

¹²⁻¹³ Tahimaiyao, a'awanoi alimiyai ebeha ami taumugaiwone aidiyai amve'ahihi, yo amvelau ili'ilimanidi, wuwuna Bada yana paihowa hipaipai-howai, neta hi'ita'ita avivinigomiu yo higuguguguya alimiyai. Na ehebo ginauli hinage havena awapa'ipa'i'i, na hesi nuwadaumwaliyena ammiyamiya.

¹⁴ Tahimaiyao, howahowana hinage tautuluhayaiyai amguguyeyidi, yo tau'atehawawali am'abiye atepatudi yo tautapiya amhaguidi, teina ginauli-wone alama'i'itaena ampaipaihowaidi.

¹⁵ Am'ita avivinigomiu, havena teya alimiyena yababana iyemayemaiha yababana ainaena, na hesi hauga maudoina amvelauyogomiu, na amvehaguhagu, yo vali tomowa hinage amhaguidi.

¹⁶ Hauga maudoina amyaliyaliyaya. ¹⁷ Hinage hauga maudoina Yaubada ainai am'awa'awanoi. ¹⁸ Yo hauga maudoina am'awa'awa yawwedo Yaubada ainai yami miya namwanamwadi yo yababadi vhabadi. Neta Yaubada yana nuwatuwu, ita Yeisu Besinana yana bodao vhabada.

¹⁹ Havena Alu'aluwa Ve'ahihi yana paihowa am'au'auhi, ²⁰ Eeta ebe tauguguya teya iwalo mahalava, havena yana walomahalavane amta'wata'wataei, ²¹ na hesi walonane amtowoi na ebe namwanamwana am'abi avivini, ²² na ebe yababana neta maudoina amta'wata'wataei.

²³ Yaubada iya miya daumwali wuwuna, eeta alu'aluwamiu yo nuwamiu yo taumi u'abiye masele moiha ta himasele ta ebe ammu-muga namwanamwa na ammiyamiya ana higa Yeisu Besinana iwuyoma.

²⁴ Yaubada ivesinuwaigomiu, iya Taudumwalu eeta hava bada iwalowedi'o mata ipaihowaidi.

²⁵ Tahimaiyao, am'awanoi vhabamai Yaubada ainai.

²⁶ Na hinage Yaubada yana bodao maudoimiu velauwena am'atuhapwaliuyogomiu. ²⁷ Na yaloinaegomiu Yaubada yehanaena na leta teina tahidao mehediayi amvahili.

²⁸ Yada Bada Yeisu Besinana yana ve'i'ila alimiyai.

2 TESALONAIKA

Awayauwedo

¹ Yau Paulo na Sailasa yo Timoti baidaguwao yami leta aleleyawa omiu Yaubada yana bodao Tesalonaika alimiyai, wuwuna omiu Tamada Yaubada yo Bada Yeisu Besinana adi taumulitao. ² Tamada Yaubada yo Bada Yeisu Besinana yadi ve'i'ilaena ammiya daumwali.

Besinana howola abo iwuyoma tomowa adi lolina vehabana

³ Tahimaiyao, ilowoinanegai ebeha hauga maudoina Yaubada a'awa yawedowe wuwuna yami yemidi i'ini'ini yo yami velau ambom alimiyai imwalamwala'i. ⁴ Ainaena Yaubada yana bodao maudoidi mehediayi ano'ono'owegomiu, awalo, 'Hiya Tesalonaika moiha tau'alama'i'ita. Bwagana adi alehao vitai mwala'ina himohemohedi na hesi mayadi alama'i'ita yo mayadi yemidi Yaubada ainai'.

⁵ Teina aba'ita howahowana ainaena Yaubada yana lolina dumwaluna tahanapui, wuwuna yami miya vitai aidiyena i'abiye wahiyalagomiu, eeta ami muyao vehabadi yana abaloina ana luwu ilowoinanegomiu. ⁶ Na ami tau'abiye muyamuyao adi maiha Yaubada i'atububuniya'o ta yana modi'ini mata hilobai. ⁷ Na hesi omiu taumiya vitai ihaguigomiu, neta howola abo Bada Yeisu galewaena i'aitulu mwayamwayauma, mayana tausagenawasao wahiwahiyaladi na hinage aiwa ala'alahawawalina ivaiyama, na omiu yo ai yada aiyawasi abo imohegita, ⁸ na hibom yada Bada Yeisu Besinana wasana hita'wata'wataeiwa ta Yaubada hiteibabaeine abo adi maiha vitavitaina imohedi. ⁹ Mata himiyawahi na hisilahe vateyai dalava ala'alawowolina ainai, nigele yana aba'ovi na Bada manina yo yana wahiyala wasawasana yo ana walo vetuvehae nigele howahowana hi'ita. ¹⁰ Eeta haugana ilaoma ana no'o mwala'ina abo ilobai yana paihowa abanuwapwanopwano vehabadi ana tauyemidiwo masemaseledi aidiyena. Na omiu mwalona wasana amohegomiu ta amyeyemidiyeiwa howola abo omiu baidamaiyao Yeisu yana mahalava ainai tano'owei.

¹¹ Mwalona Yaubada ivesinuwaigomiu ta iyogaegomiu ainaena amyeyemidiyeine. Teina vehabana ai hauga maudoina a'awa'awanoi vehabamiu ta ebe ammulita moiha. Wuwuna omiu nuwanuwamiu na yemidi moiha ainaena ammuuga dumwalu eeta yama awanoi Yaubada ainai ebeha i'abiye wahiyalagomiu na yami paihowaone ampaihowaidi. ¹² Teina ainaena mata tomowa maudoidi yada Bada Yeisu yehana hino'owei, omiu yami paihowa namwanamwadi vehabadi. Na hinage walo vetuvehae mata amlobai ibom yehanaena, wuwuna omiu Yaubada yo Bada Yeisu Besinana yadi ve'i'ila alimiyai.

2

Towaho yababana vehabana

¹ Tahimaiyao, nuwanuwamai ebeha amhanapui Bada Yeisu Besinana yana mahalavawuyoma na yada miyatoyawa ainai vehabana, ² ta ebe havena am'ate'atehawawali, ebe tomowa hiwalo, 'Besinana yana hauga bada imahalava'o', havena amyeyemidiyedi. Nuwana yadi walo hanapu aidiyena bo guguya hibebealeine ainaena, bo nuwana yau yadi leta yalelene aidiyai ainaena. ³ Havena hinage teya oyama amyeyemidiyei, na hesi amnuwatuwu avivini ebeha mugai howola abo tomowa bagibagilidi

Yaubada hive'alehaei, mata towaho yababana imahalava na abo mulitai Yeisu iwuyoma. Moiha, towahone yababanane neta guguyou towahona, ⁴ iya Yaubada ana aleha na hinage tauyemidiwo maudoidi adi aleha, howahowana iya i'abihiniuyoi ta Yaubada yana vada tapwalolo ainai imiye na ivetauloina dova Yaubada. ⁵ Amnuwatuwo avivini neta mwalona omiu baidaguwao tamiyamiya na ginaulidine vehabadi bada yawalo'o alimiyai. ⁶ Ebeha yana hauga moihana ainai imahalavama na hesi hava i'au'auhi bada amhanapuiya'o. ⁷ Moiha teina ta'i towahone yababanane yana paihowao himahamahalava dawani bale'uwai, na hesi towaho vagana paihowane yababadine i'au'auhidi ana higa tau'auhine itowolowahi ⁸ abo tauyababane imahalavama. Na hesi tuluhanana yada Bada Yeisu ilalaoma na yana wahiyala awanaena yo manina pigapigabunaena towahone i'abiye yababa. ⁹ Na towahone yababanane ilaolaomane, neta Tomodulele yana wahiyalaena ve'ive'ilala yo vedevedede mata ipaihowaidi tomowa habi oyamaedi. ¹⁰⁻¹¹ Wuwuna hiya wasa moihana hita'wata'wataei ta yadi tupwa neta dalava ala'alahina, ainaena Yaubada italamwedi'o ta Tomodulele yana oyama maudoina hiyemidiyei, na abo lauvetala hilobai, wuwuna ve'ita moihana hita'wata'wataena'o, ¹² Eeta mumuga yababa ana paihowa nuwadi ivaiya'o. Ebe mugai wasa namwanamwana hiyemidiyei, Yaubada mata ihaguidi na teina nigele.

Yaubada yana vesinuwao

¹³ Tahimaiyao, yada Bada ivelauwegomiu, wuwuna mwalona ivesinuwaneomiu ta ebeha Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena i'abiye maselegomiu, na wasa namwanamwana amyemidiyei ami hagu vehabana, eeta howahowana hauga maudoina vehabamiu a'awa yawwedo Yaubada ainai. ¹⁴ Mwalona Yaubada yana nuwatuwo dova na wasanane aguguyaei alimiyai ta amyemidiyei, neta ainaena yada Bada Yeisu Besinana yana wasawa imohegomiu'o. ¹⁵ Tahimaiyao, amtowolo wahiyala, yama ve'itaone yo yama walowone aidiyai neta yama aubabada yo yama leta aidiyena.

¹⁶ Tamada Yaubada ivelau moiha alidai, eeta hauga maudoina i'abi'abiye yaliyayagita, ta hinage tanuwatuwo avivini mata ginaulidine howola yana ve'i'ilaena abo vehabada ipaihowaidi. ¹⁷ Yaubada yo yada Bada Yeisu Besinana hi'abiye yaliyayagomiu, yo hi'abiye wahiyalagomiu, yami paihowao aidiyai, ta hauga maudoina yami walowo hinamwanamwa.

3

Awanoi vehabana

¹ Tahimaiyao, ehebo ginauli hinage vehabana amnuwanuwatuwo na am'awa'awanoi Yaubada ainai, ta ebe Bada wasana yama guguyaena idabalala yo iwahiyala tomowa aidiyai, dova mugai alimiyai. ² Na hinage am'awa'awanoi ta tauyababao aidiyena Yaubada ihaguigai, wuwuna Bada ana tauuvalao bagibagilidi himiyamiya. ³ Na hesi Bada yana abi'ili'ilimaniyena howahowana i'abiye wahiyalagomiu, yo i'ita avivinogomiu Tomodulele yana towoi ainaena. ⁴ Eeta Bada ayemidiyei ebeha yama ve'itao alimiyai mata ammulitaedi, ⁵ na hinage i'abiye nuwamaselegomiu, yana velau vehabana, yo hinage yami alama'i'ita Besinana ainai vehabana.

Havena abitau'wata

⁶ Tahimaiyao, aloinaegomiu yada Bada Yeisu Besinana yehanaena ebeha tupwadi ada geluwo abi'abitau'watadi havena aidiyai am'ita'italau,

wuwuna abitau'wata ai nigele ayave'itagomiu. ⁷ Ainaena bada amhana-puiya'o ebeha howahowana ai amve'ao'aonaegai. Wuwuna mwalona omiu baidamaiyao tamiyamiya, nigele teya hauga aya'abitau'wata paihowa ainai. ⁸ Dova hinage ai abom amaiyena ai'ai. Na boniyai yo ahubena aidiyai apaipaihowa, wuwuna nigele nuwanuwamai ami vitai amwauwi amai vehabana. ⁹ Na hesi lolina imiyamiya ebeha omiu amve'aigai, na besiwa ai abom amai vehabana apaihowa, eeta omiu yama paihowane amve'ao'aonaedi. ¹⁰ Hinage mwalona tamiyamiya, aloinaegomiu neta ebe yaiya nigele iyapaihowa havena i'ai'ai.

¹¹ Wasamiu bada abenalena'o ebeha tupwadi alimiyena hi'abitau'wata, ta nigele hiyamiya alahai na hiyapaihowa. ¹² Eeta ada geluwone nuwadiyai amwauwi, na yada Bada Yeisu Besinana yehanaena aloinaedi, na yadi paihowa hibom hipaihowaidi, na himiya alahai ta ebe ai'ai hilobai.

¹³ Tahimaiyao, paihowa namwanamwana vehabana havena amtapi-tapiya.

¹⁴ Ebe yaiya ve'ita teina yami leta holanai nigele iya'awa abiyei, havena towahonane ainai am'ita'italau, na ainaena yana paihowane vehabana ihinimaya. ¹⁵ Amtowoi ta havena amve'ave'alehaei, wuwuna iya tahida, eeta ve'ita a'ava ammohei.

¹⁶ Yada Bada iya nuwadaumwali wuwuna, ainaena i'abiye nuwadaumwaligomiu, yo i'abiye yaliyayagomiu hauga maudoina na baidamiu ammiya vateyai.

¹⁷ Leta teina yana aba'ovi yau nimaguwena yaleleyawa, dova yagu leta tupwadi aidiyai.

¹⁸ Yada Bada Yeisu Besinana yana ve'i'ila maudoimiu alimiyai.

1 TIMOTI

Awayauwedo

¹ Yau Paulo, Yaubada taulauyeyawahaigita yo Yeisu Besinana yada aba nuwatuwu avivini yadi loinaena Yeisu Besinana vehabana yavetauyewasa.

² Timoti, owa dova natugu moiha yemidi ainaena eeta yam leta yaveta-malenawa.

Tamada Yaubada yo Besinana yada Bada yadi ve'i'ila, yo atemuyamuya, na nuwadaumwali himiya vahhaligo.

Ve'ita oya'oyama vehabana

³ Mwalona hauganane yalaugabaigo na yalau Masedoniya, na yavenuwamwauwego yawalo, 'Havena ulaulau, badagi teina Epeso ainai umiyamiya na tomowa tupwadi u'auhidi vali ve'itao aidiyena hive'ive'ita.

⁴ Na hinage hiya tubudao yadi vedevedede yo yehadi hibehabehaedi ebeha Yaubada yana paihowa hilobai ta nigele howahowadi wuwuna hi'awa pa'ipa'i'i eeta u'abiye laumwaudi na Yaubada yana amwaha himulitaei yemidiyena'.

⁵ Teina yagu loina ainaena atemiu himasele ta ambom amvelauwegomiu moiha, yo amnuwanamwanamwa, yo amyemidi moiha Besinana ainai.

⁶ Tupwadi tomowa mumuga teina hita'wata'wataei, na walo awa'awawaena bada hiteibaba'o. ⁷ Nuwanuwadi na Yaubada yana loina hive'itaedi, na yadi walowone yo yadi guguyaone wuwuna nigele hiyahanapui.

⁸ Walo moiha, loinadine aba hagu namwanamwana, ebe tamulitaei moiha. ⁹ Yaubada laugagayo imwauwidi nigele taunamwanamwao vehabadi, na hesi laugagayo ana tauho'ewo yo tautalinatuwo, yo tau'awa sewao yo Yaubada nigele hiyave'ahihiyeyi, yo tauyababao yo yadi nuwatuwu bi'ibi'idi yo Yaubada yana paihowa ana tauwalo sebase-baiwo hinage vehabadi, yo hiya tamadiyao yo hinadiyao yo tomowa tupwadi hiyemwalowoidi vehabadi, ¹⁰ na tawatawaholadi aidiyai hip-wanopwanoli, yo tomowa adi tau'aivavaliwo, yo tauve'ewa oya'oyama yo tauwalo oya'oyama yo hinage ve'ita namwanamwana yo dumwaluna ana tauveyababa maudoidi, ¹¹ na ve'ita dumwaluna Yaubada ainaena, ibom masele yo yaliyaya wuwuna, neta vehabana na yagu paihowa imohegau ta wasana yaguguyaei tomowa aidiyai.

Yaubada yana ve'i'ila vehabana

¹² Ya'awa yauwedo yada Bada Yeisu Besinana ainai wuwuna i'abiye wahiyalagau yana paihowa teina vehabana, ainaena ya'awa yauwedo mwala'ina wuwuna Yaubada yana nuwatuwu yo yana paihowa howahowagu ta yapaihowai eeta nimaguwai ammwamwauwine.

¹³ Mwalona nigele dova, wuwuna Yeisu ya'awa yababaei hauganane ainai yana bodao aidiyai yave'aleha, na Yaubada ihanapuiya'o ginauli yababadi yapaihowaidi yau yagu nuwapwanopwano ainaena, hinage nigele yayayemidi, ainaena i'atemuyamuyaegau, ¹⁴ na yada Badane ive'i'ilaegau, ta yayemidiyeyi na yana velau Yeisu Besinana ainaena imohegau.

¹⁵ Walo teina walo moiha, na ilowoinanei na tayemidi, wuwuna Yeisu Besinana bada bale'uwai ilaoma'o tauyababa habilivahidi, na tauyababa maudoidi aidiyena yau yayababa alili.

¹⁶ Na Yaubada yana atemuyamuya aliguwai wuwuna yau tauyababa mwalona na Yeisu Besinana vehabagu i'alama'i'ita, ta tauyababa maudoidi hi'ita aliguwai na hihanapui ebeha hibom hinage, ebe Besinana hiyemidiyei, yawahi moiha hilobai. ¹⁷ Ainaena Yaubada tave'ahihiyei yo tano'owi, wuwuna iya Yaubada moiha, nigele howahowana na maninina ta'ita. Iya Tauwasawasa na yana Abaloina nigele yana aba'ovi. Moiha.

¹⁸ Natugu Timoti, unuwatuwu avivini mwalona Yaubada yana tauwalo mahalavao, na hinage yau yagu venuwamwau alimwai neta walowone unuwatuwudi, ta dova yam aba'aleha Yaubada yana paihowa vehabana. ¹⁹ Wuwuna tupwadi adi geluwo nuwatuwu namwanamwana hita'wata'wataei, ainaena yadi yemidi itapiya na hibe'u. ²⁰ Na taube'uwone ehebo yehana Haimeniyo, na hinage teya yehana Alekisani, hitau bwau Tomodulele ainai yatatamwedi na mehedi isabui, ta nuwadi imasele na havena yada Bada yehana hi'awa'awa yababaei.

2

Awanoi Yaubada ainai

¹ Ainaena yami miyagogoi aidiyai, mugai am'awa'awanoi Yaubada ainai tomowa maudoidi vehabadi, ta am'awa'awanoi mayami awayauwedo Yaubada ainai. ² Hinage tauwasawasao yo tauloinao vehabadi am'awa'awanoi, ta ebe yadi loina idumwalu na ainaena tamiya daumwali, mayada mumuganamwanamwa, yo mayada ve'ahihi.

³ Ada Taulivahine Yaubada teina dova awanoi yana abayaliyaya, ⁴ wuwuna Yaubada tomowa maudoidi yadi yababa ainaena ilivahidi, ta nuwadi imasele ve'ita moiha vehabana.

⁵ Yaubada ehebo ta'i, na hinage towaho ehebo ta'i ilauvaigita Yaubada ainai, iya Yeisu Besinana. ⁶ Wuwuna Besinana iya italamyowe'i na maudoida vehabada ipwaoli. Eeta hauga dumwaluna ainai yana velau iyemala moiha.

⁷ Ainaena yagu paihowa imohegau na wasa teina yawalowalo mahalava yo yaguguguguya yo yave'ive'ita hibom tupwa vehopali aidiyai, ta ebeha nuwamasele moiha Yaubada ainaena hiyemidiyei. Teina walo moiha, na nigele oyama.

⁸ Ainaena nuwanuwagu towatowaho tupwa maudoidi aidiyai, mayadi mumuga daumwali, nimadi hi'abihinidi na hi'awanoi Yaubada ainai, mayadi yaliyaya na havena mayadi modi'ini yo mayadi manini.

⁹⁻¹⁰ Waiwaihiu nuwanuwagu hiya hiyepasauyoidi paihowa namwanamwana aidiyena, wuwuna neta tapwalolo ilowoinanedi, na havena 'wapi ana pasa ainai yadi hauga higabagabaei, na hipasa ili'ilimani, na havena mayadi nuwahaehae. ¹¹ Na hinage tapwalolo holanai mayadi atetalam ve'ita hibenaledi, na havena hi'au'aubabada. ¹² Nigele yayatalam na waiwaihiu hive'ita tapwalolo ainai. Havena hiloiloina towatowaho aidiyai, na hesi himiyya alahai, na hibenali moiha. ¹³ Wuwuna Yaubada Adam ipaihowa mugaiyei, na Ive mulitai. ¹⁴ Na hinage Tomodulele yana oyama ainai Adam nigele iyatapiya, na waihiu hesi itapiya ta pwanoli ipaihowa mugaiyei. ¹⁵ Eeta waiwaihiu yadi labalaba ainai, Yaubada mata muya ainaena ihaloigomiu, ebe yemidi, yo velau yo ve'ahihi amwa'amwahadi ammulitaedi.

3

Taumugai yadi paihowa

¹ Walo moiha ebe yaiya nuwanuwana na ivetau mugai, neta paihowa namwanamwana, ² Tauloina amvevetowolo tomowa namwanamwana, yo yana mumuga dumwadumwaluna na mwanena ehebo ta'i, na yana nuwatuwu wahiwahiyalana yo tuluhana hegohegoyana na yana nuwatuwu hunana na taumana yana vada alonai ivelauwedi yo tauve'ita hinage namwanamwana. ³ Havena bwahi wahiwahiyalana inumanuma yauyaule, yo hinage havena imanimanini, na hesi mumugana hegohegoyana, na nigele iya'awa pa'ipa'i'i yo havena wasawasa ainai yana yemidi imwaumwauwi. ⁴ Ilowoinanei na iya yana vada ana taumiyo imugaiyedi mumuga namwanamwana ainaena, ta natunao walo hibenalei mayadi ve'ahihi. ⁵ Na ebe towaho nigele howahowana natunao iloina dumwaluwedi, iya nigele howahowana Yaubada yana boda imugaiyedi na iloina dumwalu aidiyai, awa? ⁶ Havena tauyemidi vauvauna amvesivesinuwaidi ta ebeha hivetaumugai mata yadi nuwahaehae ainaena na hibe'u dova Tomodulele nuwahaehae ainaena mwalona ibebe'une. ⁷ Taumugaiwone ilowoinanedi yo ma'adi awanamwanamwa hiya ganamuli mehediya, wuwuna mata tomowa yadi itayababa vebabana, na hibe'u Tomodulele hipwahipwa himwamwauwiwa ainai.

⁸ Vada tapwalolo adi tau'ita avivini hinage ilowoinanedi yo himumuga namwanamwa mayadi nuwatuwu dumwadumwaluna, na havena bwahi wahiwahiyalana hinumanuma aliliyedi yo hinage havena wasawasa ainai yadi yemidi himwaumwauwi, ⁹ na yadi nuwatuwu dawadawanina hi'abi avivini nuwatuwu namwanamwaena. ¹⁰ Ainaena amtowoi mugaiyedi ta hiwahiyala yemidi ainai na abo amvetowolodi ta vada tapwalolo hi'ita avivinidi.

¹¹ Mwanediyaone hinage yadi nuwatuwu dumwadumwaluna, yo havena adi geluwo hi'awa'awa yababaedi, na havena bwahi wahiwahiyalana hinumanuma alili, na hesi hituluhahegoya moiha. ¹² Vada tapwalolo ana tau'ita avivini mwanena ehebo ta'i, na natudiyao yo yadi huhuwo himugai ili'ilimaniyedi.

¹³ Vada tapwalolo adi tau'ita aviviniwo ebe hituluhahegoya, mata tomowa hi'awa namwanamwaedi, na hinage Yeisu ana yemidi vebabana hitowolo wahiuala.

¹⁴ Yanuwatuwuiya'o ebeha hauga iu'iuna na yalaowa alimwai, na mugai yam leta teina yaleyeyawa. ¹⁵ Na ebe yabwedabweda, leta teina ainaena uhanapui aiteya mumuga ita tauyemidi ilowoinanegita iya yada Yaubada Mayawahina yana boda holanai, wuwuna ita tauyemidi yana ve'ita moiha ana tau'ita aviviniwo. ¹⁶ Moiha ta'i, yada tapwalolo ana hanapu dawadawanina, na ginauli mwala'ina Besinana vebabana teina: Bada ivetomowa,

na Alu'aluwana ainaena iwahiyala,
na tausagenawasa hi'itaya'o,
na wasana tupwa bagibagilidi hibenaledi,
ta taumiya bale'u tupwadi hiyemidiyei,
na mulitai ihae tupwa wasawasa ainai.

4

Tuve'ita oya'oyama vebabadi

¹ Alu'aluwa Ve'ahihi bada iwalo mahalava'o neta howola abo hauga yana aba'ovi ainai tomowa tapwalolo hita'wata'wataei, na alu'aluwa yababadi yo Tomodulele yadi ve'ita oya'oyama hibenaledi. ² Mumuga yababadi aidiyena, tauve'ita oya'oyamao tomowa mata hive'ahihiyedi, na

yadi yababao nigele vebabadi hiyanuwawuwatuwu. ³ Yadi oyamaone tupwana teina, ebeha tawahola ginauli yababana, na hinage tupwadi ai'ai adi ai hi'auhidi. Na omiu Besinana ana tauyemidiwo ve'ita moiha amhanahanapui ebeha Yaubada ai'ai maudoina ipaihowaidi ai vebabana, yo ebeha mayada awayauwedo ta'aidi.

⁴ Ginauli maudoina Yaubada ipaihowaidi namwanamwadi ainaena vebabadi ta'awa yauwedo Yaubada ainai, na tavaidi, ⁵ wuwuna Yaubada yana walowena yo yada awanoiyena bada i'abiye maseledi'o.

Yaubada yana taupaihowa mumugadi

⁶ Venuwamwau teina ebe ada geluwo aidiyai uve'itaei neta owa Besinana yana taupaihowa namwanamwana, wuwuna ve'ita dumwaludi Yeisu ana yemidi vebabana umulimulitaedi, na aidiyena alu'aluwam iwahiwahiyala. ⁷ Na aubabada awa'awawa bagibagilidi nigele Yaubada ainaena. Eeta havena ubenabenaledi, na hesi utowolo wahiyala hauga maudoina na umumuga namwanamwa Yaubada mehenai. ⁸ Ebeha ulautowotowoi taum yana wahiyala vebabana, neta hauga ahuhubalina ainai, na alu'aluwam vebabana neta iya inamanamwa alili wuwuna iya mata ihagugita yawahida bale'uwai vebabana, na hinage hauga ilalaoma ainai.

⁹ Walo teina walo moiha, ainaena tatalamwegita ainai, ¹⁰ eeta hauga teina ainai mayada paihowa yo mayada tuluhahegoya, wuwuna Yaubada miyamiyavateyaina tomowa maudoida ada Taulivahi ebe tayemidiyei, Ta yada nuwatuwu hae ainai bada tamwauwiya'o.

¹¹ Ginauliwone teina uguguyaedi, na uve'itaedi tomowa aidiyai.

¹² Tomowa havena hihinahinaligo wuwuna ebeha owa hevahevali na hesi yam walo namwanamwana yo yam paihowa namwanamwana, yo yam velau yo yam yemidi, yo yam mumuga masemaselena aidiyena neta aba'ita hiya aidiyai.

¹³ Na hinage tapwalolo holanai Buki Ve'ahihi uvahili, yo uguguya, na uve'ita, ana higa yamahalavawa.

¹⁴ Mwalona tapwalolo ana babadao hi'abivahuigo, ainaena paihowanane vebabana Yaubada i'abiye wahiyalago. Na unuwatuwu avivini ¹⁵ ta paihowadine aidiyai havena u'abi'abitau'wata, eeta ebe tomowa yam paihowa vebabana hiwalo, 'Moiha ta'i, Timoti taudagelahegoya'.

¹⁶ Timoti, u'ita avivinigo, na uve'ita ili'ilimani, na ainaena owa na yam taubenaliwo Yaubada ihagugomiu.

5

Yada paihowa ada geluwo aidiyai

¹ Havena babadao uwalowalowedi, na hesi nuwam hegohegoyanaena u'aubabada aidiyai, bada dova ta'i tamam u'awa'awanoiyei, na hevahevali u'awa'awa tahiguwedi; ² na ai'aihalewo aidiyai umumuga dova hinamwao na vahavahala aidiyai yam nuwatuwu masemaselenaena u'awa nuhuguwedi.

³ Hiwahiwapewone nigele yadi huhu amhaguidi. ⁴ Na ebe natudiyao nuwana tubudiyao himiyamiya, hiya teina ilowoinanedi na hi'ita avivinidi, ta dova mwalona habuludiyai yadi ita'aviviniwa hiyemaiha, vehaguhagu teina dova Yaubada yana abayaliyaya.

⁵ Ainaena hiwahiwapewone hiya nigele yadi huhuwo, ebeha yadi yemidi Yaubada ainai himwauwi, na awanoiyena ahubena yo boniyai aidiyai amhaguidi. ⁶ Na yaiya waihiu yaliyaya awa'awawa vebabana inuwayababa, neta iya tauna mayawahina na hesi alu'aluwana bada imwalowoi'o.

⁷ Ainaena hiwahiwapewo guguya teina umohedi na himumuga ili'ilimani, ta ebe havena tomowa hiwahiwapewone hi'awa'awa yababaedi. ⁸ Na ebe taunuwabui teya nigele yana huhuwo bo natunao iya'ita avivinidi, iya bada Yaubada yana ve'ita ita wata'wataena'o, eeta iya ganamuliwone iyababa gabaedi.

⁹ Hiwahiwapewone uvahili eheboidi na uve'ahadi: ebe adi bolimai 60 bo ihae, na mwanediyao mwalona ehebo ta'i, ¹⁰ na tomowa mehediayi yadi mumuga dumwaluna, wuwuna natudiyao adi ita'avivini ainai hipaihowa ili'ilimani, yo taumanao na hinage tauyemidiwo adi italau ainai, yo taumiya vitai hihaguidi neta hiya uvahili eheboidi. ¹¹ Na waiwaihiu vauvaudi hihiwahiwapedi havena hiluwu hiwalowalo yemidi Besinana ainai ta ebeha havena hitawatawaholauyo, wuwuna hiya mata yadi waloyemidine hiho'e na hitawaholauyo, ¹² ta teina ainaena Yaubada mehenai bada hiyababa'o. ¹³ Eeta waiwaihiu vauvaudi havena uvetovetowolodi, wuwuna mata hi'abituluha yayiai na vada ehebo ehebo aidiyai hivelavelabina na hivetalapili yo tomowa yadi vada alodi ulumiyaidi himodemodeyedi na hiwalowalo awa'awawauhi. ¹⁴ Ainaena yagu nuwatuwu ebeha waiwaihiu vauvaudi ilowoinaedi na hitawaholauyo, ta hilabalaba, yo hibom natudiyao hi'ita avivinidi, eeta ainaena adi alehao nigele howahowana na hi'awa yababaedi, yadi mumuga vehabana. ¹⁵ Wuwuna tupwadi hiwahiwapewone bada hitapiya'o, ta Tomodulele yana amwaha ainai hilaulau.

¹⁶ Ebe tauyemidi waihiuna, na yana huhu ainai teya ihiwape, ilowoinanei yo i'ita avivinidi. Na Besinana yana boda ita havena iyemoyemodegita. Na hesi hiwahiwapewo nigele adi gelu, ita yada boda mata hi'ita avivinidi.

¹⁷ Ami taumugaiwo hipaipaihowa ili'ilimani omiu hinage amve'ahihiyedi moiha yo am'ita avivinidi, neta yadi guguya yo yadi ve'ita ana mutulai.

¹⁸ Teina vehabana Buki Ve'ahihi ainai Yaubada iloina, iwalo:

'Ebe bulumakau ipaipaihowa witi patuna ainai, howahowana yo tupwana witi i'ai'.

Na hinage iwalo:

'Taupaihowa adi maiha ilowoinanedi na hi'ai'.

¹⁹ Timoti, ebe yayia tomowa taumugai teya ive'ewai na iwalo, 'Teina taumugaine yababana ipaihowaiya'o', na nigele tauwalu haguina, neta walone havena ubenabenalei. Na ebe tomowa bwau bo tonuga yadi walo ana benali ehebo, taumugaine ulauvetalaei. ²⁰ Ebe taumugai yana yababa am'ita lobai, amwalowei tomowa bagibagilidi mehediayi, ta ebe tupwadi tomowa pwanolinane havena hipaipaihowai.

²¹ Teina amvenuwamwau aliguwena Yaubada yo Yeisu Besinana mehediayi, yo hinage tausagenawasao masemaseledi mehediayi, ebeha loina teina umulitaedi moiha. Tomowa maudoidi uloinaedi loina ehebo ta'i ainaena, na havena tupwadi a'ava aidiyai uloiloina yayiai, na tupwadi aidiyai nigele.

²² Taumugai ana vesinuwa ainai havena utotototoya, mata dova ta mayana yababa dawadawanina vesinuwa ilobai, ta neta ana ita dova yana yababao aidiyai uhaguhagui. Mata maumaudoina ulauvehulu.

²³ Havena bwahi a'avana unumanuma, wuwuna hauga bagibagilina ulovalala na diyam imuyamuya, ainaena ilowoinanego na tupwana waini unumanuma.

²⁴ Tupwadi tomowa yadi yababao miyamiya mahalavadi vehabadi adi loina hilobai. Na tupwadi yadi yababao miyamiya dawanidi, na mulitai abo himiya mahalava. ²⁵ Dova hinage paihowa namwanamwadi tupwadi

miyamiya mahalavadi, na tupwadi mulitai abo himiyya mahalava, wuwuna nigele howahowana na himiyya mahalava.

6

¹ Taupaihowao yadi babadao hive'ahihiyedi yo hi'awa abi aidiyai. Ebe nigele mata tupwadi tomowa yada ve'itaone hiya'awa yaliyedi, na hiwalo, 'Yaubada ana tauyemidiwo hiya, na nigele hiyapaihowa dumwalu'.

² Hinage hevahevaliwone ebeha yadi babadaone baidadiyao hi'awa tahigu Besinana ana yemidi ainai, ta ebe havena yadi babadao adi yemidi hilaulaumwau. Na hesi himwahaliuhi vehabadi, yo yadi paihowa namwanamwadi himwala'i, wuwuna yadi babadaone hiya Besinana ana tauyemidiwo, eeta velauwena aidiyai hipaihowa.

Tauve'ita oya'oyama vehabadi

Ve'ita teina uguguyaedi tomowa aidiyai. ³ Na ebe yaiya yana ve'ita vagana, nuwana yada Bada Yeisu Besinana yana walo dumwadumwaludi nigele iyamulitaedi, na ve'itaowa mumuga namwanamwana vehabana ita'wata'awataedi, ⁴ iya yana nuwapwanopwano inuwahaehaeyei, ta miya tulutuluha ivevetuwunine. Teina mumugaone aidiyena alomagigili yo modi'ini yo walo yabayababa yo manini na veta'eta'e himahamahalava. ⁵ Ainaena adi geluwo baidadiyao hive'awa pa'ipa'i'i, na yadi nuwatuwu yababanaena vehabana ve'ita moiha havena hihanahanapui, na hesi hinuwatuwui ebeha Yaubada ana ve'ahihi ainaena wasawasa bale'u mwala'ina hilobai.

⁶ Na ita yada wasawasa vagana, Yaubada ana ve'ahihi ainaena howahowana iloinaegiti, na hesi wasawasa bale'u ana loba havena vehabana tanuwanuwatuwu. ⁷ Wuwuna ita mwalona nimanima a'avada bale'uwai tamahalavama, na howola abo nimanima a'avada bale'u teina talaugabaei. ⁸ Ainaena ada yo ada ale'o vehabadi tayaliyaya, na vali ginauli vehabadi havena tanuwanuwatuwu alili.

⁹ Hiya wasawasa ana taunuwalelewo howola abo Tomodulele yana hipwahipwa ainaena ilauhipwaidi, na yadi nuwatuwu pwano aidiyena hi'abiye yababadi, yo howola abo hiya silahe moiha hilobai. ¹⁰ Wuwuna wasawasa ana nuwalele yababana maudoina wuwudi, na hinage wasawasa ana beha wahiyala ainaena, tupwadi adi geluwo tapwalolo moiha hilaugabaei, ta aba nuwayababa bagibagilidi hilobalobaidi.

Amwaha namwanamwana vehabana

¹¹ Timoti, owa Yaubada yana taupaihowa, eeta teina mumugane ainaena u'ita avivinigo, na mumuga dumwadumwaluna umulitaei, teina ginauliwone amwaha namwanamwana, neta yemidi yo velau yo alama'i'ita yo nuwahegoya. ¹² Hinage tapwalolo ana paihowa namwanamwadi aidiyai utowolo wahiyala, na yawahim vateyi hinage u'abi avivini, wuwuna mwalona Yaubada ivesinuwaigo hauganane yam yemidi Yaubada ainai uwalo mahalavaei tomowa bagibagilidi mehediya. ¹³ Timoti, yaloinaego Yaubada mehenai, iya ginauli bagibagilidi yawahidi ana taumohe, na hinage Yeisu Besinana mehenai, iya mwalona Ponitiyo Pailato mehenai walomoihaena iwawalone. ¹⁴ Na yagu loinane ebeha venuwamwau teina umulitaei ili'ilimanidi, na havena ehebo ainai utapitapiya ana higa yada Bada Yeisu Besinana iwuyouyoma.

¹⁵ Wuwuna howola abo haugawa vesivesinuwanawa ainai Yaubada Yeisu i'abiye mahalava. Yaubada Tauloina ibom na namwanamwana, iya tauwasawasa maudoidi yadi Tauwasawasa, na hinage babadao maudoidi yadi Bada.

¹⁶ Yaubada ibom miyamiyavateyaina, eeta nigele teya yaiya dova, na yana dalava nigele howahowana ta'ita, wuwuna imasele alili, yo hinage nigele howahowana Yaubadanane ta'ita, na yana wasawasa yo yana wahiyala mata nigele iya'ovi. Moiha.

¹⁷ Bale'u ana tauwasawasao uvenuamwauwedi ta havena hinuwanuwahaehae yadi wasawasa vebabadi, na hinage havena hiyemiyemidi ebeha howola abo aba hagu mwala'ina yadi wasawasa aidiyena hilobaidi, wuwuna wasawasadine sawasawalidi. Na hesi Yaubada ibom ainai hiyemidi, wuwuna Yaubada iya tau'aiyauya namwanamwana, na yada abayaliyaya maudoina iya ainaena himahamahalavama.

¹⁸ Hinage tauvevasawasaone uvenuamwauwedi ta paihowa namwanamwadi yo vehaguhagu yo aiyauya aidiyena hivewasawasa moiha. ¹⁹ Teina ainaena adi maiha namwanamwana hauga ilalaoma ainai mata hilobai neta yawahi vateyai.

²⁰ Timoti, yemidina Yaubada imomohegone u'ita'ita ili'ilimani, na hanapu oya'oyama yo awapa'ipa'i'i awa'awawa havena umulimulitaedi. ²¹ Wuwuna hiya mumugaone teina adi taumulitao yadi yemidi Yeisu ainai itapiya'o. Yaubada yana ve'i'ila imiya vahaligo.

2 TIMOTI

Awayauwedo

¹ Yau Paulo, Yaubada yana nuwatuwuwena yavetauyewasa Yeisu Besinana vebabana. Neta iya yawahida wuwuna dova Yaubada yana waloyemidi tubudao aidiyai.

² Timoti owa yavelauwego eeta ya'awa natunaego ta yama leta teina yavetamalenawane.

Tamada Yaubada na Yeisu Besinana yada Bada yadi ve'i'ila na yadi atemuyamuya na yadi nuwadaumwali ainaena umiya yaliyaya.

Timoti yana yemidi Yaubada ainai

³ Yaubada ainai ya'awa yauwedo, wuwuna iya tubuguwao yadi Yaubada na ainai yavetaupaihowa yagu nuwanuwatuwu maseledi aidiyena, na hinage ainai vebabana ya'awa'awanoi boniyai yo ahubena aidiyai. ⁴ Mwalona yalaugabaigo ainai yam dou yanuwatuwu avivini ainaena nuwanuwagu mwala'ina na aiteya hauga ainai ya'itauyoigo ta yayaliyaya.

⁵ Na hinage yam yemidi moiha Yaubada ainai yanuwatuwu avivini, dova hinage tubum Loise yo hinam Yunisi Yaubada hiyemidiyei moiha ainaena owa hinage teina hauga Yaubada uyemidiyei moiha. ⁶ Hinage hauganane ya'abidebaigo na Yaubada wahiyala imohego na wahiyalane u'ita avivini ta havena alimwena i'ovi'ovi. ⁷ Wuwuna Yaubada nigele meheuhi iyamohegita, na hesi wahiyala yo velau yo nuwatuwu moiha imomohegitane.

⁸ Ainaena havena yada Bada wasana ana walomahalava vebabana uhinihinimaya. Yau hinage yagu luwu vada abapai ainai vebabana havena uhinihinimaya. Na owa hinage howola abo Yeisu wasana vebabana tupwana vitai mata ulobaidi aidiyai, ainaena ilowoinanego na Yaubada yana wahiyalaena utowolo wahiyala.

⁹ Yaubada ihaguigita na iyogaegita ebeha miya namwanamwana tamulitae. Ita nigele yada namwanamwana vebabana iyayogaegita na bale'u ana yemasele mugamugaina ainai mwalona yana nuwatuwuwena ive'i'ila alidai Yeisu Besinana ainaena. ¹⁰ Ta teina hauga yana ve'i'ila alidai i'abiye mahalavaya'o ada Taulivahi Yeisu Besinana ainaena. Na Besinana mwalowoi i'oiye sawali, ta wasana namwanamwana ainaena yawahi vateyai ilalaomane alidai. ¹¹ Yaubada yagu paihowa imohegau ebeha wasa namwanamwana yawalo mahalavei. Ainaena yau tauyewasa yo tauve'ita teya. ¹² Teina vebabana yagu miya vitai yalobai, ta nigele vebabana yayahinimaya, na hesi yada Bada yayemidiyei iya yahanahanapui, na hinage yahanapui ebeha yagu paihowa imohegau ya'ita avivini ana higa ahubena mwala'ina yana laugwaipilema ainai.

¹³ Mwalona guguya namwanamwana yamohego'o Yeisu Besinana ana yemidi yo ana velauna vebabana, neta umulita moiha. ¹⁴ Na Alu'aluwa Ve'ahihi iya holadai imiyamiya, na hanapu moiha bada imohegita'o, ta hanapunane unuwatuwu avivini.

¹⁵ Bada uhanapuiya'o neta hiya Esiya yo Paigelo yo Hemogenisi bodaone hita'wata'wataegau na hilaugabaigau'o.

¹⁶ Na hesi Onesipolo vebabagu nigele iyahinimaya ebeha vada abapai yamiyamiya, na yana hagu hauga maudoina ainaena agu lautowoi i'abiye namwanamwa, ainaena Yaubada ainai ya'awa'awanoi ta Onesipolo

ma'ana bodao i'atemuyamuyaedi. ¹⁷ Walo moiha, mwalona Onesipolo imahalavama teinai Loma ainai, na vehabagu ibeha wahiyala ana higa ilobaigau. ¹⁸ Na yana paihowa tupwa Epeso ainai bada uhanapuiya'o ainaena nuwanuwagu na yada Bada yana hauga lauvetala ainai atemuyamuya ilobai.

2

Yada aleha Yeisu Besinana vehabana

¹ Natugu Timoti, Yeisu Besinana yana ve'ilaena uwahiyala, ² na wasana u'ita avivini. Wasanane aliguwena ubebenaleine tomowa maudoidi mehediya'i, ainaena hiya ma'adi yemidi aidiya'i umohedi, ta hinage vali tomowa hive'itadi.

³ Yeisu Besinana vehabana na utalamweuyoigo ta haugana vitai uve'alodi u'alama'i'ita ta dova yana tau'aleha wahiwahiyalana. ⁴ Unuwatuwu avivini ebeha tau'aleha nuwanuwana ana tauloina yana nuwatuwuwone ipaipahowaidi, ainaena havena yana dalava ana paihowa vehabana inuwanuwatuwu.

⁵ Tausagena dova, ebe sagena ana lolina nigele iyamulimulitaei, nigele howahowana ana maiha ilobai.

⁶ Dova hinage taulau venuvenu, ebe ipaihowa wahiwahiyala oya ainai mata yana paihowa ainona neta mahuli ilobai.

⁷ Yagu walowone teina unuwatuwu avivinidi, na adi nuwamasele maudoina yada Bada iya imohego.

⁸ Yeisu Besinana unuwatuwu avivini iya Deivida yana huhu, na mwalowoiyena itowolouyo'o bada yawalo mahalavaena'o yagu guguya ainai. ⁹ Yagu guguya vehabana yau bada miya ivitai yalobaiya'o na vada abapai ainai hipaigau dova tauyababa ehebo. Na Yaubada yana walo havena ehebo ya'ia i'abiye laumwau.

¹⁰ Teina vehabana yagu miya vitai aidiyena ya'alama'i'ita, na Yaubada ivesinuwa'idi'o ebeha yahaguidi ta Yeisu Besinana ilivahidi eeta wasawasa vateya'i hilobai.

¹¹ Walo teina walo moiha:

Ebe Besinana baidada tamwalowoi

howola abo baidada yawahida namwanamwana talobai.

¹² Ebe Besinana baidada yada miya vitai aidiya'i ta'alama'i'ita,

howola baidada taloinatoyawa

Ebe Besinana tauvalae

howola abo iyuvalaegita.

¹³ Ebe nigele Besinana tayanuwapwanopwanowei,

mata nigele iyanuwapwanopwanowegita.

Besinana yana nuwatuwu idumwalu ta imulita ili'ilimani.

Yaubada yana taupaihowa namwanamwadi

¹⁴ Ainaena Yaubada mehenai yam tomowa uguguyeidi na uvenuwanwauwedi yo u'abiye nuwanuwatuwudi ta tapwalolo ana walo sebesebai vehabana havena hi'awa pa'ipa'i'i. Wuwuna awapa'ipa'i'i awa'awawa mata nigele taumugaiwone iyahaguidi, na hesi mata i'abiye be'udi.

¹⁵ Eeta ebeha owa u'aipate wahiwahiyala Yaubada ainai na uvetaupaihowa, mata nigele uyahinimaya na hesi i'awa namwanamwaego. Neta vehabana na yana walo dumwadumwaluna uve'itaei ili'ilimani. ¹⁶ Na tauwalo awa'awawa yadi boda havena aidiya'i uluwuluwu, wuwuna walo awa'awawa ainaena yababa mwala'ina himahamahalava. ¹⁷ Moiha,

walo awa'awawa dova bonu na mata tomowa atediyai imwala'i ta yababa mwala'ina ivetuwuni. Tauwalo awa'awawaone yehadi teina, neta Haimeniyo yo Pilito, ¹⁸ na hitau bwauwone bada ve'ita moiha hi-laugabaina'o na hiwalo, 'Taumwalowoi yadi towolouyo ana hauga bada i'ovi'o', ta tupwadi ada geluwo yadi oyama hibenalei ainaena yadi yemidi itapiya. ¹⁹ Na hesi Yaubada yana walo ana wahuwahu yayiyaina ainai mwalona hilelelelene iwalo, 'Yada Bada yana tomowa ihanahanapuidi', na hinage, 'Hiya hibom yada Bada ainai hitalamwedi, ilowoinanedi na yadi mumuga yababana hita'wata'wataedi'.

²⁰ Walo moiha, vada wasawasa holadiyai tupwana gaeba goula yo siliba, na tupwana gaeba aiwa yo walata bale'u ainaena hipaipaihowaidine. Na gaebane namwanamwadi taumana vehabadi himwauwidi, na gaeba yababadi himwauwahiyedi mohomoho vehabana. ²¹ Na ebe yayiya yana mumuga yababana ainaena i'abiye masele na iyemala gaeba namwanamwana, mata Bada i'awa namwanamwaei vehabana.

²² Ainaena hevahevali yadi nuwatuwu dawani uta'wata'wataedi na mumuga namwanamwana yo mumuga dumwaluna yo yemidi yo velau yo miya daumwali umulitaedi, na hinage hiya Yeisu hi'awa Badaei ma'atemasemaseledi uve'au'aunaedi. ²³ Na tau'awa pa'ipa'i'i ulaugabaidi, wuwuna awapa'ipa'i'i aleha yana abamahalava. ²⁴ Na awapa'ipa'i'i Bada yana taupaihowao nigele iyalowoinanegita na hesi atemuyamuya yo ve'ita namwanamwana yo alama'i'ita. ²⁵ Na hinage ada alehao aidiyai yada mumuga hegoyana ainaena ta'abiye dumwaludi, ta Yaubada ihaguigita na hinuwabui ta ve'itao moiha himulitaedi. ²⁶ Na hinage Tomodulele yana hipwahipwa ainaena hidena, wuwuna hiya Tomodulele mwalona ihipwaidi'o, na ainai hivetaupaihowa yana nuwatuwu vehabana.

3

Hauga yana aba'ovi vehabana

¹ Nuwanuwagu na nuwam imasele hauga yana aba'ovi ilalaoma vehabana, neta hauganane ainai vitai maudoidi himahalava. ² Hauganane ainai tomowa hinuwatuwuyoidi na hibom vehabadi hinuwanuwatuwu, na wasawasa nuwaleledi i'oiye mwauidi, na hinuwahaehae yo hino'ono'oweuyoidi na tomowa hi'abituluha yayiyayedi. Na hinadiyao yo tamadiyao yadi walo hiwalo tau'wataedi, na vali tomowa yadi abi'ili'ilimani vehabana mata nigele hiya'awa yauwedo aidiyai. ³ Guguyou mumugana ainai himiyamiya. Ainaena mata nigele tomowa hiya'ate atemuyamuyaedi, yo hiyanuwatuwu avivinidi, hesi mata hivetalapiliyedi. Na tomowa mata hi'abituluha yayiyayedi na himodi'ini ta mumuga namwanamwana hita'wata'wataedi. ⁴ Mata adi geluwo hinuwapwanopnowedi na higagasa awa'awawa na hiwalo haehae moiha na Yaubada mata nigele hiyavelauwei na hibom yadi yaliyaya ainai mata hinuwanuwatuwu. ⁵ Tomowaone hitapwalolo, na Yaubada yana wahiyala nigele hiyayemidiyei, ainaena yadi tapwalolone ginauli awa'awawa. Eeta tomowaone adi boda havena ainai uluwuluwu. ⁶ Wuwuna tupwana aidiyena vadai hiluwuluwu na waiwaihiuwone yadi nuwatuwu tapitapiyadi, hi'oya'oyamaedi, na waiwaihiuwone hihanapui neta hiya tauyababa, na vali lautowoi na vali lautowoi holadiyai himulimulitaedi, ⁷ ve'ita vagana na vagana ana taubenaliwo, ta nigele howahowana na ve'ita moiha hihanapui.

⁸ Walo moiha, tomowaone ve'ita moiha hive'alehaei, dova mwalona hiya Yanesi yo Yamebelisi Mosese hive'alehaeine. Na hiya adi ita dova tauyemidi, na hesi holadiyai oyama yo nuwatuwu yababa himiyamiya.

⁹ Eeta howola abo teina ginaulidine himahalava, na vali tomowa hi'itadi. Dova mwalona Yunesi yo Yamebelisi yadi oyama iyemahalavaei na tomowa hi'itane.

Timoti ana venawamwau

¹⁰ Na owa Timoti bada uhanapuiga'o yagu ve'ita, yo yagu mumuga yo yagu amwaha, na yagu yemidi, yo yagu alama'i'ita, yo yagu velau, yo yagu towolo wahiyala. ¹¹ Na dalavaone Anitiyoki yo Aikoniyom na Lisitila aidiyai yagu miya vitaidi yo yagu muyamuya tomowa aidiyena yalobalobaidi bada uhanapuidi'o. Tupwadi aidiyai yamiya vitai alili, na vitaine maudoidi aidiyena yada Bada ihahaloigaune.

¹² Walo moiha, ebe ita Yesu Besinana tayemidiyei, na tatalamwegita yana amwaha namwanamwana ainai, mata vitai talaobai tomowa aidiyena. ¹³ Na hiya tauyababa yo tomowa adi tau'oyamao mata yadi yababa himwala'i moiha, wuwuna Tomodulele bada i'oyamaedi'o.

¹⁴ Owa hesi ve'ita bada uvaiya'o na uyemidiyedi'o na uhanapuidi'o, ta aidiyena ulaulau, na ai amtauve'itao uhanapui ebeha yama ve'itaone hinage ammulumulitaedi. ¹⁵ Owa yam hauga heda ainai ta ana higa wau Yaubada yana Buki Ve'ahihi uhanapuiya'o eeta utowolo wahiyala wuwuna Bukine ainaena Yesu Besinana uyemidiyei ta iya ilauyeyawahaigone. ¹⁶ Wuwuna Yaubada yana Buki walodi maudoidi Yaubada yawahina ainaena hilalaomane, na walodine aidiyena ive'ive'itagita ta yada yababao himiyamiya mahalava yo ada venuwamwau namwanamwana talobalobai ta yada miya hidumwalu. ¹⁷ Ainaena ita taumulitao paihowa namwanamwadi maudoidi tapaihowaidi.

4

¹ Timoti, amvenuamwau yamohego Yaubada na Yesu Besinana mehediya iya mwalomwalowoidi yo mayawahidi mata ilauvetalaedi, iya howola abo imahalavauyoma na iloineaigita. ² Amvenuamwau teina yamohego: Hauga maudoina upaihowa wahiyala na wasane uwalo mahalavaei, hauga vitavitaidi yo hauga yaliyaya aidiyai, na tomowa aidiyai uguguya ta hiyemidi na hinage u'abidumwaludi na u'abiye wahiyaladi, ta ginaulidine teina aidiyena uve'ita moiha mayam alama'i'ita.

³ Wuwuna hauga hilalaoma aidiyai tomowa ve'ita dumwaluna mata hita'wata'wataedi, na vali ve'ita adi benali namwanamwana aidiyai himulita. ⁴ Na ve'ita vagadi adi mulita aidiyena ve'ita moiha hilaugabei. ⁵ Owa havena dova hiya. Hauga maudoina utowolo wahiyala na miya vitaina aidiyai u'alama'i'ita, na wasana namwanamwana uwalo mahalavaei. Teina ainaena owa mata taupaihowa wahiwahiyalana Yaubada yana paihowa ainai.

⁶ Yau yatalamwegau ta dova yapwaoliyoigau Yaubada ainai ta muhamuhana yagu paihowa yave'ovi na bale'u teina yalaugabai. ⁷ Yaubada vehabana bada ya'aleha'o, na yagu sarena bada yave'oviya'o, eeta hauga maudoina yagu yemidi Besinana ainai. ⁸ Ainaena mata howola abo yada Bada agu maiha imohegawu mayana lina dumwaluna ta ebe yana ahubena imahalava, ita ana taumulitao ada maiya imohegita.

Walo yana aba'ovi

⁹ Timoti, nuwanuwagu ulau mwayamwayauma. ¹⁰ Dimasa bada ilau-gabaigau'o, wuwuna bale'u mumugana nuwana ivai ta bada ilao'o Tesalon-aika. Kelesenisi hinage bada ilao'o Galetiya, na Taito bada ilao'o Dalimetiya. Hiya agu haguwone maudoidi hilaugabaigau'o. ¹¹ Na Luke ibom itupwa.

Ta yam laoma ainai Maki ulauvaiyama, wuwuna iya agu tauhagu namwanamwana.

¹² Tikiko bada yavetamalena'o Epeso ainai.

¹³ Ebe ulalaoma tupwana yagu ginauli uvaidi, agu luwuluwu mwalona Tilowasi ainai yalaugabaidi'o Kaposi yana vadai, yo yagu pepa abalaulele yo yagu bukiwo, hiya nuwanuwagu uvaidima.

¹⁴ Pwawati ana taupaihowa, yehana Alekisana vitai mwala'ina imohegau. Ainaena ana maiha Yaubada howola abo imohei. ¹⁵ Alekisana yada ve'ita ive'aleha aliliyei. Ainaena owa u'ita avivinigo.

¹⁶ Yagu lauvetala mugai ainai nigele teya iyahaguigau, na yadi meheuhi ainaena hidena gabaegau na yabom, ta Yaubada yadi yababa teina nigele iyamaiha.

¹⁷ Na yagu lauvetala ainai Yaubada ihaguigau, ta wahiyala imohegau, na wasana maudoina yawalo mahalavaei hiya nigele Yudeya aidiyai. Hinage Yaubada yana hagu aliguwai ta laiyoni awanaena ihaloigau ta namwanamwana ainai imwamwauwigaune. ¹⁸ Na vitai aidiyena yada Bada mata ihaguigau ta yana abaloina galewai ainai yaluwu. Yaubada tano'owe wuwuna yana wasawasa miyamiya vateyaina. Moiha.

¹⁹ Yagu velau Pilisila yo Akwila, na Onesipolo mayana huhuwo aidiyai.

²⁰ Elastosi imiyamiya Kolinita ainai, na Tilopimo i'asiyebwa Melito ainai ta yalaugabaeine.

²¹ Na ulau mwayamwayauma wuwuna muhamuhana gwaugwau ana hauga imahalavama. Yubulosi yo Pudinisi yo Linosi yo Kalodiya yo hinage tahidao yadi velau alimwai.

²² Yada Bada baidam yo alu'aluwam i'abiye wahiyala, na owa yo yam bodao ive'i'ilaegomiu.

TAITO

Awayauwedo

¹ Yau Paulo, Yaubada yana taupaihowa na Yesu Besinana ana tauyewasa, yagu paihowa teina imohegau ebeha Yaubada ivesinuwaidi'o ya'abiye wahiyladi, na hiyemidi moiha, na walomoihana yave'itaei na ainaena yalauvaidima ta hihanapu. ² Hanapu na yemidi ainodi neta ebeha yawahi vateyai Yaubada imohedi, dova hauga mugai ainai iwawalo yemidiyeiwa ta nigele iya'oyama. ³ Ainaena Yaubada ibom yana walowena hauga vesivesinuwana ainai Yesu ilaoma na yawahida vateyai i'abiye mahalava, na Yaubada, iya ada Taulivahi iloinaegau na yaguguyaei.

⁴ Taito owa ya'awa natuna moiha alimwai yada yemidi ehebo ainaena, tamada Yaubada yo ada Taulivahi Yesu Besinana yadi ve'i'ila na yadi nuwadaumwali himiya vahaligo.

Taito yana paihowa Kiliti ainai

⁵ Yalaugabaigo Kiliti ainai eeta ebe hava tapwalolo holadiyai nigele namwanamwana u'abiye dumwalu, yo taumugaiwo uvesinuwaidi dalava ehebo ehebo aidiyai dova yawawalo auligowa.

⁶ Na yagu loina taumugai aidiyai vesinuwa vehabana, ebe towaho mumugana namwanamwana, na mwanena ehebo, ta natudiyao Yaubada ainai hiyemidi eeta ainaena hiya nigele tau'alomagigili, yo nigele tauyababa, yo nigele tau'abitau'wata. ⁷ Wuwuna taumugaiwo Yaubada vehabana hipaipaihowa, ainaena ilowoinanedi na mumugadi namwanamwana, na havena ve'ewa aidiyai yo havena hi'awa pa'ipa'i'i yo himodimodi'ini, yo havena we'aha wahiwahiyalana ainaena hinumanuma yauyaule, bo tomowa hitalalalaidi, yo tobwatobwa hinuwanuwaleleyedi. ⁸ Na hesi ilowoinanedi na taumanao hi'ita avivinidi, ta mumugadi dova taumuga namwanamwana, yadi nuwatuwuwo hunadi. Hinage mumugadi dumwaluna yo masemaseledi na alama'i'ita wuwudi.

⁹ Na hinage ve'ita moiha bada hibenalena'o ta hiyemidi'o, eeta hi'abi avivinidi, ta ebe vali tomowa aidiyai hive'ita, na yaiyadiwo tau'awa oya'oyama hi'abiye dumwaludi.

¹⁰ Wuwuna tau'abitau'wata bagigabigilidi himiyamiya, na Yudeya yadi loina ana taumulitao hibagigigili alili hiwalowalo awawa yo tomowa hi'oya'oyamaedi. ¹¹ Ainaena yadi aubabada oya'oyama vehabana ta'auhidi, wuwuna tomowa natudiyao baidadiyao hibenabanaledi na hilaulau yabayababa, na yadi ve'ita oya'oyama ainaena nuwanuwadi mane hilobai.

¹² Teina ainaena tauwalo mahalava ehebo iya Kilitiyena iwalo, "Kiliti hiya tau'oyamao yo tau'abitau'watao, na mumugadi dova lagulagu, neta ai i'iwahi vehabana hinuwanuwatuwu mwala'ina".

¹³ Na yana walone teina walo moiha. Eeta uhinahinabodaidi ta hinuwabui yo hiyemidi moiha. ¹⁴ Hinage u'auhidi havena Yudeya yadi vedevedede hibenabanaledi, yo hinage tau'abitau'watao havena himulimulitaedi.

¹⁵ Tomowa masemaseledi aidiyai ginauli maudoidi masemaseledi, na hiya wasa namwanamwana ana tau'abitau'wata, yadi mumuga yababana, hiya aidiyai nigele teya ginauli masemaselena, wuwuna yadi nuwatuwu maudoina yababana. ¹⁶ Na hiya hiwalo ebeha Yaubada hihanapiya'o, na

yadi paihowa aidiyena Yaubada hiuvalaei, wuwuna hiya tauyababa na lolina ana tauhinali, na paihowa namwanamwadi nigele iyalowoinanedi.

2

Ve'ita dumwadumwaluna Vehabana

¹ Na owa ve'ita dumwadumwaluna uve'itaei. ² Ta babadao uwalo aidiyai havena hinumanuma yauyaule bwahi wahiwhiyalana ainaena na hiyaliyaliyaya awawauhi, na hesi Yaubada hiyemidiyei moiha, na velau yo alama'i'ita i'oiye mwaudi.

³ Ai'aihale hinage uwalo aidiyai ta hive'ahihi na havena tomowa hi'awa'awa yababaedi, yo havena waini hinumanuma alili, na hesi mumuga namwanamwana hive'ita. ⁴ Eeta waiwaihiu vauvaudi hi'ita lobai ta mwanediyao yo natudiyao hivelauwedi.

⁵ Na mayadi ve'ahihi yo mumuga maselena aidiyena yadi vada hi'ita avivinidi. Na hinage mwanediyao hivelauwedi na alinadi himulitaedi, yo ebe ainaena Yaubada yana walo tomowa hive'ahihiyei, na havena hi'awa'awa yababaei.

⁶ Yam hevahevaliwo uguguyei ta mumugadi hi'ita avivinidi.

⁷ Na owa mumugam namwanamwana maudoina ainaena tomowa uve'itadi ta hinage hibom himumuga namwanamwa. Na mumuga dumwaluna ainaena uve'ita, ta yam mumuga yo yam ve'ita adi ita ehebo.

⁸ Eeta yam ve'itao havena tomowa hi'awa'awa oya'oyamaei, na hesi yam walo namwanamwadi aidiyena am'alehao uvehinimayadi yadi alomagigili awawa vehabana.

⁹ Taupaihowa awawao hinage uwalo aidiyai na yadi tautaubadao yadi lolina hive'ahihiyedi ta havena hi'abi'abitau'wata. ¹⁰ Havena aivavali na hesi mayadi ve'ahihi moiha Yaubada Taulivahigita wasana hi'abiye mahalava, yadi paihowa namwanamwana ainaena.

¹¹ Yaubada yana ve'i'ila bada imahalavama'o tomowa adi livahi vehabana, ¹² Na ive'itagita ebeha mumuga awa'awawa na nuwatuwu yababadi tata'wata'watadaedi, na hesi tamiya mumuga namwanamwadi yo dumwaludi aidiyena. ¹³ Teina hauga mayada yaliyaya ada Taulivahi Yeisu Besinana tayemidiyei, ibom yada Yaubada wahiwhiyalana na mayana wasawasa, yo yana mahalava vehabana taha'waha'wa. ¹⁴ Ibom italamwei vehabada na imwalowoi habi yemaihagita yada yababa maudoidi aidiyena, yo i'abiye maselegita na ana boda ainai imwauwigita yo yana paihowa namwanamwadi aidiyena tamulitaedi. ¹⁵ Ve'ita teina uve'itaei tomowa aidiyai, ta lolina dumwadumwaluna aidiyena uguguyei na ebe himumuga namwanamwa. Nigele mata yaiya teya iyawalo hinaligo.

3

Mumuga namwanamwana

¹ Nuwadiyai hinage umwauwi neta dalava adi tauloinao yadi lolina aidiyai hitalam, yo hi'awa abi, yadi paihowa namwanamwa ainaena. ² Na havena hiwalo yabayababa yo himanimanini tomowa aidiyai na hesi himumuga hegoya mayadi ve'ahihi.

³ Moiha ta'i, ita mwalona yauyauleda yo abitau'wata wuwuna, yo nuwadawani yo yaliyaya awa'awawa adi nuwatuwu aidiyena amwaha namwanamwana talaugabaena'o. Na hinage ita mwalona ve'aleha yo alomagigili wuwuna, na vali tomowa aidiyai tamumuga yababa, na alidai hinuwayababa na hinage ita aidiyai tanuwayababa. ⁴ Na mulitai Yaubada

iya ada Taulivahi yana velau yo yana atemuyamuya i'abiye mahalavaei alidai, ⁵ na ilivahigita, nigele ebeha taudumwalu vehabadi, na hesi ibom yana atemuyamuyaena yana Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena yada yababao inuwahamuidi, na i'abiye maselegita, ta yawahida vauvauna imomohegitane. ⁶ Na ada Taulivahi Yeisu Besinana ainaena Yaubada Alu'aluwa Ve'ahihi ihiwai atedai. ⁷ Ibom yana ve'i'ilaena i'awa namwanamwaegita na yawahi vateyai ana nuwatuwu avivini imomohegitane. ⁸ Walo moiha maudoina ainaena uvaivai adi guguya vehabana, yo ainaena hiya Yaubada ana tauyemidiwo walowone himulitaedi na paihowa namwanamwadi hipaihowaidi. Teina ginauli namwanamwana tomowa adi abahagu.

⁹ Ta'ai'aipate awawa lolina aidiyai, yo hinage yaso mugamugaidi yehadi vehabadi, teina nigele hihaguhaguigita, ainaena ulaugabaidi.

¹⁰ Eeta ebe yaiya manini nuwanuwana mai ehebo nuwana mai bwau na ilaumwauwi, na ebe nigele iyalaumwau, ulaugabaei, ¹¹ wuwuna yana nuwatuwu nigele dumwaludi, neta ibom ihanapuiya'o ta ginaulidine ipaipaihowaidine yababadi.

Walo yana aba'ovi

¹² Howola abo Atemasi na Tikiko yavetamalediwa alimwai, na ebe hilaowa, ulau mwayamwayauma wuwuna gwaugwau ana hauga ta nuwanuwagu dalava Nikopolisi ainai yamiyamiya.

¹³ Loina ana tauhanapu hiya Senasi yo hinage Apolosa uhaguidi, ta manima'abidi uvetamaledi yadi adau ainai eeta mayadi yaliyaya.

¹⁴ Ainaena yadi bodao maudoidi uve'itadi na hi'awa abi, ta howahowana taumiya vitai hihaguidi, na havena himiyamiya awawauhi.

¹⁵ Teinai mayagu bodao yama awayauwedo alimiyai, na ada geluwo, yada Bada ana taumulitao baidamwao ammiyamiya, hiya hinage yama awayauwedo aidiyai.

Yaubada yana ve'i'ila maudoimiu alimiyai.

PILIMONI

Awayauwedo

¹ Yau Paulo, owa Besinana yehana vebabana hipaigau. Tahida Timoti baidagu amiyamiya.

Owa tahimai Pilimoni yam leta yaleleyawa ta owa na ai tapaihowa toyawa. ² Na nuhudane Apiya na tahidane Akiposi taupaihowa haguigita ta Besinana yana boda na Pilimoni yam vada alonai hauga maudoina himiyamiya ahai avelauwedi. ³ Yada Bada Yeisu Besinana yo hinage Tamada Yaubada yadi ve'i'ilaena na yadi nuwadaumwali himiya vahaligo.

Pilimoni yana mumuga namwanamwana.

⁴⁻⁵ Wasam bada yabenalena'o neta yada Bada Yeisu uyemidiyena'o na ana tauyemidiwo maudoidi uvelauwedi moiha, ainaena hauga maudoina yagu awanoi ainai ya'awa yauwedo Yaubada ainai vebabam. ⁶ Na yagu awanoi yada awaheliheliyam Besinana ainaena i'abiye wahiylalago, na hinage gin-auli bagibagilidi namwanamwadi Besinana ainaena himahamahalavama ebeha uhanapuidi. ⁷ Tahigu, yam velau ainaena taumaselewo uhaguh-aguidi na adi lautowoi u'abiye namwanamwadi'o, na wasam yo mumugam namwanamwana vebabam yabenalena'o, eeta yayaliyaya mwala'ina.

Paulo nuwanuwana na Pilimoni italamwei Onesimo ainai.

⁸ Howahowana na Besinana yehanaena yaloinaego. ⁹ Nigele neta dova na ya'awanoi hiyahiyau alimwai velau vebabana. Yau Paulo Bada yayemala tautaubada'o, na teina haugane yau paipaigau Yeisu Besinana vebabana. ¹⁰ Ta ya'awanoi alimwai natugu Onesimo vebabana, iya yama miya vada abapaiyai ainaena ya'awa natuguwei yana yemidi Besinana ainai vebabana. ¹¹ Mwalona Onesimo yana paihowa alimwai nigele iyanamwanamwa, na teina hauga bada inuwabui'o, na yana paihowane inamwanamwa aliguwai, na hinage yahanapuiya'o yana mumuga alimwai mata inamwanamwa.

¹² Ainaena Onesimo yavevetamaleuyoiyawa mayagu nuwayababa. ¹³ Eeta vada abapaiyai yamiyamiya wasa namwanamwana vebabana ainaena nuwanuwagu Onesimo yanuwavi aivelahem na ebe ihaguigau. ¹⁴ Na hesi nigele mata yayanuwavi, wuwuna owa ana tauloina. Na hinage nuwanuwagu yam talam aliguwai velauwena upaihowai, na havena yagu ve'i'ima ainaena. ¹⁵ Nuwana teina wuwuna eeta Onesimo ilaugabaigo hauga ubwa'ubwana ta'i na ebe ilau gwaipilewa baidam ammiya vateyai. ¹⁶ Mwalona iya yam taupaihowa mohili, na teina haugane nigele ebeha ive-taupaihowa mohili na hesi ebe ta'awa tahiguwei Yeisu Besinana ainaena. Yau bada ya'awa tahiguwena'o, na owa howahowana u'awa tahi moiha ainai, wuwuna owa yam taupaihowa, na hinage tahim yada Bada ainaena.

¹⁷ Pilimoni, owa na yau bada ta'awa tahina'o, ainaena agu velau yo agu lauvai dova Onesimo ulauvaiyoi atemwai yam hevali. ¹⁸ Hava mwalona yana yababa yo ana vagavaga alimwai umwauwi abo yau yayemaihadi. ¹⁹ Yau Paulo nimaguwena teina yalelewa mata maudoina yayemaihahi ve'ovi. Na havena am vagavaga aliguwai vebabana yawalowalo, wuwuna mwalona yau yagu paihowaena ta alu'aluwam ivauvauyo'o. ²⁰ Ae tahigu, nuwanuwagu Bada vebabana Onesimo uvelauwei, neta hagu mwala'ina aliguwai, na Besinana yehanaena u'abiye yaliyayagau. ²¹ Yagu nuwatuwu

teina bada yaleleyawa'o, mayagu yemidi ebe yagu walone ubenaledi na umulitaedi, na hinage u'abiye mwala'i.

²² Ehebo ginauli hinage nuwanuwagu, neta yagu aba'eno yam vadai u'atububuni, wuwuna yanuwauwatuwu yami awanoi Yaubada ainai mata ainaena hauga muhamuhana vada paipaiyena hiliyahigau na yalaowa alimwai.

²³ Epapilasi baidagu Yeisu Besinana yana paihowa vehabana vada paipaiyai himwauwigai, na Epapilasi yana velau alimwai. ²⁴ Dova hiya hinage baidaguwao apaipaihowa: Maki, Alisitako, Dimasa yo Luke, yadi velau alimwai.

²⁵ Yada Bada Yeisu Besinana yana ve'i'ila alu'aluwam imiya vahali.

HIBULU

Yaubada Natuna vebabana

¹ Mugai vali hauga yo vali amwaha aidiyai ta nuwatuwu bagibagilidi aidiyena Yaubada yana walo tauwalo mahalavao imohedi, na hiya hiwalo mahalavaedi tubudao aidiyai. ² Na yana aba'ovi ita yada haugai yana walowone iwalo mahalavaedi'o alidai Natuna ainaena. Yaubada Natuna ivesinuwai ta ebeha ginauli maudoina aidiyai iloina, na mugai Natuna ainaena ginauli maudoina iyeyemaseledine. ³ Yaubada Natuna tamanane yana masele i'abiye maseleyei na iya Yaubada ana oleya dova, na yana walo wahiwahiyalana ainaena ginauli maudoina galewai na bale'uwai i'abi avivinidi. Na yada pwanoliwo aidiyena iuwagita na mulitai Yaubada Ewa aliliyai nima tautuwana imimiyane. ⁴ Iya ihae alili abo tausagenawasaone, na yehanane Yaubada imohei tausagenawasaone yehadiyao imwala'i gabaedi.

⁵ Wuwuna nigele teya hauga Yaubada tausagenawasao aidiyai iyawalo, 'Moiha na wau yau Tamam na mata owa Natugu'. Na nigele teya tausagenawasa vebabana iyawalo, 'Yau aliguwai u'awa tamagu na yau alimwai ya'awa natugu'.

⁶ Na haugana Natuna tautuwana ivetamalenama bale'uwai, iwalo, 'Yaubada yana tausagenawasao galewai mata iya ainai hipwagogo'.

⁷ Na hesi tausagenawasaone vebabadi yana walovagana, iwalo, 'Yaubada yana tausagenawasaone i'abiye mahalavaedi, ainaena yadi lau dova yaumai, na yana taupaihowaone dova aiwa lohahawawalina'.

⁸ Na hesi Natunane vebabana iwalo, 'Owa Yaubada uloina vateyai ta'i. Na mayam loina dumwadumwaluna uloina'.

⁹ Mumuga dumwadumwaluna amhenuhenuwa na mumuga yababana amta'wata'wata. Ainaena Yaubada, yam Yaubada bada ibesinanaigo'o yaliyaya moiha

ainaena na yam yaliyayane am geluwo yadi yaliyaya imwala'i gabaedi.'

¹⁰ Na ehebo yana walo Natunane ainai iwalo, 'Bada ee, hauga mugai ainai bale'u uyemasele na nimamwena galewa upapaihowaine.

¹¹ Ginauliwone howola abo hisawali na owa umiya vateyai, na ginauli maudoidi mata himiyamiya ta dova ale'o,

¹² Na uyoudi dova abobo na adi ita hibuidi, na owa mata nigele uyabuigo na hesi umiya vateyai.'

¹³ Na Yaubada nigele teya hinage tausagenawasa ainai iyawalo, 'Nima tautuwaguwena umiya ana higa am alehao yamwau aituluwedi aem elauhanai'.

¹⁴ Na tausagenawasaone hiya alu'aluwa taupaihowa Yaubada imwauwidi ta ebe hihaguigita livahi vebabana.

2

Livahi Yaubada ainaena

¹ Ainaena howahowana walowowa tabebenediwa ta nuwatuwu avivinidi na havena tavelibai awawaidi. ² Mwalona tausagenawasaone Yaubada yana walo hiwalo mahalavaei tomowa alidai, na walonane walo

moiha, ainaena ebe tomowa nigele hiyamulitaedi, neta yadi pwanoli ana maiha hilobai. ³ Ita hinage ebe livahine mwala'inane tata'wata'wataei, Yaubada yana lauvetala talobai na nigele mata tayadena gabaai. Walone livahi vehabana yada Bada Yeisu iwalo mahalava mugaiyei, ainaena yana walowone ana taubenaliwo hiya himohegita'o. ⁴ Na Yaubada hinage walonane i'abiye moihaedi, neta ve'ive'ilala yo vedevededewo abanuwapwanopwano aidiyena. Ta Alu'aluwa Ve'ahihi yana aiyauya i'a'aiyauyanehi hiya aidiyai Yaubada yana nuwatuwuwena.

Ada Taulivahi ana muya vehabana

⁵ A'au'aubada alimiyai dalava vauvauna howola abo talobai, na Yaubada tausagenawasao mata nigele yadi lolina iyamohedi teina dalavane ainai, ⁶ na hesi tomowa ehebo imohena'o, wuwuna Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalavaena'o iwalo:

'Yaubada ee, hava vehabana tomowane unuwanuwatuwuidine?

Na tomowane moiha yaiya ta u'ita'ita avivinine?

⁷ Hauga ahu'ahubali a'avana umwau aituluwei tausagenawasao elauhadiyai, na mulitai vewasawasa walo vetuvehaena ainaena u'abi vahui.

⁸ Na ginauli maudoidi logologunai umwauwidi ta iloinaedi."

Na yana abaloinanane ginauli maudoina aidiyai iloina. Eeta yana abaloina ainai mata nigele teya hava iyamiyamiya. Na nigele teina ta'i, na hesi howola abo iloina ginauli maudoina aidiyai. ⁹ Na hesi Yeisu bada ta'itaya'o, neta hauga ahu'ahubalina ainai imiya aitulu tausagenawasao elauhadiyai na mulitai ana ve'ahihi yo ana walo vetuvehae mwala'ina ilolobaidine ana muyao yo yana mwalowoi aidiyena. Neta Yaubada yana ve'i'ila alidai. Wuwuna Yeisu mwalowoi ana muya ive'alo maudoida vehabada.

¹⁰ Yaubada ginauli maudoina ipaihowaidi iya vehabana, ainaena nuwanuwana natunao maumaudoida ilauvaigita iya yana tupwa wasawasa ainai, na howahowana Yaubada ada Taulivahiwa i'abiye masele, teina wuwuna muya mwala'ina ive'alo, ta ainaena mumugana maudoina dumwadumwaluna.

¹¹ Yeisu iya ve'ave'ahihina ta yana ve'ahihiyena iya i'abiye ve'ahihigitane, ainaena iya na ita huhu ehebo. Eeta mata nigele Yeisu iyahinimaya vehabada, na hesi i'awa'awa tahinaegita, ¹² wuwuna yana walo tamana ainai iwalo,

'Yeham mata yawalo mahalavaei tahiguwao aidiyai na miya ahai holadiyai yano'owego'.

¹³ Na hinage iwalo:

'Yaubada ainai mata yagu yemidi yamwauwi'.

Na hinage iwalo,

'Hedahedaowa Yaubada imomohegauwa baidaguwao teina amiyamiya'.

¹⁴ Moiha ta'i, Yeisu yana hedahedao ita tomowa mabunumada na ma'wahinada, ainaena Yeisu hinage ivetowaho na towaho tauda ivai ta imwalowoi, eeta yana mwalowoyena Tomodulele igohapeiyei, na Tomodulele yana lolina mwalowoi vehabana hinage i'oiye uhagwali. ¹⁵ Na mwalowoi ana meheuhi yo yana pai wahiwhahiyalana yada hauga maudoina aidiyena ilauyeyawahaigita.

¹⁶ Yana vehaguhagu nigele tausagenawasa vehabadi na hesi ita Abela-ham tubunao vehabada. ¹⁷ Ainaena Yeisu iyemala tomowa mohili mumugada maudoidi aidiyena ita tahinao vehabada ta ebeha ivetaupwaoili mwala'ina mayana atemuyamuya moiha Yaubada yana paihowa ainai

eeta ipwaoli yada mumuga yababadi vehabadi ta ebeha Yaubada inuwa-hamuidi.

¹⁸ Na hinage Yeisu bale'uwai miyavitai yo abatowoi bagibagilidi ilobaidi, ta ebe Tomodulele itowoigita Yeisu bada abatowoinane ihanapuidi'o ta howahowana aidiyena ihaguigita.

3

Yeisu ihae alili abo Mosese

¹ Tahiguwao ve'ave'ahihimiu, omiu na yau Yaubada iyogaegita'o yana tupwa vehabana, ilowoinanegita na Yeisu tanuwatuwu avivini, wuwuna iya yada yemidi ana tauyewasa yo hinage yada taupwaoli mwala'i alilina.

² Na i'aipate yana paihowawa Yaubada imomoheiwa vehabana, neta dova Mosese mwalona i'aipate Yaubada yana vadai.

³ Ainaena Yeisu walo vetuvehae mwala'ina ilobai, na Mosese ana no'o tupwana ta'i, dova vada namwanamwana nigele iya ana no'o mwala'ina iyalobalobai, na ana tau'abine hesi. Na Mosese dova vada, na Yeisu tau'abi.

⁴ Moiha, vada ehebo ehebo adi tau'abi himiyamiya, na hesi ginauli maudoidi adi tau'abi Yaubada.

⁵ Mosese Yaubada yana vada i'aipatei dova taupaihowa. Na Yaubada yana walowo ginauliwone howola abo himahalava vehabadi, iwalo mahalavaedi. ⁶ Na Besinana Yaubada yana vada i'aipatei nigele taupaihowa dova, na hesi iya natu mohimohihilina. Ita tabom Yaubada yana vadane ta'i, ta ebeha tayemidi vateyai mayada atepatu yo mayada nuwatuwuhae.

Yaubada yana bodao ita howola abo ta'aiyawasi

⁷ Eeta Alu'aluwa Ve'ahihi iwalo auligita, iwalo:

'Mata ebe alinana ambenalei,

⁸ havena am'ulu'ulu yaiyai dova tubumiyaone mugamugaina nu'ula awawai hitowoigau ta yagu loina hita'wata'wataei.

⁹⁻¹⁰ Wuwuna bolimai 40 holadiyai yagu paihowa wahiwhiyaladi bagibagilidi hi'itadi'o, na tubumiyaone yadi ulumiyaiyena hitowoigau, ta vehabadi ya'ala'i'iwahi'o, na yawalo, "Hauga maudoina hiya yadi nuwatuwuwena hilaulahapuli, wuwuna yagu amwaha nigele hiyahanapui".

¹¹ Ainaena yamodi iniyedi na yawalo venayaidi, yawalo, "Havena hinage yagu aba'aiyawasi ainai himluwuluwu".

¹² Tahiguwao, yami nuwanuwatuwu am'ita avivinidi mata dova ta yababana ivaigomiu na yemidi amwahana amlaugabaei ta amlaupwano na Yaubada Mayawahana ammiya vehulu.

¹³ Na teina hauga ambom amvehaguhagu yoigomiu ahubena ehebo ehebo aidiyai ta ainaena havena mumuga yababana i'oya'oyamaegomiu na Yaubada alinana am'abi'abitau'wataei.

¹⁴ Ita mwalona yada yemidi Besinana ainai tamwauwiya'o, ta ebe yada yemidine ta'abi avivini ili'ilimani ana higa hauga yana aba'ovi ainai, Besinana baidadai tayaliyaya toyawa. ¹⁵ Dova Buki Ve'ahihi yana walo, iwalo, 'Ebe Yaubada alinana ambenalei, havena am'ulu'ulu yaiyai dova tubumiyaone mugai yagu loinao hita'wata'wataei.

¹⁶ Yaiyadiwo yede Yaubada yana walo hibenalei na hita'wata'wataeine? Hiya Mosese Itipitaena imugaiyedi na himamahalamane, awa? ¹⁷ Hiya bolimai 40 holanai yadi mumuga yababadi vehabadi Yaubada i'ala'i'iwahi ta tauyababaowa nu'ulai himwalowoi ovine.

¹⁸ Wuwuna hiya yana walo nigele hiyamulitaei, eeta iwalo venayaidi iwalo, 'Havena yagu aba'aiyawasi ainai hiluwuluwu'. ¹⁹ Ainaena ta'ita lobaiya'o hiya nigele hiyaluwu, wuwuna nigele hiyayemidi.

4

¹ Yaubada yana waloyemidiwa howola imiyamiya ebeha yana aba'aiyawasi iya ainaena talobai, eeta ilowoinanegita na tameheuhehi mata dova ta tupwada tabe'u na nigele tayalobai.

² Moiha wasa namwanamwana imohegita'o, dova hiya mugai imo-hedi'o, ta wasanane nigele iyahaguidi, wuwuna hibenalena'o na nigele hiyayemidiyei. ³ Na ita ana tauyemidiwo aiyawasi bada talobaiya'o, na hiya mugai nigele hiyalobai wuwuna Yaubada iwalo venayaidi iwalo:

'Yamodi'iniyedi ainaena yawalo venayaidi ta havena aiyawasi aliguwena hilobalobai'.

Yaubada yana aiyawasi imiyamiya, wuwuna bale'u maudoina iyemasele i'ovi, na i'a'aiyawasine. ⁴ Na ahubenane i'a'aiyawasine vehabana bada Buki Ve'ahihi ainai i'aubabadaena'o, iwalo, 'Yaubada ahubena sebenina ainai yana paihowa maudoina aidiyena i'aiyawasi'. ⁵ Eeta tanuwanuwatuwu yana walo teina vehabana, 'Havena aba'aiyawasi aliguwena hilobalobai'.

⁶ Teina haugane aba'aiyawasinane imiyamiya na hesi mugai nigele bagibagilidi hiyalobai. Mosese yana hauga ainai hiya wasa hibenale mugaiyei na wasane hi'awa sewaei. Eeta nigele hiyalobai. ⁷ Ainaena Yaubada hauga vauvauna imwauwi na ainai tomowa aba'aiyawasi hilobai, na hanapu Deivida ainai imohei ta Devidanane iwalo:

'Ebe Yaubada alinana ambenalei havena am'ulu'ulu yayai'.

⁸ Ta aba'aiyawasine Yaubada iwawaloweine nigele Yosuya yo yana bodao yadi aba'aiyawasi, na hesi vali aba'aiyawasi, neta hauga ehebo vauvauna imwauwiya'o ta ebe tomowa aiyawasinane hilobai. ⁹ Na Yaubada yana tomowa ita yada aba'aiyawasi imiyamiya, na aba'aiyawasinane Tapwalolo ana aiyawasi dova. ¹⁰ Eeta ebe talobai, ita yada paihowa ainaena ta'aiyawasi, dova mugai Yaubada yana paihowa ainaena i'a'aiyawasine.

¹¹ Na ilowoinanegita ebe tatowolo wahiyala ta aiyawasinane talobai, na havena teya yayi i'awa'awa sewa mata dova ta ibe'u, dova hiya mugai hibebe'une.

¹² Moiha, Yaubada yana walo mayawahina na wahiwahiyalana dova elepa ale'aleha yana mehemehegai matupwa bwaubwauna, na howa-howana itomgita ta hola ali'alilidai nuwatuwu yo mumuga dawadawanidi himiyamiya ive'itaedi. ¹³ Wuwuna Yaubada mehenai nigele teya ginauli iyamiya aidawani, maudoina maseleyai, na iya ainai howola abo yada paihowa maudoina tawalo mahalavaedi.

Yada taupwaoli mwala'ina iya Yeisu

¹⁴ Yada taupwaoli mwala'ina imiyamiya, iya Yeisu Yaubada Natuna, vehabada ihae'o galewai, ainaena yada yemidi ainai ta'abi avivini. ¹⁵ Tupwadi taupwaoliwo nigele hiya'atemuyamuyaegita yada tapiyao vehabadi, na Yeisu hesi yada miya vitai ihanapuidi'o ta i'atemuyamuyaegita, wuwuna mwalonu bale'uwai Tomodulele yana woya maudoina ilobaidi'o dova ita ta'i talobalobaidi, ta Yeisu nigele teya hinage yana pwanoli. ¹⁶ Ainaena mayada atepatu talau yo ta'awa'awanoi ada Tauloinane ainai ta ainaena yada miya vitai aidiyai ive'ilaegita na hinage ihaguigita.

5

¹ Taupwaoliwo mwala'idi Yaubada ivesinuwaedi'o tomowa aidiyena ta imwauwidi'o na iya mehenai hipwaopwaoli ita tomowa yada mumuga yababa vehabadi. ² Ilowoinanei na yada taupwaoliwone hinuwanamwanamwa taunuwapwanopwanowo yo taulaupwanowo aidiyai, wuwuna taupwaoliwone hiya tomowa ta'i mayadi tapiya. ³ Eeta hiya yadi pwanoli vehabana na hinage tomowa bagibagilidi yadi pwanoliwo vehabadi hipwaopwaoli Yaubada ainai.

⁴ Nigele howahowana na teya yaiya yana nuwatuwuwena ivetaupwaoli, na hesi Yaubada yana yogaena, dova mugai Yaubada Eloni iyogaei ta ivetaupwaoline. ⁵ Hinage Besinana nigele ibom iya'abi hiniuyoi ta ivetaupwaoli, na Yaubada ivesinuwaei ta iwalo auli, iwalo:

“Owa natugu, wau ta'i ya'awa natuguwego'o.”

⁶ Na hinage yana walo bwauna iwalo, ‘Owa yamvetaupwaoli imiya vateyai dova Melikisedeki’.

⁷ Haugana Yeisu bale'uwai ivetomowa mohili ta imiyamiya mayana dou yo mamehelinona i'awa'awanoi Tamana ainai, ta nuwanuwana mwalowoiyena ihaloi. Na tamana yana awanoi ibenalei yana ve'ahihi vehabana. ⁸ Yeisu iya Yaubada Natuna, na hesi muya ilobai ta yana alama'i'taena i'awa abi moiha. ⁹ Ainaena yana mumuga maudoina dumwadumwaluna. Eeta ebe ta'awa abi, livahi miyamiya vateyaina Yeisu ainaena mata talobai. ¹⁰ Wuwuna Yaubada Yeisu ivesinuwaei ta ivetaupwaoli mwala'ina dova Melikisedeki.

Havena Yaubada tata'wata'wataei

¹¹ Ginauliwone teina vehabadi neta walodi hibagibagili alili himiyamiya. Nuwanuwagu yo yawalo mahalavaedi alimiyai, na nigele howahowana wuwuna amteibaba'o. ¹² Hauga teina ilowoinanegomiu na vali tomowa aidiyai amve'itadi na nigele howahowamiu, wuwuna Yaubada wasana ana walomoiha nigele amyahanapui ainaena howola ave'ive'itagomiu. Omiu huhu a'ava ilowoinanegomiu wuwuna ai'ai yaiyaina nigele howahowamiu. ¹³ Eeta omiu dova hedaheda amwaha dumwadumwaluna nigele nuwamiu hiyamasele moiha, ainaena ami lowoinana ebe ve'ita hegohegoyadi aidiyena ave'ai mugaiyegomiu. ¹⁴ Na ebe yaiyadiwo yadi nuwatuwuwo hihuna, hiya dova ai'ai yaiyaina adi tau'aiwo, wuwuna nuwadi bada imasele'o ainaena howahowadi hivesinuwa hava namwanamwana na hava yababana.

6

¹ Ve'ita mugamugaina Besinana vehabana bada ambenalena'o, na amhanapuidi'o, ainaena nuwanuwagu hanapu vauvauna Besinana vehabana yave'itagomiu ta yami nuwatuwuwo aidiyai amvetowaho. Ve'itadine bada tabenedi'o na tahanapuidi'o ta havena tabwaubwauyoidi. Ve'itadine teina: yada mumuga mwalona yababadi ta'wata'wataei na yada Yaubada ainai tayemidi, ² bapitaiso na abivahu ve'itadi, na taumwalowoi yadi towolouyo, na yababana ana maiha na muya nigele ana higa. Ve'itadine bada amhanapuidi'o.

³ Ebe Yaubada italam, hanapu mugamugaidi am'abi avivinidi na ana yemutulai hinage yave'itagomiu.

⁴ Hiya hita'wata'wataei nigele howahowana hinuwabui wuwuna yaiyadiwo mwalona Yaubada vehabana nuwadi himasele'o, ta velaunane galewaena hilautowoiya'o, na Alu'aluwa Ve'ahihi hivai, ⁵ na hinage Yaubada yana walo hilautowoiya'o ebeha namwanamwana, na yana

wahiyala hauga ilalaoma vehabana hinage hilausawahiya'o, ⁶ na ebe mulitai hita'wata'wataei, nigele howahowana na hinuwabuiuyo, wuwuna hiya yadi mumugaena Yaubada Natuna bada hive'abahiuyoiya'o na yehanena hi'awa ginauli awa'awawaena'o.

⁷ Na oya vehabana tanuwatuwu, ebe i'wesu ala'alabili, mata toputopu igwagwama na venuvenu i'ini ili'ilimani mayana wahiyala, neta oya taniwagana yana abanamwanamwa wuwuna Yaubada toputopune i'awa namwanamwaena'o. ⁸ Na hesi ebe toputopune ainai awahi yo haihaili womawomalidi hi'ini, toputopunane Yaubada ivenayaiya'o, ta laumohe a'ava ilowoinanei.

⁹ Eeta augeluwo, yagu walo teina venuwamwau ta'i, na yanuwatuwu avivini ebeha havena amta'wata'wataei na hesi omiu Besinana yana livahi ana tauvaiwo amwahiyala moiha. ¹⁰ Yaubada yana lolina alimiyai dumwadumwaluna, ainaena yami paihowa namwanamwadi mata nigele iyanuwapwanopwanowedi, neta hauga maudoina yami velau Yaubada yehanaena yami hagu yana tomowao aidiyai. ¹¹ Eena nuwanuwagu ebeha omiu ehebo ehebo ampaihowa wahiyala ta ebe yami yemidine ainona maudoina hauga mulitai amlobai. ¹² Havena am'abi'abitau'wata, na hesi tomowaone amve'ao'aonaedi, wuwuna hiya mayadi alama'i'ta hiyemiyemidi ta ebe ginauliwone Yaubada iwalowalo yemidiyedine hivaidi.

Yaubada yana waloyemidi

¹³ Mwalona Yaubada yana waloyemidi Abelaham imohei, ta Yaubada ibom yehanaena iwalo yemidi, wuwuna nigele teya yeha miyamiya haena na ainaena i'awa tamada. ¹⁴ Na yana waloyemidine teina: 'Moiha, mata ya'awa namwanamwaego na ana higa tubumwao hidabalala'.

¹⁵ Na Abelaham i'alama'i'ta hauga daodaona abo waloyemidiwa ainona ilolobaine.

¹⁶ Ita tomowa ebe tave'awa pa'ipa'i'i mata ehebo yeha mwala'ina ainaena ta'awa tamada ta ebeha nuwanuwada tomowa hi'awa moihaegita. ¹⁷ Yaubada dova nuwanuwana yana walomoihana ita ive'itagita ebeha hava iwalo yemidiyeiwa alidai mata howola abo talobai, ainaena ibom yehanaena i'awa tamadane. ¹⁸ Eeta ginauli wahiwahiyaladi bwau miyamiya vateyaidi, neta Yaubada yana waloyemidi na yana awatamada. Ainaena tahanapuiya'o Yaubada nigele howahowana na i'oyama. Ainaena ita bada Yaubada ainai tadena lau'o ta ihaguigita'o, eeta ta'atepatu na tanuwatuwu hae ebeha yana waloyemidi alidai mata nigele iyalau-gabaigita.

¹⁹ Yada nuwatuwuhae dova yada lowom wahiwahiyalana alu'aluwada vehabana, ta ebe ainaena ale'o biliwutuhi taluwulapai na taluwu Yaubada yana abamiya ainai. ²⁰ Tenem ainai Yeisu bada vehabada iluwu mugai'o, na ivetaupwaoli mwala'ina yo miyamiya vateyaina vehabada, dova Melikisedeki mugai.

7

Taupwaoli Melikisedeki

¹ Melikisedeki Salema yadi tauwasawasa, na Yaubada Ewa aliliyai iya yana taupwaoli. Na mugai Melikisedeki Abelaham ilobai, haugana aleha ainaena ilaulau gwaipile. Na Abelahamnane tauloinao bagigagilidi ma'adi bodao bada imutudi'o, eeta Melikisedeki Abelaham i'awa namwanamwaei. ² Ainaena Abelaham yana tobwatobwa iwaheidi vegueguyai 10 adi bagigagili, ta ehebo Melikisedeki imomoheine, na Abelaham iya 9 ivavadinne.

Na Melikisedeki yehana ana bui neta, ‘Tauwasawasa Dumwad-umwaluna’ na yana dalava yehana Salema, ana bui “Daunwali”. Eeta iya hinage Daunwali ana Tauwasawasana. ³ Na Melikisedeki nigele tamana yo nigele hinana, yo hinage nigele ana au'aubabada yo nigele abalabahina yo yana mwalowoi nigele ana hanapu na ana ita dova Yaubada Natuna ivetaupwaoli vateyai.

⁴ Moiha, Melikisedeki towaho haehaena eeta ada mumuga Abelaham yana tobwatobwa ainaena tupwana imohei Melikisedeki. ⁵ Na taupwaoliwo hiya Livai yana bodao yadi tobwatobwa tupwana hivaivai ita Abelaham tubunao alidaena, wuwuna hiya yo ita huhu ehebo ta'i, na hinage ma'adi loina tobwatobwa ana vai tomowa aidiyena vehabana. ⁶ Na Melikisedeki nigele au'aubabadana, na yana miya hae a'ava ainaena tobwatobwa tupwana ivavaine Abelaham ainaena, na hinage Melikisedeki yana awanamwanamwa Abelaham imohei. Abelaham towaho mwala'ina, wuwuna mwalona Yaubada yana walovelau imohei. ⁷ Na Melikisedeki Abelaham imwala'i gabaie, wuwuna hiya yehadi habuludi awanamwanamwa hivaivai hiya yehadi mwala'idi aidiyena.

Yeisu taupwaoli dova Melikisedeki

⁸ Teina ta'i Livai yana bodao yadi tobwatobwa tupwana hivaivai, na howola mata himwalowoi. Na hesi Melikisedeki aubabadana ebeha iya miyamiya vateyaina. ⁹ Na Livai hinage iya tomowa yadi velau tauvaina, Melikisedeki yana velau imomoheine. ¹⁰ Wuwuna Livai Abelaham tubuna na haugana Abelaham velaune Melikisedeki imohei iya Abelaham diyana imiyamiya.

Yeisu taupwaoli dova Melikisedeki

¹¹ Livai tubunao hiya yadi paihowa neta Yaubada yana loinao Isileliwo ita hive'ive'itagita na loinadine nigele howahowana hi'abiye dumwalugita moiha, eeta nuwanuwada ehebo taupwaoli vauvauna ta i'abiye dumwalugita. Taupwaoline dova Melikisedeki, na nigele dova Eloni matubunao. ¹² Eeta ebe taupwaoli vagana tamwauwi, loina hinage vagana tamwauwi. ¹³⁻¹⁴ Tahanapuiya'o ebeha Besinana iya yada taupwaoli vauvauna, nigele Livai yana huhu ainaena, na hesi Yuda yana huhu ainaena ilaoma, hiya nigele vesinua hiyalobai Mosese ainaena na hivetaupwaoli. ¹⁵⁻¹⁶ Eeta yada taupwaoli vauvauna Melikisedeki dova. Nigele Mosese yana loinaena ivetaupwaoli, na hesi yawahina miyamiya vateyaina na wahiyala ainaena. ¹⁷ Iya Yeisu, na vehabana Buki Ve'ahihi iwalo: ‘Owa uvetaupwaoli vateyai, dova Melikisedeki’.

¹⁸⁻¹⁹ Moiha, Mosese yana loinao nigele howahowadi na i'abiye dumwalu ili'ilimani, eeta loina mugamugaina talauvehulu, wuwuna itapiya, na yemidi vauvauna yo ausalana mata imahalava, eena yemidinane ainaena Yaubada tatauvahali. ²⁰ Na Yaubada mugai Besinana yana vetaupwaoli vehabana i'awa tamada. ²¹ Na taupwaoli tupwadi Yaubada yana awatamada nigele hiyalobai. Na Besinana ibom vehabana Yaubada yana Buki ainai iwalo:

‘Bada i'awa tamada'o mata nigele yana nuwatuwu iyabuiuyoi:

Mata uvetaupwaoli vateyai’.

²² Ainaena Yeisu yana waloyemidi vauvauna tahanapui moiha ebeha waloyemidi miyamiyana inamwanamwa gabaie.

²³ Mugai taupwaoli mugamugaidi bagibagilidi hipaipaihowa ana higa tupwadi himwalowoi na mulitai vauvaudi hiyemiyalaedi. ²⁴ Na hesi Yeisu iya yada taupwaoli vateyai ainaena nigele ana miyalae. ²⁵ Na Yeisu

hauga maudoina howahowana ilivahigita ebe yana amwahaena ta lau Yaubada mehenai, wuwuna Yeisu miyamiya vateyaina, ta hauga maudoina vehabada i'awa'awanoi Yaubada ainai.

²⁶ Moiha, Yeisu ilowoinanei ta ivetaupwaoli vehabada, wuwuna iya ve've'ahihina yo masemaselena yo yana mumuga namwanamwana, na nigele dova ita tauyababao, ainaena Yaubada Yeisu i'abihini ta galewa ana taumiyao ihae gabaedi. ²⁷ Na taupwaoli mugamugaidi ahubena ehebo ehebo Yaubada ainai hipwaopwaoli hiya yadi yababao yo tomowa yadi yababao vehabadi. Na Yeisu mai'ehebo ta'i tauna italamwei ta ipwapwaoliuyoweine Yaubada ainai vehabada.

²⁸ Yaso mugamugaidi aidiyai Mosese yana loinaena tomowa tapitapiyadi hivesinuvaedi ta hivetaupwaoli mwala'ina, na mulitai Yaubada yana awatamada ainaena Natuna iya mumugana dumwadumwaluna ivetaupwaoli vateyai.

8

Waloyemidi vauvauna bada imahalava'o

¹ Yagu walo ainona teina, yada taupwaoli mwala'ina imiyamiya, na teina Yaubada yana wasawasa haehae alilina galewai nimatautuwanai imimiyane. ² Na iya ivetaupaihowa Yaubada yana vada ve'ahihi moiha ainai. Vadanane tomowa nigele hiya'abi, na hesi Bada iya i'a'abine.

³ Bale'u ana taupwaoli maudoidi yadi paihowa neta velau na pwaoli himohemohe Yaubada ainai, ainaena yada taupwaoli vauvaunane iya hinage ilowoinanei yo ehebo velau Yaubada imohei. ⁴ Na iya ebe bale'uwai imiyamiya nigele howahowana ivetaupwaoli wuwuna taupwaoli bagibagilidi himiyamiya, na hauga maudoina hipwaopwaoli, dova Mosese yana loinao. ⁵ Na yadi paihowa vada ve'ahihi holanai. Na vada ve'ahihine bale'uwai aba'ita dova ma'ama'ayau ta'i, na hesi vada ve'ahihi moiha galewai imiyamiya. Wuwuna Mosese vada ve'ahihi mugamugaina i'abi, na Yaubada ivenuwamwauwei, iwalo, 'Mosese unuwatuwu avivini vadawa ana ita maudoina oyai bada yave'itago'o, maudoina uve'ao'aonaei ta yagu vada ve'ahihine u'abi'.

⁶ Eeta teina ta'i Besinana yana paihowa, paihowa miyamiyana inamwanamwa gabaei, dova hinage yana loinane, loina mugamugaina inamwanamwa gabaei, wuwuna yana loinane waloyemidi vauvauna ainaena imahalavane. Na waloyemidinane waloyemidi mugamugainawa inamwanamwa gabaei.

⁷ Ebe waloyemidi miyamiyana tomowa maudoidi ihaguidi, mata nigele tayanuwatuwu waloyemidi vauvauna vehabana. Na hesi nigele iyahaguigita, ainaena vauvauna nuwanuwada. ⁸ Mugai Yaubada ihanapuiya'o ebeha Isileliwo yadi mumuga nigele namwanamwana, eeta vehabadi iwalo:

'Ahubena hilalauma aidiyai mata waloyemidi vauvauna yamwauwi Isileliwone yo Yudaone vehabadi.

⁹ Nigele dova waloyemidiwa yamwamwauwine tubudiyao vehabadi, haugana nimaguwena yamugaiyedi ta Itipita ainaena himahalava ta hilalaune yadi tupwai. Wuwuna waloyemidiwa yamwamwauwiwa hidi'wai ta nimaga aidiyena yavavaine!

¹⁰ "Howola abo yagu waloyemidi vauvaudi Isileliwo yamohedi na atediya yagu loina yaleledi, ta hihanapuigau yau yadi Yaubada na hiya yagu tomowao.

- ¹¹ Ainaena nigele howahowadi adi geluwo yo tahidiyao hive'itadi yo hiwalo, 'Omiu Bada amhanapui', wuwuna maudoidi mata hihanapuigau, hiya yehadi mwala'idi yo hiya tauwewelohe.
- ¹² Na mata ya'atemuyamuyaedi yo yadi mumuga yababadi yanuwahamuidi na yanuwapwanopwanowedi."
- ¹³ Yaubada waloyemidi vauvauna imwauwi wuwuna waloyemidi miyamiyana bada itapiya'o, ta muhamuhana isawali.

9

Vada ve'ahihi vauvauna

¹ Waloyemidi mugamugaina holanai loina bagibagilidi himiyamiya miyagogoi vehabana, na hinage vada ve'ahihi bale'uwai vehabana. ² Na vadanane lagulagu wapidiyena hipapaihowaine, na ale'o ainaena hibiliutuhi bwauwi, na biliutuhi mwala'ina hiyogaei tupwa ve'ahihi na biliutuhi habuluna holanai moiha hiyogaei tupwa ve'ahihi moiha. Biliutuhi mwala'ina holanai lampa adi abamwau na ehebo gwalatau ainai pwalawa himwaumwauwi Yaubada mehenai. ³⁻⁴ Na tupwa ve'ahihi moiha holanai abagabu imiyamiya dova gado'a vehabana neta goula ainaena hipapaihowaine, na hinage loina ana dedewaga imiyamiya, neta goula hinage ainaena hipapaihowaine, dedewaganane holanai gaeba goula imiyamiya, na gaebanane holanai tubudao adiwa yehana mana, tupwana imiyamiya. Ta hinage dedewagane holanai Eloni yana digona imiyamiya neta mwalona i'inine, yo waloyemidi gaimadiyaowa Yaubada yana loina ilelelediwa himiyamiya. ⁵ Na dedewagane ewanai tausagenawasa pigapigabudi bwau hipaihowadi ta dedewaganane hitowolo logologui, neta Yaubada yana abamiya tomowa yadi yababao adi nuwahamu vehabana, na hesi nigele howahowada na hauga teina tanuwanuwatuwu tobwatobwadiyaone vehabadi.

⁶ Ebeha tobwatobwa maudoidi hi'atububunidi, abo taupwaoli hiluwu tupwa ve'ahihi holanai ta yadi paihowa hipaipaihowaidi hauga maudoina. ⁷ Na hesi tupwa ve'ave'ahihina moiha ainai taupwaoli mwala'ina ibom iluwu, na bolimai ehebo holanai mai'ehebo ta'i. Ta hauganane iluwuluwu 'wahina ivai na 'wahinane i'oihiuhiuli, ta ebe ipwaoli Yaubada ainai yana mumuga yababadi vehabadi na hinage tomowa maudoidi yadi yababao vehabadi.

⁸ Teina aba'ita ainaena Alu'aluwa Ve'ahihi ive'itagita nigele teya yaiya howahowana tupwa ve'ave'ahihina moiha iluwui haugana vada ve'ahihi mugamugaina hiyepayepaihowa. ⁹ Neta ve'ive'ilala teina haugane vehabana, ta ainaena ta ita lobai ebeha velauwo yo pwaoliwo aidiyena mata nigele abiyemasele tayalobai ateda ainai. ¹⁰ Wuwuna loinaone tomowa himulimulitaedi ai'ai yo numanuma yo vehuguvi vehabadi. Neta mwalona loinadine miyamiyadi Yaubada imwauwidi ta himiyamiya taudao vehabadi ana higa Yeisu imahalavama ta loina ibubuine.

Besinana yana pwaoli

¹¹ Besinana iya taupwaoli mwala'ina eeta miya namwanamwana moiha imohegita, ta vali vada ve'ahihi ainai iluwu, na vadanane namwanamwana na mwala'ina, neta tomowa nigele bale'uwai hiya'abi. ¹² Ainaena Yeisu tupwa ve'ahihi moiha ainai iluwu mai'ehebo, ta 'wahina ainaena ipwaoli, na 'wahinane nigele lagulagu 'wahinadi, goti nuwana bulumakau habuludi 'wahinadi, na hesi iya 'wahinana ainaena yawahi vateyai talolobaine.

¹³ Ebe ginauli bi'ibi'idi ta'abi towoidi mata aidiyena tauda ta'abiye bi'idi na goti 'wahinana nuwana bulumakau 'wahinana ainaena ta'oihiuhiuligita,

nuwana bulumakau yauyauwona tagabu na ainaena tapwaoi Yaubada ainai, neta tauda ana abiyevauwau vehabana. ¹⁴ Na Besinana 'wahinana aba'abiye masele moiha, wuwuna ateda i'abiye maseledi na ebe paihowaone mwalowoi vehabana tata'wata'wataedi wuwuna Alu'aluwa Ve'ahihi miyamiya vateyaina Besinana i'abiye wahiyala ta ainaena iya mumugana maudoina dumwadumwaluna na nigele teya hinage yababana ainai. Eeta iya ipwaoiliuyowei Yaubada ainai, neta imwalowoi ita ada abiyemasele vehabana ta ebe Yaubada Mayawahina vehabana tavetau-paihowa. ¹⁵ Eeta Besinana waloyemidi vauvauna ivaiyama ta ainaena talaoma Yaubada baidada tave'au'augelu na ebe ivesinuwaigita mata yawahi miyamiya vateyaina iwalo yemidiyena'o imohegita. Wuwuna ita waloyemidi mugamugaina taho'eya'o ainaena ilowoinanei ta tamwalowoi, na hesi Besinana bada vehabada imwalowoi'o habi haloigita.

¹⁶ Amhanapuyia'o mwalona ebeha yaiya mulitai na imwalowoi mugai loina imwauwi nuwana ilele yana tobwatobwa maudoina ana veguyai vehabadi na ebe haugana imwalowoi, mata loinanane yana huhu himulitaei. ¹⁷ Na ebe howola mayawahina mata nigele loinanane hiyamulitaei. Neta bada ebe imwalowoi, loinane iwahiyala na himulitaei. ¹⁸ Hinage dova loina mugamugaina Mosese ainaena, mugai tupwadi lagulagu hi'oiye mwalowoidi, na 'wahinadine ainaena waloyemidi hi'abiye dumwalu. ¹⁹ Wuwuna loina maudoina iwalo mahalavaedi tomowa aidiyai, eeta bulumakau habuludi yo gouti 'wahinadi bwahi baidana iyebwelidi na ivai ta sipi wiyawiyana hawahawawalina na aiwa yehana isopa mehenai iwomalei ta 'wahina yo bwahi ainaena iyebuta, na ainaena buki yo tomowa ihuilidi, ²⁰ na Mosese iwalo, 'Waloyemidi Yaubada imwau vehabamiu, ana ve'ive'ilala 'wahina teina eeta am'awa abiye'. ²¹ Hinage dova vada ve'ahihi yo gaeba vada ve'ahihinane ainai 'wahinaena ihuilidi. ²² Wuwuna Mosese yana loina aidiyai ebeha 'wahina ainaena ginauli maudoidi mata himasele. Na mumuga yababana ana nuwahanu hinage 'wahina ainaena. Na ebe nigele 'wahina iyasagena, nigele howahowana nuwahanu talobai.

²³ Vada ve'ahihi ana tobwatobwao galewai himiyamiya, na adi ma'ama'ayau bale'uwai Mosese ipaihowaidi, ainaena ilowoinanei na 'wahina ana paihowaena ipwaoi Yaubada ainai ta i'abiye maseledi, na hesi ginauliwone galewai adi pwaoli namwanamwa alilina ainaena, neta Besinana 'wahinanaena. ²⁴ Na Besinana nigele iyaluwu vada ve'ahihi abi'abina ainai, neta vada moiha ana ma'ama'ayau ta'i, na hesi galewai iluwu Yaubada mehenai imiyamiya na ihaguhagu vehabada.

²⁵ Besinana mata nigele hauga bagibagilina iyapwaoiliuyowei Yaubada ainai dova bolimai ehebo ehebo tupwa ve'ahihi moiha holanai taipwaoi mwala'ina iluwuluwu na 'wahina ainaena ipwaoipwaoi, neta 'wahinane iya nigele 'wahinana. ²⁶ Moiha ebe Besinana yana paihowane dova taipwaoiwone mwala'idi, mata imwalomwalowoiuyo bale'u ivetuwuni ta wau, na hesi mai'ehebo ta'i, hauga yana aba'ovi teina ainai, tauna ibom ipwaoiyei, mumuga yababadi adi nuwahanu vehabadi.

²⁷ Tomowa ita ada loina imiyamiya ebeha mai'ehebo tamwalowoi na mulitai abo Yaubada yana lauvetala talobai. ²⁸ Dova hinage Besinana yana mwalowoiyena iya ipwaoiliuyowei mai'ehebo ta'i, na bagibagilida mumugada yababadi iboho vehuludine. Na howola abo ilau gwaipilema, nigele ebeha mumuga yababadi iboho vehuluyoidi na hesi habi livahigita ebe mayada nuwalele taha'waha'wa.

10

¹ Howola abo abanamwanamwa moiha imahalava, na hesi Mosese yana loina neta ma'ama'ayau a'avana, na nigele abanamwanamwa moiha. Mosese yana loinae ebeha bolimai ta bolimai lagulagu hiwunuwunuidi na Yaubada ainai hipwaopwaoliyedi, na paihowanane nigele howahowana yo i'abiye dumwaludi. ² Wuwuna ebe paihowanane howahowana na i'abiye maseledi, mai'ehebo ta'i hipaihowai na adi lautowoi inamwanamwa vateyai, eeta ebe havena bolimai ehebo ehebo hipaipaihowaiyoi, awa? ³ Nigele! Na hesi bolimai ehebo ehebo hipaipaihowai abanuwatuwu avivini yadi mumuga yababadi vehabadi, ainaena adi lautowoi nigele howahowana inamwanamwa. ⁴ Wuwuna bulumakau na gouti 'wahinadi nigele howahowana na pwanoliwo hivaivehuludi.

⁵ Na haugana Besinana bale'uwai ilaoma, Besinanane Yaubada ainai iwalo:
'Pwaoli yo velau nigele nuwanuwam, ainaena taugu umohogau yam paihowa vehabana.

⁶ Hinage nigele nuwam lagulagu gabugabudi ebe tomowa hipwaoliyedi yadi mumuga yababadi vehabadi.

⁷ Eeta yawalowo alimwai, yawalo, Yatalamwegau, owa Yaubada alimwai ta bada yalaoma'o, yam nuwatuwu yapaihowai, dova mwalona Buki youyouna ainai vehabagu hilelelelewa.'

⁸ Yana walowa amnuwatuwu avivini, iwalo, 'Nigele nuwanuwam velau pwaoli, bo nuwana lagulagu higabugabudi, bo nuwana hava hipwaoliyei yadi mumuga yababana vehabadi, mata nigele uyayaliyaya paihowaowa Mosese yana loinaena vehabadi'. ⁹ Na hinage iwalo, 'Bada yatalamwegau'o alimwai na ebe yam nuwatuwu yapaihowai'. Neta ebeha loina mugamugaina ivaivehulu na loina vauvauna imwauwi. ¹⁰ Na Yaubada yana nuwatuwuena Yeisu Besinana tauna ipwaoliyei ta i'abiye maselegita yana mwalowoi mai'ehebo ainaena. ¹¹ Na taipwaoliwo maudoidi vada tapwalolo ainai hitowotowolo na ahubena ehebo ehebo yadi pwaoliwone himohemohei Yaubada ainai, na hesi pwaoliwone nigele howahowana yo mumuga yababadi hivaivehuludi.

¹² Na Besinana hesi mai'ehebo a'ava ipwaoli mumuga yababana vehabana, na yana pwaoline hauga maudoina howahowana mata ive'alo ta yana pwaoline tuluhanai Yaubada nimatautuwanai imimiyane. ¹³ Na iha'waha'wa aiteya hauga ana alehao Yaubada imwau aituluwedi aena elauhanai. ¹⁴ Wuwuna yana pwaoli mai'ehebo ta'i, ainaena howahowana ta hauga maudoina aidiyai i'abiye maselegita yo i'abiye namwanamwagita. ¹⁵ Abiye masele teina vehabana Alu'aluwa Ve'ahihi hinage Buki Ve'ahihi ainai ive'itagita Bada yana walo neta mwalona haugana vehabada iwalo mahalavaei, iwalo:

¹⁶ 'Howola abo waloyemidi vauvauna yamohedi yo yagu loinao nuwadiyai yamwauwi na atediyai yaleledi'. ¹⁷ Na hinage iwalo,
'Yadi yababao yo yadi pwanoliwo mata yanuwapwanopwanowedi'.

¹⁸ Teina vehabana havena hinage tapwaopwaoli yada mumuga yababadi vehabadi, wuwuna Yaubada bada inuwahamugita'o.

Ita tavehaguhaguyoigita

¹⁹ Tahiguwao, Yeisu 'wahinana vehabada bada isagena'o, ainaena mayada atepatu taluwu Yaubada yana tupwa ve'ahihi ali'alilina ainai.

²⁰ Neta amwaha vauvauna yawahida vehabana, mwalona Yaubada yana tupwa ve'ahihi ale'o ainaena hibiliutuhine na Yeisu ihoho'ene ibom tauna

yana mwalowoi ainaena ta howahowana na taluwu Yaubada ainai. ²¹ Na hinage yada taupwaoline ihae alili ta Yaubada yana vada vebabana ipaipaihowa. ²² Ainaena Yaubada tatauvahali mayada atetalam yo mayada yemidi moiha na ainaena tauda ta'abiye maseledi bwahi namwanamwana ainaena, na hinage yada nuwatuwu himasele, wuwuna Yeisu yana lauhiuhiuli ainaena yada nuwatuwu yababadi i'abiye maseledi'o. ²³ Eeta Yeisu ta'abi avivini, yo tawalo mahalava tomowa aidiyai, ta tatowolo wahiyala yada yemidi ainai, wuwuna iya iwalo yemidiyegita ta mata iyemala moiha.

²⁴ Ilowoinanegita hinage na ita tavelauyoigita yo tavehaguhagu yo paihowa namwanamwadi tapaihowaidi. ²⁵ Tupwadi ada geluwo tapwalolo ana miya'ahai hinuwapwanopwanowedi'o, na havena omiu dova, na hesi hauga maudoina am'abiye wahiyalagomiu ta ebe aiteya hauga amhanapui ebeha Yeisu yana laugwaipilema ilalau tebitebini amvehaguhagu mwala'ina, yami miyagogoi aidiyai. ²⁶ Na ebe tanuwamasele Yaubada wasana moihaena ainai, na mulitai tatalamwegita mumuga yababana ainai, mata nigele teya hinage pwaoli iyamiyamiya ta ebe i'abiye maselegita, ²⁷ na hesi mayada meheuhi neta mata lauvetala talobai, neta aiwa ala'alahina ainaena igabu ve'ovigita. Teina Yaubada i'abi nonovaiya'o ana alehao vebabadi. ²⁸ Mwalona ebe yaiya teya Mosese yana loinao idi'waidi na tauwalo mahalava bwau nuwana tonuga yana mumuga hiwalo mahalavaei, mata nigele hiya'atemuyamuyaei na hesi mata hi'oiye mwalowoi. ²⁹ Ainaena ebe yaiya Yaubada Natunane isosomanei, na waloyemidi 'wahinanaowa i'abi'abiye maselewa i'awa yababaei, na hinage Alu'aluwa Ve'ahihi yana ve'i'ila i'awa yababaei muya mata mwala'i alilina ilobai Yaubada ainaena. ³⁰ Wuwuna bada tahanapuiya'o ada Tauloina mwala'ina iwalo auligita'o, iwalo:

'Yau yagu lina ainaena tauyababao yayemaihadi muya ainaena'.

Na hinage iwalo,

'Yau yami Bada, na omiu yagu tomowao mata yaloinaegomiu'.

³¹ Ainaena Yaubada Mayawahina tameheuhehi mata dova ta iloinaegita.

³² Mwalona masele yana mugaima alimiyai, amnuwatuwu avivini haugana yami miya vitai aidiyena amtowoi wahiyala, ³³ neta tupwadi hauga tomowa hi'abiye hinimayagomiu na hita'wata'wataegomiu yo tupwadi hauga ami geluwo baidamiyao ammuyamuya toyatoyawa. ³⁴ Na hinage tupwadi vada paipaiyai himwauwidi vebabadi am'atemuyamuya, na hinage haugana tomowa yami paulao alimiyena hi'aluhewaidi amyaliyaya moiha, wuwuna amhanapuiya'o ebeha galewai yami paulao namwanamwa alilidi na miyamiya vateyaidi himiyamiya.

³⁵ Ainaena yami yemidine am'abi avivini na havena amta'wata'wata wuwuna howola abo yami yemidine ana maiha namwanamwa alilina amlobai. ³⁶ Eeta am'alama'i'ita na Yaubada yana nuwatuwu ampaihowai, na yana waloyemidi ainona amvai.

³⁷ Wuwuna hauga muhamuhana na taulaomawa imahalavama, nigele mata iyabweda. ³⁸ Ainaena yayiyadiwo hiya taudumwalu yadi yemidiyena yawahidi namwanamwana hilobai na ebe hi'atehawawali na hitaugwaipile Yaubada mata nigele iyayaliyaya vebabadi. ³⁹ Na ita nigele taya'ita'ita gwaipile, wuwuna neta abasilahe. Bada ta'i mayada yemidi na alu'aluwada himiya namwanamwa.

1 Yada yemidi ainaena ta nuwatuwu avivini ebeha yada nuwanuwatuwuhae ginauli nigele taya'itadi mata ta'itadi. ² Tubudao mwalona tanuwatuwu avivinidi hiya yadi yemidiyena Yaubada i'awa namwanamwaedi. ³ Ita hinage yada yemidi ainaena tahanahanapui ebeha Yaubada yana walo ainaena bale'u maudoina i'a'abiye maseledine, neta ginauliwowa nigele taya'itadiwa aidiyena ginauli maudoina ta'ita'itadi i'a'abiye maseledine.

⁴ Na Abeli hinage mayana yemidi ipwaoli Yaubada ainai, Abeli yana pwaoli Keni yana pwaoli inamwanamwa gabaei, na Yaubada iyaliyaya Abeli yana pwaoli vehabana, ta i'awa dumwaluwei. Abeli bada imwalowoi'o na hesi yana yemidi ainaena ive'ive'ita alidai.

⁵ Inoke hinage yana yemidiyena nigele iyamwalowoi na hesi mayawahina Yaubada ivai galewai na tomowa nigele hiyalobai, ta Yaubada iwalo mahalava mugai ebeha, Inoke iya vehabana iyaliyaya.

⁶ Moiha, ebe nigele tayayemidi Yaubada ainai, nigele mata vehabada iyayaliyaya. Wuwuna ebe nuwanuwada na Yaubada ainai tahululau, tayemidi mugai ebeha Yaubada imiyamiya ta yada yemidiyena ana taumulitao ita iyemaihagita.

⁷ Nowa hinage Yaubada ive'ita hava mata imahalava aidiyai, eeta Nowa imeheuhi, na yana yemidiyena waga mwala'ina i'abi ta ainaena iya mayana huhuwo ihahaloidine. Na yana lau'abi ainaena ive'itaei neta iya towaho dumwadumwaluna Yaubada mehenai na tomowa maudoidi hiya tayababao.

⁸ Abelaham hinage yana yemidiyena Yaubada yana yoga imulitae ta yana dalava ilaugabaei na yana dalava vauvauna vali tupwa ibehaei, eeta itowolo ilau na nigele iyahanapui aiteya tupwa ainai ilaulaune. ⁹ Na hinage yana yemidiyena dalava walowalo yemidinawa ainai manatunao Aisake yo Yakobo himimiyane, dova taumana na yadi vada lagulagu 'wapina ainaena hi'a'abidine, dalavane Yaubada iwalowalo yemidiyeiwa ebeha Abelaham ainai ivedalava, na mulitai tubunao hinage yadi dalava. ¹⁰ Na Abelaham inuwatuwuiya'o ebeha dalava mata yaiyaina ainai iluwu, neta Yaubada yana nuwatuwuwena iyemasele na dalavane mata nigele iyasawali.

¹¹ Abelaham mwanena yehana Sela hinage ivemala ai'aiahale'o na yana yemidiyena tauna iwahiyala ta ihihumane, wuwuna Yaubada yana waloyemidiwa iyemidiyei moiha.

¹² Moiha, Abelaham bada ivetautaubada'o ta muhamuhana imwalowoi, na hesi boda mwala'ina iyadayada ainaena adi bagibagili dova utuiwone galewai, na hinage dova namonamo le'awai adi bagibagili.

¹³ Teina tauyemidiwone mayadi yemidi na hesi himwalowoi'o ainaena waloyemidiwone ainodi nigele hiyalobaidi na hesi amwaha daodaowena hi'itayama'o na hi'awa yauwedo vehabana, na hinage hibom hi'awa taumanaedi dova taumanao tupwa teina bale'u ainai.

¹⁴ Moiha, ebe ta'awa taumanaegita, neta bada tawalo mahalava'o ebeha yada dalava moiha tabehabeha. ¹⁵ Na babada mugamugaidi yadi dalavao hilaugabaidi, na ebe nuwanuwadi na hilau gwaipile, mata amwa'amwaha hibeha na hilau gwaipile, ¹⁶ na hesi nigele hiyalau gwaipile, wuwuna nuwanuwadi dalavane namwanamwa gaugauna neta galewai. Ainaena Yaubada nigele iyahinimaya na hesi iya yadi Yaubada moiha, ta yadi dalava bada i'atububuniya'o.

¹⁷ Abelaham hinage mayana yemidi hauganane abatowoi ilobai Yaubada ainaena ebeha natu mohimohilina Aisake ipwaoliyei Yaubada ainai. Mwalona Yaubada yana waloyemidiwo imohei Abelaham ainai, ¹⁸ ta iwalo,

'Howola Aisake ainaena yam boda imahalava'. Na Abelaham natunane italamwei ta ebeha i'oiye mwalowoi, ¹⁹ wuwuna Abelaham ihanapuiya'o Yaubada howahowana taumwalowoiwo i'abiye towolodi, ainaena aba'ita bada ta natunane mwalowoiyena iyemaiha.

²⁰ Aisake hinage yana yemidiyena natunaone Yakobo yo Iso iwalo yemidiyedi yadi abanamwanamwa hauga ilalaoma vehabana.

²¹ Yakobo hinage haugana habi mwalowoi yana digona ihagui ta itowolo ta Yaubada ainai ipwagogo, na yana yemidiyena Yosepa natunao bwau yadi abanamwanamwa mulitai vehabana iwalo mahalavaeine.

²² Yosepa hinage ana bolimai yana aba'ovi ainai yana yemidiyena iwalo mahalava Isileliwo yadi mahalava Itipita ainaena na iwalo aulimugaiyedi ana mwau magaiyai vehabana.

²³ Mosese haugana hilabahi, tamana yo hinana yadi yemidiyena himwau-dawani wai'ena tonuga holanai, wuwuna gamane ana ita namwanamwa gaugauna, na hinage tauwasawasa Pelo yana loina yayiyaina nigele hiyame-heuhei.

²⁴ Mosese hinage haugana ivetowaho, yana yemidiyena nigele nuwanuwana na tomowa hiwalo, "Mosese iya Pelo tubuna", wuwuna Pelo natuna waihiuna Mosese ivai i'ita avivini ta i'awa natunaei. ²⁵ Eena Mosese nigele nuwanuwana, ta hauga ahu'ahubalina ainai iyaliyaliyaya mumuga yababana vehabana, na hesi nuwanuwana ebeha Yaubada yana tomowao baidanao himiyavitai. ²⁶ Na nigele nuwana wasawasa bale'u Itipita holanai na hesi muya Besinana vehabana ivesinuwaena'o, wuwuna ihanapuiya'o howola abo maiha namwanamwana ilobai. ²⁷ Ainaena yana yemidiyena Itipita itauvehulu na nigele tauwasawasa Pelo yana modi'ini iyameheuhei na hesi i'atepatu wuwuna i'taya'o Yaubada mehenai imiyamiya, ta i'alama'i'ita ta Yaubada nigele mehenaena iya'ita na hesi yana yemidiyena i'i'tane. ²⁸ Na hinage yana yemidiyena Buidi'wa guyauna hipapaihowaine na 'wahina ainaena yadi vadao hi'oihiulidine, ebeha havena tautuwao adi tau'oiye mwalowoi aidiyai iluwuluwu na i'oi'oiye mwalowoidi.

²⁹ Bodadine yadi yemidiyena ni'u hawahawawalina higeyo'awai dova toputopu leleyaina ainaena hilalaune, na Itipitaone himulitaedi ebeha hinage higeyo awa ta nigele howahowadi, na maudoidi hihahanenene.

³⁰ Na hinage haugana Isileliwo dalava Yeliko hita'i'iliyei mabodadi ahubena 7 aidiyai, yadi yemidi ainaena dalavanane ana abwalu mwala'ina agulu ta hiluluwune. ³¹ Eeta dalava taniwagadiyaowa hiwunui ve'ovidi yadi awasewa vehabana. Na hesi waihiu yehana Lehabi iya mehemehe'ayona nigele hiya'oiye mwalowoi, wuwuna waihiunane mayana yemidi, hauganane mwalona Yosuwu yana tau'alehao bwau ivetamaledi dalavanane ainai hiluwu na Lehabinane ihahaguidine.

³² Na hava mata yawalo auligomiune tauyemidi bagibagilidi vehabadi? Neta Gidiyoni, Belaki, Samisoni, Yepita, Deivida, Samwela na hinage tauwalo mahalavao, nigele howahowada yehadi tavahilive'ovidi. ³³ Hiya yadi yemidiyena hiwahiyala adi alehao aidiyena, na hinage yadi tomowao hiloina dumwadumwaluwedi na hinage Yaubada yana waloyemidi aiona hilobaidi, na hinage lai yoni manimaninidi awadi hi'abiye taludi, yo hinage ³⁴ aiwa alahawahawawalidi mwala'idi hibohoidi yo aleha elepadi mehedi hidena gabaedi ta yadi hauga tapiya ainai hiwahiyala, yo aleha ainai hiwahiyala alili, ta adi alehao hibagibagilidi alili hi-heuheusili budeyanaedi. ³⁵ Na tomowa tupwadi waiwaihiu hinage yadi mwadimwadiwo mwalowoiyena hitowolouyo. Tupwadi hinage tauyemidiwone adi alehaone aidiyena muya hilobaidi, ainaena hitowoidi

ebeha hi'abiye gwaipiledima na yadi yemidi hilaumwau, ta hitowoi ahayaidi, wuwuna hiyemidi wahiyala ebeha howola abo mwalowoiyena hitowolouyo na yawahi namwanamwana hivai. ³⁶ Tupwadi hinage adi alehao hi'abi'abitalawahiyedi na balawaiyena hitalatalaidi na hinage vada paipaiyai himwauluwuwedi na hipaipaidi. ³⁷ Tupwadi hinage gaima mwala'idi aidiyena hive'alagaimaidi, na tupwadi hitomtomo bwauwedi, na tupwadi elepa ale'aleha aidiyena hi'oi'oiye mwalowoidi, na tupwadi sipi yo gouti 'wapidi hilaulauli'wa ta mayadi wewelohe himiyamiya lala'auhi. ³⁸ Na hesi tauyemidiwone taumiya bale'u hinamwanamwa gabaedi ainaena nu'ula awawai yo oya aidiyai hilowolowouhi, na hinage toputopu gudadi yo gaima gudadi aidiyai hi'eno'eno lala'auhi. ³⁹ Ta tauyemidiwowa au'aubabadadi namwanamwadi bada tabenaledi'o na hesi Yaubada yana waloyemidi ainona moiha nigele hiyalobai, hiya yadi hauga ainai, ⁴⁰ na hesi abanamwanamwa ita vehabada Yaubada i'aubabadaena'o, ebeha hiya howola abo baidadao tamiya namwanamwa.

12

Towolo wahiyala vehabana

¹ Tauyemidiwo bagibagilidi himiya ta'i'ileyegita na hivinuvununugita na howahowada ginauli vitavitaidi alidaena ta'abi vehuludi na ainaena tasagena wahiyala abasagenane ana amwaha ainai, na mumuga yababadi hi'abi'abi avivinugita ta'abi gabaedi. ² Na Yeisu ainai tavinuvununu mehedai. Wuwuna Yeisunane yada yemidi yana abavetuwuni na yana aba'ovi. Haugana Yeisu bale'uwai imiyamiya ihanapuiya'o howola mata abayaliyaya mwala'ina ilobai, eeta aiwa lagalagana ana muya i'alama'i'tane, ta hinimaya nigele iyadena gabaedi ana higa ihahaene galewai ta Yaubada nimatautuwana imimiyane.

³ Yeisu amnuwatuwui ebeha i'alama'i'ta mwala'ina tauyababao yadi aleha ainaena, eeta omiu hinage dova ebeha havena amhabuhabulolo nuwana amtapitapiya. ⁴ Na haugana mumuga yababana am'alehaei yami miya vitai habuluna ta'i na tomowa nigele hiya'oiyemwalowoiyemiu dova Yeisu. ⁵ Nuwana guguyane amnuwapwanopwanowena'o, guguyanane ainai i'awa natunaegomiu, iwalo, 'Natugu, ebe haugana yada Bada mehem isabui neta habi abiyedumwalugo teina vehabana unuwatuwu na havena utapitapiya

⁶ Wuwuna ebe yaiya Yaubada i'awa natunaei na ivelauwei ilowoinanei na sapi ilobai yana pwanoli vehabadi na ainaena in-amwanamwauyo.'

⁷ Ta ebe sapi amlobai Yaubada ainaena besiwa am'alama'i'ta ta dova tama maudoidi natudiyao hisapidi habi abiyedumwaludi. ⁸ Ainaena Yaubada hinage maudoida isapisapigita, na ebe yaiya owa Yaubada nigele iyasapigo neta owa nigele natuna moiha, na hesi owa teya tamabudabuda. ⁹ Amnuwatuwui hinage ebe tamadao bale'uwai hisapigita tave'ahihiyedi, ainaena ilowoinanegita mwala'ina na alu'aluwada Tamadi galewai tave'ahihiyeyi yo ebe yawahida namwanamwana imohegita. ¹⁰ Wuwuna tamadao bale'uwai hiya yadi nuwatuwui aidiyena hisapisapigita na hi'abiye dumwalugita hauga ahuhubalina ta'i vehabana, na Yaubada hesi isapisapigita ada hagu vehabana ta ebe i'abiye maselegita na tamumuga namwanamwa iya yana mumuga dova. ¹¹ Haugana ada mehesabu ta ve'alo mata nigele ta yayaliyaya wuwuna muya taveve'alone, na hesi hauga ilalaoma ainai mata aino namwanamwana talobai, neta

mumuga dumwaluna yo nuwadaumwali. ¹² Ainaena yami tapiya amtau-vehulu na amwahiyala. ¹³ Na yami amwaha am'abiye dumwaludi, ta ebe peupeudi hilalau havena ainai hibe'ube'u na hesi aedi hinamwanamwa na hiya hinage hiwahiyala. ¹⁴ Amtowoi wahiyala na ammiya daumwali tomowa maudoidi baidamiyao, na hinage amtowoi na yami mumuga himasele maudoina, wuwuna ebe yaiya yana mumuga nigele iyamasele mata nigele Yaubada iya'ita. ¹⁵ Am'ita avivinigomiu ta havena teya yaiya alimiyena Yaubada yana ve'i'ila ivehuvuhulu awawai. Ainaena am'ita aviviniuyoigomiu mata dova ta gamwagamwanimiyai tomowa tupwadi dova aino abe'abelena, wuwuna tomowa bagibagilidi i'abi'abiye be'udi.

¹⁶ Havena ampwanoopwanoli yo hinage havena Yaubada yana atemuyamuya amta'wata'wataei, dova Iso mwalona Yaubada yana waloyemidi iya vehabana na i'uneyei tahirane ainai, ana maiha ai'ai ehebo mohimohili vehabana. ¹⁷ Tanuwatuwu avivini ebeha mulitai Iso waloyemidiwa inuwatuwui, ta vehabana idodoune, na nigele howahowana na ivaiyoi wuwuna bada tahina ivaiya'o.

¹⁸ Teina ta'i talaoma'o Yaubada ainai nigele dova mwalona Mosese yo Isileliwone baidanao hilau na lautowoi oya Sainai ainai hivaivai. Wuwuna aiwa ala'alaha wawalina yo guguyou badobadona yo hogahoga yo wowoli mwala'ina ¹⁹ yo yoguli alinana, na hinage tomowa alinana oyanane ainai, eeta Isileliwone himeheuhi mwala'ina, na hi'awa'awanoi ta ebeha havena alinane hibenabenaleuyoi. ²⁰ Wuwuna lolina hibebebenaleine i'abiye meheuhidi ebeha, 'Havena teya, hava oya teina ainai hi'abi'abitowoi, na ebe ehebo lagulagu ilaoma oyanane ainai, gaimaena hi'oiye mwalowoi ta'i'. ²¹ Moiha, oyanane abameheuhi mwala'ina, ainaena Mosese iya hinage imeheuhi ta i'aubabada iwalo, 'Yagu meheuhi ainaena yabatutuli'.

²² Na ita hesi bada talaoma'o Saiyoni oyana ainai, neta Yaubada iya mayawahina yana dalava, Yelusalem galewai, tausagenawasao bagibagili alilidi ainai himiyamiya na hiyaliyayaliyaya dova guyau ainai. ²³ Eeta bada ta luwu'o Yaubada Natuna tautuwana yana boda alonai ta yehada galewai ileledi'o. Ainaena bada talaoma'o Yaubada taulauvetalaegita ainai, yo hinage ginauli maudoidi taulauvetalaedi. Na hiya alu'aluwadi Yaubada i'abi'abiye dumwaludi himiyamiya, ²⁴ na hinage ta laoma'o Yeisu ainai, iya waloyemidi vauvauna ana taumohe na 'wahinana ana lauhiuhiuli ainaena ilivahigita'o, ta nigele dova Abeli 'wahinana wuwuna neta abasilahe.

²⁵ Eeta am'ita avivinigomiu ta iya galewaena iwalowalone alidai havena alinana amta'wata'wataei. Wuwuna mwalona tupwadi tomowa bale'uwai Mosese yana guguya hita'wata'wataei, ta vitai hilolobaine. Na teina ta'i Yaubada galewaena iguguguyaya alidai, ainaena ebe alinana ta'wata'wataei vitai mwala'i alilina talobai.

²⁶ Wuwuna alinana mwalona bale'u inu'uvi na teina bada iwalo yemidi'o ebeha, 'Howola abo galewa yo bale'u hinage yanu'uvidi mai'ehebo ta'i'. ²⁷ Teina dova iwawalone wuwuna ginauli iyeyemaselediwa ebeha inu'uvitowoidi ta ebe ginauli nigele hiyayiyaine hibe'u na ginauli yayai a'avadi hitowolo vateyai. ²⁸ Teina ada lolina vauvauna ainai taluwuluwune, wahiwahiyalana na miyamiya vateyaina, ainaena ilowoinanegita na Yaubada ainai ta'awa yawuwo na tatapwalolo hava dova yana nuwatuwu ana lowoinana, yo hinage tave'ahihiyei mayada meheuhi, ²⁹ wuwuna yada Yaubadane dova aiwa ala'alahina.

¹ Hauga bagibagilina amvelavelauyoigomiu ta dova tahimiyao amvelavelauwedine. ² Na hinage taumanao amyogaedi alimiyai, dova mwalona tupwana tomowa taumanao hi'ita avivinidi na hesi taumanaone hiya tausagenawasao, na dalava taniwagadi nigele hiyahanapuidi. ³ Na hinage ami geluwo amnuwatuwu avivinidi hiya vada paipaiyai himiyamiya, na amhaguidi dova omiu vada paipaiyai baidamiyao ammiyamiyane. Dova hinage ami geluwo hiya taumiyavitai amnuwatuwu avivinidi yo amhaguidi, wuwuna omiu tomowa ta'i dova hiya! ⁴ Maudoimiu tawahola amve'ahihiyei na tautawahola maudoimiu havena ampwanopwanoli wuwuna taupwanoliwo yo tau'ahiganiwo howola abo Yaubada ilauvetalaedi. ⁵ Havena tobwatobwa bale'uwai nuwamiu ivaivaidi na hesi amyaliyaya hava bada amlobalobai vebabana, na havena vali ginauli yo vali ginauli vebabadi am'ai'aipate, wuwuna Yaubada iwalo:

'Mata nigele yayanuwawapwanopwanowego nuwana yalaulaugabaigo.'

⁶ Ainaena mayada atepatu moiha tawalo,

'Bada iya agu tauhagu

eeta havena hava yamehemeheuhei,

nuwana ebe tomowa hipaipaihowa yababana aliguwai'.

⁷ Ami taumugaiwo amnuwatuwu avivinidi wuwuna mugai Yaubada wasana himohogomiu'o na hinage amnuwatuwui ebeha yadi yemidi ainona namwanamwana bada hilobaiya'o, ainaena yadi yemidi amve'ao'aonaedi.

⁸ Yesu Besinana mumugana mwalona ta wau ta hauga hilalaoma aidiyai mata nigele iya'abibuibui. ⁹ Ainaena havena ve'ita vagadi yo vagadi ambenabenedi, wuwuna ateda bada hiwahiyala'o Yaubada yana ve'i'ila ainaena na nigele hudi aidiyena. Hudi ai'ai vebabana tomowa himulimulitaedi nigele howahowana hi'abi haguigita. ¹⁰ Na ita mayada abapwaoli, eeta vada ve'ahihi bale'uwai ana taupwaoliwo nigele howahowana yo hi'ai abapwaoli ainai. ¹¹ Moiha, yadi taupwaoliwo mwala'idi lagulagu 'wahinadi hivaivaidima tupwa ve'ave'ahihi moiha holanai, na mumuga yababadi vebabadi hipwaopwaoli Yaubada ainai, na mulitai lagulaguwowa taudi higabu vehuludi dalava tuluhanai. ¹² Ainaena Yesu hinage dalava tuluhanai muya ilobai ta ebe 'wahinanaena i'abiye maselegita.

¹³ Ita hinage howahowana talau dalava tuluhanai neta Yesu ainai, na abahinimaya talobai dova iya.

¹⁴ Wuwuna teina bale'uwai nigele teya yada dalava miyamiya vateyaina, ainaena ilowoinanegita na dalava miyamiyavateyaina tabehaei hauga ilalaoma vebabana.

¹⁵ Eeta Yesu yana hagu ainaena hauga maudoina aidiyai Yaubada tawalowalo vetuvehaeyei. Teina yada pwaoli nonovana, ebe iya yehana ta'awa mwala'iyei.

¹⁶ Ehebo pwaoli hinage Yaubada nuwanuwana mwala'ina, neta tavelau tomowa aidiyai yo yada tobwatobwaena tahaguidi.

¹⁷ Yami taumugaiwo aidiyai am'awa abi na amtalamwegomiu yadi loinao aidiyai, wuwuna alu'aluwamiune hi'ita'ita avivinidi, eeta ebe hauga ilalaoma yami mumuga vebabana hiwalo mahalava Yaubada ainai. Ilowoinanegomiu na am'aipate ili'ilimani ta yami paihowa vebabadi hiyaliyayai'gomiu na nigele ebeha hi'abiye hinimayagomiu, eeta mata hagu amlobai.

¹⁸ Nuwanuwamai hinage ai vebabamai am'awa'awanoi Yaubada ainai. Teina ta'i anuwatuwuiya'o ebeha yama mumuga ausaladi, ta nuwanuwamai mumuga namwanamwanane ainai atowolo vateyai. ¹⁹ Ainaena

ateguwena ya'awa'awanoi alimiyai ta ebe yami awanoyena yagu amwaha idumwalu na yalau gwaipile mwayamwayauwa alimiyai.

Awayauwedo

²⁰ Yaubada miyadaumwali ana taumohe, na iya hinage yada Bada Yeisu mwalowoyena i'abiye towolouyoine, na Yeisu yana tauyemidiwo ita ada tau'ita avivini moiha, na iya 'wahinana ainaena ada waloyemidi namwanamwana na miyamiya vateyaina imohegita.

²¹ Yaubada howahowana ginauli maudoina namwanamwadi imohegomiu na aidiyena yana nuwatuwu maudoina ammulita ili'ilimanidi ta Yeisu Besinana yana paihowaena Yaubada i'abiye namwanamwagomiu hava dova yana nuwatuwu na vehabamiu iyaliyaya. Ainaena Yeisu Besinana tawalo vetuvehaeyei, nigele yana aba'ovi. Moiha.

²² Tahiguwao, yami leta teina bada ahuhubalina na ya'awanoi alimiyai mayami alama'i'ita yagu guguya teina ambenalei.

²³ Nuwanuwagu hinage ada gelu Timoti wasana ambenalei, wuwuna bada vada paipayene hiliwahiya'o, ainaena ebe imwayamwayau aliguwai, mata baidagu alaowa alimiyai.

²⁴ Yama awayauwedo yavetamalenawa ami taumugaiwo yo tauyemidiwo maudoimiu alimiyai. Na Italiwone hinage yadi awayauwedo hivetamalenawa maudoimiu alimiyai.

²⁵ Yaubada yana ve'i'ila maudoimiu imiya vahaligomiu. Moiha.

YEMESA

Awayauwedo

¹ A'awa yauwedo omiu Yaubada yana tomowao huhu 12 aidiyena amlolouhagwaline na amlau ammiya taumana tupwa maudoina aidiyai. Teina yami leta yaleyawa. Yau Yemesa, Yaubada yo yada Bada Yeisu Besinana yadi taipaihowa.

Yemidi yo hanapu

² Tahiguwao, vitaidi amlobaidi vehabadi amyaliyaya, ³ wuwuna tahana-pui ebeha teina abatowoine yemidiyena tatowolo wahiyala. ⁴ Hauga maudoina amtowolo wahiyala na ana higa amhuna ili'ilimani ta Yaubada yana paihowa maudoina howahowamiu.

⁵ Na ebe yaiyadiwo omiu Yaubada ana hanapu moiha nigele alimiyai, Yaubada ainai am'awanoi ta alimiyai i'aiyauya. Wuwuna iya Tautalam na Tau'aiyauya moiha. ⁶ Na am'awanoi mayami yemidi moiha na havena yami nuwatuwu bwau, wuwuna hiya mayadi nuwatuwubwau hiya dova bagodu hilasalasa ni'u awawai, na yaumai ihivehivedi. ⁷ Taunuwatuwu bwaub-wau mata nigele mumuga teya hiyalobai yada Bada ainaena. ⁸ Wuwuna yadi mumuga maudoina ive'itaei ebeha hiya taulauyabayababa.

Tauwasawasao na tauwewelohewo

⁹ Ebe ada gelu ehebo iwewelohe iyaliyaya wuwuna Yaubada bada i'abihiniya'o.

¹⁰ Na hinage tauwasawasa ilowoinanedi yo hiyaliyaya ebe Yaubada imwau'aituluwedi, ta tomowa ive'itaei yana wasawasao dova awahi tayadi mata hisawali. ¹¹ Wuwuna ebe mahana ihinali aidiyai mata yana wahiyalaena tayadine hi'welai na hibe'u na hinage adi ita namwanamwadiwa isawali. Dova ta'i tauwasawasaone howola mata yadi wasawasaone vehabadi hipaipaihowa na yadi mwalowoi nigele iyabweda.

Abatowoiwo

¹² Ebe yaiya owa abatowoiwo aidiyai utowolo tamomohi, uyaliyaya vehabana, wuwuna mata ammaihaya namwanamwana Yaubada ainaena ulobai. Neta yawahi miyamiyavateyaina. Teina Yaubada yana waloyemidi maudoida alidai, ebe tavelauwei.

¹³ Na yaiya ebe owa abatowoiwone ulobaidi, havena unuwanuwatuwu pwano, na uwalo ebeha 'Yaubada itowotowoigau'. Nigele howahowana na Yaubada tomowa itowoi wuwuna paihowa yababadi Yaubada nigele iya'awa namwanamwaei, ¹⁴ na hesi tabom yada nuwatuwu dawani aidiyena nuwatuwu yababadi iniuniuligita. ¹⁵ Na yada nuwatuwu dawaniwone aidiyena paihowa yababadi himahamahalava, na mulitai mwalowoi imahalava.

¹⁶ Yauwedowo tahiguwao, havena yami nuwatuwu ammwaumwau pwanolidi. ¹⁷ Eeta amnuwatuwu avivini ebeha velau namwanamwagau-gauna yo hinage velau namwanamwadi moiha galewaena hi'ai'aituluma Yaubada ainaena, ibom ta'i masele adi Tau'abiye mahalava na hinage nigele howahowana imwaugwaipiledi, dova aba'ailogulogu hibuibuidi.

¹⁸ Na yana nuwatuwu ibom ainaena, na hinage yana walomoiha ainaena, iyemasele mugaiyegita ta ita yana yemaselewo maudoidi aidiyena tahae alili.

Walo ana benali na ana paihowa

¹⁹ Tahiguwao, howahowana na walo ambenalei ili'ilimani, na havena waloveuyo yo modi'ini aidiyai amwahiwhiyala. ²⁰ Wuwuna tomowa yadi modi'ini Yaubada yana amwaha dumwadumwaluna nigele iyalowoinanei.

²¹ Eeta yami mumuga yo yami paihowa yababadi amtauvehuludi, na amtalamwegomiu Yaubada ainai, na hinage Yaubada walowa atemiyai i'u'umaiwa amyemidiyei, na am'awa abiyei ta ebe ainaena livahi amlobai.

²² Na havena ambenabenali mohili, neta am'o'oyamaegomiu, na hesi ampaihowai hinage. ²³ Wuwuna ebe benali a'avana na nigele ana paihowa neta dova towaho ehebo gelasi ainai manina i'ita'ita, ²⁴ na mulitai ilau, na hauga ahuhubalina ainai maninawa ana itawa bada inuwapwanopwanowena'o.

²⁵ Na Yaubada yana loina dumwadumwaluna ainaena yada yababao aidiyena ilivahigita. Eeta ebe yaiya loinanane vehabana inuwanuwatuwui na ipaipaihowai, na nigele iyanuwapwanopwanowei, iya towahonane yana paihowa maudoina yaliyaya a'ava.

²⁶ Na ebe teya towaho inuwahaehae ebeha iya tautapwalolo moiha, na nigele yana walo iya'ita avivini, yana tapwalolone ginauli awa'awawa.

²⁷ Na hesi tapwalolo masemaselena yo dumwadumwaluna Yaubada Tamada mehenai teina ebeha hiya sinasinagehedi yo hiwahiwapewo yadi miya vitai ainai tahaguidi, na hinage havena mumuga bale'u ainaena ta'abi'abiye bi'idi.

2

Havena tomowa adi ita vehabana tawahewahe

¹ Tahiguwao, omiu yada Bada Yeisu Besinana namwanamwana ana tauyemidiwo havena yami vesinuwa ammwauwauwi tauwasawasao aidiyai. ² Eeta ebe tomowa bwau hiluwu yami vada tapwalolo holanai, ehebo iya tauwasawasa ana ale'o namwanamwana na hinage ana pasa namwanamwadi, na bwaunane wewelohena ana ale'o bi'ibi'idi. ³ Ta ebe bwauwone ami'itadi mata tauwasawasane amve'ahihiyei na ainai amwalo, 'Abamiya teina namwanamwanane ainai umiya', na wewelohewa mata ainai amwalo, 'Netai utowolo' o 'Umiya hevalai'. ⁴ Na ebe yami vesinuwa teina dova, ana ita nigele namwanamwana, wuwuna nuwatuwunane nigele iyadumwalu.

⁵ Tahiguwao, yagu walo teina ambenaledi, neta ebeha Yaubada tauwewelohe bale'uwai ivesinuwaedi ta ebe yemidi ainaena hivesawasawa wuwuna Yaubada yana Abaloinane iwalo yemidiyena'o ta ainai himahalava, ebe ibom hiyemidiyei. ⁶ Na hesi tauwewelohewone nigele amyave'ahihiyedi. Na amnuwatuwui tauwasawasa yadi laulau, hiya hauga maudoina loina vitavitaina adiyena hiyemoyemodegomiu na lauvetala haugadi aidiyai hive'ewaigomiu.

⁷ Amnuwatuwui hinage ebeha yada Bada yehana imohegita na hiya hesi yehanane hi'awa'awa yababaei.

⁸ Na yada Bada yana loina mwala'ina Buki Ve'ahihi ainai iwalo, 'Am geluwo uvelauwedi dova ubom amvelaune'. Teina mumuga namwanamwana. ⁹ Na ebe tupwadi tomowa amve'ahihiyedi na tupwadi

tomowa nigele, neta bada loinanane amlo'eya'o na ambom yami mumuga am'abiye yababaya'o.

¹⁰ Ta ebe yaiya laina ehebo ilo'e neta bada laina maudoina hinage ilo'edi'o. ¹¹ Wuwuna laina maudoina adi taumohe ehebo mohimohili ta'i na iwalo, 'Havena meheganawali', na hinage iwalo, 'Havena lauwunu'. Na ebe nigele amyameheganawali, na hesi amlauwunu neta bada yana laina amlo'eya'o. ¹² Ainaena yami walo yo yami paihowa am'ita avivinidi, wuwuna Yaubada howola abo ivesinuwa yana loinaena, na yana loinane neta tomowa yawahida ada livahi vebabana.

¹³ Ebe yaiya ana gelu nigele iya'atemuyamuyaei, Yaubada hinage towa-honane mata nigele iya'atemuyamuyaei. Eena ebe yaiya tau'atemuyamuya Yaubada yana lauvetala mata nigele iyameheuehi.

Yemidi paihowa baidana

¹⁴ Tahiguwao, hava ana namwanamwa ebe yaiya iwalo, 'Yau yayemidi'o', na nigele iyavehaguhagu, yana yemidine mata iveginauli awa'awawa na mata nigele hagu iyalobai.

¹⁵ Na ebe tanuwatuwui tahidao yo nuhudao vebabadi, hiya nigele adi ale'o yo hinage nigele adi, ¹⁶ na aidiyai tawalo velau tawalo, 'Yauwedo ammiya namwanamwa na am'ai ili'ilimani', na ebe nigele hagu tayamo-hemohedi, hava yada walone ana namwanamwa? ¹⁷ Teina dova yemidine ebe yemidi a'avana, na nigele paihowa baidana, yemidinane yemidi mwalomwalowoina.

¹⁸ Na ebe tupwadi tomowa hiwalo, 'Owa mayam yemidi na yau mayagu paihowa'. Yau yagu maiha yawalo, 'Yam yemidine nigele paihowa baidana? Na yau teina yagu paihowaena yagu yemidi yave'itaei na owa mata vedova yam yemidine ana oleya uve'itaeine.'

¹⁹ Owa uyemidi ebeha Yaubada ehebo, awa? Ehe neta ausala, eena unuwatuwu avivini ebeha Tomodulele ma'ana geluwo hiya hinage yadi yemidi dova, na hinage mayadi meheuhi. ²⁰ Owa yauyaulem, Teina aba'ita yamohego ebeha yemidi a'avana, na nigele paihowa, neta ginauli awa'awawa.

²¹ Aba'ita ehebo teina, tubudawa Abelaham yana paihowa ainaena Yaubada i'awa namwanamwaei. Yana paihowane neta natuna Aisake italamwei ta ebeha ipwaoliyei Yaubada ainai. ²² Teina ainaena tahanapui ebeha Abelaham yana yemidi yo yana paihowa hipaipaihowa toyatoy-awa, ainaena yana paihowaena yana yemidi moiha i'abiye mahalavaei. ²³ Eeta Buki Ve'ahihi yana walowa imahalava ili'ilimani iwalo, 'Abel-aham Yaubada iyemidiyei, eeta yana yemidiwa vebabana Yaubada i'awa dumwadumwaluwei', yo i'awa augeluweine. ²⁴ Ainaena tahanapui ebeha Yaubada i'awa dumwaluwegita yada paihowaena na nigele ebeha yada yemidi a'ava ainaena.

²⁵ Aba'ita bwauna teina! Lehabi ibom mehemeheganawalina na yana paihowa namwanamwana ainaena Yaubada i'awa dumwaluwei, wuwuna Yosua yana tauyewasao hitau bwau ihaguidi, eeta vali amwahaena hilalaune.

²⁶ Dova ta'i ebe tauda nigele Alu'aluwana neta bada mwalomwalowoina, na ebe yemidi nigele paihowa baidana, yemidinane mwalomwalowoina.

3

¹ Tahiguwao, havena amtowotowoi ta ebeha amvetauve'ita bagibag-
ilimiui, na hesi amnuwatuwui ebe tave'ita na nigele tayapaihowai, howola
abo Yaubada yana lauvetala mwala'ina talobai.

² Moiha ta'i, maudoida lauhapuli tapaipaihowai. Eena ebe yaiya
iya nigele walo yababadi awanaena hiyamahahalava, iya towaho
namwanamwana na dumwadumwaluna, eeta howahowana na ibom tauna
iloinaei.

³ Dova lagulagu hosi ana aba'eyaisi awanai tamwauwi ta ebe ainaena
ta'abiye dumwalu, na ebe nuwanuwada havaidova ilawegita, gulawane
ainaena ta eyaisiyei.

⁴ Aba'ita teina hinage ehebo, ebe tanuwatuwui waga vehabana, wagane
mwala'ina na yaumai mwala'ina ainai isagena, na ana eyaisine habu-
luna ta'i, tauyiune howahowana na wagane iloinaei ta ebe havaidova
nuwanuwana ilau bada ta'i ilau. ⁵ Dova memenadane yana paihowane, gin-
auli habuluna na howahowana yo ginauli mwala'idi iloinaei. Teina hinage
ehebo aba'ita ebe aiwa ala'alahina habuluna ainaena pwatula uloumohei,
howahowana aiwanane pwatulane i'alahive'ovi. ⁶ Na memenada dova
aiwa yana paihowa, wuwuna ginauli yababadi maudoina yadi abave-
tuwuni. Ainaena tauda maudoina ta'abi'abiye yababadi memenadane
habulunane ainaena. Moiha, yababa maudoina ilaolaoma Tomodulele
ibom ainaena, na ginauli maudoidi awadaena i'abi'abiye yababadi.

⁷ Moiha ta'i, tomowa ita howahowada na lagulagu ta'abiye manahamdi
hiya dova maheyanu'ula yo lowolowo yo lagulagu daladaladi na hinage ya-
mao, ⁸ na hesi nigele howahowada memenada ta'abiye manahamdi wuwuna
memenada ginauli yababa alilidi na newanewalidi himiyamiya ainaena
ana abiye manahamne ivitai moiha.

⁹ Moiha ta'i, hopadaena Tamada Yaubada tawalowalo vetuvehaeyei na
hinage hopadaena ada geluwo ta'awa'awa yababaedi, hiya Yaubada ana ita
dova. ¹⁰ Ainaena tahiguwao ebeha ginauliwone teina hopa ehebo ainaena
neta ginauli namwanamwadi na ginauli yababadi himahamahalavamane,
ta ana ita nigele namwanamwana.

¹¹ Na tanuwatuwui bwahi bidalaena ana lautowoi nigele teya hauga
iyabuibu, ta tupwana hauga namwanamwana na tupwana hauga abe-
lena. ¹² Wuwuna yagahu ainaena nigele howahowana na bwahi
namwanamwana talobai. Tahiguwao, dova hinage damaya aiwana nigele
howahowana na mwagolu ainona imwauwi.

Hanapu Yaubada ainaena

¹³ Ebe yaiya owa mayam hanapu, upaihowa namwanamwa mayam
nuwa dobi ta ebe tomowa hihanapui ebeha yam mumuga dumwad-
umwaluna.

¹⁴ Ebe atemwai alomagili yo 'waunihaniha himiyamiya, ebeha neta
yababana. Ainaena havena am'oya'oyamauyowegomiu ta amwalo, 'Walo-
moiha tamulitaei'. ¹⁵ Nuwatuwuwone teina dova nigele galewaena na hesi
bale'uwene hilaoma yo Tomodulele aidiyena. ¹⁶ Wuwuna ebe tomowa
hi'alomagigili yo hibom vehabadi hinuwanuwatuwu, mata miya tulutuluha
na mumuga yababadi maudoina himahamahalava.

¹⁷ Na ebe yaiya yana hanapu galewaena ilaoma, iya yana mumuga
masemaselena na hinage nuwanuwadamwalina wuwuna iya taumu-
muga hegoya, yo ve'au'augelu, yo atemuyamuya, na hinage ainona
namwanamwana aidiyena himahamahalava, na nigele ana geluwo iyaso-
somanaedi nuwana iya oya'oyamaedi.

¹⁸ Na hinage hiya tau'abiye nuwadaumwali yadi paihowaena mumuga namwanamwana hi'abi'abiye mahalava.

4

Bale'u ana nuwalele

¹ Hava vehabana aleha yo awapa'ipai'i himahamahalavane alimiyai? Nuwana ana wuwu teina, ehebo ehebo amnuwanuwalele dawani.

² Tupwana hauga nuwanuwamiu na ami geluwo yadi tobwatobwa amvaidi, na nigele howahowamiu, eeta am'oiyemwalowoidi na ginaulidine amhaloidi. Tomowa nigele howahowana yadi tobwatobwa amvaidi ainaena manini amvetuwuni. Na ginaulidine nigele amylobalobaidi wuwuna nigele Yaubada ainai amya'awa'awanoi vehabadi. ³ Na ebe am'awa'awanoi vehabadi na nigele adi maiha amylobaloidi yami awanoine nigele namwanamwana, wuwuna ginaulidine vehabadi am'awa'awanoine neta ambom yami yaliyaya vehabana.

⁴ Omiu tauyemidi oya'oyamao amhanapui ebe bale'u mumugana amvelauwei, Yaubada bada am'abiye 'waunihanihaya'o, wuwuna ebe yaiya inuwalele bale'u mumugana ainai iya neta Yaubada ana aleha.

⁵ Ainaena havena Buki Ve'ahihi yana walomahalava amwalowalo dobidobiyei hauganane iwalo:

'Alu'aluwa Yaubada imwamwauwiwa alidai nuwanuwana mwala'ina ita.'

⁶ Ainaena Yaubada yana hagu alidai imwala'i i'alili, wuwuna Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava iwalo:

'Yaubada taugagasa aidiyai i'auhi na hesi taunuwayababa aidiyai italam na ihaguidi.'

⁷ Eeta Yaubada ainai amtalamwegomi na Tomodulele amsosomanaei, eena idena gabaegomiu. ⁸ Na amlaoma Yaubada vahalinai ta ebe iya ilaowa vahalimiyai na omiu tauyababao nimamiu am'uwadi yo omiu taunuwatuwu bwaubwau atemiu am'abiye maseledi. ⁹ Na yami mumuga yababadi vehabadi amdou ta'eta'e mayami nuwayababa na yami maluwone amyemiya buidi ta amdou, yo hinage yami yaliyaya amyemiya buidi ta amnuwayababa. ¹⁰ Na amnuwadobi yada Bada mehenai eeta ibom i'abihinigomiu.

Vetalapili vehabana

¹¹ Tahiguwao, havena ami geluwo amvetavetalapiliyedi, wuwuna ebe yaiya, iya tahina ivetalapiliyedi, nuwana iloinaei, iya nigele Yaubada yana loina iyamulitaei. Hinage ebe yaiya loinaone iwalo dobidobiyei neta towahone iya tau'awa pa'ipa'i'i na nigele tau'awa abi. ¹² Na amhanapui ebaha Yaubada ibom loina ana taumohe, na hinage tauloina, ibom howahowana ilivahigo yo iyemwalowoigo. Ainaena omiu havena ami geluwo am'awa'awa yababaedi.

Havena amwalowalo haehae

¹³ Ambenali ili'ilimani, ebe yaiyadiwo omiu amwalowalo gagasa na amwalo, 'Mata bo i'ahubena alau vali tupwa dalava mwala'idi aidiyai na nemai bolimai ehebo amiyamiya, na abom yama paihowa apaihowaidi, na ebe ayemala wasawasa'. ¹⁴ Na hesi nigele amyahanapui yawahimiu yana lau i'ahubena vehabana, wuwuna ita tomowa dova malagau, imahalava hauga habuluna, na hinage isawaliuyo.

¹⁵ Na hesi ilowoinanegita ebe teina dova amwalo, 'Ebe yada Bada italam, neta amiyamiya na ginaulidine nuwanuwamai apaihowaidi'. ¹⁶ Na teina

mayami gagasa amwalowalo haehae, na amnuwatuwui ebeha walo haehae ginauli yababana.

¹⁷ Ainaena ebe yaiya ginauli namwanamwadi ihanapuidi na nigele iyapaihowaidi neta yana pwanoli.

5

Tauwasawasao adi venuwamwau

¹ Omiu tauwasawasao, amdou ili'ilimani, wuwuna hauga vitaina mata vehabana amdou ta'eta'e. ² Yami wasawasao bada hipwapwaha, na hinage ami ale'owone bada wesoweso hi'aidi'o.

³ Yami manewowa bi'ibi'idi mata hiwalo mahalavaegomiu, wuwuna nigele tomowa amyamohemohedi ainaena Yaubada yana hauga lauvetala ainai yami tobwatobwaone mata hi'abigwaipile ta dova aiwa ala'alahina taumi alonai.

⁴ Na yami oya adi taupaihowao nigele amyayemaiha ili'ilimanidi. Eeta taupaihowaone yadi ulumiyai na yadi dou bada Yaubada Tauwahiwhiyala ibenalena'o.

⁵ Na yami miya bale'uwai inamwanamwa alili wuwuna hauga maudoina mayami yaliyaya, na ami sinibu mwala'idi oiyemwalowoi ilowoinanegomiu, dova ta'i guyau maheyadi. ⁶ Wuwuna hiya dumwadumwaludi amhinahinabodaidi'o yo amyemwalowoidi'o, ta nigele howahowana na alimiyai hiyemaiha.

Alama'i'ita vehabana

⁷ Tahiguwao, am'alama'i'ita ana higa yada Bada iwuyoma dova tanovi ana taupaihowa mayana alama'i'ita na iha'waha'wa 'wesu yo yaigalugalu na bolimai adi hauga ainai ta ana higa laulau'eli ana hauga ainai. ⁸ Ainaena omiu hinage am'alama'i'ita mayami atepatu wuwuna mata yada Badane ilau gwaipileuyoma.

⁹ Na tahiguwao, havena ambom am'ulu'ulumiyane gomiu, wuwuna mata yada Badane ilauvetalaegomiu, ta muhamuhana na imahalava.

¹⁰ Ainaena tahiguwao, amnuwatuwui avivini tauwalo mahalavao, hiya yada Bada vehabana hiwalowalo mahalava. Teina aba'ita namwanamwana alimiyai, wuwuna tauwalo mahalavao yadi miya vitai aidiyena hi'alama'i'ita, na hitowotowolo wahiyala. ¹¹ Na ebe yayiadiwo dova hiya, tayogaedi tauyaliyaya wuwuna vitaiwone aidiyena hitowolo wahiyala'o. Na teina hinage ehebo aba'ita Yobi yana alama'i'ita vehabana. Bada amhanapuiya'o ebeha Yobi yana miya vitai yana aba'ovi ainai ana hagu ilobai yada Bada ainaena, wuwuna iya yada Bada tauvelau na tau'atemuyamuya.

¹² Na tahiguwao, ehebo ginauli mwala'ina havena am'awa'awa tamada Tamada yehanaena, yo bale'u ginaulidi aidiyena, yo bada aiteya ginauli aidiyena ebe yami waloyemidi aidiyai. Na hesi ebe amwalo, 'Ehe', ebe yami nuwatuwu dova, na ebe nigele, amwalo, 'Nigele'. Wuwuna ebe ginauli mwala'idi am'ataidi mata howola abo Yaubada ilauvetalaegomiu.

¹³ Ebe yaiya yana miya ivitai, howahowana i'awanoi ta'i Yaubada ainai. Ebe yaiya mayana yaliyaya, waliyena Yaubada ino'owei.

¹⁴ Na hinage ebe teya alimiyai mayana lovala, tauyemidiwo yadi taumu-gaiwo iyogaedima na hi'awanoi vehabana, na hinage woloi ainai hihiwai yada Bada yehanaena. ¹⁵ Na ebe mayadi yemidi hi'awa'awanoi, Yaubada mata ihagu tauovalane, na i'abiye namwanamwa, na hinage ebe mayana pwanoli Yaubada mata inuwahamui.

¹⁶ Eeta ehebo ehebo yami pwanoliwo alimiyai vehabadi amwalo mahalavaei ta vehabadi am'awa'awanoi ta ebe yami namwanamwa amlobai. Moiha ta'i taudumwaluwo yadi awanoi wahiwahiyalana.

¹⁷ Teina ehebo aba'ita alidai, neta Elaitiya, ibom tomowa ta'i dova ita na i'awa'awanoi nuwana maudoina ainaena ta ebe havena 'wesu italutalu bolimai tonuga matupwana aidiyai, eeta dova imamahalavane.

¹⁸ Na hinage dova i'awa'awanoiuyo ta galewaena 'wesu italuma na ai'ai maudoina hi'ini ili'ilimaniuyone.

¹⁹ Na tahiguwao, ebe ehebo alimiyena teya amwaha namwanamwana ilauvehulu, ami gelune amlauvaiyoyama amwaha namwanamwana ainai.

²⁰ Teina amnuwatuwu avivini ebe teya towaho amwaha ipwanoli ta alu'aluwana imwalowoi na towaho teya ilauvai ta ihagui, neta mwalowoi ainaena uhaloiya'o ta yana yababao Yaubada iba'ili vehuludi'o.

1 PITA

Awayauwedo

¹ Yau Pita Yeisu Besinana ana tauyewasa, teina yagu leta alimiyai, omiu Yaubada yana bodao ivesinuwaigomiu ta ammiya taumana vali dalava aidiyai, dova Ponita yo Galetiya yo Kapadosiya yo Esiya, yo hinage Bitiniya dalavadiyaone aidiyai. ² Omiu mugai Yaubada inuwatuwuiya'o ta ebeha ivesinuwaigomiu yana bodao, ainaena Alu'aluwa Ve'ahihiyena bada i'abiye maselegomiu'o neta Natuna 'wahinanaena, ta ebeha Yeisu Besinana am'awa abiyei.

Yaubada yana ve'i'ila yo yana nuwadaumwali himwala'i alimiyai.

Yemidi Yeisu Besinana ainai

³ Yaubada tawalo vetuvehaeyei, iya yada Bada Yeisu Besinana Tamana, wuwuna i'atemuyamuyaegita mwala'ina, ta yada tubuiuyo vauvauna imohegita Yeisu Besinana yana towolouyo mwalowoiyena ainaena. Teina vebabana hauga maudoina tanuwatuwu avivini ⁴ ebeha ada velau galewai howola abo talobai. Tenem ainai yada dalava imwau ili'ilimanidi'o vebabamiu, ta ebeha havena hipwahapwaha yo havena hiyabayababa yo havena hisawasawali. ⁵ Ebe Yaubada amyemidiyei mata yana wahiyaena i'ita avivinigomiu, ta hauga yana aba'ovi ainai hava i'a'atububuniwa vebabamiu abo imohegomiu. ⁶ Ainaena amyaliyaya mwala'ina na hesi hauga iu'luna teina ainai mata towoi vitaidi amlobalobaidi. ⁷ Teina aidiyena yami yemidi Yeisu ainai Yaubada itowotowoidi. Dova goula ainai ala'alahawawalinaena hitowotowoidi. Na hesi yami yemidi goula imwala'i gabaei, wuwuna goula ginauli ovi'ovina. Ta ebe yami yemidi wahiwahiyalana hauga ilalaoma Yeisu Besinana yana mahalavama ainai, walo vetuvehae yo vewasawasa yo ve'ahihi amlobaidi. ⁸ Besinana iya nigele amya'ita, na hesi amve'ilahi namwanamwa ainai, dova teina ta'i nigele amya'ita'ita, na hesi ainai amyemidi'o, ta yami yaliyaya ainai mata nigele tayavahilive'ovi. ⁹ Wuwuna yami yemidi ainona bada ainai ammahalava'o, neta alu'aluwamiu adi livahi.

¹⁰ Teina ve'i'ilane mugai tauwalo mahalavao hiwalo mahalavaei yo hibehaei ta livahine alidai hiwalo yemidiyena'o ebeha Yaubada mata imohegita. ¹¹ Na Besinana Alu'aluwana atediyai ive'itaedi ana muyao yo yana vewasawasa hauga mulitai vebabadi, na tauwalo mahalavao hanapu hibehabehaei aiteya hauga ainai abo livahine tenem imahalava.

¹² Na Yaubada tauwalo mahalavao ive'itadi ebeha waloyemidi teina hiwalo mahalava mugaiyedi ebeha hiya vebabadi, na omiu hesi vebabamiu, ta ginauliwowa mugai vebabadi hiwawalowa bada teina, ambenaledi'o, wasa namwanamwana ana tauwalo mahalavao aidiyena, neta Alu'aluwa Ve'ahihi galewaena yana wahiyaena. Na ginauli teina namwanamwadi vebabadi mwalona hiwalowedi'o alimiyai. Tausagenawasa galewai nuwanuwadi ebeha teina ginauliwone hinage hinapuidi.

Miya masemaselena

¹³ Ainaena ginauli teina vebabadi yami nuwatuwu maudoina am'abiye wahiyladi, yo yami yemidi ammawau ili'ilimanidi ta ebe haugana Yeisu Besinana imahalavama mata awanamwanamwa amlobai Yaubada ainaena. ¹⁴ Eeta Yaubada ainai am'awa abi na havena yami nuwatuwu dawaniwo hiloiloinaegomiu, dova mugai yami hauga nuwapwanopwano

aidiyai. ¹⁵ Na hesi yami miya maudoidi masemaselena, dova ibom iyogaegomiu yana mumuga maselenaena. ¹⁶ Wuwuna Buki Ve'ahihi ainai iwalo, 'Am'abiye maselegomiu, wuwuna yau masemaselegu.'

¹⁷ Howola abo Yaubada yana lauvetala dumwadumwaluna imahalava alidai ta iloinaegita yada paihowa namwanamwadi yo yababadi aidiyena. Yaubada ainai am'awanoi amwalo, 'Tamamai', eeta mayami ve'ahihi am-meheuhehi yami miyamiya haugadi aidiyai, wuwuna omiu amiya taumana.

¹⁸ Mwalona tubumiyao yadi mumuga dova lagulagu amveve'ao'aonaedi na hesi Yaubada iyemaihagomiu'o. Na ami maiha neta bada amhanahanapui ebeha nigele ginauli ovi'ovidi, dova siliba yo goula. ¹⁹ Na hesi maihane Yaubada yana Lami 'wahinana ainaena iuwagomiu, neta iya Besinana namwanamwa alilina yo masemaselena. ²⁰ Yaubada Besinana ivesinuwa mugaiyei yana paihowa teina vehabana, na mulitai bale'u iyeyemaselene, eeta teina hauga tuluhanai Besinanane imahalavama'o ita vehabada. ²¹ Besinana ainaena Yaubada amyemidiyei neta ibom mwalowoiyena i'abiye towolouyoiya'o na abamiya wasawasa ainai imwauwiya'o, eeta yami yemidi yo yami nuwatuwu hae ammwau ili'ilimanidi Yaubada ainai.

Tubuiuyo

²² Eeta amwaha dumwadumwaluna bada ammulitaei ili'ilimani, ta ainaena yami masele amlobaiya'o, yo hinage ami geluwo amve'ilahi namwanamwaedi atemiya maudoina ainaena, eeta ilowoinanegomiu na amvelavelauyoigomiu tomowa ehebo ehebo aidiyai. ²³ Na omiu bada hilaubahiyoigomiu'o, nigele tamamiyao mwalomwalowoidi aidiyena, na hesi Tamamiu yana walo na yawahina na miyamiya vateyaina ainaena. ²⁴ Dova Buki Ve'ahihi yana walomahalava iwalo:

'Tomowa maudoidi dova awahi,
na yadi wasawasa dova awahi tayadi.
Wuwuna awahi mata himwalowoi,
na tayadine hinage mata hiwelai yo hibe'u.

²⁵ Na hesi Bada yana walo miyamiya vateyaina.'
Walone teina hauga alidai imiyamiya, neta wasa namwanamwana bada ambenalena'o.

2

¹ Omiu bada amtubuiuyo'o ta ebeha yami yababao bagigagilidi dova yami mumuga oya'oyamao, yami vehinihinini, yami alomagigili, yami lumiyai maudoidi amta'wata'wataedi. ² Yami tubuiyo ebeha alu'aluwamiene ana huhu namwanamwana ambehaei. Dova hedaheda iu'iudi huhu nuwanuwadi, na huhu teina alu'aluwamiu adi livahi vehabana. ³ Walo moiha, yada Bada yana atemuyamuya bada amlautowoiya'o.

Logidi mayawahina

⁴ Amlaoma Bada ibom ainai, iya logidi mayawahina taumiya bale'u hisomanaei, na hesi Yaubada nuwanuwana ta ivevesinuwaneine. ⁵ Omiu hinage dova vada ana ginaginauli mayawahina, alu'aluwamiu amtalamwedi na alimiyai Yaubada yana vada i'abi, yo tenem ainaena amvetau pwaoli masemaselemiu, na Yeisu Besinana ihaguigomiu ta aluwaluwamiyena ampwaoli ili'ilimani Yaubada ainai. ⁶ Dova hinage Buki Ve'ahihi ainai iwalo:

'Am'ita logidi teina namwanamwana na vesivesinuwana
yamwau mugaiyei vada ana abi dalava Saiyoni ainai,
na ebe yayiadiwo hiya hiyemidiyei, mata nigele hiyahinimaya'.

⁷ Eeta omiu yayiyadiwo logidi teina amyemidiyei neta iya howomiu, na yayiyadiwo hiya nigele ainai hiyayemidi, vebabadi Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava'o iwalo:

'Logidi teina mugai tauvada abi hita'wata'wataei, na teina hauga bada hive-towoloya'o ta ivelogidi mugai, ainaena logidi maudoidi iloinaedi.'

⁸ Na hinage iwalo:

'Logidi teina tomowa yadi abatautupa,
howola mata ainai hitautautupa na hibe'ube'u.'

Eeta hitautautupa ainai wuwuna walo nigele hiyayemidiyei. Dova Yaubada iloina mugai vebabadi.

⁹ Omiu hesi Yaubada yana boda vesivesinuwamiu, ainaena omiu Tauwasawasa yana taupwaoliwo na yana bodao masemaselemiu, wuwuna dalava guguyou ainaena iyogaegomiu, yo yana masele namwanamwana moiha ainai imwauwigomiu'o, ta ebeha yana paihowa ausaladi amwalo mahalavaei. ¹⁰ Walo moiha, hauga mugai aidiyai omiu nigele amyaveboda ehebo na teina ta'i bada Yaubada ainai amyeboda ehebo'o, na mugai hinage Yaubada yana ate muyanuya nigele alimiyai iyamiyamiya, na teina ta'i amlobaiya'o.

Yaubada yana taupaihowao

¹¹ Augeluwo ita bale'u teina ana taumanao, eeta nuwanuwagu mwala'ina ebeha yami nuwatuwu dawaniwo atemiyai himiyamiya amta'wata'wataedi, wuwuna alu'aluwamiu hive'ave'alehaedi. ¹² Na hesi ammumuga namwanamwa hiya taumiya ganamuli aidiyai. Wuwuna teina ta'i howola hi'awa'awa yababaegomiu, ta hauga mulitai yami paihowa namwanamwana hi'ita, yo ebe haugana Yaubada imahalavama iya hiwalo vetuvehaeyei.

¹³ Na omiu Bada yana boda, ainaena ilowoinanegomiu ta loina bagibagilidi bale'uwai amve'ahihiyedi, dova tauwasawasa yana loina ainai amtalamwegomiu, wuwuna iya tauloina mwala'ina, ¹⁴ yo hinage gabemaniwo amve'ahihiyedi, wuwuna Bada neta ivesinuwaedi ta gabemani hiya tauyababao hiloinaedi, yo taunamwanamwa hi'awa namwanamwaedi. ¹⁵ Na Yaubada yana nuwatuwu teina ebeha taunuwapwanopwanowo hauganane hiwalo awa'awawa vebabamiu, mata yami paihowa namwanamwana howola abo hi'ita lobai, yo havena hinage hava vebabamiu hiwalowalwei. ¹⁶ Na omiu hesi bada Yaubada ilivahigomiu yo ebeha ambom amloinaegomiu, ta havena paihowa yababadi aidiyai amlaulau, na hesi ampaihowa dova Yaubada yana taupaihowao. ¹⁷ Ainaena tomowa maudoidi amve'ahihiyedi, na ami geluwo hiya Yeisu ana tauyemidiwo amve'ilahi namwanamwaedi. Yaubada ainai amve'ahihi mwala'ina, yo hinage gabemaniwo amve'ahihiyedi.

Yeisu vebabada muya ilobaidi.

¹⁸ Ainaena omiu taupaihowa mohiliwo, yami tauloinao amve'ahihiyedi na aidiyai am'awa abi, na nigele ebeha tauloina namwanamwa a'avadi aidiyai na hiya hinage yadi loina olo'olodi aidiyai. ¹⁹ Wuwuna ebe nigele teya yami paihowa yababana, na hi'abiye muya awawaigomiu yo Yaubada vebabana amnuwanuwatuwu mwala'ina na am'alama i'ita, neta mumuga namwanamwana Yaubada mehenai. ²⁰ Ebe yami mumuga yababadi vebabadi na hipwedipwediligomiu na am'alama'i'ita, neta nigele iyanamwanamwa. Na hesi ebe miyamiya namwanamwa vebabadi na hipwedipwedigomiu na am'alama'i'ita, neta Yaubada mehenai inamwanamwa alili. ²¹ Na muya amwahana teina vebabada Yaubada iyogaegita'o, wuwuna

Besinana iya vehabada imuyamuya, ta yada aba'ita imwauwi alidai na ebe aeleleyanaena tamulita. ²² Wuwuna iya nigele yana pwanoliwo yo hinage nigele yana oyama ainaena iyamahalava. ²³ Na haugana hi'awa yababaei nigele hinage aidiyai iyaveuveuyo, yo hinage hi'abimuya, nigele ana modi iya'iniyedi, na hesi Yaubada iyemidiyei moiha, wuwuna iya tauloina dumwadumwaluna. ²⁴ Walo moiha, Besinana iya tauna ainaena yada pwanoliwo i'avalaidi aiwa lagalagana ainai, ta tenem ainaena ebeha yada mumuga yababadi hi'ovi, na mumuga dumwadumwaluna ainaena talau, ibom ana muya ainaena yami namwanamwa amlobai. ²⁵ Walo moiha, omiu dova sipi sawasawalina, na ana tau'ita'ita avivini ivaiyoigomiu'o ainai, iya alu'aluwamiu ana tau'ita avivini.

3

Tautawahola adi loina

¹⁻² Omiu hinage tautawahola waiwaihiu, mwanemiyao amve'ahihiyedi. Ebe hiya nigele Yaubada yana walo hiyayemidiyei, omiu yami paihowa namwanamwana ana ve'ahiyena amve'itadi, ta ainaena hiyemidi. ³ Na havena am'au'apasa ginauli mahamahalavadi aidiyena, dova vahu-miu ampaihowa ili'ilimanidi, nuwana ginauli goula aidiyena am'apasa, nuwana ami ale'owo namwanamwadi aml'wadi. ⁴ Na hesi atemiu amyepasadi, pasa miyamiya vateyaidi aidiyena, hiya dova mumuga hegohegoyana yo nuwadobi aidiyena amnuwatuwu avivini ebeha teina gin-auline ginauli mwala'ina Yaubada mehenai. ⁵ Dova mugai hiya waiwaihiu tautapwalolo Yaubada hiyemidiyei ta atedi hiyepasadi mumuga hegohegoyana yo nuwadobi aidiyena na mwanediyao hive'ahihiyedi. ⁶ Dova hinage Sela mwanena Abelaham alinana i'awa abiyei na i'awa badaei eeta ebe omiu ammumuga namwanamwa, yo havena teya ginauli ammehemehuehei, omiu Sela natunao.

⁷ Na omiu hinage tautapwalolo towatowaho, mwanemiyao baidamiyao ammiyamiya, amnuwatuwui ebeha hiya tapitapiyadi, ainaena am'ita avivinidi na amve'ahihiyedi, wuwuna omiu yo mwanemiyao baidamiyao Yaubada yawahina imohegomiu'o. Teina dova ammumuga yo ainaena havena yababa yami awanoiwone itautau auhidi.

Muya tave'alodi

⁸ Teina yagu walo yana aba'ovi alimiyai ebeha yami nuwatuwena yo ami lautowoiyena amve'ehebo yo amve'ilahi namwanamwaegomiu, yo mayami nuwadobiyena am'atemuyamuyaegomiu. ⁹ Na ebe tupwadi alimiyai hipaihowa yababana, havena aidiyai amyemayemaiha, na ebe hiwalowegomiu havena amwalowalowedi. Na hesi amveuyodi walo namwanamwana ainaena. Wuwuna ita Yaubada bada ivesin-uwaigita'o ebeha nuwahegoyaena ta'au'aubabada ta ebe Yaubada i'awa namwanamwaegita. ¹⁰ Dova Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalava, iwalo: 'Ebe yaiya iya nuwanuwana na iyaliyaya hauga maudoina aidiyai, ilowoinanei yo walo awa'awawa yo oyama ilaumwauwi.

¹¹ Yo hinage paihowa yababadi ita'wata'wataedi na ipaihowa namwanamwana vali tomowa aidiyai, yo hinage i'aipate wahiyala nuwadaumwali vehabana.

¹² Wuwuna yada Bada hauga maudoina taunamwanamwa i'ita'ita avivinidi, yo hinage yadi awanoiwo ibenali ili'ilimanidi, na hiya tauyababao ita'wata'wataedi'.

13 Walo moiha, ebe ginauli namwanamwana nuwamiu ivai, nigele howahowana yaiya teya i'abiye muyagomiu. 14 Ebe mumuga namwanamwana ammiyamiyanei na tomowa hi'abiye muyagomiu havena amnuwanuwatuwu yo hinage havena ammehemehuehi, wuwuna Yaubada mata i'awa namwanamwaegomiu. 15 Eeta atemiyena Besinana ainai amwalo, 'Yama Bada Masemaselena'. Ebe yaiya tomowa ipanivilaegomiu, 'Yami wuwu hava ta Besinana amyemiyemidiyeine?' Eeta ya'atububunigomiu tomowane yana panivilane amyemaiha 16 mayami ve'ahihi yo mayami nuwahegoya. Ita Besinana ana taumulitao ainaena mumuga namwanamwadi tamulitaedi. Na ebe hiwalo sebasebaiyegomiu mata yadi walowone i'abiye hinimayadi yami mumuga nwamwanamwadi vehabadi. 17 Mumuga yababana vehabadi muya amlobalobaidi neta nigele iyanamwanamwa. Na mumuga dumwadumwaluna vehabadi na muya amlobalobaidi neta Yaubada yana nuwatuwu. 18 Walo moiha, Besinana imwalowoi mai ehebo yada pwanoliwo vehabadi, na ibom ta'i namwanamwana, na ita tauyababa vehabada imwalowoi, ta ebe ilau vaigita Yaubada ainai. Na Besinana tauna hi'oiyemwalowoi, ta Yaubada Alu'aluwana ainaena iyawa haiuyo. 19 Na hinage Alu'aluwana yana wahiyalaena i'aitulu bwebweso ana taumiyo aidiyai. 20 Na tomowaone aidiyai iguguyane neta hiya mwalona Nowa yana haugai waga i'a'abiwa ainai Yaubada yadi awasewa vehabana i'alama'i'ita. Na hesi abaita ainai maudoidi hihanene na hitau 8 hibom hiyawahaine wagane alonai. 21 Bwahine teina baptaiso ve'ive'ilalana ebe ainaena tahugu mata tayawahai. Baptaiso bwahina nigele tau ana yemasele vehabana, na ate yana masele Yaubada mehenai vehabana Yeisu Besinana yana towolouyo ainaena. 22 Iya bada ihae'o galewai ta teina hauga Yaubada nima tautuwana'i imiyamiya, na tausagenawasao yo galewa ana tauloinao yo tauwahiyalao maudoidi iloiloinaedi.

4

Yada mumugao tabuidi

1 Besinana iya iyemala tomowa mohili yo muya ilobai, eeta omiu hinage muya alonai amtowolo wahiyala ta dova Yeisu. Wuwuna muya ebe amve'alo yami yababao bada amta'wata'wataedi'o. 2 Ainaena yada hauga maudoina bale'uwai ta miyamiya, tatalamwegita Yaubada ainai na iya iloinaegita, na yada nuwatuwu dawaniwo havena hiloiloinaegita. 3 Mugai yami mumuga yababana, dova hiya guguyou ana taumiyo, na teina haugane amta'wata'wataedi'o, dova pwanoli yo, nuwatuwu dawani yo, bwahi wahiwahiyaladi adi numa yauyaule, yo ve'au'augelu paihowa yababadi vehabadi yo hinage yemidi oya'oyama vali ginauliwo aidiyai. 4 Na taumiya ganamuli yami yemidi nigele hiya'ita lobai wuwuna paihowa yababadi nigele amyapaipaihowaidi, ainaena hi'awa yababaegomiu. 5 Na hesi howola Yaubada tomowa mayawahidi yo mwalomwalowoidi iloinaedi, ta ainaena hiya taumiya ganamuli hilaumvetala mehenai, 6 Teina vehabana ta Yeisu i'aitulu taumwalomwalowoi aidiyai na wasa namwanamwana iguguyaei wuwuna tau ana laumvetala bada ive'aloya'o na alu'aluwadi howola abo yawahai hilobai Yaubada ainaena.

7 Eeta hauga iu'una na ginauli maudoidi hi'ovi. Ainaena am'ita avivinogomiu yo havena amvevetauhabulolo, na hesi hauga maudoina am'awa'awanoi Yaubada ainai. 8 Ainaena amve'ilahi namwanamwa ili'ilimani ehebo ehebo alimiyai, wuwuna velau ginauli maudoina imwala'i

gabaedi. Na hinage velau howahowana yo yababa bahudi i'auhidi. ⁹ Eeta ami geluwo amyogaedi yami vadai nuwanamwanamwaena, na havena vehabadi am'ulu'ulumiyai. ¹⁰ Na ehebo ehebo Yaubada veguveguyai vagavagadi imohegomio'u, ainaena veguveguyaiwone aidiyena ampai-howa ta ami geluwo amhaguidi, ta ainaena omiu Yaubada yana taupai-howa namwanamwamiu. ¹¹ Ai tauguguya Yaubada yana walomoihana aguguguyaei. Na omiu tau'abihagu yami wahiyala Yaubada imomohe-gomiune ainaena amvehaguhagu. Eeta yami paihowa maudoina tomowa hihanapui na Yaubada hiwalo vetuvehaeyei Yeisu Besinana yehanaena. Wuwuna iya Wasawasa yo Wahiyala miyamiya vateyaina. Moiha.

Yeisu yana bodao himuyamiya.

¹² Augeluwo havena am'alu'aluwagavai muyao mwala'idi amve'ave'alodi vehabadi. Neta muyaone nigele ginauli vauvaudi. ¹³ Na hesi amyaliyaya wuwuna Yeisu Besinana muya ilobai, ta omiu hinage dova amlobalobaidi, na mulitai haugana yana wasawasa imahalava amyaliyaya moiha. ¹⁴ Na ebe tomowa hi'awa yababaegomiu yami yemidi Yeisu Besinana ainai vehabana, amyaliyaya ta'i, wuwuna Yaubada Alu'aluwana masemaselena bada alimiyai imiyamiya. ¹⁵ Omiu nigele iyalowonanegomiu ebeha mu-muga yababadi vehabana muya amve'alodi eeta oiyemwalowoi, aivavali, nuwatuwu yababa yo mumuga yababadi, tupwadi amta'wata'wataedi. ¹⁶ Na hesi ginauli ehebo a'ava ilowoinanegomiune neta omiu Besinana yana bodao eeta yehana vehabana na mata muya amve'alodi, ainaena havena amhinhinimaya na hesi Yaubada amwalo vetuvehaeyei. ¹⁷ Hauga bada imahalava'o na Yaubada yana lolina ivetuwwuni yana bodao alidai. Na tuluhanai Yaubada yana wasa namwanamwana ana tau'awa sewao mata lauvetala mwala'i i'alilina hive'alo Yaubada ainaena. ¹⁸ Na Buki Ve'ahihi ainai iwalo mahalavao, iwalo:

'Taunamwanamwao muhamuhana na mata lauvetala hive'alo,
na hesi tauyababao mata lauvetala mwali'i alilina hive'alo'.

¹⁹ Ebe omiu Yaubada yana nuwatuwu ainaena muya amlobaidi, yawahimiu amtalawedi ainai, dova iwalo yemidiyegomiuwa mata i'ita avivinigomiu wuwuna iya tauyemasele.

5

Taumugaiwo adi venuwamwau

¹ Omiu babadao teina yawalo auligomiu yami paihowa vehabana, wuwuna yau taumugai teya. Besinana muyao ive'alodi yau tau'awa moihaena teya ta mata yana wasawasa i'abiye mahalava agu guyau abo imohegau. ² Babadao yami bodao am'ita avivini ili'ilimanidi wuwuna hiya Yaubada yana bodao imohegomiu ebeha amloina ili'ilimanidi. Am'ita avivini Yaubada yana velau vehabana na havena ami maiha vehabana na hesi am'aipate yo tomowa amhaguidi. ³ Na havena amtowotowoi yo amve-tau lolina aidiyai, na hesi mumuga namwanamwana amve'ita'ei aidiyai, ta himulitaegomiu. ⁴ Eeta hauga mehedai Tau'ita avivini mwala'ina imahalava, iya ainaena ami maiha namwanamwana na miyamiya vateyaina mata amlobai.

⁵ Eeta omiu hinage hevali vauvaumi babadao amve'ahihiyedi, na maudoimiu amnuwadobi yo ehebo ehebo alimiyai amvehaguhagu. Dova Buki Ve'ahihi iwalo mahalava, iwalo:
'Yaubada taunuwahaehae i'auhidi,
na hesi taunuwadobi ive'i'ilaedi'.

⁶ Eeta amnuwadobi yo amtalamwegomiu Yaubada Tauwahiyala iya nimanai, na ainaena mulitai iya yana hauga namwanamwana ainai i'abihinigomiu. ⁷ Na ami vitaiwo maudoidi Yaubada ainai ammohei ta ami vitaiwone ivai vehuludi.

⁸ Am'ita avivini ili'ilimaniuyoigomiu ami aleha Tomodulele ainaena. Wuwuna iya dova laiyni, hauga maudoina ita'ita'i'ili na ibehabeha ta ebe ana tau'ilobai yo i'ai. ⁹ Na havena ammehemehuehi, na hesi yami yemidi ainai amtowolo wahiyala, wuwuna amhanapui ebeha ada geluwo hiya Yeisu ana tauyemidiwo vitaiwone hilobalobaidi tupwa vehopali aidiyai.

¹⁰ Yaubada iya tauve'i'ila na bada iyogaegita'o ta ebeha yana wasawasa miyamiya vateyaina ainai tamiyamiya Besinana baidada. Ami muyao hauga ubwa'ubwana na hi'ovi, eena mulitai Yaubada i'abiye maselegomiu na i'abiye wahiyalogomiu ta yaiyaimiu ebe ammiya namwanamwa. ¹¹ Wuwuna iya tauwahiyala miyamiya vateyaina. Moiha.

Walo awayauwedo

¹² Yami leta ubwa'ubwana teina Sailasa ihaguigau ta yalelelene vebabamiu. Iya Sailasa tahanapui ebeha ehebo tahida mayana yemidi. Eeta yami leta teina ainai nuwanuwagu na Yaubada yana ve'i'ila moihaena yawalo mahalavaei, alimiyai, ta ainai amtowolo wahiyala.

¹³ Na hinage tautapwalolo tupwa teina Babiloni ainai yadi awayauwedo alimiyai. Hiya Yaubada ivesinuwaidi dova omiu ivesinuwaigomiune yadi awayauwedo alimiyai. Yo hinage natugu Maki i'awa yauwedo alimiyai. ¹⁴ Am'awa yauwedouyoigomiu ehebo ehebo ainai, yo am'atuhapwaliuyoigomiu velau moihaena.

Omiu Besinana yana bodao ammiya daumwali.

2 PITA

Awayauwedo

¹ Yau Saimoni Pita Yeisu Besinana yana taupaihowa, na ana tauyewasa, leta teina yaleyawa alimiyai omiu na yau yada Yaubada yo ada Taulivahi Yeisu Besinana yadi dumwalu ainaena mayada yemidi talobalobai. ² Yaubada na yada Bada Yeisu amhanapuidi'o, eeta mata yadi ve'i'ila na yadi nuwadaumwali imwala'i alili alimiyai.

Miya namwanamwa mumugana

³ Yaubada iya yana wahiyalaena ihaguhaguigita, ainaena yana nuwatuwu maudoidi ta mulita ili'ilimanidi Yaubada yana nuwatuwu hanapu ainaena. Eeta iyogaegita ebeha yana wasawasa yo yana mumuga namwanamwadi ive'itagita. ⁴ Iya yana waloyemidi hinamwanamwa alili eeta yana ala'alawowoli aidiyena mumuga bale'u ana nuwatuwu dawaniwo yababadi tadena gabaedi'o, ta Yaubada ana lautowoi namwanamwana ta lobaiya'o.

⁵ Neta vebabana na amtowoi wahiyala ta yami yemidi amyemutulaidi mumuga namwanamwana ainaena, mumuga namwanamwana ewanai hanapu. ⁶ Hanapu ewanai ve'ao ili'ilimani, ve'ao ili'ilimani ewanai towolo wahiyala, towolo wahiyala ewanai Yaubada yana miyamiya, ⁷ na ewanai ve'au'augelu, na yana aba'ovi neta tahida tavelauwei. ⁸ Ainaena ebe mumugaone teina aidiyai amwahiyala mata yada Bada Yeisu Besinana ana hanapu alimiyai imiya alili, ta yami paihowa yo yamo lau'aino mata nigele hiyatautowolo. ⁹ Na ebe mumuga teina nigele alimiyai hiyamiyamiya ana ita dova mehe gibugibumiu, wuwuna yami pwanoliwo miyamiyadi Taunuwahamuina bada amnuwapwanopwanowena'o.

¹⁰ Ainaena tahiguwao, amtowoi wahiyala ta Yaubada yana boda vesivesinuwada ainai ammiyamiya na havena aidiyena ammiyamiya mahalava. Na ebe yagu walo teina am'awa abiyedi mata nigele amyabe'u.

¹¹ Hauga mehedai moiha mata i'abiye yaliyayagomiu ta amluwu yada Bada ada Taulivahi Yeisu Besinana yana abaloina miyamiyavateyaina ainai.

¹² Eeta nuwanuwagu yo yaguguyaigomiu ebeha ginauli teina amnuwatuwu avininidi, wuwuna bada amhanapuidi'o yo walomoiha am'awa abiyedi'o. ¹³ Na hauga teina bale'uwai mayawahigu yamiyamiya, na ya'abiye nuwatuwu avininigomiu ta am'aipate mumuga namwanamwa vebabana. ¹⁴ Wuwuna yada Bada Yeisu Besinana bada ive'itagau'o ta muhamuhana na yawahigu yalaugabaei teina bale'uwai. ¹⁵ Ainaena yatowotowoi wahiyala ta ebe yagu mwalowoi tuluhanai ve'itaone havena amnuwanuwa pwanopwanowedi.

Besinana yana wasawasa a'itaya'o.

¹⁶ Mwalona yada Bada Yeisu Besinana yana wahiyala yo yana laoma awalo mahalavaedi'o alimiyai, na yama walomahalavao nigele tomowa yadi aubabadao aidiyena, na hesi mehemaeyena yana wasawasa a'itaya'o. ¹⁷⁻¹⁸ Na haugana mwalona baidamai oya ve'ave'ahihina ewanai amiyamiya na Yaubada alinana galewyaena abenalei iwalo, 'Teina Natugu yavelauwei na iya vebabana yayaliyaya mwala'ina'. Na alinane teina neta Tamana yana wasawasa maselenaena ilalaomane, ta oyanane ewanai Yaubada walo vetuvehaenana ta yana wasawasa Natuna imohegeyo'awaheine.

¹⁹ Ainaena tahanapuiya'o ebeha tauwalo mahalavao mugai yadi walo aidiyena Besinana hiwalo mahalava mugaiyei neta moiha. Eeta tauwalo mahalavaone yadi walo amnuwatuwu ili'ilimanidi, wuwuna walowone dova masele tupwa guguyou ainai ihinahinali ana higa mala itomtomo ta saelohana atemiyai ihihinaline.

²⁰ Teina ginauli mwala'ina eeta amhanapui neta nigele howahowana tabom Yaubada yana walomahalava ainona ta'ita lobai. ²¹ Wuwuna tauwalo mahalava nigele hiyabom yadi nuwatuwuwena hiyawalowalo mahalava na hesi Alu'aluwa Ve'ahihi tauwalo mahalavaone ivenuwamwauwedi ta Yaubada yana walowone hiwalowalowedine.

2

Tauve'ita oya'oyama vehabadi

¹ Tupwadi tauwalo mahalava oya'oyama mwalona tomowa ahi'ahipudiyai himahalava. Dova hinage teina haugane tauve'ita oya'oyama ahi'ahipumiyai himahamahalava, ta mata hi'oyamaegomiu yadi yababa yo yadi nuwatuwu dawaniwo aidiyena, ta Bada igimwagimwalaigitawa hiuvalaei, eeta mata maihana yababana hilobai.

² Hiya paihowa vedeba hinihinimayadi aidiyena mata tomowa bagibagilidi hi'oyamaedi ta himulitaedi na taumiya ganamuli hi'itadi ta hiwalo, walo moiha amwahana iyababa.

³ Hiya tobwatobwa nuwaleledi aidiyai imwala'i alili na yadi walo am'amnaena ebeha nuwamiu hivaidi ta oyamaena yami tobwatobwao hivaidi. Na hesi Yaubada yadi abalauvetala bada i'atububuniya'o ta ihaha'waha'wa.

⁴ Yaubada tausagenawasao yadi yababa nigele iya'ate'atemuyamuyaedi na hesi guda guguguguyouna ainai ihiwa aituluwedi, ta himiyamiya na lauvetala ana ahubena hiha'waha'wai. ⁵ Na hinage mwalona taumiya bale'uta maudoidi Yaubada nigele iya'atemuyamuyaedi, eeta tauyababao abaitaena imutu ve'ovidine. Na Nowa mayana bodao hitau 7 iyayayovidine, wuwuna Nowa iya dumwalu ana tauguguya. ⁶ Na hinage dalavaone yababadi bwau igabudi ta hi'alahi ve'ovidine neta Sodoma na Gomola, ta ainaena ebeha maudoida tahanapui na havena mumuga yababana tapaipaihowai. ⁷ Na Lota iya dalavaone aidiyena yana mumuga dumwadumwaluna, ainaena Yaubada ihahaloine. Walo moiha, Lota neta tauyababa yadi mumuga bi'ibi'idi vehabana inuwavitai. ⁸ Lota iya taudumwalu na hesi tauyababaoone ahi'ahipudiyai imiyamiya, ta ahubena ehebo ehebo yadi mumuga yababao i'ita'itadi na ibenabenedi ta inuwavitai mwala'ina. ⁹ Ainaena tahanahanapui ebeha Bada taunamwanamwao adi towoiwo maudoidi aidiyena mata ihaloidi, na tauyababao mata ipaipaidi ana higa hauga lauvetala ana ahubena imahalava.

¹⁰ Tomowaone, neta hiya taupwanoliwo Yaubada yana loina namwanamwana hita'wata'wataedi, na yadi nuwatuwu dawaniwo bi'ibi'idi himulimulitaedi, adi maiha yababa alilina mata imohedi. Taupwanoliwone hinage yadi gagasa woyiawa, yo nigele yadi ve'ahihi taumiya galewa namwanamwadi aidiyai, na hiwalo dobidobiyedi. ¹¹ Na tausagenawasao wahiwahiyala alilidi yadi abamiya Yaubada ainai, na hesi tausagenawasao yababadi nigele hiyawalo dobidobiyedi Bada mehenai.

¹² Tomowaone hiya tauve'ita oya'oyamao mumuga yababana hipaipaihowai adi oleya dova lagulagu, ta adi lautowoi hibom himulimulitaedi. Yadi nuwapwanopwano vehabana hiwalowalo sebasebai ta mata yadi

mwalowoi dova lagulagu hipwahipwa ainai, ¹³ ainaena yadi yababao maihana mata himuya. Wuwuna tomowa mehediayi adi amna dawadawanidi ainodi hi'abi'abiye mahalavadi. Na ebe baidamiyao am'ai toyawa mata hi'abiye hinimayagomiu yadi mumuga yababao vehabadi. ¹⁴ Na yadi mehe ayouhi vehabana hipwanopwanoli lau na nigele mumuga yababana hiyalaumwauwi. Na tapitapiyadi himugaiyedi'o amwaha yababana ainai na hi'aiduma moiha. Neta vehabana ta Yaubada i'awa yababaedi'o.

¹⁵ Amwaha dumwaluna bada hilaugabainao ta hilau pwan'o, ta Biyo natuna yehana Balam yana mumuga himulimulitaei, wuwuna iya nuwanuwana yo yana paihowa yababana ainaena ivetobwatobwa, ¹⁶ na doniki ehebo Balam yana mumuga yababana ivelau mwauwi dova tomowa yana aubabada ainaena. Donikinane tauwalo mahalavane yana paihowa yababanane abiye lau mwauwidine.

¹⁷ Tomowa teina dova yadi mumuga adi ita dova bwahi gumagumadi, na hinage dova yaloyalovi, yaumai itowatowapeiyei, ainaena Yaubada howola abo ihiwa aituluwedi guda guguyou ainai ta nemai himiya vateyai. ¹⁸ Yadi mumuga yababadi mayadi walo gagasa na hi'au'aubabada yauyaule, na hinage yadi pwanoli aidiyena taunuwabui vauvau di hiniuniulidi ta hiwuyowuyo yadi mumuga mugai aidiyai. ¹⁹ Adi taumulitawone aidiyai hiwalo, 'Amwaha teina ho'eho'ena amwaha namwanamwana, na nigele teya laugagayo iyamiyamiya'. Na hesi hiya yadi mumuga yababana ainaena hibom hipaipaiyoidi. Wuwuna yaiya tomowa mumuga yababana ipaipaihowa ala'alabilyei ibom ipaipaiuyoi ²⁰ Hiya mugai yada Bada yo ada Taulivahi Yeisu Besinana wasana bada hibenalena'o yo hiyemidiyena'o ta mumuga yababadi hidena gabaedi'o, na ebe hiwuyouyo mumuga miyamiyana aidiyai mata yadi yababa mugamugaina hidi'wai. ²¹ Ebeha amwaha dumwadumwaluna nigele hiyahanapui, ainaena yababa hiveve'alone. Na hesi hiya bada amwaha dumwadumwaluna hihanapuiya'o na hilaugabaei, mata miya yababa alilina ainai himahalava wuwuna lolina ve'ave'ahihina hilaugabaina'o. ²² Ta yadi mumugao ipaihowauyaoidi ta tomowa hiwalo adi ita dova edewa maliwaidi hi'ai'aiyoidi. Na hinage maheya tauna ta abiye maseledi, na mulitai hiwuyo ta hitobatobauyo.

3

Bada yana ahubena mwala'ina vehabana

¹ Augeluwo, teina yagu leta bwauna alimiyai, na letaowone bwaune aidiyai yatowotowoi ta yavenuwatuwu avivinigomiu na amnuwanuwatuwu ili'ilimani. ² Yaubada yana tauwalo mahalava ve'ave'ahihidi yadi walo mugamugaidi amnuwatuwu avinindi, yo hinage yada Bada, Taulivahigita, yana tauyewasa hiwawalo auligomiuwa amnuwatuwu avinindi.

³ Na teina ginauli mwala'ina amhanapui mugaiyei ebeha hauga yana aba'ovi ainai tau'abi talawahi himahalava, na hiya taudi nuwalelena himulitaedi, ⁴ na hiwalo, 'Aiteya hauga ainai yami Bada iwuwuyoma dova yana waloyemidi. Mwalona bale'u yana abavetuwni ainaena ta wau nigele teya hinage ginauli iyamwaugwaipile. Mugai tubudao mwalomwalowoidi yadi haugaena na ilalaomane, ginauli maudoina adi oleyaone ehebodine.'

⁵ Hiya nigele nuwanuwadi hinuwatuwu avivini ebeha mugai Yaubada yana walowena galewa imamahalavane, na ni'u ainaena Yaubada bale'u iyeyemaselene, ⁶ na mulitai ni'u ainaena bale'u maudoina i'abiye yababane Nowa yana hauga ainai. ⁷ Na Yaubada yana walo ehebonane ainaena

galewa yo bale'u imwau ili'ilimanidi ta hiha'waha'wa na hauga lauvetala ana ahubena ainai mata igabu vehuludi, yo tauyababao imutudi.

⁸ Augeluwo, ehebo ginauli amnuwatuwu avivini, ebeha Bada ainai ahubena ehebo dova bolimai 1000 alidai, na bolimai 1000 ainai dova ahubena ehebo. ⁹ Hesi tupwadi tomowa yadi nuwatuwu pwano hiwalo, 'Bada yana waloyemidi inuwapwanopwanowena'o ta mata nigele iyapai-howaidi'. Nigele iyabwedabweda na hesi i'alama i'ita na iha'waha'waigita ebeha maudoida tanuwabui, ta havena teya igabagabaei. ¹⁰ Eeta Bada yana lauvetala ana ahubena mata yana laoma dova tau'aivavali na ive'aluwagavaigita. Ta galewa isawali mayana alapwahi mwala'ina yo ginauli maudoidi galewai aiwa ala'alahina ainaena i'ala yesawalidi, yo hinage bale'u ta ginauli maudoidi holanai himiyamiya i'alaye hisawalidi.

¹¹ Ginauli teina maudoina mata hisawali, ainaena ilowoinanei yo mayami mumuga maselena yo mayami ve'ahihi Yaubada ainai ammiyamiya. ¹² Na amha'waha'wa mayami nuwatuwu avivini Yaubada yana ahubena yana lau mwayamwayau vehabana, yo haugana ainai Yaubada galewa yo ginauli maudoidi i'oiye sawalidi aiwa ala'alahina ainaena. ¹³ Ta ita taha'waha'wa na galewa yo bale'u vauvaudi ta'itadi, dova Yaubada mugai iwalo yemidi, na dalavanane ainai mumuga dumwadumwaluna imiyamiya.

¹⁴ Augeluwo, yami ha'wa ana hauga ainai amtowoi wahiyala, ta ebe imahalavama ilobaigomiu mayami mumuga dumwalu maudoina na nuwadaumwaliyena ammiyamiya. ¹⁵ Na amnuwatuwu avivini yada Bada yana alama'i'ita ebeha nuwanuwana yo livahi talobai. Ginauli teina vehabana ada gelu moiha Paulo bada alimiyai ilaulelewa'o. Na yana hanapu Yaubada ainaena ilaoma. ¹⁶ Ta ginauli teina maudoidi Paulo iwalowalo yana letao aidiyai. Na tupwadi ginauli yana letao holadiyai adi hanapu vitaina, ainaena yauyauledi yo tautapiyao ginauliwone himwaubuidi, ta Yaubada yana Buki ana lelewo hinage himwaubuidi ta aidiyena hibom hi'abiye yababauyowedi.

¹⁷ Augeluwo, ginauli teina bada amhanapuidi'o, ainaena am'ita avivinogomiu ta havena tau'awa sewao himugai pwanoligomiu mata dova ta yami towolo momohi ainaena ambe'u. ¹⁸ Na hesi yada Bada, iya ada Faulivahi Yeisu Besinana, ana ve'i'ila yo yana hanapu alimiyai imwala'i, na iya tawalo vetuvehaeyei wau ta nigele yana aba'ovi. Moiha.

1 YONI

Walone yawahida vebabana

¹⁻² Hauga mayamayauni ainai walo mayawahina imiyamiya, ainaena ai mehemaiyena a'ita na talimaiyena abenalei, na nimamaiyena towahonane a'abi towoine, wuwuna bada imahalava'o ta mehemaiyena a'itaya'o, ta iya vebabana awalowalo mahalava alimiyai, neta iya yawahi vateyai wuwuna, na hesi mugai iya tamana baidana himiyamiya ta bada imahalava'o alidai.

³ Iya a'ita yo abenalei ta alimiyai awalowalo mahalavaei, ta ebe omiu baidamaiyao tave'au'augelu, yo hinage Tamada na Natuna Yesu Besinana baidadao tave'au'augeluwegita. ⁴ Ainaena yami leta teina bada aleleyawa'o, ta ebeha amvahili, na tayaliyaya moiha.

Yaubada masele wuwuna

⁵ Wasa teina abenalei'o iya ainaena, ta awalowalo mahalavaei alimiyai neta Yaubada masele wuwuna, na nigele teya guguyou ainai iyamiyamiya.

⁶ Ainaena ebe tupwa guguyou ainai tamiyamiya, havena ta'oya'oyama na tawalo, "Yaubada baidada tave'au'augelu". Neta nigele mumuga dumwaluna. ⁷ Na ebe tupwa masele ainai tamiyamiya, dova Yaubada tupwa masele ainai imiyamiyane, neta tave'au'augelu'o moiha, wuwuna natuna Yesu 'wahinanaena i'abiye maselegita'o yada yababao maudoidi aidiyena.

⁸ Maudoida tauyababao ta'i, na ebe tauvauvala na taoya'oyamaegita, yo tawalo, 'Yau namwanamwagu, na nigele yagu yababao.' Neta ana nuwamasele ebeha walomoiha nigele alidai. ⁹ Na hesi ebe tawalo dumwalu na tawalo, 'Moiha, bada yalauhapuli'o.' Eeta Yaubada yada pwanoliwo inuwahamuidi na ainaena i'abiye maselegita, wuwuna Yaubada iya taudumwalu ta imwau yedumwalugita'o.

¹⁰ Na ebe tawalo, 'Nigele teya hauga yalaulauhapuli', neta Yaubada ta'awa'awa oyamaei, ta yana walo nigele alidai.

2

Besinana iya ada tauhagu

¹ Ae natuguwao, yami leta teina yaleleyawa ta ainaena havena amlaulau hapuli. Na ebe talaupwano'o, Yesu Besinana iya ada tauhagu dumwadumwaluna i'awanoi vebabada Tamada ainai, ² yo yada lauhapuliwo inuwahamuidi, wuwuna Yesu iya ipwaoliyowei yada lauhapuliwo vebabadi, yo hinage taumiya bale'u maudoidi yadi lauhapuliwo vebabadi.

³ Ebe Yaubada yana lolina ta'awa'awa abiyei, mata tahanapui neta iya ada gelu moiha. ⁴ Eeta ebe yaiya i'au'aubabada na iwalo, "Yau Yaubada augelu" na ebe Yaubada yana lolina nigele iya'awa abiyei, neta i'o'oyama, ta walomoiha nigele ainai. ⁵ Na ebe Yaubada yana walo tamulimulita ili'ilimani, mata yada velauwo Yaubada vebabana i'oiye mwaugita ta hanahanapui ebeha Yaubada baidada tamiyamiya. ⁶ Ta mata tawalo, 'Yau Yaubada baidagu amiyamiya,' eeta ebeha yada miya dova Yesu yana miya.

Loina vauvauna

⁷ Tahiguwao, teina loinane yalelelene nigele loina vauvauna, na loina miyamiyana neta mugai wasana ambenalei'o, ta bada amhanapuiya'o.

⁸ Na lolina teina yaleleuyoi ta dova lolina vauvauna, velau namwanamwa walomoiha vehabana, wuwuna walomoiha neta Besinana ainai, yo omiu alimiyai hinage. Ta ainaena guguyou isawasawali, na masele moiha bada ihama'o.

⁹ Eeta ebe yaiya tahina ive'alehaei na iwalo ebeha iya masele ainai imiyamiya, neta i'o'oyama, wuwuna iya howola ta'i guguyou ainai imiyamiya. ¹⁰ Na ebe yaiya owa tahim uve'ilahi namwanamwaei, owa masele ainai umiyamiya, ainaena mata nigele uyabe'u. ¹¹ Na ebe tahim uve'alehaei, owa howola guguyou yana tupwa ainai umiyamiya, na hinage guguyoi ainai ulaulau, ta ainaena nigele uyahanapui havaidova ulalau, wuwuna mehem ihoga.

¹² Hedaheda, walo teina yaleleyawa wuwuna yami lauhapuliwo Yaubada inuwahamuidi'o Besinana yehanaena.

¹³ Tama, walo teina yaleleyawa wuwuna iya hauga vetuwuni ta wau imiyamiya bada amhanapuiya'o.

Hevahevaliwo, walo teina yaleleyawa, wuwuna iya tauyababa bada amwahiyala gabaena'o.

Hedaheda mwalamwala'imiu, walo teina yaleleyawa wuwuna Tamada bada amhanapuiya'o.

¹⁴ Tama, walo teina yaleleyawa wuwuna iya hauga mugai ta wau imiyamiya bada amhanahanapui.

Hevahevaliwo, walo teina yaleleyawa wuwuna omiu tauwahiyala ta Yaubada yana walo imiyamiya alimiyai, ainaena iya tauyababawa bada amwahiyala gabaena'o.

¹⁵ Havena bale'u mumugana amnuwanuwaleleyei na bale'u ginaulidi havena nuwamiu ivaiividi. Ebe bale'u mumugana amnuwaleleyei mata Tamada yana velau amta'wata'wataei ¹⁶ neta nuwadawani yo tobwatobwa adi nuwawai yo wasawasa nuwaleledi vehabana, ginauli teina nigele Tamada ainaena hiyalaoma, na hesi bale'u ainaena. ¹⁷ Na bale'u teina mata isawali ta bale'u adi nuwalelewo maudoina mata hi'ovi, na ita hesi ebe Yaubada yana nuwatuwuwo tapaipaihowai mata tamiya vateyai.

Besinana ana aleha

¹⁸ Natuguwao, hauga yana aba'ovi ilaoma'o, ta mugai ambenalena'o ebeha Besinana ana alehawa muhamuhana imahalavama, eeta amnuwatuwu avivini Besinana ana alehao bahudi bale'uwai himiyamiya, ainaena tahanahanapui hauga yana aba'ovi teina. ¹⁹ Na Besinana ana tau'alehao yada boda alonaena hi'a'aitulune, na hesi nigele yada boda moiha wuwuna ebe yada boda moiha mata baidadao tamiyamiya. Nigele teya yaiya, eeta yadi laune imiya mahalava ebeha neta nigele alidaena.

²⁰ Na omiu Alu'aluwa Ve'ahihi ibesinanaigomiu'o, eeta hanapu moiha bada amhanapuiya'o. ²¹ Nigele yami nuwapwanopwano vehabana leta teina yayavetamalenawa, wuwuna ve'ita dumwaluna bada amhanapuiya'o, yo hinage amhanapui ebeha nigele teya oyama iyamahama-halavama mumuga dumwaluna ainaena.

²² Na hiya tau'oyamaone Yeisu hiuvalaei, na hiwalo, 'Yeisu iya nigele Besinana towahona'. Ebe yayyadiwo hiwalowalo dova, hiya Besinana ana alehao, eeta Besinana Tamana baidana hita'wata'wataedi.

²³ Na ebe yaiya owa Yaubada Natuna uta'wata'wataei, Tamana nigele baidam amyamiyamiya. Na hesi ebe utalam Natuna ainai, iya yo Tamana baidamwao ammiyamiya.

²⁴ Omiu mugai wasadi ambenalena'o, ainaena ebe wasane alimiyai imiyamiya mata Besinana na Tamana baidamiyao ammiyamiya. ²⁵ Teina waloyemidine iwalo yemidiyeiwa neta yawahi vateyai.

²⁶ Besinana ana tau'alehao vhabadi yalalaulelewa ta ainaena havena hi'oya'oyamaegomiu. ²⁷ Na hanapunane bada amhanapuiya'o, wuwuna Besinana bada ibesinanaigomiu'o, ta alimiyai imiyamiya, yo ive'ive'itagomiu. Eeta havena amnuwanuwapwanopwano ebeha tomowa teya ive'itagomiu, na hesi Yaubada Alu'aluwana ive'itagomiu. Neta besinana moihana, na nigele oyama. Ainaena yana ve'ita'o ammulitaedi, ta Besinana baidamiu ammiyamiya.

Yaubada natunao ita

²⁸ Ainaena natuguwao, ilowoinanegomiu ta Besinana ainai ammiya vateyai, eeta haugana ebe imahalavama, havena amhinhinimaya, na hesi mayami atepatu yana laoma vhabana.

²⁹ Na Yaubada hinage amhanapui iya taudumwalu, ainaena yaiyadiwo hiya hipaihowa dumwalu, hiya Yaubada natunao.

3

¹ Tamada yana velau imwala'i alidai ainaena i'awa natunaegita. Ta nigele yana walo a'ava na natumohimohilinao ita. Ainaena taumiya bale'u nigele hiya'ita lobaigita wuwuna Yaubada nigele hiyahanapui. ² Augeluwo, teina hauga Yaubada i'awa natunaegita, na mulitai, hava imahalava alidai? Neta tahanahanapui haugana yana mahalava ainai ana oleya mata ta'ita, na imwaugwaipilegita ta ana oleya dova ita wuwuna iya ta'ita lobaiya'o moiha. ³ Yada nuwatuwuhae ginauli teina vhabana ainaena ebeha ta'abiye maseledi dova Besinana.

⁴ Na hesi ebe teya alidaena yababa ipaihowai neta Yaubada yana loina hiho'eho'e, wuwuna teina mumuga yababana. ⁵ Hinage tahanahanapui ebeha Besinana ilaoma yada mumuga yababadi ivaivehuludi, wuwuna iya nigele teya yana lauhapuliwo. ⁶ Ainaena ebe ita Besinana baidada tamiyamiya havena yababa tapaipaihowaidi. Na hesi hiya tauyababao nigele Besinana hiya'ita ta hinage nigele hiyahanapui.

⁷ Natuguwao, havena teya i'oya'oyamaegomiu, na hesi nuwamiu himasele ebe yaiyadiwo hiya yadi mumuga hidumwalu, hiya neta taudumwalu dova Besinana mumugana. ⁸ Na tauyababao neta hiya Tomodulele yana bodao, wuwuna hauga mugamugaina ainaena ta wau Tomodulele iya tauyababa. Eeta Yaubada Natuna ivetamalenama ta bale'uwai ilaoma Tomodulele yana paihowa habi oipeiyedi. ⁹ Na hinage ebe Yaubada ilabahigita havena tapaipaihowa yababa, wuwuna mumuga vauvauna atedai imwauwiya'o, ainaena ita Yaubada natunao nigele howahwana yo yababana tapaihowai.

¹⁰ Eeta ebeha tomowa ta'ita lobaidi yaiyadiwo Yaubada natunao, na yaiyadiwo Tomodulele natunao, wuwuna hiya Tomodulele natunao nigele hiyapaipaihowa dumwalu, na nigele hiyavelau namwanamwa matahidiyao.

Ada geluwo ta velauwedi

¹¹ Venuwamwau teina mugai ambenalena'o ebeha ada geluwo baidadao ta tavelauyowegita. ¹² Na havena dova Keni, wuwuna iya Tomodulele yana boda, na tahina iwunui. Na yana oiyemwalowoina wuwuna neta tahina Abeli yana paihowa namwanamwana na Keni yana paihowa yababana. ¹³ Ainaena tahiguwao, havena am'alu'aluwagavai ebe taumiya

bale'u hive'alehaegomiu. ¹⁴ Teina ainaena na mata tahanapui mwalowoi yana tupwa bada talaugabainao ta talao'o yawahi vateyai ana tupwa ainai. Wuwuna tahidao tavelau namwanamwaedi. Na ebe yaiya nigele velau atenai tahinao vehabadi, iya howola mwalowoi yana tupwa ainai imiyamiya.

¹⁵ Walo moiha, ebe yaiya tahina ive'alehaei, iya taulauwunu ta'i na tahanapuiya'o iya mata nigele yawahi vateyai iyalobai. ¹⁶ Eeta teina ainaena velau tahanapuiya'o, neta ebeha Besinana yawahina italamwena'o vehabada imwalowoi, ainaena ilowoinanegita ebeha yawahida tatalamwei tahidao vehabadi.

¹⁷ Amnuwatuwu avivini neta ebe yaiya mayana tobwatobwa imiyamiya na ana gelu teya i'abiye ahubali, ta nigele teya hagu iyamohemohei, vedova mata Yaubada yana velau atenai imiyamiyane? Nigele. ¹⁸ Natuguwao, havena yada velau walo a'ava ainaena, na hesi yada paihowaena tavelau moiha. ¹⁹ Teina ainaena tahanahanapui neta walomoiha ainai tamiyamiya, na havena tamehemeheuhi Yaubada mehenai. ²⁰ Na ebe mayada atehawawali ebeha yababa howola atedai imiyamiya, Yaubada atehawawawaliwone mata ibohoidi, wuwuna Yaubada iya imwala'i alili, na yada nuwatuwuwu maudoina ihanahanapuidi,

²¹ Augeluwu, ebe nigele yada atehawawaliwo, howahowana ta'atepatu Yaubada mehenai, ²² na ebe hava ta'awanai ainai mata imohegita, wuwuna iya yana laina ta'awa abiyedi, na yada paihowao vehabadi iyaliyaya. ²³ Na laina teina ebeha Natuna Yesu Besinana yehana tayemidiyei, na hinage ada geluwu tavelau ili'ilimanidi, dova Besinana ada laina imomohegitawa.

²⁴ Ainaena ebe yana laina tamulitaedi, ita ainai tamiyamiya, na iya alidai imiyamiya. Na vedova yana miyamiya alidai mata tahanapuine? Wuwuna Alu'aluwana imohegita, ta alidai imiyamiya.

4

Alu'aluwao moihadi na oya'oyamadi

¹ Augeluwu, havena alu'aluwa maudoidi amyemiyemidiyedi, na hesi amtowoidi Yaubada Alu'aluwana aiena bo alawai ainaena, wuwuna teina hauga tauwalo mahalava oya'oyamao bagibagilidi alu'aluwadi nigele Yaubada ainaena. ² Teina ainaena tahanapui Yaubada Alu'aluwana: ebe yayyadiwo hiwalo mahalava neta Yesu Besinana ilaoma bale'uwai ta iyemala tomowa, neta Yaubada Alu'aluwana ainaena. ³ Na ebe yayyadiwo Yesu hiuvalaei, hiya nigele Yaubada ainaena, na hesi hiya neta Besinana ana alehao. Na tau'alehane yana laoma bada mugai ambenalena'o, ta hauga teina bale'uwai imiyamiya.

⁴ Natuguwao, omiu Yaubada ilabahigomiu, ainaena vali alu'aluwaone bada amwahiyala gabaedi'o, wuwuna Alu'aluwane alidai imiyamiya iya iwahiyala alili, na hesi alu'aluwa taumiya bale'u aidiyai himiyamiya yadi wahiyala nigele iyamwala'i.

⁵ Na hiya taumiya bale'u mumuga bale'u ainaena hi'au'aubabada, ainaena taumiya bale'u bahudi alinadi hibenabenaledi. ⁶ Na ita hesi Yaubada ilabahigita, ainaena mata hiya Yaubada tauhanapuina alinada hibenalei, na hiya nigele Yaubada hiyahanahanapui alinada mata nigele hiyabenalei. Ainaena tahanapui aiteya alu'aluwa moihadi na aiteya alu'aluwa oya'oyamadi.

Yaubada yana velau

⁷ Augeluwo, maudoida tavevelavelauyowegita, wuwuna Yaubada velau wuwuna, ainaena yayiyadiwo hiya tauvelau bada Yaubada i'awa natuguwedi'o, na hiya Yaubada ana tauhanapuwo. ⁸ Na hesi hiya nigele tauvelau, hiya nigele Yaubada ana tauhanapuwo, wuwuna Yaubada tauvelau. ⁹ Na yana velau i'abiye mahalava alidai natuna ainaena, ta natu ehe'ehebona ivetamalenama, na bale'uwai ilaoma, ta ebe yawahi moihana ainaena tavai.

¹⁰ Teina velau moiha, nigele ebeha ita Yaubada tavelauwei, na Yaubada hesi ivelauwegita, ta natuna italamwei yo ipwaoliyei ita yada pwanoliwo vehabadi. ¹¹ Augeluwo, ebe teina dova Yaubada yana velau alidai, ainaena ita tavevelavelauyowegita.

¹² Nigele teya hauga taumiya bale'u Yaubada hiya'ita, na ita hesi tavevelavelauyowegita, neta ainaena Yaubada alidai, na hinage yana velau ainona alidai imwala'i. ¹³ Teina ainaena tahanapui ebeha ita ainai tamiyamiya na iya alidai imiyamiya? Wuwuna Alu'aluwana bada imohegita'o.

¹⁴ Na ai mehemaiyena Yaubada Natuna a'itaya'o, ta vehabana awalowalo mahalava ebeha Tamana bale'uwai ivetamalenama ta ebeha tomowa maudoida ada Taulivahi.

¹⁵ Ainaena ebe yayiya i'awa moiha neta Yesu iya Yaubada Natuna, Yaubada ainai imiyamiya na iya Yaubada ainai imiyamiya.

¹⁶ Eeta Yaubada yana velau alidai bada tahanapuiya'o ta tayemidiyena. Walo moiha, Yaubada velau wuwuna, ainaena ebe yayiya velau ainai imiyamiya, iya Yaubada ainai imiyamiya, na Yaubada iya hinage ainai imiyamiya.

¹⁷ Ainaena ebeha velau mumugana alidai imwala'i alili ta lauvetala ana ahubena ainai havena tamehemeheuhi, na hesi ta'atepatu. Wuwuna hauga teina bale'uwai tamiyamiya ita dova Besinana. ¹⁸ Na yada velau ainaena havena tamehemeheuhi, wuwuna velau moiha yada meheuhi ivai vehuluya'o. Walo moiha, lauvetala ainai tameheuhi, ebe velau moiha nigele alidai.

¹⁹ Na tavelauwei wuwuna iya ivelau mugaiyegita.

²⁰ Ebe yayiya iwalo, 'Yaubada ivelauwei', na tahina ive'alehaei, iya tau'oyama, wuwuna tahina i'itaya'o, na nigele iyavelauwei, ainaena nigele howahowana ta Yaubada ivelauwei wuwuna nigele iya'ita.

²¹ Na ada loina Yaubada ainaena ta ebeha iya tavelauwei, na hinage tahidao tavelauwedi.

5

Yada yemidi iwahiyala mumuga bale'u ainaena

¹ Ebe maudoida Yesu tayemidiyei na tawalo, 'Iya Besinana towahona' ita Yaubada natunao. Na ebe Tamada tavelauwei, natunao hinage tavelauwedi. ² Haugana Yaubada tavelauwei, na yana loina ta'awa abiyedi, teina ainaena mata tahanapui ebeha Yaubada natunao hinage tavelauwedi. ³ Wuwuna Yaubada yana velau ainona ebeha yana loina ta'awa abiyei. Ta yana loinao nigele hiyavitai. ⁴ Eeta ebe Yaubada ilabahigita mata mumuga bale'u tawahiyala gabaai. Hava ainaena tawahiwahiyalane? Yada yemidiyena. ⁵ Wuwuna ebe Yesu tayemidiyei ebeha Yaubada Natuna, teina ainaena mumuga bale'u tawahiyala gabaena'o.

Yaubada Natuna ana walomahalava vehabana

⁶ Na Natuna yana laoma alidai neta we'ahaena na 'wahinanaena neta iya Yeisu Besinana. Nigele we'aha a'avana ainaena, na hesi we'aha yo 'wahina aidiyena. Teina vehabana Yaubada Alu'aluwana iwalo mahalava moiha wuwuna Alu'aluwana mumugana dumwadumwaluna. ⁷ Na Besinana ana tauwalo moiha tonuga himiyamiya, ⁸ neta Alu'aluwa, we'aha, na 'wahina, na yadi ve'ita ehe'ehebonane.

⁹ Ebe tomowa yadi walo moihaoye tayemidiyedi, howahowana na Yaubada yana walo moihaoye tayemidiyei, wuwuna Yaubada iya tauwahiyala, na Natuna vehabana iwalo moihaoye alidai. ¹⁰ Ainaena ebe iya tayemidiyei, atedai talautowoi ebeha iya Yaubada Natuna. Na hesi ebe Yaubada nigele tayayemidiyei, tenem ainaena mata ta'awa oya'oyamaei, wuwuna yana walo moiha Natuna vehabana nigele tayayemidiyei. ¹¹ Na yana walo moihaoye ebeha Natunane ainaena yawahi vateyai imohegita. ¹² Eeta ebe yayia Yaubada Natuna ainai imiyamiya, tomowanane yawahi bada ilobaiya'o, na ebe yayia nigele Yaubada Natuna baidana, iya nigele yawahi ainai.

Yawahi vateyai vehabana

¹³ Yami leta teina bada yaleyawa'o ta amhanahanapui ebe Yaubada Natuna yehana amyemidiyei, yawahi vateyai bada amlobaiya'o. ¹⁴ Na hinage ebe mehenai ta'atepatu mata yada awanoi ibenaledi, yo imohegita hava ta'awanoiyyedine vehabana, ebe iya yana nuwatuwu tamulitaedi. ¹⁵ Walo moiha, yada awanoiwo maudoidi ibenaledi, ainaena tahanapui ebeha yada awanoiwoone ainodi imohemohegita.

¹⁶ Tupwadi lauhapuliwo adi maiha mwalowoi na tupwadi nigele, ainaena ebe yayia owa tahim u'ita ilauhapuli, na lauhapuline iu'iuna neta nigele ana maiha mwalowoi, na hesi taulauhapuline vehabana u'awanoi Yaubada ainai, ta Yaubada yam awanoi ibenalei, na tahimne ihagui. Na hesi lauhapuliwoone adi maiha mwalowoi, havena vehabadi am'awa'awanoi Yaubada ainai. ¹⁷ Walo moiha, lauhapuli maudoidi yababadi, na tupwadi adi maiha nigele mwalowoi.

¹⁸ Na hesi tahanahanapui neta ebe Yaubada ilabahigita havena taulauhapuli, wuwuna Yaubada Natuna i'ita'ita avivinigita, ta nigele tauyababa iya'abi'abisawahigita.

¹⁹ Na hinage ita tahanahanapui neta Yaubada ilabahigita, bwagana bale'u maudoina tauyababane yana lolina elauhanai.

²⁰ Na hinage tahanahanapui neta Yaubada Natuna bada ilaoma'o alidai, ta nuwada i'abi maseledi'o ebeha Yaubada iya moiha, na moiha ainai tamiyamiya, wuwuna ita Yaubada Natuna Yeisu Besinana baidada. Yeisu iya Yaubada moiha, na yawahi vateyai wuwuna.

²¹ Natuguwao, am'ita avivinigomiu vali abayemidi aidiyena, na amlau vehuludi.

2 YONI

Awayauwedo

¹ Yau yami bada, na owa waihiu Yaubada ivesinuwaigo ta manatumwao alimiyai leta teina yaleleyawa. Ya'awa yauwedo mwala'ina alimiyai na hinage hiya amwaha moiha ana taumulitao hi'awa yauwedo alimiyai. ² Wuwuna walomoiha atedai imiyamiya na alidai imiya vateyai. ³ Ainaena Tamada Yaubada na Natuna Yeisu Besinana yadi ve'i'ilaena yo yadi atemuyamuyaena yo yadi nuwadaumwaliyena ammiyamiya mayami awamoiha yo hinage mayami velau.

Yeisu Wasana am'abi avivini ilimani

⁴ Mugai tupwadi natumwao ya'itadi amwaha dumwaluna himulimuli-taedi, dova ada lolina Tamada ainaena, eeta yayaliyaya mwala'ina.

⁵ Waihiu ee, ya'awanoiyego ebeha teina nigele lolina vauvauna yayaleleyawa na hesi lolina miyamiyanawa mugai ambenalena'o ebeha maudoida tavelauyowegita. ⁶ Velau ainona teina ebeha Yaubada yana lolina tamulimulitaedi, na loinanane mugai ambenalena'o ebeha velau yana amwahaena talau.

⁷ Na tau'oyama'o bahudi bada himahalava'o bale'uwai ta Yeisu Besinana hiuvaualaei, hiwalo, 'Nigele iyayemala tomowa'. Eeta yayai i'oya'oyama, iya Besinana ana aleha. ⁸ Ainaena tau'oyamaone aidiyena am'ita avivinigomiu ta yami paihowa ana moiha havena amvetavetaudawani, na hesi ami maiha maudoina Yaubada mata imohgomiu. ⁹ Hiya yayiyadiwo Besinana hilaugabaei na yana ve'ita nigele hiyamulitaei Yaubada hinage himiya vehuluya'o, na ebe Besinana yana ve'itao am'abi avivinidi, Tamada yo hinage Natuna alimiyai himiyamiya.

¹⁰ Ainaena ebe yayai alimiyai ilaoma na yana ve'ita vagana, havena amyogayogaei yami vadai bo amwalowalo velauwei. ¹¹ Havena amyogayogaei mata dova ta yana paihowa yababanawa ainai amhagui.

Walo yana aba'ovi

¹² Ginauli bagibagilidi himiyamiya ta ebeha vehabadi yalaulelewa, na hesi nigele nuwanuwagu pepa ainai yalaulele, wuwuna yanuwatuwu avivini mata mulitai yalaowa ta omiu baidaguwau ta'au'aubabada, na tayaliyaya ovi.

¹³ Tahim iya Yaubada ivesinuwaena'o natunao yadi awayauwedo alimwai.

3 YONI

Awayauwedo

¹ Yau yami bada, na leta teina yaleleyawa owa augelu Gayosi alimwai. Walo moiha, ateguwenawa yavelau alimwai.

² Augelu, mayagu awanoi Yaubada ainai amnam yana miya namwanamwa vebabana, wuwuna yahanahanapui alu'aluwam yana miya namwanamwana.

³ Mugai yayaliyaya mwala'ina haugana tahidiyao tupwadi hilaoma ta yam mumuga dumwaluna vebabana hi'aubabadaei, wuwuna walomoiha ainaena ulaulau.

⁴ Teina dova wasa neta yagu abayaliyaya mwala'ina, wuwuna natuguwao walomoiha ainaena amlaulau.

⁵ Augelu yam hagu yo yam paihowa tahidao yo taumanao aidiyai vebabana haugana himahalavawa yam dalavai, neta paihowa namwanamwana. ⁶ Na tahidaone hilaugwaipileuyoma'o ta yam hagu aidiyai vebabana hiwalowalo mahalava tautapwalolo alimaiyai. Walo moiha, owa Yaubada yana taupaihowa, ainaena ilowoinanei yo ebe hilalaugabaigo adi nima'abi hinage umohedi. ⁷ Hiya Besinana yehanaena hi'ada'adau ta'i'ili, na nigele hiyatalam hagu vebabana taumiya ganamuli aidiyena. ⁸ Eeta ilowoinanegita ebe ita tahaguidi, ta ainaena baidadao tavetaupaihowa toyawa walomoiha ainai.

Ada tauhaguwo yo ada tau'alehao vebabadi

⁹ Ami venuwamwau yaleleyawa'o tautapwalolo alimiyai na towahone yehana Diyotilipi nuwanuwana na ibom iloiloineagomiu, ta ainaena yagu loina i'au'auhi. ¹⁰ Na nigele yabom iyavetavetala piliyegau na hinage tahidaone nigele iyayaliyayaidi na tautapwalolo isosomanaedi wuwuna tahidao hihaguhaguidi vebabana. Eeta ebe hauganane yamahalavawa, yana mumugaone vebabadi ya'aubabada.

¹¹ Augeluwo, havena mumuga yababana ammulimulitaei, na mumuga namwanamwana hesi. Walo moiha, taunamwanamwao hiya Yaubada yana bodao, na tauyababao nigele Yaubada hiyahanapui.

¹² Na Dimitilo iya towaho namwanamwana. Tomowa bahudi yadi walomahalava dova, wuwuna hiya ve'ita moiha ana taumulitao hiwalo mahalava ebeha Dimitilo towaho namwanamwana, na yau hinage yagu walomahalava dova, yo yagu walomahalava amhanahanapui neta ebeha walo moiha.

Walo yana aba'ovi

¹³ Ginauli bahudi himiyamiya yo nuwanuwagu vebabadi yalaulelewa na hesi nigele nuwanuwagu pepa ainai yalaulelewa, ¹⁴ wuwuna yanuwatuwu aviviniya'o mata muhamuhana abo yalaowa na owa baidagu ta'aubabada.

¹⁵ Ada geluwo teina yadi awayauwedo alimiyai. Na ada geluwo netai maudoidi hinage aidiyai yagu awayauwedo uwalo mahalavaei. Yaubada yana nuwadaumwali imiya vahaligomiu.

YUDE

Awayauwedo

¹ Yau Yude, Yeisu Besinana yana taupaihowa, na tahigu neta Yemesa. Teina yami leta yaleyewa, omiu Tamada Yaubada ana vesivesinuawo, eeta ivelauwegomiu na Yeisu Besinana i'ita avivinigomiu. ² Yaubada yana atemuyamuya yo yana nuwadaumwali yo yana velau imwala'i alimiyai.

Tauve'ita oya'oyamao

³ Augeluwu, nuwanuwagu ada livahi vehabana yalaulelewa, na hesi nigele howahowana, wuwuna ehebo ve'ita vaga bada alimiyai imahalava'o, eeta leta teina ainaena yaguguyeigomiu ta ebe havena yada abayemidi dumwaluna amta'wata'wataei, na hesi am'aipate vehabana. Wuwuna tauve'ahihiwo ita bada Yaubada abayemidiwo imohegita'o.

⁴ Vitai teina bada alimiyai imahalava'o neta tupwadi tauyababao hi'oya'oyamaegomiu ta ami boda ainai hiluwu'o, eeta Yaubada yana ve'i'ila alidai hiya yadi ve'itaena himwaugwaipiledi ta pwanoli adi amwala'mwaha aidiyai, yo hinage yada Taubada yo yada Bada Yeisu Besinana hita'wata'wataedi. Hiya yadi pwanoli vehabana adi lolina vitaina mugai Yaubada yana buki ainai hileleya'o.

⁵ Yagu venuwa yawalouyowei, neta mugai annuwamasele ainaena annuwatuwu avivini, neta mwalona Bada yana boda ihaguidi ta himahalava tupwa Itipita ainaena, na mulitai aidiyena tupwadi imumutudine, neta hiya nigele hiyayemidi.

⁶ Tausagenawasao hinage annuwatuwu avinidi, wuwuna yadi abamiyao hilaugabaidi ta himwauhiniuyoidi, ainaena Yaubada ipaidi ta dalava guguyou holanai imwauwidi'o, ta nemai himiyamiya ana higa lauvetala ana ahubena imahalava.

⁷ Hiya yadi mumuga dova tupwadi dalava mugai, neta Sodoma yo Gomola yo tupwadi dalavao vahalidiyai, wuwuna pwanoli ana nuwawai mwala'ina ainaena hipaipaihowa awa'awawa na yadi taliya towatowahowo baidadiyao hipwanopwanoli, eeta Yaubada igabudi aiwa ala'alahi vateyaina ainai. Ta ve'ita tenem ita maudoida vehabada.

⁸ Na tomowaone, bada hiluwuwa'o alimiyai, yadi mumuga ehe'ehobane, wuwuna hiya yadi enoniviniwo aidiyena ve'ita yababadi, hipaipaihowaidi, neta mehe'ayo na Yaubada yana linao hiuvalaedi, na taumiya galewa masemaseledi hi'awa'awa yababaedi. ⁹ Na hesi tausagenawasao adi taumugai Maikeli mugai i'awa pa'ipa'i Tomodulele baidana, Mosese tauna vehabana, na Maikeli nigele Tomodulele iyahinahinabodai. Na teina dova iwalo, 'Bada ihinahinabodaigo'.

¹⁰ Na tomowaone, ebe hava nigele hiyahanapuidi bada ta'i hi'awa yababaedi, wuwuna hiya dova lagulagu, ta adi lautowoi iloiloinaedi, ta hiya hi'abi'abiye yababauyoidi. ¹¹ Nuwayabayababadi, wuwuna Keni yana amwaha yababana ainaena hilaulau, na yadi tobwatobwa vehabana himumuga yababa dova hinage Balam mugai yana mumuga. Ainaena mata hisilaha, wuwuna Yaubada yana lolina hita'wata'wataena'o, dova Kola mugai lolina ita'wata'wataei.

¹² Ebe tapwalolo toyawa ainai ai'ai ampaihowai, na tomowaone hiluwuwa, na aine hi'abiye yababa, wuwuna hi'ai ala'alabili na hibom hinuwauwatuwuyoidi. Nuwanuwadi hiya hiyaliyaya, ta adi oleya dova yalovi gibana yaumai ipeiyei, na nigele 'wesu. Hinage adi oleya dova

aiwa yana hauga aino na nigele ainona, eeta lamlamna hidavai vehulu ta imwalowoi ili'ilimani. ¹³ Na hinage adi oleya dova bagodu mwala'idi na gwalagwalabuhodi yadi paihowao abahinimaya. Hinage adi oleya dova utui hilowolowouhi awawauhi ta mata guguyoy yana tupwa ainai himiya vateyai.

¹⁴ Mugai Adam yana hauga ainai ta ilaoma Inoke ainai neta yaso maudoina 7. Inoke iwalo mahalava tomowaone vehabadi iwalo, 'Am'ita Bada ana tauve'ahihiwo tausani viha baidanao hilalaoma, ¹⁵ na ebe tomowa maudoidi iloinaedi na ilauvetalaedi yadi mumuga bagibagilidi na yababadi vehabana, na hinage yadi awayababa Yaubada ainai maudoina vehabadi.'

¹⁶ Tomowaone tau'ulumiyai na tau'awa yali, na hiya adi lautowoi ainaena hilaulau. Hinage tauwalo haehae, na ebe adi geluwo aidiyai hiwalo am'amna, neta tobwatobwa vehabadi.

Am'ita avivinigomiu

¹⁷ Augeluwo, yada Bada Yeisu Besinana yana tauyewasao yadi walomahalava amnuwatuwu avivini haugana mwalona hiwalo, ¹⁸ 'Hauga yana aba'ovi ainai tupwadi tomowa mata mumuga dumwaluna hi'abi talawahiyei, wuwuna hiya adi lautowoi yababana iloiloineaedi'.

¹⁹ Tomowaone mumuga bale'u himulimulitaei, ainaena hiya tauyemidiwo adi tauwaheiwu, ta Alu'aluwa nigele aidiyai.

²⁰ Augeluwo, ilowoinanegomiu na yami yemidi ve'ave'ahihinaena amabiyoigomiu ta amtowolo wahiyala na Alu'aluwa Ve'ahihi yana nuwatuwuwena am'awa'awanoi Yaubada ainai. ²¹ Na hinage velaune Yaubada ainaena am'abi avivini, na amha'waha'wa maivihana abo yada Bada Yeisu Besinana yana atemuyamuyaena yawahimiu miyamiya vateyaina imohegomiu.

²² Na tupwadi ada geluwo hinuwabwaubwau am'atemuyamuyaedi na amhaguidi. ²³ Tupwadi hinage dalava ala'alahina ainai himiyamiya, amtowoi ta amhaloidi. Tupwadi hinage taulauhapuliwo am'atemuyamuyaedi mayami meheuhi, ta yadi nuwalele yababadi dova luwuluwu bi'ibi'idi amta'wata'wataedi.

Walo vetuvehae

²⁴ Yaubada howahowana i'ita avivinigomiu ta havena ambe'ube'u, ana higa haugana iya mehenai ilauvaigomiu yana dalava masemaselena ainai, mayami mumuga namwanamwana, na hinage mayami yaliyaya mwala'ina. ²⁵ Yaubada iya ibom ada Taulivahi, neta yada Bada Yeisu Besinana yana mumuga ainaena, eeta tawalo vetuvehaeyei yana wasawasa yo yana namanamalina yo yana wahiyala yo yana lolina mugai ta wau yo hinage hauga hilalaoma aidiyai. Moiha.

MEHE'ITA'ITA

¹ Buki teina ainai Yeisu Besinana yana ve'ita wasana, Yaubada i'aiyauyai na ebeha Yeisu ive'itaei yana taupaihowao aidiyai na hihanapui hava mata muhamuhana imahalavane.

Teina ve'itane Yeisu Besinana yana tausagenawasa ivetamalei yau yana taupaihowa Yoni aliguwai na yawalo mahalavaei. ² Yau ginaulidine bada ya'itadi'o maudoina, ainaena yamwau mahalavaedine, neta Yaubada yana walo, na hinage Yeisu Besinana yana wasa.

³ Uyaliyaya owa taulauvahili na amyaliyaya omiu taubenali, eeta teina walomahalava lelelelena ambanehi na ammulitaei, wuwuna ginaulidine yawalo mahalavaedine muhamuhana mata himahalava.

Awayauwedo boda maudoina 7 aidiyai

⁴⁻⁵ Yau Yoni yami leta yaleleyawa omiu boda tauyemidiwo tupwa 7 Esiya holanai. Atemuyamuya na nuwadaumwali alimiyai, Yaubada ainaena, na hinage alu'aluwa 7 aidiyena, hinage Yeisu Besinana ainaena. Iya Yaubada mwalona, ta hauga teina, yo hauga ilalaoma aidiyai imiyamiya, na alu'aluwaone 7 hiya Yaubada yana abamiya wasawasa mehenai himiyamiya. Yeisu Besinana iya tauwalo moiha, na hinage iya mwalowoiyena itowolo mugai, ta bale'u ana tauwasawasao yadi Tauwasawasa. Ibom Yeisune ivelauwegita na yada pwanoliwone 'wahinanaena iwuwadine. ⁶ Eeta imwau ahaigita na ebeha tavetauloina na tapwaoli Tamana Yaubada ainai. Iya Yeisunane yana wasawasa yo yana wahiyala miyamiya vateyaidi. Moiha.

⁷ Na am'ita iya ilalaoma yalovi ainaena, na tomowa maudoidi yo hinage ana tauwomaliwo maudoidi hi'ita, na taumiya bale'u tupwa maudoina aidiyena hinuwa'uvai na vehabana mata hidou mwala'ina. Teina mata imahalava. Moiha.

⁸ Yada Bada iwalo, 'Yau abavetuwuni yo aba'ovi'. Ibom Yaubadane Tauwahiyala moiha, na mwalona yo wau yo hauga hilalaoma aidiyai imiyamiya.

Besinana ana ita

⁹ Yau tahimiu Yoni. Taveboda ehebo'o Yeisu Besinana baidada, yana abaloina holanai omiu na yau ta'alama'i'itanegita muyamuya yo vitai aidiyena. Yau mwalona hipaigau na himwauwigau bwanabwana Patimo ainai, wuwuna yaguguya Yaubada yana walo yo Yeisu wasana.

¹⁰ Tenem ainai yada Badane yana ahubena ainai Alu'aluwa Ve'ahihi yalautowoi aliguwai, na ainaena ehebo alinana mwala'ina yabenalei dova yoguli i'au'aubabada dagelaguwai, iwalo, ¹¹ 'Ginaulidine howola abo u'itadi na vehabadi ulaulele buki ainai, na bukine uvetamalei boda tauyemidiwo 7 aidiyai, neta Epeso, Simena, Pegamosi, Tayataila, Sadisi, Piladelipiya yo Laodisiya aidiyai'.

¹² Eeta yatowolo gwaipile ebeha ya'ita yaiya aliguwai i'au'aubabadane. Tenem ainai masele adi abamwau 7 ya'itadine goula aidiyena hipapaihowaidine. ¹³ Na ahi'ahipudiyai ehebo ya'ita, dova Towaho Moihana, ana ale'o dabalonaena ta idobi aenai, na nuwanuwanai ana tulituli goula, ¹⁴ na vahunane hewahewa alilina, dova ahole vauvauna, na mehena dova aiwa ala'alahawawalina. ¹⁵ Na aena namanamalina dova pwawati vauvauna higabu, na alinana ana benali dova bwahi mwala'idi dagugudi, ¹⁶ na hinage utui 7 nima tautuwanaena i'abihinidi, na hinage awanaena elepa

ale'aleha imahamahalava mehemehegaina tupwa bwaubwauna ainaena, na maninane dova mahana ihinahinali, mahana ala'alapwahiyai.

¹⁷ Na haugana ya'ita, aenai yabe'u dova yamwalowoi, na nima tauwawanaena i'abi aliguwai, na iwalo, 'Havena umehemeheuhi, wuwuna yau abavetuwuni yo aba'ovi. ¹⁸ Mayawahigu yamiyamiya, mwalona yamwalowoi na u'ita yau yamiyamiya na mata nigele yaya'ovi. Eeta nimaguwai mwalowoi yo Bwebweso adi awa'eda abaho'ena ya'abi'abi avivinidi.

¹⁹ 'Inamwanamwa. Ginauli teina u'itadi'o uleledi, na hinage hava mata mulitai himahalava uleledi. ²⁰ Teina utuine 7 nima tautuwaguwai na hinage masele adi abamwau 7 u'itadi'o, adi nuwamasele dawadawanidi, alimwai ya'abiye masele. Utui 7 neta tausagenawasao 7 tauyemidiwo 7 vehabadi, na masele abamwauwina 7 neta hiya boda tauyemidiwo 7.

2

Epeso yadi leta

¹ 'Tausagenawasane tautapwalolowone Epeso ainai i'ita'ita avivinidine yana leta ulele Epesowone vehabadi, na uwalo,

'Wasa teina ilaoma towahone ainaena iya utuiwone 7 nima tauwawanaena i'abi avivinidine, na masele abamwauwina goula 7 ahi'ahipudiyai ilaulau. Iya teina yana walomahalava alimiyai, iwalo:

² 'Yahanapuiya'o, neta yami paihowa mwala'ina ainaena, yo yami alama'i'ita aidiyena, amwahiyala'o, eena tauyababao nigele nuwamiu, eeta amtowoidi ta ebeha hiya tauyewasao na hesi hiya nigele, ta yadi oyama'o amlobaidi'o. ³ Na hinage alama'i'ita amhanahanapui, ta paihowa vitaidi na mwala'idi aidiyena nigele amyatapiya yehagu vehabana.

⁴ Na yau ehebo ginauli alimiyai ya'ita nigele iyanamwanamwa, neta mwalona yami velau namwanamwana aliguwai na hesi bada amlau mwauya'o. ⁵ Mwalona namwanamwamiu, na amnuwatuwu avivini yami miyamiyawa ainaena ambebe'une, eeta amnuwabui na ampaihowa namwanamwa, dova mwalona. Na ebe nigele amyanuwabui mata yalaowa na yami masele abamwauwina yavaivehulu alimiyena. ⁶ Na yahanapuiyomi'o ebeha ginauli namwanamwana alimiyai, neta Nikoleitani yana bodao yadi mumuga amta'wata'wataei, yau dova.

⁷ 'Eeta ebe alimiyena yaiya matalinana ibenalei Alu'aluwa Ve'ahihi yana walo tauyemidiwone aidiyai. Na ebe alimiyena yaiya Tomodulele iwahiyala, gabae iya yawahi ana aiwa ainona yatalamwei i'ai, aiwane itowotowolo Yaubada yana tanovi namwanamwana ainai.

Simena yadi leta

⁸ 'Tausagenawasane tautapwalolo Simenawone ainai i'ita'ita avivinidine yana leta ulele Simena vehabadi na uwalo,

Wasa teina ilaoma iya abavetuwuni yo aba'ovi ainaena, iya imwalowoi'na itowolouyo ta mayawahina imiyamiya. Iya teina ibom yana walomahalava alimiyai iwalo:

⁹ 'Bada yahanapuiya'o amve'atemuyamuya, neta omiu wewelohe, na hesi moiha omiu wasawasa. Na hinage yahanapuiya'o ebeha tupwadi hi'awa'awa yababaegomiu na hinage hiwalo, "Ai Yudeya", na nigele. Na hesi hiya Tomodulele yana bodao. ¹⁰ Na havena ammeheheheuhi ebe ginauli teya ainai muya amlobai. Amnuwatuwu avivini mata howola Tomodulele abo itowoiyomiu na tupwamiu hipaiyomiu na vada paipaiyai himwauwigomiu, na hesi ami vitaine ahubena 10 a'ava vehabana. Na

amtowolo wahiyala ana higa mwalowoi, ta ebe yawahimiu vateyai yamohegomiu.

¹¹ 'Eeta ebe alimiyena yaiya matalinana Alu'aluwa Ve'ahihi yana walo tauyemidiwo aidiyai ibenalei, na hinage yayiyadiwo alimiyena Tomodulele amwahiyala gabaei, mata nigele mwalowoi bwauna iya'abiye yababagomiu.

Pegamosi yadi leta

¹² 'Tausagenawasane tautapwalolowone Pegamosi ainai i'ita'ita avivini-dine yana leta ulele Pegamosiwone vehabadi, na uwalo,

'Wasa teina ilaoma iya mayana elepa ale'aleha, mehemehegaina tupwa bwaubwauna ainaena. Iya teina yana walomahalava alimiyai, iwalo:

¹³ Bada yahanapuiya'o tupwanane ainai ammiyamiyane neta Tomodulele yana abamiya wasawasana. Na hesi amyemidiyegau, wuwuna nigele amyauvalaegau. Na Tomodulele yana tupwane ainai mwalona ehebo agu tauwalo moiha hi'oiye mwalowoiya'o, yehana Anitipasa, na hesi am'abi avivinigau mwala'ina.

¹⁴ 'Mumugamiu tupwana vehabana nigele yayayaliyaya, wuwuna tupwamiu Balam yana ve'itao ammulimultaedi. Na yana ve'itaone mwalona Belaki imultaedi, na Isileli mumuga yababana ive'itadi, neta aiwa tagitagi ai'ai himomoheiwai, ta hi'ai'ai, yo hinage himehemeheganawali. ¹⁵ Na hesi ehebo ginauli nigele namwanamwana, neta tupwamiu Nikoleitani yana bodao yadi ve'ita ammulimultaedi. ¹⁶ Ainaena teina ta'i mumuga yababana aidiyena amnuwabui. Na ebe nigele, hauga habuluna ainai yalaowa na ya'alehaigomiu, elepa ale'alehaena awaguwena imahamahalava ainaena.

¹⁷ 'Eeta ebe alimiyena yaiya matalinana, Alu'aluwa Ve'ahihi yana walo tauyemidiwo aidiyai ibenalei. Na ebe yayiyadiwo Tomodulele amwahiyala gabaei, ai'ai dawadawanina yamohegomiu. Na hinage ehebo ehebo ainai ya'aiyauya gaima hewahewadi, na gaimadine aidiyai yehamiu vauvaudi leleleledi, neta nigele teya howahowana ihanapuidi, bada hibom tauvaine hihanapuidi.

Tayataila yadi leta

¹⁸ 'Tausagenawasane tautapwalolowone Tayataila ainai i'ita'ita avivini-dine yana leta ulele Tayatailawone vehabadi, na uwalo,

'Wasa teina ilaoma Yaubada Natuna ainaena, iya mehena adi ita dova aiwa hawahawawalina, na hinage aena namanamalidi dova pwawati vauvauna higabu. ¹⁹ Iya teina yana walomahalava alimiyai, iwalo:

'Yami paihowao bada yahanapuidi'o, yami velau yo yami yemidi yo yami paihowa yo yami alama'i'ita, na yahanapuigomiu'o teina hauga yami paihowao hinamwanamwa alili, na mwalona tupwana.

²⁰ 'Na hesi teina ainai ehebo ginauli vehabana nigele yayayaliyaya, wuwuna Yesibeli ainai amtalamwegomiu, ibom waihiune iwawalone ebeha iya ehebo Yaubada ana tauwalo mahalava, na nigele. Hesi waihiune yagu taupaihowaone ive'ita pwanolidi ta higanaganawali yo hinage aiwa tagitagi aidiyena iniuniulidi, ta ana himohemohei na tupwana hi'ai'aidi.

²¹ Na bada waihiunane yana hauga yamohena'o na ebeha yana mehenganawali aidiyena inuwabui, na hesi nigele nuwana na yana pwanoline ita'wata'wataei. ²² Eeta asiye bwa mata yamohei na ebe yayiyadiwo hiya baidanao hipwanoli muya mwala'ina hilobai, ebe yadi paihowa yababana aidiyena nigele hiyanuwabui. ²³ Na hinage natunao mata ya'oiye mwalowoidi, na ainaena tauyemidiwo maudoidi hihanapuigau ebeha yau tomowa maudoidi yadi nuwanuwatuwu atediyai maudoina yahanahanapuidi, na hinage maudoina alimiyai yayemaiha hava dova yami

paihowao, namwanamwadi bo yababadi. ²⁴ Na hesi omiu Tayatailawone maudoimiu, vitai teina yababanane nigele amyamulitaedi, yo Tomodulele yana nuwatuwu honihoni nigele amyahanapui, mata nigele ava'avala vitavitaina yayamohegomiu. ²⁵ Na hesi mayami yemidi amtowolo wahiyala ana higa yawuyoma.

²⁶⁻²⁷ 'Hinage ebe yayiyadiwo omiu Tomodulele amwahiyala gabaedi, na yagu paihowaone besiwa ampaipaihowaidi ana higa yana aba'ovi ainai, loina yamohegomiu na tupwa maudoidi amloinaedi, dova Tamagu loina imohegau'o. Na yami loinane wahiwhiyalana ainaena amloina tomowa aidiyai, dova pwawati ainaena walata ta'oiwowoli yeha'aha'a. ²⁸ Na hinage utui sailohana mata yamohegomiu.

²⁹ 'Eeta ebe alimiyena yayia matalinana, Alu'aluwa Ve'ahihi yana walo tauyemidiwo aidiyai ibenalei.

3

Sadisi yadi leta

¹ 'Tausagenawasane tautapwalolowone Sadisi ainai i'ita'ita avivinidine yana leta ulele Sadisiwone vehabadi, na uwalo,

'Wasa teina ilaoma towahone ainaena, iya towahone Yaubada Alu'aluwana 7 yo hinage utui 7 ainai himiyamiya. Iya teina yana walomahalava alimiyai, iwalo:

'Yami paihowa bada yahanapuidi'o, na wasamiu yabenalei ebeha mayawahimiu ammiyamiya, na hesi nigele, wuwuna alu'aluwamiu bada himwalowoi'o. ² Ainaena eno'enowena amtowolo na hava habuluna alimiyai imiyamiya am'abiye mwala'i, na havena maudoina imwalomwalowoi. Yahanapui yami paihowa yagu Yaubada mehenai tupwana nigele hiyadumwalu. ³ Na mwalona ve'itanane hive'itagomiu'o yo ambenalena'o, howahowana amnuwatuwu avivini na amnuwabui, ta ammulita ili'ilimani. Na ebe nigele eno'enowena amyatowolo, howola abo alimiyai yalaowa na aluwamiu yavegawai dova tau'aivavali, na nigele amyahanapui aiteya ahubena ainai yalaowa.

⁴ 'Na tupwamiu Sadisi ainai ami ale'o masemaseledi, howola abo omiu baidaguwao talau ovi'ovi ma'ada ale'o hewahewadi, wuwuna omiu ilowoinanegomiu. ⁵ Na ebe yayiyadiwo alimiyena Tomodulele amwahiyala gabaedi omiu hinage ami ale'o hewahewana aml'i'wadi, na havena yehamiu yawahi bukina ainaena yaho'eho'e vehulu, na hesi ebeha yehamiu mata yawalo mahalavaedi Tamagu mayana tausagenawasao mehediya, ebeha omiu yagu boda.

⁶ 'Eeta ebe alimiyena yayia matalinana Alu'aluwa Ve'ahihi yana walo tauyemidiwo aidiyai ibenalei.

Piladelipiya yadi leta

⁷ 'Tausagenawasane tautapwalolowone Piladelipiya ainai i'ita'ita avivini-dine yana leta ulele Piladelipiyaone vehabadi na uwalo,

'Wasa teina ilaoma iya masemaselena na moihaana ainaena, na hinage iya Devida yana abaho'e nimanai i'abi'abi avivini, na ebe awa'eda iho'e nigele teya howahowana na igudui, na hinage ebe igudui nigele teya howahowana iho'e. ⁸ Iya teina yana walomahalava alimiyai iwalo:

'Yami paihowao bada yahanapuidi'o, na hinage yahanahanapui yami wahiyala tupwana imiyamiya, wuwuna yagu ve'itao ammulimulitaedi, na hinage yehagu nigele amyauvalaei. Eeta amwaha yaho'eya'o mehemiya na nigele teya howahowana na igudui. ⁹ Na moiha, hiya Tomodulele yana bodao hi'oyama hiwalo ebeha hiya Yudeya, na hesi nigele. Eeta howola abo

yaloinaedi na hilaoma mehemiyai na hipwagogo na maudoidi hihanapui ebeha omiu yavelauwegomiu. ¹⁰ Na howola abo hauga vitai imahalava bale'uwai, na tomowa maudoidi itowoidi na omiu hesi mata vitaine ainai ya'ita avivinigomiu wuwuna yagu walo ammulimulitaedi na vehabagu am'alama'i'itaegomiu.

¹¹ 'Muhamuhana abo yalaowa na hava dova alimiyai imiyamiya am'abi avivinidi na mata nigele yaiya maihane alimiyena iyavaivehulu. ¹² Na ebe alimiyena teya Tomodulele iwahiyala gabaei, yaloina na ivelogidi Yaubada yana vada ve'ahihi vehabana, na mata nigele hinage iyalaugabaei, na alimiyai Yaubada yehana yalele, na hinage Yaubada yana dalava yehana yalele, neta Yelusalem vauvauna, howola abo galewaena i'aituluma yagu Yaubada ainaena. Na hinage alimiyai yehagu vauvauna yalele.

¹³ 'Eeta ebe alimiyena yaiya matalinana, Alu'aluwa Ve'ahihi yana walo tauyemidiwo aidiyai ibenalei.

Laodisiya yadi leta

¹⁴ 'Tausagenawasane tautapwalolowone Laodisiya ainai i'ita'ita avivini-dine yana leta ulele Laodisiyaone vehabadi, na uwalo,

'Wasa teina ilaoma Moiha ainaena iya tauwalo moiha, na hinage iya Yaubada yana paihowao wuwuna, iwalo mahalava alimiyai iwalo:

¹⁵ Yami paihowao bada yahanapuidi'o ebeha nigele ala'ala wowoli yo gwagwama. Nuwanuwagu ehebo tupwa ainai ammiyamiya. ¹⁶ Na hesi omiu bada ah'ahipuwai, nigele ala'ala wowoli yo gwagwama yadi tupwai amyamiyamiya. Ainaena awaguwena mata yahowa vehulugomiu. ¹⁷ Na omiu amwalo, "Yau wasawasa, na ginauli maudoina howahowagu", na nigele amyahanapui ebeha omiu bada wewelohe, na atemyamuyamui, na hinage mehegibugibumiu na bugebugewamiu. ¹⁸ Ta ainaena yavenuwamwauwegomiu na aliguwena goula moiha amgimwala na ainaena amwasawasa, na hinage ale'o hewahewadi amgimwala na aml'i wadi na havena mabugebugewamiu amlaulau, na hinage mulamula amgimwala na mehemiyai amhiwaidi na mehemiu himaseleuyo.

¹⁹ 'Na annuwatuwu avivini ebeha yaiyaduwu omiu yavelauwegomiu, ta yahinahinabodaigomiu neta ya'abiye dumwalugomiu ta amwahiyala na amnuwabui. ²⁰ Na am'ita, yau yami awa'edai yatowotowolo na ya'aigohagoha. Na ebe yaiya owa alinagu ubenalei awa'eda uho'e, mata yaluwuwa na owa na yau tave'au'augelu, na owa baidagu ta'ai yaugogo.

²¹ Na ebe yaiyadiwo alimiyena Tomodulele amwahiyala gabaei, yatalam alimiyai na baidaguwao tamiya yagu abamiya wasawasa ainai, dova yau Tomodulele yawahiyala gabaeine, ta Tamagu yana abamiya wasawasa ainai baidagu amiyamiyane.

²² 'Eeta ebe alimiyena yaiya matalinana Alu'aluwa Ve'ahihi yana walo tauyemidiwo aidiyai ibenalei.'

4

Taumiya galewa Yaubada ainai hitapwalolo

¹ Ginauli teina bada hi'ovi'o na yavinvinunu, ta ehebo awa'eda ya'i'tane galewaena ilotaho'e. Na hinage ehebo alinana yabenalei dova yoguli, iya mwalona yabebenaleiwa, aliguwai iwalowalo iwalo, 'Uhaema na yave'itago hava mata mulitai imahalavane'. ² Mai'ehebo na Alu'aluwa Ve'ahihi yana wahiyala yalautowoi, na galewai ehebo towaho ya'i'tane yana abamiya wasawasa ainai imiyamiya. ³ Na maninane ya'ita inamanamali dova gaima wasawasa. Na yana abamiya wasawasane hulele ala'alawana

itowolo gwaigwaipileyei. ⁴ Na abamiyao wasawasadi adi bagibagili 24 himiya gwaigwaipileyei na abamiya wasawasa aidiyai babadao hitau 24 himiyamiya ma'adi ale'o hewahewadi na hinage ma'adi pwaopwaomi wasawasa goula vahudiyai.

⁵ Na abamiya wasawasane ahi'ahipudiyena tupwana ginauli hima-hamahalava, namali na dagugu na tutu. Na hinage abamiya wasawasa mehenai lampa 7 hi'ala'alahi, hiya neta Yaubada Alu'aluwanao 7. ⁶ Na abamiya wasawasane mehenai ehebo ginauli inamanamali dova daumwali namwanamwana ni'u ewanai, ana ita dova vihilo. Na hinage abamiya wasawasane vahalinai meimeituwa vehopali hitowolo ta'i'iliyei, na mehedi dageladi yo nuwanuwadi i'oiye mwau. ⁷ Ehebo meimeituwa ana ita dova laiyoni, na bwaunane dova bulumakau, na tonuganane maninane ana ita dova tomowa, na hinage vehopalinane ana ita dova manihubu iyevayeva. ⁸ Na ehebo ehebo pepediyao adi bagibagili 6, na pepediyaoone maudoidi aidiyai mehe hi'oiye mwaudi pepedi ewadiyai yo elauhadiyai. Na hauga maudoina, ahubena yo masigili aidiyai, hiwaliwali, na hiwalowalo: 'Ve'ahihim, ve'ahihim, ve'ahihim, Bada Yaubada Tauwahiyala alili. Owa hauga mugai, na hauga teina na hauga ilalaoma aidiyai umiyamiya.'

⁹ Taumiya vateyaine yana abamiya wasawasa ainai imiya, na hauga bagibagilidi meimeituwaone teina hiwaliwali vetuvehae na hive'ave'ahihiyei, na hinage hi'awa'awa yauwedo ainai. ¹⁰ Na hauga bagibagilidi ebe meimeituwaone hiwaliwali babadaone hitau 24 hipwagogo iya miyamiya vateyaina yana abamiya wasawasane mehenai na hiwalowalo vetuvehae ainai. Na adi pwaopwaomi wasawasao abamiya wasawasa mehenai himwauwi aituluwedi na hiwalowalo,

¹¹ 'Owa yama Bada na yama Yaubada, na walo vetuvehae yo ve'ahihi yo wahiyala ilowoinanego, wuwuna owa ginauli maudoidi uyemaseledi ubom yamnuwatuwuwena ta wau himiyamiya.'

5

Peipa youyouna

¹ Eeta iya abamiya wasawasana ainai imiya na ya'itane, na nima tautuwanaena peipa youyouna i'abi avivini, na lelelelena holana'i yo tuluhanai, na hinage peipane ana hipwaone ana bagibagili 7. ² Na hinage ehebo tausagenawasa wahiwahiyalana ya'ita, na alinana mwala'ina iyogayoga, iwalo, 'Yaiya ilowoinane'i lauhipwane ilivahidi na peipane i'ala?'

³ Na moiha, nigele yaiya teya iyalobai galewai yo bale'uwai yo bale'u elauhanai ebeha howahowana na lauhipwaone ilivahidi na peipa holana i'ita. ⁴ Ainaena yanuwayababa moiha na yadou, wuwuna nigele yaiya teya howahowana na peipa i'ala na holana i'ita.

⁵ Eeta babadao aidiyena ehebo aliguwai iwalo, 'Havena udoudou, wuwuna laiyonine Yuda ainaena, iya Devida yana huhuwena bada Tomodulele iwahiyala gabaena'o, ta iya howahowana na lauhipwane 7 ilivahidi na peipane youyouna i'ala'.

⁶ Na hinage abamiya wasawasa vahalinai ehebo Lami ya'ita, meimeituwa vehopali ahi'ahipudiyai itowotowolo, na babadao hinage ahi'ahipudiyai, na ana ita dova tomowa Lamine hi'oiye mwalowoiya'o. Na wa'iyanao maudoina 7 na hinage mehenao maudoina 7, hiya mehenaoone Yaubada Alu'aluwanao hitau 7 ivetamaledi bale'u maudoina aidiyai. ⁷ Na Lamine ilau ta peipane youyounawa ivai iya abamiya wasawasa ainai imiyamiya nima tautuwanaena.

⁸ Na peipanane youyounane ivai na meimeituwao hitau vehopali, na hinage babadaone hitau 24 Lamiwa mehenai hibe'utalu mayadi abayepaipaihi, na hinage mayadi gaeba goula namwanamwadi, na gado'a panena namwanamwana gaeba holadiyai hi'oiye mwaudi na ana nuwamasele neta Yaubada yana tomowao yadi awanoi.

⁹ Na wali vauvauna hiwaliyei, hiwalo, 'Moiha, owa ilowoinanego na peipa youyouna neta uvai, na hinage ilowoinanego ta ana lauhipwao ulivahidi, wuwuna bada hi'oiye mwalowoigo'o, na 'wahinamwena tomowa uyemaihadi'o Yaubada vebabana, hiya bodaone yo alinaone yo huhuwone yo abaloinaone maudoidi aidiyena. ¹⁰ Wuwuna owa u'abiye lowoinanedi ta ebeha yam abaloina holanai hivetaupwaoili yada Yaubada vebabana, yo hinage bale'uwai mata hivetauloina.'

¹¹ Na hinage ya'ita na yabenalei tausagenawasao tausani ta tausani, nigele howahowana tavahili ve'ovidi. Tausagenawasaone abamiya wasawasane na meimeituwaone na hinage babadaone hitowolo ta'iliyedi,

¹² na alinadi mwala'ina yabenalei hiwaliwali, hiwalo, 'Iya Laminane hi'oiye mwalowoiwa howahowana lolina yo wasawasa yo hanapu yo wahiyala yo ve'ahihi yo walo vetuvehae yo hinage no'o ilobaidi'.

¹³ Na hinage Yaubada yana yemaselewo ehebo ehebo galewai yo bale'uwai yo bale'u holanai yo ni'uwai, na hinage yana yemaselewo tupwa maudoina aidiyena, yabenedi hiwaliwali, hiwalo:

'Iya abamiya wasawasa ainai imiyamiya na hinage Lamine baidana walo vetuvehae yo ve'ahihi yo no'o, yo wahiyala aidiyai imiya vateyai'.

¹⁴ Na meimeituwaone hitau vehopali hiwalo, 'Moiha', na hinage babadaone hibe'utalu, na hipwagopwagogo na hiwalowalo vetuvehaeyei.

6

Lauhipwaone maudoidi 6 hiliivahi gabaedi

¹ Na Lamine ya'ita lauhipwa ehebo ilivahine lauhipwaowa aidiyena, na meimeituwaone vehopali aidiyena ehebo alinana dova tutu yabenalei, iwalo, 'Ulaoma!'. ² Eeta yavinuvinunu na ehebo hosi hewahewana ilaoma, na ana taugelune nimanai gita, na Yaubada pwaopwaomi wasawasana imomoheine. Na ilau i'aleha ta ebe iwahiyala.

³ Na Lamine lauhipwa bwauna ilivahi, na hinage meimeituwa bwauna alinana yabenalei iwalo, 'Ulaoma'. ⁴ Eeta hinage teya hosi hawahawalina ilaoma, na ana taugelune Yaubada wahiyala himohei ta aleha ivaiyama bale'uwai, na ebe tomowa maudoidi hibom hi'alehauyoidi ta hiwunuwunuyoidi. Ta elepa ale'aleha mwala'ina imohei.

⁵ Na Lamine hinage lauhipwa tonugana ilivahi na hinage meimeituwa tonugana alinana yabenalei iwalo, 'Ulaoma'. Eeta yavinuvinunu na ehebo hosi gibagibana ilaoma, ana taugelune nimanai yana sikele ai'ai vebabana. ⁶ Na ehebo alina meimeituwaone vehopali ahi'ahipudiyena yabenalei, iwalo, 'Aee, kapole vahali mwala'ina: pegapega ana vitai ehebo neta ahubena ehebo ana maiha na pwalawa ana vitai tonuga neta ahubena ehebo ana maiha. Na hesi olibe aiwadi yo guleipi oyadi havena amveyaveyababadi.'

⁷ Na Lamine hinage lauhipwa vehopalina ilivahi, na hinage meimeituwa vehopalina alinana yabenalei, iwalo, 'Ulaoma'. ⁸ Eeta yavinuvinunu na ehebo hosi ana ita tupwana hewahewana ilaoma. Na ana taugelune yehana Mwalowoi na hinage Bwebweswo vahalinai imulimulitaei, na hitau

bwauwone loina hivai Yaubada ainaena ebeha tomowa maudoidi himutudi alehaena yo vahaliyena yo asiye bwaena yo hinage lagulagu manimaninidi aidiyena, na nigele ebeha tomowa maudoidi himutudi, na hesi bale'u maudoina ainaena boda tawahe adi bagibagili vehopali, na aidiyena mata ehebo boda maudoidi himutudi, na boda tonuga hitupwa.

⁹ Na hinage Laminane lauhipwa 5 ilivahi, na Yaubada yana abapwaoli elauhanai yana tamowao alu'aluwadi ya'itadi, hiya mwalona bale'uwai Yaubada yana walo ana tauwalo moiha namwanamwadi, na teina vebabana tomowa hive'alehaedi na hi'oiye mwalowoidine. ¹⁰ Na alu'aluwaone alinadi mwala'inaena hiyogayoga, hiwalo, 'Bada Tauwahiyala moiha na ve'ave'ahihim, aiteya hauga ainai mata ama tau'oiye mwalowoiwone bale'uwai ulauvetalaedi na uyemahaidine'.

¹¹ Eeta adi ale'o hewahewadi imohedi, na iwalo ta hauga ubwa'ubwana hi'aiyawasi, ana higa tupwadi hinage yadi taliya taupaihowao yo tahidiyao taumiya bale'u hi'oiye mwalowoidi, ta dova mwalona hiya himwamwalowoiwa Yaubada yana paihowa vebabana ta adi vahivahili howahowadi na abo Yaubada taumiya bale'u iyemahadi.

¹² Na Lamine hinage ya'ita lauhipwa 6 ilivahi na mwani'ini'i mwala'ina isagena, na mahana iguguyou, ana ita dova walata dubina, na hinage wai'ena ana ita maudoina hawahawawalina 'wahina dova. ¹³ Na utuiwone galewaena hibe'uma, dova ebe aiwa ainona yaumai wahiwahiyalana itowa ta ainonaone hiholuholu.

¹⁴ Na galewa ya'ita dova peipa iyou ta isawali, na oya ehebo ehebo yo bwanabwanao himiya geyo'awa vali tupwa aidiyai.

¹⁵ Na bale'u adi tauwasawasao yo tauloinao yo aleha adi babadao yo wasawasao yo tauwahiyalao, yo hinage tomowa mohili yo taupaihowao, maudoidi hidena oyai, na duluva yo gaima aidiyai hi'aidawani. ¹⁶ Eena hiyoga gaima yo oya aidiyai, hiwalo, 'Ambe'uma ewamaiyai, ta ebe havena iya abamiya wasawasa ainai imiyamiyane i'ita'itagai, na hinage Lamine yana modi'ini ainaena.

¹⁷ 'Wuwuna Yaubada na Lamine yadi modi'ini ana ahubena mwala'ina bada imahalavama'o, na nigele teya yaiya howahowana na iwahiyala gabaedi.'

7

Isileli manidiyai Yaubada ana ve'ive'ilala hi'oiye patu

¹ Ginauli teina tuluhanai tausagenawasa vehopali ya'itadine hitowotowolo bale'u tupwanao vehopali aidiyai. Tausagenawasawone yaumai mehena adi bagibagili vehopali hi'abi'abi avivinidi ta ebeha havena bale'u yo ni'u yo aiwa aidiyai hitowatowa. ² Yaubada italam na ebeha tausagenawasaone bale'u yo ni'u hi'abiye yababadi. Na ehebo hinage tausagenawasa ya'ita mahana yana abapoetaohaniyena ilaolaoma na nimanai Yaubada miyamiya vateyaina ana ve'ive'ilala. Tausaganawasanane iyoga tausagenawasaone vehopaline aidiyai, ³ iwalo, 'Havena bale'u yo ni'u yo aiwao am'abi'abiye yababadi ana higa yada Yaubada yana taupaihowao adi ve'ive'ilala tamwauwi manidiyai'.

⁴ Eeta ve'ive'ilalane himwauwi tupwana Isileli manidiyai, na mulitai Isileliwone adi bagibagili yabenedi, neta 144,000 maudoina, neta Isileli huhu aidiyena.

⁵ Huhu Yuda aidiyena tomowa adi bagibagili neta 12,000 manidiyai himwauwidi, na Lubeni 12,000, na Gada 12,000, ⁶ hinage Ase 12,000, na Napitalai 12,000, na Manasa 12,000, ⁷ hinage Simiyoni 12,000, na Livai

12,000, na Aisake 12,000, ⁸ hinage Sebuloni 12,000, na Yosepa 12,000, na hinage Beniyamina 12,000.

Boda mwala'i ali'alilina

⁹ Mulitai, yavinuvinunu na boda imwala'i alilina ya'i'tadine, nigele aivahili. Tomowaone abaloina ehebo ehebo aidiyena, na huhu ehebo ehebo aidiyena, na boda ehebo ehebo aidiyena, na alinao ehebo ehebo aidiyena, maudoidi abamiya wasawasa mehenai na hinage Lami mehenai hitowotowolo na adi ale'o hewahewadi, na labulabu luguna hi'abi avivinidi, ¹⁰ na alinadi mwala'inaena hiyogayoga, hiwalo, 'Ada livahi yada Yaubada ainai, iya abamiya wasawasa ainai imiyamiya, na hinage Laminane ainai.'

¹¹ Na tausagenawasaone abamiya wasawasanane yo hinage babadaone yo meimeituwaone vehopali hitowolo gwaigwaipilevedi, na maudoidi hibe'utalu na Yaubada ainai hipwagopwagogo ta mehenai hiwalowalo vetuvehae, ¹² hiwalo, 'Moiha, yada Yaubada ainai tano'o, yo ta'awa wasawasaei yo hanapu yo awayauwedo yo ve'ahihi yo wahiyala himiya vateyai ainai. Moiha!'

¹³ Na babadaone aidiyena ehebo ipanivila aliguwai, iwalo, 'Yaiyadiwo teina ma'adi ale'o hewahewadi? Na havaena hilalaomane?'

¹⁴ Na ainai yawalo, 'Taubada owa uhanahanapuidi, yau nigele'. Na iwalo aliguwai, iwalo, 'Teina tomowaone bale'u muyana mwala'ina hive'alo, na adi ale'owone Lamine 'wahinanaena hiuwadi ta hihehewane. ¹⁵ Neta wuwuna Yaubada yana abamiya wasawasa mehenai himiyamiya, na ahubena yo boniyai aidiyai yana paihowao hipaipaihowaidi yana vada ve'ahihi holanai. Na hinage Yaubada yana abamiya wasawasa ainai imimiya, iya i'ta'ita avivinidi. ¹⁶ Nigele mata hiyahaliuyo yo gadodi hiyamaguniuyo, na nigele mata mahana yo hava ala'alawowolina ainaena hiyamuyauyo. ¹⁷ Wuwuna Lamine, iya abamiya wasawasa holanai imiyamiya, iya adi tau'ita aviviniyede, eeta iya imugaiyedi bidala aidiyai, yawahidi vehabana, na Yaubada mata mehelinodi iba'ilivehuludi.'

8

Lauhipwa sebenina vehabana

¹ Na Lamine lauhipwa sebenina ililivahine mahana ana hawahawaga tupwana holanai, nigele teya hinage ta'eta'e yo dagugu yayabenalei galewai. ² Na mulitai tausagenawasaone 7 Yaubada mehenai hitowotowolo ya'itadi na Yaubada yadi yoguli ehebo ehebo imohedi.

³ Na hinage ehebo tausagenawasa mayana gaeba goula ilaoma, na abapwaoli mehenai itowolo. Na abapwaoline goulane Yaubada yana abamiya wasawasa vahalinai. Na Yaubada gaeba goulane i'oiye mwau gado'a ainaena, na tausagenawasane imohedi. Eeta tausagenawasane abapwaoline ainai imwauwi na igabu ta panenane Yaubada yana tomowao ve'ave'ahihidi yadi awanoi baidana ivilai ta ihahaene Yaubada mehenai.

⁴ Na gado'a gaebana i'abi avivini na Yaubada mehenai itowotowolo ta awanoi yo gado'a asuna baidana hihaehae. ⁵ Na tausagenawasane gaeba a'avana ivai, na abapwaoline ainaena aiwa ala'alahina ivai, ta gaebane i'oiye mwau, na igabaei aituluwei bale'uwai, na tenem ainai namali yo tutu yo tupwadi dagugu mwala'idi na hinage mwani'ini'i himahalava.

Yoguli hiyuvidi

⁶ Eeta tausagenawasaone 7 yadi yoguli hi'abi avivinidi habi yuvidi.

⁷ Na ehebo yana yoguli iyuvi na 'wesu ana ita vagana i'aitulu dova aisi poupouwana, na hinage aiwa ala'alahina 'wahina baidana hiholuholuma

bale'uwai. Ebe bale'u maudoina tawahei tonuga, ehebo tupwa i'alahi na tupwa bwau nigele. Na tupwanane i'ala'alahine ainai aiwa yo awahi maudoina i'ala ve'ovidi.

⁸ Eena tausagenawasa bwauna, yana yoguli iyuvi, na ehebo ginauli ana ita dova oya mwala'ina i'ala hawawali na ni'uwai higabaei. ⁹ Na ebe ni'u maudoina tawahei tonuga, ehebo aidiyena iyemala 'wahina, na bwau namwanamwadi. Na ni'une iyemala 'wahina ta yama na ginauli maudoidi himwalowoi na waga maudoidi ainai hilototalotalo'ene.

¹⁰ Na tausagenawasa tonugana yana yoguli iyuvi, na utui mwala'ina i'ala'alahi ana ita dova wodam galewaena ibe'uma, ta bale'une wahei tonugaei na ehebo waheine ainai utuine ibebe'une ta bwahinao yo bidalanao maudoina hi'abele gogoidine. ¹¹ Utuinane yehana 'Abele', na ebe tomowa bagibagilidi bwahine abe'abelena ainaena hinuma mata himwalowoi.

¹² Hinage tausagenawasa vehopalina yana yoguli iyuvi na mahana tupwa ehebo iguguyou na tupwa bwau namwanamwadi, na hinage wai'ena tupwa ehebo iguguyou na tupwa bwau namwanamwadi, na hinage utuiwone ebe tawaheidi tupwa tonuga aidiyai, tupwa ehebo ana utuiwo higuguyou, na tupwa bwau aidiyai himasemasele. Na ahubena maudoina ana wahei tonuga, ehebo hauga guguyou na bwau namwanamwadi. Dova hinage boniyai ehebo hauga guguyou, na bwau namwanamwadi.

¹³ Eena yavinuvinunu ta manihubu mwala'ina iyevayeva galewai ya'i'tane, na alinana mwala'ina yabenalei iwalo, 'Vital, vital, vital, omiu bale'u ana taumiyau, wuwuna ebe tausagenawasao tonuga hinage yoguli tonuga hiyuvidi, mata vital mwala'ina imahalava alimiyai'.

9

¹ Hinage tausagenawasa paibina yana yoguli iyuvi, na ehebo utui ya'i'tane galewaena ibe'uma bale'uwai, na utuine guda mwala'ina ana abaho'e ivai, ² na gudanane ihoho'ene, na holanaena asu imahama-halavama, dova guguyou mwala'ina, ta mahana iguguyou, na hinage bale'u maudoina iguguyou asunane ainaena.

³ Na asune holanaena mwaimwai'e'e hi'ai'aituluma bale'uwai, na yadi wahiuala hilobai dova ilamgigina yadi wahiuala, ⁴ na hinage Yaubada i'auhidi ta havena awahi hi'abi'abiye yababadi, yo aiwa, yo hinage ai'ai ini'inidi, na hesi tomowaone hibom nigele Yaubada ana ve'ive'ilala manidiyai iyamiyamiya hiya hesi hi'abiye yababadi. ⁵ Na mwaimwai'e'ewone nigele adi talam na tomowa hiyemwalowoidi, na hesi muya himohedi wai'ena ⁵ aidiyai. Na muyaone mwala'idi, dova ilamgigina yadi awa alahi.

⁶ Na wai'enaone aidiyai taumuyaone mwalowoi hilau'amumuwei, na hesi nigele mata hiyamwalowoi, wuwuna mwalowoi ana amwaha hibeha ahayai. ⁷ Na mwaimwai'e'ewone adi ita dova hosi atu'atububunidi aleha vehabana, na vahudiyai dova pwaopwaomi goula himwauwidi, na manidi dova tomowa manidi, ⁸ na hinage vahudi daodaodi dova waiwaihiu, na saladi dova laiyou saladi. ⁹ Na nuwanuwadi hilau au'auhidi ana ita dova pawawati aidiyena. Na pepediyaone yadi dagugu dova hosi bagibagilidi mayadi waga niuniuli hisagesagena aleha ainai. ¹⁰ Na hinage mawulidi, dova ilamgigina wulidi, wuwuna wulidiyena howahowana tomowa hiwomalidi, na wai'ena ⁵ aidiyai himuyamuya. ¹¹ Na hinage mayadi tauloina, iya tausagenawasa gudane ana tau'ita avivini, na yehana Hibulu alinadiyena hiwalo, 'Abadoni', na alina Gilisi hiwalo, 'Apoliyoni', na ana nuwamasele neta 'Tauveyababa'. ¹² Na vital ehebo i'ovi'o, na howola vital bwau hilalaoma.

¹³ Na tausagenawasa sikisina yana yoguli iyuvu, na ehebo alina yabenalei ilaomane abapwaoli tupwa vehopali aidiyena, abapwaoline goulane Yaubada mehenai itowotowolo. ¹⁴ Na alinane iwalo tausagenawasa sikisinane mayana yoguli ainai, 'Tausagenawasa hitau vehopali paipaidi bwahi mwala'ina yehana Yupeletisi ainai ulivahidi, na hilau'. ¹⁵ Eeta tausagenawasa vehopaliwone ilivahidi ta hilalaune, wuwuna Yaubada i'atububunidi'o yadi ahubena, yo wai'ena, yo bolimai ta ebe tomowa bagibagilidi hi'oiye mwalowoidi. Na ebe tomowa maudoina bale'uwai tawahei boda tonuga, mata boda ehebo hi'oiye mwalowoidi.

¹⁶ Na tau'alehaone yadi bodao adi vahivahili yabenalei ebeha 200 miliyoni, maudoidi hosi ainaena hisagesagena. ¹⁷ Na teina eno'ita'ita ainai hosiwone ya'i'itadine, na adi taugeluwone ma'adi lau'au'auhi nuwanuwadiyai himwauwidi, tupwadi hawahawawalidi na tupwadi ala'alawadi na tupwadi yogeyogedi. Na hosiwone ulu'uludi dova laiyni ulu'uludi, na aiwa ala'alahawawalidi yo asu yo gaima ala'alawowolidi awadiyena himahamahalava. ¹⁸ Eeta boda tonuga bale'uwai hive'ahadi, ta boda ehebo hi'oiye mwalowoidine, teina ginauli tonugaone aidiyena. Neta aiwa ala'alahawawalina yo asu yo gaima ala'alawowolidi, awadiyena himahamahalava. ¹⁹ Wuwuna hosiwone yadi wahiuala awadiyai yo wulidiyai himiyamiya, na wulidine dova weso ma'awadi, na aidiyena tomowa hi'abi'abiye muyadi.

²⁰ Na tomowaone maudoidi nigele hiyamwalowoi ginauliwone teina yababadine aidiyena. Wuwuna hava ibom hipapaihowaidiwa nigele hiyata'wata'wataedi. Na hesi hi'abi avivini mwala'ina na hipwagopwagogo aidiyai. Ginauliwone dova alu'aluwa yababadi yo aiwa tagitagi goula yo siliba yo kopa yo gaima yo aiwa. Teina aiwa tagitagiwone nigele howahowadi na hivinunu yo hibenali yo hilowouhi. ²¹ Na hinage tomowaone nigele hiyanuwawabui oiyemwalowoi yo oba yo mehe'ayo yo aivavali aidiyena.

10

Tausagenawasa ehebo mayana peipa habuluna youyouna

¹ Ehebo hinage tausagenawasa wahiwahiyalana galewaena i'ai'aituluma ya'ita yaloviyena ihumauyoi, na ulu'ulunai hulele itowolo ta'i'iliyei, na manina dova mahana, na aena dova aiwa ala'alahina.

² Tausagenawasanane nimanai peipa youyouna habuluna i'abi avivini na ala'alavateyaina, na i'aituluma ae tautuwana ni'uwai iwutuwei, na ae eha'ehana bale'uwai. ³ Na alinana mwala'ina iyoga ana benali dova laiyni iyogayoga. Eeta yana yoga i'ovi na tutu adi bagibagili 7 yana yoga hiyeyemaihane. ⁴ Tutuwone alinadi yabenaledi ta ebeha yaleledi, na galewaena alina yabenalei iwalo, 'Tutu alinadi hitau 7 bada ubenaledi'o udawanidi, na havena uleleleledi'.

⁵ Eeta tausagenawasane ibom ya'i'tawa ni'u yo bale'u aidiyai itowotowolowa, nima tautuwana i'abihini galewai, ⁶ na i'awa Tamada Yaubada yehanaena iya miyamiya vateyaina, na hinage iya galewa maudoina, yo bale'u maudoina yo hinage ni'u yo ginauli maudoidi holadiyai, adi tauyemasele. Na tausagenawasanane iwalo, 'Bada hauga i'ahubali'o. ⁷ Ta mata tausagenawasa sebenina yana yoguli iyuvu na Yaubada yana nuwatuwu dawadawanidi maudoidi ive'ovidi, hava yana taupaihowao hiya neta tauwalo mahalavao mwalona aidiyai iwalo mahalavaedi'o'.

⁸ Na alinawa galewaena yabenale mugaiyeiwa hinage aliguwai iwalo, "Ulau peipa youyouna ala'alana tausagenawasane itowotowolo ni'uwai yo bale'uwai nimanaena uvai." ⁹ Eeta yalau tausagenawasane ainai peipa youyouna habuluna ya'awa noiyeine. Ta peipa youyouna habuluna imohegau na aliguwai iwalo, 'Inamwanamwa, uvai, u'ai. Na haugana utonoli, howola ana abele diyamwai ulautowoi, na hesi awamwai ana amna gawawalina, dova mwagagau'. ¹⁰ Eeta peipa youyouna habuluna yavai ya'ai, na awaguwai ana amna igawawali, dova mwagagau, na hesi yatonoli na diyaguwai yalautowoi i'abele alili.

¹¹ Na hinage aliguwai iwalo, 'Owa mata Yaubada yana walowone bodao yo abaloinao yo alinao yo tauwasawasao vehabadi uwalo mahalavauy-owedi'.

11

Yaubada ana tauwalo moiha bwau

¹ Mulitai ai'aiwa ehebo imohegau dova abalive, na aliguwai iwalo, 'Utowolo na Yaubada yana vada ve'ahihi yo abapwaoli uliveidi, na tau-tapwalolowone holanai uvahilidi. ² Na hesi vada ve'ahihi mwala'ina tuluhanai havena ulivelivei, wuwuna tuluhanane neta taumiya ganamuli vehabadi, hiya neta nigele Yudeya, mata aediyena Yaubada yana dalava ve'ave'ahihina hiwutuye bi'ibi'idi wai'ena 42 holadiyai. ³ Na tauwalo moiha bwau mata yavetamaledi na ala'alawowoli yamohedi ta hiwalo mahalava, adi ale'o dova hiwahiwape adi ale'o, na Yaubada yana walo hiwalowei ahubena 1260 holadiyai.'

⁴ Tauwalo moihaone neta aiwa olibe bwau na masele abamwauwina bwau hitowotowolone bale'u ana Badane mehenai. ⁵ Na ebe yaiya itowoi na ive'aleha tauwalo moihaone aidiyai, aiwa ala'alahawawalina awadiyena imahalava na adi alehaone hiveyababadi, na hi'oi'oiye mwalowoidi.

⁶ Hitau bwau teina mayadi wahiyala ta hauganane ainai Yaubada yana walo hiwalowalwei, howahowana 'wesu galewaena higuwai. Hinage mayadi wahiyala bwahi yo bidala aidiyai, ta hiyemala 'wahina. Hinage mayadi wahiyala vitai vaganavagana yo muyamuya vehabadi, ta ebe aiteya hauga nuwanuwadi vitaiwone himahalava mata himahalava.

⁷ Eeta tauwalo moiha bwauwone yadi walo tomowa aidiyai i'ovi, na mata lagulagu manimaninina ehebo guda mwala'ina ainaena imahalava, ta i'aleha tauwalo moihaone baidanao, na iwahiyala ta i'oiye mwalowoidi.

⁸ Na mwalomwalowoidi hi'eno'eno maseleyai dalava mwala'ina ainai. Dalavanane mwalona yada Bada ainai hive'abahi, na walo dawaniyena yehana himwauwi hiwalo, Sodoma, bo Itipita.

⁹ Tomowa bagibagilidi hitau'ahaiyama, boda, huhuwo yo alinao yo abaloinao aidiyena, eeta taumwalowoiwone hivinuviniuidi ahubena tonuga na tupwana aidiyai. Na taumwalowoiwowa adi mwau magaiyai hilaugagayowedi. ¹⁰ Na taumiya bale'u hiyaliyaya tauwalo moiha bwauwone yadi mwalowoi vehabana, ta hiyemahuli, na velau himohe ehebo ehebo aidiyai, wuwuna tauwalo mahalava bwauwone muya mwala'ina taumiya bale'u aidiyai hiva'yama.

¹¹ Eeta ahubena tonuga na tupwana hi'ovi, na Yaubada yawahi imohedi, ta hitowolouyo, na tomowa bagibagilidi hi'itadi, ta himeheuhi mwala'ina. ¹² Na tauwalo mahalava bwauwone alina galewaena hibenalei, aidiyai iwalo, 'Amhaema teinai'. Eeta yaloyaloviyena hihahaene, na adi alehaowa hivinuviniuidi. ¹³ Hauganane tenem ainai mwani'ini'i mwala'ina isagena, na dalava mwala'ina ana biliutuhi teni aidiyena ehebo tupwa

ilolo'ene, ta tomowa adi bagibagili 7 tausani himwalowoi mwani'ini'ine ainaena. Na tomowaowa himiyamiyane himeheuhi mwala'ina, na Yaubada galewai hino'owei.

¹⁴ Na muya bwauna bada i'ovi'o, na tonugana muhamuhana imahalava.

Yoguli sebenina

¹⁵ Eeta tausagenawasa sebenina yana yoguli iyuvi, na galewaena alina mwala'ina hiwalo, 'Bada mayana Besinana teina hauga yadi ala'alawowoli ta hiloina bale'u yana abaloina maudoina aidiyai, na yana loinane mata nigele yana aba'ovi.'

¹⁶ Na babadao hitau 24 Yaubada mehenai himiyamiyawa yadi abamiya wasawasa aidiyena, hibe'u aitulu na ainai hipwagopwagogo na hino'owei, ¹⁷ hiwalo,

'Yama Bada Yaubada tauwahiyala moiha, owa umiyamiya, wau yo mwalona aidiyai, awayauwedo alimwai, wuwuna yam wahiyala mwala'ina u'abiye mahalava, eeta uvetuwuni uloina. ¹⁸ Hiya tau-miya ganamuli himodi'ini moiha, na hesi yam hauga lauvetala ana hauga imahalava'o ta taumwalowoi hitowolo na uloinaedi yo yam tauwalo mahalavao adi maiha umohedi yo yam tomowa maudoidi adi maiha umohedi, hiya mwala'idi yo hiya habuhabuludi aidiyai, wuwuna hiya am tauve'ahihwo. Na hesi bale'u ana tau'abiye yababao owa uveyababadi.'

¹⁹ Ainaena Yaubada yana vada ve'ahihi galewai iho'e, ta Dedewaga Ve'ahihi vada ve'ahihi holanai, ya'ita. Na namali yo dagugu yo tutu igoha, yo mwani'ini'i isageno, yo 'wesu patupatuna dova aisi italu.

12

Waihiu na lagulagu ulu'ulunao 7

¹ Na galewai abanuwapwanopwano mwala'ina imahalava, neta waihiu ehebo ana ale'o dova mahana, na wai'ena aena elauhanai, na vahuna ana pwaopwaomi wasawasa neta utui 12 hi'ala'alahi. ² Na waihiunane hiihumana na muya mwala'ina isidasida habi labalaba.

³ Hinage ehebo abanuwapwanopwano galewai imahalava, neta weso mwala'ina hawahawawalina, na ulu'uluna adi bagibagili 7 yo wa'iyanao adi bagibagili 10, na ulu'ulunao 7 aidiyai pwaopwaomi wasawasa himiyamiya. ⁴ Na wulinaena utui bagibagilidi iniulidi na igabaedi bale'uwai. Ebe utui maudoina tawahei boda tonuga aidiyena, ehebo boda bada igabaedi'o, na bwau hitupwa. Na weso hawahawawalina waihiu mehenai itowotowolo, ta ebe ilabalaba, gamanane i'ai. ⁵ Eeta waihiuwa ilabalaba, ta towahona, iya ebeha tupwa maudoina adi tauloina waiwahiyalana dova pwawati yana wahiyala, na gamanane Yaubada i'abivai ibom yana abamiya wasawasa ainai. ⁶ Na waihiuwa balabala awawai idena. Tenem ainai waihiune yana abamiya Yaubada i'tububuni, na ainai i'ita avivini ahubena adi bagibagili 1,260 aidiyai.

⁷ Ainaena galewai aleha imahalava. Alehanane ainai Maikeli mayana tausagenawasao na wesowa hawahawawalina mayana tausagenawasao hi'aleha. ⁸ Eeta wesowa mayana tausagenawasao nigele howahowana na hiwahiyala Maikeli mayana bodao aidiyai, eeta wesonane mayana tausagenawasao galewaena hi'abi avivinidi ta higabae aituluwedi. ⁹ Wesonane hawahawalina na mwala'ina, iya weso miyamiyana yehana Tomodulele, bo Seitani, iya bale'u ana tau'oyama. Iya mayana tausagenawasao maudoidi bale'uwai higabae aituluwedi.

¹⁰ Na mulitai galewaena alina mwala'ina yabenalei, iwalo, 'Teina hauga Yaubada yana wahiyalaena iloinaegita, yo ilivahigita. Na hinage ada Besinana ivetauloina alidai, wuwuna tahidao adi tauve'ewa, iya mwalona ahubena yo boniyai Yaubada mehenai itowotowolo na ive'eve'ewaidi, bada galewaena higabae aituluwena'o. ¹¹ Na tahidaone moiha yawahidi hitalamwedi ta Besinana vehabana himwalowoi, wuwuna Tomodulele baidadi hi'ale'aleha ta hiwahiyala. Na yadi wahiyalane Lami 'wahinanaena, hinage yadi walomahalavane Lami vehabana.

¹² 'Eeta omiu taumiya galewa maudoimiu amyaliyaya, na hesi omiu bale'u yo ni'u ana taumiyo vitai mwala'ina alimiyai, wuwuna Tomodulele bada i'aitulu'o alimiyai mayana manini, ta ihanapuiya'o ebeha yana hauga iu'una ta'i imiyamiya.'

¹³ Tenem ainai weso hawahawawalinawa inuwamasele ebeha bada bale'uwai higabae aituluwena'o, eeta iheusili waihiuwa, iya gamawa ana taulabahiwa. ¹⁴ Waihiunane manihubu mwala'ina peipanao Yaubada imohei, ta ainaena iyeve yana tupwai balabala awawai, na nemai Yaubada i'ita avivini bolimai tonuga na tupwana aidiyai, ta ebe havena wesone i'abi'abitovoi. ¹⁵ Hinage wesone awanaena we'aha isagena dova abaita waihiune dagelanaena, ebeha waihiune ilibai. ¹⁶ Na bale'u waihiuwa ihagui, wuwuna bale'unane ilotaho'e na bwahi maudoina wesowa awanaenawa itotonoline. ¹⁷ Eeta wesone imodi'ini moiha waihiune ainai, ta ilau waihiune yana huhu i'alehaidi, hiya neta Yaubada yana walo ana tautuluhahegoyao, yo Yeisu ana tauwalo moiha. ¹⁸ Na wesowa hawahawawalinawa le'awai itowotowolo.

13

Lagulagu bwau

¹ Yavinuvinunu na ehebo lagulagu ya'ita ihaema ni'uwena, na wa'iyanao adi bagibagili 10, na ulu'uluna adi bagibagili 7 na wa'iyanao maudoina ma'adi pwaopwaomi wasawasa, na ulu'ulunaone aidiyai Yaubada ana walo hinali hileledi. ² Na lagulagune ya'i'itane ana ita dova simai mwala'ina, na aena adi ita dova hagwai aedi, na awana dova laiyni awadi. Eena wesowa iya hawahawawalinawa ibom yana wahiyala lagulagune ni'uwenane imohei, na hinage yana abamiya wasawasa yo yana lolina mwala'ina imohei.

³ Na lagulagune ni'uwenane ulu'uluna ehebo ana ita dova silasilahena, na bada mwalowoiyena inamwanamwauyo'o. Na tenem ainai taumiya bale'u maudoidi nuwadi hipwanopwano mwala'ina, na lagulagune ni'uwenane himulimulitaei. ⁴ Na hinage tomowa maudoina weso hawahawalina ainai hipwagopwagogo, wuwuna bada lolina imohena'o lagulaguwa ni'uwenane ainai. Na hinage lagulagu ni'uwenane ainai hipwagopwagogo, hiwalo, 'Nigele teya yaiya yana wahiyala lagulagune teina dova ta ebe hi'alehai'.

⁵ Na lagulagunane bada talam ivaiya'o Yaubada ainaena ta iwalo haehae na i'abi'abitalawahiyeyi, na hinage mayana lolina wai'ena 42 holanai. ⁶ Na lagulagunane ivetuwuni ta Yaubada i'awa yababaei, yehana yo yana dalava yo galewa ana taumiyo i'awa yabayababaei.

⁷ Na hinage talam ivai ebeha Yaubada yana tomowao i'alehaidi na iwahiyala, na hinage mayana lolina bodao bagibagilididi aidiyai, na huhuwao yo alina bagibagilidi aidiyai, yo abaloina bagibagilidi aidiyai.

⁸ Na taumiya bale'u maudoina howola abo ainai hipwagogo, hiya neta nigele yehadi hiyamiyamiya yawahi bukina holanai, bukinane Lamine hiyemwalowoina bukina, wuwuna bukine holanai mwalona nigele yehadi hiyalele mugaiyedi abo mulitai bale'u iyeyemaselene.

⁹ Ainaena ebe yaiya matalinana walo teina ibenalei, wuwuna,

¹⁰ 'Ebe yaiya hi'abi avivini, mata hi'abi avivini ta'i, na hinage yaiya ebe elepa ale'alehaena hi'oiye mwalowoi mata hi'oiye mwalowoi ta'i.

Walo teina ainaena howahowana Yaubada yana tomowao hiyemidiyei na hi'aipate wahiwhaiyala.

¹¹ Hinage lagulagu bwauna ya'ita bale'uwenana imahalava na wa'iyanao bwau dova lami wa'iyanao, na i'au'aubabada dova wesowa hawahawalinawa alinanane. ¹² Na lagulaguwa ni'uwenane yana wahiuala maudoina lagulagune bwaunane imohei ta ebeha ibom iloina, ta lagulagune ni'uwenane i'ita'ita mohilei. Eeta lagulagune bwaunane taumiya bale'u maudoina iloinaedi, na lagulaguwa ni'uwenane ainai hipwagopwagogo, iya mwalona ulu'ulunawa isilahe na inanamwanamwayuone.

¹³ Na hinage ve'ive'ilala mwala'idi ipaihowaidi, dova aiwa ala'ala hawahawalinana ipaihowai ta galewaena ibe'u bale'uwai tomowa mehediya.

¹⁴ Na bada talam ivaiya'o ta Yaubada ainaena ebe lagulaguwa ni'uwenane mehenai ve'ive'ilala ipaihowaidi, ta ainaena taumiya bale'u maudoidi i'oyamaedi. Eeta yana oyamaena aidiyai iwalo, 'Aiwa tagitagi ehebo amtagi, ta ana ita dova lagulagune iya elepa ale'alehaena isisilahewa, na inanamwanamwayuone'.

¹⁵ Eeta hitagi na lagulagune bwaunane teina mayana wahiuala ainaena aiwa tagitagiwa ana ita dova lagulaguwa mugamugainawa yawahina imohei ta howahowana i'aubabada, na iloina ta ebe yayiyadiwo tomowa nigele ainai hiyapwagogo mwalowoi hilobai. ¹⁶ Na hinage maudoidi iloinaedi, habuhabuludi yo mwalamwala'idi na wasawasao yo wewelohewo, na hinage tautaubadao, yo tomowa mohili yo taupaihowao, ta nima tautuwadiyai na ulu'uludiyai ana ve'ive'ilala himwauwi, ¹⁷ na aidiyai loina yayiyaina imwauwi neta hiya ebe ve'ive'ilalanane nigele aidiyai, havena hinage hivegivegimwala, bo higmwagimwala, Na lagulagunane ana ve'ive'ilalane teina yehana yo ana numela. ¹⁸ Na ana nuwamasele imiyamiya ebe yaiya mayana nuwamasele lagulagunane ana numela ivahililobai, neta ehebo towaho yehana 666.

14

Taulivahi yana tomowao yadi wali

¹ Hinage yavinuvinunu, na Lami ya'ita oya Saiyoni ewanai itowotowolo, na tomowa hitau 144 tausani baidanao, hiya neta Lamine yehana yo hinage Tamana yehana manidiyai hileledi'o. ² Eena galewaena alina ehebo yabenalei dova bwahi daguguna, na hinage dova tutu daguguna. Na alinane yabenalei dova tomowa mayadi ai'opi'opi higothagoha adi benali namwanamwadi.

³ Na tomowaone abamiya wasawasa mehenai hitowolo, neta meimeituwa vehopali na babadaone mehediya, na wali vauvauna hiwaliwaliyei. Na walinane nigele teya yaiya howahowana ihanapui, bada ta'i hiya bodadine hitau 144 tausani howahowadi, na hesi hibom taumiya bale'u Yaubada bada igimwalaidi'o.

⁴ Na towatowahowone hiya nigele lauhapuli waiwaihiu baidadiyao hiyapaihowai, wuwuna hiya nuwanuwapuyodi, na hesi Lami himulitaei ili'ilimani, ebe havaidova ilalau. Hiya bada Yaubada igimwala mugaiyedi'o tomowa aidiyena, hiya neta Yaubada na Lami yadi lau'eli mugamugaina.

⁵ Hiya nigele teya oyama awadiyena, yo nigele teya lauhapuli aidiyai.

Tausagenawasa tonuga yadi wasa

⁶ Hinage ehebo tausagenawasa ya'ita ewaena iyevayeva, ilaoma wasa namwanamwana miyamiya vateyaina habi walomahalavaeina taumiya bale'u aidiyai, neta abaloinao yo huhu yo alina ehebo ehebo yo boda ehebo ehebo aidiyai. ⁷ Na tauwagenawasane alinana mwala'ina iwalo, 'Yaubada ammeheuhi na amwalo vetuvehaeyei, wuwuna yana hauga lauvetala bada imahalava'o, iya galewa yo bale'u yo ni'u, yo hinage bwahi bidala adi tauyemasele ainaena mehenai aemi amyoudi na ampwagogo'.

⁸ Na tausagenawasa bwauna imulitaenama na iyoga, iwalo, 'Babiloni bada ibe'u'o, bada ibe'u'o, dalavanane yana mumugaena boda maudoidi ivenumadi, mumuganane neta tauda ana nuwalele mumuga yababana vehabana'.

⁹ Tausagenawasa bwauwone tuluhadiyena ehebo hinage imulitaedima, na tausagenawasane iya hinage iyoga alinana mwala'ina, iwalo,

'Ebe yayyadiwo lagulagune yo yana aiwa tagitagi aidiyai hipwagogo, na adi ve'ive'ilala manidiyai bo nimadiyai, ¹⁰ hiya Yaubada yana waini wahiwhiyalana mata hinuma, na waininane neta Yaubada yana manini moiha bada ihiwaiya'o modi'ini vedina ainai. Na hinage aiwa ala'alahawawalina yo gaima ala'alawolodi tomowaone taudiyai mata hilautowoi, Yaubada yana tausagenawasao yo Lami mehediyai. ¹¹ Na adi muya neta aiwane asuna ihaehae vateyai, na nigele yana aba'ovi. Na nigele teya yadi aiyawasi ahubena yo boniyai aidiyai wuwuna tomowaone hiya lagulagune mayana aiwa tagitagi ana tautapwalolowo, na ana ve'ive'ilala adi tauvaiwo.'

¹² Walo teina ainaena Yaubada yana tomowao hi'alama'i'ita, hiya yana lolina ana taumulitao na Yeisu ana tauyemidiwo.

¹³ Hinage galewaena alinana yabenalei iwalo, 'Teina uleledi, ebe yayyadiwo yada Bada ana tauyemidiwo teina haugane talaulaune, hiya himwalowoi mata hiyaliyaya'.

Na Alu'aluwa Ve'ahihi hinage iwalo, 'Moiha mata hiyaliyaya, wuwuna mata hi'aiyawasi yadi paihowa wahiyala ainaena, na yadi paihowa maihana mata hilobai'.

Bale'u ana laulau'eli

¹⁴ Yavinuvinunu na yaloyalovi hewahewana ya'ita, na yaloyalovine ainai dova Towaho Moihana ya'i'itane, imiya na vahunai ana pwaopwaomi wasawasa goula, na nimanai yana elepa mehemehegaina.

¹⁵ Na ehebo tausagenawasa vada ve'ahihi ainaena imahalava, na alinana mwala'ina ainaena iyogahae towahone yaloyalovine ewanai imimiyane ainai, iwalo, 'Yam elepaena ulautom, wuwuna bale'uwai hauga lau'eli bada imahalava'o, ta bada ai'ai hihuna'o'. ¹⁶ Ainaena towahowa yaloyalovine ewanai yana elepa ilau'wadiyei ta bale'u lau'elina ihiwa ahaidine.

¹⁷ Na ehebo tausagenawasa vada ve'ahihiyena galewa ainaena imahalava, iya hinage elepa mehemehegaina nimanai.

¹⁸ Na ehebo hinage tausagenawasa abapwaoli ainaena ilaoma, iya aiwa ala'alahi ana tauloina, na alinana mwala'ina iyoga tausagenawasane mayana elepane ainai, iwalo, 'Yam elepane uyepaihowa na guleipi ainona bale'uwai utano'ahai, wuwuna bada hibuina'o'.

¹⁹ Eeta tausagenawasane yana elepaena guleipi ainona bale'uwai itomdi, na abapihagi mwala'ina holanai ihiwai. Na abapihagine neta Yaubada yana modi'ini. ²⁰ Na guleipine maudoina ipihagidi, abapihagi ainai, neta dalava mwala'ina tulutuluhanai, na 'wahina isagesagena abapihagi

holanaena, dova abaita, ana daodao 300 kilomita, na ana hae dova bale'uwena na hosi itowotowolo gadona ainai.

15

Ve'ive'ilala yababadi

¹ Ehebo hinage abanuwapwanopwano mwala'ina ya'ita galewai, neta tausagenawasa 7, mayadi muyamuya yababadi 7. Na muyamuyaone yababadine neta Yaubada yana modi'ini yana aba'ovi.

² Na hinage ya'ita dova ni'u yana daumwali na aiwa ala'ala hawa-hawawalina, na ni'unane dova vihilo papalinali boda hitowotowolo, hiya lagulaguwo yo aiwa tagitagi yo hinage yehana ana numela ainaena bada hiwahiyala gabaedi'o. Na bodane nimadiyai aba'ai'opi'opi Yaubada ainaena, ³ na maudoina Mosese yana wali hiwaliwaliyei, iya Yaubada yana taupaihowa, na hinage Lami walina hiwaliwaliyei, hiwalo, 'Taubada Yaubada Tauwahiyala moiha, yam paihowao mwala'idi na abanuwapwanopwano, na yam mumuga maudoina namwanamwana na dumwaludi, na hinage abaloina maudoidi uloinaedi.

⁴ 'Taubada ee, tomowa maudoina hive'ahihiyego, na hi'awa wasawasaego, hinage owa taumasele, ainaena taumiya bale'u maudoidi mata hilaoma mehemwai na hipwagogo, wuwuna tomowa maudoidi yam loinao dumwadumwaludi bada hi'itadi'o.'

⁵ Na mulitai hinage ya'ita galewai Yaubada yana vada ve'ahihi ho'eho'ena, na vadanane holana'i yana waloyemidi lelelelena imiyamiya. ⁶ Na vada ve'ahihine ainaena tausagenawasa hitau 7 himahalavama na muyamuya 7 nimadiyai. Tausagenawasaone adi ale'o hewahewadi na masemaseledi, na adi tulituli goula nuwanuwadiyai hihipwaidi.

⁷ Na meimeitua vehopali aidiyena ehebo vedi goula 7 ivaidi, ta tausagenawasaone 7 imohedi, na vediwone holadiyai Yaubada miyamiya vateyaina yana modi'ini i'oiye mwaudi.

⁸ Tenem ainai vada ve'ahihi holana imwau Yaubada yana wasawasa yo yana ala'alawowoli ainaena, ana ita dova asu, na nigele teya yaiya howahowana vada ve'ahihine ainai iluwu, ana higa tausagenawasao 7 yadi paihowa muyamuyaone 7 hive'ovidi.

16

Yaubada yana modi'ini vedinao 7

¹ Hinage vada ve'ahihi holanaena ehebo alina mwala'ina yabenalei, iwalowalo tausagenawasaone 7 aidiyai, iwalo, 'Ammahalava na Yaubada yana modi'ini vedinao 7 am'atuhiwaidi bale'uwai'.

² Eeta tausagenawasa mugamugaina ilau na yana vedi bale'uwai i'atuhiwai, ta bonu yababadi yo muyamuyadi himahalava hiya lagulagune yana aiwa tagitagi ana tautapwalolo aidiyai, hiya neta lagulagune ana ve'ive'ilala aidiyai imiyamiya.

³ Na tausagenawasa bwauna hinage yana vedi ivai na ni'uwai i'atuhiwai, ta ni'une maudoina iyemala 'wahina, ana ita dova ehebo taumwalowoi 'wahinana. Na ainaena ginauli maudoina mayawahidi ni'uwai himwalowoi.

⁴ Na tausagenawasa tonugana hinage yana vedi ivai ta we'aha sage-sagenadi yo we'aha eli yo bidala aidiyai i'atuhiwaidi, na hinage hiyemala 'wahina.

⁵ Na tausagenawasane iya we'aha ana tauloina alinana yabenalei, iwalo,

'Ve'ave'ahihim Yaubada ee, owa hauga teina aidiyai umiyamiya na hinage hauga hi'ovi'o umiyamiya, owa dumwadumwalum na masemaselem. Yam lauvetala teina idumwalu alili, wuwuna tomowaone yababadi, ⁶ na yam tomowaone yo hinage yam tauwalo mahalavao hi'oiye mwalowoidi ta 'wahinadi hivesagenadi. Ainaena adi maiha bada umohedi'o ebeha 'wahina hinuma, na neta adi maihane ilowoinanedi moiha.'

⁷ Na alina ehebo hinage yabenalei abapwaoli ainaena iwalo, 'Taubada ee, owa Yaubada Tauwahiyala moiha yam loina teina namwanamwadi na dumwaludi'.

⁸ Na hinage tausagenawasa vehopalina yana vedi ivai ta mahana ainai i'atuhiwai, ta mahana yana wahiyala ilauhepoiyei ta howahowana tomowa i'alahidi.

⁹ Eeta ala'alawowoli mwala'ina tomowa i'alahidi, ainaena Yaubada yehana hi'awa yabayababaei, wuwuna iya yana loinaena muyamuyaone himahamahalava. Na hesi nigele hiyanuwabui ta ebe Yaubada hiwalo vetuvehaeyei.

¹⁰ Eena tausagenawasa paibina hinage yana vedi i'atuhiwai lagulaguwa yana abamiya wasawasa ainai, na yana abaloina maudoina iguguyou. Na tomowa muya ainaena memenadi hi'alahidi. ¹¹ Na Yaubada galewai hi'awa yabayababaei bonudine yadi muya vehabadi, na hesi nigele hiyanuwabui yadi paihowa yababadi aidiyena.

¹² Na tausagenawasa sikisina yana vedi ivai ta bwahi mwala'ina yehana Yupilitisi ainai i'atuhiwai, na we'ahanane maudoina iguma ta ainaena tupwadi tauwasawasa aluwabu ainaena mata higeyo'awama.

¹³ Na alu'aluwa tonuga yababadi adi ita dova 'we'we, ya'itadi himahalava wesone hawahawawalinane awanaena, na lagulagune ni'uwenane awanaena na hinage yana tauwalo mahalava oya'oyamane awanaena.

¹⁴ Alu'aluwa tonugaone neta Tomodulele yana hedahedao, hiya abanuwapwanopwano hipaihowaidi, na hiya teina hilau ta tauwasawasaone bale'u maudoina ainai ebeha yadi bodao hiyemiya ahaidi habi alehaidi, neta Yaubada Tauwahiyala moiha yana ahubena yana aba'ovi ainai.

¹⁵ 'Ambenali ili'ilimani, wuwuna mata yagu laoma dova tau'aivavali yadi laoma, na ebe yaiya owa uhilahilawa na am ale'o u'ita avivini ili'ilimani, owa mata uyaliyaya, nigele mata uyahinimaya tomowa ahi'ahipudiyai wuwuna nigele uyabugewa'.

¹⁶ Na alu'aluwaone tauwasawasaone mayadi bodao hiyemiya ahaidima ehebo tupwa ainai, neta alina Hibuluwena hiwalo 'Amagedoni'.

¹⁷ Tausagenawasa sebenina hinage yana vedi ivai na hawahawaga awawa ewanai i'atuhiwai, na abamiya wasawasa vada ve'ahihi holanaena ehebo alina mwala'ina iwalo, 'Teina i'ovi'o'. ¹⁸ Tenem ainai pigabu yo dagugu yo tutu yo hinage mwani'ini'i mwala'ina himahalava. Mwalona ta ana higa wau tomowa yadi hauga ainai nigele teya mwani'ini'i ana mwala'i dova iyamahalava. Na teina moiha iyababa alili. ¹⁹ Eeta dalava mwala'inawa itom iwahei, ta tupwa tonuga himamahalavane. Na dalavao mwala'idi yadi tupwao maudoidi aidiyai mwani'ini'ine i'abiye yababadi. Na dalava mwala'ina yehana Babiloni yana yababa Yaubada inuwatuwu avivini, na yana vedi ainaena waini ivenuma, na waininane neta yana modi'ini mwala'ina wainina. ²⁰ Na hinage bwanabwanao yo oya maudoidi hisawali, na nigele howahowana na talobauyoidi. ²¹ Na hinage 'wesu mwala'idi na po'upo'uwadi, dova gaima mwala'idi galewaena hibe'uma tomowa aidiyai. Na tomowaone Yaubada hi'awa yabayababaei 'wesu yababanane vehabana.

17

Waihiu mehemehe'ayona

¹ Tausagenawasao 7 yadi vedi 7 Yaubada ainaena, ehebo aidiyena ilaoma na iwalo aliguwai, 'Ulaoma yave'itago Yaubada yana lauvetala waihiu ainai yana mehe'ayo vehabana, na taumehe'ayone ana nuwamasele neta dalava mwala'ina we'aha bagibagilidi ewadiyai imiyamiya, ² na bale'u ana tauwasawasao pwanoli ainai hiwahiyala taumehe'ayone baidadi, na ainaena taumiya bale'u maudoidi lauhapuli mumuganane hinuma na hiyaulyulene.'

³ Na Alu'aluwa Ve'ahihi ainaena yalautowoi dova tausagenawasawa ilauvaigau tupwa balabala awawai, na waihiu ehebo ya'ita lagulagu hawahawawalina ainai igelu, na lagulagunane tauna maudoina ainai yeha yababadi hileledi, na ulu'uluna ana bagibagili 7, na wa'iyanao ana bagibagili 10.

⁴ Na waihiune ana ale'o hawahawawalina dova wasawasao adi ale'o, na ana pasao goula yo gaima wasawasa yo epo, na nimanai vedi goula i'abi avivini, bada i'oiye mwauya'o mumuga yababana ainaena, pwanoli vehabana. ⁵ Na ulu'ulunai yehana hilele, na ana nuwamaselese dawadawanina iwalo, 'Babiloni mwala'ina, neta taumehe'ayo yo taupwanoli yababadi hinadi'.

⁶ Na waihiunane ya'itaya'o, Yaubada yana tomowao yo Yeisu ana tauwalo moihaoyadi mwalowoiyena 'wahinadi inumadi'o, na ainaena iyauyaule ta nuwagu ipwanopwano waihiunane ana ita vehabana.

⁷ Eeta tausagenawasane iwalo auligau, iwalo, 'Havena nuwam ipwanopwano, mata yalivahi alimwai hava waihiune na lagulagune ainai igegelune iya ulu'uluna 7 na wa'iyanao 10 adi nuwamasele. ⁸ Lagulagune u'ita'itane mwalona mayawahina na bada imwalowoi'o, howola abo imahalava guda mwala'ina ainaena ta ilau, na mata hiveyababa moiha. Na tomowa taumiya bale'u, yayyadiwo hiya yehadi Yaubada nigele iyaleledi yawahi bukina holanai, haugana bale'u ana yemasele mugai ainai, hiya lagulagunane mata hi'ita na nuwadi ipwanopwano, wuwuna mwalona mayawahina na teina hauga imwalowoi'o, na howola abo imahalavauyoma.

⁹ 'Ebe nuwamasele alimwai, uhanapu ebeha ulu'ulunane 7, neta oya adi bagibagili 7, na aidiyai waihiunane imiyamiya, na ana nuwamasele hinage tauwasawasao hitau 7, ¹⁰ na 5 aidiyena bada hibe'u'o, na ehebo teina ta'i howola iloiloina, na ehebo howola nigele iyamahalava, na haugana imahalava mata hauga ubwa'ubwana imiyamiya.

¹¹ 'Na tauwasawasaoone 7 yadi loina mata i'ovi, na tauwasawasa teya yadi bodane ainaena neta lagulaguwa mwalona mayawahina ta imwamwalowoiwa mata adi boda iyemutulai na hesi mata ilau ta imwalowoi na abo hilobai.

¹² 'Na wa'iyanao 10 u'itadi'o neta tauwasawasa adi bagibagili 10, hiya nigele hiyavetuwuni na hiloina, na howola abo hiloina, hauga ubwa'ubwana ta'i ainai lagulagunane baidadi.

¹³ 'Hiya hitau 10 yadi nuwatuwu ehebo, neta nuwanuwadi yadi wahiyala na yadi loina hitalamwedi lagulagune ainai. ¹⁴ Eena mata Lami ainai hi'aleha, ta Laminane iwahiyala alili, wuwuna iya babadao yadi Taubada, na tauwasawasao yadi Tauwasawasa, na hinage iya yana vesinuwaena iyogaedima ana taumulita moiha baidanao.'

¹⁵ Na tausagenawasa aliguwai hinage iwalo, 'We'ahaone bada u'itadi'o, aidiyai waihiune taumehe'ayone imiyamiyane, adi nuwamaselewo neta bodao yo huhuwo yo alinao. ¹⁶ Na wa'iyanao 10 yo lagulagune hiya

u'ita'itadine mata howola abo taumehe'ayone hive'alehaei, yo hiveyababa moiha ta mabumabugewana imiyamiya, yo hinage bunumana hi'ai, na hilihiliyana aiwaena higabu. ¹⁷ Wuwuna Yaubada bada atediyai ivenuwamwauwedi'o ta yana nuwatuwu hipaihowai, neta yadi paihowa ehe'ehebona yo yadi wahiyaala na yadi lolina lagulagune himohei, na iya iloina ana higa Yaubada yana walowone ipaihowaidi.

¹⁸ 'Na waihiune u'ita'itane, iya dalava mwala'ina, na iloiloina bale'u ana tauwasawasa maudoidi aidiyai.'

18

Dalava Babiloni yana be'u

¹ Mulitai ehebo tausagenawasa ya'ita galewaena i'ai'aituluma, iya mayana lolina mwala'ina, na hinage maselenaena bale'u maudoina i'abiye masele, ² na alinana mwala'inaena ilohagali iwalo, 'Dalava mwala'ina Babiloni bada ibe'u'o, na Tomodulele mayana alu'aluwao yababadi bahudi yo hinage lowolowo yababadi vagadi vagadi hivedalavaena'o. ³ Wuwuna Babiloni yana waini boda bagibagilidi ivenumadi, waininane neta pwanoli yababana. Iya taumehe'ayo ainaena bale'u ana tauwasawasao baidadi hipwanopwanoli, na pwanolinane aidiyena tau'awa une yadi wasawasa mwala'ina hilobalobaidi.'

⁴ Hinage galewaena ehebo alina yabenalei, iwalo, 'Yagu tomowao dalava neta ainaena ammahalavama, na mata yana yababane alimiyai igeyo'awa na ana maiha yababana amlobai. ⁵ Wuwuna yana yababa ana mwala'i dova galewa yana hae, na yana mumuga yababanane teina vehabadi Yaubada inuwanuwatuwu na iyemaiha.'

⁶ Na hinage tausagenawasanane iwalo, 'Dalava tenem uyemaiha dova yana paihowane, na uyemaiha mai bwau yana paihowa vehabana. Hinage iya yana waini yababana uyebweli mai bwau ta umohei inuma. ⁷ Na hinage yana walo haehae yo yana mehe'ayo adi maiha umohei, muya yo dou, wuwuna iya iwalo, "Yau alawata, nigele mata hiwape yana tupwa ainai yayamiyamiya, na hinage nigele dou yayalobai". ⁸ Ainaena mai'ehebo muyamuya teina ainai himahalava, neta asiyebwa yo dou yo vahali na aiwa ala'alahawawalina i'alahiye sawali. Na Taubadawa Yaubada abo waihiune ana maiha imohei, wuwuna ibom Tauwahiyala moiha.'

⁹ Na bale'u ana tauwasawasao, hiya waihiune baidadi hipwanoli'o na himehemehe'ayo, hibom hinage dalavanane vehabana hidou vahivahili, na mehelinodi hisagena haugana dalavane i'ala'alahi na asuna hi'ita. ¹⁰ Na himeheuhi ana muya vehabana, eena amwaha daodaowai hitowolo na hiwalo, 'Aiyoi, aiyoi! Teina ta'i dalava mwala'ina na wahiwahiyalana Babiloni bada ana mehesabu ilobaiya'o.'

¹¹ Na hinage bale'uwai tau'awa unewo hinuwavitai na dalavanane vehabana hidou, wuwuna yadi tobwatobwao nigele teya hinage adi taugimwala. ¹² Yadi tobwatobwaone goula yo siliba yo gaima wasawasa yo giniuba yo ale'o namanamalidi hewahewadi yo ale'o wasawasa yebweyebweliyo yo aiwa panapanedi bagibagilidi yo ginauliwo wa'iya ainaena hipapahowaidine yo aiwa namwanamwadi dova gavi yo kopa yo pwawati yo gaima hewahewadi ¹³ yo gado'a yo haiyala yo waini yo woloi olibe yo pwalawa yo witi yo bulumakau yo sipi yo hosi yo waga niuniuli, na hinage tomowa mayawahidi higimwalaidi na hinage taupaihowao.

¹⁴ Na tau'awa unewo hiwalo dalavane ainai, hiwalo, 'Ginaulti namwanamwadi hiya nuwanuwam bada hi'ovi'o, na hinage yam

wasawasa, yo amwalo vetuvehae maudoina i'ovi'o, na mata nigele uyalobauyoidi'.

¹⁵ Na tau'awa unewone hiya wasawasa mwala'ina dalavanane ainaena hilobaidi, hitowolo amwaha daodaowai, wuwuna dalavane ana muyao hi'itaya'o, ta himeheuhi, na mayadi nuwayababa hidou, ¹⁶ hiwalo, 'Aiyoi, aiyoi, dalava tenem mwala'ina mwalona ipasa ale'o wasawasa yo hewahewadi na hawahawawalidi na ihumauiyoi goula yo gaima wasawasa yo giniuba aidiyena, ¹⁷ na hauga habuluna ta'i ainai yana wasawasaone hi'ovi'o'.

Na hinage hiya tau'abi'eyaisi, yo yadi taugelugelu maudoidi yo ni'u ana tau'adau bagibagilidi ainaena yadi namwanamwa hilobalobai amwaha daodaowena hitowolo, ¹⁸ na dalavane asuna hi'ita, na hiyoga, hiwalo, 'Nigele teya dalava ana ita dova teina dalavane mwala'inane, na teina wau vedova?'

¹⁹ Ainaena vahudi higawalaidi, yo hidou mwala'ina, hiwalo, 'Aiyoi, aiyoi, dalava tenem mwala'ina ainaena tau'adauwo yadi wasawasa hilobalobaidi na hauga muhamuhana ta'i ainai yana wasawasa maudoina bada isawali'o.

²⁰ 'Amyaliyaya galewai omiu Yaubada yana tomowao, yo hinage tauyewasao yo ana tauwalo mahalavao amyaliyaya, wuwuna mwalona ami muyao dalavanane ainaena amlobalobai na teina ta'i Yaubada mua ainaena iyemaihadi'o.'

²¹ Eena ehebo tausagenawasa wahiwhahyalana gaimatau mwala'i alilina i'avalaihini ta ni'uwai ivehanenene iwalo, 'Dalava mwala'ina Babiloni mata ibe'u teina dova gaimane, na mata nigele taya'itauyoi'.

²² 'Ainaena dalavane ana yaliyaya i'o'ovi, na nigele teya aba'ai'opi'opi alinana, yo yoguli alinana hiyabenabenalei. Na hinage paihowa adi tauhanapuwo nigele mata hiya'itadi, na hinage witi abamutuna daguguna hi'ovi ainaena

²³ 'Na masele abamwauwina maseledi ainai mata nigele hiya'itadi. Na hinage tauvetawahola alinadi dalavane ainaena mata nigele hiya benaliyowei.

'Moiha, bale'u maudoina ainaena dalavane ana tauwasawasao hihae alili, na yadi balau aidiyena tomowa maudoina bale'u ana taumiya hi'oya'oyamaedi.

²⁴ Na hinage mwalona tomowa bagibagilidi hiya tauwalo mahalavao, yo Yaubada yana tomowao hi'oiye mwalowoidi'o dalavane Babiloni ainai. Moiha ulauhapuli'o wuwuna taumiya bagibagilidi u'oiye mwalowoidi'o ainaena ana mehesabu mata ilobai Yaubada ainaena.

19

¹ Mulitai ta'eta'e mwala'ina galewaena yabenalei dova boda mwala'ina alinadi hiwalowalo,

'Yaubada tano'owei, iya livahi yo wasawasa yo ala'alawowoli wuwuna. ² Na yana lina maudoina dumwaluna na namwanamwana, wuwuna taumehe'ayowa yana meheganawaliyena bale'u maudoina i'abiye yababane, ta ana maiha ilobaiya'o. Na hinage dalavanane Yaubada yana tomowao hi'oiye mwalowoidine, ainaena ilaume-hesabuwen'a.'

³ Na hinage hiyoga hiwalo, 'Yaubada tano'owei wuwuna dalavane mwala'ina i'ala'alahi, na asuna hauga maudoina ihaehae'.

⁴ Eena babadaone hitau 24 na hinage meimeituwaone hitau vehopali hitalupwagogo Yaubada yana abamiya wasawasa ainai imiyamiya mehenai, na ainai hiwalo, 'Moiha. Ano'owego!'

Lami yana tawahola guyauna

⁵ Abamiya wasawasa ainaena ehebo alina ilaoma iwalo, 'Omiu Yaubada yana taupaihowao yo ana tauve'ahihiwo habulumiu yo mwala'imiu amwalo vetuvehae ainai'.

⁶ Na hinage yabenalei dova boda mwala'ina alinadi, na hinage dova we'aha sagesagenana daguguna, yo hinage dova tutu daguguna iwalowalo, 'Yaubada amno'owei wuwuna iya yada Bada, Yaubada Tauwahiyala alili, na bada ivetauloina'o.

⁷ Tayaliyaya mwala'ina, na hinage tano'owei, Lami yana tawahola vehabana, na waihiu bada i'aupasa'o yadi tawahola vehabana,

⁸ na wahiune bada ana ale'o hewahewana na masemaselena Yaubada imohena'o.'

Na ale'one ana nuwamasele neta Yaubada yana tomowao yadi mumuga dumwaluna.

⁹ Eeta tausagenawasane aliguwai iwalo, 'Walo teina uleledi "Yaiyadiwo omiu Yaubada iyogaegomiu Lamine yana tawahola guyauna ainai, amyaliyaya" '. Na hinage tausagenawasane iwalouyo, na iwalo, 'Teina Yaubada yana walo moiha'.

¹⁰ Na aenai yabe'utalu ta ebeha yapwagogo ainai, eena iwalo, 'Havena dova. Yau Yesu yana taupaihowa, owa dova, na hinage dova tahimwao hiya Yesu ana tauwalo mahalavao, Yaubada hesi ainai upwagogo.' Wuwuna Yesu ana tau'awa moiha'o Yaubada Alu'aluwana ipaihowaidi ta hi'au'aubabada dova tauwalo mahalava.

Hosi hewahewana ana taugelu

¹¹ Ainaena galewa ya'ita ilotaho'e, na ainai hosi hewahewana imahalava, na ana taugelune yehana himwauwi Taudumwalu na Moiha. Na yana loina dumwaluna ainaena ilauvetala, yo hinage i'aleha. ¹² Na mehena adi ita dova aiwa ala'alahawawalina, na vahunai ana pwaopwaomi wasawasao bagibagilidi himiyamiya. Na hinage yehana hilele nigele howahowana yaiya ihanapui. Ibom ihanahanapui. ¹³ Na ana ale'one ili'wa, 'wahina ainaena hiyebuta, na yehana himwauwi, hiwalo, 'Yaubada yana Walo'.

¹⁴ Na galewa yana tau'alehao yadi hosi hewahewadi higeluidi, na himulitaei, adi ale'o hewahewadi na gaugaudi. ¹⁵ Na yadi taumugaine awanaena elepa ale'aleha mehemehegaina imahamahalava, iya mata elepane ainaena tupwa maudoina iwahiyala gabaedi na aidiyai iloina dova pwawati, na hinage waini abapihagi ainai ipihagidi, neta Yaubada Tauwahiyala alili yana modi'ini mwala'ina. ¹⁶ Na ana ale'o yo esi'esina aidiyai yehana hilele, hiwalo, 'Towaho teina tauwasawasao yadi Tauwasawasa, na hinage babadao yadi Taubada'.

¹⁷ Eena ehebo tausagenawasa ya'ita mahana ainai itowotowolo, na alinana mwala'ina ainaena iyogayoga lowolowo maudoidi ahipuwai hiyevaveva aidiyai, iwalo, 'Amhulu gogoiyama Yaubada yana guyau mwala'ina ainai, ¹⁸ na am'ai tauwasawasao bunumadi, yo aleha adi taumugaiwo bunumadi, yo tau'alehao bunumadi, na hinage hosiwone, yo adi taugeluwu bunumadi, na hinage tomowa maudoidi bunumadi, hiya tomowa mohili na hinage taupaihowao, tomowa mwala'idi yo habuludi.'

¹⁹ Na lagulagune ni'uwena ilaoma, na bale'u ana tauwasawasao mayadi tau'alehao ya'itadi hilau ahaidi habi aleha hosine ana taugelune mayana tau'alehao aidiyai.

²⁰ Tenem ainai lagulagune mayana tauwalo mahalava oya'oyamao hi'abi avivinidi na mayawahidi higabaedi dalava ala'ala wowoli mwala'ina holanai. Tauwalo mahalava oya'oyamane iya mwalonga yana paihowa wahiwahiyaladi ipaihowaidi lagulagune mehenai na aidiyena tomowa i'oya'oyamaedi, hiya lagulagune ana ve'ive'ilala aidiyai imiyamiya, na yana aiwa tagitagine ana taupwagowowo.

²¹ Na lelepa ale'alehane hosi ana taugelune awanaena imahamahalava na ainaena lagulagune yo yana tauwalo mahalava oya'oyama yadi tau'alehao bagibagilidi i'oiye mwalowoidi. Eeta lowolowo bagibagilidi hilaoma ta taumwalowoi bunumadiwa hi'aidi, na diyadi imwau.

20

Bolimai tausani

¹ Ehebo hinage tausagenawasa ya'ita galewaena i'ai'aituluma, na gudane mwala'ina ana abaho'e, na balavai mwala'ina ivaidi, ta ilaoma, ² na weso hawahawawalinane i'abi avivini, iya weso mugamugaina, neta Tomodulele, bo Seitani, na ipai ana higa tausani bolimai hi'ovi. ³ Eeta tausagenawasane wesone i'abihini, na igabaei guda mwala'ina holanai, na nemai igudu'auhi, na i'abiye yaiyai, ta havena boda i'oya'oyamaedi ana higa bolimai tausani hi'ovi, na mulitai ilivahi hauga habuhabuluna vehabana.

⁴ Na hinage tupwana abamiya wasawasa ya'itadi aidiyai hiya Yaubada lona imohedi'o himiyamiya, na hinage tomowaone gadodi mwalonga hitomdi'o, wuwuna hiya Yeisu ana tauwalo mahalavao na Yaubada yana walo ana tauyewasaeina, alu'aluwadi ya'itadi, hiya nigele lagulagune yo yana aiwa tagitagine aidiyai hiyapwagogo, na nigele ana ve'ive'ilala vahudiyai yo nimadiyai hiyamwauwidi. Hiya teina mwalowoiyena bada hitowolo'o, na Besinana baidadi hiloiloina bolimai tausani aidiyai. ⁵ Na taumwalowoi maudoidi mata nigele hiyawahaiuyo ana higa bolimai tausani hi'ovi. Teina taumwalowoiwone yadi towolo mugamugaina.

⁶ Ta hiya tautowolo mugamugaidi masemaseledi, ainaena mayadi yaliyaya, na mwalowoi bwauna nigele mata hiyalobai, na hesi Yaubada na Besinana yadi taupwaoliwo, na Besinana baidadi mata hivetauloina bolimai tausani aidiyai.

Tomodulele yana tapiya

⁷ Bolimai tausani hi'ovi, abo Tomodulele abapaiyena hilivahi, na imahalavama, ⁸ na ilau bale'u maudoina aidiyai habi oyamaedi, tupwadine dova Gogi na Meigogi aidiyai. Ainaena Tomodulele tau'aleha maudoidi i'atu'ahaidi habi aleha, adi bagibagili tavahili ahayai, dova namonamo le'awai. ⁹ Ainaena bale'u maudoina hitau'ahai ta Yaubada yana tomowao yadi abamiya na dalavane Yaubada ivevelauweiwa himiya gwaigwaip-ileyi na aiwa ala'alahawawalina galewaena i'aituluma ta i'alave'ovidi.

¹⁰ Eena tau'oyamawa Tomodulele, tomowa i'oya'oyamaediwa bada higa-baena'o dalava ala'alahi holanai. Ala'alawowoline holanai mwalonga lagulagunane na tauwalo mahalava oya'oyamawa higabaedi'o, na tupwanane ainai hitau tonugaone himuyamuya ahubena yo boniyai aidiyai, na havena i'ovi'ovi.

Lauvetala yana aba'ovi

¹¹ Na ya'ita ehebo abamiya wasawasa hewahewana na mwala'ina, na abamiyane ana taumiyane mehenaena galewa yo bale'u hisawali, ta nigele howahowana ta'itauyoidi.

¹² Na taumwalowoiwo maudoidi ya'itadi, mwala'idi yo habuludi, abamiya wasawasane mehenai hitowotowolo, na buki hi'aladi, na ehebo hinage buki hi'ala, iya yawahi ana buki, na taumwalowoi ilo'inaedi, hava dova mumugadi lelelana bukiwone aidiyai imiyamiya.

¹³ Hiya ni'u adi tau'enowo hilaoma, na Bwebweso ana taumiyao, yo bale'u ana taumwalowoiwo maudoidi hilaoma, na ehebo ehebo ilo'inaedi, hava yadi mumuga dova. ¹⁴ Ainaena mwalowoi yo Bwebweso igabae aituluwedi dalava ala'alahi holanai, na teina dalava ala'alahinane neta mwalowoi bwauna.

¹⁵ Na ebe yayiyadiwo nigele yehadi iyalobaidi yawahi bukina ainai igabaedi dalava ala'alahina ainai.

21

Galewa vauvauna yo bale'u vauvauna

¹ Ainaena galewa yo bale'u miyamiyadi ya'ita'itadi na hitau'aidawani ta hisasawaline, na galewa vauvauna na bale'u vauvauna hitaumahalava, na hesi nigele ni'u.

² Na dalava mwala'ina ve'ave'ahihi ya'itane, iya Yelusalem vauvauna, galewaena i'ai'aituluma Yaubada ainaena, bada iyepasaya'o dova tautawahola waihiuna ipasa, na mwanena baidana hivelau llobaloba.

³ Na abamiya wasawasa ainaena alinana mwala'ina yabenaiei, iwalo, 'U'ita teina hauga, Yaubada mayana tomowao himiyamiya, wuwuna iya mata baidanao, na hiya mata yana tomowao. Moiha Yaubada ibom iya baidadi. ⁴ Yaubadane mehelinodi iba'ilidi, ta mata nigele mwalowoi, nuwana nuwayababa yo muyamuya yo dou aidiyai iyamahamahalava, wuwuna mumuga miyamiyana bada i'ovi'o.'

⁵ Eena abamiya wasawasa ana taumiyane iwalo, 'Ginauli maudoidi ya'abiye vauvaudi', na hinage iwalo, 'Walo teina uleledi, wuwuna walo moiha na howahowana tayemidiyedi'. ⁶ Na hinage iwalo auligau, iwalo, 'Bada i'ovi'o. Yau abavetuwuni na aba'ovi na Taumugai yo Taumulita. Na ebe yayiyadiwo hiya gadodi himaguni we'aha bidalana yamohe mohiledi, yawahidi vehabana. ⁷ Na ebe yayiyadiwo Tomodulele hiwahiyala gabaei, mata ginauli namwanamwana aliguwena yamohedi ta yau yadi Yaubada na hiya natuguwao. ⁸ Na hesi hiya nigele tau'atepatu na nigele hiyayemidi, na tauveyababa yo tau'oiye mwalowoi yo taupwanoliwo yo taubalau, yo aiwa tagitagi tautapwalolowo, yo tau'oyamao maudoidi, hiya teina yadi tupwa dalava ala'alahina, neta mwalowoi bwauna.'

Yelusalem vauvauna

⁹ Eeta tausagenawasaone 7 mwalona muyamuya vedidi 7 adi tau'avalao, ehebo aidiyena ilaoma, na iwalo auligau, iwalo, 'Ulaoma na waihiu yave'itagau, neta iya Lami mwanena'.

¹⁰ Na Alu'aluwa Ve'ahihi ilauvaigau oya haehae alilina ewanai, na dalava masemaselena ive'itagau, yehana Yelusalem, galewaena i'ai'aituluma Yaubada ainaena. ¹¹ Na Yaubada yana wasawasa maselena dalavanane ainai ihinahinali, na dalavanane maselena dova gaima wasawasa ala'alawana yo hawahawawalina, na inamanamali dova vihilo masemase-lena.

¹² Na dalavanane ana abwalu mwala'ina na ewa'aliliyai, na ana awa'eda adi bagibagili 12, na awa'edaone adi tau'ita avivini tausagenawasao 12, hinage awa'edanane aidiyai huhu 12 Isileli aidiyena yehadiyaone hileledi'o. ¹³ Abwalu ana waheiwone vehopali. Ehebo tupwa aluwabu ainaena, na ana awa'edaone tonuga, tupwa bomatu ainaena awa'edaone

tonuga, yalasiyena hinage awa'edao tonuga, na tupwa bwauli awa'edao tonuga. ¹⁴ Dalavane mwala'ina ana abwalu wahuwahuna, neta gaima namwanamwadi 12 yayiyaidi ewadiyai, na gaimadine aidiyai Lami ana tayewasao 12 yehadiyaone hileledi'o.

¹⁵ Na tausagenawasane aliguwai i'a'aubabadawa, nimanai abalive goula, na ebeha ainaena dalavane yo ana awa'edao yo ana abwalune iliveidi. ¹⁶ Dalava mwala'ina ana daodao yo ana tabataba tupwa vehopali ehe'ehebodi. Eena tausagenawasane yana abalive ainaena dalavanane ilivei, na ana daodao yo ana tabataba yo ana hae maudoina ehe'ehebodi, neta 2400 kilomita. ¹⁷ Na abwalune ana bado nimanaena ilivei ta ilobai 36 ana bado neta 144 kiubita. Tausagenawasane nimana dova towaho nimana ana daodao.

¹⁸ Dalava mwala'ina ana abwalune gaima wasawasa na namanamalidi aidiyena hi'a'abine, na dalava holana goula ainaena hi'a'abine, na hinamanamali dova vihilo. ¹⁹ Dalavanane ana wahuwahu gaimanaone, gaima wasawasa na namanamalidi aidiyena hiyepasane, wahuwahu mugai ana pasa ehebo gaima wasawasa hewahewana, gaima bwauna ana ita dova giniuba, tonugana yebweyebwelina, na vehopalinane dova mwadaya tayana, ²⁰ paibina dova siyae, sikisina hawahawawalina, na sebenina yogeyogena, na eitina dova favali ala'alawana, na naenina magomagolona, na tenina hulehulelena, na lebenina dova ni'u gibagibana, na tuwelona gibagibana dova nabu'a. ²¹ Na dalavane ana awa'edao tuwelowone giniuba mwala'idi tuwelo aidiyena hipapaihowaidine, na awa'eda ehebo giniuba ehebo ainaena hipaihowai. Na dalavanane ana amwaha maudoina goula a'ava, inamanamali dova vihilo.

²² Dalavanane ainai nigele vada ve'ahihi yaya'ita, wuwuna Taubada iya Yaubada Tauwahiyala alili yo Lami, hiya vada ve'ahihinaede.

²³ Mahana yo wai'ena nigele adi lowoinana ta hihinali dalavanane ainai, wuwuna Yaubada yana wasawasaena ihinahinali maudoina, na hinage Lami iyemala masele dalavanane ainai. ²⁴ Na maselenane ainaena tau-miya bale'u hilowolowouhi, na bale'u ana tauwasawasao yadi wasawasa hivaiyama dalavanane ainai. ²⁵ Na dalavanane ana awa'edao nigele howahowana ahubenaena higuduidi, na tenem ainai nigele teya boniyai.

²⁶ Na abaloinao maudoidi yadi ve'ahihi yo yadi walo vetuvehae hivaidima dalavanane holana. ²⁷ Na nigele howahowana ginauli bi'ibi'idi dalavanane ainai hiluwu, dova mumuga vedeba hinihinimayadi yo tau'oyamao. Na hesi hiya yehadi hileledi'o Lamine yana yawahi bukina ainai mata hiluwu.

22

¹ Eeta tausagenawasane yawahi bwahina ive'itagau, bwahinane mehena masemaselena moiha dova vihilo, Yaubada yo Lami yadi abamiya wasawasa ainaena isagesagenama. ² Ta dalavane ana amwaha ahi'ahipunaena isagesagena dobi. Na bwahine papalina ainai yawahida aiwanao hitowotowolo. Aiwadine ainodi wai'ena ehebo ehebo vagadi na vagadi, eeta bolimai ehebo holana maituwelo hi'ai'aino, na lugunao boda maudoidi bale'uwai yadi mulamula.

³ Na hesi Yaubada ginauliwowa i'awa yababaediwa mata nigele dalavanane ainai hiyalobaidi Yaubada yo Lamine yadi abamiya wasawasa ainai himiyamiya, na Lamine yana taupaihowao ainai hipaihowa. ⁴ Yo hinage manina hi'ita, na hiya yehanane manidiyai.

⁵ Nigele masigili, na nigele mahana yo lampa, wuwuna Bada yada Yaubada iya ta'i yadi maselene na mata hiloina vateyai.

Yeisu yana laoma

⁶ Ainaena tausagenawasane iwalo aliguwai, iwalo, 'Walo teina moiha na howahowana tayemidiyedi, wuwuna Bada Yaubada ibom Alu'aluwana ana taumohe tauwalo mahalavao aidiyai, na yana tausagenawasa ive-tamalei na yana taupaihowao aidiyai ive'ita hava mata muhamuhana imahalavama'.

⁷ Na Yeisu iwalo, 'Am'ita! Teina hauga na yalaowa, na hiya waloyemidi buki teina ainai adi tau'awa abiwo hiyaliyaya'.

⁸ Yau Yoni ginauli teina maudoina yabenaledi'o, na ya'itadi'o. Teina ginauliwone yabenaledi na ya'itadi ta tausagenawasanane aenai yatalupwagogo na yatapwalolo iya ginaulidine iveve'itagaune vehabana.

⁹ Eeta iwalo aliguwai, iwalo, 'Havena dova, wuwuna yau taupaihowa bada dova owa na tahidao hiya tauwalo mahalavao, yo hinage hiya buki teina ana tau'awa abiwo. Na Yaubada hesi ainai upwagogo.'

¹⁰ Na hinage iwalo auligau, iwalo, 'Havena waloyemidine buki teina holanai udawadawanidi, wuwuna hauga bada ilauvahavahaliya'o, ¹¹ na ebe hiya tauyababa besywa mata yababana aidiyai imiyamiya, na ebe hiya yadi mumuga bi'ibi'idi besywa bi'i ainai himiyamiya, na ebe hiya yadi mumuga namwanamwana besywa yadi mumuga namwanamwana ainai himiyamiya, na hinage hiya ve'ave'ahihidi besywa ve'ahihi ainai himiyamiya'.

¹² Ainaena Yeisu iwalo, 'Mata muhamuhana na yalaowa ta ami maiha yavaidiwa ta ya'aiyauya alimiyai, dova yami paihowa ana mwala'i, ¹³ wuwuna yau Taumugai yo Taumulita, na abavetuwni yo aba'ovi'. ¹⁴ Na amyaliyaya ebe yayyadiwo omiu ami ale'o am'abiye maseledi, wuwuna omiu mata aiwa ainona yawahida vehabana am'aidi, yo hinage dalavanane ana awa'edao aidiyena amluluwu. ¹⁵ Na dalavanane maseleyai ana taumiyao adi ita dova edewa, neta tomowa yadi mumuga bi'ibi'idi, yo balabalaudi, yo taumehe'ayowo, yo tau'oiye mwalowoiwo, yo alawai adi tauyemidiwo, yo hinage oyamao adi taunuwalelewo. ¹⁶ 'Yau Yeisu, na yagu tausagenawasa bada yavetamalenawa'o alimiyai, ta ginauli teina iwalowedi tauyemidiwo alimiyai. Yau Devida wuwuna yo yana huhu ainaena yalaoma, na yau hinage sailohana maselena.'

¹⁷ Eeta Alu'aluwa Ve'ahihi na Lami mwanena hiwalo, 'Yeisu ulaoma'. Yo yayyadiwo omiu walo teina ambenalena'o, omiu hinage amwalo, 'Yeisu ulaoma'. Na hiya gadodi himaguni hilaoma, yo yayyadiwo hiya nuwanuwadi yawahi bwahina hivai awawai na hinuma. Nigele ana maiha.

Aba'ovi

¹⁸ Omiu walomahalavao buki teina ana taubentaliwo teina ami venuwamwau, ebeha havena yami walowena amyemuyemutulai, mata dova muyamuya buki teina holanai iwalo mahalavaedi'o Yaubada iyemutulaidi alimiyai. ¹⁹ Na hinage havena ehebo walomahalavao buki teina ainaena amvaivai vehulu, mata dova ta Yaubada hinage ami ai'aiyauya yawahi aiwana ainaena ivai vehulu, na hinage yami abamiya dalavane masemaselena holanai, yo ginauli bagibagilidi namwanamwadi buki teina ainai iwalowedi'o, alimiyena ivai vehuludi.

²⁰ Walo teina ana tau'abiye mahalava iwalo, 'Moiha. Teina na yalaowa.' 'Dova Bada, ulaoma, owa Yeisu'.

²¹ Yada Bada Yeisu yana ve'i'ila yo yana velau maudoimiu ana tauyemidiwo alimiyai. Moiha.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Madiu 1:1-2:12
2	Madiu 2:13-3:6
3	Madiu 3:7-4:11
4	Madiu 4:12-25
5	Madiu 5:1-26
6	Madiu 5:27-48
7	Madiu 6:1-24
8	Madiu 6:25-7:14
9	Madiu 7:15-29
10	Madiu 8:1-17
11	Madiu 8:18-34
12	Madiu 9:1-17
13	Madiu 9:18-38
14	Madiu 10:1-23
15	Madiu 10:24-11:6
16	Madiu 11:7-30
17	Madiu 12:1-21
18	Madiu 12:22-45
19	Madiu 12:46-13:23
20	Madiu 13:24-46
21	Madiu 13:47-14:12
22	Madiu 14:13-36
23	Madiu 15:1-28
24	Madiu 15:29-16:12
25	Madiu 16:13-17:9
26	Madiu 17:10-27
27	Madiu 18:1-22
28	Madiu 18:23-19:12
29	Madiu 19:13-30
30	Madiu 20:1-28
31	Madiu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Madiu 21:23-46
2	Madiu 22:1-33
3	Madiu 22:34-23:12
4	Madiu 23:13-39
5	Madiu 24:1-28
6	Madiu 24:29-51
7	Madiu 25:1-30
8	Madiu 25:31-26:13
9	Madiu 26:14-46
10	Madiu 26:47-68
11	Madiu 26:69-27:14
12	Madiu 27:15-31
13	Madiu 27:32-66
14	Madiu 28:1-20
15	Maki 1:1-28
16	Maki 1:29-2:12
17	Maki 2:13-3:6
18	Maki 3:7-30
19	Maki 3:31-4:25
20	Maki 4:26-5:20
21	Maki 5:21-43
22	Maki 6:1-29
23	Maki 6:30-56
24	Maki 7:1-23
25	Maki 7:24-8:10
26	Maki 8:11-9:1
27	Maki 9:2-29
28	Maki 9:30-10:12

date	Scripture
1	Maki 10:13-31
2	Maki 10:32-52
3	Maki 11:1-26
4	Maki 11:27-12:17
5	Maki 12:18-37
6	Maki 12:38-13:13
7	Maki 13:14-37
8	Maki 14:1-21
9	Maki 14:22-52
10	Maki 14:53-72
11	Maki 15:1-47
12	Maki 16:1-20
13	Luke 1:1-25
14	Luke 1:26-56
15	Luke 1:57-80
16	Luke 2:1-35
17	Luke 2:36-52
18	Luke 3:1-22
19	Luke 3:23-38
20	Luke 4:1-30
21	Luke 4:31-5:11
22	Luke 5:12-28
23	Luke 5:29-6:11
24	Luke 6:12-38
25	Luke 6:39-7:10
26	Luke 7:11-35
27	Luke 7:36-8:3
28	Luke 8:4-21
29	Luke 8:22-39
30	Luke 8:40-9:6
31	Luke 9:7-27

date	Scripture
1	Luke 9:28-50
2	Luke 9:51-10:12
3	Luke 10:13-37
4	Luke 10:38-11:13
5	Luke 11:14-36
6	Luke 11:37-12:7
7	Luke 12:8-34
8	Luke 12:35-59
9	Luke 13:1-21
10	Luke 13:22-14:6
11	Luke 14:7-35
12	Luke 15:1-32
13	Luke 16:1-18
14	Luke 16:19-17:10
15	Luke 17:11-37
16	Luke 18:1-17
17	Luke 18:18-43
18	Luke 19:1-27
19	Luke 19:28-48
20	Luke 20:1-26
21	Luke 20:27-47
22	Luke 21:1-28
23	Luke 21:29-22:13
24	Luke 22:14-34
25	Luke 22:35-53
26	Luke 22:54-23:12
27	Luke 23:13-43
28	Luke 23:44-24:12
29	Luke 24:13-53
30	Yoni 1:1-28

date	Scripture
1	Yoni 1:29-51
2	Yoni 2:1-25
3	Yoni 3:1-21
4	Yoni 3:22-4:3
5	Yoni 4:4-42
6	Yoni 4:43-54
7	Yoni 5:1-23
8	Yoni 5:24-47
9	Yoni 6:1-21
10	Yoni 6:22-40
11	Yoni 6:41-71
12	Yoni 7:1-29
13	Yoni 7:30-52
14	Yoni 7:53-8:20
15	Yoni 8:21-30
16	Yoni 8:31-59
17	Yoni 9:1-41
18	Yoni 10:1-21
19	Yoni 10:22-42
20	Yoni 11:1-53
21	Yoni 11:54-12:19
22	Yoni 12:20-50
23	Yoni 13:1-30
24	Yoni 13:31-14:14
25	Yoni 14:15-31
26	Yoni 15:1-27
27	Yoni 16:1-33
28	Yoni 17:1-26
29	Yoni 18:1-24
30	Yoni 18:25-19:22
31	Yoni 19:23-42

date	Scripture
1	Yoni 20:1-31
2	Yoni 21:1-25
3	Paihowa 1:1-26
4	Paihowa 2:1-47
5	Paihowa 3:1-26
6	Paihowa 4:1-37
7	Paihowa 5:1-42
8	Paihowa 6:1-15
9	Paihowa 7:1-29
10	Paihowa 7:30-50
11	Paihowa 7:51-8:13
12	Paihowa 8:14-40
13	Paihowa 9:1-25
14	Paihowa 9:26-43
15	Paihowa 10:1-33
16	Paihowa 10:34-48
17	Paihowa 11:1-30
18	Paihowa 12:1-23
19	Paihowa 12:24-13:12
20	Paihowa 13:13-41
21	Paihowa 13:42-14:7
22	Paihowa 14:8-28
23	Paihowa 15:1-35
24	Paihowa 15:36-16:15
25	Paihowa 16:16-40
26	Paihowa 17:1-34
27	Paihowa 18:1-21
28	Paihowa 18:22-19:12
29	Paihowa 19:13-41
30	Paihowa 20:1-38

date	Scripture
1	Paihowa 21:1-16
2	Paihowa 21:17-36
3	Paihowa 21:37-22:16
4	Paihowa 22:17-23:10
5	Paihowa 23:11-35
6	Paihowa 24:1-27
7	Paihowa 25:1-27
8	Paihowa 26:1-32
9	Paihowa 27:1-20
10	Paihowa 27:21-44
11	Paihowa 28:1-31
12	Loma 1:1-17
13	Loma 1:18-32
14	Loma 2:1-24
15	Loma 2:25-3:8
16	Loma 3:9-31
17	Loma 4:1-12
18	Loma 4:13-5:5
19	Loma 5:6-21
20	Loma 6:1-23
21	Loma 7:1-14
22	Loma 7:15-8:6
23	Loma 8:7-21
24	Loma 8:22-39
25	Loma 9:1-21
26	Loma 9:22-10:13
27	Loma 10:14-11:12
28	Loma 11:13-36
29	Loma 12:1-21
30	Loma 13:1-14
31	Loma 14:1-23

date	Scripture
1	Loma 15:1-21
2	Loma 15:22-16:7
3	Loma 16:8-27
4	1 Kolinita 1:1-17
5	1 Kolinita 1:18-2:5
6	1 Kolinita 2:6-3:4
7	1 Kolinita 3:5-23
8	1 Kolinita 4:1-21
9	1 Kolinita 5:1-13
10	1 Kolinita 6:1-20
11	1 Kolinita 7:1-24
12	1 Kolinita 7:25-40
13	1 Kolinita 8:1-13
14	1 Kolinita 9:1-18
15	1 Kolinita 9:19-10:13
16	1 Kolinita 10:14-11:1
17	1 Kolinita 11:2-16
18	1 Kolinita 11:17-34
19	1 Kolinita 12:1-26
20	1 Kolinita 12:27-13:13
21	1 Kolinita 14:1-17
22	1 Kolinita 14:18-40
23	1 Kolinita 15:1-28
24	1 Kolinita 15:29-58
25	1 Kolinita 16:1-24
26	2 Kolinita 1:1-11
27	2 Kolinita 1:12-2:11
28	2 Kolinita 2:12-17
29	2 Kolinita 3:1-18
30	2 Kolinita 4:1-12
31	2 Kolinita 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kolinita 5:11-21
2	2 Kolinita 6:1-13
3	2 Kolinita 6:14-7:7
4	2 Kolinita 7:8-16
5	2 Kolinita 8:1-15
6	2 Kolinita 8:16-24
7	2 Kolinita 9:1-15
8	2 Kolinita 10:1-18
9	2 Kolinita 11:1-15
10	2 Kolinita 11:16-33
11	2 Kolinita 12:1-10
12	2 Kolinita 12:11-21
13	2 Kolinita 13:1-14
14	Galetiya 1:1-24
15	Galetiya 2:1-16
16	Galetiya 2:17-3:9
17	Galetiya 3:10-22
18	Galetiya 3:23-4:20
19	Galetiya 4:21-5:12
20	Galetiya 5:13-26
21	Galetiya 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolose 1:1-20
5	Kolose 1:21-2:7
6	Kolose 2:8-23
7	Kolose 3:1-17
8	Kolose 3:18-4:18
9	1 Tesalonaika 1:1-2:9
10	1 Tesalonaika 2:10-3:13
11	1 Tesalonaika 4:1-5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taito 1:1-16
27	Taito 2:1-14
28	Taito 2:15-3:15
29	Pilimoni 1:1-25
30	Hibulu 1:1-14
31	Hibulu 2:1-18

date	Scripture
1	Hibulu 3:1-19
2	Hibulu 4:1-13
3	Hibulu 4:14–5:14
4	Hibulu 6:1-20
5	Hibulu 7:1-19
6	Hibulu 7:20-28
7	Hibulu 8:1-13
8	Hibulu 9:1-10
9	Hibulu 9:11-28
10	Hibulu 10:1-18
11	Hibulu 10:19-39
12	Hibulu 11:1-16
13	Hibulu 11:17-31
14	Hibulu 11:32–12:13
15	Hibulu 12:14-29
16	Hibulu 13:1-25
17	Yemesa 1:1-18
18	Yemesa 1:19–2:17
19	Yemesa 2:18–3:18
20	Yemesa 4:1-17
21	Yemesa 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13–2:10
24	1 Pita 2:11–3:7
25	1 Pita 3:8–4:6
26	1 Pita 4:7–5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Yoni 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yoni 2:1-17
2	1 Yoni 2:18-3:2
3	1 Yoni 3:3-24
4	1 Yoni 4:1-21
5	1 Yoni 5:1-21
6	2 Yoni 1:1-13
7	3 Yoni 1:1-14
8	Yude 1:1-25
9	Mehe'ita'ita 1:1-20
10	Mehe'ita'ita 2:1-17
11	Mehe'ita'ita 2:18-3:6
12	Mehe'ita'ita 3:7-22
13	Mehe'ita'ita 4:1-11
14	Mehe'ita'ita 5:1-14
15	Mehe'ita'ita 6:1-17
16	Mehe'ita'ita 7:1-17
17	Mehe'ita'ita 8:1-13
18	Mehe'ita'ita 9:1-21
19	Mehe'ita'ita 10:1-11
20	Mehe'ita'ita 11:1-19
21	Mehe'ita'ita 12:1-18
22	Mehe'ita'ita 13:1-18
23	Mehe'ita'ita 14:1-20
24	Mehe'ita'ita 15:1-8
25	Mehe'ita'ita 16:1-21
26	Mehe'ita'ita 17:1-18
27	Mehe'ita'ita 18:1-24
28	Mehe'ita'ita 19:1-21
29	Mehe'ita'ita 20:1-15
30	Mehe'ita'ita 21:1-27
31	Mehe'ita'ita 22:1-21